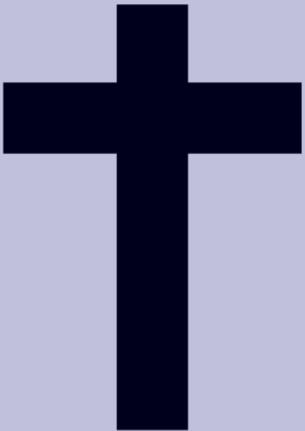

Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta

Mag-antsi

New Testament in Ayta, Mag-antsi

Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta Mag-antsi

New Testament in Ayta, Mag-antsi

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff

Contents

Mateo	1
Marcos	64
Lucas	102
Juan	165
Dyag	210
Roma	272
1 Corinto	301
2 Corinto	329
Galacia	346
Efeso	356
Filipos	366
Colosas	373
1 Tesalonica	380
2 Tesalonica	386
1 Timoteo	390
2 Timoteo	398
Tito	404
Filemon	408
Hebreo	410
Santiago	432
1 Pedro	440
2 Pedro	448
1 Juan	453
2 Juan	460
3 Juan	462
Judas	464
Impamwang	467

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Mateo

Paunan habi

Dí ha inhulat ni apostol Mateo ay an-ipamwang na ya hi Apo Jesu-Cristo ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas, ya mamaala, ya impangako na kanlan Israelita hên haton lagi. Napaidi ya hi Apo Jesu-Cristo ha bansan Israel. Émbayro man, ya nakahulat di ay para ha balang miha, alwan bêngat para kanlan Israelita.

Di ha hinulat ni apostol Mateo ay mabáha ya tungkol ha pangianak kan Panginoon Jesus, ya pamawtismo kana, haka ya pamanukso kana. Mabáha êt di ya tungkol ha pamaalih na hên hakit la bayro ha probinsyan Galilea. Nakahulat êt di ya tungkol ha pamanoro na ha probinsyan Galilea, haka ha kaatag ya legal hên angga ha hiyay nilumatêng ha balayan Jerusalem. Nakahulat êt di ya nalyari ha tawlin parominggo hên biyay na di ha luta, ya pangamatsi na ha koros, haka ya pangabiyay nan oman.

Mabáha êt di ya humonol: (1) Ya toro ni Panginoon Jesus ha tawtgug (kapitolo 5-7). (2) Ya utoh na ha labinloway tagahonol na (kapitolo 10). (3) Ya alimbawa tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 13). (4) Ya toro hên tungkol ha labay habiên hên mag-in tagahonol na (kapitolo 18). (5) Ya toro hên tungkol ha kaanggaan hên panaon améhén, haka ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari (kapitolo 24-25).

Bayrin bêngat ha hulat ni apostol Mateo, ay mabáha ya tungkol ha mangatalino ya lalaki, ya ubat ha marayo ya naniraw ha Betlehem, haka ya tungkol ha pammita ni apostol Pedro ha lanêm. Émbayro êt, bayrin bêngat mabáha ya tungkol ha pamayad hên buwih hên Templo ya atsi ha bêbêy hên kénan lanêm. Bayrin bêngat mabáha ya alimbawa tungkol kanlan nag-obra ha ubasan, haka ya alimbawa tungkol ha loway anak ya in-utoh hên mag-obra. Haka bayrin bêngat mabáha ya alimbawa ya tungkol ha kaluto hên kasálan hên anak hên mihay ari, haka ya alimbawa ya tungkol ha mapoy dalaga ya nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal.

Kabooan hên pinakalaman

Listahan hên ninuno haka pamianak kan Apo Jesu-Cristo 1:1-2:23

Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-12

Ya pamawtismo haka ya pamanukso kan Panginoon Jesus 3:13-4:11

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:12-18:35

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya legal paubat ha Galilea
angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 19:1-20:34

Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 21:1-27:66

Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus haka ya pagpahlék nan oman
28:1-20

Ya ninuno ni Apo Jesu-Cristo (Lucas 3:23-38)

¹ Habaytsi hilay ninuno ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ay kaapo-apoan ni Arin David haka hi Arin David ay kaapo-apoan ni apo Abraham.

² Hi Isaac ay anak ni apo Abraham, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Juda, haka hilay kaka nan lalaki, haka hilay ali nan lalaki, ay anak ni Jacob.

³ Hi Fares haka hi Zara ay anak ni Juda kan Tamar. Hi Esrom ay anak ni Fares, hi Aram ay anak ni Esrom. ⁴ Hi Aminadab ay anak ni Aram, hi Naason ay anak ni Aminadab, hi Salmon ay anak ni Naason. ⁵ Hi Booz ay anak ni Salmon kan Rahab, haka hi Obed ay anak ni Booz kan Ruth, hi Jesse ay anak ni Obed. ⁶ Hi Arin David ay anak ni Jesse, hi Solomon ay anak ni Arin David ha manan ahawa ni Urias.

⁷ Hi Rehoboam ay anak ni Solomon, hi Abias ay anak ni Rehoboam, hi Asa ay anak ni Abias. ⁸ Hi Josafat ay anak ni Asa, hi Joram ay anak ni Josafat, hi Ozias ay anak ni Joram. ⁹ Hi Jotam ay anak ni Ozias, hi Acaz ay anak ni Jotam, hi Ezequias ay anak ni Acaz. ¹⁰ Hi Manases ay anak ni Ezequias, hi Amos ay anak ni Manases, hi Josias ay anak ni Amos. ¹¹ Hi Jeconias haka hilay kapotoh pohêl na, ay anak ni Josias. Hên angkabiyay hila, ay dinakêp hilan taga-Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia.

¹² Bayro ha Babilonia, ay hi Salatiel ay nag-in anak ni Jeconias, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel. ¹³ Hi Abiud ay anak ni Zorobabel, hi Eliaquim ay anak ni Abiud, hi Azor ay anak ni Abiud. ¹⁴ Hi Sadoc ay anak ni Azor, hi Aquim ay anak ni Sadoc, hi Eliud ay anak ni Aquim. ¹⁵ Hi Eleazar ay anak ni Eliud, hi Matan ay anak ni Eleazar, hi Jacob ay anak ni Matan. ¹⁶ Ya anak ni Jacob, ay hi Jose, ya ahawa ni Maria, ya indo ni Jesus. Hi Jesus ya ambaêgén Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

¹⁷ Ha êmbayro, ay main labin-apat ya ninuno ha láhi ni apo Abraham angga kan Arin David, haka labin-apat ya ninuno paubat kan Arin David angga ha dinakêp lan taga-Babilonia hên dinyag ipoh ya Israelita ha bansan Babilonia, haka labin-apat ya ninuno paubat hên dinakêp hila hên taga-Babilonia angga ha in-anak ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.

Ya pamianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias (Lucas 2:1-7)

¹⁸ Èmén ya di ya pangianak kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias. Hi Maria ya indo na, ay kabaan ni Jose, noa, bayo hila nitakêh, ay nabuktot ya ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁹ Hi Jose, ya kabaan ni Maria, ay mahonol ha Kautuhan. A na pon muwang ya dinyag nan Espiritu ni Apo Namalyari, kabay hên namwangan na, ya nabuktot hi Maria, ay naihipan na ya a nay nan kasalên. Noa, a na labay ya mipakarêng-éy hi Maria, kabay a na labay ya mamwangan hên kal-atan ya naihipan na. ²⁰ Noa, hên an-ihipêna, no ay-êmén na madyag ya habayto, ay main anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlék kana ha taynêp na, ya wana kana, "Jose, ya kaapo-apoan ni Arin David, paan kan malimo hên kasalên hi Maria, ta hiya ay ampangalék gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. ²¹ Lalaki ya ianak na, haka patangalan mo yan Jesus, ta hiyay mamilitgas hên pinili na hên mag-in kana, ha parusa hên kasalanan la."

²² Ha nalyari ya habayto ngan, ay natupad ya impamwang hên mampampang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, ²³ "Pakalêng-én yo, main mihay dalaga, ya a pon nakitakêh ha hinoman, ya mangalék haka mangianak hên mihay bingot ya lalaki, ya patangalan lan 'Emmanuel' ya labay habiêñ, ay 'kalamo tamo hi Apo Namalyari.' ”*

* ^{1:23} Isaías 7:14.

24 Hêni nimata yay na hi Jose, ay hinonol nay in-utoh kana hêni anghel ni Apo Namalyari, ta kinasal na hi Maria. **25** Noa, a na ya pinakitakêhan ni Jose, angga ha nangianak yan mihay bingot ya lalaki. Ya pinata-ngalanan nan Jesus.

2

Hi Jesus ay hiniraw hêni manga-talino ya lalaki ya ubat ha marayo

1 Hi Jesus ay in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, hêni hi Arin Herodes pon ya manungkuluan la. Hêni habayto ay main nilumatêng ha balayan Jerusalem, ya manga-talino ya lalaki ya ubat ha marayo, ha dapit awahan allo. **2** Nangotang hila no ay-iri hêni in-anak ya ari lan Israelita. Haka la hinabi ya nahêlêk la hêni inumawah ya bêtêwên ya palatandaan ya in-anak yay na, kabay simbaen la ya dayi. **3** Hêni nagilam ni Arin Herodes ya tungkol kanla, ay hadyay limo na, ta kayno halanghangen ya hêni bayoy Ari. Haka malimo hilay kapareho nan taga-Jerusalem ha huluk ni Arin Herodes.

4 Kabay impa-tsipon ni Arin Herodes ya kaganawan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ta kinotang na hila no ay-iri hêni ianak ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêni mamaala. **5** Wanla etaman kana, “Ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea, ta êmén ya di ya inhulat nan mámpamwang hêni an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, **6** ‘Hika balayan Betlehem, ay miha ka kanlan maalagáy balayan ha luta ni Juda, gawan bahêni kamo ay ianak ya mihay mamaala, haka hiyay manayhay kanlan Israelita ya pinili ko hêni mag-in maának ko.’ ”*

7 Bayo lihim nan impabaêg ni Arin Herodes ya habaytoy manga-talino, haka namwangan na kanla no nakano lan nahêlêk hêni immawah ya habaytoy bêtêwên. **8** Bayo pinabita na hilay na ha Betlehem, ya wana, “Hali, mita kaw na, ta pakatapolén yoy habaytoy anak. No natapol yo yay na, ay mag-orong kaw di ta ipamwang yo kangko, ta êmén ko ya simbaen etaman.”

9 Hêni nagilam lay habi ni Arin Herodes, ay nammita hilay nay manga-talino. Ha pammita la, ay nahêlêk lan oman ya habaytoy bêtêwên, haka habaytoy hinonol la angga ha tinunggen ya habayto, ha ugton dyanan ni Apo Jesus ha Betlehem. **10** Ayn kapantag ya higla la hêni tinunggen ya bêtêwên. **11** Panhumwên la ha bali, ay nahêlêk lay anak ya atsi ha dani ni Maria ya indo na. Nandoko hila ha arapan na ha pamagsimba la kana. Niloat la ya pinamyanan lan idigalo la kana ya main ginto, haka makamal ya pabango ya ambaégen lan libanon, haka main êt mira ya in-ubuh lan indin kana.

12 Kaatag tanay dann ya dinanan lan manga-talino ha pamag-orong la, gawan impataynêp kanla ni Apo Namalyari, ya paan hilan mag-orong kan Arin Herodes.

Intakah ni Jose ya mitaindo hêni gintan ha bansan Egipto

13 Hêni nakabita hilay nay manga-talino, ay nanaynêp hi Jose. Ha taynêp na, ay nagpahlék kana ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya wana, “Mimata ka, ta itákah mo hilay mitaindo, hêni gêtan ha bansan Egipto. Paan kaw mag-alih bayro, angga ha a ko habiên kamoyu, ta tapolén ni Arin Herodes ya habain ya anak, ta labay na yan patsên.” **14** Kabay hêni habayton yabi, nimata ya hi Jose ta intakah nay mitaindo hêni gintan ha bansan Egipto. **15** Bayro hila tana hêni angga ha natsi hi Arin Herodes. Nalyari ya habayto ta êmén matupad

* **2:6** Mikas 5:2.

ya hinabi nan mihay māmipamwang ya impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, “Binaêg koy anak ko, ya umawah yay na ha bansen Egipto.”†

Impapatsi ni Arin Herodes hilay nanganaway anak ya lalaki ya angkalokopan hēn balayan Betlehem

¹⁶ Hēn namwangan ni Arin Herodes ya niloko ya hēn habaytoy mangatalino, ay nagtulaw ya. Kabay impapatsi na hilay anak ya lalaki, ya loway taon paaypa, ha balayan Betlehem haka ha mamalibot, gawan ha namwangan na kanlan manga-talino ya loway taon nanan immawah ya habaytoy bêtêwén.

¹⁷ Ha dinyag nay habayto, ay natupad ya hinabi ni Propeta Jeremias, ya mihay māmipamwang hēn impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, ¹⁸ “Nagilam ha balayan Rama ya makhaw ya pamanyêngê lan kaapo-apoan ni Raquel‡ gawan ha impapatsi ya maának la. A hila taganán naamung-mung.”§

Ya pag-orong lan Jose ha bansen Israel

¹⁹ Hēn natsi hi Arin Herodes, ay main mihay anghel ni Apo Namalyari ya nagpahlêk kan Jose ha taynêp na ha bansen Egipto, ya wana, ²⁰ “Mimata ka, ta iuli mo hilay nay mitaindo, hēn gêtan ha bansen Israel, gawan natsi yay na, ya labay mamatsi kanan anak.” ²¹ Kabay nimata hi Jose, haka na hilay na in-uli ya mitaindo ha bansen Israel.

²² Noa, hēn Namwangan ni Jose ya hi Arquelaoy aña anak ni Arin Herodes, ay ampamaala ha probinsyan Judea hēn kahagili hēn tatang na, ay nalimwan hi Jose hēn mag-orong bayro. Hēn nakataynêp yay na êt, ya kaillag hila kano, ay nagpakha hila tana ha probinsyan Galilea. ²³ Bayro hila tanan nanugêl ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea, ta êmén matupad ya hinabi lan māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya wanla, “Baêgêyan Nazareno.”

3

Ya panoro ni Juan Bautista

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Hēn nabuyot hilay na ha balayan Nazaret, hilan Apo Jesus, ay ampanoro yay na hi Juan Bautista kanlan dinumani kana, ha probinsyan Judea, ha logal ya kabalah-balahan. ² Habaytsi ya an-ipamwang na, “Paghêhêan haka talibatokan yoy nay pamanyag yon kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.” ³ Hi Juan Bautista ya inungkat ni Propeta Isaías, hatoy mihay māmipamwang hēn an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, “Main ampan-angaw ha logal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-tsipon,

‘Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hēn Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hēn dann ha pamanlumatêng hēn mihay matag-ay ya manungkulau.’”*

Habaytoy hinabi ni Propeta Isaías ya tungkol kan Juan Bautista.

⁴ Hi Juan ay nakatakop hēn dyag ha habot hēn kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag ha balat. Ya angkênaen na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmén na. ⁵ Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon

† 2:15 Oseas 11:1. ‡ 2:18 Hi Raquel ay ahawa ni apo Israel ya ninuno lan pinatsi. In-alimbawa hi Raquel ha maindo ya kinamatsan anak. § 2:18 Jeremias 31:15. * 3:3 Isaías 40:3-5.

ya legal ha probinsyan Judea, haka hilay ampaidi ha mitatalipay hên Illog Jordan, ay dinumani kan Juan.⁶ Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo nagpabawtismo hila kana ha Illog Jordan.

⁷ Noa, hên nahêlêk na ya mal-at ya Pariseo, haka Saduseo ya dinumani kana, ta êmén hila pabawtismo, ay wana kanla, “Nanad kaw utan, ya ampiag-ahug ha angkaulam. Hinoy namipamwang kamoyu hên tumakah kaw ha parusa ya lumatêng?⁸ Daygên yo ya pamaptêg hén naghêhê kaw ha kasalanan yo.⁹ Paan kaw mangihip hên mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hên kaapo-apoan ni apo Abraham.¹⁰ Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hên mihay ampamotoh hên kayo. Balang kayo ya a ampanagéy hên mangangéd, ay potohêna iulam ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagéy hên mangangéd.¹¹ Ya impangakon Mámiligtas, ya lumatêng, ay matag-ay ya tungkulon kangko. Agyan mantan hên pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, ta êmén ipahlék ya pinaghêhêan yon tinalibatokan ya kasalanan yo. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy.¹² Hiyay mamipapawa hên mapanyag kangérân kanlan mapanyag karawakan hên nanad ha mihay ampamalohbôh. Ta ya trigo ya binalohbôhan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamén ha apoy ya a angkaparê.”

*Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)*

¹³ Hêñampamawtismo hi Juan, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret, ha probinsyan Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Illog Jordan.¹⁴ Noa, binawal ya ni Juan, ya wana, “Hika ya dapat mamawtismo kangko! Pata hiko pon ya mamawtismo kamo!”¹⁵ Noa, hinabi ni Apo Jesus, “Paulayan mon malyari ya habaytsi, ta êmén matupad ya kalabayan ni Apo Namalyari.” Kabay nabay etaman hi Juan hêñ mamawtismo kan Apo Jesus.¹⁶ Hêñ nabawtismoan yay na hi Apo Jesus, hêñ inumawah ya ha lanêm, ay biglan nagloat ya langit, haka na nahêlêk ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya an-umaypa hêñ nanad ha mihay pati-pati, ya inumugpa kana.¹⁷ Hêñ habayto, ay main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hatsi ya panlugurêñ kon Anak ya ampamahigla kangko.”

4

*Aya napatuksô hi Apo Jesus hêñ antuksoêñ ya ni Satanas, ya diyabô
(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)*

¹ Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Illog Jordan, ay hiyay gintan ha legal ya kabalah-balahan, hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, ta tuksoêñ ya ni Satanas.² Apatapo ya allo haka yabi, ay nagtêeh ya hêñ a nangan. Kabay hêñ nalabah ya habayto, ay angkablay yay nan lonoh.³ Nilumatêng hi Satanas ya manukso, ta wana kan Apo Jesus, “No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay daygên mon puto ya hata bato.”⁴ Noa, hinabi kana ni Apo Jesus, “A ko! Ha habi ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmén di, ‘Hilay tawo ay a mabiyay ha kaen bêngat, noa, kailangan la etaman ya balang anhabien ni Apo Namalyari.’”

⁵ Pangayari, ay gintan ya ni Satanas, hi Apo Jesus, ha Jerusalem, ya banal ya balayan, ha têngêl hêñ Templo.⁶ Haka hinabi ni Satanas kan Apo Jesus,

“No pêtêg hên hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay magnabo kan paubat di, ta nakahulat ha Kahulatan, ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmén di, ‘Iutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag kamo, haka halorën la ka êmén a mahakitan ya bitsih mo ha bato.’” ⁷ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nakahulat etaman ha impahulat ni Apo Namalyari, ‘Paan mon subukén ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.’”

⁸ Pangayari, ay gintan yay na êt ni Satanas, hi Apo Jesus, ha hadyay tag-ay ya tawtgut, ta impahlék ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta haka ya kahampatan la. ⁹ Biha hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Iubuh ko kamo ya habayto no mandoko kan mandêngdêng hên magsimba kangko.” ¹⁰ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Satanas, mag-alih ka di! Ta nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: ‘Simbaen moy Panginoon mo, hi Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuén mo.’”

¹¹ Amêhén, ay nag-alih yay na hi Satanas, haka main anghel ya nilumatêng, ya nipaawop kan Apo Jesus.

*Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea
(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)*

¹² Hên namwangan ni Apo Jesus, ya impakulung* hi Juan Bautista, ay nag-orong ya ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea. ¹³ A ya naglaéh ha Nazaret ta naglaéh ya ha balayan Capernaum, bayro êt ha probinsyan Galilea. Ya balayan Capernaum, ay atsi ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ha nag-in legal lan kaapo-apoaan ni Zabulon, haka Neftali ya lowa kanlan anak ni apo Israel. ¹⁴ Ha panoro na bayro, ay nakatupad ya hinabi ni Propeta Isaias hatoy mihay mámpamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. Ya habi na ay nakahulat hên hato, ya êmén di,

¹⁵ “Ha Galilea, ha legal lan kaapo-apoaan ni Zabulon, haka lan kaapo-apoaan ni Neftali ya atsi ha laylay hên dagat-dagatan, boy ha lipay hên Illog Jordan, ya ampaidyanan etaman hên mal-at ya alwan Israelita ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari,

¹⁶ ay nanad hilan atsi ha karigléman haka ha kamatsan, gawan marayo hila kan Apo Namalyari. Noa, lano ay main mamahawang hên kaihipan la.”

¹⁷ Paubat hên habayto, ay namipamwang yay na hi Apo Jesus, ya wana, “Maghêhê kaw na, haka talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan, ta nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.”

*Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)*

¹⁸ Ha pammitta ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay loway mikapotoh pohêl, ya magdadakép hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon, ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakép hila dayi hên kêna. ¹⁹ Hinabi na kanla, “Makihonol kaw kangko, ta daygén kataw hên mámpakarani hên tawo kangko, ta êmén hila maniwala.” ²⁰ Tampol lan imbalag ya lambat la, ta makihonol hila kana.

²¹ Ha pammitta lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na êt ya maának ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Hila ay atsi ha bangka hên kalamoy tatang la, hên ampamitoyo hên lambat la. Hinagyat hila ni Apo

* ^{4:12} Lucas 3:19-20.

Jesus. ²² Tampol lan imbalag ya bangka la haka ya tatang la, ta nakihonol hila kana.

*Hi Apo Jesus ay nanoro haka namaalih hên hakit
(Lucas 6:17-19)*

²³ Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea. Impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka namaalih ya êt hên kaganawan hakit la. ²⁴ Ya tungkol kana ay nibahwag ha boon Siria. In-ubuh lan gintan kana ya main hakit, pokol, lumpo, pilay, hilay nagtugaw, haka hilay hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanla. Namaalih ya hên kaganawan hakit la, haka kaganawan nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanla. ²⁵ Kabay hadyay kal-atan ya ubat ha probinsyan Galilea, Decapolis, probinsyan Judea, balayan Jerusalem, haka ha lipay hên Ilog Jordan, ya nangamat kan Apo Jesus.

5

*Iningalwan hilay atsi ha lokop ni Apo Namalyari
(Lucas 6:20-23)*

¹ Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya ampangamat kana, ay nilumakat yan pérâd ha tawtgut, ta bayro yan nikno hên manoro kanla. Kabay dinumani hila kana ya tagahonol na. ² Haka tinoroan na hila, ya wana, ³ “Iningalwan kaw ya alwan mapaglalang, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ⁴ Iningalwan kaw ya ampaglungkot gawan ha kasalanan yo, ta amung-mungén kaw ni Apo Namalyari. ⁵ Iningalwan kaw ya maaypa ya nakêm, ta midin kamoyu ya impangako ni Apo Namalyari. ⁶ Iningalwan kaw no labay-labay yon manonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta hawpan na kaw hên manonol. ⁷ Iningalwan kaw ya maingaloën, ta ihundo na kaw hên ingalwan ni Apo Namalyari. ⁸ Iningalwan kaw ya nakapéptêng ya nakêm kan Apo Namalyari, ta mahêlêk yo ya. ⁹ Iningalwan kaw ya mamilatan, ta hikaw ay itad ni Apo Namalyari hên anak na. ¹⁰ Iningalwan kaw no ampairapan la kaw gawan ha pamanhumonol yo ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta milamo kaw ha pamanlokop na.

¹¹ “Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko, ay pairapan la kaw, haka musmusén la kaw, haka no habiên lay hinon nangarawak ya alwan pêtêg ya pamanira la kamoyu. ¹² No malyari ya habayto, ay magpakahigla kaw, ta ayn kapantag ha kangêran, ya primyo ya matanggap yo lano ha langit. Panêmtêmén yoy êmbayro êt ya pamairap lan ninuno la kanlan mamiipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.”

*Ya ahin haka ya hawang
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)*

¹³ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Hikaw ya anhumonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ha ahin bayri ha luta. Ihipêñ yo no ay-êmén anggamitén ya ahin. Mangêd ya ahin, noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ayn yay nan pukat! Itapon ya tana haka pitu-tuk-anan.*

¹⁴ “Hikaw ay maialimbawa etaman ha hawang ya ampakahawang hên kaihipan hên balang miha ha boon luta. Ya kangêran ya andaygén yo, ya

* ^{5:13} pitorak-torakan, pito-torakan.

angkahêlêk lan kaatag, ay nanad ha a maitago ya balayan ya atsi ha bungoy. ¹⁵ Ayn mamagkêt hên atáng, bayo ihmpan o itagpén. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng, ta êmén mahawangan hilay atsi ha bali. ¹⁶ Embayro êt ya pakapakikwanan yon mamiyay, hên main kangéran ha arapan hén kapareho yo, ta êmén la puriên hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha Kautuhan ni Apo Namalyari

¹⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Paan yon ihipên ya atsi ko di, ta êmén alihan hén alagá ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Atsi ko di, ta êmén ko tuparêh haka ipamwang ya habayto kamoyu. ¹⁸ Pakagilamén yo, kaban main pon angkahêlêk ha langit, haka kaban main pon luta, ay a malyarin daygén ayn pukat ya miha man ya nanaway letra o naipék ya gulis hén habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, o hén Kahulatan lan mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, angga ha a pon matupad ya kaganawan ya habayto. ¹⁹ Kabay hilay a anhumonol ha miha man kanlan habaytoy Kautuhan, bayo manoro êt ha kapareho la hén paan hilan humonol, ay hilay mag-in pinakamaaypa ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Noa, hilay anhumonol ha Kautuhan, haka ampanoro hén dapat honolén ya habayto, ay mag-in matag-ay ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ²⁰ Pakagilamén yo, a kaw makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, no ya pamanhumonol yo kana ay alwan ubat ha nakém. Paan yon tuwarêh ya alwan mantêg ya pamanhumonol lan Pariseo haka máñoron Kautuhan ni apo Moises.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanhumuluk

²¹ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hén haton lagi, ‘Paan mamatsi hén kapareho ta hilay mamatsi, ay hatolan hén parusaan.’ ²² Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya hilay anhumuluk ha kapareho la, ay hatolan ni Apo Namalyari hén parusaan, haka hilay ampam-musmus ha kapareho la, ay hatolan hén parusaan hén Sanedrin. Haka hilay ampaghabi ha kapareho la, ya ‘Mulala ka!’ ay ipalako ha apoy ha impiyerno. ²³ Kabay bayo kaw mam-in digalo kan Apo Namalyari ha pamiulaman hén an-iátang kana ha Templo, ta main kaw napanémítéman ya dinyag yoy alwan mangéd ha kapareho yo, haka main hilan hakit nakém kamoyu, ²⁴ ay paan pon idin ya idigalo yo. Lakwén yo hila pon, ta makikahundo kaw pon. Bayo maidin yoy nay idigalo yo kan Apo Namalyari ha pamiulaman hén an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo.

²⁵ “No main labay hén mamidikil kamoyu, ay mangéd ya tampol kaw makikatoynungan kanla, ta êmén a la kaw gétan ha máñlingon kaso. Ta kayno idin na kaw ha magbantay hén hukulan, ta ikulung kaw. ²⁶ Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a yo maubuh hén mabayaran ya ipabayad la kamoyu.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha karawakan kalabayan lawini

²⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hén haton lagi, ya wanla, ‘Paan mamabayi haka paan makilalaki.’ ²⁸ Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya paan mangihip man hén kalabayan lawini ha pamanlêk ha alwan ahawa, ta habaytoy kasalanan hén mamabayi haka makilalaki. ²⁹ Kabay, no mata yo ya anggamitén yon manyag kasalanan,

ay kēwētēn yo, haka yon itapon. Ta mangēd pon ya maalihan kaw mata, kanan mihamwag kaw ha impiyerno, boo man ya lawini yo.³⁰ No gamēt yo ya anggamitēn yon manyag kasalanan, ay mangēd ya potohēn yo ta itapon, kanan mihamwag kaw ha impiyerno, boo man ya lawini yo.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hēn miahawa
(Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)*

³¹ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Muwang yoy Kautuhan ya hinulat ni apo Moises, ya wanana hulat, ‘Hilay lalaki ya mamihiyay hēn ahawa la, ay dapat dyanan lay ahawa la hēn kahulatan† ya inhiyay hila.’³² Noa, amēhēn hiko ya ampaghabi kamoyu, ya hilay lalaki ya mamihiyay hēn ahawa la, no a hila nakilalaki, ay daygēn lan māmakilalaki ya ahawa la no makiahawa hilan kaatag ya lalaki. Haka hilay makiahawa ha babayi ya inhiyay, ay mikasalanan hila etaman.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha paghumpa

³³ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hēn haton lagi, ya wanla, ‘Paan kaw mangako hēn main lamoy paghumpa, no ayn ha nakēm yo ya tuparēn ya habayto, ta dapat tuparēn ya inhumpa ya pangako kan Apo Namalyari.’³⁴ Noa, hikoy ampaghabi kamoyu, ya paan kaw nan maghumpa no mangako kaw! Paan maghumpa hēn manggamit hēn langit, ta habaytoy dyanan ni Apo Namalyari,³⁵ o ha luta man, gawan habaytoy nanad paypaluntoan bitsih na, o ha balayan Jerusalem, ta habaytoy balayan ni Apo Namalyari, ya Ari ya matag-ay ya tungkulon.³⁶ Paan êt habiēn ya ‘Matsi ko man.’ Ta yarin mapauban, o mapauyang yo ya habot yo!³⁷ Habiēn yo tanan, ‘Awo,’ o ‘Ahê.’ Paan yoy nan pahanan hēn humpa, ta hi Satanas ya pangubatan hēn habayto.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanumbah hēn kangēran
(Lucas 6:29-30)*

³⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hēn haton lagi, ya wanla, ‘No binuwag yoy mata hēn kapareho yo, ay kailangan buwagēn êt ya mata yo. No nanira kaw hēn gogot hēn kapareho yo, ay kailangan hiraēn êt ya gogot yo.’³⁹ Noa, amēhēn hiko ya ampaghabi kamoyu, paan yon tumbahan karawakan hilay mapanyag karawakan. No main manampaling kapakan pingi yo, ay ipatampaling yo êt kanla ya kapaka.⁴⁰ No main mangidikil kamoyu, ta êmēn la makway kamiseta yo, ay idin yo kanla ya sambra yo etaman.⁴¹ No patolukēn la kaw hēn mangarga hēn kalga la ha mihay kilometro, ay kargaēn yoy na hēn loway kilometro.⁴² Mam-i kaw kanlan kaganawan ya ampakikwa kamoyu, haka no main labay hēn mandam pibandian yo, ay paan kaw mangimot.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi
(Lucas 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nagilam yoy in-utoh hēn haton lagi, ya wanla, ‘Dapat yon lugurēn ya kapareho yo, haka dapat yon kahēmēkan ya kapatsi yo.’⁴⁴ Noa, panhabiēn ko kamoyun atsi di hēn ampanggilam, ya dapat yon lugurēn ya kapatsi yo, haka dapat yon ihalangin hilay ampamairap kamoyu gawan ha paniwala yo,⁴⁵ ta êmēn mamwangan ya hikaw ay maának ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. Gawan hiyay ampam-in allo boy uran kanlan mahonol kana haka kanlan mapanyag

† 5:31 Deuteronomio 24:1.

karawakan.⁴⁶ No anlugarûn yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay yarin main kaw hên maêngganan ya primyo kan Apo Namalyari. Ta hila man ya máningil buwih, ya ampangwan sobra ha an-ipakwa kanla hên gobyernon Roma, ay ampanlugud êt ha ampanlugud kanla.⁴⁷ Haka no ampansinêن yon bat hilay ampamansin kamoyu, ay hinon kangêran ya andaygêن yo ya igit ha pandaygêن lan kaatag, ta hila man ya a ampagpalokop kana, ay ampamansin kanlan ampamansin kanla.⁴⁸ Kabay dapat kaw mag-in mangêd ya ayn hinon kapintasan hên nanad kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit.”

6

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanawop ha mangairap

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Paan kaw magbabara hên mangêd kaw, ta no magbabara kaw hên mangêd kaw, ay ayn kaw bayton maêngganan ya ubat ha Tatang tamo ya atsi ha langit.

² “Kabay no manawop kaw ha mangairap, ay paan yon ipamwang ya habayto. Paan yon tuwarûn hilay ampagbabara hên mangêd bayro ha sinagoga haka ha kalsada. Ampanawop hilan bat gawan ampanapol hilan pamandayêw. Pakagilamén yo, ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan dinayêw hilay nan kapareho la.³ Noa, hikaw, no manawop kaw ha mangairap, ay paan yoy nan ipamwang agyan ha kalamo yo,⁴ ta êmén a mamwangan ya habayto, haka main kaw hên maêngganan ubat ha Tatang tamo ha langit ta angkahêlêk nay kaganawan.”

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha panalangin (Lucas 11:2-4)

⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “No manalangin kaw, ay paan yo hilan tuwarûn hilay ampagbabara hên mangêd hila, ta labay-labay lan mirêng hên manalangin ha sinagoga haka ha pihobangan dann, ta êmén hila mahêlêk hên kaatag. Pakagilamén yo, ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari, gawan tinanggap lay nay pamandayêw hên kapareho la, ya tinapol la.⁶ Noa, hikaw, no manalangin kaw, ay humwén kaw ha bali yo haka ihara yoy kabat, ta ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk, ay hiyay ampakahêlêk kamoyu, haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana.

⁷ “No manalangin kaw, ay paan yon piorong-orong ya ayn labay habiêñ hên nanad ha andaygêñ lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ya êndat la no gilamén hila, gawan kakarangan panalangin la.⁸ Paan yo hilan tuwarûn, ta bayo kaw ampakidawat ha Tatang tamo, ya hi Apo Namalyari, ay mana nay nan muwang ya angkailanganêñ yo.

⁹ “Manalangin kaw hên êmén di:

‘Tatang naêñ ha langit, puriên ka dayi hên balang miha.

¹⁰ Dayi lumatêng ya pamanlokop mo di ha luta.

Madyag ya kalabayan mo di ha luta, hên nanad ha langit.

¹¹ Dyanan mo kay dayi hên kaêñ ya kailangan naêñ amêhêñ.

¹² Patawarûn mo kay ha kasalanan naêñ ta ampatawarûn naêñ etaman ya kaganawan ya nakadyag kasalanan kannaêñ.

¹³ Paan mo kay paulayan hên matukso, haka idayo mo kay ha karawakan.

Gawan hika ya pinakapoon hên balang hino, haka atsi kamo ya kapangyarihan ya ayn kapantag.

Hika ya puriên hên ayn angga! Amen.’

¹⁴ Ta no patawarêñ yoy nakadyag kasalanan kamoyu, ay patawarêñ na kaw etaman ni Apo Namalyari ya Tatang tamo ha langit. ¹⁵ Noa, ta no a yon patawarêñ ya nakadyag kasalanan kamoyu, ay a na kaw patawarêñ ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ya atsi ha langit.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pag-aayuno, ya pamagtêh hên a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin

¹⁶ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “No ampagtêh kaw hên a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin yo, ay paan kaw manoto kanlan magbabara hên mangêd, ya a ampag-ayos, haka ampaglunkot, ta êmén mamwangan hên kaatag ya a hila ampangan. Dinayêw hilay na, kabay ayn hilay nan maêngganan kan Apo Namalyari. ¹⁷ Noa, hikaw, no ampagtêh kaw hên a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin yo, ay dyanan yon laro ya habot yo, maghuklay kaw haka magkulamêh, ¹⁸ ta êmén a madambi hên kaatag ya a kaw ampangan, ta hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya a angkahêlêk, ay hiyay ampakahêlêk kamoyu, haka main kaw hên maêngganan ya ubat kana.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit
(Lucas 12:33-34)*

¹⁹ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Paan kaw manipon hên pibandian bayri ha luta, ta main mal-at ya maniran habayto, nanad ha anag, o taêy. Haka malyarin maplak ya êt gawan main manakaw. ²⁰ Noa, manyag kaw hên ikahigla ni Apo Namalyari ya nanad ha ampanipon kaw hên pibandian ha langit, ta ha êmbayro ay nanad kaw hên main pamyanan pibandian ya a mahira hên anag, o taêy, haka a maplak. ²¹ Dapat yon daygên ya habayto, ta no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakêm yo.”

*In-alimbawa ni Apo Jesus ha pag-atâng ya mata
(Lucas 11:34-36)*

²² “Ya mata yo ay nanad pag-atâng hên nakêm yo. No nahawang ya mata yo, ay mahawangan êt ya nakêm yo. ²³ Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay dumiglêm êt ya nakêm yo. No ya ampamahawang dayin nakêm yo, ay nariglêm awud, ay taganán ampamiyay kaw ha hadayat kariglêman.”

*Unaêñ ya pagpalokop kan Apo Namalyari
(Lucas 16:13; 12:22-31)*

²⁴ “Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hên booy nakêm. Ta lugurêñ nay miha, haka kahêmekan nay miha, o huyuêñ nan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay pahawaan na. Êmbayro êt, ay a yo kayan huyuêñ hi Apo Namalyari no ubuhêñ yoy hêkaw yo hên magkamain pibandian.

²⁵ “Kabay anhabiêñ ko kamoyu ya paan kaw manyagah, no hinoy maêkan haka mainêm yo, ta êmén kaw mabyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop yo. Gawan ya biyay ay maalagá ha kaêñ, haka ya lawini ay maalagá ha takop. ²⁶ Hêlkêñ yo hilay manok lalê, a hila mananêm, a hila ampanggapah, ayn hilan pamyanan hên nagapah la. Êmbayro man, ay ampakanêñ hila ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. Taganán maalagá kaw kanlan manok lalê kabay a na kaw paulayan! ²⁷ Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang ya biyay yo!

²⁸ “Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipêñ yo tanay paman-tumubo hên bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hên takop la.

²⁹ Agyan hi Arin Solomon, ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hên

nanad kahampatan hên mihay bulaklak. ³⁰ No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhén, bayo ulamén pangawatah, ay ampahampatén ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya paniwala yo kana. ³¹ Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maékan yo, mainém yo haka maitakop yo. ³² Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hên ampanya-gah no hinoy maékan, mainém haka maitakop la. Noa, hikaw, ay paan yo hilan totoén, ta muwang nan Tatang tamo ha langit, ya hi Apo Namalyari, ya kailangan yoy habayto. ³³ Unaén yoy pagpalokop yo kan Apo Namalyari, hên mamiyyah hên mahonol ha kalabayan na, ta idin na ya kaganawan kailangan yo. ³⁴ Kabay paan yon ikayagah ya kailangan yo lano, ta muwang ni Apo Namalyari no hinoy kailangan yo. Hukad ya kairapan ya an-arapén yo amêhén. Paan yon ikayagah ya kairapan ya lumaténg lano.”

7

*Paan miyahatol
(Lucas 6:37-38, 41-42)*

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Paan kaw miyahatol, ta êmén a kaw hatolan ni Apo Namalyari. ² Ta no ay-êmén ya pamanatol yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya pamanatol ni Apo Namalyari kamoyu. Ta ya pamanatol ay nanad ha an-itakal. No ay-êmén ya pamaytakal yon pamanatol ha kaatag, ay êmbayro êt ya pamaytakal hên pamanatol ni Apo Namalyari kamoyu. ³ Panhêlkén yoy alwan nabyat ya kasalanan ya nanad poling ha mata hên kaatag, noa, a yo ampansinén ya nabyat ya kasalanan yo, ya nanad batang ya atsi ha sarili yon mata. ⁴ Ay-êmén yon mahabi ha kapareho yo, ‘Paulayan mo kon alihén ya poling ha mata mo,’ no hikaw êt, ay a yo angkahêlék ya nanad batang ya atsi ha mata yo. ⁵ Hikaw ya ampagbabara hên mangéd! Unaén yon alihén ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlék kaw hên mangéd, ta êmén yo maalih ya nanad poling ha mata hên kaatag.

⁶ “Paan yon ipalékpék hên ipamwang ya tungkol kan Apo Namalyari kan-lan a mabay manggilam, ta habaytoy nanad ha ampam-i kaw hên maalagá ha aho ya mangayat kamoyu. Haka nanad êt ha mamitapon ha baboy, hên makamal ya perlas, ta bat la tanan pitu-tuk-anan.”*

Intoro ni Apo Jesus ya dapat panay hên makidawat kan Apo Namalyari

⁷ Wana êt ni Apo Jesus, “Paka-pakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta dyanan na kaw. Pakatapolén yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaégen yo ya, ta pakibatan na kaw hên nanad ha kabat ya loatén. ⁸ Daygén yoy habayto, ta hilay ampamalékpék hên kikwa ay dyanan. Hilay ampamalékpék hên manapol hên kailangan la kana ay makatapol. Hilay ampamalékpék hên mamaégen, ay pakibatan hên nanad ha kabat ya loatén. ⁹ Ayn miha man kamoyu ya mam-in bato ha anak na, no kikwa yan puto. ¹⁰ Ayn etaman miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya utan ya makamatsi ha anak na, no kikwa yan kénan laném. ¹¹ Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hên mam-in ikakangéd ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ya atsi ha langit, ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mam-in ikakangéd lan kikwa kana!

* ^{7:6} pitorak-torakan, pito-torakan.

12 “Ya kangêran ya labay yo hên daygên la kamoyu hên kaatag, ay êmbayro êt ya dapat yon daygên kanla, ta habaytoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya propeta ni Apo Namalyari.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha loway dann
(Lucas 13:24)*

13 “Pakangérén yon humwén ha makpit ya ilwangan, ta malawang ya ilwangan boy dann ya palako ha kaparusaan ya ayn angga, haka mal-at ya ampagdann hên anhumwén bayro. **14** Noa, nakpit ya ilwangan boy dann ya palako ha biyay ya ayn anggaan, haka pêpérâd ya ampakatapol boy ampagdann bayro.”

*In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptégan ha kayo ya ampanagéy hên nangarawak
(Lucas 6:43-44)*

15 “Kaillag kaw kanlan ampagbabara hên ampanoro hilan kaptégan, ta naayang ya pamaghabi la. Nanad hilan matonud ya tupa, noa, ya an-itoro la ay ampakahira. **16** Mabalayan yo hila ha dyag la. A ya managéy hên ubas ya tanyuong! A etaman managéy hên igos ya korérêng-éy! **17** Êmbayro êt, hilay mangéd ya kayo, ay ampanagéy hên mangangéd, noa hilay narawak ya kayo, ay ampanagéy hên nangarawak. **18** Ya mangéd ya kayo ay a ampanagéy hên nangarawak, haka ya narawak ya kayo ay a ampanagéy hên mangangéd. **19** Hilay kayo ya ampanagéy hên nangarawak ay potohêñ ta ulamén. **20** Hilay kayo ay angkabalayan ha tagéy la. Êmbayro êt, ay mamwangan hilay ampagbabara hên ampanoro hilan kaptégan ha dyag la.”

*Hilay a makahowén ha langit
(Lucas 13:25-27)*

21 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “Alwan kaganawan ya ampamaégn kangkon, ‘Panginoon, Panginoon,’ ay makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko halangit, noa, hilan bat ya ampanyag kalabayan na.

22 Lumaténg ya Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mal-at ya maghabi kangko hên, ‘Panginoon, Panginoon, pahowénén yo kay! Ta impamwang naén ya impamwang mo, haka ha kapangyarian mo, ay namipaplag kay hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, haka kay nanyag hên kaatag êt ya kapapaépapah ha langan mo.’ **23** Gawan a la dinyag ya kalabayan ni Apo Namalyari, ay arap-arapan kon habiêñ kanla ya, ‘Ayn kaw hên karapatan hên humwén di! Pakarayo kaw kangko, ya nipanyag hên karawakan!’”

*Hilay mahonol ay in-alimbawa ha lalaki ya namairéng bali na ha aplag
(Lucas 6:47-49)*

24 Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Hilay ampanggilam habi ko, haka anhumonol ha nagilam la, ay maialimbawa ha mihay lalaki ya matalino, ya nanyag bali. Nangali yan malalé hên angga ha nidaoh ha aplag, ta bayro nan impairéng ya bali na. **25** Hêñ nanguran, nanlanab, haka nangangin hên makhaw, ay bininhékan ya bali, noa, a ya natumba, ta impairéng ya ha aplag. **26** Noa, hilay ampakgilam hên habi ko, bayo a ampanyag hên nagilam la, ay nanad hên lalaki, ya ayn minuwang, ya namairéng bali ha kabalahaan ya alwan napah-éy. **27** Hêñ nanguran, nanlanab, haka nangangin hên makhaw, ay bininhékan ya bali, haka tampol natumba boy nangaagwat ya habayto.”

Ya panoro ni Apo Jesus ay pamanoro hên mihay main tungkuluan

²⁸ Hêñ nayari yan naghabi hi Apo Jesus, ay naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na, ²⁹ gawan ya pamaghabi na, ay pamaghabi hêñ mihay main tungkulon, alwan nanad pamaghabi lan mánoron Kautuhan ni apo Moises.

8

*Namaalih hi Apo Jesus hêñ hakit ketong ha mihay lalaki
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)*

¹ Hêñ nakalohan hi Apo Jesus hêñ ubat ha tawtgug, ay main kal-atan ya nangamat kana. ² Dinumani kana ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanana nakiingalo, “Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihêñ moy hakit ko, êmén luminis ya lawini ko.” ³ Impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hêñ ketong, bayo wana, “Labay kon paalihêñ ya hakit mo. Luminis ka!” Tambèng naalih ya hakit na. ⁴ Bayo wani Apo Jesus kana, “Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlék mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,* ta êmén mapaptégan mo kanlan kaatag ya malinis kay na.”

Namaalih hi Apo Jesus hêñ hakit hêñ ipoh hêñ kapitan hêñ hundaloh ya taga-Roma

(Lucas 7:1-10)

⁵ Hêñ nilumatêng yay na hi Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main mihay kapitan hêñ hundaloh ya taga-Roma ya nakiingalo kana, ya wana, ⁶ “Panginoon, ya ipoh ko ay a makaalih ha papag, ta main yan nabyat ya hakit, haka a na maigalaw ya lawini na. Pérâd tana ay a nay na matêeh ya hadyay ilab.” ⁷ Kabay wani Apo Jesus, “Mita kitay na, ta paalihêñ koy hakit na.” ⁸ “Panginoon, paan kay nan paabala hêñ humwêñ ha bali ko, ta angkarêng-êy ako kamo. Iutoh mo tana, ay maalih ya hakit hêñ ipoh ko. ⁹ Hiko man, ay atsi ko ha aypa hêñ kapangyarihan hêñ kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan ko. Ya kaganawan utoh ko, ay daygêñ la. No habiêñ ko kanan miha, ‘Mita ka,’ ay mita yay na. No habiêñ ko kanan kaatag, ‘Paidani ka di,’ ay dumani ya. No habiêñ ko kanan ipoh ko, ‘Daygêñ moy hatsi,’ ay daygêñ na.” ¹⁰ Hêñ nagilam nay habayto ni Apo Jesus, ay nag-êpapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampipanonol kana, ta hinabi na, “Pakagilamêñ yo, ayn akon nahêlék ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya kataniêñ ya paniwala. ¹¹ Pakaihipêñ yoy hatsi, mal-at ya alwan Israelita, ya ubat ha ay-irin legal di ha luta, ay kiaêm ha kaluto hêñ kalamo hi apo Abraham, apo Isaac, haka apo Jacob ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. ¹² Noa, kal-atan ya Israelita ya unan hinagyat, ya a nabay ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay itapon ha kariglêman hêñ impiyerno. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-négé-ngêt hila ha hadyay huluk la boy ha hadyay ilab ya angkatanam la.” ¹³ Bayo hinabi ni Apo Jesus ha kapitan hêñ hundaloh, ya wana, “Muli kay na, ta gawan ha paniwala mo, ay maalih ya hakit hêñ ipoh mo.” Hêñ habayto êt, ay naalih ya hakit hêñ ipoh hêñ kapitan.

*Namaalih hi Apo Jesus hêñ hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro
(Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)*

* ^{8:4} Levítico 14:2-33.

14 Hêñ nakahowêñ yay na hi Apo Jesus ha bali ni Simon Pedro, ay nahêlêk nay ampo ni Simon Pedro, ya an-omotêñ, ya atsi ha papag. **15** Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt hêñ bakêt. Tambêng nag-alîh ya hakit na, kabay nirêng yan namakan kanlan Apo Jesus.

16 Hêñ ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya kal-atan ya hinapatan hêñ nangarawak ya a angkahêlêk, haka hilay nipaghakit, ta ha utoh nan bat, ay namipaplag yan hinumapat kanlan hinapatan, haka namaalîh yan hakit lan nipaghakit. **17** Dinyag ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên matupad ya hinabi ni Propeta Isaias, ya êmên di ya pangahabi, “Hiya ya namaalîh hêñ kaganawan hakit tamo.”

Hilay labay hêñ kihonol kan Apo Jesus (Lucas 9:57-62)

18 Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya nakapalibot kana, ay in-utoh nay tagahonol na, ya wana, “Magbangka kitamo hêñ lumipay.” **19** Bayo hila hinumakay ha bangka, ay main miyah mánoron Kautuhan ni apo Moises ya dinumanî kana, ya wana kan Apo Jesus, “Mánoro, kihonol ako kamo ay-iri man ya lakwên mo.” **20** Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, “Hila man ya ahon lalê ay main lêyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalê ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn ampaidyanan di ha luta.” **21** Wanan miha pon kanan tagahonol na, “Panginoon, paulayan mo ko pon hêñ mamilbêng tatang ko.” **22** Noa, wani Apo Jesus kana, “Kihonol ka kangko, haka paulayan mo hilay ayn biyay ya ayn anggaan, hêñ mamilbêng kapareho lan natsi.”

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin (Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Bayo hinumakay yay na ha bangka hi Apo Jesus, hêñ kalamo na hilay tagahonol na haka nag-umpisa hilay nan lumipay. **24** Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhén, nagkamain hêñ hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, noa, hi Apo Jesus ay nabêlêw pon. **25** Pinukaw la ya, ya wanla, “Panginoon! Panginoon! Iligtas mo kay, ta ampilêmêh kitamina!” **26** Wana kanla, “Ayn kaw awud hêñ tsiwala kangko! Pata hadyay limo yo!” Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên etaman ya angin haka tandulon, hêñ namapatêkbék. **27** Nag-épapah hilay tagahonol na. Nihahabi hila, ya wanla, “Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hêñ angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?”

Namaalîh hi Apo Jesus hêñ nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat ha loway Gadareno

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Gadareno, ha lipay lanêm, ay tinupa hila hêñ loway lalaki ya ubat ha pay-ilbêngan, ya hinapatan hêñ nangarawak ya a angkahêlêk. Gawan hadyay tobag la, ay ayn ampakadann bayro. **29** Nan-angaw hila, ya wanla, “Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, awta ampakiêmânan mo kay? Labay mo kay hêñ parusaan hêñ alwa pon ya intakda ya panaon?” **30** Main kal-atan baboy bayro ya ampiambuk ha bung-oy ya narani ha lanêm. **31** Nakiingalo hilay hinumapat kanlan lalaki, ya wanla kan Apo Jesus, “No ipaplag mo kay, ay paulayan mo kay hêñ mipanhumapat kanlan baboy.” **32** Pinaulayan na hila ni Apo Jesus. Kabay inumalih hiña kanlan lalaki, ta mipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay

baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

³³ Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu ha balayan la, ta habaytoy nalyari kanlan hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay impamwang la ha kabalayan la. ³⁴ Hêñ nagilam lay balita la, ay naubuh lan nilako hilan Apo Jesus. Nakiingalo hila kana ya mag-alih ya ha legal la.

9

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus (Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

¹ Hinumakilan Apo Jesus ha bangka ta nilumipay hila ha balayan ya ampagdahêlan la. ² Main nilumatêng ya ungnoy lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawên moy nakém mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.” ³ Main bayron máñoron Kautuhan ni apo Moises ya êmbayri ya laman ihip, “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sariili na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên kasalanan? Yarin a nan ammusmusén hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan.” ⁴ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, “Awta ampangihipan yo ko hên narawak? ⁵ Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no wangko, ‘Hali, mirêng ka ta mita kay na?’ ⁶ Noa, êmén yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulon di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ‘Mirêng ka. Hapwatêng moy langkayan mo ta muli kay na.’” ⁷ Tambêng yan nirêng ha arapan la ya hata lumpo, ta nuli ya. ⁸ Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya nam-in êmbayroy kapangyarian ha tawo.

Hi Levi ya ambaégen Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus (Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹ Pangayari hên habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus. Ha pammita na, ay nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya nag langan Mateo, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Kabay nakihonol ya kana.

¹⁰ Amêhêñ, hêñ atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Mateo hên ampangan, ay main nilumatêng ya kal-atan máningil buwih, ya kapareho ni Mateo, haka kaatag êt ya makasalanan, ya kalamo la hên nangan. ¹¹ Hêñ nahêlêk lan Pariseo ya ampangan hi Apo Jesus hêñ kalamoy máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampangan ya máñoro yo, hêñ kalamo lan máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan?” ¹² Hêñ nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. ¹³ Embayro êt, atsi ko di ha luta ta êmén ko mahagyat hilay ampagamin hêñ makasalanan hila, hêñ maghêhê hêñ manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan. Ihipêñ yoy hinabi ni Apo Namalyari, ya wana, ‘A ko labay ya mamiátang kaw. Ya labay ko ay mag-in kaw hêñ maingaloën.’”*

* **9:13** Oseas 6:6.

*Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmén a maabala ya panalangin
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)*

¹⁴ Main ungnoy tagahonol ni Juan Bautista ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata hikay haka hilay Pariseo, ay panay hên ampagtêêh hên a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin naén? Pata alwan êmbayro ya andaygén lan tagahonol mo?” ¹⁵ Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Endat yon manyêngén ya bisita hên an-ikasal kaban kalamo la ya? Ahé! Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

¹⁶ Amêhén, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napihi ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta daygén nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. ¹⁷ Ayn mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka mabullog ya alak.[†] Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayoy pamyanan, ta êmén parehon a tampol mahira.”

*Biniyay ya anak ya babayi nan mihay ampamaala ha sinagoga, haka pinaalih ya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)*

¹⁸ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main dinumani hên nandoko ha arapan na, ya mihay ampamaala bayro ha sinagoga. Labay na, ya kihonol ya kana ha bali na, hi Apo Jesus, hên ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi, ta pabiyayén na dayi. ¹⁹ Kabay nakihonol kana hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na.

²⁰ Kaban ampammita hila, ay dinumani kana, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan angkairapan ha hakit nan andayaén. Ginapa nay laylayan takop ni Apo Jesus. ²¹ Dinyag nay habayto, ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalih ya hakit na. ²² Hên namalingay hi Apo Jesus, ay nahêlêk na ya, haka wana kanan babayi, “Pakhawén moy nakêm mo. Inalih ya hakit mo, gawan ha paniwala mo kango.” Habayto êt, ay naalih ya hakit na.

²³ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita la ha bali nan habaytoy manungkul-an, ha sinagoga. Hên hinumwêñ hilay na, ay nahêlêk ni Apo Jesus hilay ampag-bulongudyong, haka nagilam nay labak hên kal-atan. ²⁴ Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Mag-alih kaw di, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat.” Noa, kinailyan la ya. ²⁵ Hên naipaawah na ya kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwêñ yay na ha pinaypkatuluyan kanan anak. Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, haka tambêng yan nirêng. ²⁶ Namwangan ha boon legal hên habayto ya nalyari.

Namamukat hi Apo Jesus hên loway buwag

²⁷ Hên paalih hilan Apo Jesus bayro ha bali nan habaytoy manungkul-an ha sinagoga, ay main loway buwag, ya nangamat kan Apo Jesus, ya nanangaw, ya wanla, “Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” ²⁸ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita la, haka hila hinumwêñ ha bali ya lakwêñ la. Hinumwêñ êt ya loway buwag, kabay wani Apo Jesus kanla, “Ampaniwala kaw hên mapamukat kataw?” Wanla etaman,

[†] 9:17 Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

“Awo, Panginoon.” ²⁹ Bayo ginap-an nay mata la, ta wana kanla, “Gawan ha paniwala yo, ay makahêlêk kaw.” ³⁰ Tambêng hila etaman nakahêlêk. Impapakabawal na hila hên ipamwang ha kaatag ya hiyay namamukat kanla. ³¹ Noa, hên nammita hilay na, ay impamwang la ha boon legal ya habayto, ya pamamukat ni Apo Jesus hên mata la.

Nakapaghabî ya mihay pipi

³² Hêñ paalih dayi hilan Apo Jesus, ay main gintan kana ya mihay lalaki, ya pipi ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. ³³ Namipaplag hi Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk, kabay nakahabi yay nay lalaki. Naubuh hilan nag-épapah ya atsi bayro, ya wanla, “Bayri kantamo ha bansan Israel, ay ayn êt nakahêlêk hên êmbayri ya kapapaépapah.” ³⁴ Noa, hilay Pariseo ay naghabi, ya pamaalih ni Apo Jesus hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas, ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk.

Iningalwan ni Apo Jesus ya kal-atan

³⁵ Nammitta hilan Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo, ta namitoro yan Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha sinagoga la, haka mamaalih yan hino-hino kay na hên ya hakit. ³⁶ Hêñ nahêlêk nay kal-atan, ay iningalwan na hila, gawan hadyay kairapan ya angkatanam la, haka angkahiraan hilan nakêm, ta nanad hilan tupa ya ayn pastol. ³⁷ Bayo hinabi na kanlan tagahonol na, “Hilay kal-atan ya labay hén manggilam hén tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad pali ya nawto, ya maranin gapahêñ. Maialimbawa hila hén êmbayro gawan nakal-an hilay na hén maniwala. Malat ya gapahêñ, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. ³⁸ Kabay ihalangin yo dayi kan Apo Namalyari, ya nag nawtoy pali, ya mamiutoh ya dayi hén kaatag êt, ya kapareho yon nanad manggapah, ta êmén hila etaman manoro hén tungkol kana.”

10

Ya labinloway tagahonolya binaëg nan apostol etaman

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

¹ Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hila hén kapangyarihan hén mamaalih hén nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, haka hén mamaalih hén kaganawan hakit. ² Habaytsi ya langan lan labinlowa ya pinili na hén mag-in apostol na: Hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres ya kapotoh pohêl ni Pedro. Pinili na êt ya loway anak ni Zebedeo ya hi Santiago, haka ya kapotoh pohêl na, hi Juan. ³ Pinili na êt hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo ya máningil buwih, hi Tadeo, hi Santiago ya anak ni Alfeo, ⁴ hi Simon ya Makabayan, haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaëg lan apostol etaman

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵ In-utoh ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na hén mamitoro hén tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka hén mamaalih hén hakit. Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Paan kaw manoro kanlan alwan Israelita, haka ha hinon balayan lan Samaritano. ⁶ Noa, ya dapat yon toroan ay hilay kapareho yon Israelita, ya nanad tupa ya nitama. ⁷ Mita kaw na ta ipamwang yo ya Mangêd ya Habi, ya marani yanay pamanlokop ni Apo

Namalyari.⁸ Mamaalih kaw hēn hakit, nanad ha ketong. Mamabiyay kaw oman kanlan natsi. Mamipaplag kaw hēn nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat kanlan tawo. Ya tungkulon ya indin ko kamoyu, ay a ko impabayad, kabay a yo ipabayad ya pamanawop yo.⁹ Paan kaw mantan hēn hinon pera ya nanad ha ginto, o pilak, o tangso.¹⁰ Ha pammitta yo ay paan kaw mantan balutan o hinon maihagili yoy takop, pag-apin bitsih, o tēkēn. Kaēn yo ya hinon iarap la kamoyu, ta habayto ay nanad upa la kamoyu ha pamitoro yo kanla.

¹¹ “Ha kaganawan baryo, o balayan ya lakwēn yo, ay manapol kaw bayron mapanyag kangēran ya mapagdahēlan yo. Bayro kaw tanan maglaēh angga ha a pon nayari ya pamitoro yo ha legal ya habayto.¹² Ha panhumwēn yo ha bali, ay habiēn yo, ‘Dayi ingalwan kaw ni Apo Namalyari.’¹³ No tanggapēn la kaw bayro ha bali, ta marapat-dapat na hilan ingalwan ni Apo Namalyari, ay ingalwan na hila, no ahē, ay a hila ingalwan.¹⁴ No a la kaw tanggapēn ha mihay legal, o a hila manggilam toro yo, ay bayo kaw mag-alih bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih yo, ta êmēn la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatēng kanla ya parusa ni Apo Namalyari.¹⁵ Pakagilamēn yo, lano ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mabyat ya pamarusa kanlan taga-balayan Sodoma, haka Gomorra ya inulam ni Apo Namalyari hēn hato, gawan ha hadyay kasalanan la. Noa, mas mabyat ya pamarusa kanlan habaytoy a nananggap kamoyu.”

*Ya lumatēng ya pamairap
(Marcos 13:9-13; Lucas 12:12-17)*

¹⁶ “Hikaw ay nanad tupa ya an-iutoh kon manoro kanlan nanad ahon lalē, ya mapamatsin tupa. Kabay dapat kaw mag-in alisto, haka dapat ayn maipintas ha pamimiyay yo.¹⁷ Kaillag kaw, ta gētan la kaw kanlan toa ya nag tungkulon ha hinon sinagoga haka pagpapatokēn la kaw bayro.¹⁸ Gawan ha paniwala yo kangko, ay gētan la kaw kanlan ari haka gobernador, ha êmbayro ay maipamwang yo kanla, haka kanlan alwan Israelita, ya Mangēd ya Habi tungkol kangko.¹⁹ Uston kotangēn la kaw, ay paan kaw manyagah no hino ya habiēn yo, ta habayto êt, ay ipamwang kamoyu no hinoy dapat yon habiēn,²⁰ ta ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habiēn yo.

²¹ “Hila man ya kapotoh pohēl yo, haka ya toa yo, ay may-upit kamoyu. Hilay maának ay manalanghang ha toa la hēn angga ha ipapatsi la hila.²² Kahēmēkan la kaw hēn kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo yoy paniwala yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hēn hadyay pamairap, ay madyanan kaw hēn biyay ya ayn angga.²³ No pairapan la kaw ha mihay legal, ay tumakah kaw ha kaatag ya legal. Pakagilamēn yo, a yo pon maubuh hēn maabutan ya balang balayan haka baryo bayri ha bansen Israel, ay mag-orong ako, ya Taga-Langit, ya In-an Tawo.

²⁴ “Ayn ampag-aral ya anggalangēn igit ha ampanoro kana. Ya tungkulon hēn mihay ipoh, ay alwan matag-ay ha tungkulon hēn amo na.²⁵ Kabay dapat pahalamat hilay antoroan, no ampairapan hila hēn nanad ha angkaranasan lan ampanoro kanla, haka dapat pahalamat hilay ipoh, no pairapan hila hēn nanad ha angkaranasan lan amo la. Hiko ya nanad nag

bali, haka hikaw ay nanad kalamo ko ha bali. Minusmus akon binaêg Satanas,* kabay taganán lalo kaw musmusên.”

*Ya dapat kalimwan
(Lucas 12:2-7)*

²⁶ “Kabay paan kaw malimo kanlan anhumêmek kamoyu, ta ayn intago ya a mamwangan haka mihibung. ²⁷ Ya anhabién ko kamoyun bêngat, ay dapat yon habiên ha kal-atan. Ya an-inanah ko kamoyu, ay dapat yon ipamwang ha kal-atan. ²⁸ Paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man maipalako ha impiyerno ya kaélwa yo. Dapat yon kalimwan hi Apo Namalyari, ta panga-ubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hén kapangyarihan hén mamitapon kaélwa yo ha apoy ya taganán a maparê ha impiyerno. ²⁹ Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta hila man ya nanaway manok lalé, ay a na ampaulayan. ³⁰ Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. ³¹ Kabay paan kaw malimo. A na kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalé.”

*Ya pagpalokop kan Apo Jesus
(Lucas 12:8-9)*

³² “Hilay alwan marêng-êy hén mamaptêg ha arapan hén kal-atan ya hila ay ampaniwala kangko, ay a ko etaman ikarêng-êy ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. ³³ Noa, hilay ampaghabin ha arapan hén kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habiên ko etaman lano ha langit, ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya a ko hila muwang.”

*Main hubakan gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Paan yon ihipên ya nantan akon pamakiúmang ha miha ta miha, ta hikoy pangubatan hén hubakan, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala. ³⁵ Ta hilay ampaniwala haka hilay a ampaniwala, ay alwan parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi, ay mihay ihip ha manuyang nay babayi, kabay mihalang-hangan hila. ³⁶ Haka mismon kapamilya ay mihubuk, gawan main maniwala boy main ahê.

³⁷ “Hilay manlugud ha toa la hén igit ha pamanlugud la kangko, ay alwan hépat hén mag-in tagahonol ko. Haka hilay manlugud ha anak la hén igit ha pamanlugud la kangko, ay alwan hépat hén mag-in tagahonol ko. ³⁸ Boy hilay alwan nakal-an hén magtêeh hén pamairap, o matsi man, gawan ha paniwala la kangko, ay alwan hépat hén mag-in tagahonol ko. ³⁹ Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hén matsi, o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga.”

*Ya ikakangêd tamo ya maëngganan tamo ya ubat kan Apo Namalyari
(Marcos 9:41)*

⁴⁰ “Hilay ampananggap kamoyu, ay hiko êt ya antanggapêñ la. Haka hilay ampananggap kangko ay antanggapêñ la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko. ⁴¹ Hilay ampananggap kanlan mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, gawan habaytoy mámpamwang ay in-utoh na, ay dyanan digalo ya pareho ha tanggapêñ lan mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni

* **10:25** Beelzebul ha habin Griego.

Apo Namalyari. Haka hilay ampananggap kanlan mahonol kana, gawan hilay habayto ay mahonol kana, ay tumbahan na etaman hēn kangēran ya pareho ha tanggapēn lan mahonol kana. ⁴² Hilay mam-i kamoyu hēn miha man ya baso hēn lanēm ya nakēbel, gawan hikaw ay tagahonol ko, ay taganán tumbahan hila etaman ni Apo Namalyari hēn kangēran.”

11

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan (Lucas 7:18-35)

¹ Hēn natoroan nay na ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ha dapat lan daygēn, ay nanoro ya ha balayan ya namalibot bayro, ta impamwang na ya Mangēd ya Habi.

² Hēn atsi ya ha hukulan hi Juan Bautista, ay namwangan na ya tungkol ha kapapaépapah ya andaygēn ni Cristo, kabay in-utoh ni Juan ya ungro kanlan tagahonol na hēn mangotáng kan Apo Jesus, ³ no hiya ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in Mámilitas, ya impangako ni Apo Namalyari, o no mangēnggan hila pon hēn kaatag. ⁴ Noa, wani Apo Jesus kanla, “Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahēlēk yo haka nagilam yo. ⁵ Ampakahēlēk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalih ya hakit lan nag ketong, ampakgilam hilay nay tēkkēn, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya Mangēd ya Habi ay an-ipamwang kanlan mairap. ⁶ Iningalwan hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko.”

⁷ Hēn nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hēn tungkol kan Juan kanlan kal-atan, ya wana, “Hinoy nilako yo ha legal ya kabalah-balahan? Éndat yo no ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo, ya mantēwēg ya angkadanan angin? ⁸ Hino awud ya nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hēn mangahampat! Alwa! Hilay nakatakop hēn mangahampat, ay mahēlēk ha balin ari. ⁹ Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakgilamēn yo! Hiyay mihay mámpamwang hēn an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya ayn kapantag. ¹⁰ Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana,

‘Mangiutoh ako hēn muna kamo ya mangil-an hēn danan mo.’

¹¹ Anhabiēn ko kamoyu, ha kaganawan tawo, ayn matag-ay kan Juan Bautista. Émbayro man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan. ¹² Paubat hēn ampanoro ya hi Juan anggan amēhēn, ay main ampaypilit hēn tampol hēn mangiaral hēn Mangangēd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka malat ya ampamilit hēn tampol palokop kana. ¹³ Gawan ya impamwang lan mámpamwang, hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan Kautuhan ya indin na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hēn nanupad hēn habaytoy impamwang la. ¹⁴ No ampaniwala kaw ha pamwang hēn mihay mámpamwang* hēn hato, hēn impaihip kana ni Apo Namalyari, ay maintindihan yo ya hi Juan Bautista, ya nanupad hēn habaytoy papēt na, ya main nanad kan Propeta Elias ya lumatēng. ¹⁵ Pakaihipēn yo ya nagilam yo!”

* ^{11:14} Malakias 3:23-24.

16 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo amêhén? Nanad hino hila kaya? Nanad hilan anak ya ampipammikno ha pangalindagan hén ampibabaêg, ya wanla, **17** ‘Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalék. Nanyêngén kay, noa, a kaw nakiyêngén.’ **18** Ta nilumatêng hi Juan Bautista hén panay hén ampagtéêh hén a ampangan, ta êmén a maabala ya panalangin na, haka a ya ampiném hén alak, noa gawan habayto, ay anhabién yo, ya hiyay hinapatan hén narawak ya a angkahélék. **19** Hiko etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hén ampangan haka ampiném alak hén kalamo yo, noa gawan habayto, anhabién yo ya hikoy mahiba, mamminém hén alak, kaluguran lan máningil buwih, haka kaatag ya mapanyag kasalanan. Êmbayro man, ay mapaptégan ya pêtèg ya toro naén ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahélék ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naén.”

Ya babalá kanlan a nipaghéhê (Lucas 10:13-15)

20 Hinabyanan ni Apo Jesus hilay a êt nipaghéhê hén nanalibokot ha pamanyag lan kasalanan, mal-at man ya kapapaépapah ya dinyag na ha balayan la, ya wana, **21** “Kaingalo kaw ya taga-balayan Corazin haka taga-balayan Betsaida, gawan a yo paghéhén hén talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, agyan mal-at ya kapapaépapah ya dinyag ko bahén. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Tiro haka taga-balayan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla, ya kapapaépapah ya dinyag ko bahén ha Corazin, haka Betsaida, ay tampol la dayi bayton impahlék ha dyag la ya pinaghéhén hén tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan hén taga-Tiro haka Sidon. **22** Pakagilamén yo! Lumatêng lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hilay nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon. **23** Hikaw êt, ya taga-balayan Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hén mananggap papuri, noa, ihamwag kaw ha impiyerno. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Sodoma, noa, no nadyag na dayi kanla ni Apo Namalyari ya kapapaépapah ya dinyag ko bahén ha Capernaum, ay nabuyot lay na dayin pinaghéhén ya kasalanan la, haka a dayin nahira ya balayan la. **24** Noa, pakagilamén yo, ha Allon Pamanukom, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Capernaum, kanan pamarusa kanlan taga-Sodoma.”

Dapat dumani kan Apo Jesus ya angkabyatan ha pamanghip (Lucas 10:21-22)

25 Hén habayto êt, ay nanalangin ya hi Apo Jesus kan Apo Namalyari hén êmén di, “Tatang ko ha langit, ampurién kata, ya ampamaala ha langit haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakém, ya a mo impamwang kanlan manga-talino ya matag-ay ya pinag-aralan haka matag-ay ya nakém. **26** Awo, Tatang, ta habaytoy kalabayan mo.”

27 Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “In-ubuh nan impamwang kangko hén Tatang ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hén makakilala kanan Tatang ko, no alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay pilién ko hén ipamukat hén tungkol kana.

28 “Paidani kaw kangko, ya hikaw ya angkabyatan ya nakém ha pamanghip yo, ta dyanan kataw hén kapatékbékan nakém. **29** Honolên yoy an-iutoh ko

kamoyu, ta hiko ay maaypa ya nakêm haka maamêy ya pamanoro ko, kabay mag-in mapatékbék ya nakêm yo. ³⁰ Gawan naêpaw ya an-ipadyag ko kamoyu ha pamanoro ko kamoyu.”

12

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba (Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

¹ Mihay allon pamagsimba lan Israelita, hên nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ha narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Niyêhê la ya hata trigo, ta nilêêm la ha pammita la, gawan anlonohêh hila. ² Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hêlkên mo! Pata nantê hilay tagahonol mo hên trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?” ³ Wana etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên hiya haka hilay kalamo na, ay angkablay hên lonoh. ⁴ Hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaêñ lan bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, haka hilay kalamo na. ⁵ Kayno a yo pon nabaha ya Kautuhan ni apo Moises, ya ha allo man hên pamagsimba, ay andaygên lan pari ya dapat lan daygên ha Templo. Noa, alwan kasalanan ya habayto, ta mal-at ya dapat lan daygên ha Templo ha allon pamagsimba. ⁶ Pakagilamên yo, ya main di ya mas maalagá ha Templo. ⁷ No naintindihan yo dayi ya hata Kahulatan, ‘A ko labay ya mamiátang kaw. Ya labay ko ay mag-in kaw hên maingaloên,* ay a yo dayin intad mapanyag kasalanan, ya ayn kasalanan. ⁸ Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulun hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba.”

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt (Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹ Nammitta hi Apo Jesus ta hinumwên ya ha sinagoga ta manoro. ¹⁰ Main lalaki bayro ya natsi ya gamêt. An-imatonan la ya hi Apo Jesus hên ungnoy lalaki, no mamaalih yan hakit ha allon pamagsimba la, ta êmêñ la yan badan hên ampanyag yan bawal ha Kautuhan. Nangotang hila kana, “Bawal ha Kautuhan ni apo Moises ya mamaalih hên hakit ha allon pamagsimba, o ahê?” ¹¹ Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kanla, “No alimbawa ta mimihay tupa yo, haka habaytoy manabo ha malalê ya pangahoyan, a yo ya warin tampol hên iawah allo man hên pamagsimba? ¹² Mas maalagá ya tawo ha tupa! Kabay alwan bawal ha Kautuhan ni apo Moises hên manyag kangêran ha allon pamagsimba.” ¹³ Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya mihay gamêt, “Ipaktang moy gamêt mo.” Kaban an-ipaktang na ya, ay naalih ya hakit ha gamêt na, ta hatoy gamêt na ay nag-in nanad ha kapaka ya ayn hakit. ¹⁴ Kabay nammita hilay nay Pariseo, ta pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

Hi Apo Jesus ya impamwang ni Propeta Isaias

¹⁵ Hêñ namwangan ni Apo Jesus ya pamulong kana, ay nag-alih ya bayro. Kal-atan ya nakihonol kana, haka namaalih yan kaganawan hakit lan nipaghakit. ¹⁶ Binawal na hila hêñ ipamwang ya tungkol kana. ¹⁷ Habaytoy nalyari ta êmêñ matupad ya impamwang ni Propeta Isaias, ya wana, ¹⁸ “Atsi di ya pinili kon tagahuyo ko, ya anlugarûn ko, ya ikahigla ko.

* ^{12:7} Oseas 6:6.

Ipahapat ko kana ya Espiritu ko, ta êmén na ipamwang ha tawo ha balang bansa, no ay-êmén hila mag-in ayn kapintasan ha hêlêk ko.

19 A ya makihubakan, haka makiangawan.

Naamêy yan mag-habi ha dann.

20 Hawpan na hilay alwan makhaw ya lawini, haka hilay alwan nakataniêh ha paniwala.

Daygén nay habayto angga ha mabalayan la ya kaligtasan ya an-idin na.

21 Habaytoy kaligtasan ya an-êngganan lan tawo ha balang bansa kana.”[†]

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas

(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)

22 Bayo main gintan kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya buwag haka pipi ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Namipaplag hi Apo Jesus hên habaytoy narawak ya a angkahêlêk, kabay nakahabi, haka nakahêlêk yay nay lalaki. **23** Naubuh hilan nag-épapah ya kal-atan ya atsi bayro, ya wanla, “Habaytsi ya lawêh ya kaapo-apoañ ni Arin David ya impangako kantamo ni Apo Namalyari!” **24** Noa, pahabtan lan Pariseo, ya pamaalih ni Apo Jesus hên nangarawak ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas,[‡] ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. **25** Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, ya éndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na, “No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, o balayan ay mahira ya habayto. Émbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. **26** No mamipaplag hi Satanas hên sarili na, ay mahira bayto ya pamanlokop na. **27** No ampamipaplag akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas, hino bayto ya nam-i hên kapangyarihan kanlan tagahonol yo, ya ampamipaplag hên nangarawak ya a angkahêlêk? Hila tana êt ya mamaptêg ya mali kaw. **28** Ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya pamaalih ko hên nangarawak ya a angkahêlêk. Ya labay habiêñ hên habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.

29 “Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampatantay ha bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutêñ, haka gapohêñ. Noa, no gapohêñ ko ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.

30 “Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hên manipon hên tawo, ta êmén hila makilamo kangko, ay ampamidayo hên tawo kangko. **31** Pakagilamén yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan, haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, noa, ayn hinoman ya mapatawad ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. **32** Hilay maghabi hên halanghang kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mapatawad. Noa, hilay maghabi hên halanghang ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran.”

Ya balang miha ay mabalayan ha dyag la
(Lucas 6:43-45)

33 “No habiêñ tamoy mangêd ya mihay kayo, ay mangêd etaman ya tagêy na. No habiêñ tamon alwan mangêd ya mihay kayo, ay alwa etaman mangêd ya tagêy na. Ta hilay kayo ay angkabalayan ha tagêy la. **34** Nanad kaw utan ya makamatsi! A yon mahabi ya hinoman ya mangêd, gawan ha karawakan

[†] **12:21** Isaías 42:1-4. [‡] **12:24** Beelzebul ha habin Griego.

yo! Ta ya laman nakêm ay an-umawah ha bêbêy. ³⁵ Hilay mangangêd ay mapanyag hên kangérân, gawan mangêd ya nakêm la. Hilay nargarawak ay mapanyag hên karawakan, gawan narawak ya nakêm la.

³⁶ “Pakagilamên yo, ha Allon Pamanukom, ay dapat yon ipamulah kan Apo Namalyari no awta hinabi yo ya balang hinabi yo ya ayn kapukatan.

³⁷ Parusaan na kaw no alwan mangêd ya hinabi yo, haka a na kaw parusaan no mangêd ya hinabi yo.”

Pinanapolan hi Apo Jesus hên kapapaépapah ya palatandaan ya ubat ha langit

(*Marcos 8:11-12; Lucas 11:29-32*)

³⁸ Main Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises ya labay manubuk kan Apo Jesus, ya mamipahlék yan palatandaan ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtèg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

³⁹ Noa, wani Apo Jesus kanla, “Bapan dawak hilay tawo amêhén. Ampanapol hilan kapapaépapah ya palatandaan ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlék kanla, no alwan nanad ha kapapaépapah ya nalyari kan Propeta Jonas hên haton lagi. ⁴⁰ No ay-êmên hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating, ay êmên bayro êt, ay hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay tatloy allo haka tatloy yabi ko ha pinay-ilbêngan kango.

⁴¹ Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, aymirêng hilay biniyay oman, ya taga-Ninive, ya nipaghêhén pamanyag kasalanan la, hên nagilam lay toro ni Propeta Jonas, ta habyanan fa kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulun kan Propeta Jonas, yan a kaw naghêhén nanalibokot ha pamanyag yon kasalanan. ⁴² Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay habyanan na kaw hên Reyna ha Sheba hên haton lagi. Mipakarêng-êy kaw, ta agyan bapan dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon, ta labay nan gilamên ya toro na. Amêhén, ay main di, ya mas matag-ay ya tungkulun kan Arin Solomon, noa, a kaw ampanggilam.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahêlêk

(*Lucas 11:24-26*)

⁴³ “No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahêlêk, ya hinuma-pat kana, ay tawak-tawakén nay namala ya luta, ta manapol yan mapag-patékbékan na. Noa, ayn yan matapol. ⁴⁴ Kabay wana ha nakêm na, ‘Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.’ Pag-orong na, ay malatêng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, haka habaytoy tawo ay nanad yan bali ya malinis, haka nakakumpini, ya nakal-an hên togêlan. ⁴⁵ Kabay managyat yan pitoy a angkahêlêk ya narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwén hila, kabay lalo yay nan kaingalo ya hatoy tawoy inorongan na. Êmbayro êt ya malyari kamoyu ya nakagilam hên Mangêd ya Habi, noa, a kaw naghêhén nanalibokot kasalanan yo.”

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na

(*Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21*)

⁴⁶ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus ha kal-atan, ay nilumatêng ya indo na, haka hilay patêl na, ta labay la yan makahabi. ⁴⁷ Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.” ⁴⁸ Wani Apo Jesus kana, “Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?” ⁴⁹ Intoro nay tagahonol na, ta wana, “Hilay habaytsi ya anlugurên

ko hēn nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patēl ko. ⁵⁰ Hilay manyag kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ay yabay ya anlugurēn ko hēn nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patēl ko.”

13

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag (Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

¹ Habayto êt hēn allo, ay inumawah hilan Apo Jesus ha bali, ta nikno ya ha laylay lanêm hēn nanoro kanla. ² Gawan ha hadyay kal-atan ya ampiagtsipon hēn labay manggilam toro na, ay hinumakay ya ha mihay bangka, ta bayro yan nikno hēn nanoro kanlan kal-atan ya atsi ha laylay hēn lanêm. ³ Ha pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya wana, “Main mihay lalaki ya namihabwag hēn bini. ⁴ Ha pamihabwag nan bini, ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hēn manok. ⁵ Ya kaatag ay natata ha mabato. Tampol yan tinumubo, gawan ha mabobo ya luta. ⁶ Noa, hēn nangallo, ay nayanto ya, gawan a nipakalalē ya yamot. ⁷ Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, tinumêytēy, gawan diwi. ⁸ Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hēn nanagēy, hēn main manimagatoh ya lahi, anêmapo, haka tatlumpo.” ⁹ Hēn nahabi nay habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, “Pakaihipén yo ya nagilam yo!”

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus (Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

¹⁰ Dinumani kan Apo Jesus hilay tagahonol na ta nangotang hila, ya wanla, “Pata panay paalimbawa ya pamanoro mo kanlan kal-atan?” ¹¹ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw bat ya makamwang hēn inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, a na impamwang ya habayto ha kaatag. ¹² No honolēn yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolēn, ay alihēn êt kamoyu ya pêpérâd ya naintindihan yo. ¹³ Kabay an-idann ko ha alimbawa ya pamanoro ko kanla, ta ‘Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la. Magilam la man, ay a hila manggilam, haka a la angkaintindihan ya angkagilaman la.’ ¹⁴ Angkatupad kanla ya impamwang ni Propeta Isaias, ya wana hēn hato, ‘Pakagilamén yo man, ay a yo maintindihan, haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwangan ya anhêlkên yo.

¹⁵ A hila malyarin maniwala gawan kinumdêy ya ulo la. Ampagtêtêkk hila, haka an-ipêrêng lay mata la. Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani kangko, bayo patawarêñ ko hila.”*

¹⁶ Noa, hikaw, ay iningalwan, kabay angkaintindihan yo ya angkakit yoy andaygêñ ko, haka angkaintindihan yoy anhabièn ko. ¹⁷ Hêñ hato, ay mal-at ya mâmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka kaatag pon ya mahonol kana, ya labay-labay dayi hêñ makahêlêk hêñ angkakit yo ya andaygêñ ko. Labay-labay la dayin magilaman ya anhabièn ko ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlêk ya angkakit yo, haka a la êt nagilam ya angkagilaman yo.”

*Impamwang ni Apo Jesus ya labay habièn hēn habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)*

* ^{13:15} Isaias 6:9-10.

18 “Gilamén yoy habaytsi ya labay habiēn hēn alimbawa ya tungkol ha bini. **19** Ya bini ay habi ni Apo Namalyari hēn tungkol ha pamanlokop na. Ya nakém tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, a lá naintindihan, bayo tampol nilumaténg hi Satanas, ta inalih nay habaytoy habi ha nakém la. **20** Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam haka tinanggap lan tawo hēn main kahiglaan, **21** noa, a nimana ha nakém la. Naniwala hila pon, noa, hēn nilumaténg ya kairapan o ya pamairap, ay tampol naalih ya paniwala la. **22** Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, noa, tampol nialih ha nakém la, gawan kayagahan, pibandian, haka katsighaw hēn biyay. Kabay a nabayo ya biyay la, hēn nanad ha a nanagéy ya bini. **23** Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam haka naintindihan lan tawo, bayo nimana ha nakém la, ya nanad ha lahí ya naubuh hēn nanagéy hēn main manimagatoh ya lahí, anêmapo, haka tatlumpo.”

Ya alimbawa ya tungkol ha lamon ya tinumubo ha pinay-êharan trigo

24 Impamwang kanla ni Apo Jesus ya miha pon ya alimbawa, ya wana, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmén di: Main mihay lalaki ya namiéhad hēn mangéed ya bini hēn trigo. **25** Noa, hēn mihay yabi, hēn angkabéélêw hilangan, ay nilumaténg ya kapatsi na hēn namihabwag hēn tagéy hēn lamon ha pinay-êharan trigo, bayo nammita yay na. **26** Tinumuboy trigo haka nakisabay hēn tinumuboy lamon. Hēn nanagéy ya trigo, ay napansin lan tagahuyo nan lalaki ya lamon. **27** Kabay dinumani hila kana, ta wanla, ‘Èndat naêñ ya mangéed ya binin trigo ya in-êhad. Ay-irin ubat ya hata lamon?’ **28** Hinabi nan lalaki, ya wana, ‘Main kapatsi ya namihabwag hēn tagéy hēn lamon bayri.’ Kabay nangotang hilay tagahuyo na, ‘Labay mon lamonên naêñ ya?’ **29** Noa, wanana lalaki, ‘Paan pon. Ta no lamonên yo, ay maulot yoy trigo etaman. **30** Paulayan yoy na hēn makisabay, hēn angga ha panggapah. No panaon hēn panggapah, ay habiēn ko tana ha manggapah ya unaêñ la pon alihêñ ya lamon, haka la pêpêthêñ ta ulamêñ. Bayo gapahêñ ya trigo ta ihmpan.’”

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha paman-tumubo hēn mihay nanaway but-o (Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

31 Namitoro hi Apo Jesus hēn miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumbo hēn mihay nanaway but-o ya intanêm. **32** Ilibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa (Lucas 13:20-21)

33 Namitoro hi Apo Jesus hēn miha pon ya alimbawa, ya wana kanla, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinaki-gawgaw hēn mihay babayi ha kal-atan hēn arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-atan.”

Impamwang hēn haton lagi ya paalimbawa ya toro nan Mesias, ya Cristo (Marcos 4:33-34)

³⁴ Hêñ nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay panay main hêñ alimbawa ha panoro na. ³⁵ Êmbayroy panoro na ta êmén matupad ya impamwang nan mihiy mampamwang hêñ impaihip kana ni Apo Namalyari, ya wana, “Ya panoro ko kanla ay paalimbawa.

Ipamwang ko ya inlihim paubat hêñ dinyag ya hata luta.”†

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hêñ alimbawa ya tungkol ha lamon ha trigo ya in-éhad

³⁶ Amêhén, imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwêñ ya ha bali. Haka dinumanî kana ya tagahonol na, ta wanla, “Ipamulah mo kannaêñ ya alimbawa ya tungkol ha lamon ha trigo ya in-éhad.” ³⁷ Hinabi na etaman, ya wana, “Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay in-alimbawa ha namiéhad hêñ mangêd ya bini hêñ trigo. ³⁸ Ya in-alimbawa ha pinay-éharan ay boon luta, haka ya in-alimbawa ha mangêd ya bini hêñ trigo, ay hilay palokop kan Apo Namalyari. Ya in-alimbawa ha lamon, ay hilay angkalokopan ni Satanas, ³⁹ haka ya in-alimbawa ha namihabwag tagêy lamon, ay hi Satanas. Ya in-alimbawa ha panggapah, ay yabay ya kaanggaan hêñ hata luta, haka ya in-alimbawa ha manggapah, ay hilay anghel ni Apo Namalyari. ⁴⁰ No ay-émén tsinipon ya hatoy lamon, bayo inulam, ay êmbayro etaman ha anggaan hêñ hata luta. ⁴¹ Gawan hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mamiutoh hêñ anghel ko ha boon pamanlokop ko, ta tsiponéñ lay balang ampangubatan kasalanan, haka hilay mapanyag karawakan, ⁴² ta ihamwag hila ha apoy ya a angkaparê. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la, boy ha hadyay ilab ya angkatanam la. ⁴³ Noa, hilay mahonol kana, ay mag-in nanad allo ya ampam-in hawang ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya Tatang la. Pakaihipen yo ya nagilam yo.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag

⁴⁴ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha maalagáy pibandian ya ayn kapantag, ya nakali ha lutan kaatag, bayo hinapolan oman. Ha hadyay kahiglaan nan nakatapol, ay nuli ya, ta in-ubuh nan inhaliw ya atsi kana, ta hinaliw nay habaytoy luta ya nag maalagáy pibandian ya ayn kapantag.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha mihiy maalagáy perlas

⁴⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa êt ha mihiy mangalakal ya ampanapol hêñ maalagáy perlas. ⁴⁶ Hêñ nakahêlêk yan mihiy perlas ya hadyay maalagá, ay in-ubuh nan inhaliw ya atsi kana, ta hinaliw nay habaytoy hadyay maalagáy perlas.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ha lambat, ya pamanlokop ni Apo Namalyari

⁴⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa êt ha lambat ya inhamwag ha dagat, ya nakakwa hêñ hino-hino kay na hêñ ya kênâlanêm. ⁴⁸ Hêñ napno ya habayto, ay ginuloy la ha laylay, ta nikno hilan impapawa ya habaytoy makêna haka a makêna. Bayo la intapon ya a makêna. ⁴⁹ Êmbayro etaman ha anggaan hêñ hata luta. Ipapawa lan anghel, hilay mapanyag karawakan kanlan

† 13:35 Awit 78:2.

mahonol kan Apo Namalyari. ⁵⁰ Hilay mapanyag karawakan, ay ihamwag ha impiyerno ya hadyay apoy ya a angkaparê. Hadyay tangih la bayro, haka mipang-ngê-ngêt hila ha hadyay huluk la, boy ha hadyay ilab ya angkatanam la.”

Dapat parehon dyanan alagá ya manan toro haka ya bayon toro

⁵¹ Kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na hên tungkol ha intoro na kanla, ya wana, “Naintindihan yoy habayto?” Wanla etaman, “Awo. Angkaintindihan naêñ.” ⁵² Wanay na êt ni Apo Jesus, “Kabay maintindihan yo etaman ya habaytsi: hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ya ampaniwala ha an-itoro ko ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ha mihay main bali, ya tampol hên maiawah ha dyanan pibandian na ya mana haka ya bayo. Gawan pareho lan maitoro ya manan toro haka ya bayon toro.”

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na (Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

⁵³ Hêñ naitoro nay na ya habaytoy alimbawa, ay nag-alíh yay na bayro. ⁵⁴ Hêñ nilumatêng ya ha Nazaret, ya balayan ya pinanhumlayan na, ay hinumwêñ ya ha sinagoga la, ta nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakagilam, ya wanla, “Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hêñ manyag hêñ kapapaêpapah?” ⁵⁵ “Daptay hiyay anak ni Jose, ya kalpintero, ya kabalayan tamo. Yarin alwan Maria ya langan hêñ indo na! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas, haka hi Simon! ⁵⁶ Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi! Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na, haka kapangyarihan nan manyag hêñ kapapaêpapah?” ⁵⁷ Kabay a la ya tinanggap. Noa, wani Apo Jesus kanla, “Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangéñ ha agyan ayri ya legal, noa, a hila ampansinêñ hêñ kamag-anak la haka kabalayan la.” ⁵⁸ Gawan ayn hilan paniwala kana, ay pêrad bat ya kapapaêpapah ya dinyag na bayro.

14

Ya kamatsan ni Juan Bautista (Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

¹ Hêñ habayto, ya tungkol ha andaygêñ lan Apo Jesus ay nagilam ni Herodes Antipas, ya ampamaala ha probinsyan Galilea. ² Kabay wana kanlan ampag-obra ha bali na, “Ya ambaêgêñ lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman, kabay ampakadyag yan kapapaêpapah!”

³ Hinabi nay habayto gawan hiyay naypadakêp, naypagapoh, haka nay-pahukul kan Juan Bautista gawan bat kan Herodias. Habaytsi hi Herodias, ay ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. ⁴ Panay nan an-ungkatêñ kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, “Bawal ha Kautuhan ya pamag-ahawa mo kan Herodias, ya ahawan ali mo!” ⁵ Kabay labay na dayi ni Herodes Antipas hêñ ipapatsi hi Juan Bautista, noa, malimo ya kanlan kal-atan, gawan ha muwang la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.

⁶ Ha kaluto, ha allon pamanêmtêm ha pay-anak kan Herodes Antipas, ay timmalék ya anak ni Herodias ha arapan kal-atan. Haka hinumigla hi Herodes Antipas ha pamagtalék nan dalaga, ⁷ kabay impangako na kana, hêñ main kalamoy humpa, ya idin na kana ya hinon pakikwaan na. ⁸ Gawan ha hinabi kana hêñ indo na, ay pinakikwaan nan dalaga ya ipapotoh ni

Herodes Antipas ya ulo ni Juan Bautista, ta idin kanan dalaga ya habayto, hēn nakapalunto ha pinggan. ⁹ Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hēn pakikwaan kana hēn dalaga ya habayto, noa, a nay na mapag-agkoan, gawan naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan ya hinagyat na ha kaluto. Hēn habayto êt, ay in-utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hēn potohēn nay ulo ni Juan Bautista. ¹⁰ Tampol yan nammita ya in-utoh na ha hukulan, ta pinotoh nay ulo ni Juan, haka ¹¹ na impalunto ya ulo ha pinggan, ta indin kanan dalaga, bayo indin nan dalaga ha indo na. ¹² Hēn namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na, haka lay na in-ilbēng. Bayo impamwang la kan Apo Jesus ya nalyari.

*Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

¹³ Hēn nagilam lan Apo Jesus ya nalyari kan Juan Bautista, ay nagbangka hilan palipay ha legal ya kabalah-balahan. Noa, hēn namwangan lan kal-atan ya pagpalakwan lan Apo Jesus, ay binitisih lan inunaan hilan Apo Jesus, hēn kalamo hilay ubat ha kagawanaw balayan ya dinanan la. ¹⁴ Hēn pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahēlēk lay kal-atan. Naingalwan na hila, ni Apo Jesus, haka namaalih yan hakit lan nipaghakit ya gintan la.

¹⁵ Hēn maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hēn naghabi kana, ya wanla, “Ayn bali dī, haka maranin matata ya allo. Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya narani di, ta êmēn hila makatsikap hēn maēkan la.” ¹⁶ Noa, hinabi na kanla, ya wana, “A la kailangan hēn mita. Hikaw tanay mam-i kanla hēn maēkan la.” ¹⁷ Hinabi la etaman, “Main kitamon bēngat hēn limay puto haka loway kēnan lanēm.” ¹⁸ Wana kanla ni Apo Jesus, “Gētan yo di kangko ya habayto.” ¹⁹ Amēhēn, pinaikno ni Apo Jesus ya kal-atan ha pagpastolan bayro. Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kēnan lanēm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay habayto, bayo indin na kanlan tagahonol na, ta itayak la kanlan kal-atan. ²⁰ Balang miha kanla ay nakaēkan angga ha nangabhoj hila. Hēn tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hēn labinloway lubon. ²¹ Main liman libo ya lalaki ya nangan. Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan.

*Nammita hi Apo Jesus ha babon lanēm
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)*

²² Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na hēn impauna hēn lumipay, kaban nagtsipan ya pon kanlan kal-atan. ²³ Hēn nagtsipan yay na ha kal-atan, ay nilumakat yan nanalangin hēn kakapag na. Namawatah ya bayron miha na. ²⁴ Ya bangka ya anhakyan lan tagahonol na, ay atsi ha marayo-dayo hēn panhalungatēn hēn makhaw ya angin haka tandulon. ²⁵ Hēn mawatah, ay nilako na hila hēn nammita ha babon lanēm. ²⁶ Hēn nahēlēk la yan ampita ha babon lanēm, ay nipan-angaw hila ha hadyay limo la, ya wanla, “Main kamana!” ²⁷ Noa, tampol nan hinabi kanla, “Paan kaw malimo. Pakhawēn yoy nakēm yo! Hikoy habaytsi.” ²⁸ Hēn nagilam ni Pedro ya habayto, ay wana, “Panginoon, no pētēg hēn hika ya habain, ay palakwēn mo ko bahēn hēn mita ha babon lanēm.” ²⁹ Wani Apo Jesus etaman kana, “Galing mina di awud!” Kabay nagtaoy hi Pedro ha bangka, ta nammita yay na ha babon lanēm hēn palako kan Apo Jesus. ³⁰ Noa, hēn napansin nay hadyay angin, ay nalimwan ya, haka amplēmēh yay na, kabay nan-angaw ya, ya wana, “Panginoon, iligtas mo ko!” ³¹ Tampol yan

dinwang ni Apo Jesus, bayo wana kana, “Kulang pon awud ya paniwala mo! Pata ampag-alangan ka!” ³² Hên nakahakay hilay na ha bangka, ay tinunggén ya angin. ³³ Sinimba hi Apo Jesus hên hilay atsi ha bangka, ya wanla, “Taganán pêtêg hên hika awud ya Anak ni Apo Namalyari!”

*Pinaalih ni apo Jesus ya kaganawan hakit la ha legal hên Genesaret
(Marcos 6:53-56)*

³⁴ Pamakalipay lan Apo Jesus, ay tinumaoy hila ha bangka ha legal hên Genesaret. ³⁵ Hên nabalayan la yan taga-bayro, ay pinarah lan impamwang ha boon legal ya habayto, ya nilumaténg hilan Apo Jesus. Kabay gintan la ya kaganawan ya main hakit kana. ³⁶ Ampakiingalo hila kan Apo Jesus ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa lan ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

15

Ya natotoan la ha ninuno la, ay alwan pareho ha Kautuhan ni Apo Namalyari

(Marcos 7:1-13)

¹ Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mónoron Kautuhan ni apo Moises ya ubat ha balayan Jerusalem, ya nipandumani kan Apo Jesus, ta nangotang hila kana, ya wanla, ² “Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha ninuno tamo, no ay-êmén ya pamag-uyah bayo mangan?” ³ Bayo wana êt ni Apo Jesus, “Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya in-utoh ni Apo Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan yo ha ninuno yo! ⁴ Ta namiutoh hi Apo Namalyari, ‘Galangén moy tatang haka indo mo,’ haka ‘Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsén.’ ⁵ Noa, an-itoro yo ya malyarin ialay kan Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa. Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal yoy pamanawop ha toa. ⁶ Antotoén yoy ninuno yo, ta an-itad yon ayn alagá ya Habi ni Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahén ya andaygén yo. ⁷ Ampagbabara kaw hên mangéd! Pêtêg ya impapêt ni Propeta Isaías ya tungkol kamoyu, ya wana ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari,

⁸ Ya pamagguri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakém la.

⁹ Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro la hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.”*

*Ya ampakarêmék ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakém
(Marcos 7:14-23)*

¹⁰ Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, “Manggilam kaw haka pakaintindién yoy habaytsi. ¹¹ Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmék hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy.”

¹² Pangayari nan naghabi, ay dinumani hila kan Apo Jesus hilay tagahonol na, ta wanla kana, “Muwang mo ya nahakitan ya nakém lan Pariseo ha hinabi mo?” ¹³ Hinabi ni Apo Jesus kanla ya wana, “Ya kaganawan tanaman ya a intaném ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ay ulutén. ¹⁴ Paulayan yo hila. Nanad hilan buwag ya ampangkay ha kapareho lan buwag. Ya mihay buwag ay a makaakay hên kapareho nan buwag, ta pareho hilan minabo ha malalê ya lubot.” ¹⁵ Bayo hinabi ni Pedro kan Apo Jesus, ya wana, “Ipamulah mo kannaén daw, ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya

* ^{15:9} Isaías 29:13.

tungkol ha ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari.” ¹⁶ Wana etaman kanlan Pedro, “Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? ¹⁷ Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, ta ya pamangan, ay ampidann ha bitoka bayo itaká. ¹⁸ Noa, ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy, ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. ¹⁹ Ta angkaubat ha nakém ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan lawini, manakaw, mamatsin kapareho, mamabayi haka makilalaki, manistigos ha alwan pêtég, haka maniran kapareho. ²⁰ Habaytoy dyag ay angkaubat ha nakém, haka ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. Noa, a ampakadêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ya mangan hên a pon nag-uyah, hên nanad ha toro hên ninuno tamo.”

Ya paniwala hên miyah babayi ya alwan Israelita (Marcos 7:24-30)

²¹ Immalih hilan Apo Jesus bayro, ta nunta hila ha Tiro haka Sidon, ya legal hên alwan Israelita. ²² Main bayron babayi ya taga-Canaan, ya dinumani kan Apo Jesus, ya namaëg, ya wana, “Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David! Ingawan mo ko! Ya anak koy babayi ay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ya hadiyay ampamairap kana.” ²³ Noa, ayn yan hinabi hi Apo Jesus. Kabay dinumani kan Apo Jesus ya tagahonol na ta wanla, “Paalihêñ mo yay na, ta ampi-angaw-angaw ya.” ²⁴ Hinabi na ha babayi ya wana, “In-utoh akon bêngat kanlan Israelita ya nanad tupa ya nitama.” ²⁵ Noa, nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus ta wana, “Panginoon, hawpan mo ko!” ²⁶ Noa, wani Apo Jesus kana, “Pakangérén kon antoroan haka anhawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán usto.” ²⁷ Noa, hinabi nan babayi, ya wana, “Panginoon, mangéd ya habayto, noa, yarin a minan hawpan ya alwan Israelita, no hadiyay pamairap ya angkatanam la!” ²⁸ Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Makhaw awud ya paniwala mo! Mahonol ya kalabayan mo!” Tampol etaman impaplag ya namairap ha anak na.

Namaalih hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan

²⁹ Hêñ nag-alíh ya bayro hi Apo Jesus, ay nagdann ya ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea. Bayo nilumakat ya ha tawtgug, ta nikno ya bayro. ³⁰ Main kal-atan ya dinumani kana ya ampantan hên pilay, buwag, pokol, pipi, haka kaatag pon ya ampipaghakit. Indin hila ha arapan ni Apo Jesus, haka hiyay namaalih hên hakit la. ³¹ Kabay nipag-êpapah hilay kal-atan ha nahêlêk lay ampakahabi hilay pipi, naalih ya pagkasingkol lan singkol, ampakabitay nay pilay, haka ampakahêlêk hilay nay buwag. Ha nahêlêk la ay pinuri la hi Apo Namalyari ya Diyos lan Israelita.

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus (Marcos 8:1-10)

³² Binaëg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla, “Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maëkan. No pauliën ko hilan angkablay lonoh, ay kayno mawê hila ha dann.” ³³ Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmén tamo hilan mapakan ya hata kal-atan?” ³⁴ Kinotang hila ni Apo Jesus, “Main kitamo pon hên puto?” Hinabi la kana, ya wanla, “Main tanan pito, haka uungnoy nanaway kênan lanêm ya pinirito.” ³⁵ Bayo pinaikno na hilay kal-atan ha luta. ³⁶ Haka dinampot nay pitoy puto boy ya kênan lanêm, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay

habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. ³⁷ Naubuh hilan nangabhoys ya kal-atan, haka hêñ tsinipon lay natagan, ay nakapno hila hêñ pitoy tiklis. ³⁸ Main apat ya libo ya lalaki ya nakaékan. Main êt babayi haka anak ya nakaékan.

³⁹ Bayo nagtsipan yay na kanlan kal-atan hi Apo Jesus, ta hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka hêñ palako ha legal hêñ Magadan.

16

Ampanapol hilay Pariseo haka hilay Saduseo hêñ kapapaépapah ya ubat ha langit

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

¹ Main Pariseo haka Saduseo ya labay manubuk kan Apo Jesus, ya mami-pahlék yan kapapaépapah, ya ubat ha langit, ta êmén la mamwangan no pêtég hêñ atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. ² Noa, wani Apo Jesus kanla, “No angkatatay nay allo ta nag yayo, ay habiên yo, ‘A ya manguran nobukah ta nag yayo.’ ³ No ha maranon ta tsinumilêm ya ginêm, ay habiên yo, ‘Manguran améhén.’ Muwang yo no hinoy labay habiên hêñ angkahêlk yo ha langit. Yarin a yo muwang ya balang kapapaépapah ya andaygén ko, ay palatandaan hêñ nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari! ⁴ Bapan dawak kaw, ta antalibatokan yo hi Apo Namalyari. Ampanapol kaw hêñ kapapaépapah ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlék kamoyu, no alwan ya nanad ha naipahlék hêñ hato, ya tatloy allo yan nabiyyay ha bitokan pating hi Propeta Jonas.”* Habayto tanay hinabi ni Apo Jesus, bayo nammita yay na.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hêñ kapapaépapah ya ubat ha langit

(Marcos 8:14-21)

⁵ Hêñ anlumipay hilay na ha Dagat-dagatan hêñ Galilea, ay napansin lan tagahonol ni Apo Jesus ya naliwaan la hêñ mantan puto. ⁶ Bayo wani Apo Jesus kanla, “Taganán dapat kaw hêñ kaillag ha pampaalsa lan Pariseo haka Saduseo.” ⁷ Gawan ha hinabi ni Apo Jesus, ay êndat lan tagahonol na, no mantêg pampaalsa hêñ arina ya hinabi na kanla, kabay nihahabi hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan puto.” ⁸ Muwang ni Apo Jesus ya ampihababian la, kabay wana kanla, “Kulang ya paniwala yo kangko! Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan puto! ⁹ A kaw pon awud hêñ ampakaintindi! A yo pon angkakwan ihipén no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko! Naliwaan yoy na lawêh hêñ pinakan koy liman libo ha li-limay puto, haka no ungnoy lubon ya napno hêñ tagan! ¹⁰ Naliwaan yoy na lawêh hêñ pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto, haka no ungnoy tiklis ya napno hêñ tagan! ¹¹ Yarin a kaw pon ampakaintindi ya alwan tungkol ha puto ya hinabi ko hêñ wangko ya dapat kaw kaillag ha pampaalsa lan Pariseo haka Saduseo!” ¹² Naintindihan lay na bayto, ya alwa awud pampaalsa hêñ puto ya anhabiên na kanla. Noa, ampaillagén hila ha alwan pêtég ya toro lan Pariseo haka Saduseo, ta ya panoro la ay makaalit hêñ ihip hêñ nanad ha pamikalat hêñ pampaalsa ha arina ya andaygén puto.

* **16:4** Hêlkên ya langan Jonas ha panlékan habi di ha bokotan Bibliya.

*Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)*

¹³ Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha logical hêñ Cesarea Filipos, kinotang na hilay tagahonol na, “Hinoy anhabien lan tawo ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo?” ¹⁴ Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay oman hi Propeta Jeremias, o ya miha kanlan kaatag ya propeta ni Apo Namalyari.” ¹⁵ Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” ¹⁶ Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas, ya Anak nan angkabiyay hêñ ayn angga ya hi Apo Namalyari.” ¹⁷ Wani Apo Jesus kana, “Iningalwan ka Simon, anak ni Jonas, ta kakapag ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit, ya namipamwang hêñ habayto kamo.” ¹⁸ Pakagilamén moy anhabien ko kamo, Pedro. Ya labay habien hêñ langan mo ay bato. Haka ha bato ya habaytsi, ya nanad pampah-êý bali, ay ipairêng ko ya nanad bali ko, ya kabooan hêñ kapareho mon ampaniwala ya hikoy Cristo. Haka a hila mahambut hêñ kapangyarihan hêñ kamatsan, ta dyanan hila hêñ biyay ya ayn angga. ¹⁹ Idin ko kamo ya tungkulon ya nanad antalanen moy susi hêñ pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay ya bawalên mo bayri ha luta, ay bawalên ni Apo Namalyari ya atsi ha langit, haka ya a mo bawalên bayri ha luta, ay a etaman bawalên ni Apo Namalyari.” ²⁰ Bayo impapakabawal hila ni Apo Jesus hêñ ipamwang ha hinoman ya hiyay Mesias, ya Cristo.

*Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsén
(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)*

²¹ Paubat hêñ habayto, ay impamulah nay na ni Apo Jesus kanlan tagahonol na ya malyari kana ha lumatêng ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan hêñ magdanas hêñ hadyay pamagdusa ha Jerusalem. Hikoy araén lan manorong Kautuhan ni apo Moises. Araén la kon toa ya nag tungkulon ha bansa, haka araén la ko êt hêñ ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayen akon oman.” ²² Kabay indayo yan pérad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan a patsén ya Mesias, ya Cristo, ya wana, “Panginoon! Paan dayi palyarién ni Apo Namalyari ya habayto!” ²³ Noa, inumarap hi Apo Jesus kan Pedro ta hinabyanan na ya, “Pedro, paan mo kon tuksoén hêñ nanad ha pamanukso kangko ni Satanas! An-abalaén mo ko. Ya pan-ihipén mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan hêñ tawo!”

²⁴ Améhén, wana kanlan tagahonol na, “Hilay labay hêñ humonol kangko, ay dapat liwaan lay sarili lan kalabayan haka humonol kangko. Dapat nakalan hilan magdanas hêñ hadyay pamagdusa haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay hêñ nabyat ya koros. ²⁵ Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hêñ matsi o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga. ²⁶ Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga! Yarin matanggap ya pibandian na hêñ pagbii, ta êmén a mipalako ha kaparusaan ya ayn anggaan ya kaélwa na! ²⁷ Hiko ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay mag-orong bayri ha luta. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapangyarihan haka ya kapahiléw ya kahampatan ni Apo

Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel na. Tumbahan ko bayto ya balang miha, ha dinyag la. ²⁸ Pakagilamén yo! Main ungno di kamoyu ya a matsu angga ha mahélék la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hèn ampamaala.”

17

Nakikit hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias (Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

¹ Hèn nalabah ya aném ya allo paubat hèn hinabi nay habayto ni Apo Jesus ay pinaglamo na hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohél ni Santiago, hèn nilumakat ha matag-ay ya tawtgug hèn kakapag la. ² Kaban atsi hilá bayro, ay naoman ya itsura ni Apo Jesus. Ya lupa na ay nag-in kapahiléw hèn nanad ha allo, haka ya takop na ay nag-in bapan putsi ya kapahiléw. ³ Namakonkaynaman ay main mámipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises haka hi apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus hèn ampihababi. ⁴ Bayo hinabi ni Pedro, ya wana, “Panginoon, mangéd ya atsi kitamo di. No labay mo, ay manyag akon tatloy hawong di. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” ⁵ Ampaghabi ya pon hi Pedro hèn inupungan hila hèn giném, haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha giném, ya wanana habi, “Hatsi ya anlugurén kon Anak ya taganán an-ikahigla ko. Gilamén yoy habi na.” ⁶ Hèn nagilam lan Pedro ya habayto, ay hadyay limo la, haka hila nipandoko hèn nakadéngdéng. ⁷ Noa, dinanian hila ni Apo Jesus hèn inahwil, ta wana kanla, “Miréng kaw, paan kaw malimo!” ⁸ Hèn naningla hila, ay mimihna na tana ni Apo Jesus ya nahélék la.

⁹ Ha paglohan la hèn ubat ha tawtgug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy tatloy tagahonol na hèn ipamwang ha hinoman ya nahélék la ha tawtgug, angga ha a ya pon matsu haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ¹⁰ Gawan nahélék la bayro ha tawtgug hi apo Elias, ay kinotang la hi Apo Jesus, ya wanla, “Awta panhabién lan mánonor Kautuhan ni apo Moises ya kailangan mag-orong ya pon di ha luta hi apo Elias, bayo ya lumaténg ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hèn mamaala?” ¹¹ Hinabi na kanla ni Apo Jesus, ya wana, “Pétég ya habaytoy anhabién lan mánonor Kautuhan ni apo Moises. ¹² Noa, anhabién ko kamoyu, ya nilumaténg yay na di ha luta ya nanad kan apo Elias, haka a la ya nabalayan ya hiyay habayto ya lumaténg bayo ya lumaténg ya Mesias, ya Cristo, ta pinairapan la ya. Èmén êt bayro, ay hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay magdanas hèn hadyay pamairap ha gamêt la.” ¹³ Hèn hinabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay naintindihan lay na ya hi Juan Bautista awud ya inungkat ni Apo Jesus ya nanad kan apo Elias.

Namipaplag hi Apo Jesus hèn hinumapat haka ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43a)

¹⁴ Hèn ubat hilay na ha tawtgug, ay tinupa hilan Apo Jesus hèn kal-atan. Kalamo lay mihay lalaki ya nandoko ha arapan ni Apo Jesus. ¹⁵ Wanana lalaki, “Panginoon, ingalwan mo dayi ya anak koy lalaki ta main yan tugaw. Hadayay pamairap ya angkatanam nan anak, ta panay yan ampitumba ha apoy, haka ampihugno ha laném. ¹⁶ Gintan ko ya ha tagahonol mo, ta paalihén la dayi ya hakit na, noa, a la ya kayan paalihén.” ¹⁷ Améhén, wani

Apo Jesus, “Hikaw ya angkabiyay amêhén ay ayn paniwala, haka hadyay dawak kaw. Ay-irin angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalán?” Bayo wana kanan lalaki, “Gétan mo di ya anak mo.” ¹⁸ Bayo hinabyanan haka impaplag ni Apo Jesus ya narawak ya hinumapat kanan anak, kabay paubat hên habayto, ay a yay na tinugaw ya habaytoy anak.

¹⁹ Hêñ hila-hila tana hilan Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay kinotang la ya, “Awta a naén ya napaalih ya hinumapat kanan anak?” ²⁰ Wana etaman ni Apo Jesus, “Gawan kulang ya pariwala yo ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. Pakagilamén yo, pêpérâd man ya paniwala yo, hêñ nanad ha pinakananaway but-o, ay mahabi yo kanan hata tawtgug ya, ‘Mag-álih ka ha dagat’ haka humonol ya kamoyu. Hilay ampaniwala kan Apo Namalyari ay makadyag hêñ kaganawan!” ²¹ Noa, ya êmbayroy narawak ya a angkahêlék, ay mapaalih bêngat ha panalangin haka ha pamagtéêh hêñ a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin.”

*Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsén ya
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43b-45)*

²² Hêñ napi-tsi-tsipon hilan Apo Jesus ha probinsyan Galilea, ay wana kanlan tagahonol na, “Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. ²³ Patsén la ko, noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman.” Kabay hadyay lungkot hêñ nakêm lan tagahonol na, hêñ nagilam lay habayto.

Ya pamayad ni Apo Jesus hêñ buwih ha Templo

²⁴ Hêñ nilatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay main napaidani kan Simon Pedro ya máningil buwih hêñ Templo, ta nangotang kana no ampamayad yan buwih hêñ Templo hi Apo Jesus. ²⁵ “Awo. Ampamayad yan buwih,” wani Pedro. Hêñ nilumatêng hila ha bali ya anlakwén la, ay tampol nan kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, “Simon, ha ihip mo, hino ya ampaningilan buwih hêñ hilay ari ya ampamaala bayri ha luta? Hilay mitataanak la, o hilay kaatag?” ²⁶ Hinabi ni Pedro, ya wana, “Hilay kaatag.” Kabay wani Apo Jesus kana, “No êmbayro awud, ay a la ampaningilan buwih ya pamilya la. ²⁷ Êmbayro man, ta êmén hila ayn mahabi, ay mamaniwit ka, ta ya una mon makwa, ay bîbitén moy bêbêy ta mahêlék mo bayro ya mihay pera ya pilak ya sakto ha pamayad hêñ buwih hêñ Templo ha loway katawo. Kowêñ moy habayto ta ibayad mo ha buwih ta.”

18

*No hino ya matag-ay ya tungkulán
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)*

¹ Hêñ habayto, ay dinumani kan Apo Jesus, ya tagahonol na, hêñ nangotang no hino kanla ya pinakamatag-ay ya tungkulán lano ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ² Binaég nay mihay anak ya nanawa hêñ mirêng ha arapan la. ³ Bayo wana kanla, “Pakagilamén yo, magbayo kaw hêñ mag-in maaypa ya nakêm, hêñ nanad kanan hata nanaway anak, ta no alwan maaypa ya nakêm yo, ay taganán a kaw makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ⁴ Hilay maaypa ya nakêm, ay hilay mag-in pinakamatag-ay ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ⁵ Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakêm ya nanad hata nanaway anak, hêñ gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad hiko ya antanggapén la.”

*Ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)*

⁶ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Hinoman ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan hēn mihay maaypa ya nakêm hēn nanad kanan hata nanaway anak ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hēn habayto, ay patsen ya hēn él-an yan mahlay ya bato ha lêey na, ta ilêmeh ya ha malalé ya lanêm. ⁷ Taganán kapaingalo hilay tawo bayri ha luta, ta mal-at ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan. Taganán lumatêng kantamo ya tukso hēn manyag kasalanan, noa, kaingalo ya ampangubatan hēn tukso.

⁸ “No gamêt o bitsih mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohêni mo ya habayto. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit hēn ayn gamêt o bitsih kanan mitapon ha impiyerno ha apoy ya taganán a maparê hēn main gamêt o bitsih. ⁹ No mata mo ya anggamitên mon manyag kasalanan, ay kêwêtêni mo haka mon itapon. Ta mangêd pon ya ayn mata hēn milamo ha biyay ya ayn anggaan ha langit, kanan main mata hēn mihamwag ha apoy ha impiyerno.”

*Hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupaya nitama
(Lucas 15:3-7)*

¹⁰ Amêhêni, ay wanay na êt ni Apo Jesus, “Paan yo hilan musmusen ya miha man ya ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm hēn nanad kanan hata nanaway anak, ta hilay anghel ha langit, ya ampangillag kanla, ay panay hēn ampamipamwang kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ha kaganawan angkalyari kanla. ¹¹ [Gawan hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi di ha luta, ta êmén iligtas ha kaparusaan ya hilay nitama.]

¹² “No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tuple, ta nitama ya miha, ay hinoy daygén na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha pagpastolan la, ta tapolén nay miha ya nitama hēn angga ha matapol nay habayto. ¹³ No natapol nay habaytoy nitama, ay taganán mas ikahigla nay habayto, kanan siyamapo boy siyam ya a nitama. ¹⁴ Èmbayro êt hi Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit. A na labay hēn midayo kana ya miha man kanlan ampaniwala kangko ya maaypa ya nakêm hēn nanad hata nanaway anak.”

No makadyag kasalanan ya mihay patêl ha Panginoon

¹⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “No makadyag kasalanan kamo ya mihay patêl mo ha Panginoon, ay pagkahabi mo ya hēn kakapag yo. No gilamén na ka, ay miúmang ya pamipatêl yo ha Panginoon, haka naiúmang mo ya kan Apo Namalyari. ¹⁶ Noa, no a na ka gilamén, ay mangilamo ka hēn miha o lowa ya kaatag ya patêl ha Panginoon, ta êmén main manggilam ha pinihabian yon lowa hēn main lowa o tatloy tistigos. ¹⁷ No a ya pon êt manggilam, ay ipamwang mina ha arapan lan kapareho yon patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. No a ya pon êt manggilam kanla man ya kapareho yon patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ay dayuán yo ya hēn itad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, haka nanad kanlan mapanyag karawakan.”

Magkamiha ha paralangin

18 Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Ya bawalén yo bayri ha luta, ay bawalén êt ha langit, haka ya a yo bawalén bayri ha luta, ay a etaman bawalén ha langit.”

19 “Pakagilamén yo. No main lowa kamoyu di ha luta, ya magkamiha ha panalangin yo, ay ipatupad ni Apo Namalyari, ya Tatang ko ha langit ya habaytoy labay yo kana. **20** Ta no anto ya main lowa o tatlo ya naka-tsipon gawan ha pamakimiha la kangko, ay atsi ko hên kalamo la.”

Ya alimbawa ya tungkol ha ipoh ya a mamatawad

21 Amêhén, ay napaidani hi Pedro kan Apo Jesus hên nangotang, “Panginoon, makaungno kon patawarén ya patêl ko ha Panginoon, ya panay hên ampanyag kasalanan kangko? Katapito kaya?” **22** Hinabi kana ni Apo Jesus, “Alwan bat katapito, noa, pitumpon oman. **23** Gawan êmén di ya maialimbawa ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Main mihay ari ya labay maningil hên impautang na kanlan ipoh na. **24** Ya una hên gintan kana, ay main utang hên milyun-milyun ya pera. **25** Gawan ha hiya ay taganán ayn maibayad, ay in-utoh hên ari ya ihaliw hilay mitataanak haka pibandian la, ta êmén mabayaran ya utang. **26** Kabay nandoko ya ipoh ha arapan hên ari ta nakiingalo ya, ‘Dyanan mo ko pon hên panaon ta ubuhêñ kon bayaran kamo ya utang ko.’ **27** Gawan ha naingalwan na ya, ay a na yay na pinabayad ta binura nay na ya utang.

28 “Noa, hên nammitay nay habaytoy ipoh, ay nakatupa nay kapareho nan ipoh ya main utang kana hên alagán magatoh ya allon pamag-obra. Dinakêp na ya ta sakalén na ya dayi, ya wana, ‘Bayaran minay utang mo kangko!’

29 Nandoko ya ha arapan na ya kapareho nan ipoh hên nakiingalo, ya wana, ‘Dyanan mo ko pon hên panaon, ta bayaran koy utang ko.’ **30** Noa, a ya nabay hên dyanan yan panaon. Yan impahukul na ya hên angga ha makabayad ya kana. **31** Hên nahêlêk lan kapareho lan ipoh, ya nalyari, ay namalagêhbêg ya nakêm la, kabay inhumbung la kanan ari ya nalyari. **32** Kabay impabaëg yay na êt hên ari, ta wana kana, ‘Narawak ya ugali mo! Pinatawad kata ha boon utang mo kangko, gawan ha ingalo ko kamo. **33** Pata a ka nalonus ha kapareho mon ipoh, hên nanad ha pangingalo ko kamo!’ **34** Ha hadyay huluk hên ari, ay impahukul nay ipoh, hên angga ha a nan nabayaran ya boon utang na. **35** Embayro êt ya daygén kamoyu ni Apo Namalyari ya Tatang ko ha langit, no a yo patawarén ya kapareho yon patêl ha Panginoon hên booy nakêm.”

19

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa (Marcos 10:1-12)

1 Hêñ naitoro nay na ni Apo Jesus ya tungkol ha pamatawad, ay immalih hila bayro ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na ha probinsyan Judea, hêñ nilumipay ha Ilog Jordan. **2** Kal-atan ya nangamat kana, haka namaalih yan hakit lá.

3 Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus ya labay mandakêp kana ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, “Malyari ha mihay lalaki hêñ ihiyay nay ahawa na, agyan hinoman ya pagbad-an?”
4 Hinabi hi Apo Jesus, “A yo pon nabaha, ya hêñ hato, hêñ dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya êt hêñ babayi?*

* **19:4** Genesis 1:27.

5 Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa. Hilay miahawa ay mag-in mimiha,[†] **6** kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana. Ya pinilamo ni Apo Namalyari, ay paan pihiyayên.” **7** Wanlay na êt, “Pata in-utoh ni apo Moises ya malyarin dyanan lan lalaki hên kahulatan hên pamihiyay ha ahawa la, bayo malyari lay nan ihiyay?” **8** Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “Pinaulayan ni apo Moises hên manyag hên êmbayro, ya ninuno yo, gawan ha kakdêyan ulo la ha a la labay humonol ha kalabayan ni Apo Namalyari. Noa, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay tinalagá na ya miahawa ay paan mihiyay. **9** Kabay anhabiên ko kamoyu amêhêñ, ya hinon lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, no a ya nakilalaki, bayo mag-ahawan kaatag, ay nanyag kasalanan gawan namabayi ya.”

10 Amêhêñ, wanlan tagahonol ni Apo Jesus, “No êmbayroy angkalyari, ay paan pon awud hên mag-ahawa ya mihay lalaki.” **11** Noa, wani Apo Jesus, “Hilay kaatag ay dinyanan ni Apo Namalyari hên pamagtêéh hên a mag-ahawa, noa, hilay kaatag ay a makatêéh hên a mag-ahawa. **12** Alwan parepareho ya ampangubatan no pata main lalaki ya a mag-ahawa. Ya kaatag, ay gintanan lay na ya habayto ha pagkaanak la. Ya kaatag ay dinyag êmbayro hên kapareho la. Haka ya kaatag, etaman ay tinalagá la hên a mag-ahawa, ta êmén a maabala ya pamitoro la hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Hila ya ampakaintindi hên hinabi ko hên tungkol ha pamaghawa, ay dapat lan honolêñ ya habayto.”

*Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)*

13 Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlék lan tagahonol ni Apo Jesus ya manianak-anak ay binawal lay ampantan kanla. **14** Noa, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan bawalêñ. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” **15** Hên naipalunto nay gamêt na ha ulo hên inhalangin na hila, ay nammita yay na.

*Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygên
ta êmén ya madyanan biyay ya ayn angga
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)*

16 Main mihay lalaki ya dinumani kan Apo Jesus, hên nangotang, “Mánoro, hinoy kangêran ya dapat kon daygên, ta êmén ako madyanan hên biyay ya ayn angga?” **17** Hinabi kana ni Apo Jesus, “Pata kinotang mo kangko no hinoy mangêd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangêd. No labay mon madyanan kan biyay ya ayn angga, ay dapat mon honolêñ ya Kautuhan na.” **18** Kabay kinotang na êt hên lalaki, “Hinoy Kautuhan?” Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan kaptêgan.” **19** Galangên moy toa mo, haka lugurêñ moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo.” **20** “Mánoro, anhonolêñ kina ya habayto ngan paubat hên anak ako pon. Hino pon ya kailangan kon daygên?” **21** Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, “No labay mon ayn kan pamagkulang kan Apo Namalyari, ay iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg hên pibandian ha langit. Pangayari mon nadyag ya habayto, ay

[†] **19:5** Genesis 2:24.

mag-orong ka di, ta humonol ka kangko.” ²² Noa, hēn nagilam nay habi ni Apo Jesus, ay nammita yay na hēn ampaglunkot, ta miha yay mabandi.

²³ Bayo wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamēn yo! Alwan nataluh hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! ²⁴ Anhabiēn ko etaman kamoyu, ya nataluh hēn magdann ha lubot karayēm ya mihay kamelyo kanan makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi.” ²⁵ Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na, kabay kinotang la ya, “Hino awud ya militgas hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?” ²⁶ Pinakahēlēk hila ni Apo Jesus, bayo wana, “Ya a madyag hēn tawo, ay madyag ni Apo Namalyari.”

²⁷ Amēhēn, wani Pedro, “Ay-êmēn kay, ya tagahonol mo? Imbalag naēn ya kaganawan, ta êmēn kay humonol kamo. Hino etaman ya idin kannāēn?”

²⁸ Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Pakagilamēn yo! Lano no bayoēn ni Apo Namalyari ya luta, ta hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay mamaala hēn main kapangyarihan, ay mikno kaw ha iknoan hēn ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan labinloway anak ya lalaki ni apo Israel. ²⁹ Hilay nangibalag bali la, o kapotoh pohēl la, o toa la, o anak la, o luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, ay matumbahan hēn katamagatoh kanan imbalāg la, kaban atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hēn biyay ya ayn angga. ³⁰ Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkuluan ha hēlēk hēn kapareho la, ay alwan matag-ay ha hēlēk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkuluan ha hēlēk hēn kapareho la, ay matag-ay ha hēlēk ni Apo Namalyari.”

20

Hi Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha nag ubasan

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamanoro na, ya wana, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari, ay maijalimbawa ya êmēn di: Main mihay nag ubasan. Dali allo pon, ay inumawah yan nanapol hēn mabay mag-obra ha ubasan na. ² Hēn napikasundo hilay na ha upa ha mihay allon pamag-obra, ay pinaobra na hilay na. ³ Hēn alas nuwebe hēn matag-ay ya allo, ay main yan nahēlēk ya ayn an-obraēn ha palengke, ⁴ kabay wana kanla, ‘Mag-obra kaw ha ubasan ko ta upaan kataw ha hukad ya upa.’ Kabay nammita hilay nan nag-obra. ⁵ Hēn mag-aalas dose hēn ugtō, haka hēn mag-aalas tres hēn maapon, ay nakatapol yay na êt hēn mabay mag-obra ta pinaobra na hila ha ubasan na. ⁶ Hēn mag-aalas singkoy na hēn maapon hēn immawah ya, ay nakahēlēk yay na êt hēn ayn an-obraēn, ta wana kanla, ‘Pata nakaiirēng kaw di hēn ayn an-obraēn hēn boon allo?’ ⁷ Wanla kana, ‘Gawan ayn namaobra kannaēn.’ Hinabi na kanla, ‘Mag-obra kaw tana etaman ha ubasan ko.’

⁸ “Hēn anyumabi, ay wanana nag ubasan kanan paypaniwal-an na, ya wana, ‘Baēgēn mo hilay nay mag-obra, ta idin mina kanla ya upa la. Ya una mon dyanan, ay hatoy natawli hēn pinaobra.’ ⁹ Hēn nilumatēng hilay nay pinaobra hēn paubat alas singko hēn maapon, ay dinyanan hilan alagā hēn pamag-obra ha mihay allo. ¹⁰ Amēhēn, hēn nilumatēng hilay unan pinaobra, ay êndat la no maupaan hila hēn mahlay kanan upa lan natawli hēn pinaobra. Noa, pare-pareho hilan dinyanan etaman hēn upa ha mihay allon pamag-obra nanad ha napikasundo la. ¹¹ Hēn nakwa lay nay upa la, ay nagmulongan hila ha nag ubasan, ¹² ya wanla, ‘Mimihay oras ya pamag-obra lan natawli hēn pinaobra mo, yan pareho ya upa la, haka upa naēn,

ya nag-obran patingapon, ha haday omot allo.’ ¹³ Noa, wanana nag ubasan kanan miha kanlan una nan pinaobra, ‘A kata niloko. Napikahundoan ta ha upa ha mihay allon pamag-obra. ¹⁴ Kowén minay upa mo ta mita kay na. Atsi kangko no piparehoén koy upa yon una haka natawli. ¹⁵ Yarin ayn akon karapatan ha pibandian ko, hén daygén ya kalabayan ko! Kayno angkahém ka kangko, gawan mapam-i ko!’ ¹⁶ Êmbayro êt ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan ha hélék hén kapareho la, ay alwan matag-ay ha hélék ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulan ha hélék hén kapareho la, ay matag-ay ha hélék ni Apo Namalyari.”

*Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsén ya
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)*

¹⁷ Hén atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hén palako ha balayan Jerusalem, ay impapawa nay labinloway tagahonol na kanlan kal-atan, ta wana kanlan bêngat, ¹⁸ “Pakagilamén yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka kanlan ampamaala kanlan pari. Habién lan habayto ya dapat akon patsén. ¹⁹ Idin la ko kanlan alwan Israelita ta êmén ako musmusén, pagpapatokén haka patsén lan habayto ha koros. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiay kon oman!”

*Ya labay nan ahawa ni Zebedeo
(Marcos 10:35-45)*

²⁰ Nandoko hén nangotang kan Apo Jesus ya ahawa ni Zebedeo, hén kalamoy loway anak la, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, main ako dayin pakihabi kamo.” ²¹ Kabay kinotang ni Apo Jesus, “Hinoy labay mo kangko?” Wana etaman kana, “Labay ko, ya lano ha pamanlokop mo, ay paiknoén moy hata loway anak ko ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit uki.” ²² Wani Apo Jesus kanlan loway anak na, “A yo angkaintindihan yá pamagdusa ya māranasan yo, no mahonol ya kalabayan yo. Matéêh yoy pamagdusa ya danasén ko? Taganán nakal-an kaw hén matsu hén nanad kangko?” Wanla etaman kana, “Awo. Nakal-an kay.” ²³ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Madanasan yoy pamagdusa ya danasén ko, haka matsu kaw hén nanad kangko. Noa, ayn akon karapatan hén maghabi no hinoy mikno ha dani ko, ta habaytoy tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya Tatang ko.”

²⁴ Hén nagilam lan mapoy tagahonol na, ya labay ni Santiago haka Juan, ay hinumuluk hila. ²⁵ Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, “Muwang yo ya hilay manungkulon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygén lan ipoh ya angkalokopan la, haka an-iyatay la hilan manyag kalabayan la. ²⁶ Noa, dapat alwan êmbayro ya daygén yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuén ya kapareho yon tawo. ²⁷ Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-in nanad ipoh hén kalamo na. ²⁸ Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri améhén ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy biyay ko, ha pangakbus hén kal-atan.”

*Nakapamukat hi Apo Jesus hén loway buwag
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)*

²⁹ Améhén, nilumaténg hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Haka hén paalih hila bayro ha balayan, ay main kal-atan ya nangamat kanla. ³⁰ Main bayron

loway buwag ya ampikno ha danin dann. Hêñ nagilam lay ampanlibah hi Apo Jesus ay in-angaw la, ya wanla, “Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” ³¹ Binawal hilan maglabak hêñ hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw lan in-angaw, “Panginoon, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo kay dayi!” ³² Hêñ nagilam ni Apo Jesus ya angaw la, tinunggêñ ya ta nangotang ya kanla, “Hinoy labay yon daygêñ ko kamoyu?” ³³ Kabay wanlan buwag, “Panginoon, labay naêñ hêñ makahêlêk.” ³⁴ Iningalwan na hila ni Apo Jesus, kabay ginapan nay mata la. Tambêng hila etaman nakahêlêk, haka nakihonol hilay na kanlan Apo Jesus.

21

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hêñ ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Nahêñ andumani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ta atsi hilay na ha balayan Bettfage ha Tawtgug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan labinloway tagahonol na, ² ta wana kanla, “Muna kaw ha balayan. Tampol yon mahêlêk ya nakah-êl ya mihay asno, ya nag bisero. Okalêñ yoy habayto, ta gêtan yo hila di. ³ No main mangotâng kamoyu no awta an-okalêñ yoy habayto, ay habiêñ yo, ya kailangan lan Panginoon, haka tampol nan ipagtan kamoyu.”

⁴ Nalyari ya habayto, ta êmén matupad ya hinabi nan mâmipamwang hêñ an-ipaihip kana ni Apo Namalyari hêñ hato, ya wana, ⁵ “Habiên yo kanlan taga-Jerusalem,*

‘Hêlkêñ yo, atsi di ya ampamaala kamoyu, ya nagpakaaypan nakêm hêñ himmakay ha asno,

haka ya biseron asno.’”†

⁶ Kabay nammita hilay nay loway tagahonol na ya in-utoh na, ta hinonol lay hinabi ni Apo Jesus kanla. ⁷ In-akay lay na kan Apo Jesus ya mitain-doy asno, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo himmakay hi Apo Jesus.

⁸ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay kaatag ya atsi bayro hêñ takop la. Kaatag ay nanigpah hêñ bulong ya in-amak la etaman ha pandanan na, gawan ha panggalang la kana. ⁹ Hilay kal-atan ya atsi ha unaan ni Apo Jesus haka hilay anhumonol kana ay nipan-angaw, “Hosanna kan Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David! Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! Puriêñ hi Apo Namalyari!”

¹⁰ Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagulo ya boon balayan ta nikokotang hila, “Hinoy habaytsi?” ¹¹ Hinabi lan kal-atan kalamo ni Apo Jesus, “Habaytsi hi Apo Jesus ya propeta ni Apo Namalyari ya taga-Nazaret ha probinsyan Galilea.”

Namitaboy hi Apo Jesus hêñ ampiagtinda ha Templo
(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy na hilay ampiagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mâmihagili hêñ pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan

* ^{21:5} Sion ha habin Griego. Isaías 62:11. † ^{21:5} Zacarias 9:9.

mámihaliw hén pati-pati. ¹³ Hinabi na kanla, “Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, ‘Ya bali ko ay ambaégn balin panalanginan.’[‡] Noa, dinyag yo yan legal ya panlokoan yon kapareho yo!”[§]

¹⁴ Main bayron buwag haka pilay ya nipandumaní kan Apo Jesus, haka namaalih ya hén hakit la. ¹⁵ Main êt bayro hén anak ya atsi ha lalén Templo ya ampagpuri kan Apo Jesus, ya wanla, “Purién ya Kaapo-apoan ni Arin David!” Noa, hén nahélék lan máñoron Kautuhan ni apo Moises boy hilay poon pari ya kapapaépapah ya dinyag ni Apo Jesus, haka la nagilam ya pamagpuri lan anak, ay hinumuluk hila. ¹⁶ Kabay wanla kan Apo Jesus, “A mo angkagilaman ya pamagpuri lan anak kamo?” Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo! Angkagilam koy pamagpuri la kangko. Yarin a yo êt nabaha ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya êmén di, ‘Tinoroan moy anak haka hilay ampanoho pon ta êmén mag-in ayn pam-agkulang ya pamagpuri la kamo!’”*

¹⁷ Amêhén, ay immalih yay na bayro hi Apo Jesus ta namayabi ya ha baryon Betania.

*Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos
(Marcos 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Pangamaranon hén mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hén ubat ha Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. ¹⁹ Hén nahélék nay mihay poon igos ha dann, ay dinanian nan hinlék no main tagéy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na. Kabay wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na managéy oman!” Haka tambéng nayangoy habaytoy kayo. ²⁰ Hén nahélék lan tagahonol na ya tambéng nayango ya habaytoy kayo, ay nag-épap hila, haka hila nangotang kan Apo Jesus no awta tampol nayango ya habayto. ²¹ Wani Apo Jesus, “Pakagilamén yo, no ampaniwala kaw kan Apo Namalyari, haka no a kaw ampag-alangan, ay madyag yo êt ya dinyag ko ha kayon igos, haka alwan bat habayto ya madyag yo, noa, maiutoh yoy hata tawtgut hén mitapon ya ha dagat, ay daygén nay na ni Apo Namalyari ya habayto. ²² No ampaniwala kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin.”

*No antoy ubatan hén tungkulán ni Apo Jesus
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)*

²³ Mihay allo hén atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hén ampanoro, ay dinumaní kana hilay toa ya nag tungkulán ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. Hinabi la kana, “Habién mo kannaén no hinoy tungkulán mo hén manyag hén pandaygén mo. Habién mo êt no hinoy nam-i kamo hén habain ya tungkulán.” ²⁴ Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hén kotangén kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habién ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hén tungkulán hén manyag hén pandaygén ko. ²⁵ Hinoy nam-i hén tungkulán kan Juan Bautista hén mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habién tamo? No habién tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulán ni Juan Bautista,’ ay habién na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ ²⁶ Noa, no habién tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay hino kaya ya daygén lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta, ni Apo Namalyari.” ²⁷ Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naén muwang no antoy ubatan tungkulán ni Juan Bautista.” Bayo wani Apo

‡ 21:13 Isaías 56:7. § 21:13 Jeremías 7:11. * 21:16 Awit 8:2.

Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulon ko.”

Hilay ampamaala ha Templo ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha maának ya a nanyag kalabayan toa

²⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Hino ha ihip yo ya tungkol di ha ialimbawa’ ko kamoyu? Main mihay lalaki ya nag loway anak ya lalaki. Intoro nay miha, ya wana, ‘Anak ko, mag-obra ka ha ubasan amêhén.’

²⁹ Wana ha tatang na, ‘A ko mabay.’ Noa, nangoman ya ihip na, kabay nag-obra yay na ha ubasan. ³⁰ Êmbayro êt ya intoro nan tatang kanan ikalwan anak. Nabay ya, noa, a ya nammítan nag-obra.” ³¹ Amêhén, kinotang hila ni Apo Jesus, “Hino kanlan lowa ya nanyag kalabayan tatang la?” Wanlan ampamaala ha Templo, “Hatoy unan intoro na.” Wani Apo Jesus kanla, “Awo! Pakagilamén yo! Hilay mapanyag kasalanan nanad kanlan máningil buwih haka hilay hostis ya naghêhê hén tinalibatokan ya kasalanan la, ay nanad hatoy unan intoro hén tatang, kabay muna hila kamoyu hén makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ³² Habaytoy malyari gawan a kaw naniwala kan Juan Bautista, hén nanoro ya hén tungkol ha pamimiyay ya mahonol kan Apo Namalyari, nahêlêk yo man ya naniwala ha intoro na, ya hilay mapanyag karawakan hén nanad hilay máningil buwih haka hilay hostis.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarilina ha anak ya anlugurêny a pinatsi, haka ha bato ya intapon

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ Amêhén, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan am-panggilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto. Nangali yan pangiunaban hén ubas, haka ya êt namairêng hén tawer ya pagbantayan. Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. ³⁴ Hén pamutsi hén habaytoy ubas, ay in-utoh nay tatloy ipoh na, hén kowén ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. ³⁵ Noa, dinakêp lay ipoh na. Pinakahakitan lay mihay ipoh, pinatsi lay ikalwa haka pinagbabato lay ikatlo. ³⁶ Hén namwangan nan nag ubasan ya nalyari kanlan tatloy ipoh na, ay mal-at êt ya in-utoh na kanan haton una, noa, êmbayro êt ya dinyag la kanlan habayto. ³⁷ Hén ayn yay nan kaatag ya maiutoh, ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurênan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’ ³⁸ Noa, hén nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan, ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hén ubasan. Patsén tamo ya, ta êmén mapagbandi tamo ya hata ubasan na.’ ³⁹ Kabay dinakêp la ya, pinaalih la ya ha ubasan haka pinatsi la ya.”

⁴⁰ Amêhén, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, “Hino kaya ya daygén hén nag ubasan kanlan paypaniwal-an na?” ⁴¹ Hinabi la, “Siguradon lakwén nay nangarawak ya paypaniwal-an na, ta patsén na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha taganán mam-in atag na no pamutsin ubas.” ⁴² Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, “Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?

‘Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmén mag-in napah-éy ya bali.

Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, ya kapapaêpapah.' †

⁴³ Wana êt kanla, "Kabay anhabién ko kamoyu, alwan hikaw ya Israelita ya milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa hilay taganán ampanyag hén kalabayan na ya milamo bayro. ⁴⁴ Hilay matata kanan hata bato ay mangatutuhan but-o, haka hilay matat-an hén hata bato ay mangatatapong."

⁴⁵ Naintindihan lan Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari, ya hila ya in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an hén ubasan. ⁴⁶ Kabay labay la yan dakpén hi Apo Jesus, noa, malimo hila ha kalatan ta ha muwang lan kal-atan, hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari.

22

*Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto hén kasálan
(Lucas 14:15-24)*

¹ Améhén, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus kanlan nangotang no an-toy ubatan hén tungkulon na, ya wana. ² "Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ya êmén di: Main mihay ari ya nagkaluto, ta magkasaal ya anak nay lalaki. ³ Hén nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hén baégén hilay hinagyat na, noa, a hila mabay. ⁴ Namiutoh yay na êt hén kaatag ipoh, ta habién la kanlan hinagyat na, ya êmén di, 'Kaw na di ha kasálan, nakal-an ya kaén tamo. Main kay hén pinatsi ya baka haka hén pinataba ya biseron baka.' ⁵ Noa, a la dinambi ya habayto ta inhundo la tanay andaygén la. Ya miha ay nammita ha panamnan na, haka ya miha ay nammitan nagtsinda. ⁶ Ya kaatag ay nandakép kanlan in-utoh ta pinairapan hila, bayo pinatsi. ⁷ Hadyay huluk hén habaytoy ari. In-utoh nay hundaloh na hén patsén hilay namatsin maipoh na, haka na impaulam ya balayan la. ⁸ Bayo hinabi na ha ungnو kanlan kaatag ipoh na, ya nakal-an ya kaluto hén kasálan, noa, hilay hinagyat, ay alwan hépat hén makiaém ha kaluto. ⁹ Kabay in-utoh na hilay ipoh na hén managyat kaganawan ya mahélék la ya atsi ha dann. ¹⁰ Hinagyat lay kaganawan ya nahélék la bayro ha dann, mangangéd man o nangarawak ya ugali la, haka napno ya panganan lan kaluto hén kasálan.

¹¹ "Améhén, hinumwén ya ari ha panganan ta hélkén na hilay impahagyat na. Noa, nahélék nay mihay lalaki ya a nakatakop hén indigalo na kanlan impahagyat na, ya dapat lan ihulod ha kasálan. ¹² Kabay wana kana, 'Pata a mo inhulod ya impahulod kamo! Ay-êmén ka nakahowén di!' Hatoy lalaki, ay ayn maipakibat. ¹³ Bayo wanana ari kanlan ipoh na, ya gapohén la ya gamét haka bitsih na, ta ihamwag ya ha kariglémán. Hadyay tangih na bayro, haka mang-néngé-ngétya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam na. ¹⁴ Ya labay habién hén habaytoy alimbawa ko, ay mal-at ya hinagyat hén makilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, pêpérâd ya pilén na hén makilamo, gawan pêpérâd ya mapagtsiwal-an."

*Ya pamayad hén buwih
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)*

¹⁵ Améhén, immalíh hilay Pariseo ya nakagilam hinabi ni Apo Jesus, ta pinihahabian la no ay-êmén la yan madakép ha pamaghabi na. ¹⁶ Bayo namiutoh hilan ungnoy kalamo la, haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas kan Apo Jesus. Wanlan in-utoh kana, "Mánoro, muwang naén ya kaptégan ya panhabiéen mo haka pan-itoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa kan mapamili,

† 21:42 Awit 118:22-23.

ta pantag ya panlék mo ha balang miha. ¹⁷ Kabay main kay hén labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin main in buwih kanan Emperador o ahé?” ¹⁸ Noa, muwang ni Apo Jesus ya karawakan la, kabay hinabi na kanla, ya wana, “Hikaw ya magbabaran mangéd, pata labay yo kon dakpén ha pamaghabi ko! ¹⁹ Ipahlék yo kangko ya sintimos hén pilak ya pamayad hén buwih.” Namiawah hilan habayto, ²⁰ bayo kinotang na hila, “Hinoy nag lupa hén angkakit yo bahén? Hinoy nag langan ya nakahulat bahén?” ²¹ Hinabi la, “Kanan Emperador.” Kabay wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari.” ²² Hén nagilam lay hinabi na, ay nag-épapah hila. Kabay nammitta hilay na.

*Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)*

²³ Habayton allo êt, ay main ungno kanlan Israelita ya ambaégén Saduseo ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, ²⁴ “Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan, ya wanana hulat, ‘No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hén a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak na hén natsi.’ ²⁵ Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hén a ya nagkaanak. Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo. ²⁶ Noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay hén a ya nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hén hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hén a nagkaanak. ²⁷ Bayo natsi ya êt ya hata bawo. ²⁸ Améhén, ha allon pangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?”

²⁹ Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Mali ya paniwala yo, ya a biyayén oman ya natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka a yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! ³⁰ Ha pangoman biyayén hilay natsi, ay ayn nanan pamag-ahawa, ta maubuh hilay nan manoto kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa. ³¹ Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya hilay natsi ay biyayén oman, ta bayro ha hulat na ay mabáha tamo ya hinabi ni Apo Namalyari, ³² ‘Hikoy Diyos ni Abraham, Isaac, haka Jacob.’* Hiya ya Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hélék na.” ³³ Nikaépapah hilay kalatan ha pamanoro na.

*Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)*

³⁴ Ni-tsi-tsipon hilay Pariseo gawan nagilam la, ya ayn hilan mahabi, ya hilay Saduseo, ha hinabi ni Apo Jesus. ³⁵ Main miha kanla ya taganán main kamwangan ya tungkol ha Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hén pamakipalinawan la. Labay na yan subukén hi Apo Jesus, kabay nangotang ya kana, ³⁶ “Mánoro, hinoy pinakamaalagáy utoh ha Kautuhan ni apo Moises?” ³⁷ Hinabi ni Apo Jesus, “‘Lugurén mo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hén boon nakém, boon ihip, haka boon hékaw.’ ³⁸ Habaytoy pinakamaalagáy utoh. ³⁹ Ya ikalwan pinakamaalagáy utoh ay ‘Lugurén moy

* ^{22:32} Exodus 3:6.

kapareho mo hēn nanad pamanlugud mo ha lawini mo.’ ⁴⁰ Bayro ha loway utoh, ay imboo ya Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan apo Moises, haka ya toro lan propeta ni Apo Namalyari.”

*Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bēngat kaapo-apoaan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)*

⁴¹ Hēn naka-tsipon hila pon bayro hilay Pariseo, ay kinotang na hila ni Apo Jesus, ⁴² “Ha ihip yo, ay hino ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala? Hinoy nag-anak kana?” Wanla etaman, “Hiyay kaapo-apoaan ni Arin David.” ⁴³ Wanay na êt kanla, “Pata binaêg ni Arin David ya Mesias, ya Cristo, hēn ‘Panginoon ko’ hēn hinabi nay humonol ya habi ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari?

⁴⁴ ‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hēn mamaala hēn kalamo ko,
angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypa kapangyarihan mo.” †

⁴⁵ Wana êt ni Apo Jesus, “Hēn hato, ay hi Arin David ya namaêg hēn ‘Panginoon ko’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoaan ni Arin David.” ⁴⁶ Miha man kanla, ay ayn makaihip hēn mahabi la kana. Paubat hēn habayto ay marêng-êy hilay na hēn mangotâng pon kan Apo Jesus ya hilay labay hēn mandakêp kana ha pamaghabi na.

23

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises haka ha toro lan Pariseo

(Marcos 12:38-39; Lucas 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Amêhén, wani Apo Jesus kanlan kal-atan haka kanlan tagahonol na, ya wana, ² “Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay Pariseo, ay dinyanan tungkulon hēn mamipamulah hēn Kautuhan ni Apo Namalyari ya hinulat ni apo Moises. ³ Kabay daygén yoy an-itoro la kamoyu. Noa, paan yon totoén ya pamimiyay la, gawan a la anhonolén ya an-itoro la. ⁴ Bapan bêyat ya an-ipadyag la kanlan kaatag, noa, pêrad man, ay a hila ampanawop.

⁵ Ya kaganawan dyag la, ay ampagpadayêw ha kaatag. Angkahlayén lay pamyanan lan habi ni Apo Namalyari ya an-iiptêh la ha dampal haka takiyay la, haka la êt angkarangén ya pahamoy ya pampahampat hēn takop la.

⁶ Ampilién lay pinakamangéy ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto, ta êmén ipamwang ya matag-ay ya tungkulon la. ⁷ Labay la êt hēn galangén, hilan kal-atan ha balayan haka baêgén hilan ‘Mánoro.’ ⁸ Noa, hikaw, ay paan yon paulayan hēn baêgén kaw ‘Mánoro’ gawan mipapatêl kaw, haka hikon bat ya mánoro yo. ⁹ Haka paan yon baêgén ‘Tatang’ ya kaatag kamoyu di ha luta, ta mimihay Tatang yo, yabay ya hi Apo Namalyari ya atsi ha langit. ¹⁰ Haka paan yon paulayan hēn baêgén kaw ‘Tagapagtoro’ ta mimihay Tagapagtoro yo, yabay ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala. ¹¹ Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulon, ay dapat huyuén nay kapareho na. ¹² Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa haka hilay maaypa ya nakém ay itag-ay.”

† 22:44 Awit 110:1.

Ampagbabaran mangêd hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo

(*Marcos 12:40; Lucas 11:39-42, 44, 52; 20:47*)

13 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Hikaw ay ampag-in habkol lan mabay makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. A kaw palokop, bayo ambawalén yo hilay mabay hén palokop.

14 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Anlokoén yo hilay bawo ya babayi, ta êmén yo makwa ya pibandian la, bayo ampagbabara kaw ya mangêd kaw ta an-ikarang yoy panalangin yo ha arapan hén kal-atan. Kabay haday pamarusa kamoyu lano.

15 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Ta anlumagay kaw ha ay-iri man ya legal, ta êmén yo mapapaniwala ha toro yo, ya miha man ya alwan Israelita. Bayo no mapapaniwala yo yay na, ay habaytoy taganán makapilako kana ha impiyerno, ta hiyay mag-in haday dawák êt kamoyu!

16 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ta hikaw ay nanad ha mihay buwag ya ampangakay ha kapareho nan buwag. Pandaygén yon ayn alagá ya pamanumpa ha Templo ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Noa, pandaygén yon maalagá ya pamanumpa ha ginto ya atsi ha Templo! 17 Hikaw ya nanad buwag! Mulala kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa, ya ginto o ya Templo ya ampam-in alagá ha ginto? 18 Pandaygén yon ayn alagá ya pamaghumpa ha pamiulaman hén an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo. Noa, pandaygén yon maalagá ya pamaghumpa ha an-iátang. 19 Taganán buwag kaw! Hino ya pinakamaalagá kanlan lowa, ya indigalo ha pamiulaman hén an-iátang kan Apo Namalyari, o ya pamiulaman ya ampam-in alagá ha an-iátang? 20 Kabay hilay maghumpa ha pamiulaman hén an-iátang kan Apo Namalyari ha Templo, ay ampaghumpaan la ya an-iátang etaman. 21 Hilay maghumpa ha Templo, ay ampaghumpa kan Apo Namalyari ya atsi ha Templo. 22 Hilay maghumpa ha langit, ay ampaghumpa kan Apo Namalyari ya ampamaala hén ubat bayro.

23 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hén bulong ya pan-ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagá Kautuhan, ya katoynungan, haka ya ingalo ha kapareho yo, haka ya mag-in mapaniwal-an. Mu-muna kailangan yon dyanan alagá ya habayto kaban ihundo yoy pam-i-yon ikamapo. 24 Hikaw ay nanad ha buwag ya ampangakay ha kapareho lan buwag. Andaygén yoy kaatag ya dapat daygén, noa, angkapaulayan yoy pinakamaalagá!

25 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Hikaw ay maialimbawa ha mihay ampaguyuh bat hén bulin baso haka bokot pinggan, gawan a yon an-uyahan ya mantèg démék, ta ampaulayan yoy nakém yo, ya haday kahibaan, haka ayn pamagpigil ha sarili. 26 Buwag kaw ya Pariseo! Unaén yon bayoén ya nakém yo ta ha êmbayro ay mag-in bayo etaman ya pamimiyay yo.

27 “Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Noa, nanad kaw pantson ya pinintoraan ya mahampat hêlkén, ya napnon but-o haka bangkay ya anggumata. 28 Ta ha

hêlêk lan kapareho yo ay mahonol kaw ha Kautuhan, noa, ha kaptêgan, ay ampagbabara kaw, haka panay karawakan ya laman nakêm yo.”

*Hilay móñoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay Pariseo ay hinabyanan ni Apo Jesus
(Lucas 11:47-51)*

²⁹ “Kaingalo kaw ya móñoron Kautuhan ni apo Moises haka hikaw ya Pariseo! Ampagbabara kaw! Ampamadyag kaw hén pantson lan propeta ni Apo Namalyari. Haka am papakahampatén yoy pinangilbêngan kanlan nag-in mahonol kana. ³⁰ Haka anhabién yo êt ya, ‘No atsi kay dayi ha luta hén hato, ay a naén hila impapatsi hilay propeta ni Apo Namalyari.’ ³¹ Ha pamaghabi yon habayto, ay ampamaptêg kaw, ya hikaw ay kaapo-apoan lan nammatsi kanlan propeta ni Apo Namalyari. ³² Hali! Ihundo yoy pamanyag karawakan ya inumpisaan lan ninuno yo! ³³ Nanad kaw utan ya makamatsi, ya ampiag-ahug ha angkaulam! Yarin makatakah kaw ha kaparusaan ha impierno! ³⁴ Kabay iutoh ko kamoyu ya hilay propeta ni Apo Namalyari, haka hilay manga-talino, haka hilay ampanoron kalabayan ni Apo Namalyari. Ya kaatag ay patsén yo ha koros. Ya kaatag ay pagpapatokén yo ha sinagoga yo, haka ya kaatag êt, ay pakikamat-kamatén yo ha ay-iri man ya balayan. ³⁵ Kabay parusaan kaw, gawan ha pangamatsi lan mahonol kan Apo Namalyari, paubat hén pinatsi hi Abel, ya ayn kasalanan, angga ha pinatsi hi Zacarias ya anak ni Baraquias, ya pinatsi lan ninuno yo ha Templo ha pilatan hén paypaahukan ya panalanginan haka ya pamiulaman hén an-iátag kan Apo Namalyari. ³⁶ Pakagilamén yo, parusaan kaw ya angkabiyay améhén gawan ha pangamatsi lan habayto.”

*Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem
(Lucas 13:34-35)*

³⁷ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta pinatsi yoy propeta ni Apo Namalyari, haka pinagbabato yon pinatsi hilay kaatag ya in-utoh kamoyu. Kata-ungno kataw nan labay lokopén hén nanad ha pamanlokop hén manok ha hiwhiw na. Noa, a kaw mabay hén palokop kangko. ³⁸ Pakagilamén yo! Booy nakêm nan paulayan ni Apo Namalyari ya balayan haka Templo yo. ³⁹ Pakagilamén yo! Paubat améhén, ay a yo ko pon mahélêk, angga ha a yo habién ya hatsi ya habi, ‘Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.’”

24

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hén Templo
(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)*

¹ Hén immawah hi Apo Jesus ha Templo, kaban ampammita ya, ay na-paidani kana ya tagahonol na, ta intoro la kana ya kahampatan hén Templo. ² Améhén, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahélêk yo.”

*Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)*

³ Améhén, hén pamakalakat lan Apo Jesus ha Tawtgug Olibo, hén kakapag la tana, ay ngangotang hilay tagahonol na kana, ya wanla, “Habién mo kan-naén no makanon malyari ya habayto, haka no ay-émén naén mamwangan no marani yanay pamag-orong mo di, haka makano ya anggaan hén luta.”

⁴ Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmén a kaw maloko, ⁵ ta mal-at ya maghabin êmén di, ‘Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.’ Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. ⁶ Paan kaw malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka patsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. ⁷ Milalaban hilay bansa haka hilay angkalokopan hên miyah bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw ya layon ha ay-iri man ya legal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. ⁸ Noa, habayto ay umpisan bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab hên ampanganak.

⁹ “Kanan habayto ay kahêmékán kaw hên tawo ha balang bansa gawan ha paniwala yo kangko. Gêtan la kaw ha manungkular, ta parusaan haka patsén. ¹⁰ Kanan habayto, ay mal-at ya maalihan hên paniwala. Mikakahêmék hila haka miuupit. ¹¹ Mal-at ya lumtaw ya magbabara ya hila ay propeta ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya mapapaniwala la ha alwan pêtêg ya paniwala. ¹² Gawan ha parawak hên parawak hilay atsi bayri ha boon luta, ay papérad anan papérad hilay ampanlugud. ¹³ Noa, hilay makahundo ha paniwala la kangko, angga ha anggaan biyay la, agyan ampagdanas hila hên hadyay kairapan, ay madyanan hên biyay ya ayn angga. ¹⁴ Maipamwang pon kanlan tawo ha balang bansa ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, bayo lumatêng ya anggaan hên luta.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên balayan Jerusalem
(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)*

¹⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “No mahêlêk yoy nay kapaparêng-êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay matupad ya habaytoy inungkat* ni Propeta Daniel.” Hikaw ya ampamaha ay pakaintindién yoy habaytsi! ¹⁶ “Ha allon habayto ay kailangan muwayun lumakat ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea. ¹⁷ Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hên muwayun hên lumakat ha babo! Paan hilay nan mangwan pibandian la ha lalêñ bali la! ¹⁸ Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan hên mangwan pangkêbêl la! ¹⁹ Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho. ²⁰ Ihalangin yo, ya a dayi malyari ha panaon hên kêbêl o ha allon pamagsimba, ya habaytoy pammuwayu yo hên magtago. ²¹ Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya ayn kapantag paubat hên dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta angga amêhén. Haka ahina maranasan oman ya êmbayroy kairapan. ²² No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay ayn nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên paipêkén ya habaytoy panaon.

²³ “Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, ‘Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitgas, o atsi ya bayro,’ ay paan kaw maniwala kanla. ²⁴ Ta main magbabara hên hila ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámpamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpahap ta labay lan mâmungaw ya hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. ²⁵ Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan hinabi ya malyari, ta êmén a kaw pamungaw kanla.

* **24:15** Daniel 11:31-32.

26 “No main maghabi, ‘Atsi ya bayro ya Cristo ha kabalah-balahan!’ o ‘Atsi ya bayri ha lalén bali!’ ay paan kaw maniwala. **27** Ta no ay-êmên magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag ha marayo, haka mahêlêk hên balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. **28** Ya pag-orong ko ay taganán mamwangan, no ay-êmên taganán mamwangan ya main bangkay ha pagtsiponan lan uwak.”

*Ya pamanlumaténg oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)*

29 Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglém ya allo, haka ahina humawang ya buwan, mangatata ya bêtêwên, haka maubuh hên mangayégyêg ya angkahêlêk ha langit. **30** Kanan habayto, ay mahêlêk hên palatandaan ha langit ya lumaténg ako, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Mipanyéngén hila bayto ya a naniwala kangko, ta mahêlêk ako, ha lêmm, ya anlumaténg, hên kalamoy kapangyarihan ko, haka kaham-patan hawang ya a makwan ihipén. **31** Kayépan ya tambuyok hên hadyay hékaw. Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ko ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmén la tsiponén ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.”

*Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)*

32 Bayo wani Apo Jesus, “Mangwa kaw hên aral ha poon kayon igos. No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. **33** Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán marani yanay pamag-orong ko. **34** Pakgilamén yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. **35** Ya luta haka ya angkahêlêk ha langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

*Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30, 34-36)*

36 Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko. Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang. **37** No ay-êmên ya karawakan pamimiyay la hên haton nabiyay hi apo Noe, ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no marani yanay pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. **38** Hén haton nabiyay hi apo Noe, ay a la ginilam ya pamwang na. Inhundo lan angkabiyyay hên hato ya pangan, pamamminêm, haka pamiaahawa la angga ha hinumwén hilan apo Noe ha dinyag nay barko. **39** Ayn ha ihip lan a nipanggilam kan apo Noe ya malyari kanla, angga ha bigla hilan nahalipawan lanêm haka naubuh hilan nilémêh. Êmbayro êt kabigla ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo. **40** Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway lalaki ya ampilamo hên ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. **41** No alimbawa ta main loway babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. **42** Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong ko, ya Panginoon yo. **43** Pakaihipén yoy hatsi, no muwang na dayi hên nag bali no hinon oras ya pamanlumaténg hên manakaw, ay taganán maglén ya, haka a na paulayan hên mahowén ya bali

na. ⁴⁴ Hikaw man, ay kailangan nakal-an, ta hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumatêng.”

*Ya mihay ipoh ay dapat mag-in mapaypaniwal-an
(Lucas 12:41-48)*

⁴⁵ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ya ipoh ya mapaypaniwal-an haka matalino, ay hiya ya dyanan tungkulon no main yan lakwên ya amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mami-arasyon hên iluto lan kapareho nan ipoh, hên allo-allo. ⁴⁶ Hadyay higla hên ipoh, no malatêng na yan amo na hên ampanyag kalabayan na ha pag-orong na. ⁴⁷ Pakagilamên yo, dyanan na yan tungkulon hên amo na hên manalan hên kaganawan pibandian na. ⁴⁸ Noa, no alimbawa ta narawak ya habaytoy ipoh, ta an-ihipêñ na ya mabuyot pon lumatêng ya amo na, ⁴⁹ bayo umpisaan na hên pakatumbukêñ ya kapareho nan ipoh, ya lalaki boy babayi, ta mangan ya tana haka maglahing, ⁵⁰ haka biglan lumatêng ya amo nan hatoy ipoh, ⁵¹ ay parusaan nay ipoh na hên hadyay bêyat. Bayo pakilamo na ya kanlan magbabara, bayro ha parusa ya ayn angga. Hadyay tangih na bayro, haka mang-ngê-ngêt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam na.”

25

In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari ha istorya hên tungkol ha mapo ya dalaga

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Habaytoy pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari, ay maialimbawa ya êmên di: Main mapoy dalaga ya nanupa ha mihay lalaki ya an-ikasal. Balang miha kanla, ay main pag-atâng. ² Ya lima kanla ay ayn minûwang, haka ya lima ay matalino. ³ Ya limay ayn minûwang, ay a nantan hên laro ya pag-gas hên pag-atâng la no maubuh ya laman hên pag-atâng la. ⁴ Noa, hilay limay manga-talino, ay nantan hên laro ya pag-gas la no maubuh ya laman hên pag-atâng la. ⁵ Hêniabala ya pamanlumatêng hên lalaki ya an-ikasal, ay nabêlêw hilay mapoy dalaga.

⁶ “Noa, hên bonak yabi, ay main hên nan-angaw, ya wana, ‘Anlumatêng yay nay lalaki ya an-ikasal! Tupaêñ yo yay na!’ ⁷ Tampol hila etaman nimata ya mapoy dalaga ta in-il-an lay nay pag-atâng la. ⁸ Hinabi lan limay dalaga ya ayn minûwang kanlan manga-talino, ‘Dyanan yo kay etaman hên laro ya pag-gas naêñ ta ampanglipêndêng ya pag-atâng naêñ.’ ⁹ Noa, wanlan limay manga-talino, ‘Kayno a mihukad kantamon mapo ya habaytsi. Mangêd ay manaliw kaw pon ha magtsinda.’ ¹⁰ Kabay nammita hilay nay limay ayn minûwang hên nanaliw. Noa, kaban ayn hila bayro, ay nilumatêng ya lalaki ya an-ikasal. Haka hilay limay manga-talino ya nakal-an, ay nakalamo hên hinumwêñ ha pangasalan, bayo impapakahara ya kabat.

¹¹ “A nabuyot ay nilumatêng ya limay ayn minûwang ta namaêg hila, ‘Apo, Apo, pahowêñen mo kay!’ ¹² Noa, wana kanla, ‘A kataw kilala!’ ¹³ Kabay dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong ko, hên Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

*Hilay ampaghuyyo ha Panginoon ay dapat lan gamitêñ ya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Lucas 19:11-27)*

¹⁴ Impamwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmén ya pamimiyay ha paman-lokop ni Apo Namalyari kaban an-êngganan lay pag-orong na, ya wana, "Main mihay lalaki, ya mita ha marayo. Bayo ya nammita ay binaêg na hilay ampaghuyo kana ta impatsiwala na kanla ya pibandian na. ¹⁵ Dinyanan hilan palak-ên la hên balang miha ha agyu la, ya peran ginto.* Ya miha ay dinyanan nan limay pera ya ginto. Ya miha pon ay dinyanan nan loway pera ya ginto. Haka ya miha pon ay dinyanan nan mihay pera ya ginto. Bayo nammita yay na. ¹⁶ Hatoy dinyanan limay pera ya ginto ay nakatubo hên limay pera ya ginto. ¹⁷ Embayro êt ya dinyanan loway pera ya ginto ay nakatubo ya êt hên loway pera ya ginto. ¹⁸ Noa, ya hatoy nananggap hên mihay pera ya ginto, ay nangalin luta ta bayro nan inhinêp ya pera hên amo na.

¹⁹ "Hêñ nabuyot yay na ha nilako na, ay nag-orong hatoy amo ya namatubo hên pera na, ta êmén na mamwangan no ungnoy tubo lan ampaghuyo kana ha imbalag nay pera kanla. ²⁰ Kabay napaidani ya hatoy dinyanan limay pera ya ginto, ta wana ha amo na, ya nakatubo yan lima ya pera ya ginto.

²¹ "Wana kana hên amo na, 'Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo. Gawan mapaypaniwäl-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha kahiglaan ko.'

²² "Napaidani êt ya hatoy dinyanan loway pera ya ginto, ta wana ha amo na, ya nakatubo yan loway pera ya ginto.

²³ "Wanan amo kana etaman, 'Magaling ka! Hika ay mihay mangêd ya tagahuyo. Gawan mapaypaniwäl-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mal-at. Ilamo kata ha kahiglaan ko.'

²⁴ "Améhén, nilumatêng yay na êt ya dinyanan mihay peran ginto, ta wana ha amo na, 'Apo, muwang ko ya hadyay igrpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm. ²⁵ Gawan malimo ko kamo, ay ingkali ko hêñ inhinêp ha luta ya pera mo. Hêlkên mo, atsi ya pera moy ginto.'

²⁶ "Hinabi hêñ amo na, 'Narawak ka, haka nabarog! Muwang mo awud ya hadya kon igrpit. Ampangwa kon alwa kon pinaghayngêtan, bayo ampamutsi ko hêñ alwa kon intanêm! ²⁷ No êmbayro awud, ay awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmén mo dayin maiorong kangko ya habayto hêñ kalamoy tubo na ha bangko!' ²⁸ Bayo wana kanlan kaatag ya ampaghuyo kana, 'Kowêñ yoy peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo. ²⁹ Hilay nakatubo hêñ indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay a nakatubo hêñ indin kanla, ay alihêñ êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. ³⁰ Hata ipoh etaman, ya ayn pukat, ay itapon yo ha hadyay kariglêman. Hadyay tangih na bayro, haka mang-négêngt ya ha hadyay huluk na boy ha hadyay ilab ya angkatanam na.'"

Ha pag-orong ni Apo Jesus, ay pipapawaén nay mapanyag kangêran ha mapanyag karawakan

³¹ "Ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi kangko ya kapahiléw ya kahampatan hêñ panga-Diyos ko, hêñ kalamo ko hilay anghel ni Apo Namalyari. Bayro kinan mamaala. ³² Kanan habayto ay maubuh hêñ paitsipon ha arapan ko hilay ubat ha balang bansa. Ubuhêñ ko hilan pipapawaén hêñ nanad ha pamipapawa lan magpastol hêñ tupa haka kambing. ³³ Hilay mapanyag kangêran, ya maialimbawa ha tupa ay idin ko

* ^{25:15} Ya alagá hêñ mihay peran ginto ay suweldo hêñ mihay lalaki ha labinlimay taon.

ha dapit panabtab ko, haka hilay mapanyag karawakan ya maialimbawa ha kambing, ay idin ko ha dapit uki ko. ³⁴ Bayo wangko, ya Ari la, kanlan atsi ha dapit panabtab ko, ‘Hikaw ya iningalwan hēn Tatang ko, ay humwēn kaw na, ta paidi kaw ha pamanlokop ko, ya in-il-an na para kamoyu paubat hēn dinyag ya luta. ³⁵ Ta hēn nilonoh ako, ay pinakan yo ko. Hēn naangan ako, ay pinainēm yo ko. A yo ko man muwang, ay pinahowēn yo ko. ³⁶ Hēn ayn akon maitakop, ay dinyanan yo kon maitakop. Hēn nagkahakit ako, ay hinayhay yo ko. Hēn nakahukul ako, ay hiniraw yo ko.’

³⁷ “Bayo hinabi la kangko hēn hilay mahonol kana, ‘Panginoon, nakano naēn kan pinakan hēn nilonoh ka? Nakano naēn kan pinainēm hēn naangan ka? ³⁸ Nakano naēn kan pinahowēn hēn a naēn ka muwang? Nakano naēn kan dinyanan takop? ³⁹ Nakano naēn kan hiniraw hēn nagkahakit ka, o nakahukul ka?’

⁴⁰ “Bayo habiēn ko, ya ari la, kanla, ‘Pakagilamēn yo, ha pamanawop yo kanlan kapareho yon ampaniwala, ya pinakamaaypa man ha hēlēk lan kaatag, ay hiko ya hinawpan yo.’

⁴¹ “Bayo wangko, kanlan atsi ha dapit uki ko, ‘Hikaw ya pinanlēan ni Apo Namalyari hēn parusa, pakarayo kaw kangko, magtaglooh kaw ha impiyerno ha apoy ya taganán a maparē ya inlēan ni Apo Namalyari para kan Satanas haka hilay kalamo nay nangarawak ya anghel. ⁴² Ta hēn nilonoh ako, ay a yo ko pinakan. Hēn naangan ako, ay a yo ko pinainēm. ⁴³ Hēn a yo ko muwang, ay a yo ko pinahowēn. Hēn ayn akon maitakop, ay a yo ko dinyanan takop. Hēn nagkahakit, haka nakahukul ako, ay a yo ko hiniraw.’ ⁴⁴ Bayo hinabi la kangko hēn hilay mapanyag karawakan, ‘Panginoon, nakano naēn kan a pinakan, o a pinainēm hēn naangan ka? Nakano naēn kan a pinahowēn hēn a naēn ka muwang? Nakano naēn kan a dinyanan takop? Nakano naēn kan a hiniraw hēn nagkahakit ka, o nakahukul ka?’ ⁴⁵ Bayo habiēn ko kanla, ‘Pakagilamēn yo, ha a yo pamanawop kanlan kapareho yo, ya pinakamaaypa ha hēlēk lan kaatag, ay hiko ya a yo hinawpan.’ ⁴⁶ Bayo mipalako hilay mapanyag karawakan ha parusa ya ayn anggaan, noa, hilay mahonol kana, ay mipalako ha biyay ya ayn anggaan ha langit.”

26

*Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)*

¹ Hēn naubuh nay nan naitoro ni Apo Jesus ya habayto, ay hinabi na kanlan tagahonol na, ya wana, ² “Muwang yoy lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto,* haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ipulong ta patsēn ha koros.”

³ Hēn habayto êt ha bali ni Caifas, ya pinakapoon pari, ay nipagtispon hilay ampamaala kanlan pari haka hilay kaatag pon ya toa lan Israelita ya nag tungkulun ha bansa. ⁴ Ta ampulungēn la hi Apo Jesus, no ay-êmēn la yan madakēp haka maipapatsi hēn ayn makamwang. ⁵ Noa, wanla, “Paan tamo yan ipapatsi kaban pista, ta kayno magulo hilay kal-atan, ya ampanggilam toro na.”

*Hēn binullogan hēn pabango ya ulo ni Apo Jesus
(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)*

* ^{26:2} Paskwa. Hēlkēn ha panlēkan labay habiēn hēn habi di ha bokotan hēn hata Bibliya.

⁶ Hêñ atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay hinagyat hilan mangan ha bali ni Simon ya inalihan ketong. ⁷ Hêñ ampangan hila, ay main nilumatêng ya mihay babayi ya ampantan hêñ makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug na ha ulo ni Apo Jesus. ⁸ Hêñ nahêlêk lan tagahonol na ya dinyag nan babayi, ay nanuluk hila, ya wanla, “Pata hinayang nay pabango! ⁹ Naihaliw na dayi ya habayto hêñ kal-atan pera ya naidin na dayi ha mairap!” ¹⁰ Hêñ napansin ni Apo Jesus ya anhabien la, ay wana kanla, “Pata an-abalaêñ yo ya! Paulayan yo ya, ta ya dinyag na, ay taganán mangêd. ¹¹ Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yo panay hêñ mapagkalamo. ¹² Ha pamullog nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matsu kina. ¹³ Pakagilamêñ yo, ay-iri man ya legal bayri ha boon luta hêñ ipamwang ya Mangêd ya Habi, ay ungkatêñ etaman ya dinyag na ta êmêñ a ya maliwaan.”

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

¹⁴ Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni Apo Jesus, ta êmêñ na ya mai-upit kanlan poon pari. ¹⁵ Wana kanla, “Hino awud ya idin yo kangko no hawpan kataw hêñ dakpêñ hi Jesus?” Kabay dinyanan la yan tatlumpo ya pera ya pilak. ¹⁶ Paubat hêñ habayto, ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmêñ na yan maidin ha gamêt la.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hêñ pangkaêñ la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto

(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)

¹⁷ Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa, ya allon pamatsi lan Israelita hêñ anak tupa, ya kênaêñ la hêñ habayton yabi hêñ Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang lan labinloway tagahonol ni Apo Jesus, kana, ya wanla, “Atoy labay moy legal ya pangil-anan naêñ hêñ pangkaêñ tamo amêhêñ yabi ha Pistan Pangaligtas?” ¹⁸ In-utoh hila ni Apo Jesus ya wana kanla, “Muna kaw ha balayan Jerusalem. Panlumatêng yo bayro, ay matupa yoy mihay lalaki. Habaytsi ya habiêñ yo kana, ‘Wanan Mánoro naêñ ya marani yanay panaon ya intakda ni Apo Namalyari kana. Kailangan nay mihay kuwarto ya panganan nan kaêñ ha Pistan Pangaligtas ha bali mo, hêñ kalamo na kay ya tagahonol na.’” ¹⁹ Hinonol lan tagahonol na ya in-utoh na, ta in-il-an lay nay kaêñ ha Pistan Pangaligtas.

²⁰ Hêñ yabi yana, ay inarap ni Apo Jesus ya kaêñ hêñ kalamo na hilay labinlowa. ²¹ Kaban ampangan hila, ay wana kanla, “Pakagilamêñ yo, miha kamoyu bayri ha kaaêñ tamo, ay mangi-upit kangko.” ²² Namalagêhbêg ya nakêñ lan tagahonol na, haka wanlan balang miha kana, “Panginoon, yarin hiko ya inungkat mo!” ²³ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Ya kalamo kon nami-tsilt-silt hêñ puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. ²⁴ Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsu hêñ nanad ha impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hêñ haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangêd kana, ay a ya dayin in-anak.” ²⁵ Amêhêñ, hi Judas Iscariote, ya nangi-upit kan Apo Jesus, ay nangotang, ya wana, “Mánoro, yarin hikoy inungkat mo!”

Hinabi kana ni Apo Jesus, “Awo, hinabi mina.”

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hēn pangkaēn ha Pistan Pangaligtas

(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

²⁶ Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hēn puto ta im-pahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowēn yo ta kaēn yo.” ²⁷ Amēhēn, nandampot yan pamminēman ya nag alak ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo inggawang na kanla, ta wana, “Maubuh kaw hēn minēm.” ²⁸ Habaytsi ya daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hēn kasalanan hēn kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma hēn kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hēn mag-in kana. ²⁹ Ta anhabiēn ko kamoyu, ya a ko pon minēm oman hēn alak, angga ha allo hēn inumēn koy bayoy alak hēn kalamo yo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.” ³⁰ Hēn nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari bayo nilumakat hila ha Tawtgug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiēn ni Simon Pedro ya a naya muwang

(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

³¹ Hēn anlumatāk hilay na ha Tawtgug Olibo, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Laamēhēn yabi, gawan ha malyari kangko, ay lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan, ya êmēn di, ‘Patsēn ko ya pastol, haka mapitatayak hilay nay tupa.’[†] ³² Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko kamoyu ha probinsyan Galilea.” ³³ Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hēn kalamo ko, gawan ha malyari kamo, ay a kata lakwanan.” ³⁴ Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamēn mo, bayo mangkatsi ya manok, amēhēn yabi, ay katatlo mon habiēn ya a mo ko muwang.” ³⁵ Noa, impalēkpek ni Pedro, ya wana, “Matsi ko man hēn kalamo mo, ay a ko habiēn ya a kata muwang.” Êmbayro êt ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawtgug Olibo

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

³⁶ Hēn nilumatēng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako bayro ha marayo-dayo.” ³⁷ Bayo pinakilamo ni Apo Jesus hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Bayron nakadanás yan haday kalungkutan haka kabyatan. ³⁸ Haka wani Apo Jesus kanla, “A kina agyu ya haday kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di kaw pon haka paan kaw mabelêw.” ³⁹ Napaidayo ya kanla hēn marayo-dayo ta nandoko yan nanalangin, ya wana, “Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko dayin paulayan hēn magdanás ako hēn hatsi ya haday pamagdusa ya lumatēng kangko. Êmbayro man ya labay ko, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol.”

⁴⁰ Hēn nirēng ya, hēn ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro. Nalatngan na hila hēn angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “A kaw man makapagpuyat hēn kalamo ko hēn miha man ya oras? ⁴¹ Paan yon pakilakwan ya bêlêw. Manalangin kaw, ta êmēn a kaw mahambut hēn tukso no ansubukēn ya paniwala yo. Nakal-an ya nakêm yo hēn humonol, noa, a yo agyu.”

[†] 26:31 Zacarias 13:7.

42 Nag-orong hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hēn nanalangin, ya wana, “Tatang ko ha langit, no taganán kailangan kon magdanas hēn hatsi ya haday pamagdusa ya lumatēng kangko, ay kalabayan mo ya mahonol.” **43** Hēn inorong na hilan oman ya tatlo, ay angkabēlēw hilay na êt gawan a la matêeh hēn magpuyat.

44 Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na hēn katatlo yan nanalangin, ya inhalangin nay na. **45** Hēn katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabēlēw kaw pon êt hēn ampagpainawa! Nilumatēng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit kanlan makasaralan!” **46** Mirēng kaw na, ta anlumatēng ya ampami-upit kangko. Tupaêñ tamo ya!”

Ya pamandakēp kan Apo Jesus

(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

47 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatēng ya kal-atan ya ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan ya nipag-almas hēn êetak haka pamatok, ay in-utoh lan toa ya nag tungkulon ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari. **48** Hi Judas ay nam-i kanla hēn palatandaan, ya no hinoy aroën na, ay yabay ya dakpēn la. **49** Tampol nilako ni Judas hi Apo Jesus hēn kinumusta hēn main lamoy pamangaro. **50** Kabay wani Apo Jesus kana, “Kalalaki, daygēn minay ambalakēn mo.” Bayo dinawhong la ya hi Apo Jesus hēn dinakēp. **51** Noa, biglan nanigpah ya miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus, hēn tēkk hēn mihay ipoh hēn pinakapoon pari. **52** Wani Apo Jesus kana, “Igoma moy êetak mo, ta hilay ampanggamit hēn êetak ha pamatsi, ay ha êetak êt hēn matsu. **53** Èndat yon a ko makadawat ha Tatang ko ha langit hēn libo-liboy anghel ya manawop kangko! **54** Noa, no daygēn koy habayto, ay êmēn bayton matupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya êmbayri ay taganán dapat malyari!”

55 Kanan habayto, ay wani Apo Jesus kanlan kal-atan ya ampi pandakēp kana, “Andakpēn yo ko hēn main kalamoy êetak haka pammatok hēn nanad pandakēp ha mapanyag karawakan. Allo-allo nanoro ko ha Templo, haka a yo ko dinakēp. **56** Noa, dapat matupad ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan māimpawang hēn an-ipaihip na kanla.” Bayo naubuh la yan nilakwanan hēn tagahonol na hēn nipamwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap kanlan ampamaala ha Templo

(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

57 Hilay nandakēp kan Apo Jesus, ay nantan kana ha bali ni Caifas, ya pinakapoon pari ta bayro hilay nan naka-tsipon hilay mānoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay kaatag kanlan toa ya nag tungkulon ha bansa. **58** Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo ha lote hēn bali nān pinakapoon pari. Nakiikno ya hēn kalamo lan bantay ta labay nan mahēlēk no hinoy malyari kan Apo Jesus. **59** Hilay ampamaala kanlan pari haka ya kaganawan kaatag ya kalamo la ha Sanedrin, ay ampanapol hēn manistigos hēn alwan pētēg ya maibara la kan Apo Jesus, ta êmēn la ya maiapatsi. **60** Noa, ayn hilan matapol, mal-at man ya nanistigos ha alwan kaptēgan ya tungkol kan Apo Jesus. Bayo main nilumatēng ya lowa, **61** ya naghabi, “Nagilam naêñ ya hinabi na ya hiraêñ na kano ya Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng nan oman ha tatlon allon bêngat.”

⁶² Amêhén, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, “Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?” ⁶³ Noa, minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanana pinakapoon pari kana, “Ha arapan ni Apo Namalyari, ay habiên mo kannaén no hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.” ⁶⁴ Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka paubat amêhén, ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, hèn nakaikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka mahêlêk yo kon lumatêng ubat ha langit ha pibonakan hèn lêm.” ⁶⁵ Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili nan takop, ta wana, “A tamina kailangan hèn kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man ya hinabi na. Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan ammusmusen hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat!” ⁶⁶ Hino ya labay yon daygén kana?” Naubuh hilan naghabi, ya dapat yan patsên.

⁶⁷ Bayo dinul-an lay lupa na haka la ya pinagtutumbuk haka main nagtatampaling kana, ⁶⁸ ya wanla, “No hika ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, ay habiên mo no hinoy nanampaling kamo!”

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus (Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Kaban atsi ya hi Pedro hèn nakiikno hèn kalamo lan bantay, ay napansin yan mihay ipoh ya babayi, kabay wana kana, “Hika êt ya kalamo ni Jesus ya taga-Galilea.” ⁷⁰ Noa, wani Pedro, “Alwa. A ko muwang ya anhabiên mo.” ⁷¹ Bayo nagdayo yan pêrad hèn dinumani ha awahan. Noa, napansin yay na êt, hèn kaatag ya ipoh ya babayi, ya wana kanlan karani na, “Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus ya taga-Nazaret.” ⁷² Noa, wani Pedro, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang!” ⁷³ Hèn a nabuyot, ay wanlan karani ni Pedro, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus gawan napansin naén ha pamaghabi mo, ya taga-Galilea ka êt.” ⁷⁴ Noa, wani Pedro, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang ya habain!” Kaban ampaghabbi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok. ⁷⁵ Bayo naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana, ya “Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” Kabay inumawah ya hèn hadyay tangih na.

27

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

¹ Hèn dali allo pon, ay nagkamiha hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari, ya dapat yan patsên hi Apo Jesus.

² Kabay ginapoh la yan gintan kan Gobernador Pilato.

Nagpakamatsi hi Judas Iscariote (Dyag 1:18-19)

³ Hèn nahêlêk ni Judas Iscariote ya patsên lay na hi Apo Jesus, ay naghêhê ya, haka na in-orong kanlan poon pari boy kanlan toa ya nag tungkulon ha bansa, ya tatlumpo ya pera ya pilak ya in-upa la kana ha pay-upit na kan Apo Jesus. ⁴ Haka wana kanla, “Nakadyag akon kasalanan, ta nai-upit koy linaw ya tawo.” Noa, wanla, “Ayn kay pakiemén kamo! Atsi kamo!” ⁵ Ìnhawag ni Judas ya hatoy pera ha lalén Templo, haka ya nammita ta nagpakamatsi ya hèn nagbitkê.

⁶ Hatoy pera ay pinumpun lan ampamaala kanlan pari, ta wanla, “Bawal ha Kautuhan ni apo Moises hēn ipahan ha peran Templo ya pinamayad hēn mangwan biyay.” ⁷ Kabay nagkamiha hilay ampamaala kanlan pari, ya habaytoy pera, ay panaliw hēn luta hēn mihay magdya-dyag korēn ya pamilbēngan lan natsi ha Jerusalem, ya a la kilala, ya ubat ha kaatag ya bansa. ⁸ Kabay angga amēhēn ay ambaêgêñ lay habaytoy luta hēn Luta hēn Daya.

⁹ Habaytoy nakatupad hēn hinabi ni Propeta Jeremias, ya wana, “Kingwa lay tatlumpoy pera ya pilak, ya in-alaga kana hēn Israelita, ¹⁰ haka la pinanaliw hēn luta hēn mihay magdya-dyag hēn korēn, ta habaytoy in-utoh kangkon Panginoon.”*

*Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)*

¹¹ Hēn hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato, ay kinotang na ya hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hēn Israelita?” Hinabi ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.” ¹² Noa, hēn ambad-an la ya hi Apo Jesus hēn ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, ay a ya naghabi. ¹³ Bayo wani Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “A mo angkagilaman ya kal-atan ya an-ibara la kamo?” ¹⁴ Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus, ta miha man ha an-ibara la kana, ay a na pinakibatan. Kabay nag-épah hi Gobernador Pilato.

*Hi Apo Jesus ay hinatolan hēn matsu ha koros
(Marcos 15:6-15; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)*

¹⁵ Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto, ya an-ibuhan nan gobernador ya mihay nakahukul ya ampilién lan kal-atan. ¹⁶ Kanan habayto ay main nakahukul ya nag langan Barrabas† ya kamwangan gawan ha karawakan ya dinyaq na. ¹⁷ Hēn naka-tsipon ya kal-atan, ay kinotang hilay na ni Gobernador Pilato, ya wana, “Hino awud ya labay yon ibuhan ko, hi Barrabas o hi Jesus, ya ambaêgêñ Cristo?” ¹⁸ Ta muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus, ay gintan la kana, gawan angkahêman la ya.

¹⁹ Kaban ampikno hi Pilato ha panlingongan kaso, ay nilumatêng kana ya pinaypagtanan ahawa na hēn êmén di ya pangahabi, “Paan kan kiêmén hēn parusaan habain ya ayn kasalanan, ta hadayay yagah hēn nakêm ko gawan ha nataynêp ko ya tungkol kana.”

²⁰ Noa, hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, ay nanulhul hēn kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas, ta hi Apo Jesus ay patsên. ²¹ Kabay kinotang na hilan oman ni Gobernador Pilato, “Hino kanlan lowa ya labay yon ibuhan ko?” Wanla kana, “Hi Barrabas!” ²² Kinotang na hilay na êt, “Hino awud ya labay yon daygêñ ko kan Jesus ya ambaêgêñ Cristo?” Kabay in-angaw la, “Ipako ya ha koros!” ²³ Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy kasalanan na?” Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” ²⁴ Hēn nahêlêk ni Gobernador Pilato ya ayn yan madyag, ta magulo hilay na, ay nag-uyah yan gamêt na ha arapan lan kal-atan, haka wana kânlâ, “Ayn akon kasalanan ha pamatsi kanan habaytsi. Hikaw ya managot ha pamatsi kana!” ²⁵ Hinabi lan kal-atan Israelita, ya wanla, “Ya pamarusa ni Apo Namalyari ay mipalakoy

* **27:10** Zechariah 11:12-13, Jeremias 32:6-9. † **27:16** ya taganán langan na ay Jesus-Barrabas.

na kannaêñ haka ha maának naêñ gawan ha pangamatsi ni Jesus.” ²⁶ Hinonol ni Gobernador Pilato ya kalabayan lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo Jesus, haka indin na ya kanla ta êmêñ la ya ipapako ha koros.

*Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh
(Marcos 15:16-20; Juan 19:2-3)*

²⁷ Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ni Gobernador Pilato ha lalêñ balin gobernador, haka inubuh la yan pinilolopungan hên kal-atan kapareho lan hundaloh. ²⁸ Ha pammusmus la kana, ay inalih lay takop na ta pinatakopian la ya hên mahampat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. ²⁹ Bayo nangwa hilan nanad tanyuong, ta pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatalanan tambo, ya waringan hên palatandaan ya hiyay mihay ari. Nandoko hila bayto ha arapan na, ya wanla, “Kumara dayí ya biyay hên Ari lan Israelita!” ³⁰ Pinagdu-dul-an la ya, haka pinagpapatok lay ulo na hên tambo. ³¹ Pamakayari la yan minusmus, ay inalih lay takop ari ya impatakop la kana, ta impatakop la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha koros.

*Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

³² Ha pammitta lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay nutupa la hi Simon ya taga-Cirene. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol kan Apo Jesus. ³³ Inhundo lay pammitta la hên angga ha nilumatêng hila ha legal ya ambaêgén Golgota o Bungo. ³⁴ Painêmén la ya dayin alak, ya naglamo hên tambal ya nag langan mira, noa, hên natawayan na, ay a na ininêm.

³⁵ Hêñ naipako lay na hi Apo Jesus ha koros, ay pinagpalabonutan lay takop na, ta êmêñ la mamwangan no hino kanla ya makakwa. ³⁶ Bayo nikno hilay nay hundaloh ta binantayan la ya. ³⁷ Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana, “Hatsi hi Jesus, ya Ari lan Israelita.” ³⁸ Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na.

³⁹ Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamaméyêng, ⁴⁰ ya wanla, “Hika awud ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo! Iilitas moy sarili mo! Munaoy kan ubat ha koros, no hika ya Anak ni Apo Namalyari!” ⁴¹ Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, ya wanla, ⁴² “Inligtas nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! Hiya kanoy Ari lan Israelita! No tumaoy yan ubat ha koros, ay maniwala kitamo kana! ⁴³ Ampaniwala ya kan Apo Namalyari, haka anhabiêñ na ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, kabay hêlkên tamo no labay na yan iligtas ni Apo Namalyari!” ⁴⁴ Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay loway mapanyag karawakan ya nakapako hên kalamo na.

*Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)*

⁴⁵ Hêñ ugtoy nay allo, ay dinumiglêñ ya boon luta angga ha alas tres hêñ maapon. ⁴⁶ Hêñ maranin alas tres hêñ maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, “Eli, Eli, lema sabachthani,” ya labay habiêñ, “Diyoñ ko,

Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?” ⁴⁷ Hêñ nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaégn na hi Propeta Elias, kabay wanla, “Gilamén yo! Ambaégn na hi Elias!” ⁴⁸ Tampol yan nuwayu ya miha kanla hêñ namiptêh hêñ nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy alak, ta painémén na ya hi Apo Jesus. ⁴⁹ Noa, wanlan kaatag, “Paulayan tamo ya raw. Hêlkên tamo no iligtas ya ni Elias!” ⁵⁰ Nan-angaw yan oman hi Apo Jesus hêñ hadyay hêkaw, bayo natsi yay na.

⁵¹ Sakto kanan habayto ay biglan nawakwak hêñ napibonak paubat ha babo angga ha aypa, ya makugpa ya takop ya pinagpêlan bayro ha lalê hêñ Templo ha Jerusalem. Niyégŷêg ya boon luta, haka napaka hilay bato. ⁵² Nipagloat ya pinay-ilbêngan kanlan kal-atan ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana, ya natsi hêñ hato, ta biniyay hilan oman. ⁵³ Inumawah hila bayro ha pinay-ilbêngan kanla, ta hêñ nabiyyay yan oman hi Apo Jesus, ay nagpahlêk hila ha kal-atan ha Jerusalem, ya banal ya balayan ni Apo Namalyari.

⁵⁴ Hadyay limo nan ampamaala kanlan hundaloh, haka hilay kalamo nay hundaloh ya ampagbantay kan Apo Jesus, hêñ nahêlêk lay layon, haka ya kaatag pon ya nalyari ha pangamatsi ni Apo Jesus. Kabay wanla, “Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!”

⁵⁵ Bayro ha marayo kan Apo Jesus, ay main mal-at ya babayi ya ampandun-gaw ha angkalyari. Nakihonol hila kanlan Apo Jesus hêñ paubat ha probinsyan Galilea hêñ ampanawop kanla. ⁵⁶ Kalamo la hi Maria Magdalena, haka ya indo lan anak ni Zebedeo, haka hi Maria ya indo lan Jose haka Santiago.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ Hêñ ampinaboy nay allo, ay main mihay mabandi ya taga-balayan Ari-matea, ya nag langan Jose, ya ampaniwala kan Apo Jesus, ya ⁵⁸ nilumatêng kan Gobernador Pilato, ta pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, hêñ ilbêng na. Namiutoh ya etaman hi Gobernador Pilato hêñ ipaulay kan Jose ya bangkay ni Apo Jesus. ⁵⁹ Kabay kingwa na ya bangkay ni Apo Jesus, hêñ in-aypa, haka na kinêlkelan hêñ bayoy takop, ya naputsi. ⁶⁰ Bayo inhowen ni Jose ya bangkay ha sarili nan pay-ilbêngan, ya bayoy dinyag ya léyang ya bato. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hêñ intakap na ha pinay-ilbêngan, bayo nammita yay na. ⁶¹ Atsi bayro hi Maria Magdalena haka ya katokayo na, ya nakalkno ha êtêb pinay-ilbêngan kan Apo Jesus.

⁶² Ha humonoy allo, ya allon Sabado, ay ni-tsi-tsipon hilay Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari ha arapan ni Gobernador Pilato, ⁶³ ta hinabi la, ya wanla, “Napanêmtêman naén ya hinabi nan habaytoy magbabara hêñ haton angkabiyay ya pon, ya ha pantatloy allo, ay mabiyay yan oman. ⁶⁴ Kabay ampakihabi naén kamo ya pakabantayan yon mangéd ya habaytoy pinay-ilbêngan kana hêñ angga ha pantatloy allo. Ta kayno kowen lan tagahonol na ya bangkay na, haka la habiên ha kal-atan ya hiyay nangoman nabiyyay. No dayêng lay habayto, ay lalon mapaniwala ya kal-atan kana.” ⁶⁵ Wana etaman kanla ni Gobernador Pilato, “Hali, mantan kaw hêñ hundaloh ta pakabantayan lan mangéd ya pinay-ilbêngan kana.” ⁶⁶ Kabay nammita hilay na ta dinyanan lan tatak ya habaytoy bato ya pinanakap ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, haka binantayan lay habayto, ta êmén ayn makahowen.

28

Hi Apo Jesus ay nabiyyay oman (Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nammita hi Maria Magdalena haka ya katokayo na ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. ² Biglan nanlayon hên hadyay hêkaw, haka tinumaoy ya mihay anghel ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ta intulid nay habaytoy bato ya pinanakap ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, bayo nikno ya bayro ha babon bato. ³ Ya lupa na ay kapahilêw ya nanad kimat haka ya takop na ay bapan putsi. ⁴ Hêñ nahêlêk lan hundaloh ya ampagbantay bayro ya anghel, ay hadyay limo la. Nipamêgpêg hila haka nipatumba hêñ nanad natsi.

⁵ Wanán anghel kanlan babayi, “Paan kaw malimo! Muwang ko ya antapolén yo hi Apo Jesus ya impako ha koros. ⁶ Ayn ya bayri, ta hiya ay nabiyyay oman hêñ nanad ha hinabi na hêñ hato! Hêlkêñ yoy habaytsi ya pinaybul-ihan kanan bangkay na. ⁷ Parah-parahêñ yon magtagloh kanlan tagahonol na, ta habiêñ yo hiyay nangoman nabiyyay, haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea. Mahêlêk la yay na bayro. Habayton bat ya mahabi ko kamoyu.” ⁸ Kabay nag-alih hila bayro ha pinay-ilbêngan ta pinarah lan nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol na, hêñ main lamoy limo hadyay higla.

⁹ Ha pamwayu la, ay bigla hilan tinupa ni Apo Jesus ta kinumusta na hila. Nandoko hila hêñ nakadêngdêng hêñ nanalan bitsih na ha pamagsimba la kana. ¹⁰ Bayo wani Apo Jesus kanla, “Paan kaw malimo! Mita kaw na, ta habiêñ yo kanlan tagahonol ko, ya nanad kinan patêl, ya muna hila ha Probinsyan Galilea, haka mahêlêk la ko bayro.”

Ya balita lan bantay ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus

¹¹ Pamakabita lan babayi, ay nammita hila etaman ya kaatag ya hundaloh ya ampagbantay bayro, haka pamanlumatêng la ha balayan Jerusalem, ay in-ubuh lan impamwang kanlan ampamaala kanlan pari ya nalyari ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. ¹² Kabay ni-tsi-tsipon hilay ampamaala kanlan pari haka hilay toa ya nag tungkulon ha bansa. Pinagkamihaan la, ay dyanan lan kal-atan pera ya hilay hundaloh ya nagbantay ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus, ta ¹³ wanla kanlan hundaloh, “Ya dapat yon habiêñ kanlan kal-atan, ay tinakaw lan tagahonol na ya bangkay na hêñ angkabêlêw kaw nayabi. ¹⁴ No mamwangan man hêñ Gobernador ya tinakaw lan tagahonol na, ya bangkay na hêñ angkabêlêw kaw, ay a kaw mablyan ta atsi kannâen ya habayto.” ¹⁵ Kabay kingwa lan hundaloh ya pera ta hinonol lay in-utoh kanla. Kabay angga amêhêñ ay êmbayro êt ya anhabiêñ lan kaatag ya Israelita.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na (Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

¹⁶ Amêhêñ, hilay labinmihay tagahonol ni Apo Jesus ay nammitay na ha probinsyan Galilea ha tawtgug ya intoro kanla ni Apo Jesus. ¹⁷ Hêñ nahêlêk lay na hi Apo Jesus ay sinimba la ya, main man pon kanla hêñ ampag-alangan. ¹⁸ Dinumani hi Apo Jesus kanla, ta wana, “In-ubuh hêñ indin kangko ya kapangyarihan ha langit haka bayri ha luta. ¹⁹ Mita kaw na ta ha kapangyarihan ko, ay toroan yo hila ha balang bansa ta êmén hila maniwala kangko. Bawtismoan yo hila ha langan nan Tatang, ha langan ko, ya Anak,

haka ha langan nan Espiritu ni Apo Namalyari. **20** Bayo toroan yo hila ya dapat lan honolêñ ya kaganawan in-utoh ko kamoyu. Paan yon liwaan ya hiko ay panay yon kalamo, angga ha anggaan hêñ habaytsi ya luta.”

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos ay nag-umpisa hên êmén di, “Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari.” An-ipahlék êt bayri ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. Mahélék ya habayto ha pamanoro na, ha pamanambut na kanlan Satanas, haka ha pamatawad nan kasalanan lan ampaghéhê. Anhabién na êt di ni Panginoon Jesus ya tungkol ha sarili na ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri ha luta, para idin nay lawini na, ta êmén iligtas ha ayn anggay parusa ya hilay ampaghéhê.

An-ipamwang ni Marcos ya kapangyarihan ni Apo Jesus ya mahélék ha kapapaépapah ya dinyag na.

Ya katganan hên hata hulat (16:9-20) ay ayn ha kaatag ya hulat ya Griego. Kabay anhabién lan kaatag ya alwan hi Marcos ya main hulat hên hata tawlin habi di ha 16:9-20.

Kabooan hên pinakalaman

Ya umpisa hên Mangêd ya Habi 1:1-13

Ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea 1:14-9:50

Ya dinyag ni Apo Jesus ya ümpisa ha Galilea angga ha Jerusalem 10:1-52

Ya tawlin parominggo hên biyay ni Apo Jesus 11:1-15:47

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman 16:1-8

Ya pagpahlék ni Apo Jesus hên hiya ay nabiyay oman, haka ya pamag-orong na ha langit 16:9-20

Ya panoro ni Juan Bautista

(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari. ² Habaytsi ay nag-umpisa hên nanupad hên hulat lan mánipamwang hên an-ipaihip kanla* ni Apo Namalyari, ya wanana Kahulatan,

“Iutoh ko ya mihay muna kamo, ya mangil-an hên danan mo.

³ Hiyay ampan-angaw ha legal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-tsipon,

‘Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya manungkulani.’”

⁴ Natupad ya habayto hên nakalatêng hi Juan Bautista hên namipamwang kanlan dinumani kana ha Ilog Jordan, ha legal ya kabalah-balahan, ya dapat lan paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarén hila bayto ni Apo Namalyari. ⁵ Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon ya legal ha probinsyan Judea, ay dinumani kan Juan. Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.

* **1:2** propeta.

⁶ Hi Juan ay nakatakop hēn dyag ha habot hēn kamelyo, haka ya tagkēh na ay dyag ha balat. Ya angkēnaēn na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmēn na. ⁷ Panay nan an-ipamwang ya êmēn di, “Ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala, ay makapangyarihan kangko. Agyan mangokal hēn hēêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkuluan na. ⁸ Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari.”

*Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)*

⁹ Hēn habayto, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. ¹⁰ Hēn inumawah ya ha lanêm, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya langit ya biglan nagloat, haka inumaypa kana ya Espiritu ni Apo Namalyari hēn nanad ha mihay patipati. ¹¹ Haka main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko.”

*A ya napatukso hi Apo Jesus hēn antuksoêñ ya ni Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)*

¹² Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus, ha Ilog Jordan, ay tampol yan impabita hēn Espiritu ni Apo Namalyari ha logal ya kabalah-balahan.

¹³ Atsi ya bayro hēn apatapo ya allo, hēn antuksoêñ ni Satanas, noa, a ya napatukso. Main bayron mangahilêb ya ayop ya kalamo na, noa, main anghel ya nipanawop kana.

*Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na
(Mateo 4:12-22; Lucas 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Hēn nakakulung yay na hi Juan Bautista, ay nag-orong hi Apo Jesus ha probinsyan Galilea, ta impamwang na bayro ya Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari. ¹⁵ Impamwang na, ya wana, “Nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, haka marani ya pamanlokop na, kabay paghêhêan yon talibatokan ya pamanyag kasalanan, haka maniwala kaw ha Mangêd ya Habi!”

¹⁶ Ha pammitta ni Apo Jesus ha laylay hēn Dagat-dagatan hēn Galilea, ay nahêlêk nay loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hēn kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon, ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hēn lambat ha lanêm, ta ampandakêp hila dayi hēn kêna. ¹⁷ Hinabi na kanla, “Makihonol kaw kangko, ta daygêñ kataw hēn mâmipakarani hēn tawo kangko, ta êmēn hila maniwala.” ¹⁸ Tampol lan imbalag ya lambat la, ta nakihonol hila kana.

¹⁹ Ha pammitta lan Apo Jesus ha laylay hēn lanêm, ay nahêlêk na ya maának ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan ya ampamitoyo hēn lambat la, bayro ha bangka la. ²⁰ Tampol nan hinagyat hi Santiago haka hi Juan hēn makihonol kana. Imbalag lay tatang la ha bangka hēn kalamoy pan-upaan la ha pamandakêp kênan lanêm, ta nakihonol hila etaman kan Apo Jesus hēn nanad kan Simon haka Andres.

*Pamipaplag ni Apo Jesus hēn narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Lucas 4:31-37)*

²¹ Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya bayro ha sinagoga la. ²² Naubuh hilan nag-êpapah

ha panoro na, gawan ya panoro na, ay nanad panoro hēn main tungkulan, alwan nanad ha panoro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises.

²³ Bayro ha sinagoga, ay main lalaki ya hinapatan hēn narawak ya a angkahēlēk. Nan-angaw ya hinumapat kana, ya wana, ²⁴ “Jesus ya taga-Nazaret, hinoy ampakiéménan mo kannāen? Labay mo kay hēn parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.” ²⁵ Hēn nagilam ni Apo Jesus ya hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana, “Paan kan maglabak! Mag-alih ka ha hinapatan mo!” ²⁶ Intumba ya lalaki hēn hatoy hinumapat kana, haka na ya imbuwad-buwad, bayo nag-alih ya kanan lalaki hēn ampan-angaw. ²⁷ Nag-épapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, “Hino ya magkatoroaan hēn hatsi? Mihay bayoy toro lawēh! Nag tungkulana kapangyarihan ya pами-utoh nan paypaplag hēn nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat ha tawo.” ²⁸ Habaytoy dinyag ni Apo Jesus, ay tampol nibahwag ha boon probinsyan Galilea.

*Namaalih hi Apo Jesus hēn hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)*

²⁹ Pamakaawah ni Apo Jesus ha sinagoga, hēn kalamo na hi Santiago, hi Juan, hi Simon Pedro haka hi Andres, ay nagpakha hila ha bali lan Simon haka Andres. ³⁰ Nalatngan lay ampo ni Simon, ha papag, hēn main haday omot. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya paalihēn nay omot nan habaytoy bakēt, ya ampo ni Simon. ³¹ Dinumani hi Apo Jesus kana, tinalan nay gamēt, ta impaimata na ya, haka naalih ya omot na. Bayo namakan ya kanlan Apo Jesus.

³² Hēn ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit, haka hilay hinapatan hēn nangarawak ya a angkahēlēk. ³³ Nagtsipon ya boon balayan, ha ilwangan hēn bali lan Simon. ³⁴ Namaalih hi Apo Jesus hēn hino-hino kay na hēn ya hakit la, haka impaplag nay nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat kanlan kaatag. A na hila pinaulayan hēn maghabi, ya impaplag na, gawan muwang la, ya hiyay Anak ni Apo Namalyari.

*Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita ha kal-atan sinagoga
(Lucas 4:42-44)*

³⁵ Dali allo pon, ay nammita yay na hi Apo Jesus ha mihay legal ya marayo ha tawo, ta nanalangin ya. ³⁶ Noa, hilan Simon ay ampanapol kana. ³⁷ Hēn natapol la ya, ay hinabi la kana, ya antapolén la yan kal-atan. ³⁸ Noa, wana kanla, “Lakwēn tamo pon ya balayan di ha mamalibot ha legal ya habaytsi. Dapat ko etaman hēn ipamwang kanla ya Mangēd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari. Kabay atsi ko di.” ³⁹ Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea. Namipaplag ya hēn nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat hēn namahakit kanlan atsi bayro.

*Namaalih hi Apo Jesus hēn hakit ketong ha mihay lalaki
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)*

⁴⁰ Minghan hēn main kal-atan ya nangamat kan Apo Jesus, ay main dinumani kana, ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta wanan nakiingalo, “Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihēn moy hakit ko, êmēn luminis ya lawini ko.” ⁴¹ Naingalwan ya ni Apo Jesus, kabay impalunto ni Apo Jesus ya gamēt na kana, ta wana, “Labay kon paalihēn ya hakit mo. Luminis ka!” ⁴² Tambēng naalih ya hakit na. ⁴³ Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hēn main panaad, ya wana, ⁴⁴ “Paan mo

pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlék mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,[†] êmén paptégan kanlan kaatag ya malinis kay na.” ⁴⁵ Noa, hén nammita ya, ay impamwang nay pampiaalih ni Apo Jesus hén ketong na, kabay lalon nibahwag ya kapangyarihan ni Apo Jesus, haka gawan ha kalatan ya mabay manggilam hén toro na, ay a yay na makahowén ha hinon balayan bayro, ta a na hila makwan matoroaan hén mangéd. Kabay napaidi ya tana ha marayo ha balayan, êmbayro man, ay nilako la yan kal-atan ubat ha ayri man ya logal.

2

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus (Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

¹ Hén nakalabah ya ungnoy allo, ay nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ya pamanlumaténg na bayro, ay nibahwag. ² Kabay ni-tsitsipon ya kal-atan bayro, angga ha napno ya bali haka ayn nanan dyanan agyan ha arapan hén ilwangan. Kaban an-ipamwang kanla ni Apo Jesus ya habi ni Apo Namalyari, ay ³ main nilumaténg ya apat ya lalaki ya ampantan hén mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo Jesus. ⁴ Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hilá ha bubungan ta nilubtan lay atép ha dapit ugtó ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. ⁵ Hén nahélék ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawén moy nakém mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.”

⁶ Main bayro hén mónoron Kautuhan ni apo Moises, ya ampangihip hén êmén di, ⁷ “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hén mamatawad hén kasalanan? Yarin a nan ammusmusén hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hén kasalanan.”

⁸ Tampol nan namwangan ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, “Pata ampangihip kaw hén êmbayro? ⁹ Hino awud ya maparah hén habién kanan mihay a ampakabita, no habién ko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no habién ko, ‘Hali, miréng ka ta mita kay na.’ ¹⁰ Noa, êmén yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulán di ha luta hén mamatawad kasalanan, ay habién ko kanan lumpo, ¹¹ ‘Miréng ka. Hapwatén moy langkayan mo ta muli kay na.’”

¹² Tambéng yan niréng ha arapan la ya hata lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya. Naubuh hilan nag-épapah ya atsi bayro, kabay pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla, “Améhén allo ay nakahélék kitamo hén a tamo êt nahélék.”

Hi Levi ya ambaégn ét Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus (Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Bayo nag-orong yay na hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hén Galilea. Pinakikamat-kamatán yan kal-atan, kabay tinoroan na hila. ¹⁴ Pangayarin habayto, hén ampammíta-bitá ya, ay nakahélék yan mihay máningil buwih ya anak ni Alfeo, ya nag langan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Tampol ya etaman nakihonol kana.

[†] **1:44** Levítico 14:2-33.

15 Amêhén, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Levi hên ampangan, ay main nilumatêng ya kal-atan maningil buwih, ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt ya makasalanan, ya ampakihonol kan Apo Jesus, ya kalamo la hên nangan. **16** Hêñ nahélik lan ungnoy mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampangan ya hêñ kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya makasalanan?” **17** Hêñ nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmén ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hêñ maghêhê hêñ manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan.”

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hêñ a mangan ta êmén a maabala ya panalangin

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Minghan hêñ nagtêêh hila hêñ a nangan, ta êmén a maabala ya panalangin la, ya tagahonol ni Juan Bautista haka hilay Pariseo, ay main ungno bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo, ay ampagtêêh hêñ a mangan, ta êmén a maabala ya panalangin la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?” **19** Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Êndat yon a mangan ya bisita hêñ lalaki ya an-ikasal, no kalamo la ya? Siguradon mangan hila! **20** Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

21 Amêhén, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mamitagpi hêñ bayoy tela, ya a pon napipi, ha gihi hêñ manan takop. No alimbawa ta daygên nay habayto, ta pipiêñ nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. **22** Ayn mamitungtug hêñ bayon alak ha ubatan hêñ manan alak gawan lumtoh ya pamyanan, haka mabullog ya alak.* Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayon pamyanan.”

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Mihay allon pamagsimba, hêñ nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hêñ pêrad. Kinêtêb la kaban ampammita hila. **24** Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata nantê hilay tagahonol mo hêñ trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?” **25-26** Wana etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hêñ haton panaon, hêñ hi Abiatar ay pinakapoon pari. Hêñ habayto, hiya, haka hilay kalamo na ay angkablay hêñ lonoh, kabay hinumwêñ ya ha bali ni Apo Namalyari ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaen bat hêñ pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hêñ mangan hêñ habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na.” **27** Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, “Ya allon pamagsimba ay ha ikakangêd hêñ tawo. Ya tawo ay alwan ipoh hêñ allon pamagsimba. **28** Hiko

* **2:22** Ya pamyanan la hêñ alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygén ha allon pamagsimba.”

3

*Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)*

¹ Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwêni hi Apo Jesus ha sinagoga ta manoro, ay main lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. ² Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no mamaalih yan hakit ha allon pamagsimba la, ta êmén la yan badan hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba. ³ Wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan.” Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. ⁴ Bayo kinotang ni Apo Jesus hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygén ha allon pamagsimba? Manyag hên kangéran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?” Noa, ayn miha man ya naghabi. ⁵ Améhén, inubuh na hilan hinlék ni Apo Jesus hên main huluk haka ingalo gawan ha kakdéyan ulo la. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Ipaktang moy gamêt mo.” Hén impaktang na, ay naalih ya hakit ha gamêt na. ⁶ Tampol hilan nammita ya hilay Pariseo, haka kalamo lan kagampi ni Herodes Antipas, ay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

⁷⁻⁸ Hilan Apo Jesus etaman, ay nammitay na hên palako ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea. Main hadyay kal-atan ya taga-probinsyan Galilea ya nangamat kanlan Apo Jesus hên manggilam toro na, haka mag-paalih hên hakit la. Main êt bayron kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, probinsyan Idumea, ha lipay hên Ilog Jordan, ha balayan Tiro boy Sidon, haka ha mamalibot bayro. ⁹ Gawan ha kal-atan, ay in-utoh nay tagahonol na, ya mamil-an hên bangka ya mahakyan na ta êmén ya a mapi-piitan hên kal-atan. ¹⁰ Gawan mal-at ya inalihan nan hakit, gap-an la ya dayi hi Apo Jesus hên hilay nipaghakit ta êmén maalih ya hakit la. ¹¹ Hilay hinapatan hên nangarawak ya a angkahélék, ay ampandoko ha arapan na haka ampihan-angaw hilay hinumapat kanla, ya wanla, “Hika ya Anak ni Apo Namalyari!” ¹² Noa, impakabawal na hila hên ipamwang ya hiyay Mesias, ya Cristo.

*Ya pamamili ni Apo Jesus hên labinloway apostolya in-utoh na hên manoro
(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)*

¹³ Bayo nilumakat hilan Apo Jesus ha mihay tawtgug. Hên nakalakat hilay na, ay pinarani na hilay tagahonol na. ¹⁴ Namili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol ya panay nan makalamo, haka iutoh nan mamipamwang hên Mangéd ya Habi, ¹⁵ haka ya dyanan nan kapangyarihan hên mamaalih hên nangarawak ya a angkahélék ya hinumapat ha tawo. ¹⁶ Habaytsi hilay labinlowa ya pinili na hên mag-in apostol na: hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, ¹⁷ ya loway anak ni Zebedeo, hi Santiago haka hi Juan. (Pinata-ngalanan na hilan Boanerges, ya labay habiên makhaw ya nakêm la.) ¹⁸ Ya kaatag ay hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo, hi Tadeo, hi Simon ya Makabayen, ¹⁹ haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Hêñ nuli hilan Apo Jesus, ay nipagtisipon hilay na êt ya kal-atan, kabay a lay na maarap hêñ mangan hilan Apo Jesus. ²¹ Nagilam lan kamag-anak ni Apo Jesus ya panhabiêñ lan kaatag, ya angkamurit yay na, kabay nammita hilay na ta iuli la ya dayi.

²² Main bayron máñoron Kautuhan ni apo Moises ya nilumohan ya ubat ha Jerusalem. Hinabi la ya hi Apo Jesus ay hinapatan ni Satanas, * ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. Haka hinabi la êt ya pamaalih ni Apo Jesus hêñ nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas. ²³ Pinarani na hilay habayto ta hinabi na kanlan paalimbawa, ya wana, “Yarin maipaplag ni Satanas ya sarili na! ²⁴ No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hêñ mihay bansa, ay mahira ya habayto. ²⁵ Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. ²⁶ No mipapatsi hilay angkalokopan ni Satanas, ay mahira ya pamanlokop na.

²⁷ “Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampa-mantay ha bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutêñ, haka gapohêñ. Noa, no gapohêñ ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.

²⁸ “Pakagilamêñ yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan, haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, ²⁹ noa, ayn hinoman ya mapatawad ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran.” ³⁰ Hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ta êmén la mamwangan ya ha pangahabila, ya hiyay hinapatan hêñ narawak ya a angkahêlêk, ay anhiraêñ lay Espiritu ni Apo Namalyari ya ampangubatan hêñ kapangyarihan ni Apo Jesus.

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hêñ nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹ Hêñ nilumatéñ ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, ay a hila midani kana gawan ha kal-atan. Kabay impabaëg la ya tana. ³² Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.” ³³ Wani Apo Jesus kana, “Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?” ³⁴ Hinlêk nay nakaiknon nakalibot kana, ta wana, “Hilay habaytsi ya indo ko, haka hilay patêl ko. ³⁵ Hilay ampanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ay yabay ya anlugurên ko hêñ nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

4

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

¹ Nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hêñ Galilea. Gawan ha hadyay kal-atan ya ampipagtisipon hêñ labay manggilam toro na, ay hinumakay ya ha mihay bangka, ta bayro yan nikno hêñ nanoro kanlan hadyay kal-atan ya atsi ha laylay. ² Ha pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya wana, ³ “Pakagilamêñ yoy habaytsi! Main mihay lalaki ya namihabwag hêñ bini. ⁴ Ha pamihabwag nan bini, ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hêñ manok. ⁵ Ya kaatag ay natata ha mabato.

* ^{3:22} Beelzebul ha habin Griego.

Tampol yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. ⁶ Noa, hēn nangallo, ay nayanto ya, gawan a nipakalalē ya yamot. ⁷ Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, a hinumlay gawan diwi. ⁸ Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hēn nanagēy hēn main manimagatoh ya lahí, anêmapo, o tatlumpo hēn oman.” ⁹ Hēn nahabi na na ya habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, “Pakaihipēn yoy nagilam yo!”

*No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)*

¹⁰ Hēn nakabita hilay nay kal-atan, ay main tanan ungnō bayro ya kalamo lan labinloway tagahonol ni Apo Jesus, ya nangotang no hinoy labay habiēn hēn habaytoy alimbawa. ¹¹ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw bat ya makamwang hēn inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay anhabiēn ko ha alimbawan bēngat. ¹² Ta êmēn, ‘Manlēk hila man, ay a la mamwangan ya anhēlkēn la.

Manggilam hila man, ay a la maintindihan. Ta kayno maintindihan la, haka maghēhē hilan dumani kan Apo Namalyari, bayo patawarēn hila.’ ”*

*Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiēn hēn habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)*

¹³ Bayo wanay na êt kanlan tagahonol na, “Awta a yo angkaintindihan ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag! Ay-êmēn yon maintindihan ya kaatag ya alimbawa! ¹⁴ Ya ampamihabwag bini, ay ampamihabwag hēn habi ni Apo Namalyari. ¹⁵ Ya nakēm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini yā natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, tampol nilumatēng hi Satanas, ta inalih nay habaytoy habi ha nakēm la. ¹⁶ Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap lan tawo hēn main kahigalaan, ¹⁷ noa, a nimana ha nakēm la. Naniwala hila pon, noa, hēn nilumatēng ya kairapan o pamairap, ay tampol naalih ya paniwala la. ¹⁸ Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo pon, ¹⁹ noa, tampol nialih ha nakēm la, gawan ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw hēn biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hēn nanad ha a nanagēy ya bini ya inhabwag. ²⁰ Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, bayo nimana ha nakēm la, ya nanad ha lahí ya naubuh hēn nanagēy hēn main manimagatoh ya lahí, anêmapo, o tatlumpon oman.”

*Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Lucas 8:16-18)*

²¹ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn mamagkēt hēn atáng, bayo halokoban. A etaman idin ya atáng ha hilong pangkatuluyan. Noa, ya atáng ay idin ha mantēg hēn pamyanan atáng. ²² Ayn inhimpan ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihibung. ²³ Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipēn yoy habayto.”

²⁴ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Pakaihipēn yoy angkagilam yo, ta no honolēn yoy toro ko, ay taganán maintindihan yo. Ta no ay-êmēn ya pamaytakal yon pamanggilam, ay êmbayro êt ya takal hēn pamangintindi ya idin kamoyu ni Apo Namalyari. ²⁵ No honolēn yoy toro

* ^{4:12} Isaias 6:9-10.

ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihêñ êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan yo.”

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumbo hên bini ya in-êhad

²⁶ Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumbo hên bini ya in-êhad hên mihay lalaki.

²⁷ Pinaulayan nan tinumubo, ta inhundo nay pamag-obra na hên allo-allo. Ya pamantumubon habayto, ay a na angkaintindihan no ay-êmén. ²⁸ Nag-in malakarayêm ya habayto gawan ha luta, haka tinumubo angga ha nanagêy hên mangataba ya lahi. ²⁹ Hêñ nawtoy na, ay tampol nay nan ginapah gawan nilumatêng ya pamanggapah.”

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari, ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumbo hên mihay nanaway but-o

(Mateo 13:31-32, 34; Lucas 13:18-19)

³⁰ Amêhêñ, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop na? ³¹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumbo hên mihay nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, ³² ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

Paalimbawa ya pamanoro ni Apo Jesus

(Mateo 13:34)

³³ Mal-at pon ya êmbayroy alimbawa ya intoro ni Apo Jesus kanlan kalatan ya agyu lan maintindihan. ³⁴ Hén nanoro hi Apo Jesus kanlan kalatan, ay taganán mal-at ya alimbawa ha panoro na. Noa, hén hila-hila tanay labinloway tagahonol na, ay inubuh nan impamulah kanla ya habayto.

Pinatunggén ni Apo Jesus ya hadyay angin

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵ Habaytoy allo, hén yabi yana, ay hinabi ni Apo Jesus ha tagahonol na, “Magbangka kitamo hên lumpipay ha dagat-dagatan.” ³⁶ Imbalag lay kal-atan ta hinumakay hila ha bangka ya andyanan ni Apo Jesus, ta nag-umpisa hilay nan lumpipay. Main êt hên kaatag ya bangka, ya nilumpipay.

³⁷ Amêhêñ, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm. ³⁸ Hi Apo Jesus ay nabêlêw hên nakaulon ha dapit bulian hên bangka. Pinukaw la ya, ya wanla, “Mâñoro! A mo muwang ya ampilêmêh kitamina?” ³⁹ Nimata ya, ta pinatunggén nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggén etaman ya angin haka hadyay tandulon. ⁴⁰ Bayo wana kanlan tagahonol na, “Pata hadyay limo yo! Ayn kaw pon awud hên paniwala kangko!” ⁴¹ Na-êngap hila ha hadyay limo la, haka ha pag-êpapah la, ay nihahabi hilan êmén di, “Hino kayay hatsi ya ampamipatunggén hên angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?”

5

Namaalih hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Geraseno

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

¹ Nilumatêng hilan Apo Jesus ha legal lan Geraseno* ha lipay dagat-

* 5:1 Gergeseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

dagatan ha êtêb hên probinsyan Galilea. ² Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka, ay tinupa ya hên mihay lalaki ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ubat ha pay-ilbêngan. ³ Ampaidi ya tana ha pay-ilbêngan. A la yay na maigapoh, hên taykala man. ⁴ Kata-ungno lay nan an-igapoh, noa, panay nan pamboytoên ya taykala ha bitsih haka ha gamêt na. Ayn taganán ampakapatgên kana. ⁵ Allo-yabin nagkotawan ya ha pay-ilbêngan haka ha kabung-oyan hên ampiangaw-angaw hên anhugatêna nay lawini na hên bato.

⁶ Hên nahêlêk na ya hi Apo Jesus ha marayo-dayo, nuwayu yan napaidani hên nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na. ⁷ Nan-angaw ya, ya wana, “Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari ya ayn kapantag ha kapangyarihan, awta ampakiêménan mo ko? Maghumpa ka ha arapan ni Apo Namalyari, ya a mo kon parusaan!” ⁸ Hinabi nay habayto gawan ampaalihêni Apo Jesus ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kana. ⁹ Amêhêni, kinotang ya ni Apo Jesus, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay habayto gawan mal-at hilay nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kana. ¹⁰ Habaytoy nipanhumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila dayin ipaplag ha legal ya habayto.

¹¹ Main kal-atan baboy ya ampipambuk bayro ha talindah hên bung-oy ya nahêned ha dagat-dagatan. ¹² Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên mipanhumapat kanlan baboy. ¹³ Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus. Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay manga lowan liboy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmeh ha dagat-dagatan.

¹⁴ Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu, ta habaytoy nalyari, ay impamwang la ha kabaryo haka kabalayan la. Hên nagilam lan kaatag ya balita la, ay nilako lan hinlêk ya nalyari. ¹⁵ Hên nilumatêng hila kanlan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampiikno hên napatêkbék ya ihip. Naubuh hilan nalinwan ha kapangyarihan ni Apo Jesus. ¹⁶ Impamwang lan nakahêlêk no ay-êmén yan namaalih hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki, haka ya nalyari kanlan baboy. ¹⁷ Hên nagilam lay habayto, ay nakiingalo hila kan Apo Jesus ya mag-alíh ya ha legal la.

¹⁸ Hên anhumakay yay na hi Apo Jesus ha bangka, ay nakiingalo ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk hên gêtan ya dayi. ¹⁹ A na ya pinaulayan, ta impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana, “Muli kay na ha bali mo ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag kamo hên Panginoon, haka no ay-êmén na kan iningalwan.” ²⁰ Nammita yay nay lalaki, ha mapoy balayan ha legal na, ya ambaégén lan Decapolis, ta impamwang nay tungkol ha dinyag kana ni Apo Jesus, kabay naubuh hên nipag-êpapah hilay nakagilam.

*Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalih ya hakit hên babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit
(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)*

²¹ Amêhêni, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay kal-atan ya nanupa kanla ha laylay lanêm. ²² Main dinumani hên nandoko hên nakadêngdêng ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga, ya nag langan Jairo. ²³ Impapakahabi na kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana ha bali na, ta ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi, hên paalihêni dayi ya hakit na, ta êmén ya mabiyay ya ampamérad tanan matsu. ²⁴ Kabay nakihonol

hilan Apo Jesus kan Jairo. Kal-atan ya nakihonol kanla haka ampi-pipiitan la hi Apo Jesus.

²⁵ Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan ampag-irap ha hakit nan andayaén. ²⁶ Naibuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor, haka nairapan ya êt ha pamanbal la hên hakit na, bayo nilumdêg êt ya habayto. ²⁷ Hên namwangan na, ya tungkol kan Apo Jesus, ay dinumani ya kana hên ginapa ya takop ni Apo Jesus. ²⁸ Dinyag nay habayto ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalih ya hakit na. ²⁹ Tambéng etaman tinunggén ya ampantoloy daya na, kabay natanan nay naalih ya hakit na. ³⁰ Tampol nan natanan ni Apo Jesus ya main inalihan hên hakit, gawan ha kapangyarihan na. Namalingay ya, ta wana, “Hinoy nakagapa hên takop ko?” Hên ayn mangamin, ay hinabi lan tagahonol na, ³¹ “Panginoon, ampilopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan! Pata ampangotang ka no hinoy nakagapa kamo!” ³² Noa, ampakatapolén ni Apo Jesus no hinoy nakagapa kana. ³³ Nalimwan ya babayi gawan muwang na ya nalyari kana. Kabay ampamégpêg yan nandoko hên nakadéngdêng ha arapan ni Apo Jesus, ta inamin na ya hiyay nakagapa kana haka naalih ya hakit na. ³⁴ Wani Apo Jesus kanan babayi, “Inalih ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na, hên mapatékbêk ya ihip ta inalih ya hakit mo.”

³⁵ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, “Natsi ya anak mo. A minan abalaén hi Apo Jesus hên maniraw ha bali.” ³⁶ Noa, hên nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, “Paan kan maglungkot. Ihundo moy paniwala mo ya maalih koy hakit na.” ³⁷ Kabay inhundo lay pammita la. Ya pinaulayan nan bêngat ni Apo Jesus hên makilako kanla, ay hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohêl ni Santiago. ³⁸ Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya ampipanangih haka ampipanyéngén ya atsi bayro. ³⁹ Kabay hinabi na kanla, “Paan kaw manangih, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat.” ⁴⁰ Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtèg yay nan natsi. Hênaipaawah na hilay kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwén yay na ha pinaypaketuluyan kanan anak, hên kalamoy toa na, haka ya tagahonol na hi Pedro, hi Juan, haka hi Santiago. ⁴¹ Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, ta hinabi na, “Talita kumi,” ya labay habiên, “Anak ko, mimata ka.” ⁴² Tambéng yan nimata ya anak, haka namita-bitá. (Labinloway taon na.) Hadyay pag-épapah lan atsi bayro. ⁴³ Binawal na hila hên ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak. Hinabi na êt ya pakanén la ya.

6

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na (Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

¹ Amêhén, nuli ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Kalamo na hilay tagahonol na. ² Hênaillon pamagsimba, ay hinumwén ya ha sinagoga la, ta nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-épapah hilay nakgilam, ya wanla, “Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên kapapaépapah? ³ Daptay hiyay kalpintero ya kabalyan tamo ya anak ni Maria! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas, haka hi Simon! Yarin alwan kabalyan tamo ya patêl nay babayi!” Kabay a la ya tinanggap.

⁴ Bayo wani Apo Jesus kanla, “Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangèn ha agyan ayri ya legal, noa, a hila ampansinèn hén kamaganak la haka kabalayan la.” ⁵ Gawan ayn hilan paniwala kana, ay pérad bat ya inalihan nan hakit. Ayn kaatag ya kapapaépapah ya dinyag na bayro ha Nazaret. ⁶ Nag-épapah hi Apo Jesus, ta taganán ayn hilan paniwala kana.

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaég lan apostol

(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Bayo nanoro ya hi Apo Jesus ha mal-at ya baryo ha namalibot hén Nazaret. ⁷ Haka tsinipon na ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hilan kapangyarihan, hén mamaalih hén nangarawak ya a angkahélek ya hinumapat ha tawo, bayo in-utoh na hila hén manilowa hén manoro. ⁸ Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Paan kaw mantan hén hinoman ya nanad ha puto, balutan, haka pera. Magtékén kaw tana. ⁹ Mag-apin kaw bitsih, noa, paan kaw mantan hén maihagili yoy takop. ¹⁰ Magdahél kaw ha balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana, hén angga ha a pon nayari ya pamanoro yo, ha legal ya habayto. ¹¹ No a la kaw tanggapén, ta a hila mabay manggilam habi yo, ha mihay legal, ay bayo kaw mag-alih bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih yo, ta êmén la mamwangan ya atsi tana kanla no lumaténg kanla ya parusa ni Apo Namalyari.” ¹² Kabay nammita hilay nay labinlowa hén namipamwang ha kal-atan ya dapat lan paghêhénan hén talibatokan ya kasalanan la. ¹³ Namaalih hila hén kal-atan nangarawak ya a angkahélek ya hinumapat ha tawo. Pinunihan lan pérad ya laro ya kal-atan nipaghakit haka namaalih hilan hakit la.

Ya kamatsan ni Juan Bautista

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Nagilam ni Herodes Antipas ya ampamaala ha probinsyan Galilea ya tungkol ha kapapaépapah ya andaygén lan Apo Jesus, gawan habaytoy nibahwag. Main ampaghabin ampakadyag yan kapapaépapah hi Apo Jesus gawan hiya hi Juan Bautista ya nangoman nabiyay. ¹⁵ Main kaatag ya ampaghabin kayno hi Apo Jesus ay Propeta Elias, ya nag-orong ha luta. Hilay kaatag êt ay ampaghabi ya hi Apo Jesus ay nanad kanlan kaatag ya propeta, ya māmipamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hén haton lagi.

¹⁶ Noa, hén nagilam ni Herodes Antipas, ya anhabién la, ay wana, “Ya ambaégen lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman, kabay ampakadyag yan kapapaépapah!” ¹⁷ Hinabi nay habayto gawan hén hato ay hiyay naypadakép, naypagapoh, haka nay-pahukul kan Juan, gawan kan Herodias, ya ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. ¹⁸ Panay nan an-ungkatén kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, “Bawal ha Kautuhan ya pamag-ahawa mo kan Herodias ya ahawan ali mo!” ¹⁹ Gawan habayto, ay main yan hakit nakém hi Herodias kan Juan, haka ipapatsi na ya dayi, noa, ayn yan madyag, ²⁰ gawan a na ya ampaulayan ni Herodes Antipas, ta anggalangèn na hi Juan, gawan muwang na, ya mahonol hi Juan kan Apo Namalyari, haka ayn hilan mahabi ha biyay na. Labay-labay nan manggilam toro na, angkalipang man ya ihip na.

²¹ Mihay allo nakaihip hi Herodias no ay-êmén na yan maipapatsi hi Juan Bautista. Hi Herodes Antipas, ay nagkaluto ha allon pamanémtêm ha pay-anak kana. Hinagyat na hilay manungkulán na, haka hilay ampamaala ha

hundaloh, haka hilay mabandi ha probinsyan Galilea hên magpakahigla hên kalamo na. ²² Timmalék ya anak ni Herodias ha arapan hên kal-atan. Hinumigla hi Herodes Antipas haka hilay hinagyat na, ha pamagtalék nan dalaga, kabay wani Herodes Antipas kanan dalaga, ya idin na kana ya hinon pakikwaan na kana. ²³ Nangako ya êt hên main kalamoy humpa, ya idin na kana ya kapitnan bandi na, no habaytoy labay na.

²⁴ Inumawah ya dalaga ta kinotang nay indo na no hinoy pakikwaan na. Wana etaman ni Herodias, “Ya ulo ni Juan Bautista.” ²⁵ Tampol yan nag-orong ya dalaga, hên dinumani kan Herodes Antipas, ta pinakikwaan na, ya tampol ipapotoh ya ulo ni Juan Bautista, ta idin kanan dalaga ya habayto, hên nakapalunto ha pinggan.

²⁶ Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hên pakikwaan kana hên dalaga ya habayto, noa, a na ya matanggian gawan naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan. ²⁷ Hêñ habayto êt, ay in-utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hên potohêñ nay ulo ni Juan Bautista. Tampol ya etaman nammita ha hukulan ya habaytoy hundaloh, ta pinotoh nay ulo ni Juan, ²⁸ hêñ indin ha pinggan, haka gintan kanan dalaga. Indin na etaman hên dalaga, ya habayto kan Herodias, ya indo na.

²⁹ Hêñ namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na, haka lay na in-ilbêng.

*Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

³⁰ Amêhén, hêñ nag-orong hilay nay labinloway tagahonol ni Apo Jesus ya in-utoh nan namitoro, ya ambaégn la etaman hêñ apostol, ay ni-tsitsipon hila, ta in-ubuh lan in-istorya kana ya dinyag la haka intoro la. ³¹ Noa, a la angkadambi ya pangan la, gawan kal-atan ya angkapiuubah hêñ anlumatêng kanla. Kabay wani Apo Jesus kanla, “Magpainawa kitamo pon bayro ha legal ya kabalah-balahan.” ³² Kabay hila-hila tanay himmakay ha bangka hêñ naglipay ha legal ya kabalah-balahan.

³³ Noa, napansin lan kal-atan ya pamag-alih la, haka ya pagpalakwan la, kabay binitisih lan inunaan hilan Apo Jesus, hêñ kalamo hilay ubat ha kaganawan balayan ya dinanan la. ³⁴ Hêñ pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan, haka naingalwan na hila, gawan nanad hilan tupa ya ayn pastol, kabay mal-at ya intoro na kanla. ³⁵ Hêñ maranin matata ya allo, ay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, “Ayn bali di, haka maranin matata ya allo. ³⁶ Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya narani di, ta êmén hila makahaliw hêñ maékan la.” ³⁷ Noa, hinabi na kanla, ya wana, “Hikaw tanay mamakan kanla.” Kabay wanla kana, “Labay mon habiêñ, hikay ya manaliw hêñ pamangan lan kal-atan, ya magkaalaga hêñ upa hêñ mihay katawo ha waloy buwan!” ³⁸ Nangotang hi Apo Jesus, “Ungnoy puto yo? Hêlkên yo.” Hêñ namwangan lay na, ay hinabi la, “Li-limay puto haka lo-loway kénan lanêm.”

³⁹ Bayo in-utoh ni Apo Jesus ha tagahonol na ya paiknoén lay kal-atan hêñ pusto-pusto. ⁴⁰ Kabay nipammikno hilay na hêñ pusto-pusto ya main mani-magatoh haka main mani-limampo. ⁴¹ Dinampot ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kénan lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay na, ta indin na kanlan tagahonol na, ta intayak la kanlan kal-atan. ⁴² Balang miha ya atsi bayro ay nakaékan

angga ha nangabhoi hila. ⁴³ Hêñ tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hêñ labinloway lubon. ⁴⁴ Main liman libo ya lalaki ya nangan.*

*Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)*

⁴⁵ Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na, hêñ impauna hêñ lumpay ha Betsaida, kaban ampaulién na pon ya kal-atan. ⁴⁶ Hêñ nagtsipan ya kanla hi Apo Jesus, ay nilumakat yay nan nanalangin. ⁴⁷ Hêñ yabi yana, kaban ampanalangin yan miha na, ay atsi hilay na ha bonak dagat-dagatan ya tagahonol na. ⁴⁸ Nahêlêk na hilay angkairapan hêñ lumpay, gawan panhalungatêñ hilan angin. Hêñ nawatah, ay nilako na hila hêñ nammita ha babon lanêm, hêñ makipantag ya dayi kanla, ⁴⁹ noa, hêñ nahêlêk la yay ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila, ta êndat la no hiyay mihay kamana. ⁵⁰ Naubuh hilan nakahêlêk kana, haka hadyay limo la. Noa, tampol nan hinabi kanla, ya wana, “Paan kaw malimo! Pakhawêñ yoy nakêm yo! Hikoy habaytsi!” ⁵¹ Hêñ nakahakay yay na ha bangka, ay tinunggêñ ya angin. Hadyay êpapah la kana, ⁵² gawan nahêlêk la man, ya pinalakê nay puto, ay a la pon angkaintindihan ya madyag nay hinoman, ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta taganán a la makwan ihipêñ ya nalyari.

*Namaalih hi Apo Jesus hêñ kaganawan hakit lan taga-balayan Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

⁵³ Pamakalipay lan Apo Jesus, ay impadann lay bangka ha dani hêñ Genesaret. ⁵⁴ Hêñ nakataoy hilan Apo Jesus, ay tampol la yan nabalyan. ⁵⁵ Pinarah lan impamwang ha boon legal ya habayto, ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay hinapwat la hila ha angkatuluyan la ya nipaghakit hêñ gintan kana ay-iri man ya nilako na. ⁵⁶ Anto man ya lakwêñ nay balayan, baryo, o hinon legal ya main bali, ay anggêtan la ha andanan na, ya nipaghakit. Ampakiingalo hila kan Apo Jesus, ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa lan ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

7

*Ya natotoan la ha ninuno, ay paan itad ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Mateo 15:1-9)*

¹ Pang-ubat hêñ habayto, ay main ungnoy Pariseo haka máñoron Kautuhan ni apo Moises ya ubat ha balayan Jerusalem ya nipandumani kan Apo Jesus. ² Nadambi la ya main tagahonol ni Apo Jesus ya bat hêñ nangan hêñ a hinumonol ha natotoan la ha ninuno, no ay-êmén ya pamag-uyah bayo mangan. Kabay êndat lan Pariseo, ya marêmêk hilay tagahonol na, ha hêlêk ni Apo Namalyari, ³ ta hilay Pariseo haka hilay kaatag pon ya Israelita, ay a mangan no a hila pon nag-uyah hêñ nanad ha natotoan la ha ninuno. ⁴ Haka a lan bat angkaén ya ubat ha palengke, no a la pon uyahan.* Mal-at pon ya natotoan la ha ninuno ya anhonolên la ya tungkol ha pamanguyah hêñ pamminêman, pamyanan lanêm haka kaldero ya dyag ha tangso.

⁵ Kabay nangotang hila kan Apo Jesus ya hilay Pariseo, haka máñoron Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, “Pata a hila anhumonol ya tagahonol

* ^{6:44} Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan. Mateo 14:21. * ^{7:4} Ha kaatag Kahulatan Griego, ay nakahulat ya “A hila bat ampangan no ubat hila ha palengke, no a hila pon nag-uyah o nagpalyu.” Ta kayno narêmêkan hila ha hêlêk ni Apo Namalyari hêñ nakapakidani hila ha bawal ha natotoan la ha ninuno.

mo ha natotoan tamo ha ninuno tamo, no ay-êmén ya pamag-uyah bayo mangan?”⁶ Wani Apo Jesus, “Pêtêg ya impapêt ni Propeta Isaías ya tungkol kamoyun mapagbabara, ya wana ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari,

‘Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.

⁷ Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro la hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.[†]

⁸ Angkapaulayan yoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ta anhonolên yoy nato-toan yo ha ninuno yo.”

⁹ Bayo wana êt ni Apo Jesus, “Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya utoh ni Apo Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan yo ha ninuno!¹⁰ Ta ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay êmén di, ‘Galangén moy tatang haka indo mo,’ haka ‘Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.’¹¹ Noa, an-itoro yo ya malyarin ilay kan Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa.¹² Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal yoy pamanawop ha toa,¹³ ta antuwarâen yoy ninuno yo, hên an-itad yon ayn alagá ya Habi ni Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahêh ya andayêng yo.”

*Ya ampakarêmék ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm
(Mateo 15:10-20)*

¹⁴ Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, “Manggilam kaw haka pakkaintindién yoy habaytsi.¹⁵ Alwan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmék hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya ampakarêmék, ay ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy.¹⁶ (Pakaihipên yoy nagilam yo!)”

¹⁷ Pamakayari nan naghabi, ay imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwén ya ha lalên bali. Bayo nangotang hilay tagahonol na no hinoy labay habiên hên habaytoy alimbawa.¹⁸ Wana etaman kanla, “Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmék hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari.¹⁹ Ta ya pamangan, ay a ampidann ha nakêm, noa, ha bitoka bayo itaká.” Ha pangahabi ni Apo Jesus hên habayto, ay labay nan habiên ya ayn bawal ya pamangan.²⁰ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Ta ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy, ay yabay ya ampakarêmék hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari.²¹ Ta angkaubat ha nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan lawini, manakaw, mamatsin kparehon tawo,²² makilalaki haka mamabayi, manyag kapanalarêhan, haka kaganawan karawakan nanad ha pamanloko, manyag kagatéan hên ayn pamagpigel ha sarili, bat maridya, maniran kapareho, mag-in mayabang, haka manyag ayn kapukatan.²³ Kaganawan hên habayto ay angkaubat ha nakêm haka ampakarêmék ha hêlêk ni Apo Namalyari.”

*Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Immalih hilan Apo Jesus bayro hên palako ha Tiro ya logical hên alwan Israelita, haka hinumwén hila ha mihay bali bayro. A na labay hên mamwangan hên kaatag ya atsi hila bayro, ta magpainaawa hila dayi, noa, napansinan hila.²⁵ Main bayron babayi ya nag anak ya hinapatan narawak ya a angkahêlêk, ya tampol hên nakamwang hên atsi ya bayro, kabay

† ^{7:7} Isaías 29:13.

nilumatêng yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na. ²⁶ Habaytoy babayi ay alwan Israelita ta hiyay Griego ya taga-Sirofenicia. Nakiingalo ya kan Apo Jesus ya ipaplag ya hinumapat ha anak nay babayi. ²⁷ Wani Apo Jesus kana, “Pakangéren ko pon hên toroan haka hawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán usto.” ²⁸ Noa, hinabi nan babayi, ya wana, “Panginoon, mangéd ya habayto, noa, yarin a minan hawpan ya alwan Israelita no hadiyay pamairap ya angkatanam la!” ²⁹ Bayo wana kana, “Gawan ha paniwala mo kangko, ay muli kay na, ta naipaplag ya hinumapat ha anak mo.”[‡] ³⁰ Hên nuli ya habaytoy babayi, ay nalatngan nay anak nay ampamatuloy hên napatékbêk ha papag gawan naipaplag ya hinumapat kana.

Ya têkkên haka a makayn makahabi, ay pinahabi haka pinagilam ni Apo Jesus

³¹ Ha pag-orong lan Apo Jesus hên ubat ha legal Tiro ay nagdann ya ha legal hên Sidon ha palakon Dagat-dagatan hên Galilea ha mapoy balayan ha legal, ya ambaégén lan Decapolis. ³² Main ungro bayro ya nantan kan Apo Jesus hên mihay lalaki ya têkkên haka a makayn makahabi. Nakiingalo hila kana ya ipalunto nay gamêt kanan têkkên ta paalihêñ nay hakit na. ³³ Indayo ni Apo Jesus ya lalaki kanlan kal-atan, ta ingkulug nay panoro na ha têkk nan lalaki, pangayari, ay nandula ya ha gamêt na ta impunih na ha dila nan lalaki. ³⁴ Nanningla hi Apo Jesus ha langit hên nakauyamêh ha panalangin na, bayo wana kanan lalaki, “Effata!” ya labay habiên, “Magloat!” ³⁵ Tampol ya etaman nakgilam haka nakapaghabi yay nan mangéd. ³⁶ Kata-ungno na hilan binawai ni Apo Jesus ya paan lan ipamwang ya habayto. Noa, lalo lan impamwang. ³⁷ Hadyay êpapah la, ya wanla, “Mangéd ya kaganawan andaygén na. Ampagilamén nay têkkên haka ampahabiên nay pipi!”

8

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus (Mateo 15:32-39)

¹ Hên habayto, ay naka-tsipon hilay na êt ya kal-atan ya nanggilam hên toro ni Apo Jesus. Hên ayn hilay nan maékan, ay binaég ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla, ² “Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maékan. ³ No pauliên ko hilan angkablay lonoh, ay kayno mawê hila ha dann, ta marayo ya ubatan lan kaatag.” ⁴ Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmén tamo hilan mapakan ya hata kal-atan di ha kabalah-balahan?” ⁵ Kinotang hila ni Apo Jesus, ya wana, “Main kitamo pon hên puto?” Wanla kana, “Main tanan pito.”

⁶ Bayo pinaikno na hilay kal-atan, haka na dinampot ya pitoy puto, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. ⁷ Main hila etaman hên ungnoy nanganaway kénan lanêm ya pinirito. Impahalamat na êt kan Apo Namalyari ya habayto, bayo impatayak na etaman kanlan tagahonol na. ⁸ Naubuh hilan nangabhoj ya kal-atan, haka hên tsinipon lay tagan, ay nakapno hila hên pitoy lubon. ⁹ Main manga apat ya libo ya nangabhoj. Bayo nagtsipan yay

[‡] **7:29** Ha pamipaplag ni Apo Jesus ha hinumapat ha anak hên alwan Israelita, ay mamwangan ya anhêlkén ni Apo Namalyari ya laman hên nakém hên balang miha, ayn kana no hinoy ninuno la.

na kanla. ¹⁰ Hilan Apo Jesus etaman, ay hinumakay ha bangka hēn palako ha legal hēn Dalmanuta.

*Ampanapol hilay Pariseo hēn kapapaēpapah ya ubat ha langit
(Mateo 16:1-4)*

¹¹ Main ungnoy Pariseo ya nilumatēng, ta pinakihubakan la ya hi Apo Jesus. Sinubuk la yan mamipahlēk yan kapapaēpapah ya ubat ha langit, ta êmēn la mamwangan no pêtēg hēn atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. ¹² Nakauyamêh ya hi Apo Jesus, bayo wana, “Hay! Awta ampanapol kaw hēn kapapaēpapah! Pakagilamêh yo! Taganán ayn ipahlēk kamoyu ya palatandaan ya hikoy in-utoh ni Apo Namalyari!” ¹³ Bayo nilakwanan na hilay na, ta himmakay hilay na ha bangka hēn palipay hilan Apo Jesus.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hēn kapapaēpapah ya ubat ha langit

(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Naliwaan lan tagahonol ni Apo Jesus hēn mantan puto, kabay mimiha tanay puto ya atsi ha bangka. ¹⁵ Bayo binilinan hila ni Apo Jesus ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo haka ha pampaalsa ni Herodes Antipas.” ¹⁶ Gawan ha hinabi ni Apo Jesus, ay êndat lan tagahonol na no mantēg pampaalsa hēn arina ya hinabi na kanla, kabay niyahabibi hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagētan puto.” ¹⁷ Muwang ni Apo Jesus ya ampiyahabian la, kabay wana kanla, “Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagētan puto! A kaw pon awud hēn ampakaintindi! A yo pon angkakwan ihipēn no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko! ¹⁸ Nanad kaw ayn mata, haka ayn tēkk! Naliwaan yoy na lawéh hēn pinakan koy liman libo ha li-limay puto! ¹⁹ Ungnoy lubon ya napno hēn tagan ya tsinipon yo?” Wanla kana, “Labirinloway lubon.” ²⁰ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Haka ungnoy lubon ya napno hēn tagan ya tsinipon yo hēn pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto?” Wanla etaman, “Pitoy lubon.” ²¹ Bayo wana kanla, “A kaw pon ampakaintindi?”

Naypamukat hi Apo Jesus hēn mihay buwag ha balayan Betsaida

²² Hēn nilumatēng hilan Apo Jesus ha balayan Betsaida, ay main ungro bayro ya nantan hēn mihay lalaki ya buwag, ya pinakiingalo la kan Apo Jesus. ²³ Inakay ni Apo Jesus ya buwag hēn indayo ha balayan. Bayo nandula ya ha gamêt na, ta impunih na ha mata nan buwag, bayo impalunto nay gamêt na kana, haka kinotang na ya, no ampakahēlēk yay na. ²⁴ Wana etaman hēn buwag, “Naburarêg pon ya angkahēlēk ko, ya tawoy ampammitta, ay nanad kayo.” ²⁵ Inapoap nan oman ni Apo Jesus ya mata nan lalaki. Kanan habayto, ay impákamukat nan lalaki ya mata na, haka alway nan naburarêg ya hēlēk na, ta ampakahēlēk yay nan mangêd. ²⁶ Bayo nagtsipan hi Apo Jesus kana, ta wana, “Muli kay na, noa, paan kan magdann ha baryo.”

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligas

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Bayo nammita hilan Apo Jesus palako ha balang baryo ya angkasakopan hēn balayan Cesarea Filipos. Kaban ampita hila, ay kinotang nay tagahonol na, ya wana, “Hino ko kano?” ²⁸ Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias.

Hilay kaatag êt ay ampaghabin ya nabiyyat oman ya miha kanlan unan mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” ²⁹ Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.” ³⁰ Noa, impapakabawal na hila hên ipamwang ha hinoman ya hiyay Cristo.

*Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsêñ
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)*

³¹ Bayo impamwang ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya malyari kana lumatêng ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magdanas hên haday pamagdusa. Hikoy araêñ lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araêñ la kon toa ya nag tungkulon ha bansa, haka araêñ la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayêñ akon oman.” ³² Impapakamulah ni Apo Jesus ya habayto kanla. Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan a patsêñ ya Mesias, ya Cristo. ³³ Noa, immarap hi Apo Jesus ha kaatag ya tagahonol na, bayo hinabyanan na hi Pedro, ya wana, “Pedro, paan mo kon tuksoén hên nanad ha pamanuko kangko ni Satan! Ya pan-ihipêñ mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan hên tawo!”

³⁴ Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay hên humonol kangko, ay dapat liwaan ya sarily lan kalabayan haka humonol kangko. Dapat nakal-an hilan magtêéh hên pamairap haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat ya koros. ³⁵ Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko haka ha pamipamwang lan Mangêd ya Habi tungkol kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga. ³⁶ Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga! ³⁷ Yarin matanggap ya pibandian na, ta êmén a mipalako ha kaparusaan ya ayn angga ya kaélwa na! ³⁸ Hilay tawo amêhêñ ay taganán makasaralan, haka tinalibatokan la hi Apo Namalyari. No araêñ la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, haka no araêñ lay toro ko, ay araêñ ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel na.”

9

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabí na kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamén yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan.”

*Ampihahabi hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)*

² Hêñ nalabah ya anêm ya allo paubat hêñ hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago, hêñ nilumakat ha matagay ya tawtgut hêñ kakapag la. Kaban atsi hila bayro, ay naoman ya itsura ni Apo Jesus. ³ Ya takop na ay nag-in bapan putsi ya kapahilêw, ya ayn kapantag ha kaputsian. ⁴ Namakonkaynaman ay main loway mâmipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises haka hi

apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus hên ampihababi. ⁵ Bayo hinabi ni Pedro, ya wana, “Mánoro, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” ⁶ Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya haka hilan Juan. ⁷ Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm, haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanana habi, “Hatsi ya anlugarûn kon anak. Gilamén yoy anhabien na.” ⁸ Hên tinunggén ya habi, ay nanlék hilan Pedro ha palibot, noa, mimiha na tana ni Apo Jesus ya angkahêlêk la.

⁹ Ha paglohan la hên ubat ha tawtgug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawtgug, angga ha a ya pon matsu haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ¹⁰ Kabay a la impamwang ya habayto ha hinoman. Pinihahabian la no hinoy labay habien ya mabiyay yan oman. ¹¹ Gawan nahêlêk la bayro ha tawtgug hi apo Elias, ay kinotang la ya, ya wanla, “Awta panhabien lan móron Kautuhan ni apo Moises, ya kailangan mag-orong ya pon di ha luta hi apo Elias bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala?” ¹² Wana etaman ni Apo Jesus, “Taganán nakahulat* ha habi ni Apo Namalyari ya main nanad kan apo Elias ya manléan hên nakém ha pamanlumatêng ko. Haka nakahulat† etaman ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay araén haka dapat magtêêh hên hadyay pamagdusa. ¹³ Noa, anhabien ko kamoyu, ya nilumatêng yay na ya nanad‡ kan apo Elias, haka a la ya nababay, ya hiyay habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta dinyag la kana, ya labay la, hên nanad ha impamwang ha Kahulatan§ ya tungkol kana.”

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43a)

¹⁴ Hên nakalohan hilay na ha tawtgug, hên marani hilay na ha andyanan lan kaatag ya tagahonol na, ay nahêlêk lay kal-atan ya nakapalibot kanla. Haka napansin la ya main móron Kautuhan ni apo Moises ya ampaki-hubak kanla. ¹⁵ Hên nahêlêk lan kal-atan hi Apo Jesus, ay nipag-épapah hilan nuwayun nanupa kana. ¹⁶ Kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na ya wana, “Hinoy ampihubakan yo?”

¹⁷ Wanana miha bayro, “Mánoro, gintan ko di kamo ya anak koy lalaki, ya anhapat hên narawak ya a angkahêlêk, haka a yay na ampakahabi. ¹⁸ No andawhongén na yan anhumapat kana, ay an-itumba na ya ha luta, bayo maggalaik ya bêbêy na. Ampag-ngê-ñêt ya, haka angkumdêy ya lawini na. Pinakihabi kina ha tagahonol mo ya paalihêن lay hinumapat, noa, a la ya agyu hên paalihêن.”

¹⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Hikaw ya angkabiyay amêhêñ ay ayn paniwala! Aydin angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalán?” Bayo wana kanan lalaki, “Gétan mo di ya anak mo.”

²⁰ Gintan lay anak kan Apo Jesus. Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, hên hatoy hinumapat kanan anak, ay impatumba nay anak hên imbuwad-buwad hên

* ^{9:12} Malakias 4:5, 6. † ^{9:12} Isaias 53:3-12. ‡ ^{9:13} Mateo 17:13. § ^{9:13} Malakias 4:5, 6.

ampaggalak ya bêbêy. ²¹ Kinotang ni Apo Jesus ya toa nan anak, “Nakano yan unan hinapatan?”

Wanan toa na, “Paubat hên nanawa ya pon. ²² No andawhongên na ya, ay panay na yan an-itapon ha apoy, o an-ihugno ha lanêm ta patsên na ya dayi. Noa, no main kan madyag, ay ingalwan mo kay dayi, hên paalihêñ mo ya kana.”

²³ Bayo wani Apo Jesus, “Pata nahabi mo, no main akon madyag? Hilay ampaniwala kan Apo Namalyari ay makadyag hên kaganawan!”

²⁴ In-ikhw nan inhabi hên toa nan anak, ya wana, “Ampaniwala ko! Noa, no main pamagkulang ha paniwala ko, ay pahanan mina dayi!”

²⁵ Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya anlumatêng, ay namipaplag ya hêñ hinumapat kanan anak, ya wana, “Hika ya namatékk haka namaomêl kanan hata anak, ay mag-alíh ka kana, haka paan kay nan humapat kana!”

²⁶ Hadyay angaw nan hinumapat kanan anak, intumba nay anak, haka hadyay pamibwad-bwad na kana, bayo inumalih yay na. Haka nanad hêñ bangkay ya lawini nan anak. Kabay êndat lan kal-atan ya natsi yay na. ²⁷ Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt na ta impairêng na ya, nirêng ya etaman ya anak.

²⁸ Hêñ nakahowêñ hilan Apo Jesus ha bali ya ampaidyanan la, ay kinotang la yan tagahonol na no awta a la ya napaalih ya hinumapat kanan anak.

²⁹ Wana etaman ni Apo Jesus, “Ya êmbayroy narawak ya a angkahêlêk, ay a mapaalih no alwan gawan ha pamanalangin.”

*Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43b-45)*

³⁰ Nag-alih hilan Apo Jesus bayro, haka nagdann hila ha probinsyan Galilea, ta êmén ayn makamwang no antoy andyanan la, ³¹ ta antoroan nay tagahonol na, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. Patsên la ko, noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman.” ³² Noa, a la naintindihan hêñ tagahonol na ya habaytoy hinabi na. Malimo hila etaman hêñ mangotâng kana.

*No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)*

³³ Hêñ nilumatêng hilay na ha balayan Capernaum, hêñ atsi hilay na ha mihay bali, ay kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na no hino ya pinihuhabakan la ha dann. ³⁴ Noa, ayn kanla ya naghabi, gawan marêng-êy hila ta pinihuhabakan la no hino kanla ya matag-ay ya tungkulan. ³⁵ Nikno hi Apo Jesus, ta binaêg na hilay labinloway tagahonol na hêñ dumani kana, ta wana kanla, “Hilay labay mag-in matag-ay, ay kailangan magpakaaypa hêñ maghuyo kanlan ampangailangan hêñ hawop.” ³⁶ Binaêg nay mihay anak ya nanawa hêñ mirêng ha arapan la ta tinakêh na ya, bayo wana kanlan tagahonol na, ³⁷ “Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakém nanad hata anak, hêñ gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad hiko ya antanggapêñ la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapêñ la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.”

*Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo
(Lucas 9:49-50)*

³⁸ Wani Juan kan Apo Jesus, “Manoro, nahêlêk naêñ ya mihay lalaki ya ampanggamit hêñ langan mo ha pamaalih hêñ nangarawak ya a angkahêlêk. Binawal naêñ ya gawan alwa tambo yan kalamo.” ³⁹ Noa, wani Apo Jesus

kana, “Paan yo yan bawalén, ta ayn manyag hēn kapapaêpapah ha langan ko, bayo maghabin halanghang kangko. ⁴⁰ Hilay a ampananalanghang kantamo ay ampanawop kantamo. ⁴¹ Pakagilamén yo! Hilay mam-i kamoyu hēn mihay baso hēn laném, gawan hikaw ay ambaêgén tagahonol ko, ay taganán tumbahan hila etaman ni Apo Namalyari hēn kangérān.”

*Ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)*

⁴² Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Hinoman ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan hēn mihay maaypa ya nakém hēn nanad kanan hata nanaway anak ya ampaniwala kangko, ay mangéd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hēn habayto, ay patsén ya hēn êl-an yan mahlay ya bato ha lêéy na, ta ilémêh ha malalê ya laném. ⁴³ No gamêt mo ya anggamitén mon manyag kasalanan, ay mangéd ya potohēn mo ya habayto. Ta mangéd pon ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hēn ayn gamêt, kanan mipalako ka ha impiyerno ha apoy ya ayn angga, hēn main gamêt. ⁴⁴ (Bayro ha apoy ya ayn angga, ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanlan mipalako bayro.)* ⁴⁵ No bitsih mo ya anggamitén mon manyag kasalanan, ay mangéd ya potohēn mo ya habayto. Ta mangéd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hēn ayn bitsih, kanan mitapon ka ha impiyerno, hēn main bitsih. ⁴⁶ (Bayro ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla, haka ya apoy bayro ay a angkaparê.)† ⁴⁷ No mata mo ya anggamitén mon manyag kasalanan, ay kêwêtén mo haka mon itapon. Ta mangéd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hēn ayn mata, kanan mitapon ka ha impiyerno, hēn main mata. ⁴⁸ Bayro ha impiyerno ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla, haka ya apoy bayro ay a angkaparê.

⁴⁹ “Ya balang miha ay magdanas hēn kairapan, ta êmén mag-in mangéd ya ugali la. Habayto ay nanad ha kêna ya dinyanan ahin, bayo imparann ha apoy. ⁵⁰ Mangéd ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ihipén yoy pamanggamit hēn ahin. Dapat panay kaw mag-in nanad ahin ya a naalihan, ta êmén main kapatêkbékan ya pamilalamo yo.”

10

*Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hēn miahawa
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)*

¹ Amêhén, ay immalih hilan Apo Jesus bayro ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na ha probinsyan Judea, hēn nilumipay ha Ilog Jordan. Kalatan ya nagtsipon hēn nagpatoro kana. Tinoroan na hila etaman hēn nanad ha panay nan andaygén.

² Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus, ya labay mandakêp kana ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, ya wanla, “Malyari ha mihay lalaki hēn ihiyay nay ahawa na, hinoman ya pagbad-an?”

³ Nangotang hi Apo Jesus, “Hinoy utoh ni apo Moises ya tungkol bayro?”

⁴ Wanla etaman, “Pinaulayan ni apo Moises ya lalaki hēn mamihiyay hēn ahawa la no main hilay nan kahulatan ya an-ihiyay lay ahawa la.” ⁵ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Gawan ha kakdêyan ulo yo, ha a yo labay humonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay kabay nanulat hi apo Moises hēn habaytoy

* ^{9:44} Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego. † ^{9:46} Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego.

utoh. ⁶ Noa, hēn haton lagi, hēn dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya êt hēn babayi.* ⁷ Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa. ⁸ Hilay miahawa ay mag-in mimiha,† kabay alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana. ⁹ Ya pinilamo ni Apo Namalyari, ay dapat a pihiyayén.”

¹⁰ Hēn nilumaténg hilan Apo Jesus ha ampaidyanan la, ay hilay tagahonol na etaman ya nangotang kana, no hinoy labay habiêñ hēn habaytoy hinabi na. ¹¹ Kabay hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Ya lalaki ya mamihiyay hēn ahawa na, bayo mag-ahawa yan kaatag, ay nanyag kasalanan ha una nan ahawa gawan namabai ya. ¹² Êmbayro êt ya babayi ya nakihiyay ha ahawa na, bayo makiahawa ha kaatag ya lalaki, ay nanyag kasalanan gawan nakilalaki ya.”

*Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)*

¹³ Nanganaway anak man, ay anggétan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hēn ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hēn nahélêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla. ¹⁴ Noa, hēn napansin ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay hinuluk nay tagahonol na, ya wana, “Paulayan yo hilay anak hēn paidani kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakém ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ¹⁵ Pakagilamén moy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala lan nānaway anak ha pagpalokop lá kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na.” ¹⁶ Tinakéh nay manianak-anak, bayo impalunto nay gamêt na ha ulo la, ta inhalangin na hila.

*Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygén
ta êmén ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)*

¹⁷ Hēn paalih hilan Apo Jesus, ay main mihay lalaki ya nuwayun dinumani hēn nandoko ha arapan na hēn nangotang, “Mangéd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygén, ta êmén ako madyanan hēn biyay ya ayn angga?” ¹⁸ Wani Apo Jesus kana, “Pata binaég mo kon mangéd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangéd. ¹⁹ Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, ‘Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabai. Paan makilalaki. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan pêtêg. Paan manloko. Galangén moy toa mo.’” ²⁰ Bayo wanana lalaki, “Mánoro, anhonolén kina ya habayto ngan, paubat hēn nanawa ko pon.” ²¹ Hēn nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay hinlêk na ya lalaki hēn main pamanlugud, ta wana, “Miha pon ya kailangan mon daygén. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan manténg hēn pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko.” ²² Noa, hēn nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay ayn yay nan higla haka nammita ya hēn ampaglungkot, ta miha yay mabandi.

²³ Hinlêk ni Apo Jesus hilay tagahonol na, bayo wana kanla, “Alwan nataluh hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandil” ²⁴ Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na. Noa, inoman nan hinabi ni Apo Jesus, “Hikaw ya nanad anak ko, alwan nataluh hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari! ²⁵ Nataluh hēn

* **10:6** Genesis 1:27. † **10:8** Genesis 2:24.

magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo, kanan makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi.” ²⁶ Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na, kabay nipakotang hila, “Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?” ²⁷ Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus, bayo wana, “Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari.”

²⁸ Amêhén, wani Pedro, “Ay-êmén kay, ya tagahonol mo? Imbalag naén ya kaganawan, ta êmén kay humonol kamo.” ²⁹ Wana etaman ni Apo Jesus, “Hilay nangibalag bali la, kapotoh pohêl la, toa la, anak la, haka luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, hên maypamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha kaligtasan, ³⁰ ay matumbahan hên katamagatoh kanan imbalag la. Kaban atsi hila pon di ha luta, ay matumbahan hilan bali, kapotoh pohêl, indo, anak haka luta. Pairapan hilan kaatag, noa, lano, ay madyanan hila hên biyay ya ayn angga. ³¹ Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkulon ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulon ha hêlêk hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari.”

*Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)*

³² Hêñ atsi hila ha danni, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay angkauna hi Apo Jesus ha pammita la. Ampag-êpapah hilay tagahonol na, haka hilay kaatag ya ampakihonol kanla, ay angkalimwan, gawan muwang lay main labay mamatsi kan Apo Jesus bayro ha Jerusalem. Amêhén, impapawa nay labinloway tagahonol na, ta impamwang na kanlan bêngat ya malyari kana, ³³ ya wana, “Pakagilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem ta hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay i-upit bayro ha gamêt lan manorong Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan ampamaala kanlan pari. Habiên lan habayto ya hikoy dapat patsên, bayo idin la ko kanlan alwan Israelita. ³⁴ Musmusén, dul-an, haka pagpapatokên la ko, bayo patsên la ko. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon ôman!”

*Labay ni Santiago haka ni Juan, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya paiknoën hila ha dani na
(Mateo 20:20-28)*

³⁵ Dinumani hên nangotang kan Apo Jesus ya loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan, ya wanla, “Manoro, main kay dayin pakihabi kamo.” ³⁶ Wani Apo Jesus etaman, “Hinoy labay yo kangko?” ³⁷ Wanla etaman kana, “Labay naén, ya lano ha pamanlokop mo, ay paiknoën mo kay ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit uki.” ³⁸ Wani Apo Jesus kanla, “A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya maranasan yo, no mahonol ya kalabayon yo. Matéêh yoy pamagdusa ya danasên ko? Taganán nakal-an kaw hên matsu hên nanad kangko?” ³⁹ Wanla etaman kana, “Awo. Nakal-an kay.” Kabay wani Apo Jesus kanla, “Madanasan yoy pamagdusa ya danasên ko, haka matsu kaw hên nanad kangko. ⁴⁰ Noa, ayn akon karapatan hên maghabî no hinoy mikno ha dani ko, ta tinalagá nay na ni Apo Namalyari no hinoy mikno ha dani ko.”

⁴¹ Hêñ nagilam lan mapoy kaatag ya tagahonol na, ya labay ni Santiago haka ni Juan, ay hinumuluk hila. ⁴² Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, “Muwang yo ya hilay manungkulon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh ya angkalokopan la, haka an-iatay la

hilan manyag kalabayan la. ⁴³ Noa, dapat alwan êmbayro ya daygén yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkul-an, ay dapat yon huyuén ya kapareho yon tawo. ⁴⁴ Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkul-an, ay dapat mag-in nanad ipoh hên kalamo na. ⁴⁵ Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri amêhén ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy biyay ko, ha pangakbus hên kal-atan.”

*Namamaténg hilan Apo Jesus hên mihay buwag ya hi Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)*

⁴⁶ Amêhén, nilumaténg hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Hên paalih hila bayro ha balayan, hên kalamo hilay kal-atan, ay main buwag ya ampikno ha danin dann, ya ampakikwan pera. Ya langan na ay Bartimeo, ya anak ni Timeo. ⁴⁷ Hên nagilam nay ampanlibah hi Apo Jesus ya taga-balayan Nazaret, ay nan-angaw ya, ya wana, “Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” ⁴⁸ Binawal yan maglabak hên hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, “Kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” ⁴⁹ Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggén ya, ta main yan in-utoh, hên akayén lay buwag hên ilako kana. Hinabi la kanan buwag, “Pakhawén moy nakém mo! Miréng ka ta impaakay na ka kana.” ⁵⁰ Tampol yan niréng. Imbalag nay pangkébel na, ta nagpaakay ya ha dani ni Apo Jesus. ⁵¹ Nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy labay mon daygén ko kamo?” Amêhén, wan-an buwag, “Panginoon, labay ko dayin makahélek.” ⁵² Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, “Makahélek ka, gawan ha paniwala mo kangko. Malyari kay nan mita.” Tambéng ya etaman nakahélek, kabay nakhonol yay na kan Apo Jesus.

11

*Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

¹ Nahén narani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ha talindah hên Tawtgug Olibo, hên angkadungawan lay balayan Betfage, haka baryon Betania, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan tagahonol na, ² ta wana kanla, “Muna kaw ha balayan ha unaan tamo. Panhumwén yo ha balayan, ay tampol yon mahélek ya mihay biseron asno, ya nakah-él, ya a pon nahakyen. Okalén yoy habayto, ta gétan yo di. ³ No main mangotáng kamoyu no awta an-okalén yoy habayto, ay habién yo, ‘Kailangan yan Panginoon haka tampol nan ipaorong di.’” ⁴ Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman ya biseron asno ya nakah-él ha mihay ilwangan ha danin dann. Kaban an-okalén la ya, ⁵ ay main ungnoy nangotang, “Pata an-okalén yoy habain ya bisero?” ⁶ Impamwang la ya hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay pinaulayan hila etaman. ⁷ In-akay lay nay bisero kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkébel la, bayo himmakay hi Apo Jesus. ⁸ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hén pangkébel la o bulong, gawan ha panggalang la kana. ⁹ Hilay atsi ha unaan ni Apo Jesus haka hilay anhumonol kana ay nipa-angaw, “Hosanna! Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! ¹⁰ Iningalwan ya anlumaténg ya pamamaala nan kaapo-apoan ni Arin David! Hosanna! Purién hi Apo Namalyari!”

11 Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Inubuh nan hinlêk ya angkalyari bayro. Gawan anyumabi yana, ay immawah ya ta nag-orong ya ha baryon Betania, hêñ kalamo nay labinloway tagahonol na.

*Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos
(Mateo 21:18-19)*

12 Pangamaranon hêñ mag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem hêñ ubat ha Betania, ay nilonoh hi Apo Jesus. **13** Hêñ naipatanêh nay mihay poon igos ya nagbulong, ay dinanian nan hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalatngan na gawan alwa pon panaon tagêy. **14** Kabay wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na managêy oman!” Nagilam lan tagahonol na ya hinabi na.

*Namitaboy hi Apo Jesus hêñ ampipagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)*

15 Hêñ nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy na hilay ampipagtinda haka ampipanaliw bayro. In-iitwag nay lamisaan lan mâmihagili hêñ pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan mâmihaliw hêñ pati-pati ya gamitén ha átang. **16** Binawal na hilay ampangalga, hêñ magdann bayro ha Templo. **17** Haka na hila tinoroan ya kal-atan, ya wana kanla, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, ‘Ya bali ko, ay ambaêgén balin panalanginan para ha balang bansa.’* Noa, dinyag yo yan legal† ya panlokoan yon kapareho yo!”

18 Hêñ nagilam lan mónoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ya tungkol ha hinabi haka dinyag ni Apo Jesus, ay pinihabian la no hinoy maibara la kana, ta êmén la ya mapatsi. Angkalimo hila kana, gawan ha kal-atan ya ampag-épapah ha pamanoro na. **19** Hêñ anyumabi yana, ay nag-alíh hilan Apo Jesus bayro ha balayan Jerusalem.

*Ya toro ya makwa ha nayangoy kayon igos ya inhumpa
(Mateo 21:20-22)*

20 Pangamaranon, hêñ nagdann hilan Apo Jesus bayro ha inhumpay poon kayon igos, ay nayangoy na ya habayto. **21** Napanêmtêman ni Pedro ya inhumpa ya kayo, kabay wana, “Manoro, hêlkén mo! Nayangoy nay inhumpa moy kayo!” **22** Wani Apo Jesus, “Maniwala kaw kan Apo Namalyari. **23** Pakagilamên yo, no main mamiutoh kanan hata tawtgug hêñ mitapon ya ha dagat, no ampaniwala ya, hêñ ayn pamikakono, ay itapon nay na ni Apo Namalyari ha dagat. **24** Kabay, pakagilamên yo, no ampaniwala kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin. **25** Haka bayo kaw manalangin, ay patawarên yo pon hilay nakadyag kasalanan kamoyu, ta êmén na kaw etaman patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. **26** Noa, ta no a yon patawarên ya nakadyag kasalanan kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit.”

*No antoy ubatan hêñ tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)*

27 Hêñ atsi hilay nan oman ha Jerusalem hilan Apo Jesus, hêñ ampibita-bitâ ya ha Templo, ay dinumani kana hilay mónoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari.

* **11:17** Isaías 56:7. † **11:17** Jeremias 7:11.

²⁸ Hinabi la kana, “Habiên mo kannaên no hinoy tungkulan mo hêñ manyag hêñ pandaygêñ mo. Habiên mo êt no hinoy nam-i kamo hêñ habain ya tungkulan.” ²⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hêñ kotangêñ kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hêñ tungkulan hêñ manyag hêñ pandaygêñ ko. ³⁰ Hinoy nam-i hêñ tungkulan kan Juan Bautista hêñ mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” ³¹ Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ ³² Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay hino kaya ya daygêñ lan kal-atan kantamo, ta hihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.” ³³ Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naêñ muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan Bautista.” Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

12

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anakya anlugurênya pinatsi, haka ha bato ya intapon
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

¹ Amêhêñ, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan am-panggilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto. Nangali yan pangiunaban hêñ ubas, haka ya êt namairêng hêñ tawer ya pagbantayan. Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. ² Hêñ pamutsi hêñ habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hêñ kowêñ ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. ³ Noa, dinakêp haka tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hêñ ayn anggêtan. ⁴ Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, pinatok lay ulo na, impakarêng-êý la ya, bayo impaorong la ya hêñ ayn anggêtan. ⁵ Nahêñ in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay pinatsi la ya. Malat êt ya ipoh ya in-utoh na. Ya kaatag kanla ay tinumbuk la, haka ya kaatag, ay pinatsi la. ⁶ Hêñ ayn yay nan ipoh ya maiutoh, ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurêñ nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’ ⁷ Noa, hêñ nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hêñ ubasan. Patsêñ tamo ya, ta êmêñ mapagbandi tamо ya hata ubasan na.’ ⁸ Kabay dinakêp la ya, haka pinatsi, bayo inhamwag lay bangkay na ha luwal hêñ ubasan.”

⁹ Amêhêñ, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, ya wana, “Hino kaya ya daygêñ hêñ nag ubasan kanlan paypaniwal-an nan ubasan? Siguradon lakwêñ nay paypaniwal-an nan ubasan, ta patsêñ na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha kaatag.” ¹⁰ Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, “Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?

‘Ya bato ya intapon lan manyag bali,
ay nag-in pinakamaalagáy bato
ta êmêñ mag-in napah-êý ya bali.

¹¹ Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ya kapapaêpapah.’”*

* **12:11** Awit 118:22-23.

12 Naintindihan lan ampamaala ha Templo, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay labay la yan dakpên, noa, malimo hila ha kal-atan. Kabay nammita hilay na.

Ya pamayad hêñ buwiñ

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

13 Bayo namiutoh hilan ungnoy Pariseo haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas, ya waringan main hilan labay mamwangan kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakép ha pamaghabi na. **14** Hêñ nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, “Mánoro, muwang naén ya kaptégan ya panhabién mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam, gawan alwa kan mapamili, ta pantag ya panlék mo ha balang miha. Kabay main kay hêñ labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan ni apo Moises, ay malyarin mam-in buwiñ kanan Emperador o ahé?” **15** Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, “Pata labay yo kon dakpên ha pamaghabi ko! Ipahlék yo kangko ya mihay sintimos hêñ pilak.” **16** Namiawah hilan habayto, bayo kinotang na hila. “Hinoy nag lupa hêñ angkakit yo bahêñ? Hinoy nag langan ya nakahulat bahêñ?” Hinabi la etaman, “Kanan Emperador.” **17** Kabay wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari.” Hêñ nagilam lay hinabi na, ay nag-êpapah hila.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Amêhén, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgén Saduseo ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, **19** “Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan hêñ para kantamo, ya wanhan hulat, ‘No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hêñ a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak na hêñ natsi.’ **20** Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hêñ a nagkaanak. **21** Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay hêñ a nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. **22** Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hêñ hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hêñ a nagkaanak. Bayo natsi ya êt ya hata bawo. **23** Amêhén, ha allon pangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?”

24 Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Mali ya paniwala yo, ya a biyayêñ oman ya natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka a yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! **25** Ha pangoman biyayêñ hilay natsi, ay ayn nanan pamag-ahawa, ta manoto hila kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa. **26** Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayêñ oman hilay natsi, ta bayro ha hulat na, ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni Apo Namalyari, ‘Hikoy Diyos ni Abraham, Diyos ni Isaac, haka Diyos ni Jacob.’[†] **27** Habaytoy labay habiêñ ya hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlék na. Mali ya paniwala yo, ya a biyayêñ oman ya natsi.”

† 12:26 Exodo 3:6.

*Ya pinakamaalagá ya utoh ni Apo Namalyari
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)*

²⁸ Main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hén pamakipag-palinawan la. Hén napansin na, ya mangéd awud, ya hinabi ni Apo Jesus, ay nangotang ya, “Mánoro, hinoy pinakamaalagá ha utoh ni Apo Namalyari?” ²⁹ Hinabi ni Apo Jesus, “Ya pinakamaalagá utoh ni Apo Namalyari, ay ‘Manggilam kaw ya Israelita. Mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. ³⁰ Lugurén mo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hén boon nakém, boon ihip, haka boon hékaw.’ ³¹ Ya ikalwa ay, ‘Lugurén moy kapareho mo hén nanad pamanlugud mo ha lawini mo.’ Ayn kaatag ya utoh ya maalagá kanlan habaytoy lowa.” ³² Wanana mánoron Kautuhan ni apo Moises, “Taganán pêténg ya hinabi mo ya mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. ³³ Haka muwang ko ya maalagá ya lugurén tamo ya hén boon nakém, boon ihip, haka boon hékaw. Dapat tamo etaman hén lugurén ya kapareho tamo hén nanad ha pamanlugud tamo ha lawini tamo. Maalagá ya habayto kanan hinon imparaya o in-átang kana.” ³⁴ Nadambi ni Apo Jesus ya main kagalingan ya hinabi nan mánoron Kautuhan ni apo Moises, kabay wana kana, “Marani ka ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ta pérad tana ay palokop ka kana.” Marêng-êy hilay na hén mangotáng pon kan Apo Jesus, hilay labay hén mandakép kana ha pamaghabi na.

*Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)*

³⁵ Kaban ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo, ay nangotang ya, “Ay-êmén lan mahabi lan mánoron Kautuhan, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala ay kaapo-apoan bat ni Arin David? ³⁶ Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, hén tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana, ‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko, “Mikno ka ha dapit panabtab ko hén mamaala hén kalamo ko, angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypaan kapangyarihan mo.” , ”‡

³⁷ Wana êt ni Apo Jesus, “Hén hato, ay hi Arin David ya namaég hén ‘Panginoon ko’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.” Hadyay kahiglaan lan kal-atan hén manggilam hén toro na.

*Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)*

³⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hén mibita-bitá hén nakatakop hén makarang ya takop, ta êmén ipamwang ya matag-ay ya tungkulon la. Labay la êt hén galangén, haka dayéwén hila hén kal-atan ha balayan. ³⁹ Ya kaatag pon ya andaygén la ta êmén ipamwang ya matag-ay ya tungkulon la, ay amplién lay pinakamangéd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. ⁴⁰ Anlokoén la êt ya bawo ya babayi, ta êmén la makwa ya pibandian

‡ 12:36 Awit 110:1.

la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hên kalatan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano.”

*Ya alay hên mihay bawo ya babayi
(Lucas 21:1-4)*

⁴¹ Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, hên ampikno ha êtêb hên pamyanan alay, ay anhêlkên nay kal-atan ya ampam-in alay la ha pamyanan alay. Mal-at ya mabandi ya nam-in kal-atan bandi. ⁴² Noa, ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ay nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. ⁴³ Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-in mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi. ⁴⁴ Ta hilay kaatag ay nam-in a la pon kailangan, noa, hata bawo, ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maékan na.”

13

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo
(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)*

¹ Hêñ mag-awah hilan Apo Jesus ha Templo, ay wanana miha kanlan tagahonol na, “Mánoro, hêlkên mo ya pangahlayan bato ya pinaglolog la ha Templo! Hadyay kahampatan na!” ² Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

*Ya hadyay pamairap ya lumatêng
(Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)*

³ Hêñ atsi hilan Apo Jesus ha Tawtgug Olibo, hêñ nakaikno ya ha êtêb Templo, ay napaidani kana hi Pedro, hi Santiago, hi Juan, haka hi Andres, hêñ hilan bêngat. ⁴ Amêhêñ, nangotang hila kana, “Habién mo kannaén no makanon malyari ya habayto, haka no ay-êmén naén mamwangan no maranin malyari ya habayto.”

⁵ Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmén a kaw maloko, ⁶ ta mal-at ya maghabin êmén di, ‘Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.’ Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. ⁷ Paan kaw malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka patsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. ⁸ Milalaban hilay bansa haka hilay angkalokopan hêñ mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw ya layon ha ay-iri man ya legal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. Noa, habayto ay umpisan bêngat hêñ hadyay kairapan, hêñ nanad ha umpisan pan-umilab hêñ ampanganak.

⁹ “Dapat kaillag kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulon ha hinon sinagoga, kotangêñ la kaw haka pagpapatokén la kaw ha sinagoga. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. ¹⁰ Yabay ya kailangan hêñ ipamwang ha balang bansa bayo lumatêng ya kaanggaan hêñ hata luta. ¹¹ Uston iarap la kaw kanlan manungkulon, ta kotangêñ la kaw, paan kaw manyagah no hinoy habién yo, ta ya Espíritu ni Apo Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habién yo. ¹² Main kapotok pohêl, haka toa, ya may-upit hêñ kamag-anak la. Main maának ya manalanghang ha toa la hêñ angga ha ipapatsi la hila. ¹³ Kahêmêkan kaw hêñ kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo yoy paniwala

yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hēn hadyay pamairap, ay madyanan kaw hēn biyay ya ayn angga.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem
(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)*

¹⁴ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “No mahēlēk yoy nay kapaparēng-êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay ha allon habayto, ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea.” Hikaw ya ampamaha ay pakaintindiēn yoy habaytsi! ¹⁵ “Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hēn muwayun lumakat ha babo! Paan hilay nan mangwan pibandian la ha lalēn bali la! ¹⁶ Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan hēn mangwan sambra la! ¹⁷ Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho. ¹⁸ Ihalangin yo, ya a dayi malyari ha panaon hēn kēbēl, ya habaytoy pammuwayu yo hēn magtago. ¹⁹ Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya ayn kapantag paubat hēn dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta, angga amēhēn. Haka ahina maranasan oman ya êmbayroy kairapan. ²⁰ No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay ayn nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangēd lan pinili na hēn mag-in kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hēn paipēkēn ya habaytoy panaon.

²¹ “Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, ‘Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, o atsi ya bayro,’ ay paan kaw maniwala kanla. ²² Ta main magbabara hēn hila ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hēn hila ay māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlēk hilan kapapaépapah ta labay lan māmungaw hilay pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana. ²³ Kabay kaillag kaw! In-ubuh kinan hinabi ya malyari, ta êmēn a kaw māmungaw.”

*Ya pamanlumatēng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)*

²⁴ Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay du-miglēm ya allo, haka ahina humawang ya buwan, ²⁵ mangatata ya bêtēwēn, haka maubuh hēn mangayégyêg ya angkahēlēk ha langit. ²⁶ Kanan habayto, ay mahēlēk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatēng hēn kalamoy kapangyarihan ko, ya ayn kapantag, haka ya kapahilēw ya kahampatan hēn panga-Diyos ko. ²⁷ Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmēn la tsiponêng ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana.”

*Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)*

²⁸ Bayo wani Apo Jesus, “Mangwa kaw hēn aral di ha poon kayon igos. No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kain-gitan. ²⁹ Êmbayro êt, no mahēlēk yoy nan maubuh hēn malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán marani ya pamag-orong ko. ³⁰ Pakagilamēn yo. Maubuh hēn matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hēn kapareho yon Israelita. ³¹ Ya luta haka ya angkahēlēk ha langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

*Ayn ampakawwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)*

³² Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko. Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang.³³ Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yon muwang no makanon malyari ya habayto.”

³⁴ Impamwang ni Apo Jesus kanla, no ay-êmén ya dapat mag-in pamimiyah la, kaban an-éngganan lay pag-orong na, ta wana, “Habaytoy nanad ha mihay lalaki, ya nilumagay ha marayo. Bayo ya nammita ay binaég nay ipoh na, ta dinyanan hilan tsî-tsihan obra la, haka hinabi na ha magbantay hên ilwangan, ya dapat yan panay nakal-an ha pag-orong na.³⁵ Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong nan main bali. A yo man muwang no kapiyabi, bonak yabi, magdadali allo, o maranon ya pag-orong na.³⁶ Ta kayno malatngan na kaw ya angkabéleñ ha bigla nan pamanlumaténg.³⁷ Ya anhabién ko kamoyu, ay anhabién ko ha balang miha, ya dapat panay kaw nakal-an! Pakaalisto kaw!”

14

Ya pamamulong kan Apo Jesus (Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Amêhén, lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto* haka Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-êmén la yan madakép haka maipapatsi hên ayn makamwang.² Ta wanla, “Paan tamo yan ipapatsi kaban pista pon, ta kayno manulhul hilay kal-atan, ya ampanggilam toro na.”

Hêñ tinugtugan hêñ pabango hi Apo Jesus (Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³ Hêñ atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, hêñ ampangan ha bali ni Simon, ya inalihan ketong, ay main nilumaténg ya mihay babayi, ya ampantan hêñ makamal ya pabango, ya nardo, ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug na ha ulo ni Apo Jesus.⁴ Hêñ nahêlék lan kaatag ya dinyag nan babayi, ay nanuluk hila, ya wanla, “Pata hinayang nay pabango?

⁵ Pata a ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-alaga[†] hêñ suweldo hêñ mihay katawo ha mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?” Bayo hinuluk la ya.⁶ Noa, wani Apo Jesus kanla, “Pata an-abalaén yo ya! Paulayan yo ya, ta ya dinyag na, ay taganán mangéñ.⁷ Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinón oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yon panay hêñ mapagkalamo.⁸ Dinyag nay agyu nan daygén. Ha pamitungtug nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matsu kina.⁹ Pakagilamén yo, ay-iri man ya logical bayri ha boon luta hêñ ipamwang ya Mangéñ ya Habi, ay ungkatén etaman ya dinyag na, ta êmén ya a maliwaan.”

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus (Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰ Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labin-loway tagahonol ni Apo Jesus, ta êmén na ya mai-upit kanlan poon pari.¹¹ Hinumigla hila etaman ha pay-upit ni Judas kan Apo Jesus kanla, haka

* ^{14:1} Paskwa. Hêlkén ha panlêkan labay habiên hêñ habi di ha bokotan hêñ hata Bibliya. ^{14:5} 300 denaryo ha habin Griego.

nangako hila ya dyanan la yan pera. Paubat hēn habayto, ay ampangihip yay na hi Judas no ay-êmēn na yan maidin ha gamêt la.

*Hi Apo Jesus ay namipal-an hēn pangkaén la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)*

12 Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa ya allon pamatsi lan Israelita hēn anak tupa, ya kēnaén la hēn habayton yabi ha Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang ya hi Apo Jesus, hēn labinloway tagahonol na, ya wanla, “Atoy labay moy legal ya pangil-anan naén hēn pangkaén tamo amêhēn yabi ha Pistan Pangaligtas?” **13** Kabay in-utoh ni Apo Jesus ya loway tagahonol na, ya wana kanla, “Muna kaw ha balayan Jerusalem, pamanlumatêng yo, ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêm. Pakihonolan yo ya ha bali ya howênen na, **14** ta habiên yo ha nag bali, ya êmén di, ‘Labay nan Mánoro ya itoro mo kannâen, no antoy kuwarto ya panganan nan kaén ha Pistan Pangaligtas, hēn kalamo na kay ya tagahonol na.’ **15** Kabay ipahlék na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaén tamo ha Pista.” **16** Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay kaén ha Pista.

17 Hēn yabi yana, ay nag-tsipon hilay labinlowa hēn kalamo la hi Apo Jesus, bayro ha mahlay ya kuwarto. **18** Hēn ampangan hilay na, ay wana kanla ni Apo Jesus, “Pakagilamén yo, miha bayri ha kaaém tamo, ay mangi-upit kangko.” **19** Namalagéhbêg ya nakém lan tagahonol na, haka wanlan balang miha kana, “Yarin hiko ya inungkat mo!” **20** Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Hiyay miha kamoyun labinlowa. Ya kalamo kon ampami-tsil-tsil hēn puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. **21** Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsu hēn nanad ha impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hēn haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangéd kana, ay a yay na dayin in-anak.”

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hēn pangkaén ha Pistan Pangaligtas

(Mateo 26:26-30; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

22 Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hēn puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowén yo ta kaén yo.” **23** Amêhēn, nandampot yan pamminéman ya nag alak, ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo inggawang na kanla ta naubuh hilan ninêm. **24** Haka wana, “Habain ay daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hēn kasalanan hēn kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma hēn kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hēn mag-in kana. **25** Ta anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hēn alak, angga ha allo hēn inumén koy bayoy alak ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” **26** Hēn nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari, bayo nilumakat hila ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang
(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁷ Hêñ anlumakat hilay na, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Laamêhêñ ay lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo Namalyari ha Kahlutan, ya êmêñ di, ‘Patsêñ ko ya pastol, haka mapitatayak hilay nay tupa.’[‡] ²⁸ Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko kamoyu ha probinsyan Galilea.” ²⁹ Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hêñ kalamo ko, ay a kata lakwanan.” ³⁰ Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamêñ mo, bayo mangkatsi ya manok hêñ katalwa, amêhêñ yabi, ay katatlo mon habiêñ ya a mo ko muwang.” ³¹ Noa, impalékpék ni Pedro, ya wana, “Matsi ko man hêñ kalamo mo, ay a ko habiêñ ya a kata muwang.” Êmbayro êt ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

*Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)*

³² Hêñ nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako.” ³³ Bayo pinakilamo ni Apo Jesus hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan. Bayron nakadanas yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. ³⁴ Haka wani Apo Jesus kanla, “A kina agyu ya hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di kaw pon haka paan kaw mabêlêw.” ³⁵ Napaidayo ya kanla hêñ marayo-dayo ta nandoko yan nanalangin, ya no malyari dayi, ay a na ya paulayan ni Apo Namalyari hêñ magdanas hêñ hadyay pamagdusa, ya wana, ³⁶ “Tatang ko ha langit, madyag mo ya hinoman. A mo ko dayin paulayan hêñ magdanas hêñ hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko. Êmbayro man, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol.”

³⁷ Hêñ nirêng ya, hêñ ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro. Nalatngan na hila hêñ angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “Simon, pata angkabêlêw ka? A ka man makapagpuyat hêñ agyan miha man ya oras?” ³⁸ Paan yon pakilakwan ya bêlêw. Manalangin kaw, ta êmêñ kaw a mahambut hêñ tuksu no ansubukêñ ya paniwala yo kangko. Nakal-an ya nakêm yo hêñ humonol, noa, a yo agyu.”

³⁹ Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalanginan na, hêñ inhalangin oman, ya inhalangin nay na. ⁴⁰ Hêñ inorong na hilan oman ya tatlo, ay angkabêlêw hilay na êt, gawan a la matêhêñ hêñ magpuyat. Hêñ nimata hila, ay ayn hilan maihabi kan Apo Jesus gawan dêng-êy la.

⁴¹ Hêñ katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabêlêw kaw pon êt hêñ ampagpainawa! Hukad ya! Ta nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit kanlan makasalan!” ⁴² Mita kitamina, ta anlumatêng ya mangi-upit kangko. Tupaêñ tamo ya!”

*Ya pamandakêp kan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)*

⁴³ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng, ya kal-atan ya ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan ya nipag-almas hêñ êtak haka pamatok, ay in-utoh lan máñoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan toa ya nag tungkulhan ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari. ⁴⁴ Hi Judas ay nam-i kanla hêñ palatandaan, ya no hinoy aroêñ na, ay yabay ya dakpêñ lan gêtan hêñ pakabantayan.

[‡] **14:27** Zacarias 13:7.

⁴⁵ Tampol nilako ni Judas, hi Apo Jesus hên kinumusta hên main lamoy pamangaro. ⁴⁶ Dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. ⁴⁷ Noa, bat nanigpah ya miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus, hên têkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. ⁴⁸ Amêhêñ, wani Apo Jesus kanlan ampipandakêp kana, “Andakpêñ yo ko hên main kalamoy êtak haka pammatok hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. ⁴⁹ Allo-allo atsi ko bahêñ kamoyu hên nanoro ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, dapat matupad ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.” ⁵⁰ Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na hên nipamwayu.

⁵¹ Amêhêñ, main mihay miyawhay ya nangamat kanlan Apo Jesus, ya nakatapih hên ayn panlalê. Dinakêp la yan nandakêp kan Apo Jesus, ⁵² noa, ha pamag-ulabtôh na, ay nabalagan na ya pinagtapih na, kabay nakalaboh ya tanan nuwayu.

Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

⁵³ Gintan la hi Apo Jesus ha balin pinakapoon pari. Ta bayro hilan ni-tsi tsipon hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. ⁵⁴ Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo angga ha lote hên bali nan pinakapoon pari. Bayro yan nakiikno kanlan bantay ya ampanêngêy. ⁵⁵ Hilay ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, ay ampanapol hên maibara la kan Apo Jesus, ta êmén la ya maipapatsi. Noa, ayn hilan matapol. ⁵⁶ Mal-at ya bat hên ampanistigos ya alwan pêtêg hên tungkol kan Apo Jesus, noa, alwan akma ya panhabiêñ la.

⁵⁷ Bayo main ungnoy nirêng ya naghabin alwan pêtêg, ya wanla, ⁵⁸ “Nagilam naêñ ya hinabi na ya hiraêñ nay Templo ya dinyag tawo, ta ha tatloy allo, ay maypairêng yan kaatag ya Templo ya alwan dyag tawo.” ⁵⁹ Noa, alwa êt akma ya hinabi la.

⁶⁰ Amêhêñ, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan, ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, “Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?” ⁶¹ Noa, minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanay na êt hên pinakapoon pari kana, “Habiêñ mo kannaêñ no hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.” ⁶² Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka lano, ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka ha pag-orong kon ubat ha langit, ay mahêlêk yo ko ha lêmm ya anlumatêng.” ⁶³ Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili nan takop, ta wana, “A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man ya hinabi na. ⁶⁴ Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan ammusmusêñ hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Hino ya labay yon daygêñ kana?” Naubuh hilan naghabi ya dapat yan patsêñ.

⁶⁵ Hi Apo Jesus ay dinul-an haka pinagtutumbuk. Tinagpêñan lay mata na, bayo wanla, “Habiêñ mo no hinoy nanumbuk kamo!” Pinagtatampaling la ya êt hên ampipagbantay kana.

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

66 Kaban atsi ya hi Pedro hēn nakiikno hēn kalamo lan bantay ya ampanêngêy, ay napansin yan babayi ya mihay ipoh hēn pinakapoon pari.
67 Pinuliah na ya, ta wana, “Hika ay kalamo êt ni Jesus ya taga-Nazaret.”
68 Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa. A ko muwang ya anhabiên mo.” Bayo nagdayo yan pérad ha apoy hēn dinumani ha pag-awahan. Kanan habayto ay nangkatsi ya mihay manok. **69** A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hēn habaytoy ipoh ya babayi, ya wana kanlan lalaki ya atsi bayro, “Habain ya lalaki, ay miha ya êt karla!” **70** Noa, nagpuglaoh yay na êt hi Pedro. Hēn a nabuyot, ay wanlan karani ni Pedro kana, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus, gawan taga-Galilea ka êt.” **71** Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang ya habain!” **72** Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi yay na êt ya manok. Bayo naihipan ni Pedro ya hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Bayo mangkatsi ya manok hēn katalwa, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” Kabay inumawahay ya hi Pedro hēn hadyay tangih na.

15

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato (Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

1 Dali allo, ay nagkamiha ya Sanedrin, ya angkaboo hēn toa ya nag tungkul-an ha bansa, hilay ampanoro hēn Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, hēn gētan la hi Apo Jesus kan Gobernador Pilato. Kabay ginapoh la yan gintan kana. **2** Amêhén, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hēn Israelita?” Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.” **3** Mal-at ya an-ibara la kan Apo Jesus hēn hilay ampamaala kanlan pari. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. **4** Wanay na êt ni Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “Awta a mon pakibatan ya an-ibara la kamo? A mo angkagilaman ya kal-atan an-ibara la kamo?” **5** Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. Kabay nag-épapah hi Gobernador Pilato.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hēn matsu ha koros (Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39-19:16)

6 Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ya an-ibuhan nan gobernador ya mihay nakahukul ya ampilién lan kal-atan. **7** Kanan habayto, ay nakahukul ya mihay lalaki ya nag langan Barrabas, gawan nakilamo ya kanlan nanalanghang ha gobyernon Roma, haka gawan na-matsu yan tawo. **8** Dinumani hilay kal-atan kan Gobernador Pilato hēn nakihabi kana ya honolén nay kaugalian, ya ha Pistan Pangaligtas, ay ibuhan nay mihay nakahukul. **9** Kabay wana kanla, “Labay yon ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?” **10** Ta muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus, ay gintan lan ampamaala kanlan pari kana, gawan angkahéman la ya. **11** Noa, hilay ampamaala kanlan pari, ay nanuluhul hēn kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas. **12** Kabay kinotang na hila ni Gobernador Pilato, “Hino awud ya labay yon daygén ko kan Jesus ya ambaégen yon Ari yon Israelita?” **13** Kabay in-angaw la, “Ipako ya ha koros!” **14** Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy kasalanan na?” Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” **15** Hinonol nay kalabayan

* **15:6** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hēn habi di ha bokotan hēn hata Bibliya.

lan kal-atan, ta imbuhan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo Jesus, haka indin na ya kanla, ta êmêñ la ya ipapako ha koros.

*Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh
(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)*

¹⁶ Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ha lalêñ balin gobernador, haka inubuh lan tsinipon ya kal-atan kapareho lan hundaloh. ¹⁷ Ha pammusmus la kana, ay pinatakopian la ya hên mahampat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. Bayo nangwa hilan nanad tanyuong, ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. ¹⁸ Haka in-angaw ya êmêñ di, “Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!” ¹⁹ Pinagpapatok lay ulo na hên tambo, haka la ya pinagdu-dul-an. Nandoko hila ha arapan na ha pamanggalang la waringan kana. ²⁰ Pamakayari la yan minusmus, ay inalih lay takop ari ya impatakop la kana, ta impatakop la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha koros.

*Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

²¹ Ha pammitta lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay natupa la ya tatang ni Alejandro haka ni Rufo, ya hi Simon ya taga-Cirene, ya ampamuli ha balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw kana ya koros ya paypakoan la kan Apo Jesus. ²² Inhundo lay pammitta la, hên angga ha nilumatêng hila ha logical ya ambaëgén Golgota o Bungo. ²³ Painêmêñ la ya dayin alak, ya dyag ha habaw ubas, ya naglamo hên tambal ilab ya nag langan mira, noa, a na ininêm. ²⁴ Amêhêñ, impako la yay na bayro ha koros. Bayo pinagpalabutan lay takop na, ta êmêñ la mamwangan no hino kanla ya makakwa. ²⁵ Alas nuwebe hên habayto, hên matag-ay ya allo, hên impako la hi Apo Jesus. ²⁶ Bayro ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulat ya imbara la kana, “Hatsi ya Ari lan Israelita.” ²⁷ Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki ni Apo Jesus. ²⁸ Ha dinyag la kan Apo Jesus, ay natupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya wanana hulat, “Intad la yan mapanyag karawakan.”†

²⁹ Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamaméyéng, ya wanla, “Hika awud ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo! ³⁰ Munaoy kan ubat ha koros hên iligtas moy sarili mo!” ³¹ Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari, ya wanla ha miha ta miha, “Inligtas nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! ³² No tumaoy yan ubat ha koros, habain ya Mesias, ya Cristo, ya Ari tamon Israelita, ay maniwala kitamo kana!” Minusmus ya êt, hên hilay mapanyag karawakan ya nakapako hên kalamo na.

*Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)*

³³ Hêñ ugtoy nay allo, ay dinumiglêñ ya boon luta angga ha alas tres hêñ maapon. ³⁴ Hêñ alas tres hêñ maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” ya labay habiêñ, “Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?” ³⁵ Hêñ nagilam lan kaatag ya

† 15:28 Isaías 53:12.

nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaêgên na hi Propeta Elias, kabay wanla, “Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!” ³⁶ Nuwayu ya miha kanla hên namiptéh hên nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy alak, ya dyag ha habaw ubas, ta painêmên na ya hi Apo Jesus. Bayo wana, “Paulayan tamo ya raw. Hêlkên tamo no iligtas ya ni Elias!” ³⁷ Amêhêñ, nanangaw hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, bayo natsi yay na.

³⁸ Ya makugpa ya takop ya pinagpêrlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem, ay biglan nawakwak hên napibonak paubat ha babo angga ha aypa. ³⁹ Hên nahêlêk nay pangamatsi ni Apo Jesus hên ampamaala kanlan hundaloh, ya atsi ha êtêb na, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana, “Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!” ⁴⁰ Main babayi bayro ya ampandungaw ha angkalyari. Kalamo la hi Maria Magdalena, hi Salome haka, hi Maria ya indo ni Jose boy hi Santiago ya ambaêgên Ali. ⁴¹ Hilay habaytoy babayi ay kalamo lan Apo Jesus hên nanaglap kanla paubat hên atsi hila pon ha probinsyan Galilea. Main pon êt hên kal-atan babayi bayro, ya kala-kalamo la hên angga ha Jerusalem.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴² Hên ampinaboy nay allo, haka gawan ha kaugalian la, ya dapat milbêng ya natsi, hên bayo matata ya allo ha Biernes, ya allon pamaglêan la para ha allon pamagsimba la, ⁴³ ay makhaw ya nakêm hên nakiarap kan Gobernador Pilato, ya miha kanlan taga-balayan Arimatea, ya nag langan Jose. Hi Jose, ay miha kanlan kalamo ha Sanedrin, ya anggalangêñ hên kapareho na, ya ampangênggan ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari. Pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na dayi. ⁴⁴ Nag-êpapah hi Gobernador Pilato hên nagilam na ya natsi yay na hi Apo Jesus. Kabay impabaêg nay ampamaala kanlan hundaloh, ta labay nan mamwangan no pêtêg yay nan natsi hi Apo Jesus. ⁴⁵ Hên namwangan na ha ampamaala kanlan hundaloh ya pêtêg yay nan natsi hi Apo Jesus, ay nabay yay na etaman. Kabay impaulay nay na kan Jose ya bangkay ni Apo Jesus. ⁴⁶ Nanaliw hi Jose hên makarang ya takop ya naputsi ya pinangêlêk na hên bangkay ni Apo Jesus hên naiaypa nay na. Bayo inhowen na ya ha bayoy dinyag ya pay-ilbêngan ya lêyang. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hên panakap na ha bêbêy pinay-ilbêngan. ⁴⁷ Hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya indo ni Jose ay nakahêlêk hên pamilbêng la kan Apo Jesus.

16

Hi Apo Jesus ay nabiyyay oman

(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Hén yabin Sabado, hên nayari ya allon pamagsimba la, ay nanaliw hên pabango, hi Salome, hi Maria Magdalena, haka Maria ya indo ni Jose haka hi Santiago, ta habaytoy pabango, ay itugtug la dayi ha bangkay ni Apo Jesus ha humonoy maranon. ² Dali allo êt hên allon Dominggo, ay nagtagloh hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan, kabay hên nilumatêng hila, ay an-umawah ya allo. ³ Kaban atsi hila ha dann, ay nihadhabi hila no hino ya mapakihabian la hên itulid ya bato ha bêbêy hên pinay-ilbêngan kana ta êmén hila makahowên. ⁴ Noa, hên hinlêk la, ay napansin la ya naitulid ya habaytoy hadyay hêlay bato. ⁵ Hên hinumwêñ hila ha pinay-ilbêngan, ay nahêlêk lay

mihay miyawhay ya nakatakop hēn naputsi ya nakaikno ha dapit panabtab, kabay hadyay limo lan babayi. ⁶ Noa, wana kanla, “Paan kaw malimo! Antapolēn yo hi Apo Jesus, ya taga-Nazaret ya impako ha koros. Nabiyay yan oman! Ayn ya di. Hēlkēn yoy habaytsi ya pinaybul-ihan kana. ⁷ Mag-orong kaw, ta habiēn yo kan Pedro haka kanlan kaatag ya tagahonol na, ya hi Apo Jesus ay nangoman nabiyay, haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea hēn nanad ha hinabi na kanla.” ⁸ Inumawah hila ha pinay-ilbēngān hēn ampamēgpēg, haka pinarah lan nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol. Gawan ha limo la, ay a la inhabi ya nalyari ha hinoman ya atsi ha dann.

*Nagpahlēk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)*

⁹ [Hēn habayto êt hēn allon Dominggo, hēn nabiyay yan oman hi Apo Jesus, ya una nan pinagpahlēkan, ay hi Maria Magdalena, ya inalihan na hēn hato hēn pitoy narawak ya a angkahēlēk ya hinumapat kana. ¹⁰⁻¹¹ Nagtagloh hi Maria Magdalena kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya nalatēng nan ampa-malagēhbēg ya nakém haka ampipanangih, ta hinabi na kanla ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus haka nahēlēk na ya. Noa, a hila naniwala ha hinabi na.

*Nagpahlēk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na
(Lucas 24:13-35)*

¹² Panga-ubat hēn habayto, ay nagpahlēk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na, ya atsi ha dann hēn palako ha miyah baryo, noa, kaatag ya itsura na. ¹³ Tampol hilan nag-orong ha Jerusalem ta imbalita la kanlan kapareho lan tagahonol, ya nahēlēk la hi Apo Jesus, noa, a hila pinaniwalan.

*Nagpahlēk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)*

¹⁴ Bayo nagpahlēk ya hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na, kaban ampangan hila. Hinabyanan na hila, gawan kulang ya paniwala la kana, haka kakdēyan ulo la, ya a hila naniwala ha balita lan nakahēlēk kana ya hiyay nabiyay oman. ¹⁵ Wana kanla, “Ipamwang yo ha boon luta ya Mangēd ya Habi tungkol kangko. ¹⁶ Hilay maniwala ha Mangēd ya Habi, haka pabawtismo, ay miligtas ha kaparusaan hēn kasalanan la. Noa, hilay a maniwala ay parusaan ni Apo Namalyari. ¹⁷ Hilay ampaniwala kangko, ay madyanan ni Apo Namalyari hēn kapangyarihan hēn manyag kapapāêpapah, hēn nanad ha mamaalih hēn nangarawak ya a angkahēlēk, gawan am panggamit hilan langan ko, haka maghabī hila ha bayoy habi ya a la pinag-aranan. ¹⁸ Makatalan hila man hēn utan ya makamatsi, o makainēm man hēn hinon makamatsi, ay ayn malyari kanla. No ipalunto lay gamēt la, hēn ihalangin hilay nipaghakit, ay maalih ya hakit la.”

*Hi Apo Jesus ay nag-orong ha langit
(Lucas 24:50-53; Dyag 1:9-11)*

¹⁹ Hēn nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhēlkēn la ya, ay antumag-ay yay na hēn palako ha langit, haka ya nikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. ²⁰ Hilay tagahonol na ay nipammitay na ha ayri man ya logal, hēn naypamwang hēn Mangēd ya Habi tungkol kana. Hi Panginoon Jesus ay am pamaptēg ha pamanoro la, gawan habaytoy kapapāêpapah ya angkadyag la ha kapangyarihan na.]

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas kan Teofilo ay ampaypamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya impangako, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in Mámilitgas hên Israelita, haka hiyan bêngat ya mamiligtas hên balang miha ya magpaligtas kana. Inhulat na êt ni Lucas ya hi Apo Jesu-Cristo ay dinyanan kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari hên mamitoro hên Mangangêd ya Habi ha mangairap. Mapansin êt di ha inhulat ya hadyay kahiglaan lan anghel ha paypamwang ha pamanlumatêng ni Apo Jesu-Cristo.

Bayrin bêngat ha hulat ni Lucas ay mabáha ya tungkol ha anghel ya nipagkanta, haka ya tungkol ha pamaniraw lan pastol ha pangianak kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro êt bayrin bêngat ay mabáha ya tungkol ha nalyari hên hi Apo Jesu-Cristo ay gintan ha Templo hên hiyay anak pon, haka ya alimbawa ya tungkol ha Samaritano ya nakaingalo, haka ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama. Bayri ha hulat ay dinyanan hên alagá ya panalangin, haka ya Espiritu ni Apo Namalyari. Dinyanan êt alagá di ya pamanawop lan babayi kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan.

Hi Lucas êt ya nanulat hên hulat ya ambaêgén ya Dyag lan Apostol. Bayro nan impamwang ya pangapalyari kanlan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ubat yan nag-orong ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-4

Ya Pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista 1:5-2:52

Ya pamanoro ni Juan Bautista 3:1-20

Ya pamawtismo haka pamanukso kan Panginoon Jesus 3:21-4:13

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha probinsyan Galilea 4:14-9:50

Ya pamanoro ni Panginoon Jesus ha kaatag ya legal paubat ha Galilea angga ha nilumatêng ya ha balayan Jerusalem 9:51-19:27

Ya tawlin parominggo hên biyay ni Panginoon Jesus ha luta 19:28-23:56

Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesus, ya pagpahlék nan oman, haka ya pamag-orong na ha langit 24:1-53

Ya natupad tungkol kan Apo Jesu-Cristo

¹ Panggalangên kon Teofilo,

Mal-at ya nanulat hên tungkol ha natupad di kantamo ha bansan Israel.

² Ya inhulat la ay hatoy impamwang kannâen lan habaytoy nakahêlêk hên natupad. Hilay nakahêlêk hên natupad, ay namipamwang hên habi ni Apo Jesu-Cristo paubat hên babayo yan nanoro. ³ Hênaubuh kinan pinagaralan hên mangêd ya habayto, paubat hên una, ay naihipan ko etaman hên ipakangêd kon ihulat ya habayto para kamo, panggalangên kon Teofilo.

⁴ Anhulatan kata ta êmén mo mapaptêgan ya impamwang kamo.

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Juan Bautista

⁵ Ha panaon hên hi Arin Herodes ay manungkulan ha probinsyan Judea, nag mihay pari bayro, ya hi Zacarias. Hi Zacarias, ay miha kanlan pari

ha pangkat ni Abias. Hiya haka ya ahawa na, hi Elisabet, ay parehon kaapo-apoan ni Aaron, ya kauna-unaan pari lan Israelita.⁶ Hata miahawa ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari. Hinonol lay balang utoh haka patakaran na.⁷ Noa, ayn hilan anak gawan layuh hi Elisabet, haka toa hilay na.

⁸ Amêhén, mihay allo, hên atag lan pangkat ni Zacarias hên maghuyo ha arapan ni Apo Namalyari,⁹ langan ni Zacarias ay nabonut hên nanad ugali lan pari, ta êmén ya humwên ha Templo, ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, êmén mamaahuk hên pabango ha pamagsimba kana. Kabay hinumwên yay na hên mimiha na¹⁰ hên mamaahuk hên pabango, kaban atsi hila ha danin ilwangan ya kal-atan ya ampanalangin.¹¹ Namakonkaynaman, ay nag anghel ni Apo Namalyari ha dapit panabtab hên paybul-ihan* paypaahukan nan pabango ni Zacarias.¹² Nakatsigag ya hi Zacarias hên nahêlêk nay anghel. Haday limo na.

¹³ Noa, hinabi kana hên anghel, ya wana, “Paan kan malimo, Zacarias, ta nagilam ya panalangin mo. Hi Elisabet, ya ahawa mo, ay magkaanak ya kamo hên mihay lalaki ya pata-ngalanan yon Juan.¹⁴ Haday higla mo. Haka mal-at ya kaatag ya humigla ha pamianak kana,¹⁵ gawan hiyay dayêwên ni Apo Namalyari. Hata ianak, ya hi Juan, ay dapat a ya minêm hên alak, haka hinon makalahing. Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay humapat kana hên paubat ha hiyay ialêk.¹⁶ Paorongên nay ihip hên mal-at ya Israelita kan Apo Namalyari, ya Diyos la.¹⁷ Hiyay muna kanan Panginoon ha parehon hêkaw haka kapangyarihan ya indin kan apo Elias, ya mámpamwang hên impaihip kana† ni Apo Namalyari hên hato. Paorongên nay pamanlugud ha balang mitataanak, haka na paorongên hilay anhumalanghang hên mag-in nanad kanlan mahonol kan Apo Namalyari. Daygên nay habayto ta êmén mail-an ya ihip lan pinili na, ha pamanlumatêng hên Panginoon.”

¹⁸ Amêhén, hinabi ni Zacarias kanan anghel, ya wana, “Ay-êmén kon mapaptêgan no matupad ya hatsi? Mantêg kinan toa haka mantêg toa ya ahawa ko.”¹⁹ Hinabi nan anghel, ya wana, “Hikoy Gabriel ya panay paniutoh ni Apo Namalyari. In-utoh na ko êmén ipamwang kamo ya hata mangangêd ya habi.²⁰ Noa, gawan a ka naniwala ha hinabi ko, ay a ka pon makahabi angga ha a pon matupad ya hata impamwang ko kamo ya taganán matupad.”

²¹ Hilay kal-atan ya atsi ha danin ilwangan, ya ampanalangin, ya am-pangênggan kan Zacarias, ay nag-êpapah no awta haday buyot na ha lalê hên Templo.²² Hêin inumawahya, ay a yay na makahabi. Panay singyal tana ya ginamit na. Kabay namwangan la ya nakahêlêk yan kapapaêpapah bayro ha lalê Templo. Taganán a yay na makahabi hi Zacarias.

²³ Hêin nayari nay na ya pandaygên na ha Templo, ay nuli yay na.²⁴ A nabuyot ay nangalêk ya ahawa na, hi Elisabet. Mana ya tana ha bali la hêin limay buwan.²⁵ Amêhén, naghabi ya hi Elisabet, ya wana,

“Dinambi ko ni Apo Namalyari. Dinyag nay hatsi ta êmén maalih ya dêng-êy ko ha kapareho ko.”

Ya pamipamwang hên tungkol ha pamianak kan Apo Jesus

²⁶ Amêhén, ha pang-anêm ya buwan hên buktot ni Elisabet, ay in-utoh ni Apo Namalyari hi Gabriel, ya habaytoy anghel, ha balayan Nazaret ha

* ^{1:11} Hêlkên ha panlékan labay habièn hêن habi. † ^{1:17} propeta.

probinsyan Galilea ²⁷ ha mihay dalaga ya nag langan Maria, ya kabaan ni Jose, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David. ²⁸ Hén nilumatêng ya kanlan Maria, ay hinabi nan anghel, ya wana, “Iningalwan ka ni Apo Namalyari kabay atsi ya kamo.” ²⁹ Nakatsigag hi Maria ha hinabi na haka nan an-hip-ihipén no hinoy labay nan habiën hén hatsi. ³⁰ Noa, hinabi nan anghel kana, ya wana, “Paan kan malimo Maria, ta imingalwan ka ni Apo Namalyari. ³¹ Manggilam ka! Mangalék ka ta mamianak ka hén lalaki ya pata-ngalanan mon Jesus. ³² Hiyay itag-ay ni Apo Namalyari haka hiyay baégen Anak ni Apo Namalyari. Idin kana ni Apo Namalyari ya panungkulán ya nanad panungkulán ni Arin David, ya mihay ninuno na. ³³ Kabay hiyay manungkulán kanlan Israelita hén ayn angga. Ya pamanlokop na ay ayn angga.”

³⁴ Kabay hinabi ni Maria ha anghel, ya wana, “Ay-émén malyari ya hatsi, ha dalaga ko pon?” ³⁵ Améhén, wanán anghel ya émén di, “Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay lumatêng kamo ta ya kapangyarihan na ay magdahél kamo. Kabay ya ianak mo ay ayn hinon kasalanan haka baégen yan Anak ni Apo Namalyari. ³⁶ Hélkén mo hi Elisabet, ya kamag-anak mo. Muwang lan kallatan ya layuh ya. Yan nangalék ya, haka atsi yay na ha pang-aném ya buwan hén buktot na, agyan toa yay na. ³⁷ Hinoman ya labay nan daygén ni Apo Namalyari, ay madyag na.”

³⁸ Kabay hinabi ni Maria, ya wana, “Humonol ako kan Apo Namalyari. Malyari dayi kangko ya hinabi mo.” Haka nag-alíh yay nay anghel.

Naniraw hi Maria kan Elisabet

³⁹ A nabuyot, namarah-parah hi Maria ha bali lan Zacarias ha mihay balayan ha kabung-oyan hén probinsyan Judea. ⁴⁰ Hén nilumatêng ya ha bali la, ay binaégn na hi Elisabet, bayo hinumwén yay na. ⁴¹ Hén nagilam ni Elisabet ya baégn ni Maria, ay nagkimit ya anak ha bitoka na haka hinumapat kana ya Espiritu ni Apo Namalyari. ⁴² In-ikhw nay habi na, ya wana, “Iningalwan ka kanlan kaganawan babayi haka ya ianak mo, ay iningalwan etaman ni Apo Namalyari. ⁴³ Hino ko ta hiniraw ako hén indo hén Panginoon ko? ⁴⁴ Nahén nagilam koy baégn mo, ay nagkimit ya anak ha bitoka ko, gawan kahiglaan na. ⁴⁵ Iningalwan ka gawan naniwala ka ya matupad ya impahabi kamo ni Apo Namalyari.”

Ya dururoh ni Maria

⁴⁶ Améhén, hinabi ni Maria, ya wana,
“Ampurién ko hi Apo Namalyari.

⁴⁷ Mahigla ko gawan hiyay Mámilitgas ko.

⁴⁸ Hiyay purién ko, gawan miha ko man ya mairap ya ipoh na, ay dinambi na ko. Ubat améhén angga-angga, ay baégen la ko hén iningalwan,

⁴⁹ gawan ha kapapaépapah ya dinyag na kangko ni Apo Namalyari ya makapangyarihan haka banal.

⁵⁰ An-ingalwan nay balang ampagpalokop kana, paubat hén unan panaon hén angga-angga.

⁵¹ Impakit nay kapangyarihan na hén pinitatayak na hilay mapaglalang.

⁵² Impaalíh nay manungkulán ha tungkulán la haka impatag-ay na hilay alwan mapaglalang.

⁵³ Pinabhoj na hilay matsin lonoh hén mangangééd, haka impaalíh na hilay mabandi hén ayn hino.

⁵⁴ Hinawpan na kitamo ya Israelita ya nagpalokop kana gawan hiyay main-galoën. Ha êmbayro ay tinupad nay pangako na

⁵⁵ Kan apo Abraham, ya ninuno tamo, boy kantamo haka kanlan kaganawan kaapo-apoan ni apo Abraham ya hawpan na kitamo hén angga-angga!"

⁵⁶ Naglaêh hi Maria kanlan Elisabet hén tatloy buwan bayo nuli yay na.

Ya pamianak kan Juan Bautista

⁵⁷ Amêhén, hén nilumatêng ya oras hén panganak ni Elisabet ay in-anak nay mihay lalaki. ⁵⁸ Hén namwangan lan kabaryo na haka kamag-anak na, ya impahlék kana ni Apo Namalyari ya ingangalo na, ay hinumigla hila etaman.

⁵⁹ Hén nilumatêng ya pangwalon allo ay naniraw hila kanlan Zacarias, ta tulîen lay habaytoy anak. Pata-ngalanan la ya dayin Zacarias nanad hén toa na. ⁶⁰ Noa, hinabi ni Elisabet, ya wana, "Alwan Zacarias, ta Juan ya ipata-ngalan kana." ⁶¹ Amêhén, hinabi la kana, "Ayn kanlan kamag-anak mo ya nag langan Juan." ⁶² Bayo siningyalan la hi Zacarias no hinoy labay nan ipata-ngalan ha anak na. ⁶³ Namakwa yan mapanulatan ta nanulat ya hén hatsi, "Ya langan na ay Juan." Naubuh hilan nag-épapah. ⁶⁴ Namakonkaynaman ay nakapaghabi yay nan oman, kabay pinuri na hi Apo Namalyari! ⁶⁵ Nalimwan ya kabaryo la, haka hata nalyari ay impamwang ha kaganawan baryo ha kabung-oyan hén probinsyan Judea. ⁶⁶ Habaytoy nalyari ay am papakaihipén hén balang nakagilam ha nalyari, haka ampikokotang hila no hinoy mag-in kapalaran nan anak, ta malinaw kanla ya atsi kanan anak ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Ya dururoh ni Zacarias

⁶⁷ Amêhén, hinumapat kan Zacarias ya Espiritu ni Apo Namalyari. Impapêt na ya êmên di, ya wana,

⁶⁸ "Purién tamo hi Apo Namalyari, ya Diyos tamon Israelita. Iningalwan na kitamoy ampagsimba kana ta inakbus na kitamo.

⁶⁹ In-utoh na kantamo ya makhaw ya Mámilitas, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David, ya naghuyo êt kana.

⁷⁰ Habaytoy impamwang na kanlan banal ya mámpipamwang hén an-ipaihip na kanla hén unan panaon. Hinabi la

⁷¹ ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo, haka kanlan kaganawan an-humêmêk kantamo.

⁷² Ingalwan nay ninuno tamo ta tuparén nay banal ya kahundoan na kanla, ⁷³ ya impangako na kan apo Abraham, ya ninuno tamo,

⁷⁴ ya iligtas na kitamo kanlan kapatsi tamo ta êmên mapaghuyuan tamo ya hén ayn limo,

⁷⁵ hén main kabanalan, haka hén main pamanhumonol kana angga ha anggaan biyay tamo ha luta."

⁷⁶ Amêhén, hinabi ni Zacarias kanan anak na, ya wana, "Hika, anak ko ay baégén la kan propeta ni Apo Namalyari gawan muna ka ha Panginoon tamo ta êmên mo mail-an ya danan na ha paman-lumatêng na.

⁷⁷ Ipamwang mo ha pinili na, ya patawarén hila haka iligtas hila ha parusa ya lumatêng kanla gawan kasalanan la.

⁷⁸ Hatsu ay gawan ingangalo haka pamanlugud ni Apo Namalyari,

⁷⁹ ya mamahawang hēn nanad allo kanlan atsi ha kariglēman, ya maranin matsu, haka hiyay mamitoro kantamo hēn dann ya palakon kapatēkbēkan."

⁸⁰ Amêhēn, hinumlay ya hata anak haka nagkaihip. Napaidi ya ha kabalah-balahan, hēn angga ha hiyay napabalay kanlan Israelita.

2

Ya pamianak kan Apo Jesus (Mateo 1:18-25)

¹ Amêhēn, hēn habayton panaon, kaban hi Arin Herodes ay manungkulon ha probinsyan Judea, ya pinakapoon la ha Roma, ay hi Emperador Augusto. Namiutoh ya hi Emperador Augusto hēn mangwa hilan sidula, ya balang miha ya angkasakopan na, ta êmēn ya makakwan bayad hēn buwih la. ² Habaytsi ya unan utoh tungkol ha mangwan sidula ay nalyari hēn hi Cirenio ay gobernador ha probinsyan Siria. ³ Kaganawan ya atsi ha lokop hēn bansom Roma, anggan hilay Israelita, ay nammita ha balayan lan ninuno la, ta êmēn mangwan sidula.

⁴ Hi Jose, ya taga-balayan Nazaret, ha probinsyan Galilea, ay mihay kaapo-apoaan ni Arin David ya in-anak ha balayan Betlehem ha probinsyan Judea. Kabay nammita hilan Jose hēn mangwan sidula ha Betlehem. ⁵ Lamo na ya hi Maria, ya kabaan na, ya nabuktot gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. ⁶ Kaban atsi hila bayro ha Betlehem, ay ampiapanak yay na. ⁷ Noa, gawan ayn dyanan ha bali lan tawo ay nagdahēl hila tana ha paydyanan ayop. Bayron in-anak ya punganay na ya lalaki. Inupungan na yan takop, bayo na ya impakatuloy ha pangangan hēn baka ya nag aray.

⁸ Habayton yabi, bayro êt ha danin Betlehem ay main nagdangho ya pastol ya ampiagbantay ha tupa la. ⁹ Namakonkaynaman ay nagpahlék kanla ya miyah anghel ni Apo Namalyari, haka hinumawang kanla ya kapahiléw ya kahampatan ni Apo Namalyari. Kabay hadyay limo la. ¹⁰ Noa, wanam anghel, "Paan kaw malimo ta ampantan kataw hēn mangêd ya habi ya mamahigla hēn balang miha. ¹¹ In-anak amêhēn yabi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mamiligtas, ya Panginoon. Bayri yan in-anak ha Betlehem, ya balayan ni Arin David. ¹² Èmén di yo yan mammwang. Matsikap yoy miyah kapianak ya inupong haka nakakatuloy ha pangangan hēn baka ya nag aray."

¹³ Namakonkaynaman ay nagpahlék kanla ha danin anghel ya mal-at ya kalupa na ya ubat ha langit ya ampagpuri kan Apo Namalyari hēn êmén di, ¹⁴ "Purién hi Apo Namalyari ya atsi ha langit. Haka magkamain dayin kapatêkbēkan ya hilay atsi ha luta ya ampamahigla kana."

¹⁵ Hēn nakabita hilay nay anghel paorong ha langit, nihahabi hilay pastol. "Mita kitamina ha Betlehem ta êmén tamo mahélék ya hata nalyari ya impamwang ni Apo Namalyari kantamo." ¹⁶ Kabay pinarah-parah lan nammita. Natsikap la hi Maria haka hi Jose. Habaytoy kapianak ay nakakatuloy ha pangangan hēn baka ya nag aray. ¹⁷ Hēn nahélék lay kapianak, ay impamwang lay nay hinabi nan anghel ya tungkol kana. ¹⁸ Naubuh hēn nikāépapah ya nakagilam hēn habaytoy habi lan pastol. ¹⁹ Nitaném ha ihip ni Maria ya hata habi la haka na pinag-ihip-ihipan. ²⁰ Kaban ampag-orong hilay pastol, ay ampurién la hi Apo Namalyari bayro ha nagilam la haka nahélék la gawan napaptégan lay hinabi nan anghel.

21 Hêñ waloy nay allo nan hata anak, hiya ay tinuli haka pinata-ngalanan Jesus, ya langan ya indin nan anghel hêñ a ya pon in-alêk.

Hi Apo Jesus ay gintan ha Templo

22 Amêhêñ, nilumatêng ya ikaapatapoy allo ni Maria hêñ ubat nanganak. Habaytsi ya allo hêñ pamaglinis^{*} kanla, ay hinumwêñ hila ha Templo ha Jerusalem hêñ pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. Gintan la ya etaman hi Jesus ta iarap kan Apo Namalyari.[†] **23** Dinyag lay habayto hêñ pamanhumonol ha nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya balang punganay ya lalaki ay idin kana, ta êmén hila maghuyo kana. **24** Amêhêñ, namiátang hila gawan Kautuhan ni Apo Namalyari ya wanana hulat, “Loway kokolok o loway oymok hêñ pati-pati.”

25 Amêhêñ, main mihay lalaki ha balayan Jerusalem ya nag langan Simeon. Hi Simeon ay mangêd ha arapan ni Apo Namalyari haka hinonol nay Kautuhan na. Pan-êngganan nay pamilitas kanlan Israelita haka atsi kana ya Espiritu ni Apo Namalyari. **26** Impamwang kana hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, ya a ya matsu, angga ha a na mahêlêk ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala. **27** Amêhêñ, impalako ya ha Templo hêñ Espiritu ni Apo Namalyari. Kaban atsi ya bayro, inhowêñ lan Maria ya bingot ya hi Jesus ta honolên lay Kautuhan. **28** Kingwa ni Simeon ya bingot hêñ inampon bayo pinuri na hi Apo Namalyari hêñ êmén di, **29** “Apo Namalyari, tinupad moy pangako mo. Malyari kinan matsu hêñ napatêkbêk, **30** gawan nahêlêk kinay Mâmiligtas ya impangako mo, **31** ya inlêan mo para ha kaganawan bansa. **32** Kaalimbawaan nay hawang ya mamahawang hêñ dann lan alwan Israelita hêñ palako kamo. Gawan hata anak, ay dayêwêñ hilay Israelita.”

33 Nag-épapah hi Maria haka hi Jose ha hinabi ni Simeon ya tungkol ha bingot. **34** Inhalangin na hila ni Simeon bayo na hinabi kan Maria ya indo ni Jesus, ya wana, “Hata anak ay mag-in ikaparusa o ikaligtas hêñ mal-at ya Israelita. Hiyay palatandaan ya ubat kan Apo Namalyari ya halanghangêñ lan kal-atan. **35** Kabay mipamwang ya laman ihip hêñ kal-atan. Haka kamo, Maria, lumatêng ya kamo ya hadyay kalungkutan, ya nanad nilatog hêñ êtak ya nakêm mo.”

36 Amêhêñ, atsi ya êt ha pagsimbaan ya mihay mâmipamwang hêñ an-ipaihip kana[‡] ni Apo Namalyari ya nag langan Ana, ya anak ni Fanuel, ya kaapo-apoan ni Aser. Hi Ana ay toay na. Pitoy taon hilan nilamo hêñ ahawa na **37** bayo ya nabawo. Amêhêñ walumpo boy apat ya taon nay na. Panay yan atsi ha Templo hêñ ampagsimba kan Apo Namalyari hêñ allo-yabi. Ha panalangin na ay a na angkadambi ya pangan na. **38** Sakton habayto, ay napakarani ya kanla hêñ ampahalamatan na hi Apo Namalyari. Impamwang na êt ya tungkol kanan hata bingot kanlan balang ampangênggan hêñ pamibuhan kanlan Israelita.

Ya pag-orong la ha balayan Nazaret

39 Amêhêñ, hêñ nahonol lay nay balang utoh hêñ tungkol ha mitaindo ha pamanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, ay nag-orong hilan Maria

* **2:22** Ha Kautuhan lan Israelita ay nakahulat ya narêmêk ya balang indo hêñ 40 ya allo hêñ ubat nanganak. Ha ikaapatapoy allo ay mamiátang ya ha pagsimbaan la bayo malinis yay na êt. † **2:22** Exodus 13:2. ‡ **2:36** propeta.

ha balayan Nazaret, ya balayan la, ha probinsyan Galilea. ⁴⁰ Amêhén, hi Jesus ay hinumlay, nagkaihip, haka nag-in matalino gawan atsi kana ya ingalo ni Apo Namalyari.

Hi Jesus ay ampikno hên kalamo lan ampamitoro ha Templo

⁴¹ Balang taon main pista hilay Israelita ha Jerusalem, ta êmén la maihipan ya pamilitgas ni Apo Namalyari kanlan ninuno la ha bansen Egipto. Nakau-galian lan Maria haka hi Jose hên makipista. ⁴² Hên nag labinloway taon hi Jesus, ay nakipista hilay na êt, haka gintan la hi Jesus. ⁴³ Hên nayari ya pista, ha pamag-orong la ay napaibalag ya ha Jerusalem hi Jesus ya anak la. Noa, a la muwang hên toa na. ⁴⁴ Èndat la no kalamo la ya ha kal-atan ya namapayabi hên ampita hên ampag-orong ha bali la. Habaytoy yabi, ay tinapol la ya ha kamag-anak la haka kabalay la. ⁴⁵ Amêhén, hên a la ya matapol ay nag-orong hilay na êt ha Jerusalem ta tapolén la ya bayro. ⁴⁶ Hên ikatloy nan allo hên panapol la kana, ay natapol la ya ha Templo hên kalamo lan móoro. Ampanggilam ya kanla, haka ya ampangotang kanla. ⁴⁷ Hilay nakagilam habi na ay nipag-épapah ha kagalingan ihip na haka ha kagalingan pamakibat na ha kotang la. ⁴⁸ Nag-épapah hilan Maria haka hi Jose hên nahélék la ya. “Anak ko,” wani Maria kana, “awta dinyag moy hatsi kannaén? Pinayagah mo kay hên nanapol kamo.” ⁴⁹ Amêhén, wani Jesus kanla, ya wana, “Pata antapolén yo ko, Indo? Awta a yo muwang ya kailangan hên atsi ko di ha balin Tatang ko?” ⁵⁰ Noa, a la naintindihan ya hinabi na kanla.

⁵¹ Amêhén, nakhonol yay na kanla hên nuli ha balayan Nazaret ta dinyag na ya kaganawan labay lan toa na. In-ubuh nan intaném ni Maria ya nalyari ha ihip na. ⁵² Hi Jesus ay nagkaihip haka hinumlay. Hinumigla kana hi Apo Namalyari haka hilay tawo.

3

Ya panoro ni Juan Bautista

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Juan 1:19-28)

¹ Hên nakalabah ya ungnoy taon, ay ikalabinlimay taon hên pamamaala nan pinakapoon ha bansen Roma, ya hi Emperador Tiberio. Ya gobernador ha Judea, ay hi Poncio Pilato. Ya gobernador ha Galilea, ay hi Herodes Antipas, haka ya kapotoh pohél na, ya hi Felipe ay gobernador ha Iturea haka Traconite. Hi Lisanias etaman ay gobernador ha Abilinia. ² Ya pinakapoon pari lan Israelita, ay hi Anas haka hi Caifas. Hên habayton panaon, ay ampaidi ya ha legal ya kabalah-balahan hi Juan, ya anak ni Zacarias, haka bayron nilumaténg kana ya utoh ni Apo Namalyari, ³ kabay nammita yay na hên nanoro ha mitatalipay hên Ilog Jordan. Impamwang na kanlan dinumani kana, ya dapat lan paghêhêan ya pamanyag lan kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila, haka patawarén hila bayto ni Apo Namalyari. ⁴ Ha dinyag ni Juan, ay natupad ya hinabi ni Propeta Isaias ya mihay mámpamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari hên hato. Ya habaytoy hinabi na ay nakahulat, ya êmén di,

“Main ampan-angaw ha legal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kal-atan
ya naka-tsipon,
‘Il-an yoy nakém yo ha pamanlumaténg hên Panginoon,
Ya nanad ha pamil-an hên dann ha pamanlumaténg hên mihay matag-ay ya manungkuluan.

Itoynung yoy danan na.

⁵ Taphonan yoy kaganawan nalêhêk, haka patagên yoy kaganawan tawgtug haka bung-oy.

Itoynung yoy nabalingkêwêd ya dann, haka yo patagên ya nikakikilhung ya dann.

⁶ Ya balang miha ay makahêlêk hêñ pamilitas ya daygêñ ni Apo Namalyari.”^{*}

⁷ Mal-at ya dinumari kan Juan ta êmêñ hila pabawtismo. Wana kanla, “Nanad kaw utan ya makamatsi. Hinoy namipamwang kamoyu hêñ tumakah ha parusa ya lumatêng? ⁸ Daygêñ yo ya pamaptêg hêñ naghêhê kaw ha pamanyag yon kasalanan. Paan kaw mangihip hêñ mailigtas kaw ha parusa ni Apo Namalyari, gawan hi apo Abraham ay ninuno yo. Agyan hata bato, ay madyag ni Apo Namalyari hêñ kaapo-apoan ni apo Abraham. ⁹ Ya pamanatol ni Apo Namalyari ay nanad ha payakol ya naitag-ay hêñ mihay ampamotoh hêñ kayo. Balang kayo ya a ampanagêy hêñ mangangêd, ay potohêñ ta iulam ha apoy. Haka hikaw ay maialimbawa ha kayo ya a ampanagêy hêñ mangangêd.”

¹⁰ Amêhêñ, hinabi lan kal-atan, ya wanla, “No êmbayro, ay hino ya dapat naêñ daygêñ?” ¹¹ Hinabi ni Juan, ya wana, “No main kaw loway takop, ay idin yoy miha kanan ayn. Êmbayro êt ya daygêñ yo ha kaganawan maêkan.” ¹² Agyan hilay máningil buwih ay dinumani kan Juan ta êmêñ hila pabawtismo. Naghabi hila kan Juan, ya wanla, “Hino ya dapat naêñ daygêñ?” ¹³ Amêhêñ, hinabi na kanla, ya wana, “Paan kaw mangwa hêñ sobra ha an-ipahingil kamoyu hêñ gobyerno.” ¹⁴ Main hundaloh bayro, ya nangotang, “Ay-êmêñ kay, hinoy dapat naêñ daygêñ?” Hinabi ni Juan kanla, “Paan kaw mangwa hêñ alwan kamoyu ha pamilit o ha pamara hêñ alwan pêtêg. Dapat mahigla kaw ha suweldo yo.”

¹⁵ An-êngganan lan tawo ya marani yay nan lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala ya impangako. Kabay an-ihip-ihipêñ la no hi Juan ya habaytoy impangako, o no alwa. ¹⁶ Kabay hinabi ni Juan kanla, “Ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitas, ay makapangyarihan kangko. Agyan mangokal hêñ hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan, ta matag-ay ya tungkulon na. Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm. Noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari haka ha apoy. ¹⁷ Hiyay mamipapawa hêñ mapanyag kangêran kanlan mapanyag karawakan hêñ nanad ha mihay ampamalohboh. Ta ya trigo ya binalohbohan ay ihimpan, noa, ya apa haka tatap ay ulamêñ ha apoy ya a angkaparê.”

¹⁸ Mal-at pon ya in-aryl ni Juan kanlan kal-atan, ha pamipamwang na kanla ya Mangangêd ya Habi. ¹⁹ Noa, hi Herodes Antipas, ya gobernador ha probinsyan Galilea, ay hinabyanan ni Juan hêñ mahâkit, gawan bat nan pinag-ahawa hi Herodias, ta hi Herodias, ay ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, haka gawan mal-at êt ya nangarawak ya pandaygêñ ni Herodes Antipas. ²⁰ Napahanan êt ya nangarawak ya dyag na hêñ impahukul na hi Juan.

*Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)*

* ^{3:6} Isaias 40:3-5.

21 Hêñ a ya pon impahukul hi Juan, hêñ naubuh na hilan binawtismoan ya labay hêñ pabawtismo, ay nagpabawtismo hi Apo Jesus etaman. Kaban ampanalangin hi Apo Jesus, hêñ ubat nagpabawtismo, ay nagloat ya langit, **22** bayo inumaypa kana ya Espiritu ni Apo Namalyari hêñ nanad ha mihay pati-pati. Main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hika ya panlugurêñ kon Anak ya ampamahigla kangko.”

Ya ninuno ni Apo Jesus
(Mateo 1:1-17)

23 Mag tattlumpo ya taon hi Apo Jesus hêñ nag-umpisa yan nanoro. Ya muwang lan tawo ay hiya ay anak ni Jose. Hi Jose ay anak ni Eli. **24** Hi Eli ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni Levi, hi Levi ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Janai, hi Janai ay anak ni Jose, **25** Hi Jose ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Amos, hi Amos ay anak ni Nahum, hi Nahum ay anak ni Esli, hi Esli ay anak ni Nagai, **26** Hi Nagai ay anak ni Maat, hi Maat ay anak ni Matatias, hi Matatias ay anak ni Semei, hi Semei ay anak ni Josec, hi Josec ay anak ni Joda, **27** Hi Joda ay anak ni Joanan, hi Joanan ay anak ni Resa, hi Resa ay anak ni Zorobabel, hi Zorobabel ay anak ni Salatiel, hi Salatiel ay anak ni Neri, **28** Hi Neri ay anak ni Melqui, hi Melqui ay anak ni Adi, hi Adi ay anak ni Cosam, hi Cosam ay anak ni Elmadam, hi Elmadam ay anak ni Er, **29** Hi Er ay anak ni Josue, hi Josue ay anak ni Eliezer, hi Eliezer ay anak ni Jorim, hi Jorim ay anak ni Matat, hi Matat ay anak ni Levi, **30** Hi Levi ay anak ni Simeon, hi Simeon ay anak ni Juda, hi Juda ay anak ni Jose, hi Jose ay anak ni Jonan, hi Jonan ay anak ni Eliaquim, **31** Hi Eliaquim ay anak ni Melea, hi Melea ay anak ni Mennan, hi Mennan ay anak ni Matata, hi Matata ay anak ni Natan, hi Natan ay anak ni David, **32** Hi David ay anak ni Jesse, hi Jesse ay anak ni Obed, hi Obed ay anak ni Booz, hi Booz ay anak ni Salmon, hi Salmon ay anak ni Naason, **33** Hi Naason ay anak ni Aminadab, hi Aminadab ay anak ni Admin, hi Admin ay anak ni Arni, hi Arni ay anak ni Esrom, hi Esrom ay anak ni Farez, hi Farez ay anak ni Juda, **34** Hi Juda ay anak ni Jacob, hi Jacob ay anak ni Isaac, hi Isaac ay anak ni Abraham, hi Abraham ay anak ni Terah, hi Terah ay anak ni Nahor, **35** Hi Nahor ay anak ni Serug, hi Serug ay anak ni Reu, hi Reu ay anak ni Peleg, hi Peleg ay anak ni Eber, hi Eber ay anak ni Sala, **36** Hi Sala ay anak ni Cainan, hi Cainan ay anak ni Arfaxad, hi Arfaxad ay anak ni Shem, hi Shem ay anak ni Noe, hi Noe ay anak ni Lamec, **37** Hi Lamec ay anak ni Matusalem, hi Matusalem ay anak ni Enoc, hi Enoc ay anak ni Jared, hi Jared ay anak ni Mahalaleel, hi Mahalaleel ay anak ni Kenen, **38** Hi Kenen ay anak ni Enos, hi Enos ay anak ni Set, hi Set ay anak ni Adam, hi Adam ay anak ni Apo Namalyari.

4

A ya napatuksô hi Apo Jesus hêñ antuksoêñ ya ni Satanas, ya diyabolo
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

1 Hêñ ubat yan nagpabawtismo hi Apo Jesus ha Ilog Jordan, ay hiyay pinaihipan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, ya hinumapat kana, hêñ maglaêñ ya pon ha logical ya kabalah-balahan. **2** Atsi ya bayro hêñ apatapo ya allo, hêñ antuksoêñ ni Satanas. Habaytoy apatapo ya allo, ay a ya nangan. Kabay hêñ nalabah ya habayto, ay angkabløy yay nan lonoh.

3 Hinabi ni Satanas kan Apo Jesus, ya wana, “No hika ya Anak ni Apo Namalyari, ay daygêñ mon puto ya hata bato.” **4** Améhêñ, hinabi ni Apo Jesus

kana, ya wana, "Ha habi ni Apo Namalyari ay nakahulat ya êmên di, 'Ya tawo ay ahê angkabiyay ha kaên bêngat.' "

⁵ Pangayarin habayto, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha bapan tag-ay ya logal, ta saguli nan impahlék ni Satanas kana ya balang bansa ha boon luta. ⁶ Biha hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, "Idin ko kamo ya tungkulon haka pibandian hên habaytoy bansa. Naidin kangko ya habayto kabay maidin ko ha hinon labay kon dyanan. ⁷ No simbaên mo ko, ay iubuh kinan idin kamo ya habayto." ⁸ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Hatsi ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari: 'Simbaên moy Panginoon mo, hi Apo Namalyari, ta hiyan bêngat ya huyuén mo.' "

⁹ Pangayari, ay gintan ya ni Satanas hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem ha têngêl hên Templo, haka na hinabi ni Satanas, ya wana, "No pêtêg hên hika ya Anak ni Apo Namalyari ay magnabó kan paubat di, ¹⁰ ta êmên di ya nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, 'Iutoh ni Apo Namalyari hilay anghel na hên mangillag kamo,' ¹¹ haka 'Halorêñ la ka êmên a mahakitan ya bitsih mo ha bato.' " ¹² Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, "Nakahulat êt ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, 'Paan mon subukén ya Panginoon mo, hi Apo Namalyari.' " ¹³ Amêhén, hên nayari nay na ni Satanas ya balang pamanukso na, ay nag-alíh yay na pon.

*Ya unan panoro ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)*

¹⁴ Hi Apo Jesus ay nag-orong ha probinsyan Galilea ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Ya tungkol kana ay nibahwag ha mamalibot hên habaytoy logal. ¹⁵ Nanoro ya ha balang sinagoga haka hiyay dinayêw hên balang miha.

*A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na
(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)*

¹⁶ Amêhén, nag-orong ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Hinumwén ya ha sinagoga la hén nanad panay nan pandaygén no allon pamagsimba. Bayo, nirêng yan namahan habi ni Apo Namalyari. ¹⁷ Ya naka-tsili-tsил ya papel ya pinanulatan hên hinabi ni Propeta Isaias ya mihay mâmipamwang hén an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ay inggapwang kana. Binuhal nay naka-tsili-tsил bayo na binaha ya nakahulat, ya wana,

¹⁸ "Atsi kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan hikoy pinili na hén mamitoro hén Mangangêd ya Habi na kanlan mangairap.

In-utoh na ko ta êmên ko ipamwang kanlan nakahukul ya ibuhan hila, haka kanlan buwag ya makahêlék hila, haka kanlan ampairapan ya, a hilay nan pairapan,

¹⁹ haka êmên ipamwang ya nilumaténg ya pamilitgas ni Apo Namalyari."*

²⁰ Amêhén, hén nai-tsili-tsил nay na êt ya hatoy hulat, ay in-orong na kanan ampanawop bayro ha sinagoga bayo ya nikno hén nanoro kanla. Namakahêlék kana ya kaganawan ya atsi bayro ha sinagoga. ²¹ Bayo hinabi na kanla, ya wana, "Amêhén kaban ampanggilam kaw kangko ay natupad ya hatoy binaha ko ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari."

²² Dinayêw ya hén balang miha ta nag-êpapah hila ha mangangêd ya habi na. Noa, ampihabibi hila ya wanla, "Daptay anak ni Jose ya kabalayan tamo ya habaytsi!"

* ^{4:19} Isaias 61:1-2.

²³ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Siguradon ungkatêñ yo kangko ya habaytsi ya kahabian, ‘Doktor, tambalan moy sarili mo. Ya nabalitaan naêñ ya kapapaêpapah ya dinyag mo ha balayan Capernaum, ay daygên mo di etaman ha sarili mon logal.’” ²⁴ Bayo wanay na êt ni Apo Jesus, “Pakagilamêñ yo, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a ampansinêñ ha sarili nan balayan. ²⁵ Hêñ panaon ni Propeta Elias, ay ayn maêkan gawan ayn uran hêñ tatloy taon haka anêm ya buwan. Hêñ hato, ay mal-at ya babayi ya bawo di ha bansom Israel, ²⁶ noa, hi Propeta Elias ay a ya in-utoh ni Apo Namalyari hêñ manawop kanla. Hiyay in-utoh kanan mihay babayin bawo ha Sarepta ya sakop hêñ Sidon. ²⁷ Hêñ panaon ni Propeta Eliseo, ay kal-atan ya nag hakit hêñ ketong di ha bansom Israel, noa ya inalihan nan bêngat hakit, ay hi Naaman ya taga bansom Siria.”

²⁸ Hêñ nagilam lay hinabi ni Apo Jesus, ay naubuh hilan nagtulaw ya atsi bayro ha sinagoga. ²⁹ Namakonkaynaman ay nirêng hila, ta impaplag la ya ha balayan, haka impalako la ya ha palaypay hêñ bêngaw ha bung-oy ya pinaypairêngan balayan la, ta itoron la ya dayi. ³⁰ Noa, nammita ya hêñ nagdann ha pibonakan la.

*Namipaplag hi Apo Jesus hêñ narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Marcos 1:21-28)*

³¹ Ubat bayro, ay nilumohan ya hi Apo Jesus ha balayan Capernaum ha probinsyan Galilea. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya ha sinagoga la. ³² Naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na gawan ya panoro na ay nanad panoro hêñ main tungkuluan. ³³ Main lalaki bayro ha sinagoga ya hinapatian hêñ narawak ya a angkahêlêk. Nan-angaw ya hatoy hinumapat kanan lalaki, ya wana, ³⁴ “Jesus ya taga-Nazaret, hinoy pakiêmenan mo kannaêñ? Labay mo kay hêñ parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.” ³⁵ Hêñ nagilam ni Apo Jesus ya hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana, “Paan kan maglabak! Mag-alih ka ha hinapatian mo!” Intumba ya lalaki hêñ hinumapat kana ha pibonakan la. Bayo nag-alih ya, hêñ a na ya pinakahakitan ya lalaki. ³⁶ Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, “Hino kaya ya magkahabian hêñ hatsi? Nag tungkuluan haka kapangyarihan ya pam-utoh nan paypaplag hêñ nangarawak ya hinumapat ha tawo, bayo ampag-alih hila.” ³⁷ Habaytoy dinyag ni Apo Jesus ay nibahwag ha boon logal hêñ habayto.

*Namaalih hi Apo Jesus hêñ hakit hêñ kal-atan ha bali lan Simon
(Mateo 8:14-17; Marcos 1:29-34)*

³⁸ Amêhêñ, nag-alih yay na hi Apo Jesus bayro ha sinagoga ta nagpakha ya ha bali lan Simon. Hêñ habayto ay main matag-ay ya omot ya ampo nay babayi ni Simon. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya hawpan na ya. ³⁹ Dinanian ni Apo Jesus ya bakêt. Impaalih nay omot na kabay tambêng yan nirêng ta namakan ya kanlan Apo Jesus.

⁴⁰ Amêhêñ, hêñ ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaaghakit. Hino-hino kay na hêñ ya hakit la. Impalunto nay gamêt na kanlan balang miha kanla ta namaalih yan hakit la. ⁴¹ Haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kal-atan ay ampag-alih kanla. Ampan-angaw hilay habaytoy nangarawak ya espiritu, ya wanla, “Hika ya Anak ni Apo Namalyari.” Noa, binawal hila ni Apo Jesus hêñ maghabi gawan muwang la,

ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in habaytoy Māmiligtas ya impangako na.

*Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita
(Marcos 1:35-39)*

⁴² Hēn maranon, ay nammita ya hi Apo Jesus ha mihay legal ya marayo ha tawo ta êmēn ya manalangin. Kabay tinapol la yan kal-atan. Hēn natapol la ya, ay pinikihabian la ya hēn a ya pon dayi mita. ⁴³ Noa, hinabi kanla ni Apo Jesus, ya wana, “Ya Mangēd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay kailangan kon itoro ha kaatag ya legal. Kabay in-utoh na ko di ha luta.” ⁴⁴ Bayo inhundo nay panoro na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita.

5

*Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha unan nag-in tagahonol na
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)*

¹ Minghan hēn atsi ya hi Apo Jesus hēn ampanoro ha laylay hēn Dagat-dagatan hēn Genesaret, ay pinilolopungan la ya hēn kal-atan ya labay manggilam hēn habi ni Apo Namalyari. ² Amêhēn, nakahêlêk yan loway bangka ya narani ha laylay, ya ayn tawo gawan hilay magdadakêp kēnan lanêm, ay atsi ha lanêm hēn ampanguyah hēn lambat la. ³ Hinumakay ya hi Apo Jesus ha bangka ni Simon, haka ya nakihabi kan Simon ya ipabita ya bangka hēn pêrad ha laylay. Bayro yan nikno hēn nanoro kanlan kal-atan.

⁴ Hēn nayari yay nan nanoro ay hinabi na kan Simon, ya wana, “IPalako yo ya hata bangka ha malalê bayo yo iaypa ya lambat ta êmēn kaw makakwa.”

⁵ Kabay wani Simon kana, “Mánoro, mamapayabi kay hēn naugpagal hēn an-iaypa ya lambat, noa, ayn kay hēn nakwa. Êmbayro man, gawan ha hinabi mo, ay iaypa koy lambat.” ⁶ Hēn nadyag la ya habayto, ay pêrad tanan nagihî ya habaytoy lambat gawan kal-atan ya nakwa la. ⁷ Kabay siningyalan lay kalamo la ha mihay bangka, ta pahawop hila kanla. Dinumanî hila bayo la pinno ya loway bangka angga ha mamérad hila tanan nilémêh. ⁸ Hēn nakit ni Simon Pedro ya habayto ya nalyari, ay nandoko yan nakadéngdêng ha arapan ni Apo Jesus ta wana, “Panginoon, pakarayo ka kangko ta makasalanán ako.” ⁹ Hinabi nay habayto gawan nag-épapah ya haka hilay kalamo na gawan mal-at ya nakwa la. ¹⁰ Nag-épapah etaman ya maának ni Zebedeo ya hi Santiago haka hi Juan, ya kala-kalamo ni Simon. Amêhêن, hinabi ni Apo Jesus kan Simon, ya wana, “Paan kan malimo. Paubat amêhêن, ay daygén katan mámipakarani hēn tawo kangko, ta êmēn hila maniwala.” ¹¹ Hēn ginuloy lay nay bangka la ha laylay lanêm, ay in-ubuh lan imbalag ya habayto, ta nakihonol hila kan Apo Jesus.

*Namaalih hi Apo Jesus hēn hakit ketong ha mihay lalaki
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)*

¹² Minghan hēn atsi ya hi Apo Jesus ha mihay balayan, ay dinumanî kana ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan na, ta wanana nakiingalo, “Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihêh moy hakit ko, êmēn luminis ya lawini ko.” ¹³ Impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na ha nag hakit hēn ketong, bayo wana, “Labay kon paalihêh ya hakit mo. Luminis ka!” Tambéng naalih ya hakit na. ¹⁴ Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hēn main pamamawal, ya wana, “Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya

ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,* êmén paptégan kanlan kaatag ya malinis kay na.” ¹⁵ Noa, lalon nibahwag ya tungkol kan Apo Jesus, kabay kal-atan ay nangamat kana hén manggilam panoro na. Haka impaalih la êt ya hakit la kana. ¹⁶ Noa, hi Apo Jesus ay panay hén nagdayo ha kal-atan hén nanalangin.

*Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)*

¹⁷ Améhén, mihay allo, hén ampanoro ya hi Apo Jesus, ay main bayron Pariseo haka mánonor Kautuhan ni apo Moises. Main kanla ya taga-balayan Jerusalem, haka main ubat ha balayan hén probinsyan Galilea haka probinsyan Judea. Atsi kan Apo Jesus ya kapangyarihan ni Apo Namalyari hén mamaalih hén hakit. ¹⁸ Main nilumaténg ya ungnoy lalaki ya ampantan hén mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo Jesus. ¹⁹ Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila ha bubungan ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. ²⁰ Hén nahélik ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawén moy nakém mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.”

²¹ Améhén, ampangihip hilay Pariseo haka mánonor Kautuhan ni apo Moises hén êmén di, “Hínoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hén ampamatawad hén kasalanan? Yarin a nan ammusmusén hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hén kasalanan.”

²² Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay wana kanla, “Pata ampangihip kaw hén êmbayro? ²³ Hino awud ya maparah hén habiên kanan mihay a ampakabita, no wangko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no wangko, ‘Hali, miréng ka ta mita kay na.’ ²⁴ Noa, êmén yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulán di ha luta hén mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ‘Miréng ka. Hapwatén moy langkayan mo ta muli kay na.’” ²⁵ Tambéng yan niréng ha arapan la ya habaytoy lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya hén ampurién na hi Apo Namalyari.

²⁶ Naubuh hilan nag-épapah ya atsi bayro. Pinuri la hi Apo Namalyari hén main lamoy épapah, ya wanla, “Améhén allo ay nakahélik kitamo hén kapapaépapah.”

*Hi Levi ya ambaégen êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)*

²⁷ Pangayari hén habayto, ay nammita yay na hi Apo Jesus, haka nakahélik yan mihay máningil buwih ya nag langan Levi, ya ampikno ha panigilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” ²⁸ Niréng ya etaman hi Levi, haka in-ubuh nan imbalag ya obra na, ta nakihonol ya kan Apo Jesus.

²⁹ Améhén, pinayhanda ni Levi hilan Apo Jesus hén kal-atan maékan. Kal-atan máningil buwih ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt, ay kalamo la hén nangan. ³⁰ Noa, hilay Pariseo haka hilay kalamo lay mánonor Kautuhan ni apo Moises ay nagmulongan kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampakiaém kaw hén kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya makasalanan?” ³¹ Hén nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi

* **5:14** Levítico 14:2-33.

Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. ³² Èmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmén ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hén maghêhê hén manilibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan.”

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêhêh hén a mangan ta êmén a maabala ya panalangin
(Mateo 9:14-15; Marcos 2:18-20)

³³ Main ungno bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo ay panay hén ampagtêhêh hén a mangan ta êmén a maabala ya panalangin la. Pata alwan èmbayro ya andaygén lan tagahonol mo?” ³⁴ Kabay in-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Èndat yon mabawal yon mangan ya bisita ha kasálan no kalamo lay lalaki ya an-ikasal? A yo hila mabawal. ³⁵ Lumatêng ya allo, ya idayo lay lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

Ya toro ni Apo Jesus ay a mailamo ha toro lan ninuno lan Israelita
(Mateo 9:16-17; Marcos 2:21-22)

³⁶ Amêhén, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mangguntsing hén bayoy baro ta itagpi ha gihi hén manan takop. No alimbawa ta daygén nay habayto, ay mahira ya bayoy baro, haka habaytoy bayoy intagpi, ay a mipareho ha manan takop. ³⁷ Ayn mamitugtug hén bayon alak, ha ubatan hén manan alak, gawan lumtoh ya pamyanan, haka mibullog ya alak.† ³⁸ Ya bayoy alak, ay dapat itutugtug ha bayoy pamyanan. ³⁹ Ayn labay minêm hén bayoy alak no nakainêm yay na hén mana ta habiên na, ya naayang ya mana.”

6

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

¹ Mihay allon pamagsimba, hén nipadann hilan Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha dann, ay nanté hilay tagahonol na hén pérâd. Niyéhê la ya hata trigo ta niléêm la ha pammitta la. ² Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata nanté kaw ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?” ³ Wana etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hén hiya haka hilay kalamo na ay angkablay hén lonoh. ⁴ Hinumwén ya ha bali ni Apo Namalyari, ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaén lan bat hén pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hén mangan hén habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na.” ⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hén maghabi no hinoy malyarin daygén ha allon pamagsimba.”

Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hén hinumwén ya ha sinagoga ta manoro, ay nag lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. ⁷ Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus,

† ^{5:37} Ya pamyanan la hén alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

no mamaalih yan hakit ha allon pamagsimba, ta êmén la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba.⁸ Agyan muwang na ya laman ihip la, ay wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan.” Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus.⁹ Bayo kinotang ni Apo Jesus, hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygén ha allon pamagsimba? Manyag hén kangéran o manyag karawakan? Mamiligta o mamatsi?” Noa, ayn miha man ya naghabi.¹⁰ Hinlék na hilangan ni Apo Jesus. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Ipaktang moy gamêt mo.” Hén impaktang na, ay naalih ya hakit ha gamêt na.¹¹ Noa, hadyay huluk lan Pariseo, kabay pinipulungan lay na hi Apo Jesus.

*Namili hi Apo Jesus hén labinloway apostol nya in-utoh na hén manoro
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)*

¹² Hén habayto, ay nilumakat ya hi Apo Jesus ha mihay tawgtug, ta êmén ya manalangin. Namawatah yan nanalangin kan Apo Namalyari.¹³ Hén alloy na, ay binaég na hilay tagahonol na hén dumani kana, ta mamili ya hén labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol.¹⁴ Hila ay hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, haka hi Andres ya kapotoh pohél ni Pedro. Pinili na êt hi Santiago, hi Juan, hi Felipe, hi Bartolome,¹⁵ hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo. Pinili na êt hi Simon ya Makabayen.¹⁶ Pinili na êt hi Judas ya anak ni Santiago haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

*Nanoro ya hi Apo Jesus haka ya namaalih hén hakit
(Mateo 4:23-25)*

¹⁷ Amêhén, nilumohan hilan Apo Jesus ha napatal ya legal. Kalamo la bayro ya kal-atan kanlan antoroan na haka kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, haka ha dani hén Tiro haka Sidon.¹⁸ Habaytoy kal-atan ay labay manggilam toro na, haka magpaalih hén hakit la. Impaalih na etaman hilay narawak ya a angkahélék, ya ampamairap kanlan kaatag.¹⁹ Gap-an la ya dayi hén kal-atan hi Apo Jesus, gawan atsi kana ya kapang-yarihan ni Apo Namalyari hén mamaalih hén kaganawan hakit la.

*Hilay mapatékbék ya ihip
(Mateo 5:1-12)*

²⁰ Hinlék ni Apo Jesus ya tagahonol na, bayo hinabi na, ya wana, “Iningalwan kaw ya mangairap, gawan hikaw ay milamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.²¹ Iningalwan kaw ya angkablay amêhén, ta mabhoy kaw. Iningalwan kaw ya ampanangih amêhén, gawan mangkaili kaw.²² Iningalwan kaw no gawan bêngat ha paniwala yo kangko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kahémékan la kaw, ipaplag la kaw, musmusén la kaw, haka hiraén la kaw.²³ No malyari ya habayto, ay dapat humigla kaw, haka kaw mag-ukdo gawan kahiglaan yo, ta mahlay ya primyo ya matanggap yo ha langit. Ta êmbayro êt ya pamairap lan ninuno la kanlan mámipamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

²⁴ “Noa, kaingalo kaw ya mabandi ta nilumaténg kamoyu ya katsighaw yo! Ayn kaw na hén maéngganan!²⁵ Kaingalo kaw ya nabhoy amêhén ta hikaw ay mablay hén lonoh. Kaingalo kaw ya ampangkaili amêhén ta hikaw ay manyéngén.²⁶ Kaingalo kaw no andayéwén kaw hén kaganawan ta êmbayro êt ya dinyag lan ninuno la kanlan nagbabaran mámipamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hén hato.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamanlugud ha kapatsi
(Mateo 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Panhabién ko kamoyun atsi di hēn ampanggilam, ya dapat yon lugurēn ya kapatsi yo. Daygēn yoy kangēran kanlan anhumêmek kamoyu. ²⁸ Ihalangin yo hilay ampanuboy kamoyu, haka hilay ampamairap kamoyu. ²⁹ No main manampaling kapakan pingi yo ay ipatampaling yo êt kanla ya kapaka. No main mangwan sambra yo, ay idin yo kanla etaman ya kamiseta yo. ³⁰ Mam-i kaw kanlan kaganawan ampakikwa kamoyu, haka no main mangwan pibandian yo, ay paulayan yo hila. ³¹ Ya kangēran ya labay yo hēn daygēn la kamoyu hēn kaatag, ay êmbayro êt ya daygēn yo kanla.

³² “No anlugarêni yon bêngat hilay ampanlugud kamoyu, ay a na kaw dayêwêni ni Apo Namalyari. Ta hila man ya makasalanay ay ampanlugud kanlan ampanlugud kanla. ³³ No ampanyag kaw hēn kangēran kanlan bêngat hēn ampanyag kangēran kamoyu, ay a na kaw dayêwêni ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanay ay ampanyag kangēran kanlan ampanyag kangēran kanla. ³⁴ No mamaram kaw bêngat kanlan ampakapiorong hēn indam la kamoyu, ay a na kaw dayêwêni ni Apo Namalyari. Hila man ya makasalanay ay ampamaram kanlan kapareho la, ya ampakapiorong hēn indam kanla. ³⁵ Noa, dapat yon lugurêni ya kapatsi yo. Manyag kaw hēn kangēran. Mamaram kaw kanlan a makabayad hēn indam la kamoyu. No daygēn yoy habayto ay dyanan na kaw ni Apo Namalyari, ya pinakamakapangyarihan, hēn mahlay ya primyo, haka hikaw ay mamwangan maának na gawan hiya man ay an-ingalwan na hilay narawak ya ayn utang nakêm. ³⁶ Dapat kaw mag-in maingaloén hēn nanad kan Apo Namalyari ya Tatang tamo ya maingaloén.”

*Paan miyahatol
(Mateo 7:1-5)*

³⁷ “Paan kaw miyahatol ta êmén a kaw hatolan ni Apo Namalyari. Paan yon parusaan ya kaatag, ta êmén a na kaw parusaan ni Apo Namalyari. Mamatawad kaw ta patawarêni kaw êt ni Apo Namalyari. ³⁸ Mam-i kaw ha kaatag ta dyanan na kaw ni Apo Namalyari hēn mangêd ya takal ya imbinhêk, intêté, haka nakatalibohboh. Ta no ay-êmén ya pamaytakal yo ha kaatag, ay êmbayro êt ya takal ya idin kamoyu ni Apo Namalyari.”

³⁹ Hêñ nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay intoro nay na êt ya habaytsi ya kahabian kanla, ya wana, “Ya mihay buwag ay a makaakay hêñ kapareho nan buwag ta pareho hilan minabo ha malalê ya lubot. ⁴⁰ Ayn mag-aral ya magaling ha ampanoro kana. Noa, hilay natoroan hêñ mangêd ay mag-in nanad ha ampanoro kanla.

⁴¹ “Panhêlkên yoy alwan nabyat ya kasalanay ya nanad poling ha mata hêñ kaatag, noa, a yo ampansinêni ya nabyat ya kasalanay yo ya nanad batang ya atsi ha sariili yon mata. ⁴² Ay-êmén yon mahabi ha kapareho yo, ‘Patêl, paulayan mo kon alihêñ ya poling ha mata mo,’ no hikaw êt, ay a yo angkahêlêk ya nanad batang ya atsi ha mata yo. Ampagbabara kaw! Unaén yon alihêñ ya nanad batang ya atsi ha mata yo, bayo makahêlêk kaw hêñ mangêd, ta êmén yo maalih ya nanad poling ha mata hêñ kaatag.”

*In-alimbawa ni Apo Jesus ya dyag lan ampagbabara hēn ampanoro hilan kaptēgan ha kayo ya ampanagēy hēn nangarawak
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)*

43 “Hilay mangēd ya kayo, ay a ampanagēy hēn nangarawak. Ayn êt kayo ya narawak ya ampanagēy hēn mangangēd. **44** Ta hilay kayo ay angkabalyan ha tagēy la. A ya managēy hēn igos ya korérēng-êy. A etaman managēy hēn ubas ya tanyuong. **45** Hilay mangēd, ay mapanyag hēn kangēran, gawan mangēd ya nakēm la. Hilay narawak, ay mapanyag hēn karawakan, gawan mangēd ya nakēm la. Ta ya laman nakēm ay an-umawah ha bēbēy.”

Ya loway lalaki ya namairēng bali

(Mateo 7:24-27)

46 “Pambaégēn yo ko hēn ‘Panginoon, Panginoon,’ noa, a yo andaygēn ya panhabiēn ko. **47** Ipahlēk ko kamoyu no nanad hino hilay andumani kangko hēn manggilam habi ko, haka anhumonol ha nalēngē la. **48** Hila ay nanad ha mihay lalaki ya nanyag bali. Nangali yan malalē angga ha nidaoh ha dapah, ta bayro nan impairēng ya bali na. Hēn nanlanab, ay nadanan yan maawēh ya lanēm, noa, a ya nayēgē ya bali na gawan mangēd ya pangadyag na. **49** Noa, ya ampakgilam hēn habi ko, bayo a manyag hēn nagilam na, ay nanad yan lalaki ya nanyag bali ya alwan napah-êy gawan a na impakakali. Kabay hēn nadanan yan maawēh ya lanab, ay tambēng yan nigēyma. Nangaagwat ya hatoy boon bali.”

7

Namaalih hi Apo Jesus hēn hakit hēn ipoh hēn kapitan hēn hundaloh ya taga-Roma

(Mateo 8:5-13)

1 Hēn nayari nay na ni Apo Jesus ya panoro na, ay nammita yay na ha balayan Capernaum. **2** Atsi bayro ya mihay kapitan hēn hundaloh ya taga-Roma. Main ipoh ya hata kapitan ya anlugurēn na. Main hakit ya hata ipoh haka angkaboytoy inanawa na. **3** Hēn namwangan hēn hata kapitan ya tungkol kan Apo Jesus, ay impaalap na ya kanlan toa lan Israelita ya nag tungkulon hēn pakihabian la hi Apo Jesus hēn mamaalih hakit hēn ipoh na. **4** Hēn nilumatēng hilay na kan Apo Jesus ay pinakihabian la yan mangēd hēn daygēn na dayi ya kalabayan hēn kapitan, ta agyan alwa yan Israelita, ay mangēd yan tawo. **5** Hinabi la, “Anlugurēn na kitamo ya Israelita, ta hiyay namipaireng sinagoga tamo.”

6 Kabay nakihonol ya hi Apo Jesus kanla. Amēhēn, hēn narani hilan Apo Jesus, ha bali hēn kapitan, ay in-utoh nay na êt hēn hata kapitan ya ungnoy kaluguran na hēn manupa kanlan Apo Jesus. Hinabi la, ya wanla, “Panginoon, paan kay na kano hēn paabala hēn humwēn ha bali na ta angkarēng-êy ya kamo. **7** Kabay a ya kano hēn umarap kamo, noa, iutoh mo tana kano, ay maalih ya hakit hēn ipoh na. **8** Hiya man kano, ay atsi ha aypa hēn kapangyarihan hēn kaatag, bayo nag hundaloh ha aypan kapangyarihan na. Ya kaganawan utoh na ay daygēn la. No habiēn na kanan miha, ‘Mita ka,’ ay mita yay na. No habiēn na kanan kaatag, ‘Paidani ka di,’ ay dumani ya. No habiēn na kanan ipoh na, ‘Daygēn moy hatsi,’ ay daygēn na.” **9** Hēn nagilam nay habayto ni Apo Jesus ay nag-épapah ya. Inarap nay kal-atan ya ampanhumonol kana ta hinabi na, “Pakagilamēn yo, ayn akon

nahêlêk ya miha man ya Israelita, ya êmbayro ya nakataniêh ya paniwala.”
10 Hêñ nag-orong hilay nay in-utoh hêñ kapitan, ay ayn nanan hakit ya ipoh.

Biniyay ni Apo Jesus ya lalaki ya anak hêñ mihay babayiya bawo

11 A nabuyot, ay nammita hi Apo Jesus ha balayan ya ambaêgêñ Nain. Kalamo na hilay tagahonol na, haka kal-atan ya kaatag. **12** Hêñ marani yay na bayro ha pahowêñ ha balayan, ay nakatupa hila hêñ kal-atan ya ampammitan mamilbêng, ya kalamo nan indo nan natsi. Ya natsi ay mihay lalaki, ya kamiha-mihaan ya anak hêñ habaytoy babayi ya bawo. **13** Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya habaytoy indo hêñ natsi ay naingalwan na ya, kabay hinabi na, ya wana, “Paan kan manangih.” **14** Amêhêñ, dinumani ya hi Apo Jesus ha bangkay hêñ anak nan babayi ta tinalan nay langkayan. Kabay tinunggêñ hilay mamalatay hêñ natsi. Hinabi ni Apo Jesus kanan natsi, ya wana, “Miyawhay, mimata ka.” **15** Nikno ya hata miyawhay bayo naghabi ya. Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kanan indo na, ya wana, “Hatsi ya anak mo, ya nabiyay oman.” **16** Naubuh hilan nipag-épapah. Pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla, “Main makapangyarihan ya propeta ya nilumtaw kantamo. Hiniraw ni Apo Namalyari hikitamoy Israelita.” **17** Habaytoy tungkol kan Apo Jesus ay nibahwag ha ayri man ya legal ha probinsyan Judea haka ha mamalibot hêñ Judea.

Ya kotang ni Juan Bautista, ya atsi ha hukulan (Mateo 11:2-19)

18 Impamwang kan Juan Bautista ya balang habaytoy dinyag ni Apo Jesus hêñ tagahonol ni Juan. **19** In-utoh ni Juan ya lowa kanlan tagahonol na, kan Apo Jesus hêñ mangotâng kana, no hiya ya impangakon Mâmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala, o no mangênggan hila pon hêñ kaatag. **20** Hêñ nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, “In-utoh kay ni Juan Bautista, ta labay nan mamwangan no hika ya impangakon Mâmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala o no mangênggan kay pon hêñ kaatag.” **21** Kanan habayto ay mal-at ya inalihan ni Apo Jesus hêñ hinon hakit, haka nangarawak ya a angkahêlêk. Mal-at êt ya buwag ya pinamukat na. **22** Amêhêñ, hinabi na kanla, ya wana, “Mag-orong kaw kan Juan ta ipamwang yo kana ya nahêlêk yo haka nagilam yo, ya ampakahêlêk hilay nay buwag, ampakabita hilay nay lumpo, angkaalih ya hakit lan nag ketong, ampakagilam hilay nay têkkêñ, ampangoman mabiyay hilay natsi, haka ya Mangêd ya Habi ni Apo Namalyari ay an-ipamwang kanlan mairap. **23** Iningalwan hilay a ampag-alangan ha paniwala la kangko.”

24 Hêñ nakabitay nay in-utoh ni Juan, ay namipamwang hi Apo Jesus hêñ tungkol kan Juan kanlan kal-atan, ya wana, “Hinoy nilako yo ha legal ya kabalah-balahan? Êndat yo no ya ihip ni Juan ay nanad tsimbo ya mantêwêg ya angkadanan angin? **25** Hino awud ya nilako yo? Yarin nilako yo ya mihay nakatakop hêñ mangahampat! Alwa. Hilay nakatakop hêñ mangahampat, haka ampatsighaw, ay mahêlêk ha balin ari. **26** Hino awud ya nilako yo? Ya mihay propeta? Awo. Pakgilamên yo! Hiyay mihay propeta ya ayn kapantag. **27** Gawan tungkol kan Juan Bautista ya hata nakahulat di ha habi ni Apo Namalyari, ya wana, ‘Mangiutoh ako hêñ muna kamo, ya mangil-an

hén danan mo.* ²⁸ Anhabiên ko kamoyu, ya ha kaganawan tawo, ayn matagay kan Juan Bautista. Émbayro man, ya pinakamaaypa ya nakapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay matag-ay kan Juan.”

²⁹ Ginilam lan kal-atan kalamo lan máningil buwih ya hinabi na, haka hinumonol hilangan ha makatoyungan ya Kautuhan ni Apo Namalyari gawan nagpabawtismo hila kan Juan. ³⁰ Noa, in-ara lan Pariseo haka hilay máñoron Kautuhan ni apo Moises ya kalabayan ni Apo Namalyari ha biyay la, gawan a hila nagpabawtismo kan Juan.

³¹ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hino awud ya pangiparisan ko kanlan tawo améhén? Nanad hino hila kaya? ³² Nanad hilan anak ya ampiammikno ha pangalindagan hén ampibabaé, ya wanla, ‘Nanigtsig kay, noa, a kaw tsimmalék. Nanyéngén kay, noa, a kaw nakiyéngén.’ ³³ Ta nilumatêng hi Juan Bautista hén panay hén ampagtéêh hén a ampangan ta êmén a maabala ya panalangin na, haka a ya ampiném hén alak, noa gawan habayto ay anhabiên yo, ya hinapatan yan narawak ya a angkahélek. ³⁴ Hiko etaman, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nilumatêng di hén ampakiaém haka ampiném hén kalamo yo, noa gawan habayto, anhabiên yo ya hiko kano ay mahiba, mamminém hén alak haka kaluguran lan máningil buwih haka kaatag ya mapanyag kasalanan. ³⁵ Émbayro man, ay mapaptégan ya pêtèg ya toro naén ni Juan Bautista, gawan habaytoy mahélek ha pamimiyay lan anhumonol ha toro naén.”

Nangan hi Apo Jesus ha bali ni Simon ya miha kanlan Pariseo

³⁶ Améhén, main mihay Pariseo ya nag langan Simon ya nanagyat kan Apo Jesus hén mangan. Kabay hinumwén ya ha bali na ta nangan. ³⁷ Ha balayan ya habayto, ay nag babayi ya muwang lan kal-atan ya makasalanan ya. Hén namwangan nan babayi ya ampangan ya hi Apo Jesus ha bali nan Pariseo, ay pinantan na yan makamal ya pabango ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro. ³⁸ Dinumani ya ha bokot ni Apo Jesus, ha dapit bitsih na hén ampanangih. Nabahá ya bitsih ni Apo Jesus hén luwa na kabay pinunihan nan habot na, haka na inaro ya bitsih ni Apo Jesus bayo tinugtugan na hén hatoy pabango. ³⁹ Hén nahélek nan habaytoy Pariseo ya nanagyat kan Apo Jesus ya dinyag nan babayi ay nangihip yan êmén di, “No pêtèg yan propeta ni Apo Namalyari, ay muwang na dayi ya makasalanan ya hata ampanggapa kana haka bawalén na ya dayi.”

⁴⁰ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip nan hata Pariseo, kabay wana, “Simon, main akon habiên kamo.”

Améhén, wani Simon, ya wana, “Hinoy habayto?”

⁴¹ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Main loway tawo ya nangútang kanan mihay mámautang pera. Ya miha ay nangútang hén 500 bayo ya miha ay nangútang hén 50. ⁴² Hén a hila makabayad, ay naingalwan na hila, kabay a na hilay na pinabayad hén utang la. Nanad hilay nan pinatawad. Améhén, hino kanlan lowa ya mantèg manlugud kanan mámautang pera?”

⁴³ Améhén, hinabi ni Simon, “Kayno habaytoy nangútang hén mal-at.”

Hinabi ni Apo Jesus, “Awo, hukad ya hinabi mo.” ⁴⁴ Bayo, pinalingayan nay babayi haka na hinabi kan Simon, ya wana, “Angkahélek moy andaygen hén hata babayi? Hén hinumwén ako ha bali mo ay a mo ko dinyanan laném hén panguyah hén bitsih ko. Noa, hata babayi, ay luwa na ya pinanguyah

* ^{7:27} Malakias 3:1.

nan bitsih ko bayo pinunihan na hēn habot na. ⁴⁵ A mo ko inaro, noa, hiya, ay a na tinēgnan hēn inaro ya bitsih ko paubat hēn hinumwēn ako. ⁴⁶ A mo dinyanan laro ya ulo ko, noa, hata babayi, ay bitsih koy tinugtungan nan pabango. ⁴⁷ Kabay anhabiēn ko kamo ya hadyay lugud na ay pamaptēg ya napatawad ya kal-atan kasalanan na. Hinoman ya pinatawad bēngat hēn pērad ay manlugud bēngat hēn pērad.” ⁴⁸ Amēhēn, wani Apo Jesus kanan babayi, “Pinatawad ya kasalanan mo.” ⁴⁹ Hilay kaatag ya kalamo lan ampangan bayro ay naghabi ha sarili la, ya wanla, “Hinoy hatsi ya ampamatawad kasalanan?” ⁵⁰ Noa, hinabi ni Apo Jesus kanan babayi, ya wana, “Inlitas ka ha parusa hēn kasalanan mo gawan paniwala mo kangko. Mag-orong kay na, hēn mapatēkbēk ya nakēm.”

8

Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus

¹ Pangayari, ay nanoro yay na hi Apo Jesus ha mal-at ya balayan haka baryo. Impamwang nay Mangangēd ya Habi ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Kalamo na hilay labinloway tagahonol na. ² Kalamo na êt ya ungnoy babayi ya inalihan na hēn hakit haka ya nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat kanla. Ya miha kanlan hatoy babayi ay hi Maria, ya ambaēgén Magdalena, ya inalihan hēn pitoy narawak ya a angkahēlēk. ³ Ya miha pon kanla ay hi Juana ya ahawa ni Cusa, ya mihay manungkulan ha sakop ni Herodes. Kalamo la êt hi Susana haka mal-at êt ya kaatag. Ginamit lan habaytoy babayi ya sarili lan bandi ya inhaliw lan kaēn lan Apo Jesus.

Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag (Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ Hēn napi-tsi-tsipon ya kal-atan ya ubat ha ay-irin balayan, ay intoro na kanla ni Apo Jesus ya hata alimbawa, ya wana,

⁵ “Main mihay lalaki ya namihabwag hēn bini. Ha pamihabwag nan bini ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy natorakan bayo tinuktuk hēn manok. ⁶ Ya kaatag ay natata ha mabato ha mabobo ya luta. Tinumubo ya, noa, nayanto, gawan namala ya luta bayro. ⁷ Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, tinumēytēy, gawan diwi. ⁸ Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hēn nanagēy hēn manimagatoh ya lahi.” Hēn nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus ay hinabi nay na êt hēn in-ikhaw, ya wana, “Pakaihipēn yoy nagilam yo!”

No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus (Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

⁹ Hēn labay lan mamwangan hēn labinloway tagahonol ni Apo Jesus no hinoy labay habiēn hēn alimbawa ya tungkol ha bini, ¹⁰ ay hinabi ni Apo Jesus, “Hikaw bat ya makamwang hēn inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay anhabiēn ko ha alimbawan bēngat, ta êmēn ‘Manlēk hila man, ay a la mamwangan ya anhēlkēn la. Manggilam hila man, ay a la maintindihan ya angkagilaman la.’”*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiēn hēn habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag (Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

* **8:10** Isaias 6:9.

11 “Êmén ya di ya labay habiên hêñ hatoy alimbawa. Ya bini ay habi ni Apo Namalyari. **12** Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, nilumatêng hi Satanas ta inalih na ya habaytoy habi ha nakêm la, ta êmén hila a maniwala kan Apo Namalyari, haka a miligtas ha parusa. **13** Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap la hêñ main kahiglaan, noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hêñ nilumatêng ya pamanubuk, ay a hilay na naniwala. **14** Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam la pon, noa, tampol nialih ha nakêm la, gawan ha kayagahan, pibandian, haka katsighaw hêñ biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hêñ nanad ha a nanagêy ya bini. **15** Ya bini ya natata ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam la, bayo nimana ha nakêm la, gawan mangêd ya nakêm la. Ha pamagtêêh la, ay nabayoy biyay la.”

*Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Marcos 4:21-25)*

16 “Ayn mamagkêt hêñ atáng bayo halokoban o idin ha hilong pangkat-uluyan. Noa, idin na ha mantêg pamyanan atáng, ta êmén mahawangan ya danan lan anhumwên. **17** Ayn intago ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihungumb.

18 “Pakaihipêñ yoy angkagilam yo, ta no honolêñ yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolêñ, ay alihêñ êt kamoyu ya pêpêrad ya naintindihan yo.”

*Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugarûñ na hêñ nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêñ na
(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)*

19 Amêhêñ, nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêñ na, noa, a hila midani kana gawan ha kal-atan. **20** Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêñ mo. Labay la kan makahabi.” **21** Noa, wani ni Apo Jesus kanla, “Hilay ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampanyag kalabayan na, ay anlugarûñ ko hêñ nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêñ ko.”

*Pinatunggêñ ni Apo Jesus ya hadyay angin
(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)*

22 Mihay allo, hinumakay ha bangka hi Apo Jesus hêñ kalamo na hilay tagahonol na. Hinabi na kanla, “Magbangka kitamo hêñ lumipay.” Kabay nag-umpisa hilay nan lumipay. **23** Ha pamanlumipay la, ay nabêlêw ya hi Apo Jesus ha bangka. Amêhêñ, nagkamain hêñ hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm, kabay atsi hila ha kapapotog. **24** Pinukaw la ya, ya wanla, “Panginoon! Panginoon! Ampilêmêñ kitamina!” Nimata ya, ta binawal nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggêñ ya angin haka tandulon, hêñ nagpatêkbék. **25** Hinabi na kanla, ya wana, “Ayn kaw awud hêñ tsiwalâ kangko!” Nalimwan hila. Nag-épapah hilan nihahabi, ya wanla, “Hino kaya ya hatsi ya ampakabawal hêñ angin haka lanêm, bayo anhumonol hila kana?”

*Namaalih hi Apo Jesus hêñ nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Gergeseno
(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)*

²⁶ Amêhén, nilumaténg hilan Apo Jesus ha legal lan Gergeseno[†] ha lipay laném ha êtêb hên probinsyan Galilea. ²⁷ Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka ay tinupa ya hên mihay lalaki ya taga bayro ha balayan ya habayto ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahélék. Nabuyot yay nan, a am-pagtakop. A yay na ampaidi ha bali, ta ampaidi ya tana ha pay-ilbêngan. ²⁸ Hên nahélék na hi Apo Jesus, ay nan-angaw ya, bayo nandoko ya, hên nakadéngdêng ha arapan na, ta makhaw nan hinabi, ya wana, “Jesus, Anak ni Apo Namalyari, awta ampakiéménan mo ko? Ampakihabi ko kamo ya a mo ko dayin parusaan.” ²⁹ Hinabi nay habayto gawan ampaalihén ni Apo Jesus ya nangarawak ya nipanhumapat kanan lalaki. Hata lalaki ay panay anhapatán hên nangarawak ya a angkahélék. Agyan ambantayan la ya hên kabaryo na, haka an-itaykala la ya gamêt haka bitsih na, ay pamboyoéñan bat ya habayto, bayo an-ipalako la ya ha marayo ha tawo hên hatoy nipanhumapat kana. ³⁰ Amêhén, nangotang hi Apo Jesus, ya wana, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay habayto, gawan mal-at ya nangarawak ya a angkahélék ya nipanhumapat kanan lalaki. ³¹ Habaytoy hinumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila dayin iutoh ha legal ya kaparusaan, ya ayn anggaan ya kalaléan.

³² Main kal-atan baboy bayro ya ampipambuk ha bung-oy ya narani ha laném. Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên humapat kanlan baboy. Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus. ³³ Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Habaytoy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay laném hên nilémeh ha dagat-dagatan.

³⁴ Hên nahélék lan manayhay hên baboy ya nalyari, ay nipamwayu hila ta impamwang lay habayto ha kaganawan baryo haka ha balayan la. ³⁵ Hên nagilam lay balita la, ay nilako lan hinlék ya nalyari. Hên nilumaténg hila kan Apo Jesus ay nahélék lay lalaki, ya inalihan nangarawak ya a angkahélék. Nakatakop yay na haka ampi kno ya ha dani ni Apo Jesus hên mapatékbék ya ihip. Nipangkalimo hila ha kapangyarihan ni Apo Jesus. ³⁶ Impamwang lan nakahélék ya dinyag ni Apo Jesus, no ay-émen yan namaalih hên nangarawak ya a angkahélék ya hinumapat kanan lalaki. ³⁷ Bayo nakiingalo hilay Gergeseno ya atsi bayro, kan Apo Jesus, ya mag-alih ya ha legal la. Dinyag lay habayto gawan hadyay limo la. Kabay hinumakay hilan Apo Jesus ha bangka hên paorong. ³⁸ Hên nakitan nan lalaki ya inalihan nangarawak ya a angkahélék, ya paalih hilan Apo Jesus, ay nakiingalo ya hên gêtan ya dayi, noa, impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana, ³⁹ “Muli kay na ha bali mo, ta ipamwang mo ya kangérän ya dinyag kamo ni Apo Namalyari.” Nammita yay nay lalaki ta impamwang na ha boon balayan ya habayto ya tungkol ha dinyag ni Apo Jesus.

*Biniyay ya anakya babayi ni Jairo haka pinaalihya hakit hên mihay babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit
(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)*

⁴⁰ Amêhén, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nagbangkan ubat ha lipay, ay hinumigla hilay kal-atan ya ampangénggan kana. ⁴¹ Main dinumani hên nandoko hên nakadéngdêng ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga bayro, ya nag langan Jairo. Nakiingalo ya kan Apo Jesus, ya

† 8:26 Geraseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

kihonol ya dayi kana ha bali na,⁴² gawan ampamérad-pêrad yay nan matsi, ya kamiha-mihaan nan anak ya babayi, ya main manga labinloway taon.

Kaban ampita hilan Apo Jesus ha bali ni Jairo, ay ampi-pipiitan la yan kal-atan ya nakihonol karla.⁴³ Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi, ya labinloway taon nanan andayaên. [Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hêñ ya doktor, noa, ayn nakaalih hakit na.]⁴⁴ Kaban ampammitta hila, ay dinumani ya hatoy babayi ta ginap-an nay laylany takop ni Apo Jesus ha dapit bokotan, haka tambéng tinunggén ya ampantoloy daya na.⁴⁵ Tampol yan nangotang hi Apo Jesus, “Hinoy nakagapa hêñ takop ko?” Hêñ ayn mangamin, ay hinabi ni Pedro, “Panginoon, ampilopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hêñ kal-atan!”⁴⁶ Noa, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Main nakagapa hêñ takop ko, ta natanam ko ya main inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ko.”⁴⁷ Hêñ namwangan nan babayi ya napansin ni Apo Jesus ya dinyag na, ay ampamégpêg yan inumarap kana, hêñ nandoko hêñ nakadêngdêng. Ha arapan lan kal-atan, ay impamwang na no pata ginapan na ya takop ni Apo Jesus, haka no ay-êmêñ tambéng hêñ tinunggén ya ampantoloy daya na.⁴⁸ Amêhêñ, wani Apo Jesus kanan babayi, “Inalih ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na hêñ mapatêkbék ya ihip.”

⁴⁹ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, “Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hêñ maniraw ha bali.”⁵⁰ Noa, hêñ nagilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, “Paan kan maglungkot. Maniwala ka tana kangko, ta ma-alih ya hakit hêñ anak mo.”⁵¹ Panlumatêng la ha bali lan Jairo, ya pinahowên nan bêngat ni Apo Jesus ay hi Pedro, hi Juan, hi Santiago haka hilay toa hêñ hata anak.⁵² Naubuh hilan ampipanangih haka ampipanyêngén ya atsi bayro, kabay hinabi na kanla, “Paan kaw manangih ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat.”⁵³ Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi.⁵⁴ Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak ta hinabi na, “Anak ko, mimata ka.”⁵⁵ Nabyiyay yan oman haka tambéng yan nimata. Hinabi na êt ni Apo Jesus ya pakanên la ya.⁵⁶ Nag-êpapah ya toa nan anak, noa, binawal na hila hêñ paan ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak.

9

Inutuhan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol etaman

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

¹ Mihay allo, ay tsinipon ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hila hêñ kapangyarihan haka tungkulan hêñ mamaalih hêñ hakit haka kaganawan nangarawak ya a angkahêlêk.² Bayo in-utoh na hila hêñ mamitoro hêñ tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mamaalih hêñ hakit.³ Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Paan kaw mantan hêñ hinoman ya nanad ha têkén, balutan, puto, pera, haka takop.⁴ Magdahêl kaw ha balin managyat kamoyu, haka bayro kaw tana angga ha a pon nayari ya pamitoro yo ha legal ya habayto.⁵ No a la kaw tanggapêñ ha mihay legal, ay bayo kaw mag-alih bayro, ay ikampag yoy tuwapok ha bitsih yo, ta êmêñ la mamwangan ya atsi tana kanla no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari.”⁶ Amêhêñ, nammita hilay na hêñ mamitoro hêñ Mangangêd ya Habi haka hêñ mamaalih hêñ hakit ha ayri man ya legal.

*Niyumagah hi Herodes Antipas
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)*

⁷ Hêñ nagilam ni Gobernador Herodes Antipas ya ampamaala ha Galilea ya tungkol ha kapapaépapah ya andaygén lan Apo Jesus, ay nanyagah yay na, gawan main ampaghabin hi Apo Jesus ay Juan Bautista ya impapatsi na, ya nangoman nabiyay. ⁸ Main kaatag ya ampaghabin nagpahlék ya hi propeta Elias.* Ampaghabi êt hêñ kaatag, ya nangoman nabiyay ya miha kanlan kaatag ya mámipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hêñ haton lagi. ⁹ Amêhêñ, hinabi ni Gobernador Herodes Antipas, ya wana, “Impapotoh kinay ulo ni Juan Bautista, noa, hinoy hata lalaki ya angkababalit-an kon habaytsi ya angkalyari?” Kabay labay na ya dayin mahélék hi Apo Jesus.

*Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)*

¹⁰ Hêñ nag-orong hilay nay labinloway apostol, ay hinabi la kan Apo Jesus ya dinyag la. Gintan na hila, hêñ kakapag lan bêngat, ha balayan Betsaida. ¹¹ Hêñ namwangan lan kal-atan, ya atsi hila bayro, ay nangamat hila. Dinambi na hila etaman ni Apo Jesus. Intoro na kanla ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari bayo namaalih yan hakit la.

¹² Hêñ maranin matata ya allo ay dinumani kana ya labinlowa hêñ naghabi kana, ya wanla, “Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya alwan marayo di ta êmén hila makatsikap hêñ maékan la haka mapagdahêlan la gawan ayn bali di.” ¹³ Noa, hinabi na kanla, ya wana, “Hikaw tanay mam-i kanla hêñ maékan la.” Hinabi la, ya wanla, “Main kitamon bêngat hêñ limay puto haka loway kênán lanêm. Labay mo hêñ manaliw kay hêñ kaén hêñ hatsi ya kal-atan?” ¹⁴ Hinabi lay habayto, gawan main manga liman libo ya lalaki bayro. Noa, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway tagahonol na, ya wana, “Paiknoén yo hilan pusto-pusto ya mani-limampo ha balang pusto.” ¹⁵ Dinyag la ya kalabayan ni Apo Jesus. Pinaikno la ya kal-atan. ¹⁶ Kingwa ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênán lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay hatsi kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. ¹⁷ Ya kaganawan tawo ay nakaékan angga ha nangabhoj hila. Hêñ tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hêñ labinloway lubon.

*Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligas
(Mateo 16:13-28; Marcos 8:27-9:1)*

¹⁸ Mihay allo hêñ ampanalangin yan miha na hi Apo Jesus, ay dinumani kana ya tagahonol na. Kinotang na hila, ya wana, “Hino ko kano?” ¹⁹ Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay ampaghabin nabiyay hêñ oman ya miha kanlan unan mámipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” ²⁰ Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala.”

²¹ Noa, binawal na hila hêñ ipamwang ya hatoy hinabi ni Pedro ha hinoman. ²² Wana êt ni Apo Jesus, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magtêéh hêñ haday pamagdusa. Hikoy araén lan máñoron Kautuhan ni apo Moises. Araén la kon toa ya nag tungkulon ha bansa, haka

* ^{9:8} Ya mihay mámipamwang hêñ an-ipaihip kana ni Apo Namalyari.

araén la ko êt hén ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayén akon oman.”

²³ Bayo pinarani nay kal-atan hén kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay hén humonol kangko, ay dapat lan liwaan ya sarili lan kalabayan. Allo-allo ay dapat nakal-an hilan magtêêh hén kairapan, o matsu man, ya maialimbawa ha pamakay hén nabyat ya koros. ²⁴ Hilay a mabay hén humonol kangko, gawan a la labay hén mangoman ya pamimiyay la, ay maalihan êt hén biyay. Noa, hilay matsu gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga. ²⁵ Agyan mikamihan kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga! ²⁶ Ya balang maykarêng-êy ha toro ko, haka kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ikarêng-êy ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko di, ay atsi kangko ya kapahilêw ya kahampatan ko, ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ya kapahilêw ya kahampatan lan anghel na. ²⁷ Pakagilamén yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsu angga ha mahêlêk la, ya nilumaténg ya pamanlokop ni Apo Namalyari.”

*Hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias
(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)*

²⁸ Hén nalabah ya manga waloy allo paubat hén hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay nilumakat ya ha tawtgug ta manalangin. Pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago. ²⁹ Kaban ampanalangin ya, ay naoman ya itsura na. Ya takop na ay nag-in bapan putsi ya kapahilêw. ³⁰ Namakonkaynaman ay main loway lalaki ya nagpahêlêk ya ampaghabi kan Apo Jesus. Hila ay hi apo Moises haka hi apo Elias ya lowa kanlan manan mámpipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. ³¹ Bat nilumtaw ya hata lowa hén main kapangyarihan haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ta pinihabian lay kamatsan kan Apo Jesus ya malyari ha balayan Jerusalem. ³² Hi Pedro haka hilay loway lamo na ay nabêlêw, noa, nipaalmugat hila ta nahêlêk la ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Jesus haka ya loway lalaki ya kalamo na. ³³ Pammitta lan lalaki, ay hinabi ni Pedro, ya wana, “Panginoon, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hén tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya. ³⁴ Ampaghabi ya pon hi Pedro hén inupungan hila hén ginêm. Kabay nalinwan hilan Pedro. ³⁵ Haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanana habi, “Hatsi ya anlugarûn kon Anak. Gilamén yoy habi na!” ³⁶ Hén tinunggén ya habi, ay mimiha na tana ni Apo Jesus ya nahêlêk la. A la pon hinabi ha hinoman ya habaytoy nahêlêk la.

*Namipaplag hi Apo Jesus hén hinumapat hén ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki
(Mateo 17:14-18; Marcos 9:14-27)*

³⁷ Hén humonoy allo, hén nakalohan hilay na ha tawtgug, ay tinupa hilan Apo Jesus hén kal-atan. ³⁸ Namakonkaynaman ay namaêg ya mihay lalaki, ya wana, “Máñoro, ingalwan mo dayi ya anak koy lalaki gawan hiyay kamiha-mihaan kon anak. ³⁹ Bêngat yan andawhongên hén anhumapat kana, bayo ampiangaw-angaw ya. An-ibuuwad-buwad na yan hata anhumapat kana angga ha ampaggalak ya bêbêy na. Ampakahakitan na ya haka a na labay itêgén ya pamahakit na kana. ⁴⁰ Impapakahabi kina ha tagahonol mo ya paalihêñ la ya, noa, a la ya agyu hén paalihêñ.” ⁴¹ Amêhêñ, wani Apo Jesus,

“Hikaw ya angkabiyay amêhén ay ayn paniwala haka hadyay karawakan yo. Aydin angga kataw hén pakilamoan haka pakitagalán?” Bayo wana kanan lalaki, “Gêtan mo di ya anak mo.” ⁴² Kaban andumaní ya anak ay impatumba yan hatoy hinumapat kana haka imbuwad-buwad na ya. Noa, hi Ápo Jesus ay namawal kanan hinumapat haka namipaplag kana, bayo inorong nay anak ha toa na. ⁴³ Naubuh hilan nag-épapah ha kapangyarihan ni Apo Namalyari.

*Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsén ya
(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)*

Kaban ampag-épapah hila ha balang dyag ni Apo Jesus, ay hinabi na kanlan tagahonol na, ya wana, ⁴⁴ “Pakagilamén yo. Hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko.” ⁴⁵ Noa, a la naintindihan hén tagahonol na ya habaytoy hinabi na, gawan habaytoy a impamwang kanla ni Apo Namalyari. Haka malimo hila etaman hén mangotáng.

*No hino ya matag-ay ya tungkulán
(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)*

⁴⁶ Mihay allo ay pinihuhabakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya matag-ay ya tungkulán. ⁴⁷ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, kabay pinairéng nay mihay anak ya nanawa ha dani na. ⁴⁸ Haka wana kanla, “Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakémnanad hata anak, hén gawan habaytoy paniwala la kangko, ay hila ya matag-ay ya tungkulán. Ta ha pananggap la kanla, ay nanad hiko ya antanggapén la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapén la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.”

*Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo
(Marcos 9:38-40)*

⁴⁹ Wani Juan kan Apo Jesus, “Nahélék naén ya mihay lalaki ya ampamaalih hén nangarawak ya a angkahélék ha langan mo. Binawal naén ya gawan alwa tamo yan kalamo.” ⁵⁰ Noa, wani Apo Jesus kana, “Paan yo yan bawalén, ta hilay a ampanalanghang kamoyu ay ampanawop kamoyu.”

A la tinanggap hi Apo Jesus ha mihay baryo ha Samaria

⁵¹ Hén marani ya allon pamag-orong ni Apo Jesus ha langit, ay tinalagá na hén maniraw ha balayan Jerusalem. ⁵² Main yan in-utoh ya nuna kana ha mihay baryo ha Samaria hén namil-an pagdahélán lan Apo Jesus. ⁵³ Noa, a la ya tanggapén bayro gawan magsimba ya ha Jerusalem, haka hilay Samaritano haka hilay ampagsimba ha Jerusalem ay a angkapiintindi. ⁵⁴ Hén namwangan lan tagahonol na, hi Santiago haka hi Juan, ya nalyari, ay hinabi la, ya wanla, “Panginoon, labay mo hén mamaaypa kay hén apoy ya ubat ha langit êmén hila mangamamatsi?” ⁵⁵ Noa, pinalingayan na hila, haka hinabyanan na hila. ⁵⁶ Amêhén, nammita hila ha kaatag ya baryo.

*Hilay labay hén kihonol kan Apo Jesus
(Mateo 8:19-22)*

⁵⁷ Ha pammita la, ay main lalaki ya naghabi kana, “Mánoro, kihonol ako kamo ayri man ya lakwén mo.” ⁵⁸ Hinabi etaman kana ni Apo Jesus, “Hila man ya ahon lalé ay main léyang ya ampaidyanan, haka hilay manok lalé ay main halay, noa, hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay ayn dyanan di ha luta.” ⁵⁹ Bayo, hinabi na kanan kaatag, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Noa, hinabi nan hatsi, ya wana, “Panginoon, paulayan mo ko pon hén mamilbeng

toa ko.” ⁶⁰ Noa, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Paulayan mo hilay ayn biyay ya ayn anggaan hên mamilbêng kapareho lan natsi. Noa, hika ay dapat hên mamipamwang hên tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” ⁶¹ Main kaatag ya naghabi, ya wana, “Panginoon, kihonol ako kamo, noa, paulayan mo ko pon hên magpamwang ha bali.” ⁶² Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Alwan hépat ha mihay manyarol hên panay hên mamalingay. Èmbayro êt, alwan hépat hên makilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay a nakapéptêng ya ihip ha pamanhumonol kana.”

10

Namiutoh ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na, ta êmén hila manoro hên habi ni Apo Namalyari

¹ Pangayari hên habayto, ay namili ya hi Apo Jesus hên pitumpo boy lowa ya kaatag ya tagahonol na. Impauna na hila hên lowa-lowwa ha balang balayan haka ha balang baryo ya lakwên na, ta êmén hila manoro hên habi ni Apo Namalyari. ² Bayo hila nammita, ay hinabi na kanla, “Hilay kal-atan ya labay hên manggilam hên tungkol kan Apo Namalyari, ay nanad hilan pali ya nawto ya maranin gapahêñ, gawan nakal-an hilay na hên maniwala. Matalat ya gapahêñ, noa, u-ungnon bêngat hilay manggapah. Kabay ihalangin yo kan Apo Namalyari, ya nag pali, ya mamiutoh ya hên kaatag êt, ya kapareho yon manggapah, ta êmén hila etaman manoro hên tungkol kana. ³ Hali, mita kaw na. Noa, kaillag kaw, ta hikaw ay nanad anak tupa, ya an-iutoh ko kanlan nanad ahon lalê, ya mapamatsin tupa. ⁴ Paan kaw mantan hên pera, balutan, o paghagili hên pag-apin bitsih yo. A kaw magpabuyot hên maghabî ha katupa yo ha dann. ⁵ Bayo kaw hên humwêñ ha mihay bali, ay habiên yo pon, ‘Lumatêng dayi kamoyu ya ingalo ya pan-idin ni Apo Namalyari.’ ⁶ No ya nakêm lan hatoy nag bali ya anlakwêñ yo ay nakal-an hên mananggap ingalo ni Apo Namalyari, ay makatanggap hilan habayto. No a hila nakal-an hên mananggap ingalo na, ay a hila makatanggap hên habayto. ⁷ Bayro kaw tanan maglaêñ ha dinahêlan yoy bali. A kaw paálih-álih hên katuluyan yo. Kaêñ yo, haka inêmén yo, ya hinon iarap la kamoyu, ta hilay mag-obra ay dapat dyanan hên suweldo. ⁸ Ha balang balayan ya lakwêñ yo, no tanggapêñ la kaw, ay kaêñ yo ya iarap la kamoyu. ⁹ Paalihêñ yoy kaganawan hakit lan nipaghahkit, bayo habiên yo kanlan atsi bayro ya êmén di, ‘Dinumani kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.’ ¹⁰ Noa, paglatêng yo ha mihay balayan, ta a la kaw tanggapêñ, ay paan kaw magdahêñ bayro. Bayo kaw mita, ay habiên yo kanla ya êmén di, ¹¹ ‘Agyan tuwapok hên balayan yo, ya nipagpak ha bitsih naêñ, ay ikampag naêñ bayo kay mita, ta êmén yo mamwangan ya atsi tana kamoyu no lumatêng kamoyu ya parusa ni Apo Namalyari. Pakaihipêñ yo ya dinumani kamoyu ya pamanlokop na, noa, a kaw nagpalokop.’” ¹² Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamêñ yo, mabyat ya parusa kanlan taga-balayan Sodoma ya inulam ni Apo Namalyari hên hato, gawan hadyay kasalanan la. Noa, ha allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop kana ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya parusa kanlan hata’ balayan ya a nananggap kamoyu kanan parusa kanlan taga-balayan Sodoma.”

*Ya babalá kanlan a nipaghêhê
(Mateo 11:20-24)*

¹³ Inhundo ni Apo Jesus ya paghabi na, ya wana, “Kaingalo kaw ya tagabalyan Corazin haka taga-balayan Betsaida gawan a yo paghêhêan hên talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, agyan mal-at ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahêñ. Mabyat ya kasalanan lan taga-balayan Tiro haka tagabalyan Sidon. Noa, no nadyag dayi kanla ya kapapaêpapah ya dinyag ko bahêñ ha Corazin boy Betsaida, ay tampol la dayi bayton impahlék ha dyag la ya pinaghêhêan haka tinalibatokan la ya pamanyag lan kasalanan, hên taga-Tiro haka Sidon. ¹⁴ Lumaténg lano ya allon pamipapawa ni Apo Namalyari hên nagpalokop kana, ha a nagpalokop kana, ay mas mabyat ya pamarusa kamoyun taga-Corazin haka Betsaida kanan pamarusa kanlan taga-Tiro haka Sidon. ¹⁵ Hikaw êt, ya taga-balayan Capernaum, êndat yo no mipalako kaw ha langit hên mananggap papuri, noa, ihamwag kaw ha impiyerno.” ¹⁶ Hinabi na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Hilay ampanggilam kamoyu, ay ampanggilam kangko. Hilay ampangara kamoyu, ay hiko ya an-araêñ la. Hilay ampangara kangko, ay an-araêñ la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.” Hêñ nayari yay nan naghabi hi Apo Jesus, ay námmítá hilay nay pitumpo boy lowa.

Ya pag-orong hên pitumpo boy lowa ya in-utoh ni Apo Jesus

¹⁷ Pag-orong lan pitumpo boy lowa, ay hadyay higla la. “Panginoon,” wanla, “hila man ya nangarawak ya a angkahêlék ay nag-alih gawan ha kapangyarihan mo hêñ impaplag naén hila.” ¹⁸ Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Nahêlék ko hi Satanas ya innabo ubat ha langit, ya nanad ha kagalingan hên kimat. ¹⁹ Dinyanan kataw hêñ kapangyarihan hêñ torakan ya kapatsi tamo, ya hilan Satanas. Hila ay nanad utan haka mahlay ya konipit ya makamatsi, noa, a kaw mahakitan, torakan yo hila man. ²⁰ Embayro man, ay paan kaw humigla, gawan hikaw ay namaalih hêñ nangarawak ya a angkahêlék. Noa, dapat humigla kaw, gawan nakahulat ha langit ya langan yo, ya labay habiêñ ya nag biyay kaw na hêñ ayn angga kalamo ni Apo Namalyari.”

Pinuri ni Apo Jesus hi Apo Namalyari (Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Hêñ habayto, ay pinahigla hi Apo Jesus hêñ Espiritu ni Apo Namalyari. Nanalangin ya hêñ êmén di, “Tatang ko ha langit, ampahalamatana kata, ya ampamaala ha langit haka luta, gawan impamwang mo ya tungkol kangko kanlan maaypa ya nakêm, ya a mo impamwang kanlan matag-ay ya pinagaralan, ya matag-ay ya nakêm. Awo, Tatang, ta habaytoy kalabayana mo.”

²² Bayo wani ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “In-ubuh nan impamwang kangko hêñ Tatang ko, hi Apo Namalyari ya tungkol kana. Ayn taganán makakilala kangko, ya Anak na, no alwan hiyan bêngat ya Tatang ko. Ayn êt taganá hêñ makakilala kanan Tatang ko, no alwan hikon bêngat, ya Anak na, haka hilay pilién ko hêñ makakilala kana.”

²³ Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol nan bêngat, ya wana, “Iningalwan kaw, gawan angkakit yo ya dyag ko. ²⁴ Hêñ hato, ay mal-at ya mâmipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main ari ya labay dayi hêñ makahêlék hêñ angkakit yo. Labay la dayin magilaman ya angkagilaman yo. Noa, a la nahêlék ya angkakit yo. A la êt nagilam ya angkagilaman yo.”

Ya alimbawa ya tungkol ha lalaki ya taga-probinsyan Samaria ya nakain-galo

²⁵ Minghan, main mónoron Kautuhan ni apo Moises ya nirêng, ta tuksôen na dayi hi Apo Jesus, ya wana, “Máñoro, hino ya daygên ko ta êmén ako madyanan hén biyay ya ayn angga?” ²⁶ Kabay nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Hinoy angkabáha mo bayro?” ²⁷ Amêhén, hinabi nan lalaki, ya wana, “Dapat lugurên tamo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hén boon nakêm, boon ihip, haka boon hékaw. Dapat tamo etaman hén lugurên ya kapareho tamo hén nanad pamanlugud tamо ha lawini tamо.” ²⁸ “Pêtég ya hinabi mo,” wani Apo Jesus. “No daygên mo ya habain, ay madyanan kan biyay ya ayn angga.”

²⁹ Nangotang yay na êt kan Apo Jesus ya hata mónoron Kautuhan, gawan a na labay hén mipakaréng-êy ya, ya wana, “Hinoy kapareho ko?”

³⁰ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Minghan main lalaki ya anlumohan ubat ha balayan Jerusalem palako ha balayan Jerico. Tinambangan la ya hén nangarawak ya lalaki. Kingwa lay takop na. Pinakatumbuk la ya êt. Bayo imbalag la ya hén pérad tanan natsi. ³¹ Amêhén, ay main pari tamon taga-probinsyan Judea, ya nagdann bayro. Hén nakit nay hatoy pérad tanan matsu, ay nagtugigih ya. ³² Êmbayro êt ya dinyag hén mihay Levita, ya kapareho tamon taga-probinsyan Judea ya nagdann bayro, ay nagtugigih ya êt. ³³ Noa, main mihay taga-probinsyan Samaria, ya nagdann bayro. Nahén nahélék nay lalaki ya tinambangan, ay naingalwan na ya. ³⁴ Nilako nay tinambangan, ta tinambalan nan alak haka laro ya manihugat-hugat na, bayo kinélkelan nay habayto. Inhakay na ya ha anhakyan na, hén palako ha mihay bali ya pagdahélân ya pan-upaan. Hinayhay na ya bayro. ³⁵ Nahén nagwatah, ay nam-i yan pera kanan hata nag bali, ta wana, ‘Hayhayén mo ya. No kulang ya hata an-ibalag ko, ay bayaran ko tana ya kulang ha pag-orong ko di.’” ³⁶ Amêhén, hinabi ni Apo Jesus ha mónoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Kanlan hatoy tatlo ya nagdann bayro ha lalaki ya tinambangan, ay hinoy main pamikipatêl ha kapareho na?” ³⁷ “Hatoy nakaingalo kana,” wanán mónoron Kautuhan ni apo Moises. Kabay wani Apo Jesus, “Mita kay na, ta êmbayro êt ya daygên mo.”

Hiniraw ni Apo Jesus hilay mitataali, ya hi Marta haka hi Maria

³⁸ Inhundo ni Apo Jesus haka hilay tagahonol na ya pammita la. Nilumatêng hila ha balayan ya main babayi ya nag langan Marta ya nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na, ta mangan. ³⁹ Main yan ali hi Marta hén mihay babayi ya nag langan Maria, ya nikno ha danin bitsih ni Apo Jesus hén ampanggilam toro na. ⁴⁰ Noa, nampotog ya hi Marta ta mal-at ya an-iluto na hén mimiha na. Kabay hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, a mo angkadambi ya pinaulayan na kon ali ko hén manluto hén mimiha ko? Iutoh mo ya dayi hén hawpan na ko.” ⁴¹ “Marta, anak ko, mampotog ka ha kal-atan dyag. ⁴² Mihan bêngat ya kailangan. Pinili ni Maria ya mangéd, ta panggilamén nay panoro ko. Ayn mamawal kana.”

11

Ya panoro ni Apo Jesus ya tungkol ha Panalangin (Mateo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Minghan nanalangin ya hi Apo Jesus ha mihay legal. Pangayari na, ay hinabi kana hén mihay tagahonol na, ya wana, “Panginoon, toroan mo kay

dayi hēn manalangin hēn nanad panoro ni Juan Bautista ha tagahonol na.”

² Hinabi ni Apo Jesus, “No manalangin kaw, ay êmēn di ya habiēn yo:

‘Tatang, puriēn ka dayi hēn balang miha.

Dayi lumatēng ya pamanlokop mo.

³ Dyanan mo kay dayi hēn kaēn ya kailangan naēn amêhēn.

⁴ Patawarêñ mo kay dayi ha kasalanan naēn ta ampatawarêñ naēn etaman
ya kaganawan ya nakadyag kasalanan kannaēn.

Paan mo kay paulayan hēn matukso.’”

⁵ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Waringan, ya miha kamoyu ay lumatēng ha balin kaluguran na hēn bonak yabi, ta habiēn na ya êmēn di, ‘Kalalaki, dyanan mo ko pon hēn maêkan. ⁶ Nilumatēng ya kaatag ya kaluguran ko ya nagdann di, ya ubat ha marayo, noa, ayn akon maipakan kana.’ ⁷ Émbayro man, ay hinabi nan kaluguran na ha lalēn bali na, ya wana, ‘A mo kon abalaēn. Nakakabat ya ilwangan, ta angkabêlêw kay, anggan maának ko. A ko kaimata hēn mam-in kailangan mo.’

⁸ “Anhabiēn ko kamoyu ya no a ya dayi mimata gawan ha pamilulugud la, ay mimata ya gawan pamalékpêk hēn hata kaluguran na, bayo idin nay kailangan hēn kaluguran na. ⁹ Kabay wangko kamoyu, pakapakikwaan yoy kailangan yo kan Apo Namalyari, ta dyanan na kaw. Pakatapolén yo ya kailangan yo kana, ta hawpan na kaw. Pakabaégén yo ya, ta gilamēn na kaw hēn nanad ha kabat ya loatēn. ¹⁰ Daygén yoy habayto, ta hilay ampakikwa ay dyanan. Hilay ampanapol hēn kailangan la kana ay makatapol. Hilay ampamaégn yoy ya kaw hēn nanad ha kabat ya loatēn. ¹¹ Ayn miha man kamoyu ya mam-in nabiyay ya utan ya makamatsi ha anak yo, no kikwa yan kēnan lanêm. ¹² Ayn etaman mam-in mahlay ya konipit ha anak na, no kikwa yan poga. ¹³ Makasalanan kaw man, ay kamwang kaw hēn mam-in ikakangéñ ha maának yo. Hi Apo Namalyari pon kaya, ya Tatang tamo ha langit, ya ayn kasalanan, ay yarin a ya mamahapat hēn Espiritu na kanlan balang kikwan habayto kana!”

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-27)

¹⁴ Minghan impaplag ni Apo Jesus ya mihay narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat, hēn namaomêl ha mihay lalaki. Hēn inumalih yay na, ay ampakahabi yay nay omêl. Nag-êpapah hilay kal-atan ya atsi bayro. ¹⁵ Noa, panhabiēn lan kaatag, ya pamaalih ni Apo Jesus hēn nangarawak ya a angkahêlêk, ay ha kapangyarihan ni Satanas,* ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. ¹⁶ Hilay kaatag etaman, ay labay la yan subukêñ, kabay hinabi la kana ya mamipahlêk yan palatandaan, ya ubat ha langit, ta êmēn la mamwangan no pêtêg hēn atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

¹⁷ Muwang ni Apo Jesus ya laman ihip la, ya êndat la no ubat kan Satanas ya kapangyarihan na. Kabay hinabi na, “No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hēn mihay bansa, ay mahira ya habayto. Émbayro êt ya mal-yari ha mipapamília ya mipapatsi. ¹⁸ No mipapatsi hilay angkalokopan ni Satanas, ay mahira bayto ya pamanlokop na. Panhabiēn yo ya ampamaalih akon nangarawak ya a angkahêlêk ha kapangyarihan ni Satanas. ¹⁹ No êmbayro awud, ay anto baytoy ubatan kapangyarihan hēn kalamo yo, ya

* ^{11:15} Beelzebul ha habin Griego.

ampamaalih hēn nangarawak ya a angkahēlēk? Hila êt ya ampamaptēg hēn mali kaw. ²⁰ Ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya pamaalih ko hēn nangarawak ya a angkahēlēk. Ya labay habiēn hēn habayto, ay atsi kamoyu ya pamanlokop ni Apo Namalyari.

²¹ “No main mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na, ay a makwa ya hinon atsi kana. ²² Noa, no main lumatēng ya makhaw êt kana, ay hambutēn na ya, ta kowēn na ya almas ya an-asaan na, haka ya kaganawan ya atsi kana, ta iatag-atag na.

²³ “Hilay ayn pon ha lokop ko, ay kapatsi ko. Haka hilay a ampanawop hēn manipon hēn tawo ta êmēn hila makilamo kangko, ay ampamidayo hēn tawo kangko.

Ya pamag-orong nan narawak ya a angkahēlēk (Mateo 12:43-45)

²⁴ “No umalih ha mihay tawo ya narawak ya a angkahēlēk, ya hinumapat kana, ay tawak-tawakēn nay namala ya luta, ta manapol yan mapagpatēkbēkan na. Noa, ayn yan matapol. Kabay wana ha nakēm na, ‘Mag-orong ko ha tawo ya ubatan ko.’ ²⁵ Pag-orong na, ay malatēng nay ubatan na, ya ayn êt napahili kana, malinis, haka nakakumpini, ya nakal-an hēn togēlan. ²⁶ Kabay managyat yan pitoy kapareho nan a angkahēlēk, ya narawak êt kana, ta paglamo na bayro. Haka humwēn hila, kabay lalo yay nan kaingalo ya hatoy tawoy inorongan na.”

Ya mantēg iningalwan

²⁷ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main mihay babayi bayro ha kal-atan, ya naghabi hēn makhaw kan Apo Jesus, “Iningalwan ya namianak haka namahoho kamo.” ²⁸ Noa, hinabi ni Apo Jesus kana ya êmēn di, “Lalo hēn an-ingalwan ya ampanggilam haka anhumonol ha habi ni Apo Namalyari.”

Ya toro ni Apo Jesus tungkol kanlan ampanapol hēn palatandaan ya ubat ha langit (Mateo 12:38-42)

²⁹ Kaban ampi-tsi-tsipon hilay kal-atan ha dani ni Apo Jesus, ay inhundo nay pamaghabi na, ya wana, “Bapan dawak hilay tawo amēhēn. Ampanapol hilan kapapaēpapah ya palatandaan ya ubat ha langit. Noa, ayn ipahlēk kanla, no alwan nanad ha naipahlēk hēn hato, ya kapapaēpapah ya nalyari kan Propeta Jonas.[†] ³⁰ No ay-êmēn yan nag-in palatandaan kanlan tagabalyan Ninive, hi Propeta Jonas, ay êmēn êt bayro hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mag-in palatandaan kanlan tawo amēhēn. ³¹ Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirēng ya Reyna hēn Sheba hēn hato hēn habyanan na kaw. Mipakarēng-êy kaw, ta agyan hadyay dayo na, ay nilako na hi Arin Solomon, ta labay nan gilamēn ya toro na. Amēhēn, ay main di ya matag-ay ya tungkulon kan Arin Solomon, noa, a kaw ampanggilam. ³² Ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ay mirēng hilay taga-Ninive, ya nipaghēhēn pamanyag lan kasalanan, hēn haton nagilam lay toro ni Propeta Jonas, ta habyanan la kaw, gawan main di ya matag-ay ya tungkulon kan Propeta Jonas, yan a kaw naghēhēn nanalibokot ha pamanyag yon kasalanan.”

[†] **11:29** No ay-êmēn hi Propeta Jonas ha tatloy allo haka tatloy yabi, ha bitokan kahlayan pating.

*Nangalimbawa hi Apo Jesus hên tungkol ha hawang
(Mateo 5:15; 6:22-23)*

³³ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Ayn mamagkêt hên atâng, bayo ihinêp o itagpên. Noa, ya atâng ay idin ha mantêg hên pamyanan atâng, ta êmén mahawangan ya danan lan anhumwên. ³⁴ Ya mata yo ay nanad pag-atâng yo. No nahawang ya mata yo, ay mahawangan êt ya nakêm yo. Noa, no napukakê ya angkahêlêk yo, ay nanad nariglêm êt ya nakêm yo. ³⁵ Kabay kaillag kaw, ta kayno ya êndat yon hawang, ya atsi kamoyu, ay kariglêman awud. ³⁶ No nahawangan ni Apo Namalyari ya nakêm yo, ta ayn man pérâd ya kariglêman bahêh, ay hadyay hawang ya biyay yo, ya nanad angkahawangan hên hadyay hawang ya atâng.”

*Hilay Pariseo haka hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises ay hinabyanan ni Apo Jesus
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)*

³⁷ Hêñ nayari yay nan nanoro hi Apo Jesus, ay main Pariseo ya nanagyat kana hên mangan. Kabay nakilako ya, haka inarap nay kaén. ³⁸ Nag-êpapah ya habaytoy Pariseo hên napansin na, ya a ya pon nag-uyah gamêt na hi Apo Jesus, bayo ya nangan.[†] ³⁹ Kabay wani Apo Jesus kana, “Hikaw ya Pariseo, ay maialimbawa ha mihay ampanguyah bat hên bulin baso haka bokot pinggan, ya a ampanguyah hên mantêg dêmék. Ta ampanguyah kaw hên gamêt yo, noa, ampaulayan yoy nakêm yo, ya hadyay kahibaan haka karawakan. ⁴⁰ Mulala kaw lawêh! Ya nanyag hên lawini, ay hiya êt ya nanyag hên nakêm. ⁴¹ Noa, idin yo dayi kanlan ayn maêkan ya laman hên pinggan yo, ta habaytoy mamalinis hên kabooan hên atsi kamoyu.

⁴² “Kaingalo kaw ya Pariseo! Mangêd ya an-idin yo kan Apo Namalyari ya ikamapo hên bulong ya pan-ihabug yo ha habaw yo, noa, angkapaulayan yoy maalagá, ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kan Apo Namalyari. Dapat yon idin kana ya ikamapo, noa, paan yon paulayan ya katoynungan haka ya pamanlugud yo kana.

⁴³ “Kaingalo kaw ya Pariseo! Ta labay yoy pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga,[§] haka labay yon galangên la kaw ha balayan. ⁴⁴ Kaingalo kaw ya Pariseo! Maialimbawa kaw ha pinangilbêngan ya bawal hên torakan ya ayn palatandaan, ya angkatorakan tawo gawan a la muwang. Ha hêlêk lan tawo ay mangêd kaw, yan antoroan yo hila hên manyag kasalanan hên a la muwang.”

⁴⁵ Amêhén, hinabi nan mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises kana, ya wana, “Mánoro, ha hinabi mo, ay angkahugatan kay etaman.” ⁴⁶ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Kaingalo kaw etaman, ya mánoron Kautuhan ni apo Moises, ta hadyay bêyat ya an-ipadyag yo kanlan kaatag, noa, pérâd man, ay a kaw ampanawop kanla. ⁴⁷ Kaingalo kaw, ta ampamadyag kaw hên pantson lan propeta ni Apo Namalyari ya pinatsi lan ninuno yo. ⁴⁸ Ya panyag yon habayto, ay pamaptêg ya an-umuyon kaw ha dinyag lan ninuno yo. Pinatsi lay propeta ni Apo Namalyari, bayo ampamadyag kaw pon êt hên pantson lan pinatsi la. ⁴⁹ Gawan êmbayro, ay hinabi nan kamwangan ni Apo Namalyari, ‘Tutoh ko kanla hilay mâmipamwang hên an-ipaihip ko kanla haka

[†] **11:38** Gawan kanlan Israelita, ay bawal mangan no a pon nag-uyah hên pahonol ha paniwala la. [§] **11:43** Ya pinakamahlay ya pagsimbaan lan Israelita ay ha Jerusalem, noa, main nanaway pagsimbaan ya nag langan sinagoga ha balang balayan ya nag mapoy Israelita ya nag ahawa.

hilay apostol. Ya kaatag ay patsên la. Ya kaatag êt ay pairapan la.' ⁵⁰ Kabay tanggapen lan tawo amêhén ya parusa, gawan ha pangamatsi lan habaytoy máimpamwang, paubat hén dinyag nay hata luta angga amêhén. ⁵¹ Mal-at ya pinatsi paubat hén pinatsi hi Abel, angga ha pinatsi hi Zacarias, ya pinatsi ha pilatan hén pamulaman hén an-iátang kan Apo Namalyari haka ya Templo. Anhabién ko kamoyu, parusaan ya tawo amêhén, gawan ha pangamatsi lan habayto.

⁵² "Kaingalo kaw ya mánoron Kautuhan ni apo Moises! Inalíh yoy susi hén kabat ha balin nag kamwangan tungkol ha kalabayan ni Apo Namalyari. A kaw anhumwén, bayo ambawalén yo êt hilay labay humwén."

⁵³ Hén nayari yan naghabi, ay nimitay na hi Apo Jesus bayro ha bali. Paubat hén habayto, ay minusmus la ya hén Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises. Mal-at ya an-ikotang la kana ta ⁵⁴ inimatohan la ya, ta êmén la yan madakép ha pamaghabi na.

12

Kaillag kaw kanlan magbabara (Mateo 10:26-27)

¹ Hén hato, libo-liboy ni-tsi-tsipon angga ha nangapitotorak hilan bitsih. Naghabi ya pon hi Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, "Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo, ya pagbabara lan anhumonol hila kan Apo Namalyari. ² Ayn intago ya a mamwangan haka mihibung. ³ Ya hinabi yo ha nariglém, ay magilaman ha nahawang. Ya inanah yo ha bali yo, ay miangaw."

No hino ya dapat kalimwan (Mateo 10:28-31)

⁴ "Anhabién ko kamoyun kaluguran ko, paan yon kalimwan ya labay mamatsin lawini yo, ta lawini yon bêngat ya mapatsi la. A la man magétan ha impiyerno ya kaélwa yo. ⁵ Anhabién ko kamoyu no hino ya dapat yon kalimwan. Kalimwan yo hi Apo Namalyari, ta panga-ubat nan mangwan biyay, ay main ya êt hén kapangyarihan hén mamitapon kaélwa yo ha apoy ya taganán a maparé ha impiyerno. Awo. Habién ko kamoyu, hiya ya kalimwan yo, alwan kaatag.

⁶ "Noa, hadyay lugud ni Apo Namalyari, ta agyan hilay nanaway manok lalé, ay a na ampaulayan. ⁷ Agyan habot ulo yo, ay muwang nay bilang. Kabay paan kaw malimo. A na kaw paulayan, ta maalagá kaw kanlan mal-at ya manok lalé."

Dapat tamon ipamwang ya paniwala tamo kan Apo Jesus (Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, "Hilay alwan maréng-éy hén mamaptéh ha arapan hén kal-atan ya hila ay ampaniwala kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay a ko etaman ikaréng-éy ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari. ⁹ Noa, hilay ampaghabi ha arapan hén kal-atan, ya a hila ampaniwala kangko, ay habién ko etaman lano ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari, ya a ko hila muwang.

¹⁰ "Hilay maghabi hén pamanira kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mapatawad. Noa, hilay maghabi hén pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari, ay a mapatawad.

11 “Idikil la kaw ha sinagoga haka la kaw gêtan kanlan kaatag ya manungkulon, ta kotangên la kaw, noa, paan kaw manyagah no hinoy pakibat yo, **12** ta habayto êt ay mamitoro kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari no hinoy habiën yo.”

Ya ayn minúwang ya mabandi

13 Amêhén, ya miha kanlan kal-atan, ay naghabi kan Apo Jesus, ya wana, “Mánoro, iutoh mo ha kaka ko ya atagan na ko ha mana naén ha tatang naén.” **14** Wani Apo Jesus kana, “Pata kotangên mo kangkoy habain? Alwan tungkulon ko hèn manlingon ha pamiatag hèn mana yo.” **15** Bayo wana kanlan kal-atan, “Illagan yoy nakêm yo ha kaganawan karidyaan, ta ya biyay ay a angkakwa ha mal-at ya pibandian.” **16** Amêhén, in-alimbawa ni Apo Jesus hèn êmén di, ya wana, “Ya mihay mabandi ay nakagapah hèn hadyay lakê ha luta na.” **17** Amêhén, nangihip ya hata mabandi no hino ya daygên na, ta kulang ya pamyanan na hèn nagapah na. **18** Naihipan na ya agwatén nay pamyanan na hèn nagapah na, ta manyag yan bayo, ya mahlay, ya pamyanan nan kaganawan pibandian na. **19** Ta atsi ha ihip na, no manyag yan habayto, ay mahabi na ha nakêm na ya pamamatuloy na tana, mangan, minêm, haka magpakahigla, ta a yay na maalihan hèn hinon maékan ha mal-at ya taon. **20** Noa, wani Apo Namalyari kana, ‘Mulala ka! Amêhén yabi, ay maalihan kan biyay. Kabay a mina mapakinabangnan ya imbuton mo ya para kamon bêngat.’” **21** Hèn nayari ni Apo Jesus ya habaytoy alimbawa na, ay wana, “Èmbayroy malyari kanlan ampaybuton hèn pibandian, noa, ampagkulang hila ha arapan ni Apo Namalyari.”

Ya paniwala kan Apo Namalyari (Mateo 6:25-34)

22 Bayo hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw manyagah, no hinoy maékan yo, ta êmén kaw mabiyay. Paan kaw êt manyagah no hinoy maitakop yo. **23** Gawan ya biyay ay maalagá ha kaén, haka ya lawini ay maalagá ha takop. **24** Hêlkén yoy manok lalê. A hila ampananêm o ampanggapah man, haka ayn hilan pamyanan hèn nagapah la. Èmbayroy man, ay ampananêm hila ni Apo Namalyari. Taganán maalagá kaw kanlan manok lalê, kabay a na kaw paulayan! **25** Manyagah kaw man, ay a yo mapakarang ya biyay yo! **26** No pérad man, ay a yo mapakarang ya biyay yo ha kayagahan yo, ay pata manyagah kaw hèn tungkol ha hinoman! **27** Awta manyagah kaw no hinoy itakop yo! Ihipén yo tanay pamantumubo hèn bulaklak. A hila ampag-obra o ampanayi man hèn takop la. Agyan hi Arin Solomon, ha kal-atan bandi na, ay a ya nakapagtakop hèn nanad kahampatan hèn mihay bulaklak. **28** No ya lamon, ya angkabiyay pon amêhén, bayo ulamên pangawatah, ay ampahampatén ni Apo Namalyari, yarin a na kaw dyanan takop! Kulang awud ya paniwala yo kana. **29** Kabay paan kaw manyagah ha panapol yon maékan haka mainêm yo. **30** Ta hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay panay hèn ampanyagah no hinoy maékan haka mainêm la. Noa, hikaw ay paan yo hilan totoën, ta muwang ni Apo Namalyari ya Tatang tamo ya kailangan yoy habayto. **31** Kabay unaén yoy pagpalokop yo kan Apo Namalyari, ta idin na ya kaganawan kailangan yo.”

Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha pibandian ha langit (Mateo 6:19-21)

³² Amêhén, hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Paan kaw malimo agyan pêpérâd kaw, ta mahigla hi Apo Namalyari, ya Tatang yo hén ilamo na kaw ha pamanlokop na. ³³ Ihaliw yoy pibandian yo, ta mam-i kaw kanlan ampangailangan. Ya mangéd ay manipon kaw hén pibandian ha langit, ta ha êmbayro, ay nanad kaw hén main pamyanan pera ya a mahira, haka a maalihan laman. Ta habaytoy pibandian ay a maplak, haka a êt mahira hén anag. ³⁴ Dapat yon daygén ya habayto, ta no anto ya pibandian yo, ay atsi êt bayro ya nakém yo.”

Ya mihay mangéd ya ipoh ay panay nakal-an

³⁵ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Dapat panay kaw hén nakal-an, hén nanad ha mihay mangéd ya ipoh ya panay nag dêkêt ya solo, ta êmén kaw ³⁶ mag-in nanad kanlan panay nakal-an hén tampol manloat danan hén amo la ustom mamaéga, pamanlumaténg nan ubat ha kasálan. ³⁷ Hadyay higla lan ipoh, no malaténg hilan amo la hén nakal-an. Paiknoén hilan amo la, ta hiyay mamiapag kaén la. ³⁸ Hadyay higla lan ipoh no malaténg na hilan nakal-an, pammuli na hén bonak yabi o maranon man. ³⁹ Pakaihipén yoy hatsi, no muwang na dayi hén nag bali no hinon oras hén lumaténg ya manakaw, ay a na ya paulayan hén mahowén ya bali na. ⁴⁰ Hikaw man, ay kailangan nakal-an kaw, ta hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay biglan lumaténg.”

Ya mihay ipoh ay dapat mapaypaniwal-an

(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Amêhén, wani Pedro, “Panginoon, hinabi moy hatoy alimbawa para bêngat kannâen hén labinloway tagahonol mo o para ha kal-atan?” ⁴² Kabay wani Apo Jesus, “Ya ipoh ya mapaypaniwal-an haka magaling, ay hiya ya dyanan tungkulon no main yan lakwén ya amo na. Hiya ya manalan bali na, haka mamiarasyon hén iluto lan kapareho nan ipoh, hén allo-allo. ⁴³ Hadyay higla hén ipoh, no malaténg na yan amo na hén ampanyag kalabayan na ha pag-orong na. ⁴⁴ Pakagilamén yo, dyanan na yan tungkulon hén amo na hén manalan hén hinon pibandian na. ⁴⁵ Noa, no ihipén nan hatoy ipoh ya mabuyot pon lumaténg ya amo na, bayo umpisaan nan pakatumbukén ya kapareho nan ipoh, ya lalaki haka babayi, ta mangan ya tana haka maglahing êt, ⁴⁶ ay no biglan lumaténg ya amo nan hatoy ipoh, ay parusaan nay ipoh na hén hadayay bêyat, bayo ilamo na ya kanlan a ampaniwalâ, bayro ha parusa ya ayn angga.

⁴⁷ “Ya ipoh ya ampakamwang kalabayan hén amo na, noa, a ya nakal-an hén honolén ya habayto, ay parusaan ya hén mabyat ya parusa. ⁴⁸ Noa, ya ipoh ya a ampakamwang no hinoy pan-ibawal hén amo na, ya nakadyag hén bawal ya dapat pamarusaan kana, ay parusaan hén alwan mabyat. Hilay dinyanan ni Apo Namalyari hén mal-at, ay mal-at etaman ya tapolén kanla. Hilay pinatsiwal-an hén mal-at, ay panapolan êt hén mal-at.”

Main pamigagampi gawan main maniwala kan Apo Jesus haka main a maniwala

(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Atsi ko di ha luta hén ampantan hén nanad apoy ya pamanatol ni Apo Namalyari. Dayi napagkétan ana ya habayto. ⁵⁰ Noa, hadayay bêyat ya kailangan kon danan pon. Habayto ya ampamag-ulon ihip ko angga ha a ya pon matupad. ⁵¹ Paan yon ihipén ya nantan

akon pamikiúmang ha miha ta miha, ta hikoy pangubatan hén pamigagampi, gawan main maniwala kangko, haka main a maniwala. ⁵² Paubat améhén, no alimbawa ta main limay katawo ha mihay pamilya, ay alwan parehoy ihip la, ta ya tatalo ay mihay ihip kanlan lowa. ⁵³ Ta hilay ampaniwala haka hilay a ampaniwala, ay alwan parehoy ihip. Ya tatang ay mihay ihip ha anak nay lalaki. Ya indo ay mihay ihip ha anak nay babayi. Ya ampo ya babayi ay mihay ihip ha manuyang nay babayi.”

*Dapat maintindihan ya labay habiên hén angkalyari améhén panaon
(Mateo 16:2-3)*

⁵⁴ Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan kal-atan, “No mahélék yo ya naboréng ha dapit kanaboan allo, ay habiên yo, ‘Manguran ya.’ Ay manguran ya bay. ⁵⁵ No angkapansin yoy angin ya ubat ha kabalah-balahan, ay habiên yo, ‘Mag-in hadyay omot améhén.’ Ay mag-in hadyay omot bay. ⁵⁶ Ampagbabara kaw! Muwang yo no hinoy labay habiên hén angkakit yo ha langit. Yarin a yo muwang ya labay habiên hén angkalyari améhén panaon!”

*Dapat makiúmang ha kapatsiyo
(Mateo 5:25-26)*

⁵⁷ Wana êt ni Apo Jesus, “Pata a kaw manimbágan no hinoy hépat? ⁵⁸ No main mamidikil kamoyu, ta gétan la kaw ha máningon kaso, ay mangéd ya makikatoynungan kaw pon kanla ha dann, ta êmén a la kaw na gétan ha máningon kaso. Ta kayno idin na kaw ha magbantay hén hukulan, ta ikulung kaw. ⁵⁹ Kabay bayro kaw tana ha hukulan angga ha a yo mabayaran ya kaganawan ya ipabayad la kamoyu.”

13

Dapat paghêhêan ya kasalanan

¹ Hén habayto, kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay nilumaténg ya ungnoy namihumbung kana, ya wanla, “Impapatsi ni Gobernador Pilato ya ungnoy taga-probinsyan Galilea kaban ampangátang hila hén ampakikwan patawad kan Apo Namalyari.” ² Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Êndat yo no mabyat ya kasalanan lan hata taga-Galilea kanlan kasalanan lan kaatag ya taga-Galilea, gawan êmbayro ya nalyari kanla? ³ Alwa! Noa, anhabiéñ ko kamoyu, no a yo paghêhêan hén talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay matsu kaw ngan etaman. ⁴ Ihipén yo hilay labinwalo ya natsi hén natumba ya tawer ha Siloe. Êndat yo no mabyat ya kasalanan la kanlan kasalanan lan kaatag ya ampaidi ha balayan Jerusalem? ⁵ Alwa! Noa, anhabiéñ ko kamoyu, no a yo paghêhêan hén talibatokan ya pamanyag yon kasalanan, ay matsu kaw ngan etaman.”

Ya alimbawa tungkol ha poon kayo ya nag langan igos

⁶ Améhén, nam-i yan alimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag poon kayoy igos ha pananéman nan ubas. Minghan nanapol yan tagéy hén hatoy igos, noa, ayn. ⁷ Kabay hinabi na ha ampanayhay hén tanaman na, ya wana, ‘Tatloy nay taon hén ampanapol akon tagéy hén hata igos, noa, ayn. Potohén mina, ta bêngat ya tanan angkahayang ya luta.’ ⁸ Noa, hinabi nan ampanayhay hén tanaman, ya wana, ‘Apo, paulayan mo ya pon hata taon, ta gambolén koy poon na, ta dyanan ko yan abono. ⁹ No managéy ya ha taon, ay mangéd. No a ya êt managéy, ay ipapotoh mina bayto kangko.’”

Namaalih hi Apo Jesus hén hakit hén mihay babayi ya nakuba

¹⁰ Mihay allon pamagsimba, ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha miha kanlan sinagoga. ¹¹ Main babayi bayro ya hinapatan hēn namakuba kana, hēn labinwaloy taon ana. A nay nan maitoynung ya bokot na. ¹² Hēn nahēlēk na ya ni Apo Jesus, ay wana ha babayi, “Ayn kay nan hakit!” ¹³ Impalunto nay gamēt na ha nakuba, kabay tambēng yan tinumoynung ya bokot na, bayo pinuri na hi Apo Namalyari. ¹⁴ Noa, nanuluk ya main tungkuluan ha sinagoga, gawan allon pamagsimba, hēn namaalih hi Apo Jesus hēn hakit nan nakuba. Kabay wana kanlan kal-atan, “Main anēm ya allo ya nakal-an ha pamagobra. Kabay dapat ipaalih yoy hakit yo ha miha kanlan habaytoy anēm ya allo, alwa ha allon pamagsimba.” ¹⁵ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw ya ampagbabara! No main kaw hēn baka o asno ya nakah-ēl, ay yarin a yo yan okalēn ta êmēn ya kainēm, ha allo man hēn pamagsimba! ¹⁶ Hata babayi, ya miyah kaapo-apoan ni apo Abraham, ay atsi ha aypaan kapangyarihan ni Satanas hēn main nanan labinwaloy taon, kabay kailangan yan okalēn, agyan allo hēn pamagsimba.” ¹⁷ Hēn nahabi nay habayto, ay nipakarêng-êy hilay anhumalanghang kana. Noa, hilay kaatag bayro ay nipaghigla ha mangangêd ya kapapaêpapah ya dinyag na.

*Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha paman-tumubo hēn miyah nanaway but-o
(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)*

¹⁸ Amêhēn, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hēn pamanlokop na? ¹⁹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hēn miyah nanaway but-o ya intanēm. Iibon man ya but-o, ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

*In-alimbawa ni Apo Jesus ya pamanlokop ni Apo Namalyari ha pampaalsa
(Mateo 13:33)*

²⁰ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Hinoy pangialimbawaan ko hēn pamanlokop ni Apo Namalyari? ²¹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pampaalsa ya pinakigawgaw hēn miyah babayi ha kal-atan hēn arina, haka nilum-at ya habaytoy kal-atan.”

*Ya toro ni Apo Jesus ya tungkol ha makpit ya ilwangan
(Mateo 7:13-14, 21-23)*

²² Kaban inhundo ni Apo Jesus ya pammita na ha balayan Jerusalem, ay nanoro ya ha kaganawan balayan haka kaganawan baryo ya angkadanan na. ²³ Minghan main naghabi kana, ya wana, “Apo, pêpérad bêngat ya madyanan biyay ya ayn angga?” ²⁴ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Pakangêrên yon humwêñ ha makpit ya ilwangan. Anhabîen ko kamoyu, mal-at ya mapilit hēn humwêñ, noa, a hila makahowêñ.

²⁵ “No ingkabat nan nag bali ya ilwangan, ta mirêng kaw hēn mamaêg hēn mamaêg, ya habiêñ yo, ‘Panginoon pahowêñen mo kay!’ ay habiêñ na kamoyu, ‘A ko muwang no hino kaw.’ ²⁶ Bayo habiêñ yo, ‘Ay-êmêñ mon mahabi ya habayto, ha napagkaaêm naêñ ka, ta nanoro ka di ha legal naêñ.’ ²⁷ Amêhêñ, habiêñ nay na êt hēn nag bali, ya wana, ‘A ko muwang no hino kaw. Pakarayo kaw kangko, hikaw ya nipanyag karawakan.’ ²⁸ Hadyay tangih yo bayto, haka mipang-ngê-ngêt kaw ha hadyay ilab boy ha hadyay huluk ya matanam yo, ta mahêlêk yo hilay unan natsi, hi apo Abraham, hi

apo Isaac, hi apo Jacob haka hilay mampipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya atsi ha pamanlokop na, noa, hikaw etaman, ay itaboy. ²⁹ Habaytoy allo, ay mal-at ya alwan Israelita ya ubat ha ayri man ya legal di ha luta, ya kiaêm ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. ³⁰ Pakagilamên yo. Main kaatag ya êndat yon a hila makahowên ha pamanlokop ni Apo Namalyari, yan itad hilan hépat hên humwên. Main kaatag êt ya êndat yon itad hilan hépat hên humwên, yan a hila makahowên.”

*Ya pamanlugud ni Apo Jesus kanlan taga-balayan Jerusalem
(Mateo 23:37-39)*

³¹ Hêñ habayto, ay main nilumatêng ya ungnoy Pariseo. Hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “Pakarayo ka di, ta labay na kan patsêñ ni Gobernador Herodes Antipas.” ³² Amêhêñ, wani Apo Jesus kanla, “Habiên yo kan Gobernador Herodes Antipas, ya habaytoy manloko, ya ampamaalih akon hakit haka nangarawak ya a angkahêlêk amêhêñ haka nobukah. Haka ha ikatlon allo ay yarien ko ya dyag ko. ³³ Ihundo koy pammita ko ha balayan Jerusalem amêhêñ, nobukah haka makalwa, ta alwan mangêd para ha mihay propeta ni Apo Namalyari hêñ matsi ha kaatag ya legal no alwan ha Jerusalem.”

³⁴ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kaingalo kaw ya taga-Jerusalem, ta pinagbabato yoy propeta ni Apo Namalyari angga ha hilay natsi. Kata-ungno kataw nan labay lokopén hêñ nanad ha pamanlokop hêñ mihay toan manok ha hiwhiw na. Noa, a kaw mabay hêñ palokop kangko. ³⁵ Kabay booy nakêm kataw nan paulayan. A yo ko pon mahêlêk, angga ha a yo habiên ya habaytsi, ‘Iningalwan ya in-utoh ni Apo Namalyari.’”

14

Namaalih hi Apo Jesus hêñ hakit hêñ mihay lalaki

¹ Mihay allon pamagsimba lan Israelita, ay hinagyat hi Apo Jesus hêñ mangan ha bali hêñ mihay manungkulanan Pariseo. Inimatongan la hi Apo Jesus. ² Kaban an-imatonan la ya, dinumana kan Apo Jesus ya mihay lalaki ya ginumayá ya lawini gawan hakit. ³ Kabay hinabi ni Apo Jesus kanlan Pariseo haka kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Ay-êmén ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari? Bawal kano hêñ mamaalih hêñ hakit ha allon pamagsimba o ahê?” ⁴ Noa, a hila nagtonoy. Ya dinyag ni Apo Jesus ay namaalih ya hêñ hakit nan lalaki, bayo impabita na ya. ⁵ Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kanla, “No alimbawa ta anak yo, o baka yoy manabo ha malalê ya pangahoyan, yarin a yo tambêng ialih ya habayto, allo man hêñ pamagsimba?” ⁶ Noa, ayn naghabi.

Ya mangêd ya ugali ha kaluto

⁷ Napansin ni Apo Jesus ya hilay kaatag ya hinagyat bayro ha kaluto hêñ hatoy Pariseo, ay nikno ha iknoan hêñ manungkulanan agyan alwa hilan manungkulanan. Kabay tinoroan na hila, ya wana, ⁸ “No alimbawa ta main managyat kamo ha kaluto hêñ kasal, ay paan kan mikno ha iknoan hêñ manungkulanan, ta kayno main lumatêng ya manungkulanan, ⁹ bayo habiên na kamo hêñ hatoy nanagyat kamo, ‘Kalalaki ko, idin mo pon kanan manungkulanan ya habain ya iknoan.’ Kabay mipakarêng-êy kay na, ta mikno ka tana ha pinakamarayo ya iknoan. ¹⁰ No in-agkat ka ha kaluto, ya mangêd, ay mikno ka tana ha pinakamarayo ya iknoan, ta kayno habiên nan nanagyat kamo,

‘Kalalaki ko, dumani ka di ha mangêd ya iknoan.’ Ha êmbayro ay, mahêlêk lan kaatag ya atsi ha kaluto no ay-êmén kan dinayêw. ¹¹ Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, haka hilay maaypay nakêm ay itag-ay.”

¹² Amêhén, hinabi ni Apo Jesus ha nanagyat kana, “No magkaluto ka, paan mon bêngat hên hagyatêñ hilay kaluguran mo, kamag-anak mo haka hilay karani mo hên bali ya mabandi. Ta lano, ay hagyatêñ la ka êt, kabay matumbahan la kay na. ¹³ No magkaluto ka, ay hagyatêñ mo hilay mangairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag. ¹⁴ A hila man makahagyat kamo, ay humigla ka, ta tumbahan na kan hagyatêñ lano ni Apo Namalyari ha mangoman mabyay hilay banal.”

*Ya alimbawa ya tungkol ha mahlay ya kaluto
(Mateo 22:1-10)*

¹⁵ Hêñ nagilam hêñ miha kanlan ampangan bayro ha bali nan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay wana kana, “Bapan higla lan tawo ya kilamo ha kaluto ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” ¹⁶ Amêhén, wani Apo Jesus, “Main mihay lalaki ya nagkaluto, ta mal-at ya hinagyat na. ¹⁷ Hêñ nakalutoy na, ay in-utoh na hilay ipoh na hêñ baêgêñ hilay hinagyat na, ta habiêñ na ya êmén di, ‘Kaw na di, ta nakal-an ya kaêñ tamo.’ ¹⁸ Noa, balang miha kanla ay naghabi, ‘Pasinsya kaw na, ta a ko makalako ha kaluto.’ Ya una ay naghabi ha ipoh, ya wana, ‘A ko makalako ha kaluto, gawan nakahaliw akon tamnan ko, ya kailangan kon hirawêñ.’ ¹⁹ Hinabi hêñ miha, ‘Nakahaliw akon limay paris hêñ baka. Dapat ko hilan subukêñ hêñ panyarol. Pasinsya kaw na.’ ²⁰ Hinabin mihay na êt, ya wana, ‘Babayo kay kasal, kabay a ko makalako ha kaluto.’ ²¹ Nuli ya habaytoy ipoh, ta in-ubuh nan hinabi ya habayto ha amo na. Hadyay huluk hêñ amo hêñ habaytoy ipoh. Hinabi na ha ipoh, ya wana, ‘Galingêñ mo ha dann hêñ balayan, ta hagyatêñ mo hilay mairap, hilay lumpo, hilay pilay, haka hilay buwag.’ Kabay nammita yay nay ipoh. ²² Hêñ nag-orong ya ipoh, ay wana, ‘Hinonol koy utoh mo, Apo. Noa, makwal pon ya panganan.’ ²³ Kabay hinabi nan amo ha ipoh na, ya wana, ‘Pakahagyatêñ mo hilay ayn bali, ya nag hawong ha danin dann ha laylay balayan, ta êmén mapno ya bali ko. ²⁴ Anhabiêñ ko kamoyu ya ayn miha man kanlan una kon hinagyat ya makataway hêñ kaluto ko.’”

Hilay tagahonol ni Apo Jesus ay kailangan lan ibalag ya kaganawan maalagá kanla

(Mateo 10:37-38)

²⁵ Minghan, hêñ mal-at ya nakilako kan Apo Jesus, ay inarap na hila, ta hinabi na kanla, ²⁶ “Hilay labay hêñ magpalokop kangko, ta mag-in tagahonol ko, ay kailangan lugurêñ la ko hêñ igit êt ha toa la, ahawa la, anak la, kaka la, ali la, haka sarili la. ²⁷ Haka hilay alwan nakal-an hêñ magteéêñ hêñ pamairap, o matsu man, ha pamanhumonol la kangko hêñ nanad ha pamwat hêñ nabyat ya koros, ay alwan hêpet hêñ mag-in tagahonol ko. ²⁸ Dapat yon pakaihipêñ pon ya kairapan hêñ mag-in tagahonol ko. Habaytoy nanad ha mihay labay hêñ manyag hêñ matag-ay ya bali, ya pakaihipêñ na pon mangêd, no hukad ya kaganawan kailangan na, ta êmén mayari ya bali. ²⁹ Ta, no a nan pakaihipêñ hêñ mangêd, ta bat nay nan umpisaan daygêñ, bayo, no a na mayari, ay kailyan la yan balang makahêlêk hêñ bali na, ta katarêk-tarêk ya nayari. ³⁰ Wanla, ‘Hêlkên yo! Hatsi ay nag-umpisan manyag bali, noa, a na impayari.’ ³¹ Êmbayro êt ya mihay ari ya main mapon liboy hundaloh, ya labay hêñ lumaban ha kaatag ya ari ya nag lowampon libo ya hundaloh,

ay pakaihipên na pon hêñ mangêñ no kaya na. ³² Ta no a na kaya, kaban marayo ya pon ya kapatsi na, ay main yan iutoh ya makihabi pon ha kapatsi na ya makikatoyungan ya tana. ³³ Êmbayro êt kamoyu no labay yo hêñ mag-in tagahonol ko, ay pakaihipên yo pon no kaya yon ibalag ya kaganawan maalagá kamoyu, bayo kaw magpalokop kangko. Ta no a yo kaya, ay a kaw malyarin mag-in tagahonol ko.”

*Ya ahin ya naalihan alat
(Mateo 5:13; Marcos 9:50)*

³⁴“Mangêñ ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. ³⁵ A ya magamit hêñ pamataba man hêñ luta. Kabay itapon la tana. Hikaw ya ampanggilam kangko, pakaihipên yoy toro ko!”

15

*Hilay apon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan tupaya nitama
(Mateo 18:12-14)*

¹ Amêhêñ, hilay máningil buwih haka kaatag êt ya mapanyag nangarawak, ay dinumani kan Apo Jesus ta manggilam hêñ anhabien na. ² Anhumulapo hilay Pariseo haka hilay mánorón Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, “Têh! Habaytsi ay ampananggap hêñ makasalan, bayo ampakiaêm ya êt kanla!”

³ Kabay dinyanan hila ni Apo Jesus hêñ hata alimbawa,

⁴ “No alimbawa ta main miha kamoyu ya nag magatoh ya tupa, ta nitama ya miha, ay hinoy daygêñ na? Siguradon ibalag na pon ya siyamapo boy siyam bayro ha pagpastolan la, ta tapolén nay habaytoy miha ya nitama hêñ angga ha matapol nay habayto. ⁵ Pamakatapol nan habaytoy tupa, ay bapan higla nay na. Kabay bakayêñ na yan paorong. ⁶ Panlumatêng na ha bali na, ay hagyatêñ nay kaluguran na haka karani nan bali, ta wana kanla, ‘Magpakahigla kitamo, ta natapol koy tupa ko ya nitama.’ ⁷ Êmbayro êt ha langit, ay siguradon magpakahigla hila ha mihay makasalan ya maghêhê hêñ manalibokot ha pamanyag karawakan, kisa ha siyamapo boy siyam ya êndat lan mangêñ hila haka a lay nan kailangan hêñ kikwan patawad.”

Ya pera ya nakatak

⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “O alimbawa ta main babayi ya nag mapoy pera ya pilak, bayo nakatak ya miha, hinoy daygêñ na? Pagkétan nay pag-atâng, palisan nay bali, ta pakatapolén nan mangêñ angga ha matapol na ya nakatak. ⁹ Pamakatapol na hêñ habaytoy pera, ay hagyatêñ na hilay karani nan bali, haka kaluguran na ta magpakahigla hila. ¹⁰ Êmbayro êt ya kahiglaan lan anghel ni Apo Namalyari, gawan main mihay makasalan ya maghêhê hêñ manalibokot ha pamanyag karawakan.”

Ya makotaw ya miyawhay ya nanad nitama

¹¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Main mihay lalaki ya nag anak hêñ loway miyawhay. ¹² Amêhêñ, hinabi nan poto ha tatang na, ya wana, ‘Tatang, idin mina kangko amêhêñ ya atag ko ha pibandian mo, ya mana naen lowan mitaali.’ Kabay inatag nan tatang la ya pibandian na kanlan Iowa. ¹³ A nabuyot, ay inhaliw nan poto ya atag nay bandi, ta nammita yan palako ha kaatag ya bansa ya marayo. Bayro nan inhayang ya atag nay bandi na ha pamanyag karawakan. ¹⁴ Ha kabuyutan, ay naubuh ny nan nagastos ya atag na. Hêñ habayto ay nagkamain lonoh bayro. Kabay pêrad tana, ay natsi yay na dayi. ¹⁵ Ya dinyag na ay nakiamo yay na pon ha

mihay taga-bayro ya namiutoh kana hēn mamakan hēn baboy na. ¹⁶ Labay na dayin makiékan ha pangkaén lan baboy, noa, a la ya dinyanan. ¹⁷ Hēn napakaihip-hip nan mangéd ya dinyag na, ay hinabi na ha nakém na, ya wana, ‘Hilay ipoh hēn tatang ko ay angkahawa ha pangan, kaban hikong kit, ay pérad tanan matsi ha hadyay lonoh ko di. ¹⁸ Mag-orong ako ha tatang ko, ta habiēn ko kana, ‘Tatang, nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo. ¹⁹ Alwa mo kinan baégén anak mo. Daygén mo ko tanan mihay ipoh mo.’ ²⁰ Kabay nammita yay nan pauli ha tatang na.

“Marayo ya êt ha bali la, ay napatsilyapan yay nan tatang na. Naingalwan na yan tatang na kabay nuwayu ya hēn nanupa ha anak na, ta tinakéh haka inaro na ya. ²¹ ‘Tatang,’ wanán anak, ‘nakadyag akon kasalanan kan Apo Namalyari haka kamo. Alwa mo kinan baégén anak mo.’ ²² Noa, binaégnan tatang na ya ipoh na, ta wana, ‘Galingén yo. Kowén yoy pinakamahampat ya takop, ta ipatakop yo kana. Pahing-hingan yo ya haka dyanan yo yan pag-apin bitsih. ²³ Patsén yoy pinakamatabay biseron baka, ta magpakahigla kitamo! ²⁴ Magpakahigla kitamo, gawan hata anak ko ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumaténg ya awud!’ Kabay nagapakahigla hila.

²⁵ “Hēn habayto, ay atsi ya ha panamnan la ha marayo ya kaka na, ya punganay. Hēn narami yay na ha bali la, ay nagilam nay tsig-tsigan haka hayawan. ²⁶ Kabay binaégnay mihay ipoh la, ta wana, ‘Hinoy angkalyari di?’ ²⁷ Kabay wanán ipoh, ‘Apo, nilumaténg ya ali mo. Impapatsi hēn tatang mo ya pinakamatabay biseron baka, gawan nilumaténg ya hēn nabiyay.’ ²⁸ Améhén, hinumuluk ya punganay. A na labay humwén ha bali. Kabay inumawah ya tatang na, ta inamung-mung na ya, ta êmén ya humwén. ²⁹ Noa, wana ha tatang na, ya wana, ‘Mal-at ya taon kinan ampanawop kamo hēn nanad ipoh. Ya kaganawan an-iutoh mo kangko, ay hinonol ko. Noa, miha man ya biseron kambing, ay ayn kan indin kangko ya maipapatsi naén dayi hēn kaluguran ko, ta êmén kay magpakahigla. ³⁰ Hata poto mo, ay nanayang bandi mo ha pamabayi na, bayo pinamatsi mo ya êt hēn pinakamatabay biseron baka!’ ³¹ Kabay wanán tatang na, ‘Anak ko, alwan êmbayro. Panay katan kalamo. Ya kaganawan pibandian ko ay pibandian mo. ³² Noa, hata ali mo ya nanad natsi, ay angkabiyay awud! Hiyay nanad nitama, noa, nilumaténg ya awud! Kabay kailangan kitamon magpakahigla.’”

16

Ya narawakyá pinatsiwal-an hēn pibandian

¹ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, ‘Main mihay mabandi ya main pinatsiwal-an hēn pibandian na. Noa, main naghabi ha mabandi ya panhayangén ya pibandian na hēn pinatsiwal-an na. ² Kabay impabaégnan mabandi ya habaytoy pinatsiwal-an na, ta wana kana, ‘Hinoy hatsi ya angkaléngé ko tungkol kamo? Ipaahlék mo kangko ya hulat mo ha nagastos mo ha pibandian ko, ta paubat améhén alway nan hika ya patsiwal-an ko.’ ³ Kabay hinabi nan hata pinatsiwal-an ha nakém na, ya wana, ‘Alihan akon ámo ko ha tungkulán ko. Hino kaya ya daygén ko? A ko agyu ya mabyat ya obra, nanad pag-obra ha luta. Maréng-éy ako etaman hēn magpalimos. ⁴ Awo bay, muwang kina ya daygén ko, ta êmén la ko hagyatén ha bali la, agyan alihéñ na ko ha tungkulán ko.’

⁵ “Miha-miha nan binaêg hilay main utang ha amo na. Hinabi na ha una, ya wana, ‘Ungnoy utang mo ha amo ko?’ ⁶ Kabay wanen nag utang, ‘Dinalan ya hukat hèn langis.’ Amêhén, hinabi nan pinatsiwal-an ha nag utang, ya wana, ‘Iawah moy listahan utang mo. Tambêng kan mikno, ta hagilyan mon limampo.’ ⁷ Bayo hinabi nan pinatsiwal-an ha kaatag ya main utang, ya wana, ‘Ungnoy utang mo?’ Kabay wanen nag utang, ‘Dinalan ya kaban hèn trigo.’ Amêhén, hinabi nay na êt hèn hatoy pinatsiwal-an, ya wana, ‘Iawah moy listahan utang mo, ta hagilyan mon walumpo.’ ⁸ Hèn napansin nan amo ya dinyag nan pinatsiwal-an nan pibandian na, ay dinayêw na ya. Dinayêw na ya, alwan gawan pamanloko na kana, noa, gawan magaling yan mangihip. Pêtêg bay magaling hilan mangihip hèn ikakangêd la ha sarili la, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, kisa kanlan nagpalokop kana.”

⁹ Wana êt ni Apo Jesus ha tagahonol na, “Anhabién ko kamoyu, gamitén yoy pibandian yo ha pamanawop hèn kalamo yo di ha luta, ta êmén lano ha langit, ha ayn nanan pera, ay mahigla la kaw tanggapén lan kalamo yo ya atsi bayro gawan ha hawop yo kanla. ¹⁰ Ya mapaypaniwal-an ha pérad, ay mapaypaniwal-an ha mal-at. Ya a mapaypaniwal-an ha pérad, ay a etaman mapaypaniwal-an ha mal-at. ¹¹ No alwa kaw hèn mapaypaniwal-an ha pibandian di ha luta, ay ayn etaman mamipatsiwa kamoyu hèn mantêg pibandian ha langit. ¹² No alwa kaw hèn mapaypaniwal-an ha pibandian hèn kaatag, ay ayn bayton mam-i kamoyu, hèn mag-in taganán kamoyu.

¹³ “Ayn hinoman ya makapaghuyo ha loway amo hèn booy nakêm. Ta lugurên nay miha, haka kahêmekan nay miha, o huyuênan mantêg ya miha, ta hatoy miha, ay pahawaan na. Èmbayro êt, ay a yo kayan huyuêni hi Apo Namalyari no ubuhêñ yoy hêkaw yo ha pibandian.”

Hino-hino kay na hèn ya toro ni Apo Jesus (Mateo 11:12-13; 5:31-32; Marcos 10:11-12)

¹⁴ Hèn nagilam lan Pariseo ya hinabi ni Apo Jesus, ay kinailyan la ya gawan kamata hilan pera. ¹⁵ Kabay hinabi na kanla, ya wana, “Ampagbabara kaw ha arapan hèn kapareho yo, noa, muwang ni Apo Namalyari ya nakêm yo. Ya bapan hampat ha ihip hèn tawo, ay kapahuluk kan Apo Namalyari.

¹⁶ “Ya impamwang lan mâmipamwang hèn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya impamwang lan Kautuhan ya impahulat na kan apo Moises, ay tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Haka hi Juan Bautista ya nag-umpisa hèn nanupad hèn habaytoy impamwang la. Paubat ha pamanlumatêng na, ay an-iaral ya Mangêd ya Habi tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka mal-at ya ampamilit hèn palokop kana. ¹⁷ Noa, nataluh hèn alihêñ ya luta haka ya angkahâlêk ha langit kanan daygêñ ayn pukat ya miha man ya naipêk ya gulis kanlan habaytoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ya hinulat ni apo Moises.”

¹⁸ Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Ya lalaki ya mamihiyyat hèn ahawa na, bayo mag-ahawaan kaatag, ay nakadyag kasalanan gawañ namabayi ya. Èmbayro êt ya lalaki ya nangahawa hèn babayi ya inhiyay, ay nakadyag ya êt kasalanan hèn namabayi.”

Ya mabandi haka hi Lazaro

¹⁹ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Main mihay mabandi ya ampagtakop hèn makamal ya takop. Allo-allo, ay angkahawa ya ha hinon labay nan kaén. ²⁰ Main etaman mihay mairap bayro ya nag langan Lazaro

ya napnoan hēn nuka, ya pan-ibul-ih lan kit ha arapan bali nan hatoy mabandi. ²¹ Atsi ya bayro, ta labay na dayin makaêkan agyan momo hēn mabandi. Kaingalo yan kit, ta main êt bayron aho ya ampiapanapoh hēn nuka na. ²² Hēn natsi hi Lazaro, hiyay gintan hēn anghel ni Apo Namalyari ha langit, ha dani ni apo Abraham. Natsi ya êt ya hatoy mabandi, bayo in-ilbêng.

²³ “Hiyay gintan ha Hades. Kaban ampagdusa ya bayro ay naningla ya. Bayro ha marayo, ay nahêlêk na hi apo Abraham haka hi Lazaro. ²⁴ Kabay nan-angaw ya, ya wana, ‘Apo Abraham, ingalwan mo ko dayi. Iutoh mo hi Lazaro ya ibahá nay tampoh hēn panoro na ha lanêm, ta pakêbêlén nay dila ko, ta angkairapan ako di, gawan hadyay omot hēn hata apoy.’ ²⁵ Noa, wani apo Abraham, ‘Anak ko, muwang mo hēn angkabiyay ka pon, ay hinumawa ka ha kaganawan mangangêd, kaban nagtêêh yan kairapan hi Lazaro. Amêhén, ay mahigla ya bayri hi Lazaro, kaban hika ay ampagirap. ²⁶ Miha êt, ay main bapan lalên bêngaw ha pilatan tamo. Kabay a kay makalako kamoyu, haka a kaw makalako di.’

²⁷ “Hinabi nay na êt hēn mabandi, ‘No êmbayro awud, ay iutoh mo dayi hi Lazaro ha balin tatang ko. ²⁸ Ta habiêñ na dayi kanlan limay kapotoh pohêl ko ya kaillag hila, ta êmêñ hila a miabot di ha legal hēn hadyay pamagdusa.’ ²⁹ Noa, wani apo Abraham, ‘Atsi kanlan kapotoh pohêl mo ya inhulat ni apo Moises haka ya inhulat lan kaatag ya mámpamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya paniwal-an la dayi.’ ³⁰ Wanan mabandi, ‘Kulang ya habayto apo Abraham. Noa, no main mangoman mabiyay ya natsi, ya mangaral kanla, ay paghêhêan la bayto ya kasalanan la.’ ³¹ Noa, wani apo Abraham, ‘No a la paniwal-an ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mámpamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay a hila êt mapaniwala ha pamwang hēn mihay natsi, ya nabiyay oman.’ ”

17

Ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan (Mateo 18:6-7, 21-22; Marcos 9:42)

¹ Amêhén, wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Taganán lumatêng kantamo ya tukso hēn manyag kasalanan, noa, kaingalo ya am-pangubatan hēn tukso. ² Hinoman ya pangubatan hēn pamanyag kasalanan hēn mihay maaypa ya nakêm hēn nanad kanlan habaytsi ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hēn habayto, ay patsêñ ya hēn êl-an yan mahlay ya bato ha lêey na, ta ilêmêh ya ha malalê ya lanêm. ³ Kabay kaillag kaw.

“No ya kapareho mo ay nakadyag hēn kasalanan kamo, ay kailangan habyanan mo ya, ta êmêñ ya maghêhê ha pamanyag nan kasalanan. No maghêhê ya, ay patawarêñ mo ya. ⁴ Kata-ungno ya man hēn mikasalanan kamo, ha mihay allo, ta panay yan maghêhê, ay dapat mo yan patawarêñ.”

Ya paniwala kan Apo Namalyari

⁵ Amêhén, hinabi lan apostol kana, ya wanla, “Panginoon, pahanan moy paniwala naêñ kan Apo Namalyari.” ⁶ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Nanawa man ya paniwala yo kan Apo Namalyari, ya nanad bat but-on mustasa, ay mahabi yo kanan hata kayo, ‘Ulutêñ moy sarili mo, ta mag-álih ka ha dagat!’ ay humonol ya kamoyu.”

Ya tungkulán hēn ipoh

⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Waringan, no main kaw hēn ipoh ya nilumatēng ya ubat ha panyarolan o kaya ha pagpastolan, yarin mahabi yo kana ya, ‘Ka di, ta mangan!’ ⁸ Alwa. Ya habiēn yo kana ay ‘Pangil-an mo kon kaēn. Bayo maghagili kan takop, ta mamiyatag ka kangko, ta kaban ampangan ako, ay gawangan mo kon hinon kailangan ko. Pangayari ko, ay hikay nay mangan.’ ⁹ A yo ya man pahalamatan no daygēn nay kaganawan in-utoh yo kana. ¹⁰ Émbayro êt ya dapat yon daygēn pamakadyag yon kaganawan impadyag ni Apo Namalyari kamoyu. Paan kaw nan manapol hēn pamandayēw. Habiēn yo tana ya, ‘Hikay ay ipoh bēngat. Kabay andaygēn naêñ bēngat ya tungkulana naêñ.’”

Namaalih hi Apo Jesus hēn hakit hēn mapoy nag ketong

¹¹ Ha pammita lan Apo Jesus palako ha balayan Jerusalem, ay nagdann hila ha pilatan hēn probinsyan Samaria haka probinsyan Galilea. ¹² Hēn pahowēn hilay na ha mihay baryo, ay nakatupa hila hēn mapoy nag hakit hēn ketong ya tinunggēn ha marayo-dayo, ¹³ ta in-angaw la, ya wanla, “Panginoon Jesus, ingalwan mo kay.” ¹⁴ Hēn nahēlēk na hila, ay wana kanla, “Pahlēk kaw kanlan pari ta êmēn la ipamwang ya ayn kaw nan hakit.” Kaban ampammita hila, ay ampiālīh ya hakit la. ¹⁵ Hēn napansin la, ya naalīh ya hakit la, ay nag-orong ya miha kan Apo Jesus, haka na in-ikhaw ya pamagpuri na kan Apo Namalyari. ¹⁶ Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta nagpahalamat. Habayto ay mihay taga-probinsyan Samaria. ¹⁷ Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Mapo ya inalihan hakit. Ato hilay nay siyam? ¹⁸ Pata ayn nag-orong kanla hēn nagpuri kan Apo Namalyari? Hatsin bēngat ya alwan Israelita ya nag-orong.” ¹⁹ Amēhēn, hinabi ni Apo Jesus kana, “Mita kay na, ta naalīh ya hakit mo gawan ha paniwala mo.”

Ya toro tungkol ha pamanlumatēng hēn pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya pag-orong ni Apo Jesus

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Minghan, ay labay lan Pariseo hēn mamwangan kan Apo Jesus no makanon lumatēng ya pamanlokop ni Apo Namalyari. Kabay wani Apo Jesus kanla, “Ya umpisa hēn pamanlokop ni Apo Namalyari ay a mahēlēk hēn mata. ²¹ Ayn makapaghabi hēn, ‘Hēlkēn yo! Nag-umpisay na di!’ o ‘Nag-umpisay na do!’ Ta ha kaptēgan, ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay atsi ha nakēm lan ampaniwala kana.”

²² Bayo wana kanlan tagahonol na, “Lumatēng ya allo, ay labay-labay yon mahēlēk ya pamanlumatēng ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. Noa, a yo ko mahēlēk. ²³ Main maghabi kamoyu, ‘Nag-orong yay na ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitgas ta atsi ya di!’ Wanla êt hēn kaatag, ‘Atsi ya bayro!’ Noa, paan kaw maniwala kanla, hēn kihonol kanla hēn manapol kangko. ²⁴ Ta no ay-êmēn magkulibid ya kimat, ya mag-ahnag ha marayo, haka mahēlēk hēn balang miha, ay êmbayro êt ya pag-orong ko, hēn Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ²⁵ Noa, kailangan têêhēn ko pon ya mal-at ya kairapan, ta araêñ la ko hēn tawo amêhēn. ²⁶ No ay-êmēn ya karawakan pamimiyay la hēn haton nabiyyay hi apo Noe, ya nagpalokop kan Apo Namalyari, ay êmbayro êt mag-in narawak ya pamimiyay no marani yanay pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ²⁷ Hēn haton nabiyyay hi apo Noe, ay a la ginilam ya paypamwang na. Inhundo lan angkabiyay hēn hato ya pangan, pamamminêm, haka pamiaahawa la angga ha hinumwēn hilan apo Noe ha

dinyag nay barko. Kabay naubuh hilan natsi ha lubug. ²⁸ Èmbayro êt hêñ hato, hêñ nabiyay pon hi apo Lot. Inhundo lan taga-balayan Sodoma ya pangan la, pamamminêm la, kapanapolan la, pananêm la, haka pamadyag hêñ bali la. ²⁹ Noa, ha allon pamag-alîh lan Lot bayro ha Sodoma, ay naubuh hilan natsi, gawan pinauranañ na hila ni Apo Namalyari hêñ apoy haka sulpid.* ³⁰ Èmbayro êt ya malyari ha pag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.

³¹ “Habaytoy allo, no main atsi ha bubungan bali la, ay paan hilay nan tumaoy hêñ mangwan pibadian la ha lalêñ bali la. Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan. ³² Ihipêñ yo ya nalyari ha ahawa ni apo Lot, hêñ haton natsi ya, gawan namalingay ya hêñ ampag-alîh hilis ha balayan Sodoma. ³³ Hilay a makay hêñ mangoman ya pamimiyay la, ay maalihan hêñ biyay. Noa, hilay nakal-an hêñ manalibokot ha pamimiyay la, gawan ha paniwala la kangko, ay dyanan hêñ biyay ya ayn angga. ³⁴ Pakagilamêñ yo, ha yabin pag-orong ko, no alimbawa ta main loway nabêlêw ha mihay papag, ay gêtan ha langit ya ampaniwala, noa, ibalag ta parusaan ya a ampaniwala. ³⁵ No alimbawa ta main loway babayi ya ampanggiling, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan. ³⁶ Ha pag-orong ko, no alimbawa ta main loway lalaki ya ampilamo hêñ ampag-obra ha panamnan, ya ampaniwala ay gêtan ha langit, noa, ya a ampaniwala ay ibalag ta parusaan.” ³⁷ Amêhêñ, nangotang hilay tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Panginoon, anton matupad ya habayto?” Kabay wani Apo Jesus kanla, “No anto ya bangkay, ay bayro êt mi-tsi-tsipon ya uwak.”†

18

Ya alimbawa ya tungkol ha babayi ya ayn têgêñ ha pangabala na ha mihay mánlingon kaso

¹ Amêhêñ, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ta toroan na hilay tagahonol na ya kailangan panay hilan manalangin hêñ a hila humawa ha pamanalangin. ² Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Ha mihay balayan, ay main mánlingon kaso ya a angkalimo kan Apo Namalyari, haka ayn yan anggalangêñ ya tawo. ³ Bayro ha balayan, ay main babayi ya bawo, ya ayn têgêñ hêñ mangabala kanan hata mánlingon kaso, ta panhabiêñ na, ‘Hawpan mo kon lumaban ha kapatsi ko.’ ⁴ Ha pangabala na kana, ay a na ya pon dinambi, noa, hêñ a nay na matêêh, ay wana ha nakêm na, ‘A ko angkalimo kan Apo Namalyari, haka ayn akon anggalangêñ ya tawo, ⁵ noa, hawpan ko yay na, gawan ayn têgêñ ya pangabala na kangko, ta pêrad tana, a kina mateêh ya pangabala na kangko.’” ⁶ Amêhêñ, wani Apo Jesus kanla, “Pakaihipêñ yoy hinabi hêñ hatoy mánlingon kaso ya agyan narawak ya ugali na, ay nanawop ya kanan babayi ya bawo. ⁷ Hi Apo Namalyari pon kaya, ya makatoynungan, yarin a ya tambêng manawop kanlan pinili na hêñ mag-in kana, ya ampamaëg kana hêñ allo-yabi. ⁸ Panhabiêñ ko kamoyu, tambêng na hilan lingonêñ ha ikakangêd la. Noa, pamag-orong ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay makalatêng ako kaya hêñ tawo ya main paniwala hêñ èmbayro, ya ayn têgêñ hêñ manalangin?”

* ^{17:29} Genesis 19:1-29. † ^{17:37} Anhabiêñ lan kaatag, ya labay habiêñ hêñ hata kahabian, ay tambêng mamwangan lano. Wanla êt hêñ kaatag, ya labay habiêñ hêñ hatsi, ay hilay a pon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay nanad hilan natsi haka mananggap hilan parusa la.

Ya alimbawa ya tungkol ha panalangin hēn loway lalaki

⁹ Nam-i yay na êt hi Apo Jesus hēn hata alimbawa kanlan kaatag, ya êndat la no mahonol hila kan Apo Namalyari, bayo ammusmusêñ lay kapareho la. ¹⁰ Wana kanla, “Main loway lalaki ya hinumwēñ hēn manalangin ha Templo. Ya miha ay Pariseo, haka ya miha ay máningil buwih. ¹¹ Nirêng ya Pariseo ha marayo-dayo, ta in-ikhw nay panalangin na, ya wana, ‘Apo Namalyari, ampagpahalamat ako kamo, ta alwa kon nanad kanlan kaatag ya mapanakaw, maparoloko, haka mamabayi. Alwa ko êt nanad kanan hata máningil buwih. ¹² Loway allo ha balang parominggo, ay ampagtéêh ko hēn a ko ampangan, ta êmén a maabala ya panalangin ko kamo. Ampam-i ko êt kamon ikamapo hēn kaganawan angkatsikap ko.’ ¹³ Noa, ya hatoy máningil buwih, ay ampanalangin ha marayo. A ya makatsingla, haka pandug-dugéñ na êt ya pagaw na gawan haday dêng-êy na, ta wana, ‘Apo Namalyari, ingalwan mo ko, ya mihay makasalanan.’ ¹⁴ Panhabién ko kamoyu ya hatoy máningil buwih, ay nuli hēn pinatawad ha kasalanan, noa, hatoy Pariseo, ay a pinatawad. Hilay mapagmatag-ay, ay iaypa, noa, hilay maaypa ya nakém ay itag-ay.”

*Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)*

¹⁵ Nanganaway anak man, ay anggétan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hēn ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hēn nahêlék lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla. ¹⁶ Noa, binaéñ ni Apo Jesus hilay manianak-anak, bayo wana kanlan tagahonol na, “Paulayan yo hilay anak hēn paidani kango. Paan yo hilan bawaléñ. Ta hilay maaypa ya nakém ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ¹⁷ Pakagilamén yoy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala hēn nanaway anak ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na.”

*Ya mihay nag tungkul, ya mabandi ya Israelita, ya nangotang no hino ya dapat nan daygén ta êmén ya madyanan biyay ya ayn angga
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)*

¹⁸ Main mihay Israelita, ya nagtungkul, ya nangotang kan Apo Jesus, ya wana, “Mangéd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygén, ta êmén ako madyanan hēn biyay ya ayn angga?” ¹⁹ Wani Apo Jesus kana, “Pata binaéñ mo kon mangéd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangéd. ²⁰ Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, ‘Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan kaptégan. Galangén moy toa mo.’” ²¹ Bayo wanana lalaki, “Mánoro, panhonoléñ ko ya kaganawan ya habayto paubat hēn anak ako pon.” ²² Hēn nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana, “Miha pon ya kailangan mon daygén. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantéñ pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kango.” ²³ Noa, hēn nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay naglungkot ya, ta miha yay mabandi.

²⁴ Nadambi ni Apo Jesus ya naglungkot ya lalaki, kabay wana, “Taganán alwan nataluh hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi! ²⁵ Pêtég ya. Nataluh hēn magdann ha lubot karayéñ ya mihay kamelyo kanan makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi.” ²⁶ Hilay nakagilam hēn habayto, ay nangotang, “Hino

awud ya miligtas, hēn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?"

²⁷ Wani Apo Jesus, "Ya a madyag hēn tawo, ay madyag ni Apo Namalyari."

²⁸ Amēhēn, wani Pedro, "Ay-ēmēn kay, ya tagahonol mo? Imbalag naēn ya bali naēn, ta ēmēn kay humonol kamo." ²⁹ Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Pakagilamēn yo! Hilay nangibalag bali la, o ahawa la, o kapotoh pohēl la, o toa la, o anak la, gawan ha pagpalokop la ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ³⁰ ay madyanan hēn mal-at kanan imbalag la, kaban atsi hila pon di ha luta. Bayo lano madyanan hila êt hēn biyay ya ayn angga."

Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsēn ya

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Impapawa ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na, ta wana kanlan bēngat, "Pakagilamēn yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem, ta maubuh hēn matupad ya hinulat lan māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari ya tungkol kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ³² Ta idin la ko kanlan alwan Israelita. Musmusēn la ko, dul-an la ko, ³³ pagpapatokēn la ko, bayo la ko patsēn. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!" Habaytoy hinabi ni Apo Jesus. ³⁴ Noa, a naintindihan hēn labinloway tagahonol na, ya nagilam la, gawan habayto ay a pon impamwang kanla, kabay a la nakway labay nan habiēn.

Namamukat hi Apo Jesus hēn mihay buwag

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵ Amēhēn, hēn andumani hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ay main bayron buwag ya ampikno ha danin dann ya ampakikwan pera. ³⁶ Hēn nagilam nay kal-atan ya ampipagdann ha dani na, ay labay nan mamwangan no hinoy angkalyari. ³⁷ Main naghabi kana ya hi Apo Jesus ya tagabalayan Nazaret ay ampagdann bayro. ³⁸ Kabay nan-angaw ya, ya wana, "Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayil!" ³⁹ Binawal yan maglabak hēn hatoy ampita ha unaan lan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, "Kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayil!" ⁴⁰ Hēn nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggēn ya ta main yan in-utoh, ta akayēn lay buwag hēn idani kana. Hēn narani yanay buwag, ay wani Apo Jesus kana, ⁴¹ "Hinoy labay mon daygēn ko kamo?" Amēhēn, wanan buwag, "Panginoon, labay kon makahēlēk ako." ⁴² Kabay hinabi ni Apo Jesus, "Makahēlēk ka, gawan ha paniwala mo kangko." ⁴³ Tambēng yan nakahēlēk, kabay nakihonol yay na kan Apo Jesus kaban ampuriēn na hi Apo Namalyari. Hēn nahēlēk lan atsi bayro ya nalyari, ay pinuri la etaman hi Apo Namalyari.

19

Nabayo ya ugali ni Zaqueo

¹ Nilumatēng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico, ta bayro hilan nipadann ha balayan. ² Main lalaki bayro ya nag langan Zaqueo. Hi Zaqueo ay ampamaala kanlan mangwan buwih, kabay mabandi ya. ³ Labay na dayin mahēlēk hi Apo Jesus, ta ēmēn na ya mapuliah, noa, a na ya mahēlēk, gawan kal-atan, ta pandak yan kit. ⁴ Kabay ya dinyag na, ay nuwayu ya ha unaan lan Apo Jesus, ta nunik ya ha kayon sikomoro, ta ēmēn na ya mahēlēk. ⁵ Nahēn niabot hilan Apo Jesus ha nag kayo, ay tsiningla na ya, ta wana, "Zaqueo, galingēn mon tumao, ta maniraw ako ha bali mo amēhēn." ⁶ Kabay ginaling

nan tinumaooy, ta mahigla yan nanagyat kanlan Apo Jesus ha bali na. ⁷ Hilay kal-atan ya atsi bayro ay nanotol, ya wanla, “Awta bay maniraw hi Apo Jesus ha balin makasalan!” ⁸ Kaban ampikno hila ha bali lan Zaqueo ay nirêng ya hi Zaqueo, ta wana kan Apo Jesus, “Panginoon, ya kagitna hên pibandian ko ay idin ko kanlan ampangailangan. Ha balang miha ya pinirayit ko, ay iorong ko hên kaapat ya napirayit ko kanla.” ⁹ Nahêñ nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay wana, “Amêhêñ ay nailigtas ya hata pamilya, ta hi Zaqueo ay ampaniwala kan Apo Namalyari hên nanad ha paniwala hên ninuno yo hi apo Abraham. ¹⁰ Gawan hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi ko di ha luta ta êmén ko hila tapolén haka iligtas ha kaparusaan ya hilay nitama.”

*Hilay ampaghuyô ha Panginoon ay dapat gamitênya impatsiwala kanla ha ikakangêd
(Mateo 25:14-30)*

¹¹ Kaban anggilamén lay habi ni Apo Jesus, ay in-istorya na ya hata alimbawa, gawan marani yay nan lumatêng ha balayan Jerusalem. Haka gawan êndat la no tampol mipairêng bayro ya pamanlokop ni Apo Namalyari, haka bayron mikno hi Apo Jesus hên mamaala kanla ha bansom Israel. ¹² Kabay impampwang ni Apo Jesus kanla no ay-êmén ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-êngganan lay pag-orong na, ta wana, “Main mihay nag tungkuluan, ya mita ha marayoy bansa, ta tanggapén nay karapatan nan mag-ari, bayo mag-orong yay na ta êmén ya mamaala ha kabansa na. ¹³ Bayo ya nammita ay binaêg nay mapo kanlan ipoh na, ta binalagan na hila hên tsi-tsi mihan pera ya ginto, ta wana kanla, ‘Pakal-atêñ yoy hata pera, ta êmén ya lum-at kaban ayn ako pon di.’ ¹⁴ Amêhêñ, gawan angkahêmêkan la yan kabansa na, ay ha pammita na, ay main hilan in-utoh ha nag tungkuluan bayro ha marayoy bansa, ta wanla, ‘A naén labay ya habaytsi hên mag-in ari naén.’

¹⁵ “Êmbayro man, hiya ay nag-in ari, bayo nag-orong yay na. Nahêñ nilumatêng ya ha bali na, ay impabaêg nay ipoh na, ta êmén na mamwangan no ungnoy tubo la ha imbalag nay pera kanla. ¹⁶ Dinumanî kana ya una, ta hinabi na, ya wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo hên mapoy peran ginto.’

¹⁷ “‘Magaling,’ wanana ari, ‘Hika ay mihay mangêd ya ipoh. Gawan mapaypaniwal-an ka ha pêrad, ay manalan ka hên mapo ya balayan.’

¹⁸ “Nilumatêng ya ikalwan ipoh, ta wana, ‘Apo, ya pera moy ginto ay tinumubo yan limay pera ya ginto.’

¹⁹ “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay manalan hên limay balayan.’

²⁰ “Amêhêñ, nilumatêng yay na êt ya mihay ipoh, ta wana, ‘Apo, atsi di ya pera moy ginto, ya impunggoh ko ha panyo ko, bayo ko ya inhinêp.’

²¹ Dinyag koy habayto ta malimo ko kamo. Muwang ko ya hadyay igpit mo. Ampangwa ka hên alwa mon pinaghayngétan, bayo ampamutsi kan alwa mon intanêm.”

²² “Kabay hinabi nan ari kana, ya wana, ‘Hika ay mihay narawak ya ipoh. Gawan ha habi mo, ay hatolan ka hên parusaan. Muwang mo awud ya maigpit ako. Ampangwa kon alwa kon pinaghayngétan, bayo ampamutsi ko hên alwa kon intanêm.” ²³ No êmbayro awud, awta a mo indin ya pera ko ha bangko, ta êmén mo dayin maiorong kangko ya habayto hên kalamoy tubo ha bangko?” ²⁴ Bayo wana kanlan atsi bayro, ‘Kowêñ yoy peray ginto, ya atsi kana, ta idin yo ha main mapo.’ ²⁵ Noa, hinabi la kana, ‘Apo, main yay

nan mapo!' ²⁶ Kabay hinabi nan ari, 'Anhabiên ko kamoyu, hilay tapat ha pamanggamit hêñ indin kanla, ay dyanan ko pon êt. Noa, hilay alwan tapat ha pamanggamit hêñ indin kanla, ay alihêñ êt kanla ya pêrad ya atsi kanla. ²⁷ Amêhêñ, gêtan yo di kango hilay kapatsi ko, ya a nabay hêñ hiko ay mag-in ari la, ta patsêñ yo hila ha arapan ko.' "

*Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hêñ ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)*

²⁸ Ubat nan hinabi ya habayto ni Apo Jesus, ay inhundo lay pammita la ha Jerusalem. Hi Apo Jesus ay ampammita ha arapan lan kalamo na. ²⁹ Nahêñ andumani hilay na ha baryon Betfage, haka baryon Betania ha Tawtgug Olibo, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan tagáhonol na, ta wana kanla, ³⁰ "Muna kaw ha humonoy baryo. Panhumwêñ yo bayro, ay mahêlêk yoy mihay biseron asno, ya nakah-êl, ya a pon nahakyen. Okalêñ yoy habayto, ta gêtan yo di. ³¹ No main mangotâng kamoyu no awta an-okalêñ yoy habayto, ay habiêñ yo, 'Kailangan yan Panginoon.'

³² Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na. Haka natapol la etaman ya biseron asno ya nanad hinabi ni Apo Jesus kanla. ³³ Kaban an-okalêñ la ya, ay hinabi lan nag asno, ya wanla, "Pata an-okalêñ yoy habain ya bisero?"

³⁴ Hinabi lan in-utoh ni Apo Jesus, ya wanla, "Kailangan yan Panginoon." Kabay pinaulayan hila etaman.

³⁵ In-akay lay bisero kan Apo Jesus, haka la inamakan pangkêbel la, bayo himmakay hi Apo Jesus. ³⁶ Inhundo lan Apo Jesus ya pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hêñ pangkêbel la, gawan ha panggalang la kana. ³⁷ Nahêñ andumani hilay na ha palohan ha Tawtgug Olibo, ay nagkanta hila hêñ bapan higla, hilay kal-atan ya antoroan na ya anhumonol kana, ta ampurién la hi Apo Namalyari, gawan ha nahêlêk lay kapapaépapah ya dinyag ni Apo Jesus. ³⁸ Ya pamagpuri la ay êmén di, "Purién ya ampamaala ya in-utoh ni Apo Namalyari! Nakapakiúmang kitamo kan Apo Namalyari! Purién hi Apo Namalyari!"

³⁹ Amêhêñ, bayro ha kal-atan ya anhumonol kan Apo Jesus, ay main ungnoy Pariseo ya naghabi kana, ya wanla, "Mánoro, bawalêñ moy tagahonol mo hêñ magpuri kamo." ⁴⁰ Kabay wani Apo Jesus, "Anhabiên ko kamoyu, no a la kon purién hêñ habaytsi ya tagahonol ko, ay hilay bato tana ya magpuri kangko."

Hi Apo Jesus ay nanangih gawan ha kakdêyan nakêm lan taga-Jerusalem

⁴¹ Nahêñ narani hilan Apo Jesus ha balayan Jerusalem, hêñ nahêlêk nay balayan, ay tsinangihan nay taga-Jerusalem, ⁴² ta wana, "No muwang yo dayi amêhêñ no hino ya mam-in kapatékbékan nakêm yo, ay alwa kaw dayin kapaingalo! Noa, a yo muwang. ⁴³ Lumatêng lano ya allo ay libotén la kaw hêñ kapatsi yo êmén a kaw makaalih. Bayo hipitén la kaw angga ha mamalibot. ⁴⁴ Hiraén lay balayan yo angga ha mag-in patag ya ubatan bali yo. Patsêñ lay hinoman ya atsi bayro, gawan a yo dinambi hi Apo Namalyari hêñ nilumatêng ya hêñ mamilitgas kamoyu."

*Namitaboy hi Apo Jesus hêñ ampiagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)*

⁴⁵ Amêhén, ay hinumwén ya hi Apo Jesus ha Templo, ta intaboy na hilay ampipagtinda hén ayop ya gamitén ha átang. ⁴⁶ Hinabi na kanla, ya wana, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, ‘Ya bali ko ay ambaêgén balin panalanganan.’* Noa, dinyag yo yan logal ya panlokoan yon kapareho yo!”†

⁴⁷ Allo-allo ay nanoro ya hi Apo Jesus ha Templo. Noa, labay la yan patsén lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay la yan patsén hén toa ya nag tungkulon ha bansa. Haka labay la ya êt hén patsén lan ampamaala kanlan pari. ⁴⁸ Noa, a la ya mapatsi, ta mal-at ya labay-labay hén manggilam habi na.

20

No antoy ubatan hén tungkulon ni Apo Jesus (Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

¹ Mihay allo hén atsi ya hi Apo Jesus ha Templo hén ampamitoro hén Mangangéd ya Habi, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. ² Hinabi la kana, “Habién mo kannaén no hinoy tungkulon mo hén manyag hén pandaygén mo. Habién mo êt no hinoy nam-i kamó hén habain ya tungkulon.” ³ Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hén kotangén kamoyu. ⁴ Hinoy nam-i hén tungkulon kan Juan Bautista hén mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” ⁵ Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habién tamo? No habién tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulon ni Juan Bautista,’ ay habién na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’ ⁶ Noa, no habién tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay batoén la kitamo, hén kal-atan di, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.” ⁷ Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naén muwang no antoy ubatan tungkulon ni Juan Bautista.” ⁸ Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habién kamoyu no antoy ubatan tungkulon ko.”

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anakya anlugurén ya pinatsi, haka ha bato ya intapon (Mateo 21:33-46; Marcos 12:1-12)

⁹ Amêhén, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. ¹⁰ Hén pamutsi hén habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hén kowén ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. Noa, tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hén ayn anggétan. ¹¹ Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, tinumbuk la ya êt, impakaréng-éy la ya, bayo impaorong la ya hén ayn anggétan. ¹² Nahén in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay hinugat-hugat la ya êt, bayo impaplag la ya. ¹³ Kabay, pan-ihip-ihipén nan nag ubasan no hino ya daygén na. Naihipan nan iutoh ya anlugurén nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’ ¹⁴ Noa, hén nahélék lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaán na hén ubasan. Patsén tamо ya, ta êmén mapagbandi tamо ya hata ubasan na.’ ¹⁵ Kabay pinaalih la ya ha ubasan ta pinatsi la ya.”

* **19:46** Isaías 56:7. † **19:46** Jeremias 7:11.

Amêhén, kinotang ni Apo Jesus hilay ampanggilam, “Hino kaya ya daygén hén nag ubasan kanlan paypaniwal-an na? ¹⁶ Siguradon lakwén nay paypaniwal-an na, ta patsén na hila, bayo ipatsiwala nay na ha kaatag ya ubasan na.”

Hén nagilam lay habayto, ay wanla, “Paan dayin malyari ya habayto!” ¹⁷ Noa, pinakahélék ni Apo Jesus hilay ampamaala ha Templo, ta wana kanla, “Hino awud ya labay habièn hén habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari? ‘Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato ta êmén mag-in napah-êy ya bali.’*

¹⁸ Hilay matata kanan hata bato ay mangatutukihan but-o, haka hilay matatan hén hata bato ay mangatatapong.”

Ya pamayad hén buwih

(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

¹⁹ Naintindihan lan mónoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari, ya hilay in-alimbawa dí ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay labay la yan tambéng hén dakpén, noa, malimo hila ha kal-atan. ²⁰ Kabay inimatonan la ya haka hila namiutoh hén ungno ya waringan mangéd hila, ya mangotáng kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakép ha pamaghabi na, ta êmén la ya magétan ha kapangyarihan hén gobernador. ²¹ Amêhén, hinabi lan hata magbabara kan Apo Jesus, “Mánoro, muwang naén ya kaptégan ya panhabièn mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayon ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggilam gawan alwa kan mapamili, ta pantag ya panlék mo ha balang miha. ²² Kabay main kay hén labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan tamon Israelita, ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahé?” ²³ Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, ²⁴ “Ipahlék yo kangko ya mihay sintimos hén pilak. Hinoy nag lupa hén angkakit yo bahén? Hinoy nag langan ya nakahulat bahén?” Hinabi la etaman, “Kanan Emperador.” ²⁵ Kabay wani Apo Jesus, “No émbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari.” ²⁶ Kabay a la ya madakép hi Apo Jesus ha habi na ha arapan lan kal-atan. Ayn hilay nan mahabi ta nag-épapah hila ha habi na.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

²⁷ Amêhén, ay main ungno ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaégén Saduseo ya dinumani kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, ²⁸ “Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan hén para kantamo, ya wanán hulat, ‘No main mitaahawa, ta nátsi ya lalaki hén a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan nátsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak nan nátsi.’ ²⁹ Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, nátsi ya hén a ya nagkaanak. ³⁰ Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, nátsi ya etaman ya humonol ha punganay hén a nagkaanak. ³¹ Émbayro ét ya nalyari ha ikatlon kahonol. Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay

* ^{20:17} Awit 118:22-23.

nakapag-ahawa hēn hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hēn a nagkaanak. ³² Bayo natsi ya êt ya hata bawo. ³³ Amêhēn, ha allon mangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?”

³⁴ Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Ya pamag-ahawa ay din bêngat amêhēn ha luta. ³⁵ Hilay babayi haka lalaki ya an-itad ni Apo Namalyari hēn anak na, ya biyayênan oman, ay a hilay nan mag-ahawa ha ikalwan biyay. ³⁶ Manoto hilay na kanlan anghel ha langit, ya a ampag-ahawa, haka a hilay na matsi. Hila ay anak ni Apo Namalyari ta biniyay na hilan oman. ³⁷ Agyan ya hulat ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayênan oman ya nangamatsi, ta bayro ha hulat na ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni apo Moises hēn tungkol kan Apo Namalyari ya hiyay ‘Diyois ni Abraham, Isaac, haka ni Jacob.’[†] ³⁸ Hiyay alwan Diyois lan natsi, noa, hiyay Diyois lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlek na.” ³⁹ Main ungno kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises ya naghabi, ya wanla, “Mangêd ya hinabi mo, Mánoro.” ⁴⁰ Hinabi lay habayto, ta marêng-éy hilay na hēn mangotáng pon kan Apo Jesus.

*Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-apoan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin David etaman
(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)*

⁴¹ Amêhēn, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Ay-êmén lan mahabi ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala ay kaapo-apoan bat ni Arin David? ⁴² Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha Awit hēn tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,

‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,

“Mikno ka ha dapit panabtab ko hēn mamaala hēn kalamo ko,

⁴³ angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,

ta idin ko hila ha aypañ kapangyarihan mo.” , ”‡

⁴⁴ Wana êt ni Apo Jesus, “Hēn hato, ay hi Arin David ya namaêg hēn ‘Panginoon ko,’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apoan ni Arin David.”

*Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises
(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40)*

⁴⁵ Kaban ampanggilam hilay kal-atan, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, ⁴⁶ “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hēn mibita-bitâ hēn nakatakop hēn makarang, ta êmén ipamwang ya matag-ay ya tungkulon la. Labay la êt hēn galangên, haka dayêwén hila hēn kal-atan ha balayan. Ya kaatag pon ya andaygén la ta êmén ipamwang ya matag-ay ya tungkulon la, ay ampilién lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. ⁴⁷ Anlokoén la êt ya bawo ya babayi, ta êmén la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hēn kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano!”

† 20:37 Exodus 3:6. ‡ 20:43 Awit 110:1.

21

*Ya alay hēn mihay bawo ya babayi
(Marcos 12:41-44)*

¹ Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, ay napansin na hilay mabandi, ya ampam-in alay la ha pamyanan alay. ² Nadambi na etaman ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ya nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. ³ Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamēn yo, hata bawo ay nam-i hēn mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi. ⁴ Ta hilay kaatag ay nam-i hēn a la pon kailangan, noa, hata bawo ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maêkan na.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hēn Templo
(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)*

⁵ Hilay ungno kanlan tagahonol ni Apo Jesus ay ampihababian lay kaham-patan hēn Templo. No ay-êmēn kahampat ya bato ya pinaglolog haka ya kahampatan hēn hino-hino kay na hēn ya impapadpak ha lolog. ⁶ Amêhēn, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatēng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahēlēk yo.”

*Ya haday pamairap ya lumatēng
(Mateo 24:3-14; Marcos 13:3-13)*

⁷ Amêhēn, nangotang hilay tagahonol na kana, “Mánoro, makanon malyari ya habayto, haka ay-êmēn naêñ mamwangan no maranin malyari ya habayto?”

⁸ Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmēn a kaw maloko, ta mal-at ya maghabin êmēn di, ‘Hiko ya Cristo ya impangako ni Apo Namalyari. Nilumatēng ya panaon hēn anggaan hēn luta.’ Yabay ya habiêñ la, noa, paan kaw maniwala kanla. ⁹ Paan kaw malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatēng pon, noa, a pon tambēng lumatēng ya anggaan hēn luta.” ¹⁰ Amêhēn, inhundo nay na êt ni Apo Jesus ya pamaghabí na, ya wana, “Milalaban hilay bansa haka hilay angkalokopan hēn mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. ¹¹ Lumatēng ya mangakhaw ya layon. Lumatēng êt ya haday lonoh haka salot ya ubatan hēn hino-hino kay na hēn ya hakit ya ikamatsi lan tawo ha mal-at ya logal. Lumatēng êt ya kapalimo haka kapapaêpapah ya mangalyari ha angkahēlēk ha langit.

¹² “Noa, bayo malyari ya habayto, ay dakpēn la kaw, haka pairapan la kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulon ha hinon sinagoga, kotangêñ la kaw, bayo ikulung la kaw. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. ¹³ Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. ¹⁴ Uston iarap la kaw kanlan manungkulon, ay pataniêhēn yoy nakêm yo. A kaw manyagah no hinoy habiêñ yo hēn pamakibat ha kotang la, ¹⁵ ta ipaihip ko kamoyu ya mangêd yon habiêñ, ya a la kayan labanan o hambutêñ hēn kapatsi yo. ¹⁶ Miha êt, hila man ya toa yo, kapotoh pohêl yo, kaatag êt ya kamag-anak yo, haka hilay kaluguran yo ay may-upit kamoyu, kabay ya kaatag kamoyu ay patsêñ. ¹⁷ Kahêmekan kaw hēn kal-atan gawan paniwala yo kangko. ¹⁸ Noa, a na kaw paulayan ni Apo Namalyari, ta miha man ya habot ulo yo, ay a miabot ha impiyerno. ¹⁹ Têêhêñ yoy habayto, ta êmēn kaw madyanan hēn biyay ya ayn angga.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem
(Mateo 24:15-21; Marcos 13:14-19)*

²⁰ “Uston mahêlêk yoy balayan Jerusalem ya napalibutan hên hundaloh, ay mamwangan yoy na bayto ya marani yana ya pamanira kana. ²¹ Ha allon habayto ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea. Hilay atsi ha balayan Jerusalem ay kailangan hên mag-alih. Hilay atsi ha pananêman la, ay paan mag-orong ha balayan. ²² Gawan habaytoy panaon hên pamarusa, ta êmén matupad ya nakahulat, ya impamwang lan mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato. ²³ Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho, ta mabyat ya kairapan ya maranasan la di ha luta, ta ya tobag ni Apo Namalyari ay lumatêng kanlan Israelita. ²⁴ Main hên matsi ha gulo, bayo ya kaatag ay gêtan ta ikulung ha marayo ya bansa. Ya balayan Jerusalem ay pakahiraën lan alwan Israelita, ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, angga ha mayari ya panaon ya indin kanla.”

*Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo
(Mateo 24:29-31; Marcos 13:24-27)*

²⁵ Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay mahêlêk yoy kapapaêpapah ha allo, ha buwan, haka ha bêtêwên. Alwan bêngat habayto, noa, man-awk êt ya tandulon ha dagat kabay manyagah hilay tawo ha balang bansa. ²⁶ Hilay tawo ay mangabunsol, gawan hadyay limo la kaban an-hipêñ lay angkalyari ha boon luta, ta mayêgûg hilay bêtêwên haka maubuh hên mangayêgûg ya angkahêlêk ha langit. ²⁷ Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatêng, hên main kapangyarihan, haka ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari.” ²⁸ Wanay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “No mag-umpisan malyari ya habayto ya kapapaêpapah, ay pataniêhê yoy nakêm yo, ta marani yanay pangakbus kamoyu.”

*Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Marcos 13:28-31)*

²⁹ Bayo wani Apo Jesus hên nangalimbawa, “Hêlkên yoy poon kayon igos, haka kaatag êt ya poon kayo. ³⁰ No mamayo yan bulong, ay muwang yoy na ya marani yanay kaingitan. ³¹ Embayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy marani yanay pamanlokop ni Apo Namalyari. ³² Pakigilamêñ yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. ³³ Ya angkahêlêk ha langit, haka ya luta ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

Dapat panay hên nakal-an

³⁴ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Kaillag kaw ta êmén a kaw mipahobohob ha kahibaan, pamaglahing, haka kayagahan ha kailangan yo ha biyay di ha luta. Ta êmén a kataw malatngan ya a nakal-an ha allon pamanlumatêng kon oman. ³⁵ Gawan ha biglan lumatêng ya habaytoy allo, ay maubuh hên mabigla hilay tawo ha boon luta. ³⁶ Kabay kailangan panay kaw nakal-an ha balang oras. Dapat panay kaw manalangin ya dyanan na kaw hên hêkaw, ta êmén a kaw mahambut hên hinoman ya angkalyari di, ta êmén kaw makapakiarap kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

³⁷ Allo-allo ay ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo ya atsi ha balayan Jerusalem. Balang yabi ay anlumakat ya ha Tawftug Olibo ta bayro yan

ampagdahêl. ³⁸ Kabay maranon hên allo-allo, ay ampammita ya kal-atan, hên manggilam toro na ha Templo.

22

Ya pamamulong kan Apo Jesus (Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Amêhêñ, ay marani yanay pista lan Israelita ya ambaêgêñ lan Pistan Puto ya ayn Pampaalsa haka ya Pistan Pangaligtas ha Egipro.* ² Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-êmêñ la yan maipapatsi hên ayn makamwang, gawan malimo hila ha kal-atan, ya ampanggilam toro na.

In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus (Mateo 26:14-16; Marcos 14:10-11)

³ Amêhêñ, hi Satanas ay hinumapat kan Judas, ya ambaêgêñ lan Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni Apo Jesus. ⁴ Kabay nammita yay na hi Judas hên makihibi kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan ampamaala kanlan bantay ha Templo, no ay-êmêñ na mai-upit hi Apo Jesus. ⁵ Hinumigla hila etaman ya i-upit ni Judas hi Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. ⁶ Nabay ya etaman hi Judas, kabay paubat hên habayto, ay ampanghiy yay na no ay-êmêñ na yan maidin ha gamêt la, hên a mamwangan hên kal-atan.

Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaêñ la ha Pistan Pangaligtas ha Egipro (Mateo 26:17-25; Marcos 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Amêhêñ, nilumatêng ya unan allo hên Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Habaytoy allon pamatsi lan Israelita hên anak tupa, ya kênaêñ la no manaboy nay allo hên habayton yabi hên Pistan Pangaligtas ha Egipro.† ⁸ Namipal-an hi Apo Jesus kan Pedro haka kan Juan hên pangkaêñ ha Pistan Pangaligtas, ta wana, “Mita kaw na, ta il-an yoy pangkaêñ tamo amêhêñ yabi ha pista.” ⁹ Kabay nangotang hilan Pedro, “Atoy labay moy legal ya pangil-anan naêñ hên kaêñ tamo?” ¹⁰ Wani Apo Jesus, “Panlumatêng yo ha balayan Jerusalem, ay matupa yoy mihay lalaki ya ampantan banga ya nag lanêñ. Pakihonolan yo ya ha bali ya howêñen na, ¹¹ ta habiêñ yo ha nag bali, ya êmêñ di, ‘Labay nan Mánoro ya itoro mo kannaêñ, no antoy kuwarto ya pangangan nan kaén ha Pistan Pangaligtas, hên kalamo na kay ya tagahonol na.’ ¹² Kabay ipahlék na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaêñ tamo ha pista.” ¹³ Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay kaêñ ha pista.

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway apostol na hên pangkaêñ ha Pistan Pangaligtas

(Mateo 26:26-30; Marcos 14:22-26; 1 Corinto 11:23-25)

¹⁴ Hên oras hên mangan hên pangkaêñ ha Pistan Pangaligtas, ay inarap lan Apo Jesus ya kaêñ la. ¹⁵ Amêhêñ, wana kanlan labinloway apostol na, “Bayo ko magdanas hên pamagdusa, ay boon nakêm kon labay hên mapagkaêm kataw pon hên mangan hên habaytsi ya pangkaêñ ha Pistan

* ^{22:1} Paskwa. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. † ^{22:7} Paskwa.

Pangaligtas. ¹⁶ Anhabiên ko kamoyu, ya a kina oman mangan pangkâen ha Pistan Pangaligtas angga ha a pon matupad ya labay habiên hêñ habaytsi ha pamanlokop ni Apo Namalyari.” ¹⁷ Amêhén, dinampot nay pamminêman ya nag alak ta impahalamat nay hatsi kan Apo Namalyari, bayo hinabi na kanla, ya wana, “Piatagan yoy hatsi laamêhén. ¹⁸ Ta anhabiên ko kamoyu, ya a ko pon minêm oman hén alak, angga ha a pon lumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari.” ¹⁹ Amêhén, nandampot yan puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanla, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha ikakangêd yo. Dapat panay yon daygêñ ya habaytsi, ta êmén yo ko maihipan.” ²⁰ Êmbayro êt, hêñ nayari hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta wana, “Habaytsi ya daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hêñ kasalanan hêñ kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma hêñ bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hêñ mag-in kana.

²¹ “Noa, ya mihay kaaêm tamo di, ay mangi-upit kangko. ²² Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsu, ta habaytoy tinalagá ni Apo Namalyari. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko.” ²³ Amêhén, ampikokotang hilay labinlowa no hino kanla ya manyag hêñ êmbayro.

Ya pamihubak lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanlaya main matag-ay ya tungkulan

²⁴ Ampihuuhubakan lan tagahonol ni Apo Jesus no hino kanla ya main matag-ay ya tungkulan. ²⁵ Kabay hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Hilay ari haka hilay kaatag ya ampamaala, ay ampamiyatay kanlan atsi ha lokop la hêñ manyag kalabayan la, yan labay la êt hêñ mabaëg hila hêñ maingaloën. ²⁶ Noa, dapat alwan êmbayro kamoyu, ta ya pinakamatag-ay, ay dapat mag-in pinakamaaypa. Haka ya ampamaala, ay kailangan maghuyo. ²⁷ Hino ya matag-ay ya tungkulan? Ya ampikno ha lamisaan, o ya ampamigawang hêñ hinon kailangan nan ampikno? Taganán habaytoy ampikno ya nag tungkulan! Noa, hiko ay atsi di hêñ nanad ha mihay ampaghuyo.

²⁸ “Hikaw ay panay kon nakalamo, ha kairapan man ya dinanan ko, ya nanad pamanubuk kangko. ²⁹ Kabay, no ay-êmén nan indin kangko ya tungkulan hêñ mamaala, ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmbayro êt ay dyanan kataw hêñ tungkulan hêñ mamaala. ³⁰ Lano ay mapagkalamo kataw hêñ mangan ha lamisaan ya atsi ha pamanlokop ko. Mikno kaw ha iknoan hêñ ari ta mamaala kaw kanlan Israelita, ya hilay kaapo-apoan lan labinloway anak ya lalaki ni apo Israel.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ “Simon, manggilam ka,” wani Apo Jesus, “Nakihabi hi Satanas kan Apo Namalyari ya subukên na kaw ya labinloway tagahonol, haka paulayan na ya ni Apo Namalyari. ³² Noa, inhalangin kata Simon, ya a dayin maalih ya paniwala mo kangko. Haka ha pag-orong hêñ nakêm mo ay dapat mon pataniêhén ya nakêm hêñ kapareho mon ampaniwalâ.” ³³ Kabay hinabi ni Simon Pedro, ya wana, “Panginoon, nakal-an akon magpakulung haka matsu hêñ kalamo mo.” ³⁴ “Pedro,” wani Apo Jesus, “pakagilamén mo, bayo mangkatsi ya manok amêhén yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.”

Ya aral ni Apo Jesus kanlan tagahonol na

35 Amêhén, hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Yarin nagkulang kaw hên in-utoh kataw hên ayn pera, ayn balutan, haka ayn pag-apin bitsih yo!” “A kay, Apo,” wanla etaman. **36** “Noa, amêhén, ya balang miha ya main, ay kailangan mantan pera haka balutan la. Haka hilay ayn panlaban ay kailangan manaliw hilan panlaban la, ihaliw la man ya takop la, ta êmén hila main hên panaliw. **37** Ta kailangan matupad ya nakahulat ya tungkol kangko bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya wana, ‘Intad la yan mapanyag karawakan.’[‡] Haka ya inhulat ya tungkol kangko ay angkatupad amêhén.” **38** Kabay hinabi lan tagahonol na, “Panginoon, hêlkên moy hatsi. Main kitamo hên loway êtak ya panlaban.” Wana etaman ni Apo Jesus, “Hukad ya.”

*Nanalangin hi Apo Jesus ha Tawtgut Olibo
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)*

39 Nahén ubat hilan nangan pangkaén ha Pistan Pangaligtas, ay nammita hilan Apo Jesus ha Tawtgut Olibo, ya panlakwên la no yabi. **40** Hén nilumaténg hilay na bayro, ay hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “Manalangin kaw kan Apo Namalyari, ta êmén a kaw mahambut hên tukso.” **41** Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan nanalangin, ya wana, **42** “Tatang ko ha langit, no labay mo, ay a mo ko dayin paulayan hên magdanas ako hên hatsi ya mabyat ya kairapan ya lumaténg kangko. Êmbayro man, alwan kalabayan ko, noa, ya kalabayan mo ya honolén ko.” **43** Kaban ampanalangin ya ay nagpahlék kana ya mihay anghel, ya ubat ha langit, ya namahékaw kana. **44** Gawan ha kabyatan laman ihip na, aylalo nan imboo ya nakém na ha panalangin, kabay ya hayngét na, ay nanad daya ya ampantolo ha luta.

45 Hén nirêng ya, hên ubat nanalangin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan tagahonol na. Nalatngan na hila hên angkabélew gawan hadyay lungkot la. **46** Pinukaw na hila, ta wana kanla, “Pata angkabélew kaw? Mimata kaw, haka kaw manalangin ta êmén kaw a mahambut[§] hên tukso.”

*Ya pamandakép kan Apo Jesus
(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:3-11)*

47 Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumaténg ya kal-atan, ya ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Dinumani ya kan Apo Jesus ta aroén na ya dayi. **48** Noa, wani Apo Jesus kan Judas, “Aro awud ya pinay-upit mo kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo.” **49** Hén nahélék lan tagahonol, ya kalamo ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay wanla, “Panginoon, labay mon gamítén naén ya hata panlaban naén?” **50** Amêhén, bat yan nanigpah ya miha kanlan tagahonol na hên tékk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. **51** Noa, wani Apo Jesus, “Paan!” Tinalan nay tékk, ta in-orong na ya ha mana, ya hatoy tékk.

52 Amêhén, wani Apo Jesus kanlan ampagbantay ha Templo, kanlan toa ya nag tungkulon ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ya ampipandakép kana, “Andakpén yo ko hên nanad pandakép ha mapanyag karawakan. **53** Allo-allo atsi ko bahén kamoyu ha Templo, unin a yo ko dinakép. Noa, amêhén ya panaon yo, haka panaon ya indin kan Satanas, ta êmén na madyag ya karawakan ya labay nan daygén.”

[‡] **22:37** Isaias 53:12. [§] **22:46** matalo.

*Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus
(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Dinakép la hi Apo Jesus ta gintan la ya ha bali nan pinakapoon pari. Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayo-dayo. ⁵⁵ Hén nilumaténg hilay na ha balin pinakapoon pari ay namagkét hilan apoy, kabay nakilamo hi Pedro kanlan ampanéngéy bayro. ⁵⁶ Hén napansin yan mihay ipoh ya babayi, ha hawang hén apoy, ay pinuliah na ya, ta wana, “Habain ya lalaki ay kalamo ni Jesus.” ⁵⁷ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa. A ko ya man muwang.” ⁵⁸ A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hén mihay lalaki, ya naghabi, “Miha ka êt kanla!” Noa, hinabi na etaman ni Pedro, “Alwan hiko.” ⁵⁹ Hén nakalabah ya miha êt ya oras, ay main ana êt mihay lalaki ya ampamilit, ya wana, “Siguradon hata lalaki ay kalamo ni Jesus gawan taga-Galilea ya êt.” ⁶⁰ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “A ko muwang ya panhabiéen mo!” Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi ya mihay manok. ⁶¹ Namalingay hi Apo Jesus ta pinakahélék na hi Pedro. Kabay naihipan ni Pedro ya hinabi ni Apo Jesus kana ya, “Bayo mangkatsi ya manok améhén yabi, ay katatlo mon habiéen, ya a mo ko muwang.” ⁶² Kabay inumawah ya hén hadyay tangih na.

*Kinailyan la hi Apo Jesus haka la ya tinumbuk
(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)*

⁶³ Hi Apo Jesus etaman ay kinailyan haka tinumbuk hén ampipagbantay kana. ⁶⁴ Tinagpênan lay mata na hén panyo haka la ya kinotang, “Hinoy nanumbuk kamo? Habién mo!” ⁶⁵ Mal-at êt ya kaatag ya hinabi la, ya pammusmus kana.

*Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)*

⁶⁶ Pangamaranon, ay ni-tsi-tsipon hilay kalamo hén Sanedrin, ya angka-boó hén toa ya nag tungkulán ha bansa, boy hilay ampanoro hén Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari. In-arap kanla hi Apo Jesus ta lingonén lay kaso na, ya wanla, ⁶⁷ “Habién mo kannaén no hika ya Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hén mag-in habaytoy Mámilitas ya impangako na.” Noa, wana kanla, “Agyan habiéen ko kamoyu, ay a yo ko paniwal-an. ⁶⁸ Haka no kotangén kataw, ay a kaw man makibat. ⁶⁹ Noa, ubat améhén, hiko, ya Taga-Langit ya In-anak Tawo, ay mikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan.” ⁷⁰ Kabay wanla, “No êmbayro awud, ay anhabién mo ya hika ay Anak ni Apo Namalyari.” Bayo wani Apo Jesus, “Awo, hikaw nay ampaghabin hikoy habayto.” ⁷¹ Kabay wanla, “A tamina kailangan hén kaatag êt ya tistigos, ta nagilaman tamina ya hinabi na.”

23

*Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2; 11:14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)*

¹ Améhén, naubuh hilan niréng ya kalamo hén Sanedrin, ta gintan la ya hi Apo Jesus hén in-arap kan Gobernador Pilato, ya gobernador hén probinsyan Judea. ² Binad-an la ya, ya wanla kan Gobernador Pilato, “Narakép naén ya habaytsi. Alwan mangéd ya panhabiéen na ha kal-atan, ya a hila kano kailangan hén mamayad hén buwiñ ha pinakapoon ha bansen Roma, haka hiya kano ya Mesias, ya Cristo, ya mihay ari.” ³ Améhén, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hén

Israelita?" Hinabi etaman ni Apo Jesus, "Hinabi mina, Gobernador." ⁴ Kabay wani Gobernador Pilato kanlan poon pari haka kanlan kaatag, "Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil hên hata lalaki." ⁵ Noa, lalo lan impalêkpêk, ya wanla, "Gawan ha panoro na di ha probinsyan Judea, ay nahulhulan hilay nay tawo hên manobag ha gobyernon Roma. Nag-umpisa yan nanoro ha probinsyan Galilea, bayo amêhén atsi yay na di."

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Herodes Antipas

⁶ Hêñ nagilaman ni Gobernador Pilato ya habaytsi, ay kinotang na no taga-probinsyan Galilea hi Apo Jesus. ⁷ Hêñ namwangan ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus ay taga-probinsyan Galilea awud, ya sakop ni Gobernador Herodes Antipas, ay in-utoh na hêñ gêtan la ya hi Apo Jesus kana, ta atsi ya etaman bayro ha Jerusalem hêñ habayto. ⁸ Hadyay higla ni Gobernador Herodes Antipas hêñ nahêlêk na hi Apo Jesus, gawan mal-at ya nagilam na, ya tungkol kana, haka nabuyot nay nan labay mahêlêk ya kapapaêpapah ya dyag na. ⁹ Kabay pinagkokotang ni Gobernador Herodes Antipas hi Apo Jesus. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. ¹⁰ Hadyay huluk lan poon pari haka hadyay huluk lan máñoron Kautuhan ni apo Moises ha pamara la kan Apo Jesus. ¹¹ Hi Apo Jesus ay pinagmumusmisus haka kinailyan ni Gobernador Herodes Antipas haka hilay hundaloh na. Ha pammusmus la kana ay pinatakopian la ya hêñ mahampat ya nanad takop hêñ ari, bayo impaorong la ya kan Gobernador Pilato. ¹² Hêñ hato, ay mikapatsi hi Gobernador Pilato haka hi Gobernador Herodes Antipas, noa, habayton allo êt ay napilugud hilay nay lowa.

Hi Apo Jesus ay hinatolan hêñ matsu ha koros (Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³ Pinatsipon ni Gobernador Pilato hilay ampamaala kanlan pari, hilay kaatag ya ampamaala, haka hilay kal-atan Israelita. ¹⁴ Ta wana kanla, "Gintan yo ya hatsi ya lalaki kangko gawan alwa kanon mangêd ya panoro na kanlan kal-atan. Pinakakotang ko ya, noa, ayn akon nahêlêk kana ya kasalanan ya an-ibara yo kana. ¹⁵ Hi Gobernador Herodes Antipas man, ay ayn yan nahêlêk kanay kasalanan, kabay impaorong na ya kantamo di. Ayn yan dinyag ya pamatsan kana. ¹⁶ Kabay ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya." ¹⁷ (Balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay kailangan ni Gobernador Pilato hêñ ibuhan ya miha kanlan nakahukul.)

¹⁸ Noa, ya kal-atan ay nan-angaw, ya wanla, "Patsêñ hi Jesus! Hi Barrabas tana ya labay naêñ hêñ ibuhan mo!" ¹⁹ (Nakahukul hi Barrabas gawan nakilamo ya kanlan kal-atan ya nanyag hêñ halanghang ha gobyernon Roma ha balayan Jerusalem, haka gawan namatsi yan tawo.)

²⁰ Labay na dayi ni Gobernador Pilaton mibuhan hi Apo Jesus, kabay naghabi yan oman ya ibuhan dayi hi Apo Jesus. ²¹ Noa, in-angaw la, ya wanla, "Ipako ya ha koros! Ipako ya ha koros!"

²² Katatlo nan hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, "Awta? Hinoy kasalanan na? Ayn akon nahêlêk kana ya pamatsan kana. Ipalatiko ko ya tana, bayo ibuhan ko ya."

²³ Noa, impapakaangaw lan poon pari haka lan kaatag, ya ipako ya ha koros. Kabay ayn yay nan madyag hi Gobernador Pilato. ²⁴ Pinaulayan na hilay na ha kalabayana la. ²⁵ Hinonol nay kalabayana lan kal-atan, ta imbuhan

* ^{23:17} Paskwa. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi di ha bokotan hêñ hata Bibliya.

na hi Barrabas, ya nakahukul gawan nanalanghang ya ha gobyerno, haka gawan namatsi yan tawo. Indin na ya hi Apo Jesus ha gamêt la, ta êmên la madyag ya kalabayana la.

*Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)*

²⁶ Amêhén, gintan la hi Apo Jesus hên hundaloh ta ipako la ya ha koros. Ha pammita la ay nakatupa hila hên mihay lalaki ya nag langan Simon ya taga-Cirene, ya anhumwên ha balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw lay koros kana hên ampakihonol kan Apo Jesus.

²⁷ Hadyay kal-atan ya hinumonol kana. Kalamo la ya kaatag ya babayi ya hadyay tangih, ta antangihan la ya. ²⁸ Namalingay hi Apo Jesus, ta wana karla, “Hikaw ya babayi ya taga-Jerusalem, paan yo ko tangihan, noa, tangihan yoy sarili yo haka maának yo, ²⁹ ta lumatêng lano ya allo ya habiên la, ya ininggalwan hilay a nakaanak haka a namahoho. ³⁰ Habaytoy panaon ay habiên la kanlan tawtgug, ya wanla, ‘Gêymaan yo kay.’ Wanla êt kanlan bung-oy, ‘Taphonian yo kay.’ ³¹ Ta no êmên di ya daygên la ha kayoy nailé, ay hino bayto ya daygên la ha kayoy nayango?†

³² Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya gintan hên patsên kalamo ni Apo Jesus. ³³ Hên nilumatêng hila ha legal ya ambaégén lan Golgota o Bungo, ay bayro la hilan impako hên hundaloh, ha tatloy koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit pánabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki na. ³⁴ Amêhén, nanalangin ya hi Apo Jesus, “Tatang ko ha langit, patawarén mo hila ta a la muwang ya pandaygên la.” Hilay hundaloh etaman, ay nangwan takop ni Apo Jesus ta inatag-atag lan pinagpalabutan. ³⁵ Mal-at ya atsi bayro hên ampanlêk kaban ammusmusén la ya hên ampamaala ha Templo, ya wanla, “Inligtas nay kaatag. No hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, pata a na mailigtas ya sarili na!” ³⁶ Hilay hundaloh ay nammusmus kana etaman. Painêmén la ya dayin nangihoy alak, ³⁷ ta wanla kana, “No hika ya Ari lan Israelita, iligtas moy sarili mo!” ³⁸ Atsi ha koros, ha ugton ulo na, ya nakahulat (ha habin Griego, Latin, haka Hebreo), ya wanana hulat, “Hatsi ya Ari lan Israelita.”

³⁹ Minusmus ya êt hên miha kanlan loway mapanyag karawakan ya nakapako ha koros hên karani na, ya wana, “No hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay iligtas moy sarili mo, haka hikay.” ⁴⁰ Noa, tinobag na yan kapareho nan mapanyag karawakan, ya wana, “Ayn kan limo kan Apo Namalyari? Pare-pareho kitamon amparusaan hên patsên. ⁴¹ Hêpat kanta ya habayto ta nakadyag kitan kasalanan, noa, hiya etaman, ay ayn yan kasalanan.” ⁴² Bayo hinabi na kan Apo Jesus, ya wana, “Apo, a mo kon liwaan, ustón ampamaala kay na.” ⁴³ Kabay, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “An-ipangako ko kamo, ya amêhén êt, ay mapagkalamo mo ko ha langit, ha Paraiso.”

*Ya pangamatsi ni Apo Jesus
(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)*

⁴⁴ Hên marani yanay ugtoy allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon. ⁴⁵ Sakton dinumiglêm, ay biglan nawawkwak hên

† ^{23:31} Mal-at ya maghabin ya labay habiên hatsi ay no êmên di ya daygên la kan Apo Jesus ya ayn kasalanan ay mabyat êt ya daygên la kanlan Israelita ya main kasalanan.

napibonak ya makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem. ⁴⁶ Amêhêñ, nan-angaw hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, ya wana, “Tatang ko ha langit, ipaulay kina kamo ya kaélwa ko.” Hêñ nayarin nan hinabi ya habayto ay natsi yay na. ⁴⁷ Hêñ nahêlêk nan ampamaala kanlan hundaloh, ya pangamatsi ni Apo Jesus, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana, “Pêtêg bay awud! Ayn yan kasalanan ya habaytsi!” ⁴⁸ Hêñ nahêlêk lan kal-atan ya ni-tsi-tsipon, ya nalyari, ay nuli hila hên andugdugêñ lay pagaw la, gawan hadyay lungkot la. ⁴⁹ Noa, hilay kabalay ni Apo Jesus, kalamo hilay babayi ya nakihonol kana hên nanaglap kana, hêñ paubat ha probinsyan Galilea, ay nakairêng ha marayo-dayo kana, ta andungawan lay angkalyari.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰ Main bayro hêñ mihay lalaki, ya hi Jose, ya taga-balayan Arimatea ha probinsyan Judea. Hiyay mapanyag kangéran haka anhumonol ya ha Kautuhan ni apo Moises. Hiyay mihay kalamo hêñ Sanedrin. ⁵¹ Noa, a ya nakuion ha dinyag la kan Apo Jesus. Pan-êngganan nay pamanlokop ni Apo Namalyari. ⁵² Dinumani ya kan Gobernador Pilato, ta pinakikwaan nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na ya. Nabay ya etaman hi Gobernador Pilato. ⁵³ Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus, hêñ in-aypa, haka na kinêlkêlan hêñ makarang ya takop, ya naputsi. Bayo inhowêñ na ya ha pay-ilbêngan ha lêyang ya bato, ya a êt pinay-ilbêngan. ⁵⁴ Hêñ habayto ay allon pamagléan ha allon pamagsimba lan Israelita.

⁵⁵ Hilay babayi ya nakihonol kan Apo Jesus ya ubat ha probinsyan Galilea, ay nakilako kan Jose. Nahêlêk lay pinay-ilbêngan kan Apo Jesus haka no ay-êmén inhowêñ bayro ya bangkay na. ⁵⁶ Bayo nag-orong hilay na ha balayan, ta namil-an hilan pabango, ya idin la ha bangkay ni Apo Jesus.

A la tambêng nagétan kanay habaytoy pabango, ta nagpainawa hila ha allon Sabado ha pamanhumonol ha Kautuhan.

24

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

¹ Dali allo êt hêñ allon Dominggo, ay nammita hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan ta idin lay hatoy pabango ya in-il-an la ha bangkay ni Apo Jesus. ² Nalatngan lay natulid anay hadyay hêlay bato, ya intakap ha lêyang ya pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. ³ Kabay hinumwêñ hila, noa, a la matapol ya bangkay ni Apo Jesus. ⁴ Kaban ampikokotang hila no hinoy nalyari ha bangkay ni Apo Jesus, ay bigla lan nahêlêk ya loway lalaki, ya nakatakop hêñ ampangislap, ya nakairêng ha dani la. ⁵ Gawan hadyay limo la, ay nandoko hilan napaidêngdêng. Hinabi kanla hêñ loway lalaki, “Awta pantapolên yoy nabiyay ha pay-ilbêngan hêñ natsi? ⁶ Ayn yay na di, ta nabiyay yan oman. Ihipén yoy hinabi na kamoyu bayro ha probinsyan Galilea, ya ⁷hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay idin ha gamêt lan makasalanan. Ipako la ya ha koros. Bayo panga-ubat hêñ tatloy allo ay mabiyay yan oman.”

⁸ Amêhêñ, naihipan lan babayi ya habaytoy hinabi na. ⁹ Kabay nag-orong hilay na ha balayan, ta inhumbung la ha labinmiha haka kanlan kalamo la ya nalyari. ¹⁰ Ya namihumbung hêñ habayto kanlan apostol ay hilan Maria Magdalena, hi Juana, hi Maria ya indo ni Santiago, haka hilay kaatag ya

babayi ya kalamo la. ¹¹ Noa, êndat lan apostol, no alwan pêtêg ya panhabiên lan babayi, gawan nanad hilan namurit ya ampipaghabi. Kabay a la hila pinaniwal-an. ¹² Embayro man, hi Pedro ay nuwayun nako bayro ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Hén nilumatêng ya bayro ay ayn yan nahêlêk, no alwan hatoy naputsi ya takop ya pinangêlkêl kan Apo Jesus. Bayo nuli ya hén ampag-épapah ha nalyari.

*Nagpahlék hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na ha dann
(Marcos 16:12-13)*

¹³ Habaytoy allo ay main lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya atsi ha dann hén palako ha mihay baryo ya nag langan Emaus, ya main labinmihay kilometro ya dayo ha balayan Jerusalem. ¹⁴ Ampihabian lay balang nalyari. ¹⁵ Kaban ampihabi hila ha pammita la, ay dinumani kanla hi Apo Jesus hén napaipantag kanlan loway ampammita. ¹⁶ Nahêlêk la ya, noa, a pinaulayan ni Apo Namalyari hén mabalayan la hi Apo Jesus. ¹⁷ Kinotang na hila, ya wana, "Hinoy ampihabian yo?"

Tinunggén hila. Angkahêlék ha mata la ya malungkot hila. ¹⁸ Ya miha kanla, ya hi Cleopas, ay naghabi, ya wana, "Mimiha mo siguro kanlan kal-atan lan naniraw ha Jerusalem ya a nakagilam hén nalyari bayro hén ungnoy allon bêngat ya nalabah."

¹⁹ Kabay kinotang ni Apo Jesus, "Hinoy nalyari?"

Wanla etaman, "Ya nalyari kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Hiya ay mihay propeta ni Apo Namalyari. Ya kapapaépapah ya dinyag ni Apo Jesus, haka ya hinabi na ay ampamaptêg ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan na. Muwang lan tawo ya habayto. ²⁰ Hiyay impapatsi lan ampamaala kanlan pari haka lan kaatag ya main tungkulán, kabay hiya ay impako ha koros. ²¹ Èndat naén no hiyay mangakbus hén bansan Israel. Noa, main nanan tatloy allo hén pinatsi la ya. ²² Nag-épapah kay ha ungnoy babayi, ya kalamo naén, ya atsi bayro nangun maranon ha pinay-ilbêngan la kana, ²³ hén inhumbung la kannaén ya ayn ana bayro ya bangkay na. Wanla êt ya nakahêlêk hila hén anghel ni Apo Namalyari ya nipaghabi kanla ya biniyay oman hi Apo Jesus. ²⁴ Ya kaatag kanlan kalamo naén ay nagtagloh etaman bayro ha pinay-ilbêngan kana. Nahêlêk la êt ya nanad ha hinabi lan babayi, noa, a la ya êt nahêlêk hi Apo Jesus."

²⁵ Amêhén, hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, "Kakakdêyan hén ulo yo! Pata a yo ampaniwal-an ya habi lan mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari? ²⁶ Ta hila ya namipapêt hén tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala ya taganán kailangan yan magdanas hén haday irap bayo ya mag-orong ha langit hén mamaala hén kalamo ni Apo Namalyari." ²⁷ Impamulah ni Apo Jesus kanla ya kaganawan ya tungkol kana ya nakahulat hâ Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ubat ha inhulat ni apo Moises, haka ha inhulat lan kaganawan ya kaatag ya mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.

²⁸ Hén andumaní hilay na ha baryon Emaus, ya lakwén la, ay nanad magpaitagloh ya hi Apo Jesus. ²⁹ Noa, hinagyat la yan magdahêl pon hén kalamo la, ya wanla, "Pamibalyan mipatêl makê! Magdahêl ka pon di, ta êmén makalamo naén ka pon." Kabay nakilako ya kanla. ³⁰ Hén atsi hilay na ha arapan kaén, ay nangwa ya hi Apo Jesus hén puto ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Hén nayari nan pinahalamatan ay pinotoh nay

habayto, bayo indin nay na kanla. ³¹ Hêñ dinyag nay habayto, ay nabalayan la ya. Hiya awud hi Apo Jesus. Noa, bat yan naplak ha arapan la. ³² Nihabi hilay nay lowa, ya wanla, “Kabay awud nanad apoy ya atsi ha nakêm ta nangun ha dann, hêñ an-ipamulah nay Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.”

³³ Tambéñ hilay nan nag-orong ha balayan Jerusalem, kabay nalatngan la bayro hilay labinmihay tagahonol ni Apo Jesus kalamo lan kaatag, ³⁴ ya ampaghabi kanlan lowa, ya wanla, “Nabiyay yan oman hi Apo Jesus. Nagpahlêk ya kan Simon Pedro!” ³⁵ Amêhén, impamwang lan hata lowa ya nalyari ha dann, haka no ay-êmén la yan nabalayan hi Apo Jesus hêñ pinotoh nay puto.

*Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na ha Jerusalem
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)*

³⁶ Kaban ampaghabi hila pon ya lowa, ay biglan nagpahlêk kanla hi Apo Jesus, ta hinabi na kanla, ya wana, “Patékbékén ni Apo Namalyari ya nakêm yo.” ³⁷ Noa, nakatsigag hila haka hadyay limo la, ta éndat la no ampakahêlêk hilan kamana. ³⁸ Kabay hinabi na kanla, ya wana, “Pata hadyay limo yo? Pata ampag-alangan kaw? ³⁹ Hélkên yoy gamêt ko haka bitsih ko. Hikoy hatsi. Gap-an yo, haka pakapoliahêن yoy lawini ko. Alwa kon kamana, ta ya mihay kamana ay ayn but-o haka ayn laman.” ⁴⁰ Hêñ nahabi nay na ya habayto, ay impahulêk nay gamêt haka bitsih na kanla. ⁴¹ Hadyay kahiglaan la hêñ nabalayan la ya, noa, ampag-êpapahan la pon no taganán hiya, kabay wana kanla, “Main kaw hêñ maékan di?” ⁴² Kabay dinyanan la ya hêñ mihay yunit kênan lanêm ya in-iyaw. ⁴³ Kinna nay habayto ha arapan la.

⁴⁴ Bayo hinabi na kanla, “Habaytsi ya labay kon habiêñ kamoyu hêñ panay kataw napagkalamo, ya kailangan maubuh hêñ matupad ya nakahulat ya tungkol kangko ha libro hêñ Awit, haka ha inkulat ni apo Moises, haka ha inkulat lan kaatag ya mâmipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.” ⁴⁵ Impamulah na kanla ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ⁴⁶ ta wana kanla, “Habaytsi ya nakahulat, ‘Ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala ay kailangan matsi. Bayo panga-ubat hêñ tatloy allo ay mabiyay yan oman.’ ⁴⁷ Nakahulat êt ya êmén di, ‘Ha kapangyarihan na ay kailangan iaral ya tungkol ha pamaghêhê haka ha pamatawed hêñ kasalanan ha balang bansa paubat ha balayan Jerusalem.’ ⁴⁸ Hikaw ya mamaptêg kangko, ya mampipamwang ha balang nalyari hêñ nanad ha impamwang la hêñ hato. ⁴⁹ Impangako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya ipahapat na kamoyu ya Espiritu na, haka lano ipagtan ko ya kamoyu. Noa, mangênggan kaw pon di ha balayan angga ha lumatêng ya kamoyu hêñ main kapangyarihan.”

*Hi Apo Jesus ay gintan ha langit
(Marcos 16:19-20; Dyag 1:9-11)*

⁵⁰ Amêhén, pinagkalamo ni Apo Jesus hilay tagahonol na hêñ palakon baryon Betania. Hêñ narani hila bayro, ay intag-ay nay gamêt na ta inhalangan na hila ya ingalwan hila ni Apo Namalyari. ⁵¹ Kaban an-ihalangan na hila, ay hiyay gintan ha langit. ⁵² Pinuri la ya, bayo nag-orong hila ha balayan Jerusalem hêñ hadyay higla. ⁵³ Paubat hêñ habayto, ay panay hilan atsi ha Templo hêñ ampuriêñ hi Apo Namalyari.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Juan

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni apostol Juan, ay inhulat ta êmén ya balang makamwang hên laman hên habaytsi ya hulat, ay maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari. Ha êmbayro ay magkamain hilan biyay ya ayn angga (Juan 20:31).

Ya pamaêg ni apostol Juan kan Apo Jesu-Cristo di ha unan hulat na ay 'ya Habi.' Impamwang ni apostol Juan ya Hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy 'Habi' ya kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. Impamwang na êt di ha hulat na, ya pito kanlan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo ya ampamaptêg ya hiyay habaytoy impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.

Nakahulat ha kapitulo 13 angga ha 17 ya tungkol ha mangêd ya pamakilamo ni Apo Jesu-Cristo ha tagahonol na hên haton yabi bayo ya dinakêp. Ya yabin habayto ay dispersas hên pagkapako na ha koros, kabay pinataniêh nay nakêm lan tagahonol na, ta êmén hila nakal-an ha balang malyari. Ha kapitulo 18 angga ha kapitulo 21 ay impamwang no ay-êmén yan dinakêp, haka ya tungkol ha pagkapako na ha koros. Impamwang êt bayro ya pangabiyay nan oman, haka ya pagpahlék na ha tagahonol na, nayari yan nabiyay oman.

Bayri êt ha inhulat ni apostol Juan, ay impamwang ya an-idigalo ni Apo Jesu-Cristo, ay biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala ya hiyay dann, kaptégan, haka biyay (Juan 14:6).

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-18

Hi Juan Bautista haka ya tagahonol ni Apo Jesu-Cristo 1:19-51

Ya pamanoro ni Apo Jesu-Cristo 2:1-12:50

Hi Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem 13:1-19:42

Hi Apo Jesu-Cristo ay nabiyay oman 20:1-31

Minghan ya êt nagpahlék ha probinsyan Galilea 21:1-25

Ya Habi ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo

¹ Hên haton kauna-unaan hên a pon dinyag ya hata langit, haka luta ay main nanan Habi. Habaytoy Habi ay atsi bayro hên kalamo ni Apo Namalyari, haka hiyay Apo Namalyari. ² Hiyay kalamo ni Apo Namalyari paubat hên una. ³ Hiyay nanyag hên kaganawan ya atsi bayri. Ayn hinon nadyag no alwan gawan kana. ⁴ Hiyay ubatan hên biyay haka hiyay maialimbawa ha atáng ya ampamahawang ha ihip hên balang miha. ⁵ Habaytoy hawang ay anhumawang ha luta ya nanad dinumiglêm gawan ha kasalanan. A ya napahambut ha kariglêman.

⁶ Amêhén, main lalaki ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya nag langan Juan.*

⁷ In-utoh na ya hên mamipamwang hên tungkol ha hawang, ta êmén ya

* ^{1:6} Hi Juan ya namabawtismo kanlan nangamin kasalanan la. Ambanhagan la yan Juan Bautista. Alwan hiya ya nanulat hên hata inhulat bayri.

balang miha ay maniwala kanan habayto ya ampamahawang hēn kaihipan. ⁸ Alwan hi Juan ya hawang, noa, hiyay in-utoh hēn mamipamwang hēn tungkol ha hawang. ⁹ Ya pētēg ya hawang, ay habaytoy nilumatēng di ha luta ya ampamahawang ha kaihipan hēn balang miha.

¹⁰ Hiyay nanyag hēn hata luta hēn hato pon, haka hiyay nilumatēng di ha luta. Noa, a la ya awud nabalyan. ¹¹ Agyan hilay Israelita ya kamaganak na, ay a nananggap kana hēn nilumatēng ya kanla. ¹² Noa, hilangan ya nananggap kana, haka naniwala kana, ay dinyañan nan tungkulon hēn mag-in anak ni Apo Namalyari. ¹³ Ya pangianak kanlan anak ni Apo Namalyari, ay alwan nanad pangianak tawo, haka alwan gawan ha kalabayan lan miahawa hēn magkamain anak, noa, gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari.

Ya Habiya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ay nag-in tawo

¹⁴ Ya Habi ay nag-in tawo, haka napaidi di ha luta. Ya hinabi na ay panay pētēg haka hiya ay panay maingaloēn. Nahēlēk naēn ya panga-Diyos na. Yabay ya panga-Diyos hēn kamiha-mihaan Anak ni Apo Namalyari, ya Tatang na.

¹⁵ Nangaral hi Juan Bautista hēn tungkol kanan hata Habi ya nag-in tawo. Habaytsi ya pamipamwang na, hēn intoro na hi Apo Jesus, ya wana, “Yabay ya hinabi ko kamoyu ya ‘main lumatēng ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hēn a ko pon in-anak.’”

¹⁶ Kaganawan tamo ay ampakinabang ha kahampatan nakēm ni Apo Jesu-Cristo, ya hadayay maingaloēn. ¹⁷ Ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ay impamwang ni apo Moises kanlan Israelita, noa, ya kaptēgan, haka ya ingalo ni Apo Namalyari, ay impamwang ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁸ Paubat hēn haton lagi, ay ayn êt nakahēlēk kan Apo Namalyari, no alwan bēngat hi Apo Jesu-Cristo ya kamiha-mihaan nan Anak. Hiyay Apo Namalyari, haka hiyay panay nan kalamo. Hiya ya namipamwang kan Apo Namalyari, ya Tatang na.

Ya panoro ni Juan Bautista

(Mateo 3:1-12; Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18)

¹⁹ Amēhēn, hilay Israelita, ya ampamaala ha balayan Jerusalem, ay nami-utoh hēn ungro kanlan pari la, haka ungro kanlan Levita ya ampanawop kanlan pari, ta êmēn hila mangotāng kan Juan Bautista no hino ya. ²⁰ Hinabi ni Juan ya kaptēgan, ya wana, “Alwan hikoy Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in habaytoy Māmiligtas ya impangako na.” ²¹ “No êmbayro, hino ka awud?” wanla. “Kayno hika hi Propeta Elias!” “Alwa.” wani Juan. “Kayno hika ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-êngganan naēn!” “Alwa.” wanan oman ni Juan. ²² Wanlay na êt, “Habién mo awud no hino ka, ta êmēn naēn maipamwang kanlan namiutoh kannāen. Hinoy mahabi mo ya tungkol ha sarili mo?” ²³ Amēhēn, hinabi ni Juan, “Hiko ya inungkat ni Propeta Isaias, ya wana, ‘Main ampan-angaw ha legal ya kabalah-balahan, ya wana kanlan kalan ya naka-tsipon, ‘Il-an yoy nakēm yo ha pamanlumatēng hēn Panginoon,

Ya nanad ha pamil-an hēn dann ha pamanlumatēng hēn mihay matag-ay ya manungkulon.”†

Habaytoy hinabi ni Propeta Isaias ya tungkol kangko.”

† 1:23 Isaias 40:3.

²⁴ Hilay nangotang, ay in-utoh lan Pariseo.‡ ²⁵ Nangotang hilay na êt kan Juan, ya wanla, “Awta ampamawtismo ka? Alwan hika awud ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Alwa ka etaman hi Propeta Elias. Haka alwan hika ya Propeta ni Apo Namalyari ya an-êngganan naén.” ²⁶ Kabay hinabi ni Juan, ya wana, “Lanêm ya ampangibawtismoan ko, noa, main di hén kalamo yo, ya a yo kilala. ²⁷ Agyan nuna kon ilumaténg kana, ay mangokal man hén héêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkulon na.” ²⁸ Habayto ay nalyari ha baryon Betania, ha lipay hén Ilog Jordan. Yabay ya ilog ya pinamawtismoan ni Juan.

Hi Apo Jesus ay Biseron Tupa ni Apo Namalyari ta idin nay lawini na ha ikakangéd tamo

²⁹ Hén humonoy allo, ay nahélék ni Juan hi Apo Jesus ya andumani kana. Kabay wana kanlan kalamo na, “Héllén yo! Atsi di ya Biseron Tupa§ ni Apo Namalyari. Hiya ya ayn kasalanan, ya mamialih kasalanan lan tawo di ha luta. ³⁰ Yabay ya hinabi ko kamoyu ya ‘main lumaténg ya makapangyarihan kangko, gawan atsi yay na, hén a ko pon in-anak.’ ³¹ Agyan hiko, ay a ko ya muwang no hino yan taganá hén hato. Émbayro man, ay atsi ko di, hén ampamawtismo ta êmén ya ipamwang ha Israelita.”

³² Habaytsi ya pamipamwang ni Juan Bautista, “Nahélék ko ya Espiritu ni Apo Namalyari ya inumaypan ubat ha langit, hén nanad ha mihay patipati, haka nagmana ya kana. ³³ Hiko man, hén una, ay a ko muwang no hino yan taganá. Noa, hi Apo Namalyari, ya namiutoh kangko hén mamawtismo ha lanêm, ya naghabi kangko, hén êmén di, ‘Mahélék mo ya Espiritu ko ya umaypa haka magmana ha mihay lalaki. Hiyay mamawtismo ha pamahapat hén Espiritu ko.’ ³⁴ Nahélék ko ngan ya nalyari, kabay anipamwang ko ya hiya ya Anak ni Apo Namalyari.”

Hilay unan tagahonol ni Apo Jesus

³⁵ Ha humonol ya allo, ay atsi yay na êt ha lanêm hi Juan Bautista haka ya lowa kanlan tagahonol na. ³⁶ Hén naikit na ya ampita bayro hi Apo Jesus, ay wana, “Héllén yo! Hiyay Biseron Tupa ni Apo Namalyari. Hiya ya halanggo tamo.” ³⁷ Nagilam lan loway tagahonol ni Juan ya hinabi na, kabay hinumonol hila kan Apo Jesus. ³⁸ Hén namalingay hi Apo Jesus ay nahélék na hilay anhumonol kana haka na hila kinotang, ya wana, “Main kaw hén labay?” Kabay hinabi la, “Rabi, antoy ampaidyanan mo?” (Ya labay habièn hén Rabi ay Mánoro.) ³⁹ Wani Apo Jesus kanla, “Kihonol kaw kangko, ta héllén yo.” Mag-aalas cuatro hén maapon hén habayto. Nakihonol hila kana ta hinlék lay ampaidyanan na. Nagdahél hila tana kana.

⁴⁰ Ya miha kanlan lowa, ya nakagilam hén habi ni Juan Bautista, haka nakihonol kan Apo Jesus, ay hi Andres, ya kapotoh pohél ni Simon Pedro. ⁴¹ Habayto hi Andres, ay una nan tinapol hi Simon, ya kapotoh pohél na, ta wana kana, “Natapol naén ya Mesias, ya pinili ni Apo Namalyari hén mag-in Mámilitas!” (Ya labay habièn hén Mesias ha habin Griego ay Cristo.) ⁴² Pinakilamo ni Andres hi Simon kan Apo Jesus. Hinlék ni Apo Jesus hi

‡ 1:24 Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Ampag-aralan lay Kautuhan ni apo Moises haka êndat la no anhonolén la ya balang utoh bayro. § 1:29 Genesis 22:8 An-iátang lan Israelita hén biseron tupa, ta êmén mapatawad ya kasalanan la.

Pedro, bayo wana, "Hika hi Simon, ya anak ni Juan. Banhagan la kan Cefas." (Ya labay habiên hên Cefas ay bato. Habayto ay Pedro ha habin Griego.)

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Felipe haka Natanael

⁴³ Ha humonoy allo, ay naihipan ni Apo Jesus hên maniraw ha probinsyan Galilea. Natapol na hi Felipe, haka wana kana, "Kihonol ka kangko." ⁴⁴ Hi Felipe ay taga-Betsaida ya balayan lan Andres haka Pedro. ⁴⁵ Tinapol ni Felipe hi Natanael, bayo wana kana, "Natapol naêñ ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya inungkat ni apo Moises ha Kahulatan ya impahulat kana ni Apo Namalyari. Hiya ya inungkat etaman ha inhulat lan kaatag ya mâmipamwang ni Apo Namalyari. Hiya hi Jesus, ya taga-Nazaret, ya anak ni Jose." ⁴⁶ Amêhêñ, wani Natanael kan Felipe, "Yarin main mangêd ya ubat ha balayan Nazaret, ya pêpêrad ya tawo?" Kabay wani Felipe kana, "Kihonol ka kangko ta hêlkên mo."

⁴⁷ Hêñ nahêlêk ni Apo Jesus ya andumani kana hi Natanael, ay wana, "Hêlkên yo! Atsi di ya mihay pêtêg ya Israelita ya a ampanloko." ⁴⁸ Kabay wani Natanael, "Ay-êmêñ mon namwangan ya laman nakêm ko?" Amêhêñ, wani Apo Jesus, "Bayo ka binaêg ni Felipe ay nahêlêk kata ha hilong hên poon igos." ⁴⁹ Kabay wani Natanael, "Mánoro,* hika ya Anak ni Apo Namalyari! Hika ya Poon hên bansom Israel." ⁵⁰ Wani Apo Jesus kan Natanael, "Ampaniwala ka kangko gawan nahêlêk kata ha hilong hên poon igos. Igit pon di ya kapapaêpapah ya mahêlêk mo." ⁵¹ Wani Apo Jesus kanla, "Pakagilamêñ yo, lumatêng ya allo, ay mahêlêk yoy nakaloat ya langit, haka hilay anghel ni Apo Namalyari ya lumakat haka lumohan bayro, hêñ palako kangko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo."

2

Ya kasálan ha balayan Cana

¹ Hêñ nalabah ya loway allo, main kasálan ha balayan Cana ha probinsyan Galilea. Atsi bayro ya indo ni Apo Jesus. ² Hi Apo Jesus, haka hilay tagahonol na, ay hinagyat ha kasálan etaman. ³ Hêñ naubuh ya alak ha kasálan, ay hinabi nan indo ni Apo Jesus kana, ya wana, "Naubuh ya alak la. Manawop ka dayi." ⁴ Kabay hinabi ni Apo Jesus ha indo na, "Paulayan mo ko, Indo. Alwa ko pon oras, hêñ manyag hêñ kapapaêpapah." ⁵ Êmbayro man, ay hinabi nan indo ni Apo Jesus kanlan ampanawop ha kasálan, "Daygêñ yo ya hinon habiên na kamoyu."

⁶ Amêhêñ, main bayro hêñ anêm ya panyanan lanêm ya nadyag ha bato, ya panggamitên lan Israelita no honolêñ lay paniwala la hêñ tungkol ha pamaglinis hêñ lawini la. Hata panyanan ay ampaglamatan hêñ lowampo angga ha tatlumpo ya galon ya balang miha. ⁷ Wani Apo Jesus kanlan ampamiapag ha kasálan, "Pun-êñ yon lanêm ya hata anêm ya panyanan." Kabay pinno lan lanêm, hêñ angga ha bêbêy. ⁸ Bayo wana kanla, "Manakhob kaw ta gêtan yo kanan ampamaala kanlan ampanawop ha kasálan." Kabay nanakhob hila, haka la gintan kanan ampamaala. ⁹ Tinawayan nan ampamaala ya lanêm, ya nadyag ni Apo Jesus hêñ alak, noa, a na muwang no antoy ubatan hêñ habaytoy alak, ta hilay nangahoy bêngat, ya nag muwang hêñ habayto. Kabay binaêg nay lalaki ya an-ikasal. ¹⁰ Ta hinabi na kanan lalaki, "Hilay

* **1:49** Rabi ha habi lan Israelita.

kaatag ay ampamiawah pon hēn naayang ya alak. Bayo, no mal-at ya nainêm lan makikasal, ay mamiawah hila bayto hēn ayn makayn ayang. Noa, hika, ay babayo mon in-awah ya naayang.”

¹¹ Habayto ya nalyari ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ay unan kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus. Hēn dinyag nay habayto, ay impamwang nay panga-Diyos na. Haka naniwala hilay tagahonol na, ya hiyay Cristo.

¹² Nahēn nayari ya kasálan, ay nilumohan hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Nakihonol kana ya indo na, hilay ali na, haka hilay tagahonol na. Nagdahēl hila bayro hēn ungnoy yabi.

*Namitaboy hi Apo Jesus hēn ampiagtinda ha Templo
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48)*

¹³ Kaban atsi hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum, ay marani yanay Pistan Pangaligtas ha Egipto.* Kabay nilumakat hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha balayan Jerusalem ta makipista. ¹⁴ Hēn nilumatêng hilay na ha ilwangan hēn Templo ay nahēlēk na hilay māmihaliw hēn baka, tupa, haka pati-pati ya iâtang kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro hilay māmihagili hēn pera. ¹⁵ Nanuluk ya hi Apo Jesus. Nanyag yan pangumpah kanla, ta intaboytaboy na hilangan, anggan tupa, haka baka ha plasa hēn Templo. Intapon nay pera lan māmihagilin pera haka na in-iitwag ya lamisaan la. ¹⁶ Hinabi na kanlan māmihaliw hēn pati-pati, ya wana, “Alihēn yo ya pati-pati di. Paan yon daygēn palengke ya bali ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.” ¹⁷ Naihipan lan tagahonol na, ya nakahulat† ha habi ni Apo Namalyari, ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya wanana hulat, “Ikamatsi ko ya hadyay pamanlugud ko ha bali mo.”

¹⁸ Kabay hinabi lan taga-Israël ya ampamaala ha Templo kan Apo Jesus, ya wanla, “Hinoy maipahlék mo kannaén, ya kapapaêpapah, ta êmên naén mamwangan, ya main kan tungkulon hēn manyag hēn dinyag mo?”

¹⁹ Amêhēn, wani Apo Jesus, “Hiraén yoy hata Templo, ta ipairêng kon oman ha tatloy allo.” ²⁰ Kabay wanlan Israelita, “Apatapo boy anêm ya taon ya panyag hēn hata Templo. Yarin maipairêng mo ya ha tatloy allon bêngat.”

²¹ Noa, ya Templo ya inungkat ni Apo Jesus, ay yabay ya lawini na. ²² Kabay hēn nabiyyay yan oman hi Apo Jesus ha ikatlon allo hēn ubat yan natsi, ay naihipan lan tagahonol na, ya hinabi nay habayto. Pinaniwal-an lay Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka ya hinabi ni Apo Jesus ya tungkol ha pangabiyyan nan oman.

Muwang ni Apo Jesus ya laman hēn kaihipan

²³ Kaban atsi ya hi Apo Jesus ha balayan Jerusalem, ha Pistan Pangaligtas, ay mal-at ya naniwala, ya hiyay Cristo, ya pan-êngganan la. Naniwala hila, gawan ha kapapaêpapah ya dinyag na. ²⁴ Embayro man, ay ayn yan tsiwala kanla hi Apo Jesus, ta muwang nay laman ihip hēn balang miha. ²⁵ Ahina kailangan ipamwang kana, ya tungkol ha ugali hēn hinoman, gawan mana nay nan muwang ya laman ihip hēn balang miha.

3

Hi Apo Jesus haka hi Nicodemo

* ^{2:13} Paskwa. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hēn habi di ha bokotan hēn hata Bibliya. † ^{2:17} Awit 69:9.

¹ Bayro ha balayan Jerusalem, ay main mihay Pariseo, ya nag langan Nicodemo. Hiyay miha kanlan ampamaala ha Israelita. ² Mihay yabi, ay dinumani ya kan Apo Jesus, ta wana kana, “Mánoro, muwang naén ya in-utoh ka ni Apo Namalyari, hén manoro kannaén, ta a mo madyag ya andayéñ moy kapapaépapah, no ayn ya kamo hi Apo Namalyari, hén ampanawop kamo.”

³ Kabay wani Apo Jesus kana, “Pakagilamén mo, hilay a in-anak oman, ay a makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.”

⁴ “Apo, ay-êmén hilan ma-ianak oman no toa hilay na? Makahowén hilan oman ha bitokan indo la?”

⁵ Kabay wani Apo Jesus kana, “Pakagilamén mo. Ayn makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari, no a ya pon na-ianak ha laném, haka ha Espiritu ni Apo Namalyari ta êmén mabayo ya nakém na. ⁶ Hilay tawo ay ampamianak hén tawo ya main biyay bayri ha luta. Hilay in-anak ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay main bayoy biyay ha hawop nan Espiritu na. ⁷ Paan kan mag-êpapah ha hinabi ko kamo, ya ‘Hikaw ay kailangan ianak oman.’ ⁸ Ya Espiritu ni Apo Namalyari ay nanad hén angin, ya a maiutoh. Angkagilam ya tonoy hén angin. Noa, a mamwangan no antoy ubatan na, haka no antoy lakwén na. Émbayro êt, ay a mahélék no ay-êmén nan bayoén nan Espiritu ni Apo Namalyari ya nakém, noa, habaytoy mahélék ha biyay.”

⁹ Améhén, wani Nicodemo, “Apo, ay-êmén mangyari ya habain ya hinabi mo?”

¹⁰ Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, “Miha ka ya mánoro di ha Israel. Yarin a mo angkaintindihan ya hatsi. ¹¹ Pakagilamén mo. Panhabiéñ naén ya muwang naén, haka an-ipamwang naén ya nahélék naén. Noa, a yo ampaniwal-an ya anhabién naén. ¹² No, a yo paniwal-an ya impamwang ko kamoyu, ya tungkol di ha luta, ay-êmén yon paniwal-an ya ipamwang ko kamoyu ya tungkol ha langit! ¹³ Ta hikon bêngat, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya nag-aypa ubat ha langit, ay mag-orong ha langit.

¹⁴ “Haka no ay-êmén nan intag-ay ni apo Moises ya utan, ya nadyag ha tangso,* ha kabalah-balahan, ay êmbayro êt, ay kailangan itag-ay ako ha koros, hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ¹⁵ Kailangan ya habayto, ta êmén hilay ampaniwala ya hikoy Cristo, ay madyanan biyay ya ayn angga.” Habaytoy hinabi ni Apo Jesus.

¹⁶ Gawan ha haday pamanlugud ni Apo Namalyari ha balang miha, ay in-utoh na ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ta êmén hilay ampaniwala kana, ay a migtan ha impiyerno, noa, madyanan biyay ya ayn angga. ¹⁷ Ta a na in-utoh ni Apo Namalyari ya Anak na, ta êmén sintinsyahan hén parusaan hilay tawo. Noa, in-utoh na ya ta êmén na hila iligtas ha parusa.

¹⁸ A hila parusaan hilay ampaniwala ha Anak. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay sinintinsyahan nanan parusaan, gawan a hila naniwala ha kamiha-mihaan Anak ni Apo Namalyari. ¹⁹ Sinintinsyahan hilan parusaan, gawan agyan nantan ya Anak na hén kamwangan ya tungkol kan Apo Namalyari ya nanad hawang ha balang miha ha luta, ay labay la pon ya karigléman, gawan nangarawak ya dyag la. ²⁰ Ta hilay ampanyag karawakan, ay angkahéñékan lay hawang, haka a hila andumaní ha hawang, ta êmén a mahawangan ya nangarawak ya dyag la. ²¹ Noa, hilay ampanyag kangéran, ay andumaní ha

* ^{3:14} Bilang 21:9.

hawang, ta êmén mahêlêk ya habaytoy andaygên la, ay kalabayan ni Apo Namalyari.

Hi Apo Jesus haka hi Juan Bautista

²² Amêhêñ, nilumohan hi Apo Jesus haka hilay tagahonol na ha dani hêñ lanêñ. Nagdahêl ya bayro ha probinsyan Judea hêñ kalamo lan tagahonol na, haka namawtismo ya kanlan labay pabawtismo. ²³ Hi Juan Bautista ay namawtismo etaman ha legal ya nag langan Enon ha danin Salim, gawan mal-at ya lanêñ bayro, haka mal-at ya ampagpabawtismo kana. ²⁴ A ya pon bayton impahukul hi Juan.

²⁵ Mihay allo, ay main mihay Israelita, ya nakihubakan kanlan tagahonol ni Juan, ya tungkol ha pamaglinis lan Israelita, hêñ pamanhumonol ha paniwala la. ²⁶ Amêhêñ, dinumani kan Juan ya tagahonol na, ta wanla, “Mâñoro, habaytoy kalamo mo ha lipay hêñ lanêñ, ya impamwang mo ya hiyay Cristo, ay atsi bayri hêñ ampamawtismo kanlan mabay pabawtismo. Haka mal-at ya andumani kana.” ²⁷ Kabay wani Juan, “Ya katungkulon na ay ubat kan Apo Namalyari, ta ayn hinoman ya main êmbayro ya katungkulon no a indin kana ni Apo Namalyari. ²⁸ Hikaw man, ay muwang yoy na, ya hinabi ko, ya alwan hikoy Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala. Ta hikoy in-utoh ni Apo Namalyari hêñ mamipamwang, hêñ lumatêng yay na. ²⁹ Nanad ha kaluguran hêñ mihay lalaki ya an-ikasal, ya ampamil-an kaganawan ha kasâlan. Hadyay higla na ha magilam nay habi nan lalaki ya an-ikasal. Êmbayro êt kangko. In-il-an koy pamanlumatêng nan Mesias, ya Cristo, haka hadayay higla ko ta nilumatêng yay na. ³⁰ Dapat mitag-ay ya, haka kailangan miaypa ya tungkulon ko.”

Hi Apo Jesus, ya taga-langit

³¹ Hi Apo Jesus, ya taga-langit, ay ayn kapantag. Noa, ya taga-luta, ay atsi di ha luta ya nakêm na, haka ya anhabiên na ay tungkol di ha luta. Hi Apo Jesus ay daëg nay balang miha. ³² Haka an-ipamwang na ya nahêlêk na, haka ya nagilam na, êmbayro man, ay pêpêrad ya ampaniwala ha anhabiên na. ³³ Noa, hilay ampaniwala ha anhabiên na, ay ampamaptêg ya pêtêg ya habi ni Apo Namalyari. ³⁴ Ta hiyay in-utoh ni Apo Namalyari, hi Apo Jesus bay, ay ampamipamwang hêñ habi na. Haka ayn kulang ya pam-i ni Apo Namalyari hêñ Espiritu na kana. ³⁵ Anlugurên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya Anak na, hi Apo Jesus. Haka impatalan nâ kana ya kaganawan ya atsi kana. ³⁶ Hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn angga. Noa, hilay a mabay hêñ humonol kana, ay a madyanan habaytoy biyay, ta ya huluk ni Apo Namalyari ay atsi kanla, haka parusaan hila hêñ ayn angga.

4

Hi Apo Jesus haka ya mihay babayi ya taga-probinsyan Samaria

¹ Amêhêñ, namwangan lan Pariseo* ya mal-at pon ya andumani kan Apo Jesus hêñ pabawtismo haka patoro kana, kanan hilay andumani kan Juan. Namwangan ni Apo Jesus ya muwang lan Pariseo ya habayto. ² Êmbayro man, ay alwan hi Apo Jesus ya ampamawtismo, noa, ya tagahonol na ya ampamawtismo. ³ Gawan namwangan ni Apo Jesus ya muwang lan Pariseo

* ^{4:1} Hilay Pariseo ay mihay pangkat lan Israelita. Êndat la no anhonolên la ya balang utoh ya ubat kan Apo Namalyari.

ya habayto, ay nag-alíh ya, haka hilay tagahonol na ha probinsyan Judea, ta nag-orong hila ha probinsyan Galilea.⁴ Bayo hila miabot ha probinsyan Galilea, ay madanan la pon ya probinsyan Samaria.

⁵ Nilumatêng hila ha mihay balayan hên Samaria ya pinata-ngalanan Sicar, ya narani ha luta ya indin ni apo Jacob, ya miha kanlan ninuno lan Israelita, ha anak na, hi Jose hên haton lagi.⁶ Atsi bayro ya libon ya kinali ni apo Jacob. Nikno ya hi Apo Jesus ha dani nan habaytoy libon, gawan pagal na ha pammita. Maranin ugo hên habayto.

⁷⁻⁸ Kabay nagtagloh hilay tagahonol na ha balayan hên nanaliw hên kaén. Kaban ampi kno ya bayro hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya taga-Samaria ta mangahoy. Amêhén, wani Apo Jesus kana, “Kiinêm ako raw.”

⁹ Amêhén, wanan babayi kana, ya wana, “Awo, noa, hika ay mihay ampagsimba ha Templo ha balayan Jerusalem, awta ampakikwa kan lanêm kangko, ya mihay taga-Samaria?” Hinabi nay habayto ta bawal kanlan Israelita ya ampagsimba ha Templo ha Jerusalem, hên manggamtit hên gamit lan taga-Samaria.

¹⁰ Kabay wani Apo Jesus kana, “No muwang mo dayi ya pan-idin ni Apo Namalyari, haka no hino ko, ya ampakikwan lanêm kamo, ay nakikwa ka dayi kangko, ta dinyanan kata dayi hên lanêm, ya ampam-in biyay.”

¹¹ Kabay wanan babayi, “Apo, ayn kan panakhub, haka malalê ya hata libon. Antoy pangwanan mon habaytoy lanêm ya ampam-in biyay?¹² Yarin daêg mo hi Jacob ya unan toa tamo, ya nangali hêta hata libon, haka ninêm di hêta kalamo nay maának na haka ayop na!”

¹³ Amêhén, wani Apo Jesus, “Hilay ampinêm hêta lanêm ay maangan oman.¹⁴ Noa, hilay ampinêm hêta lanêm ya an-idin ko, ay ahinan maangan oman, ta ya lanêm ya an-idin ko, ay mag-in nanad sibol ha nakêm la, ya mam-in biyay ya ayn angga.”

¹⁵ Amêhén, wanan babayi kana, “Apo, dyanan mo kon habaytoy lanêm, ta êmén a kina maangan oman, haka a kina kailangan mangahoy di.”

¹⁶ Amêhén, wani Apo Jesus kana, “Lakwên moy ahawa mo, ta gêtan mo ya di.”

¹⁷ Noa, wanan babayi, “Ayn akon ahawa, Apo.”

Nahêna nahabi nay habayto, wani Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo, ya ayn kan ahawa.¹⁸ Ta limay nay nag-in ahawa mo, haka ya lalaki, ya ampaglamo mo amêhén, ay alwa mon ahawa.”

¹⁹ Bayo, wanan babayi kana, “Apo, angkaintindihan kina ya hika, ay mihay propeta ni Apo Namalyari.²⁰ Hilay unan toa tamo, ay nagsimba di ha tawtgut hêta Samaria. Noa, panhabién yo, ya kailangan magsimba ha Templo ha Jerusalem.”

²¹ Kabay wani Apo Jesus kana, “Maniwala ka ha anhabién ko, ya lumatêng ya allo, ay alwan bayri, o ha Templo ha Jerusalem ya pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo.²² Hikaw ya taga-Samaria, ay a yo kilala ya ansimbaén yo. Noa, hikay, ay kilala naén ya ansimbaén naén, ta ya kamwan-gan, ya tungkol ha kaligtasan, ay ampangubat kannâen, ya ampagsimba ha Jerusalem.²³ Amêhén ya panaon ya hilay pêtêg hêta ampagsimba kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ay magsimba kana hêta booy nakêm ha hawop hêta Espiritu na. Ta êmbayroy pamagsimba ya antapolén na.²⁴ Hiyay Espiritu. Kabay hilay ampagsimba kana ay kailangan hêta magsimba kanan pêtêg ha hawop hêta Espiritu na.”

²⁵ Amêhén, wanen babayi, “Muwang ko ya lumatêng ya Mesias, ya ambaêgén lan Cristo. Panlumatêng na di, ay ipamulah na kantamo ya balang hino.” ²⁶ Kabay wani Apo Jesus, “Hiko, ya kahabi mo ay habaytoy Cristo.”

²⁷ Kaban ampaghabi ya, ay anlumatêng hilay tagahonol na. Nag-épapah hila, ta main yan kahabi ya babayi. Noa, ayn nangotang kana no hinoy labay na kanan babayi o no awta ampakihabi ya kana.

²⁸ Imbalag nan babayi ya banga na, haka ya nag-orong ha balayan, ta hinabi na kanlan kal-atan, ya wana, ²⁹ “Kihonol kaw kangko ta hêlkén yoy mihay lalaki, ya namihabi kangko ngan hên dinyag ko. Kayno hiyay Mesias.” ³⁰ Kabay nakihonol hila kana ta hêlkén la hi Apo Jesus.

³¹ Kaban ayn ya bayro ya babayi, ay anhagyatén yan tagahonol na hi Apo Jesus, ya mangan ya dayi. ³² Noa, wana kanla, “Main akon maékan ya a yo muwang.” ³³ Kabay niyahabi hilay tagahonol na, “Kayno main nam-in kaén kana.” ³⁴ Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Ya pamanyag kalabayan hên nangiutoh kangko, haka yarién ya impadyag na kangko, ay yabay ya nanad kaén ko.”

³⁵ “Anhabién yo ya, ‘Apat a buwan pon bayo panggapah.’ Noa, anhabién ko kamoyu, ya pakahêlkén yo hilay mabay hên manggilam habi ko. Nanad hilan pali ya nawto ya magapah. ³⁶ Hilay ampanggapah ay ampananggap hên upa la. Hilay ampakahagyat hên tawo hên maniwala kangko, ay nanad kanlan ampanggapah, ta ampanipon hilan tagéy ya para ha biyay ya ayn angga, ta êmén hilay nanghad, haka hilay nanggapah ay maghigla. ³⁷ Bayrin angka-pêtêg ya kahabian, ya wana, ‘Mihay ampanghad haka mihay na êt ya ampanggapah.’ ³⁸ In-utoh kataw hên gapahén ya a yo pinaghayngétan. Kaatag ya namipamwang hên habi ko, haka hikaw ya nakinabang.” Habay-toy hinabi ni Apo Jesus kanlan tagahonol na.

³⁹ Mal-at kanlan taga-Samaria ha balayan Sicar ya naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo, gawan ha habi nan babayi, ya wana, “In-ubuh nan hinabi kangko ya dinyag ko.” ⁴⁰ Kabay hên nilumatêng hilay taga-Samaria kanlan Apo Jesus, ay hinagyat la hilan Apo Jesus hên magdahêl kanla. Nagdahêl hila kanla hên loway yabi.

⁴¹ Nanoro hi Apo Jesus haka mal-at êt ya kaatag kanlan taga-Samaria ay naniwala ya hiyay Cristo, gawan ha toro na. ⁴² Hinabi la kanan babayi, “Ampaniwala kay alwan bêngat gawan ha hinabi mo, noa, gawan nagilam naén ya hinabi na, haka muwang naén taganá ya hiyay Cristo, ya impangakon Mámiligas ya in-utoh ni Apo Namalyari ha tawo ha luta.”

Namaalih hi Apo Jesus hên hakit hên anak hên mihay main tungkulan

⁴³ Nahén nalabah ya loway yabi, ay nammita hilan Apo Jesus hên palakon probinsyan Galilea. ⁴⁴ Wani Apo Jesus hên hato pon, ya mihay propeta ni Apo Namalyari, ay a an-igalang ha sarili nan logal. ⁴⁵ Noa, hên nilumatêng hila bayro, ay mahigla hilan tinanggap hên taga-probinsyan Galilea, gawan nahêlék la ya dyag ni Apo Jesus, hên nakipista ya ha Pistan Pangaligtas ha Egipto† ha balayan Jerusalem.

⁴⁶ Amêhén, nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Cana, ha probinsyan Galilea, ya pinanyagan nan alak ya lanêm. Main bayro hên mihay main tungkulan ha balayan Capernaum, ya main anak ya lalaki ya ampaghakit. ⁴⁷ Hêna nagilam na, ya nilumatêng hi Apo Jesus ha probinsyan Galilea hên

† 4:45 Paskwa. Hêlkén ha panlêkan labay habién hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

ubat ha probinsyan Judea, ay nilako na ya, ta nakihabi ya kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana, ta êmén na paalihén ya hakit hén anak na, ya angkaboytoy inanawa.⁴⁸ Kabay wani Apo Jesus, “Angga ha a yo angkahêlék ya dyag ni Apo Namalyari ya kapapaépapah, ay a kaw awud maniwala!”⁴⁹ Noa, hinabi nan main tungkuluan, “Apo, kihonol ka kangko ta êmén ya a matsu ya anak ko.”⁵⁰ Amêhén, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Muli kay na, ta mabiyay ya anak mo, agyan a ko kilako.” Naniwala ya main tungkuluan ha hinabi ni Apo Jesus kana, kabay nammita yay na.⁵¹ Ha pamag-orong na ay tinupa ya hén ipoh na, haka la hinabi ya ayn nanan hakit ya anak na.⁵² Nahén kinotang na hila no hinon oras yan namahig-pahig ya anak na, ay hinabi la, “Naalih ya omot na naapon hén a la una hén maapon.”⁵³ Muwang nan main tungkuluan ya habayton oras êt, hén hinabi ni Apo Jesus kana, ya, mabiyay ya anak na. Kabay hiya, haka hilay kalamo na ha bali, ay naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo.

⁵⁴ Habayto ya ikalwan kapapaépapah ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea. Dinyag nay habayto hén ubat ya ha probinsyan Judea.

5

Namaalih hi Apo Jesus hén hakit ha allon pamagsimba

¹ Amêhén, main miha pon ya pista lan Israelita ha Jerusalem. Kabay nakipista ya hi Apo Jesus. ² Bayro ha Jerusalem ha Templo, ay main pagpalyuan, ya pinata-ngalanan Betesda* ha habin Hebreo. Habayto ay ha danin ilwangan ya ambaégen lan Pamihowénan tupa. Hatoy pagpalyuan ay main limay bubungan ya paghalilungan ha dani na.³ Do ha hilong hén habaytoy bubungan, ay main bapan laké ya ampaghakit. Main buwag, pilay, haka a ampakagalaw ya lawini, ya ampangénggan hén panggalaw hén hatoy laném,⁴ ta ampaniwala hila ya paminghan-minghan, ay main lumaténg ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya ampanghiho-kiho hén laném. No hinoy mu-munan makapaghugno ha laném, ya ubat hén kiniko-kiho hén anghel, ay angkaalihan hén kaganawan hakit.⁵ Main mihay lalaki bayro, ya tatlumpo boy waloy taon nanan ampaghakit.⁶ Nahén nahélék na ya ni Apo Jesus, haka muwang na ya nabuyot yay nan ampaghakit, ay kinotang na ya no labay na hén maalih ya hakit na.⁷ Wanan ampaghakit, “Apo, labay ko, noa, ayn mami-aypa kangko ha laném no ubat hén nagalaw. Kabay panay kaatag ya miuna kangko ha laném.”⁸ Wani Apo Jesus kana, “Miréng ka. Hapwatén moy amak mo, ta mita kay na.”⁹ Tambéng yan niréng ta naalih ya hakit na. Haka na hinonol ya hinabi ni Apo Jesus.

Allon pamagsimba lan Israelita hén habayto.¹⁰ Kabay wanlan poon lan Israelita kanan inalihan hakit, “Allon pamagsimba amêhén. Bawal ha Kautuhan tamo hén mantan hén hinoman amêhén.”¹¹ Noa, wana kanla, “Ya lalaki ya namaalih hén hakit ko, ay naghabi kangko, ya hapwatén koy amak ko, ta mita kina.”¹² Kabay wanla kana, “Hinoy naghabin habain kamo?”¹³ Noa, a na muwang, no hino ya, ya namaalih hén hakit na, ta ayn yay na bayoro hi Apo Jesus, haka kal-atan tawo bayro.

¹⁴ Nahén nalyari ya habayto, ay natapol ni Apo Jesus ya hatoy lalaki, ya inalihan nan hakit ha Templo, haka wana kana, “Hélkén mo, ayn kay nan hakit. Paan kay nan manyag kasalanan, ta kayno main narawak pon ya malyari kamo.”¹⁵ Nammita ya hatoy lalaki, ta hinabi na kanlan poon lan

* **5:2** Ha kaatag ya Kahulatan: Betsata o Bethzata.

Israelita, ya hi Apo Jesus, ya namaalih hēn hakit na. ¹⁶ Gawan ha pamaalih nan hakit ha allon pamagsimba la, ay nag-umpisa hilay nan namairap kan Apo Jesus.

¹⁷ Noa, hinabi ni Apo Jesus kanla, “Ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay ayn tēgēn ha pamangingalo. Émēn ako êt bayro kana.” ¹⁸ Gawan habaytoy hinabi na, ay lalo la yan labay hēn patsēn, alwan bēngat ha main yan dinyag, ya bawal ha allon pamagsimba, noa, gawan ha hinabi na êt, ya hi Apo Namalyari ay Tatang na. Ha pangahabi nan habayto, ay impartag nay sarili na kan Apo Namalyari.

Ya tungkulān ni Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari

¹⁹ Amēhēn, wani Apo Jesus, “Pakagilamēn yo, hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ay ayn akon madyag ha sarili kon kalabayan. Pandaygēn kon bēngat ya angkahēlēk ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta ya pandaygēn na, ay pandaygēn ko êt. ²⁰ Panlugurēn ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka ubuhēn nan an-ipahlēk kangko ya dyag na. Haka igit pon di ay ipahlēk na kangko ya daygēn ko, ta êmēn kaw mag-épapah. ²¹ Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko ya ampamabiyay kanlan natsi, haka ampam-i kanla hēn biyay ya ayn angga. Émbayro êt, ay ampam-i kon biyay ya ayn angga kanlan labay kon dyanan. ²² Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay a manatol ha hinoman, ta indin nay na kangko ya habaytoy tungkulān, ²³ ta êmēn la kon igalang, ya Anak na, hēn balang miha, hēn nanad ha pamigalang la kan Apo Namalyari. No a la ko anggalangēn, ay a la êt anggalangēn hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko.

²⁴ “Pakagilamēn yo! Hilay ampanggilam habi ko, haka ampaniwala kanan namiutoh kangko, ay main biyay ya ayn angga. Haka a hila hatolan hēn parusaan ha impiyerno, ta gētan hilay na ha biyay ya ayn angga. ²⁵ Pakagilamēn yo! Main tawo ya ayn paniwala kan Apo Namalyari. Nanad hilan natsi. Noa, paubat amēhēn, ay magilam la ya habi ko, ya Anak ni Apo Namalyari. Haka hilay manonol ha habi ko, ay mabiyay hēn ayn angga. ²⁶ Gawan no ay-émēn ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay main kapangyarihan hēn mam-in biyay, ay êmbayro êt ay dinyanan na ko, ya Anak na, hēn kapangyarihan hēn mam-in biyay. ²⁷ Haka hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan na kon tungkulān hēn hatolan hēn parusaan hilay a ampaniwala kana. ²⁸ Paan kaw mag-épapah ha anhabiēn ko, ta lumatēng ya allo, ay magilaman lan natsi ya baēg ko ha pinay-ilbēngan kanla. ²⁹ Pamakagilam lan baēg ko, ay mipan-umawah hila. Hilay nanyag kangēran, ay dyanan biyay ya ayn angga. Haka hilay nanyag karawakan, ay hatolan hēn parusaan hēn ayn angga.

Hilay ampamaptēg hēn para kan Apo Jesus

³⁰ “Ayn akon madyag ha sarili ko, ta anhonolēn koy kalabayan ni Apo Namalyari, ya namiutoh kangko. Makatoynungan ya pamanatol ko, gawan a ko anhonolēn ya sarili kon kalabayan, ta anhonolēn koy kalabayan na ya an-ipamwang nā kangko.

³¹ “No kakapag ko ya ampaghabi hēn para ha sarili ko, ay mahabi yo ya alwan pētēg ya habayto. ³² Noa, main kaatag pon ya ampamipamwang hēn tungkol kangko etaman. Yabay ya hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka muwang ko ya panhabiēn na ay pētēg. ³³ Namiutoh kaw hēn ungnoy tawo

kan Juan Bautista, haka ya hinabi ni Juan hén tungkol kangko ay pêtêg. ³⁴ Anipaihip ko ya habayto kamoyu, alwan gawan ha kailangan koy pamaptêg hén tawo, noa, gawan labay ko hén maniwala kaw, ya hikoy Cristo, ta êmén kaw miligtas ha parusa, ya hépat kamoyu. ³⁵ Hi Juan Bautista, ay nanad hén pag-atáng ya impagkêt ni Apo Namalyari, ta êmén mam-in hawang. Haka hikaw ay hinumigla pon ha hawang na. ³⁶ Pêtêg ya impamwang ni Juan, ya tungkol kangko, noa, maalagá pon bayro ya pandaygén ko, ya anipadyag na kango ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Habaytoy pamaptêg ya in-utoh na ko. ³⁷ Haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay namipamwang, ya hikoy Cristo. Minghan man, ay a yo nagilam ya pamaghabini, ni nahélêk ya lupa na. ³⁸ Haka a yo intaném ya hinabi na ha nakém yo, gawan a kaw ampaniwalà kangko, ya in-utoh na. ³⁹ Ampakapag-aralan yoy Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êndat yo no daygén yoy habayto, ay madyanan kaw hén biyay ya ayn angga. Ha Kahulatan ay impamwang ya tungkol kangko. ⁴⁰ Noa, a kaw ampaidani kangko, ta êmén kaw madyanan biyay ya ayn angga.

⁴¹ “A ko ampanapol hén pamagpuri hén tawo, ⁴² gawan muwang ko ya a yo anlugarén hi Apo Namalyari. ⁴³ In-utoh na ko di ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, noa, a yo ko paniwal-an. No main lumaténg di ya ampamitagay hén sarili na, ay ampaniwal-an yo ya. ⁴⁴ A kaw ampaniwalà kan Apo Namalyari gawan antapolén yoy pamandayéw hén kapareho yo, haka a kaw ampanapol hén pamandayéw ni Apo Namalyari, ya kamiha-mihaan Diyos. ⁴⁵ Paan yon ihipén ya hikoy mamidikil kamoyu ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hi apo Moises, ya mamidikil kamoyu ta êndat yo ya anhonolén yoy intoro na. ⁴⁶ No pêtêg dayi ya paniwala yo ha hinulat ni apo Moises, ay paniwal-an yo ko etaman, ta nanulat ya hén tungkol kangko. ⁴⁷ Noa, gawan a kaw ampaniwalà ha hinulat ni apo Moises ya tungkol kangko, ay a kaw etaman maniwala ha habi kol!”

6

*Liman libo ya tawo ya pinakan ni Apo Jesus
(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)*

¹ Amêhén, namatah hilan Apo Jesus ha lipay hén Dagat-dagatan hén Galilea, ya ambaégén lan kaatag ya Dagat-dagatan hén Tiberias. ² Kal-atan ya ampakihonol kanla, gawan kapapaépapah ya dinyag na ha pamaalih hén hakit lan ampaghakit. ³ Nilumakat hilan Apo Jesus ha babo, ta nikno ya bayro hén kalamo na hilay tagahonol na. ⁴ Hén habayto ay marani ya Pista hén Kaligtasan. ⁵ Nahén manlék hi Apo Jesus ay nahélêk nay kal-atan ya andumani kanla. Hinabi na kan Felipe, “Antoy mapanalíwan tamon maipakan kanlan hata kal-atan?” ⁶ Hinabi nay habayto ta hêlkén na no ay-êmén ya paniwala ni Felipe. Muwang nay na ni Apo Jesus ya daygén na. ⁷ Hinabi ni Felipe kana, “Apo, kulang pon ya suweldo hén mihay katawo ha aném ya buwan* hén panaliw hén maékan lan hata kal-atan, agyan manipérad bat ya kaén la.” ⁸ Miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya hi Andres, ya kapotoh pohél ni Simon Pedro ya naghabi, ⁹ “Main mihay anak ya lalaki di, ya main limay puto, haka loway kénan laném. Noa, kulang ya habayto ha kal-atan.” ¹⁰ Amêhén, wani Apo Jesus, “Paiknoén yo hila.” Makwal ya pagpastolan bayro, kabay nikno hilay liman libo ya lalaki haka

* **6:7** 200 denaryo ha habin Griego.

hilay kalamo la. ¹¹ Kingwa ni Apo Jesus ya hatoy limay puto, haka pangabat nan impahalamat ya habayto kan Apo Namalyari, ay indin na kanlan ampikno ta pinitatayakan la. Émbayro êt ya dinyag na ha kênan lanêm. Nangan hila hêñ angga ha mabay hila. ¹² Nahêñ nabhoy hila ay impatsipon ni Apo Jesus kanlan tagahonol na ya natagan, ta êmén ayn mahayang. ¹³ Kabay tsnipon lay na ya tagan. Nakapno hila êt hêñ labinloway lubon hêñ tagan hêñ hatoy limay puto.

¹⁴ Gawan nahêlêk lan kal-atan ya habaytoy kapapaêpapah, ya dinyag ni Apo Jesus, ay hinabi la, “Hiyan taganá ya Cristo, ya Propeta ya an-êngganan tamo, ya in-utoh di ha luta.” ¹⁵ Nahêñ namwangan ni Apo Jesus, ya labay la hêñ dumani kana, ta palêkpêkên la ya hêñ daygêñ ari la, ay nagpabokol yan nilumakat ha bung-oy hêñ nanalangin.†

*Nammita hi Apo Jesus ha babo hêñ lanêm
(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)*

¹⁶ Nahêñ yabi yana, nilumohan hilay tagahonol na ha dagat-dagatan. ¹⁷ Hinumakay hila ha mihay bangka ta lumpipay, ha balayan Capernaum. Nariglêm ana, noa, ayn ya êt hi Apo Jesus. ¹⁸ Hinumkaw ya angin, kabay matandulon ha dagat-dagatan. ¹⁹ Nahêñ nidayo hilay na hêñ lima, o anêm ya kilometro ha laylay hêñ lanêm, ay nahêlêk la hi Apo Jesus, ya ampammita ha lanêm, hêñ andumani ha bangka. Nalimwan hila, ta êndat la no hiya ay mihay kamana.‡ ²⁰ Noa, wana kanla, “Paan kaw malimo! Hikoy habaytsi!” ²¹ Kabay mahigla la yan hinagyat hêñ pinahakay ha bangka, haka tambêng hilan nakalatêng ha dani hêñ Capernaum.

Tinapol lan kal-atan hi Apo Jesus

²² Ha humonoy allo, bayro ha ubatan lan Apo Jesus, ay an-êngganan la yan kal-atan. Éndat la no a ya pon nag-alih bayro, ta nahêlêk la, ya a ya hinumakay ha bangka hêñ kalamo na hilay tagahonol na, ta kakapag la ya hinumakay bayro, haka ayn kaatag ya bangka bayro. ²³ Amêhêñ, main ungnoy bangka ya ubat ha Tiberias ya nilumatêng bayro ha narani ha pinanganan lan puto hêñ ubat nan pinahalamatan ni Panginoon Jesus. ²⁴ Nahêñ namwangan lan tawo ya ayn ana bayro hi Apo Jesus, haka ayn etaman bayro hilay tagahonol na, ay hinumakay hila bayro ha nilumatêng ya bangka, ta tapolên la hi Apo Jesus ha Capernaum.

Hi Apo Jesus, ya pamangan, ya ampam-in biyay

²⁵ Nahêñ natapol la ya ha lipay lanêm ay hinabi la kana, “Mánoro, nakano kan nilumatêng di?” ²⁶ Kabay wani Apo Jesus, “Pakagilamên yo, antapolên yo ko, gawan nabhoy kaw ha puto ya pinalakê ko, alwan gawan naintindi-han yoy kapapaêpapah ya dinyag ko. ²⁷ Alwan kakapag pamangan ya angkaronot, ya dapat yon pagpagalan. Noa, dapat pagpagalan yo etaman ya pamangan ya makab-in biyay, ya ayn angga hêñ kalamo ni Apo Namalyari. Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya mam-i kamoyu hêñ pamangan ya makab-in biyay, ta hikoy dinyanan kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”

²⁸ Amêhêñ, kinotang la kan Apo Jesus, “Apo, hinoy kailangan naêñ daygêñ, ta êmén kay makadyag hêñ kalabayan ni Apo Namalyari?” ²⁹ Kabay wani

† **6:15** Mateo 14:23, Marcos 6:46. ‡ **6:19** Marcos 6:49.

Apo Jesus, “Habaytsi ya labay ni Apo Namalyari ya daygén yo: paniwalan yo ya hikoy Cristo ya in-utoh na.”³⁰ Kabay wanla kana, “Apo, no êmbayro, ay hinoy kapapaêpapah ya daygén mo, ta êmén kay maniwala ya hika ya Cristo? Hinoy daygén mo?”³¹ Ya ninuno tamo ay nangan hén manna ha kabalah-balahan hén êmén ha nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ‘Dinyanan na hilan kaén ya ubat ha langit.’”[§]³² Amêhén, wani Apo Jesus kanla, “Pakagilamén yo. Alwan hi apo Moises, noa, hi Apo Namalyari ya nam-i kanlan ninuno yo hén manna ya kaén* ya ubat ha langit. Haka amêhén hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay ampam-i kamoyu hén pêtég ya kaén, ya ubat ha langit.³³ Ta ya pêtég ya kaén, ya pan-idin ni Apo Namalyari, ay yabay ya ubat ha langit, ya ampam-in biyay ya ayn angga ha tawo.”³⁴ Amêhén, hinabi la kana, “Panginoon, lawah mo kay dayi hén dyanan hén habaytoy kaén.”³⁵ Wani Apo Jesus kanla, “Hikoy kaén ya ampam-in biyay ya ayn angga. Hilay andumani kangko, ay a lonohén, haka hilay ampaniwala kangko, ay ahina hén maangan oman.

³⁶ “Noa, hinabi kina kamoyu ya nahélék yo ko man, ay a kaw maniwala kangko.³⁷ Tinalagá ni Apo Namalyari, ya Tatang ko no hino hilay makapakilamo kangko. Dumani hila kangko haka tanggapén ko hila.³⁸ Ta ubat ako ha langit, ta êmén ko daygén ya kalabayan ni Apo Namalyari ya namiutoh kangko, alwan para daygén ya kalabayan ko.³⁹ Ya kalabayan nan namiutoh kangko, ay ha Allon Pamanukom, ay biyayén kon oman hilay tinalagá na hén makapakilamo kangko.⁴⁰ Ta ya kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay hilay ampakamwang kangko, haka ampaniwala kangko, ya Anak na, ay dyanan biyay ya ayn angga. Haka hiko ya mamabiyay kanla ha Allon Pamanukom.”

⁴¹ Hén ampaghabi ya êt hi Apo Jesus, ay main Israelita ya nagmulongan, gawan hinabi na ya hiyay kaén ya ubat ha langit.⁴² Amêhén, nagmulongan hila, ya wanla, “Hiya hi Jesus ya anak ni Jose. Kilala tamoy indo na haka tatang na. Ay-êmén nan mahabi ya ubat ya ha langit?”⁴³ Kabay wani Apo Jesus, “Paan kaw magmulongan hén êmbayro.⁴⁴ Ayn makarani kangko no a hila ipakarani kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko. Haka hikon taganá ya mamabiyay kanla ha Allon Pamanukom.⁴⁵ Nakahulat ha mihay hulat lan mámpamwang ni Apo Namalyari hén hato, ‘Toroan hilangan ni Apo Namalyari.’[†] Kabay kaganawan ya ampanggilam habi ni Apo Namalyari haka ampakamwang bayro, ay dumani kangko.⁴⁶ Habaytoy a labay habiên ya main nanan nakahélék kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta ayn nakahélék kana no alwan kakapag ko ya ubat kana.

⁴⁷ “Pakagilamén yo. Hilay ampaniwala kangko, ay main biyay ya ayn angga.⁴⁸ Hikoy nanad kaén‡ ya ampam-in biyay ya ayn angga.⁴⁹ Hi Apo Namalyari ay nam-in kaén ya ambaégen lan manna kanlan ninuno yo hén haton atsi hila ha kabalah-balahan, êmbayro man ay natsi hila.⁵⁰ Noa, hilay mangan hén pêtég ya kaén ya ubat ha langit, ya inungkat ko, ay ahinan matsi.⁵¹ Haka hiko ya maialimbawa ha pêtég ya kaén§ ya ubat ha langit, ya ampam-in biyay ya ayn angga. Hilay mangan habaytsi ya kaén ay madyanan biyay ya ayn angga. Ya kaén ya idin ko ay lawini ko, ta êmén kaganawan ay madyanan biyay ya ayn angga.”

§ **6:31** Ha habin Griego: puto. Habaytoy mabaha ha Exodo 16:4-5. * **6:32** ha Griego: puto. † **6:45** Isaías 54:13. ‡ **6:48** Ha Griego: puto. § **6:51** Ha Griego: puto.

⁵² Gawan habaytoy hinabi ni Apo Jesus, ay nihuhabakan hilay kaatag Israelita, ya wanla, “Ay-êmén nan maidin kantamoy lawini na, ta êmén tamon kaén ya habayto?”

⁵³ Kabay wani Apo Jesus, “Pakagilamén yo. No a kaw mangan lawini ko, hén Taga-Langit, ya In-anak Tawo, haka no a kaw minêm daya ko, ay ayn kaw hén biyay ya ayn angga. ⁵⁴ Hilay ampangan hén lawini ko, haka ampiném hén daya ko, ay main biyay ya ayn angga, haka biyayén ko hila ha Allon Pamanukom. ⁵⁵ Ya lawini ko ay mantég kaén haka ya daya ko ay mantég pan-inémén. ⁵⁶ Hilay ampangan hén lawini ko haka ampiném hén daya ko ay main pakikimiha kangko, haka hikoy main pakikimiha kanla. ⁵⁷ In-utoh ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya angkabiyay. Haka angkabiyay ako gawan ha kapangyarihan na. Émén êt bayro mabiyay hilay mangan lawini ko gawan ha kapangyarihan ko. ⁵⁸ Hikoy maialimbawa ha pêtég ya kaén ya ubat ha langit, haka hilay mangan hén habaytsi, ay mabiyay hén ayn angga. Habaytsi ya kaén ay alwan nanad ha kaén ya indin ha ninuno yo. Nangan hila noa, natsi hila morin.” ⁵⁹ Hén hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ay atsi ya ha sinagoga ha Capernaum hén ampanoro.

⁶⁰ Mal-at kanlan antoroan ni Apo Jesus, ya nanggilam hén habaytoy hinabi na, ay naghabin, “Nabyat ya habaytoy hinabi na. Kayno ayn maniwala kana.”

⁶¹ Muwang ni Apo Jesus ya nagmulongan hilay kaatag ya antoroan na, kabay hinabi na, “Gawan habaytoy hinabi ko, ay labay yo kon lakwanan? ⁶² Hino awud ya daygén yo no mahélék yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hén paitag-ay ha langit, ha ubatan ko? ⁶³ Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya mam-in biyay ya ayn angga. Alwan tawo ya ampam-in habayto. Ya hinabi ko ay ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, haka habaytoy ampam-in biyay ya ayn angga. ⁶⁴ Noa, main kaatag kamoyu ya a ampaniwala ha hinabi ko.” Ta ubat hén una, ay muwang nay na ni Apo Jesus no hino hila ya a maniwala kana, haka no hino ya mangi-upit kana. ⁶⁵ Wana êt, “Gawan muwang ko ya main kamoyu ya a ampaniwala kangko, ay hinabi ko ya ayn makapaidani kangko no alwan kalabayon ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”

⁶⁶ Paubat hén habayto ay nilakwanan la hi Apo Jesus hén mal-at kanlan antoroan na, haka a hilay na ampakihonol kana. ⁶⁷ Améhén, hinabi ni Apo Jesus kanlan labinloway tagahonol na, “Labay yo ko etaman hén lakwanan?” ⁶⁸ Kabay wani Simon Pedro, “Panginoon, hino ya lakwén naén? Kakapag mo ya main habi ya ampam-in biyay ya ayn angga! ⁶⁹ Ampaniwala kay kamo, haka muwang naén taganá ya hika ya Cristo, ya ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.” ⁷⁰ Améhén, hinabi ni Apo Jesus kanla, “Awo, gawan hikoy namili kamoyu, ya labinloway tagahonol ko. Émbayro man, ya miha kamoyu ay mahuloran ni Satanas.” ⁷¹ Ya inungkat na, ay yabay ya miha kanlan labinloway tagahonol na, ya hi Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote ta hiyay mangi-upit kana.

7

Hi Apo Jesus haka hilay patéñ na

¹ Améhén, ay nanoro ya tana hén kalamo na hilay tagahonol na ha probinsyan Galilea. A nay na pon labay hén manoro ha probinsyan Judea, gawan labay la yan patsén bayro hén poon lan Israelita. ² Marani yanay Pista hén Tolda, yabay ya mihay pista lan Israelita ta êmén la maihipan ya

pamangillag ni Apo Namalyari ha ninuno la, haton atsi hila ha kabalah-balahan. ³ Kabay hinabi hēn ali na kana, ya wanla, “Awta a ka mag-alih din maniraw ha probinsyan Judea, ta êmēn hilay anhumonol kamo bayro, ay makahêlêk hēn kapapaépapah, ya andaygén mo. ⁴ Ta no labay mo hēn mamwangan la ya tungkol kamo, ay ipamwang minay andaygén mo. No ampanyag ka hēn kapapaépapah, ay ipamwang mina dayi.” ⁵ Hinabi lay habayto ta hila man, ay a ampaniwala kana. ⁶ Hinabi ni Apo Jesus kanla, “Laamêhēn akon mita, ta alwa ko pon oras. Noa, hikaw, ay malyari kaw nan mita ha hinoman ya oras ya labay yo. ⁷ Alwan hikaw ya angkahêmêkan lan tawo, noa, hikoy angkahêmêkan la, gawan an-ipamwang ko ya nangarawak ya dyag la. ⁸ Hikaw tana ya makipista, ta a kina pon makipista gawan alwa pon oras hēn hikoy mita.” ⁹ Pangahabi nan habayto ay napaibalag ya ha Galilea.

Nakipista hi Apo Jesus ha Pistan Tolda

¹⁰ Hēn nammitay nay ali na, ay nammita ya etaman hēn ayn nakamwang. ¹¹ Bayro ha balayan Jerusalem ay antapolén la yan poon lan Israelita ha pista, ta wanla, “Anto ya?” ¹² Ampihahabian lan tawo no hino ya. Main naghabi, “Mangéd yan tawo.” Wanla etaman hēn kaatag, “Anlokoén nay tawo.” ¹³ Noa, gawan ha limo la kanlan ampamaala, ay ayn naghabi hēn tungkol kana ha arapan lan kal-atan.

¹⁴ Hēn ika-apat ya allo hēn pista, ay hinumwēn hi Apo Jesus ha Templo, ta nanoro ya bayro. ¹⁵ Nakaépapah hilay poon lan Israelita, ta wanla, “Antoy pinangwanan nan hata tawo, hēn kamwangan na, ya a ya man nag-arat?”

¹⁶ Kabay wani Apo Jesus, “Ya pan-itoro ko ay alwan ubat kangko, noa, ubat kan Apo Namalyari ya namiutoh kangko. ¹⁷ Hilay mabay hēn manyag kalabayan na, ay mamwangan, no ya an-itoro ko ay ubat kana, o no panhabiên kon bat ya laman ihip ko. ¹⁸ Hilay ampamitoro hēn ubat ha sarili lan kaihipan, ay ampanapol hēn pamandayêw hēn kapareho la. Noa, hilay mabay hēn padayêw ya namiutoh kanla ay mapaypaniwal-an haka taganán alwan malaram. ¹⁹ Hi apo Moises ya nam-i kamoyu hēn Kautuhan ni Apo Namalyari. Noa, a yo anhonolén ya habayto, ta labay yo kon patsên.”

²⁰ Nahēn nahabi nay habayto, ay wanla, “Nahapatan kan narawak ya a angkahêlêk. Ayn mabay hēn mamatsi kamo!”

²¹ Wani Apo Jesus, “Mimihay dinyag ko ha allon pamagsimba haka naubuh kaw hēn nag-êpapah. ²² Dinyanan na kaw ni apo Moises hēn utoh ya tulien yoy anak yo ha ikawalon allo hēn ubat in-anak, haka an-ipatuli yo hila, allo man hēn pamagsimba. Habayto ay manan ugali lan ninuno yo bayo dinyag ya Kautuhan ni apo Moises ya ubat kan Apo Namalyari.* ²³ No an-ipatuli yoy anak yo ha allon pamagsimba, ta êmēn mahonol ya Kautuhan ni apo Moises, awta anhulukêñ yo ko gawan namaalih akon hakit hēn boon lawini hēn mihay lalaki ha allon pamagsimba! ²⁴ Paan kaw bat mam-in hatol ha angkahêlêk yon bêngat, noa, imbistigaêñ yo pon bayo kaw manatol.”

Ampihahabian la no hi Apo Jesus ya Mesias, ya Cristo

²⁵ Amêhêñ, main kanlan taga-Jerusalem ya naghabi, “Yabay ya labay lan patsêñ hēn poon tamo. ²⁶ Atsi ya di hēn ampahabi ha arapan hēn kal-atan haka a la ya bawalêñ. Kayno muwang lan poon, ya pêtêg ya, hēn hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hēn

* 7:22 Levitico 12:3.

mamaala. ²⁷ Noa, muwang tamo no ay-iri yan mangubat, haka no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay ayn kanon makamwang no ay-iri yan mangubat.”

²⁸ Kabay in-ikhaw ni Apo Jesus ya pamaghabi na ha panoro na ha Templo. “Awo, muwang yo no hino ko, haka no ay-iri kon nangubat. Noa, main namiutoh kangko, haka a yo ya muwang ya habayto. Hiyay pêtêg. ²⁹ Kilala ko ya, ta hiyay namiutoh kangko, haka ubat ako kana.”

³⁰ Kabay labay la yan dakpên, noa, ayn makarakép kana, ta alwa na pon oras. ³¹ Noa, mal-at ya naniwala ya hiyay Mesias, ya Cristo, ta wanla, “No alwa yan Mesias, ya Cristo ya habaytsi, no lumatêng ya pêtêg ya Mesias, ya Cristo, ay makadyag ya kaya hêñ mal-at pon ya kapapaêpapah?”

Dakpên la ya dayi hêñ tanod hi Apo Jesus

³² Nagilam lan Pariseo ya pagmulong lan tawo ya tungkol kan Apo Jesus. Kabay namiutoh hila, haka hilay ampamaala kanlan pari hêñ tanod hêñ Templo, hêñ dakpên ya. ³³ Amêhêñ, wani Apo Jesus, “Pêrad tanay panahan hêñ makalamo yo ko, ta ahina mabuyot ay mag-orong kina ha namiutoh kangko. ³⁴ Tapolêñ yo ko bayto. Noa, a yo ko matapol gawan a kaw makalako ha lakwêñ ko.” ³⁵ Kabay wanlan poon lan Israelita ha miha ta miha, “Ato awud ya lakwêñ na ta a tamo ya matapol? Mako ya kaya kanlan Israelita, ya atsí bayro ha bansan Griego, ta toroan na hila, haka hilay kabansa la?” ³⁶ “Hino awud ya labay habièn hêñ hata hinabi na, ‘Tapolêñ yo ko man, ay a yo ko mahêlêk,’ haka ‘Ya lakwêñ ko, ay a yo malako?’”

Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay dyanan hêñ bayoy biyay nan Espiritu ni Apo Namalyari

³⁷ Ha ikawalon allo, ya pinakamaalagáy allo hêñ pista, ay nirêng hi Apo Jesus, ta nan-angaw ya, “No angkaangan kaw, ay dumani kaw kangko, ta minêm kaw. ³⁸ Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘No maniwala kaw kangko, ay magkamain kaw hêñ biyay ya nanad sibol ha nakêm yo ya a angkaubuhan lanêm.’” ³⁹ Ya inungkat ni Apo Jesus, ay Espiritu ni Apo Namalyari, ya idin ha balang ampaniwala kana. A ya pon na-idin ya hatoy Espiritu ni Apo Namalyari, gawan a ya pon natsi, haka nabiyay oman hi Apo Jesus.

No hinoy laman ihip lan tawo tungkol kan Apo Jesus

⁴⁰ Main kanlan kal-atan bayro ya nakagilam hêñ hinabi ni Apo Jesus, ya naghabin, “Yabay yan taganá ya Propeta ni Apo Namalyari, ya an-êngganan tamo.” ⁴¹ Hilay kaatag, ay naghabin hiyay Mesias, ya Cristo. Noa, wanlan kaatag pon, “A ya maubat ha Galilea ya Mesias. ⁴² Nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya hiyay Mesias, ay maubat ha kaapo-apoan ni Arin David, haka ha Betlehem yan ianak ha balayan ni Arin David.” ⁴³ Alwan mimihay ihip lan kal-atan ya tungkol kan Apo Jesus. ⁴⁴ Labay lan kaatag, hêñ dakpên ya, noa, a la ya dinakêp.

Hilay poon lan Israelita ay a naniwala, ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo

⁴⁵ Nahêñ nag-orong hilay tanod hêñ Templo kanlan ampamaala kanlan pari haka kanlan Pariseo, ay kinotang lan Pariseo kanlan tanod, “Awta a yo ya gintan di?” ⁴⁶ Wanlan guardya etaman, “A naén ya dinakêp, ta ayn kay êt nagilam ya magaling maghabi hêñ nanad kana.” ⁴⁷ Amêhêñ, hinabi lan Pariseo, “Kayno naamuyot na kaw etaman. ⁴⁸ Ayn kannâen ya Pariseo

o manungkulon ya ampaniwala kana. ⁴⁹ Kakapag lan kal-atan, ya ayn muwang hēn tungkol ha Kautuhan tamon Israelita, ay ampaniwala kana. Parusaan hila ni Apo Namalyari.” ⁵⁰ Ya miha kanlan Pariseo bayro ay hi Nicodemo, ya dinumani kan Apo Jesus hēn hato. Wana kanan kalamo na, ⁵¹ “Bawal kanlan Kautuhan tamo hēn parusaan ya mihay tawo, no a ya pon naimbistiga.” ⁵² Kabay wanla kan Nicodemo, “Taga-Galilea ka etaman? Bahaēn moy Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka mo mamwangan ya ayn propeta ni Apo Namalyari ya maubat ha Galilea.” ⁵³ Bayo nuli hilangan.

8

Ya babayi ya narakēp ha pamakilalaki

¹ Hi Apo Jesus etaman, ay nilumakat ha Tawtgug Olibo. ² Hēn pangamaranon, ay nilumatēng yay na êt ha Templo hēn manoro. Mal-at ya dinumani kana hēn labay manggilam habi na, kabay nikno yan nanoro kanla. ³ Kaban ampikno ya bayro, ay main nilumatēng ya kaatag kanlan mānoron Kautuhan ni apo Moises, haka ya kaatag kanlan Pariseo. Main hilan gintan ya mihay babayi ya narakēp ha pamakilalaki. Pinairēng la ya ha arapan lan kal-atan. ⁴ Bayo wanla kan Apo Jesus, “Mānoron, hata babayi ay narakēp ha pamakilalaki. ⁵ Nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya kailangan batoēn ya hilay babayi ya êmēn di angga ha matsi hila. Noa, hinoy mahabi mo ya tungkol kana?” ⁶ Hinabi lay habayto ta subukēn la ya no magkamali hi Apo Jesus ha pakibat na, ta êmēn hila magkamain hēn ibara kana.

Ya dinyag ni Apo Jesus ay, napaiyoko ya, ta pinanulat nay panoron gamēt na ha luta.

⁷ Gawan ha pamihundo lan mangotáng kana, ay nirēng ya, ta wana, “No main kamoyu ya a nakadyag hēn hinon bawal ha Kautuhan, ay hiyay munan mamato kana.” ⁸ Nahēn nahabi nay habayto, ay inhundo nay panulat na ha luta.

⁹ Hēn pamakgilam lan hinabi na, ay tsiha-tsiha hilan nammita ya hilay nantan habaytoy babayi kan Apo Jesus. Nunan nammita hilay matoa kanla. Nabalag tana hi Apo Jesus haka hatoy babayi, ya nakairēng ha arapan na. ¹⁰ Amēhēn, nirēng hi Apo Jesus ta hinabi na kanan babayi, “Anto hilay nay nantan kamo di? Ayn namarusa kamo?”

¹¹ Kabay wanlan babayi, “Ayn Apo.”

Amēhēn, wani Apo Jesus, “Hiko man, ay a kata parusaan. Mita kay na, haka itēgēn minay pamanyag mon kasalanan.”

Hi Apo Jesus, ya hawang

¹² Amēhēn, naghabi yay na êt ha kal-atan hi Apo Jesus. Wana kanla, “Hikoy hawang lan tawo. Hilay humonol kangko, ay madyanan hawang, ya ampam-in biyay, ya ayn angga hēn kalamo ni Apo Namalyari. Maalih ya kariglēman nakēm la.”

¹³ Kabay wanlan Pariseo kana, “Mimiha mo, ya ampaghabin habain, kabaya ya malyarin paniwal-an ya habi mo.”

¹⁴ Wani Apo Jesus kanla, “Ampamaptēg ako man hēn tungkol ha sarili ko, ay malyari yon paniwal-an ya anhabieñ ko, ta muwang koy ubatan ko, haka muwang ko ya lakwēn ko. Noa, a yo muwang ya ubatan ko, haka a yo muwang ya lakwēn ko. ¹⁵ Ya pamanatol yo ay ubat ha kaihipan yo di ha luta, noa, a ko anhatolan ya hinoman. ¹⁶ No manatol ako man, ay

makatoynungan ya pamanatol ko, ta alwan kakapag ko ya ampanatol, ta kalamo ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko. ¹⁷ Ha Kautuhan yo, ay nakahulat ya no pareho ya pamaptêg hên loway katawo, ay dapat paniwal-an ya pamaptêg la. ¹⁸ Lowa kay ya ampamaptêg hên tungkol kangko. Hikoy ampaghabi hên tungkol kangko, haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namiutoh kangko, ay ampamaptêg êt, kabay mapaniwal-an yoy anhabiên naêñ."

¹⁹ Kabay hinabi la kana, "Antoy tatang mo?"

Wani Apo Jesus, "A yo ko kilala, haka a yo kilala ya Tatang ko. No kilala yo ko dayi, ay makilala yo etaman ya Tatang ko, hi Apo Namalyari."

²⁰ Hinabi ni Apo Jesus ya habayto hên ampanoro ya ha dani hên pamyanan hên pera ya an-ialay ha Templo. Ayn nandakêp kana, ta alwa na pon oras.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay a makahowêh ha langit

²¹ Amêhêñ, hinabi nay na êt kanla, "A mabuyot ay mita kina. Kanan habayto ay pakatapolên yo ko, noa, matsi kaw hên a kaw napatawad. A kaw makalako ha lakwêñ ko." ²² Amêhêñ, hinabi lan poon lan Israelita, "Kayno magpakamatsi ya. Ta wana, 'A kaw makalako ha lakwêñ ko.'" ²³ Amêhêñ, wana kanla, "Hikaw ay taga-bayri, ha luta. Hikoy taga-langit. ²⁴ Kabay hinabi kina kamoyu, ya matsi kaw hên a kaw pon mapatawad. Ta a kaw mapatawad, no hikaw ay a maniwala ya 'Hikoy Hiko taganá.'"²⁵ Amêhêñ, hinabi la kana, "Hino ka?" Kabay wani Apo Jesus kanla, "Hiko ya hatoy hinabi kina kamoyu paubat hên una. ²⁶ Mal-at ya mahabi ko, ya maipintas kamoyu. Noa, pêtêg ya habi ni Apo Namalyari ya namiutoh kangko, haka ipamwang kon bêngat ya nagilam ko kana."

²⁷ A la naintindihan ya ampaghabi ya hên tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang na. ²⁸ Kabay wani Apo Jesus, "Lano no naipako yo kina ha koros, ay mamwangan yoy na ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay hikoy Mesias, ya Cristo ya nanad ha hinabi kina. Kanan habayto, ay mamwangan yo etaman, ya kaganawan dyag ko, haka habi ko, ay impadyag kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. ²⁹ Kalamo ko di hi Apo Namalyari, ya namiutoh kangko. A na ko anlakwanan, ta panay kon andaygêñ ya kalabayan na." ³⁰ Mal-at kanlay nakagilam hên habayto ay naniwalan hiyay Mesias, ya Cristo.

Hilay nagpa-ipoh ha kasalanan

³¹ Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kanlan Israelita, ya naniwala kana, "No ihundo yoy pamanhumonol yo ha an-itoro ko, ay hikaw ya pêtêg kon tagahonol, ³² ta mamwangan yoy kaptêgan, haka ya kaptêgan ay mammalih kamoyu ha panga-ipoh."

³³ Kabay hinabi la, "Hikay ya kaapo-apoan ni apo Abraham. Haka a kay êt nagpa-ipoh. Awta hinabi mo ya mag-alîh kay ha panga-ipoh?" ³⁴ Hinabi ni Apo Jesus kanla, "Pakagilaméñ yo. Hilay ampanyag kasalanan, ay ampagpa-ipoh ha kasalanan. ³⁵ Ya ipoh, ay ampakilamo bat ha pamilyan amo na, noa, ya anak nan amo ay kalamo bayro hên ayn angga. ³⁶ No hiko, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamibuhan kamoyu ha pangaipoh yo, ay taganán mibuhan kaw ha pangaipoh. ³⁷ Muwang koy kaapo-apoan kaw ni apo Abraham. Noa, kaapo-apoan kaw man ni apo Abraham, ay labay yo kon patsêñ, gawan a yo labay pahowêñen ya habi ko ha nakêm yo. ³⁸ Ya panhabiên ko, ay yabay ya namwangan ko kán Apo Namalyari, ya Tatang ko. Haka hikaw man, ay ampanyag hên namwangan yo ha tatang yo."

Hi Satanas ya tatang la

³⁹ Hinabi la kana, “Hi apo Abraham ya tatang naén.” Amêhén, hinabi ni Apo Jesus kanla, “No hikaw ay taganán anak ni apo Abraham, ay ampanyang kaw dayi hén dinyag na. ⁴⁰ Noa, labay yo kon patsén, ya hiko ya ampaghabin kaptégan, ya nagilam ko kan Apo Namalyari. Ayn yan dinyag hén êmbayro hi apo Abraham ta hiyay nanggilam kan Apo Namalyari. ⁴¹ Ya pandaygén yo ay nanad ha dinyag hén tatang yo.” Kabay wanla kana, “Alwa kay anak hén kaatag. Mimihay Tatang naén haka yabay ya hi Apo Namalyari.”

⁴² Bayo wani Apo Jesus, “No pêtég ya hi Apo Namalyari ya Tatang yo, ay lugurén yo ko dayi, ta hikoy ubat kana, haka atsi kina di. A ko nilumatêng di hén gawan bat ha sarili kon ihip, noa, gawan in-utoh na ko. ⁴³ A yo angkaintindihan ya anhabién ko, gawan a yo labay gilamén ya panhabién ko. ⁴⁴ Hi Satanas ya tatang yo. Ta no hinoy labay na, ay yabay ya andaygén yo. Hiyay mapamatsin tawo ubat hén haton una. A na labay ya kaptégan, kabay pérad man, ay ayn taganán kaptégan kana. No maghabi ya, ay panay kalaraman ta taganán mapaglaram ya, haka hiyay ampangubatan hén kaganawan kalaraman. ⁴⁵ Noa, gawan anhabién koy kaptégan, ay a yo ko ampaniwal-an. ⁴⁶ Yarin main kamoyu ya makahabin nakadyag akon kasalanan? No pêtég ya panhabién ko, ay awta a yo ko paniwal-an? ⁴⁷ Hilay ubat kan Apo Namalyari, ay ampanggilam habi na. Alwa kaw ubat kan Apo Namalyari, kabay a yo panggilamén ya habi na.”

Hi Apo Jesus haka hi apo Abraham

⁴⁸ Amêhén, hinabi lan Israelita kan Apo Jesus, “Pêtég awud ya hinabi naén ya miha ka ya Samaritano ya nahapatan hén narawak ya a angkahélék.”

⁴⁹ “A ko nahapatan hén narawak ya a angkahélék ta muwang ko hén mam-in galang kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Noa, hikaw, ay a yo ko anggalangén. ⁵⁰ A ko etaman ampanapol hén galang yo. Noa, labay ni Apo Namalyari ya hikoy puriën, haka hiyay manatol. ⁵¹ Pakagilamén yo! Hilay manggilam habi ko, ay a matsu makanoman.”

⁵² Nahén nahabi nay habayto ay wanlan Israelita kana, “Muwang naén amêhén ya nahapatan ka hén narawak ya a angkahélék. Natsi ya hi apo Abraham angga hilay mámpamwang ni Apo Namalyari. Noa, panhabién mo, ya hilay ampanggilam habi mo ay dyanan biyay ya ayn angga.

⁵³ Makapangyarihan ka kaya kan apo Abraham ya natsi, haka kanlan mámpamwang ni Apo Namalyari ya natsi? Awta! Êndat mo no hino ka?”

⁵⁴ Wani Apo Jesus, “No dayéwén koy sarili ko, ay ayn alagá ya habayto. Ya ampandayéw kangko ay Tatang ko, hi Apo Namalyari. Yabay ya panhabién yo ya ansimbaén yo. ⁵⁵ A yo yan kilala. Noa, kilala ko ya. No habiën ko ya a ko ya kilala, ay hikoy malaram hén nanad kamoyu. Noa, kilala ko ya, haka anhonolén koy habi na. ⁵⁶ Hinumigla ya ninuno yo, hi apo Abraham, hén namwangan na ya tungkol ha pamanlumatêng ko di. Hinumigla ya ta muwang na hikoy lumatêng.”

⁵⁷ Wanlan Israelita kana etaman, “Ayn ka pon hén limampoy taon. Nabuyot yay nan natsi hi apo Abraham. Ay-êmén mo yan nahélék?”

⁵⁸ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Pakagilamén yo! Bayo ya in-anak hi apo Abraham, ay Hikoy Hikina.” ⁵⁹ Gawan hinabi nay habayto, ay namulot hilan bato, ta batoén la ya dayi. Noa, nipahalimbéng* ya ha pibonakan lan tawo

* ^{8:59} Wanlan kaatag ya labay habiën hén Griego di ay ‘nagtago ya.’

bayro, haka inumawah ya ha Templo hēn a la ya namwangan.

9

Namamukat hi Apo Jesus hēn mihay buwag

¹ Ha pammita na ay nakahēlēk hi Apo Jesus hēn mihay lalaki ya buwag paubat hēn in-anak ya. ² Kabay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, “Mánoro, hinoy nanyag kasalanan, hata lalaki, o hilay toa na? Awta buwag yay na ubat hēn in-anak ya?”

³ Hinabi ni Apo Jesus, “Ya pangabuwag na, ay alwan gawan kasalanan na, haka alwan gawan kasalanan hēn toa na. Hiyay in-anak hēn buwag ta êmēn ipahlēk kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. ⁴ Dapat tamon daygēn ya an-ipadyag ni Apo Namalyari, ya namiutoh kangko kaban main pon panaon, ta ustom lumatēng ya nanad yabi, ay ayn kitaminan madyag. ⁵ Kaban atsi ko pon di ha luta, hikoy hawang lan tawo, ta êmēn mahawangan ya kaihipan.”

⁶ Nahēn nahabi nay habayto, ay nandula ya ha luta. Bayo kingwa nay hata luta ta impunih na ha mata hēn buwag. ⁷ Bayo wana kana, “Mita kay na, ta magkulamēh ka do ha lanēm ya pinata-ngalanan Siloe.” Ya labay habiēn hēn Siloe ay in-utoh. Nahēn nadyag hēn buwag ya in-utoh ni Apo Jesus kana, ay nuli ya hēn ampakahēlēk.

⁸ Hilay karani nan bali, haka hilay kaatag hēn kabalay na ay naghabi, “Habaytsi awud ya ampi kno hēn ampakikwan pera.” ⁹ Wanlan kaatag, “Yabay ya.” Noa, wanlan kaatag êt, “Kalupa na yan bat hēn buwag.” Amêhēn, wanlan lalaki, “Hiko ya.” ¹⁰ Kabay wanla kana, “Ay-êmēn nimukat ya mata mo?” ¹¹ Hinabi na, “Ya lalaki, ya nag langan Jesus, ay nanyag hēn pita ta impunih na ha mata ko. Bayo wana kangko, ya magkulamēh ako do ha lanēm ha Siloe. Dinyag koy hinabi na, kabay ampakahēlēk kina.” ¹² Amêhēn, wanla kana, “Anto yay na?” Hinabi na, “A ko muwang.”

Kinotang lan Pariseo ya lalaki, ya manan buwag ya ampakahēlēk

¹³ Gintan lay hatoy lalaki, ya manan buwag ya ampakahēlēk, kanlan Pariseo. ¹⁴ Allon pamagsimba lan Israelita hēn nanyag yan pita hi Apo Jesus, haka na pinamukat ya hata lalaki. ¹⁵ Amêhēn, kinotang la yan Pariseo, no pata ampakahēlēk yay na. Kabay wana kanla, “Namipunih yan pita ha mata ko, bayo hēn nagkulamēh ako, ay ampakahēlēk kina.”

¹⁶ Wanlan kaatag ya Pariseo, “Hi Jesus, ay alwan ubat kan Apo Namalyari, ta a na anhonolēn ya Kautuhan, ya paan mag-obra ha allon pamagsimba.” Noa, wanlan kaatag, “No makasalanan ya, ay a ya makadyag hēn êmbayro ya makapaépapah.” Alwan mimihay ihip la.

¹⁷ Kabay wanla kanan pinamukat, “Hika bay, ya pinamukat na. Hinoy mahabi mo ya tungkol kana?”

Amêhēn, wanlan pinamukat, “Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari.” ¹⁸ A hila naniwala ya mana yan buwag, ya pinamukat. Kabay impabaéig lay toa na. ¹⁹ Hinabi la kanla, “Anak yoy hatsi ya buwag hēn paubat hiyay in-anak? Ay-êmēn ta ampakahēlēk yay na amêhēn?”

²⁰ Hinabi la, “Hiya ya anak naén, haka buwag yay na hēn in-anak ya. ²¹ Noa, a naén muwang, no ay-êmēn nimukat ya mata na. A naén etaman muwang, no hinoy namamukat kana. Kotangēn yo ya, ta toa yay na. Habiēn na no hinoy nalyari kana.”

²² Êmbayro ya hinabi lan toa na, gawan malimo hila ha Pariseo. Ta pinihabian lan poon lan Israelita, ya bawalén magsimba ha sinagoga ya hilay ampaghabi, ya hi Apo Jesus, ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala. ²³ Gawan namwangan lay pinihahabian hén poon la, ay hinabi lan toa na, “Hiya tana ya kotangén yo tå toa yay na.”

²⁴ Kabay impabaêg lan oman ya pinamukat haka la hinabi kana, “Purién mo hi Apo Namalyari ta habiéñ moy kaptégan. Muwang naén ya makasalanan ya hi Jesus.”

²⁵ Améhén, wanana pinamukat, “A ko muwang no makasalanan ya. Noa, muwang ko ya mana kon buwag, haka améhén ampakahélék kina.”

²⁶ Améhén, hinabi la, “Hinoy dinyag na kamo? Ay-émén nan pinamukat ya mata mo?”

²⁷ Kabay wanana pinamukat, “Hinabi kina kamoyu, noa, a kaw nanggilam. Awta labay yon magilaman oman? Labay yo hén mag-in tagahonol na etaman?”

²⁸ Minusmus la ya, ya wanla, “Hika ya tagahonol na. Noa, hikay ay tagahonol ni apo Moises. ²⁹ Muwang naén ya naghabi hi Apo Namalyari kan apo Moises. Noa, a naén muwang no ay-iri ya taga hi Jesus.”

³⁰ Wanana pinamukat, “Têh! Pinamukat nay mata ko haka a yo muwang no taga ay-iri ya! ³¹ Muwang tamo ya hi Apo Namalyari ay a na panggilamén hilay makasalanan, noa, gilamén nay balang ampagsimba kana haka ampanyag kalabayan na. ³² Paubat hén dinyag ya hata luta, ay ayn pon namamukat ha mihay tawo ya buwag paubat hén hiyay in-anak. ³³ No hiyay alwan ubat kan Apo Namalyari, ay a na madyag ya kapapaêpapah.”

³⁴ Améhén, hinabi la, “Makasalanan kan in-anak, haka labay mo kay hén toroan?” Nahén nahabi lay habayto, ay intaboy la ya ha sinagoga.

Hilay a ampaniwala kan Apo Jesus ay nanad buwag

³⁵ Namwangan ni Apo Jesus ya nalyari ha pinamukat na. Hén natapol na ya, ay wana kana, “Ampaniwala ka kanan Taga-Langit, ya In-anak Tawo?”

³⁶ Wanana pinamukat, “Hino ya, Apo? Labay ko yan paniwal-an”

³⁷ Wani Apo Jesus, “Angkahélék mina, ta hiko ya ampaghabi kamo ay habaytoy Taga-Langit, ya In-anak Tawo.”

³⁸ Wanana pinamukat, “Panginoon, ampaniwala ko kamo!” Nandoko ya haka na sinimba hi Apo Jesus.

³⁹ Hinabi ni Apo Jesus, “Atsi ko ri ha luta ta hatolan koy tawo. Hilay ampangamin ya buwag ya nakém la, ay makahélek hén kaptégan. Hilay éndat lan ampakahélék hila, ay mabuwag ya nakém la.” ⁴⁰ Main Pariseo ha dani ni Apo Jesus ya nakagilam hén habaytoy hinabi na. Kabay wanla, “Yarin buwag ya nakém naén etaman!” ⁴¹ Hinabi ni Apo Jesus kanla, “No ampangamin kaw dayi ya buwag ya nakém yo, ay ayn kaw hén kasalanan. Noa, gawan anhabiéñ yo ya alwan buwag ya nakém yo, ay a maalíh ya kasalanan yo.”

10

Ya alimbawa ya tungkol ha mihay mangéd ya pastol

¹ Wani Apo Jesus kanlan kal-atan, “Pakagilamén yo! Hilay anhumwén ha koral hén tupa, hén a magdann ha mantég ilwangan, ay manakaw.

² Ya ampagdann ha mantég ilwangan, ay mantég pastol lan tupa. ³ Hilay tanod hén koral hén tupa ay ampanloat hén kabat, ta émén ya makadann.

Muwang lan tupa ya baêg hên maypastol kanla, ta baêgêñ nay langan la, haka humonol hila kana. ⁴ No naubuh hên na-iawah ya tupa na, ay ampuna ya kanla, haka humonol hila kana, ta muwang lay pamaghabí na. ⁵ A la honolêñ ya pamaghabí hên kaatag ta muwayu hila, ta a la mapuliah ya pamaghabí hên kaatag.” ⁶ In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na bayro, noa, a la naintindihan ya labay nan habiêñ.

Hi Apo Jesus, ya mangéñ ya pastol

⁷ Kabay hinabi nan oman kanla, “Pakagilamêñ yo! Hikoy ilwangan hên koral lan tupa. ⁸ Main nuna kangko ya nanoro hên alwan pêtêg. Hila ay maialimbawa ha mabay manakaw hên tupa. Noa, hilay tupa, ay a nanggilam ha pamaghabí la. ⁹ Hikoy nanad ilwangan. Hilay ampaniwala kangko, haka magdann kangko, ay miligtas. Malyari hilay nan humwêñ haka umawah, haka la matapol ya kaganawan kailangan la. ¹⁰ Hilay manakaw ay labay lan bat hên manakaw, mamatsi, haka manira. Noa, hiko, ay atsi ko di ha luta ta êmén mam-in biyay ya sagana ya ayn pamagkulang.

¹¹ “Hikoy mangéñ ya pastol. Ya mangéñ ya pastol ay nakal-an hên matsi ha ikakangéñ hên tupa na. ¹² Hilay an-upaan ya pastol, ay alwan nanad hên mangéñ ya pastol, ya ampanlugud ha tupa na. No mahélék lay kapalimoy aho, ay lakwanan lay tupa, ta muwayu hila. Kabay patsêñ nan ahon lalê ya kaatag tupa, haka mipaplag hilay kaatag. ¹³ Muwayu hilay pastol, gawan an-upaan hilan bêngat. Alwa hila hên nanad ha mangéñ ya pastol. A lan anlugarûn ya habaytoy tupa, gawan alwan hila ya nag tupa. ¹⁴ Hikoy nanad hên mangéñ ya pastol. Muwang koy nakêm lan ampaniwala kangko, haka muwang lay nakêm ko. ¹⁵ Êmbayro êt, ay muwang na ko ni Apo Namalyari ya Tatang ko, haka êmbayro êt, ay muwang ko ya. Nakal-an ako hên matsi ha ikakangéñ lan ampaniwala kangko. ¹⁶ Main akon kaatag tupa, ya ayn di ha koral. Gêtan ko hila etaman ta gilamêñ lay pamaghabí ko. Pilalamoêñ ko hila ta êmén mag-in mimilha hila, haka kakapag ko ya pastol la.

¹⁷ “Anlugarûn ako ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan nakal-an akon matsi ta êmén ako mabiyay oman. ¹⁸ Ayn malyarin mamatsi kangko, no a ko ya paulayan. Nakal-an akon matsi, haka atsi kangkoy kapangyarihan hên mabiyay oman, ta hatsi ya in-utoh kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”

¹⁹ Gawan hata habi ni Apo Jesus, ay alwan mimihay ihip lan Israelita. ²⁰ Mal-at kanla ya naghabi, ya wanla, “Hinapatan yan narawak ya a angkahélék, haka angkamurit yay na! Awta panggilamêñ yoy habi na?” ²¹ Noa, hinabi lan kaatag, “A ya makahabi hên êmbayro ya mihay hinapatan hên narawak ya a angkahélék. A hila makapamukat hên buwag, ya hilay narawak ya a angkahélék.”

Hilay poon hên Israelita, ay a ampaniwala kan Apo Jesus

²² Ha balayan Jerusalem hên habayto ay pista hên pamanémtem lan Israelita, ha pamanlinis lan ninuno la ha Templo, ya dinémékan lan kapatsi la. Panaon hên kêbel hên habayto, ²³ haka hi Apo Jesus ay ampibita-bitá ha pinata-ngalanan Portiko* ni Arin Solomon ha Templo. ²⁴ Amêhén, main hên poon lan Israelita, ya nagpalibot kan Apo Jesus, ta dakpêñ la ya dayi ha pamaghabí na. Hinabi la kana, “Mabuyot naêñ nanan labay mamwangan no hino kan taganá. Habiêñ mina dayi ta êmén naêñ maintindihan no hika ya

* **10:23** Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi.

Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in habaytoy Mámiligtas ya impangako na.”

²⁵ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Hinabi kina kamoyu noa, a yo ko paniwal-an. Ya kapapaépapah ya dyag ko, ya pandaygén ko ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay ampamaptégi, no hino ko. ²⁶ Noa, a kaw ampaniwala gawan a kaw kalamo ha ampastolan ko. ²⁷ Hilay ampastolan ko, ay nanad tupa ya ampanggilam hên pamaghabi ko. Muwang koy nakêm la, haka anhumonol hila kangko. ²⁸ Dyanan ko hilan biyay ya ayn angga. Antalanêni koy biyay la, kabay a hila mipalako ha impiyerno haka a hila mayu kangko. ²⁹ Hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya namipatalan hên biyay la kangko, ay makapangyarihan ha kaganawan kapatsi la. Ayn maka-ayu hên an-illagan na. ³⁰ Hiko, haka hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay mimiha.”

³¹ Gawan hinabi nay habaytoy, ay nangwa hilan bato, ta batoén la ya dayi. ³² Noa, wani Apo Jesus, “Mal-at ya mangéd ya dinyag ko, ya impadyag na kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hino ha dinyag ko, ya namaihip kamoyu hên batoén ako?” ³³ Kabay wanlan Israelita bayro, “Alwan gawan ha mangéd ya dinyag mo, ya pamatoan naén kamo. Noa, labay naén kan batoén, gawan ha an-ipantag moy sarili mo kan Apo Namalyari. Yarin a mon ammusmusén hi Apo Namalyari ya tawo kan bêngat!” ³⁴ Kabay wani Apo Jesus, “Habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kanlan mánlingon kaso, ‘Hinabi ko, ya hikaw ay diyos.’[†] ³⁵ Bayro ha impahulat ni Apo Namalyari, ya pêtêgi, ay diyos ya pamaégi na kanlan pinatsiwal-an na hên habi na. ³⁶ Anhabién yo ya ammusmusén ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, gawan ha hinabi ko, ya hikoy Anak na! Noa, ayn kaw hên karapatan hên maghabin êmbayro, ta hikoy pinili na, haka in-utoh di ha luta. ³⁷ No a ko ampanyag, hên an-ipadyag na kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay a yo kailangan hên maniwala kangko. ³⁸ Noa, no pandaygén koy an-ipadyag na kangko, awta a yo paniwal-an ya habi ko! Paniwal-an yo tana dayi ya dyag ko, ta êmén yo maintindihan ya atsi kangkoy Tatang ko, hi Apo Namalyari, haka hikoy atsi kana.”

³⁹ Gawan habaytoy hinabi na, ay labay lay na êt dayi hên dakpêni yan oman. Noa, ayn makadakép kana. ⁴⁰ Nammita yay na êt hi Apo Jesus, ta lumipay ya ha lanêni ya ampatangalan lan Ilog Jordan ya pinamawtismoan ni Juan Bautista hên una. Naglaéh ya bayro hi Apo Jesus. ⁴¹ Mal-at ya dinumani kana, ta wanla, “A ya nanyag hên kapapaépapah hi Juan, noa, pêtêgi ya balang hinabi na, ya tungkol kanan habaytsi.” ⁴² Mal-at bayro ya naniwala kan Apo Jesus, ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya in-utoh ni Apo Namalyari.

11

Hén natsi hi Lazaro, ya kapotoh pohêl lan Marta haka Maria

¹ Main mihay lalaki ya nag langan Lazaro ya ampaidi ha baryon Betania ha probinsyan Judea, ha dani hên balayan Jerusalem. Kalamo na ya kapotoh pohêl na hilan Marta haka hi Maria.* Améhén, nagkahakit hi Lazaro. ² (Hi Maria ya namitugtug hên pabango ha bitsih ni Apo Jesus, haka na punihan hên habot na.) Gawan nagkahakit hi Lazaro, ³ ay impahabi lan Marta haka Maria kan Apo Jesus, ya wanla, “Panginoon, ampaghakit ya anluguran mon kalalaki.”

† **10:34** Exodus 22:8-28, Awit 82:6. * **11:1** Lucas 10:38-42, Juan 12:1-3.

⁴ Noa, hēn nagilam ni Apo Jesus ya impahabi la, ay wana, “A na ikamatsi ya hakit na. Nalyari ya hatsi, ta êmēn maipamwang ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, haka ya kapangyarihan ko, ya Anak na.”

⁵ Anlugurén ni Apo Jesus hilay mitataali ya hi Marta, Maria haka Lazaro. ⁶ Kabay lowa tanay allo na bayro ha Ilog Jordan paubat hēn impamwang kana, ya nagkahakit hi Lazaro. ⁷ Amêhēn, hinabi na kanlan tagahonol na, “Mag-orong kitamina ha probinsyan Judea.”

⁸ Kabay wanla kana, “Mánoro, a pon nabuyot, ay labay la kan batoén, hēn patsén, hēn hilay poon tamon Israelita bayro. Awta labay mon mag-orong bayro?”

⁹ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Main labinloway oras, hēn hawang, ha balang allo. Hilay ampammita no mahawang, ay a mibatol, gawan angkahêlêk lay ampam-in hawang kanlan tawo. ¹⁰ Noa, hilay ampammita ha yabi, ay mibatol gawan ayn hawang kanla.” ¹¹ Nahêن nahabi nay habayto, ay wana kanla, “Ya kaluguran tamo hi Lazaro, ay nabêlêw. Noa, lakwên ko ya, ta pukawên ko ya.”

¹² Kabay hinabi lan tagahonol na kana, “Panginoon, no nipakatuloy ya, ay mapanat ya hakit na.” ¹³ Ya labay nan habiên ni Apo Jesus, ay natsi yay na hi Lazaro. Noa, a la naintindihan ya labay nan habiên, ta êndat la no bêlêw yan taganá hi Lazaro. ¹⁴ Kabay indiretsa nay nan hinabi ni Apo Jesus, “Natsi ya hi Lazaro. ¹⁵ Ha ikakangéd yo, ay mahigla ko, ya ayn ako bayro hēn namaalih hēn hakit na, ta êmēn mapahanan ya paniwala yo, ya hikoy Mesias, ya Cristo. Mita kitamina na, ta lakwên tamo ya.” ¹⁶ Amêhêن, wani Tomas, ya banhagan lan Kambal, “Hali, kihonol kitamo kana, ta êmēn kitamo matsi hēn kalamo na.”

Hi Apo Jesus, ya mamabiyay oman kanlan natsi

¹⁷ Hēn nilumatêng hilan Apo Jesus ha baryon Betania, ay ika-apatan allo hēn in-ilbêng ya bangkay ni Lazaro. ¹⁸ Tatloy kilometron bêngat ya dayo hēn balayan Jerusalem ha baryon Betania. ¹⁹ Kabay mal-at ya Israelita ya taga-Judea ya nilumatêng ta nakidamay kanlan Marta haka Maria gawan natsi ya kapotoh pohêl la.

²⁰ Hēn nagilam ni Marta, ya anlumatêng hilan Apo Jesus, ay immawah ya, ta nanupa kanla. Noa, hi Maria, ay a inumawah ha bali. ²¹ Wani Marta kan Apo Jesus, “Panginoon, no atsi ka dayi, ay a ya bayton natsi ya kapotoh pohêl ko. ²² Èmbayro man, ay muwang ko, ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ay daygêna.” ²³ Wani Apo Jesus kana, “Mabiyay yan oman hi Lazaro.” ²⁴ Wani Marta kan Apo Jesus, “Awo, Panginoon. Muwang ko ya mabiyay yan oman ha Allon Pamanukom ya lumatêng ha anggaan hēn luta.” ²⁵ Amêhên, wani Apo Jesus, “Hikoy ampam-in biyay haka hikoy mamabiyay oman kanlan natsi. Hilay ampaniwala kangko, ay mabiyay oman, natsi hila man di ha luta. ²⁶ Hilay ampaniwala kangko, ay dyanan hēn biyay ya ayn angga. Ampaniwala-an mo ya habayto, ya hinabi ko?” ²⁷ “Awo, Panginoon,” wani Marta. “Ampaniwala ko ya hika ya Anak ni Apo Namalyari. Hika ya Mesias, ya Cristo, ya pan-êngganan naêñ di ha luta.”

Nanangih hi Apo Jesus

²⁸ Nahêن nahabi nay na ya habayto ni Marta, ay nuli ya ta binaêg na hi Maria, hēn in-inanah na kana ya nilumatêng ya Mánoro, haka impabaêg na ya. ²⁹ Ya dinyag ni Maria hēn nagilam nay habayto, ay tambêng yan

nirêng ta nagtagloh ya kana. ³⁰ A ya pon nilumatêng ha balayan hi Apo Jesus, ta atsi ya pon ha legal ya pinakatupaan kana ni Marta. ³¹ Nahêñ nahêlêk lan taga-Judea, ya kalamo ni Maria ha bali hên ampakidamay kana, ya bigla yan nammita hi Maria, ay kinamat la ya, ta êndat la no lakwêñ na ya pinay-ilbêngan hên bangkay ni Lazaro, hên manangih. ³² Hêñ nilumatêng hi Maria ha ampaidyahan ni Apo Jesus, ay nandoko ya ha arapan na, ta wana, “Panginoon, no atsi ka dayi bayri, ay a ya bayton natsi ya kapotoh pohêl ko.” ³³ Gawan ampanangih hi Maria haka hilay Israelita, ya nangamat kana, ay namalagêhbêg ya nakêm ni Apo Jesus. ³⁴ Hinabi na, “Atoy pinay-ilbêngan yon bangkay na?” Kabay wanla, “Panginoon, kihonol ka kannaêñ ta hêlkêñ mo ya.” ³⁵ Nanangih hi Apo Jesus. ³⁶ Kabay wanlan kaatag Israelita, “Nilugud nan taganá hi Lazaro.” ³⁷ Noa, wanlan kaatag, “Hiya ya namamukat hên buwag. Awta pinaulayan na hi Lazaro hên matsu?”

Hi Lazaro ay biniyay oman ni Apo Jesus

³⁸ Nahêñ nilumatêng hila ha lêyang, ya pinay-ilbêngan lan bangkay ni Lazaro, ay namalagêhbêg ya nakêm ni Apo Jesus. Main nakapêñlan ya bato ha bêbêy lêyang. ³⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Alihêñ yoy bato.” Noa, wani Marta, “Panginoon, apat ya allo yay nan natsi. Nabatay nay bangkay na.” ⁴⁰ Wani Apo Jesus kan Marta, “Hinabi kina kamo ya no maniwala ka kangko, ay mahêlêk moy kapangyarihan ni Apo Namalyari.” ⁴¹ Kabay inalih la ya habaytoy bato ha pinay-ilbêngan la kan Lazaro. Naningla hi Apo Jesus ta wana, “Tatang ko ha langit, ampaalamatan kata, gawan ginilam moy halangin ko. ⁴² Mana kinan muwang, ya panay mon anggilamén ya kaganawan dawat ko. Noa, hinabi koy habayto, ta êmén hila maniwala ya atsi bayri, ya hika ya namiutoh kangko.” ⁴³ Nahêñ nahabi na ya habayto, ay nan-angaw ya, “Lazaro, umawah ka!” ⁴⁴ Inumawah ya. Ya gamêt haka bitsih na ay nakabêlbêl, hêñ nanad ha ugali la ha natsi. Main panyo ya nakabêlbêl ha ulo na. Amêhêñ, wani Apo Jesus kanla, “Alihêñ yoy nakabêlbêl kana ta êmén ya mibuhan.”

Ya pamamulong kan Apo Jesus

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

⁴⁵ Mal-at kanlan Israelita ya taga-Judea, ya nangamat kan Maria, ay nakahêlêk hêñ biniyay oman hi Lazaro. Kabay naniwala hila kan Apo Jesus ya hiyay Mesias, ya Cristo ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala. ⁴⁶ Noa, ya kaatag ay nammita, ta hinabi la kanlan Pariseo ya dinyag ni Apo Jesus. ⁴⁷ Kabay namatsipon hilay Pariseo haka hilay ampamaala kanlan pari hêñ kalamo la ha Sanedrin. Pinihahabian la no hinoy daygêñ la, gawan hi Apo Jesus ay ampanyag hêñ mal-at ya kapapaêpapah. ⁴⁸ Hinabi la, “No paulayan tamo ya hêñ manyag hêñ êmbayro, ay mal-at ya maniwala ya hiyay Mesias, ya Cristo. Bayo lumatêng hilay hundaloh hêñ Roma ta hiraêñ la ya Templo ni Apo Namalyari, haka bansa tamo.”

⁴⁹ Noa, ya miha kanla, ya hi Caifas, ya pinakapoon pari, ay naghabi, ya wana, “Ayn kaw hêñ muwang! ⁵⁰ A yo angkaintindihan ya ikakangêd tamo no mimihâ tana ya matsu, kanan matsu kitamon kaganawan ha boon bansan Israel.” ⁵¹ Ya habaytoy hinabi ni Caifas, ay alwan ubat ha sarili na, ta habaytoy impapapêt kana ni Apo Namalyari, gawan hiyay pinakapoon pari hêñ habaytoy taon. Impapêt na ya hi Apo Jesus ay matsu ha ikakangêd

lan Israelita, ⁵² haka alwan bêngat ha ikakangêd lan Israelita, noa, ta êmên matsipon etaman ya maának ni Apo Namalyari ya nitatayak ha kaganawan bansa. ⁵³ Paubat hén habayton allo, ay pan-ihipêñ la, no ay-êmên lan mapatsi hi Apo Jesus. ⁵⁴ Kabay a yay na pon nuntia ha legal lan Israelita ya mal-at ya tawo. Naglaéh ya tana hén kalamo na hilay tagahonol na ha balayan Efraim, ya atsi ha dani hén legal ya kabalah-balahan.

⁵⁵ Amêhén, hén marani yay na êt ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,† ay mal-at ya nilumatéñ ha balayan Jerusalem, ta honolén lay ugali lan pamaglinis hén sarili la, bayo hila makipista. ⁵⁶ Hén a la matapol hi Apo Jesus ha Templo, ay nihahabi hilay tawo ha miha ta miha no makipista ya hi Apo Jesus, o no a ya, ⁵⁷ ta namiutoh hilay ampamaala kanlan pari haka hilay Pariseo, ya no main makahélék kan Apo Jesus, ay dapat ipamwang la kanla ta êmên la ya madakép.

12

Hén tinugtugan hén pabango hi Apo Jesus (Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

¹ Amêhén, anêm ya allo bayo mag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ay nilumatéñ hilan Apo Jesus ha baryon Betania ya balayan ni Lazaro, ya biniyay oman ni Apo Jesus. ² Pinanluto hilan Apo Jesus hén maékan. Namiapag hi Marta. Hi Lazaro etaman, ay miha kanlan ampangan hén kalamo lan Apo Jesus. ³ Hén ampangan hila, ay nangwa hi Maria hén bote hén makamal ya pabango† ta intugtug na ha bitsih ni Apo Jesus. Bayo, pinunihan nan habot na. Hata pabango ay naraép ha boon bali. ⁴ Hi Judas Iscariote, ya tagahonol ni Apo Jesus ya may-upit kána, ay naghabi, ya wana, ⁵ “Pata a ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-alaga‡ hén suweldo hén mihay katawo ha mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?” ⁶ Hinabi nay habayto, alwan gawan ingalo na ha mairap, noa, gawan hiay ampanalan hén pera lan Apo Jesus, haka antakawén nay hatsi ha pansarili na. ⁷ Wani Apo Jesus kan Judas, “Pata an-abalaén mo ya! Paulayan mo hi Maria, ta hata dinyag na, ay nanad nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matri kina. ⁸ Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yo panay hén mapagkalamo.”

Patsén la dayi hi Lazaro

⁹ Hén namwangan hén kal-atan kanlan Israelita ya taga-Judea, ya atsi ya ha Betania hi Apo Jesus, ay nilako la ya. Labay la êt hêlkén hi Lazaro, ya biniyay oman ni Apo Jesus. ¹⁰ Labay lan ampamaala kanlan pari, ya anggan hi Lazaro ya ipapatsi la, ¹¹ gawan mal-at ya Israelita ya nanalibokot kanla, haka ampaniwala hilay na kan Apo Jesus, gawan ha biniyay nan oman hi Lazaro.

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hén ampandaraho yay na ha balayan Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

¹² Ha humonoy allo, ay namwangan hén kal-atan ya nakipista, ya an-lumatéñ hi Apo Jesus ha Jerusalem. ¹³ Nangwa hilan bulong, ya nanad

† **11:55** Paskwa. Hêlkén ha panlékan labay habiêñ hén habi di ha bokotan hén hata Bibliya. * **12:1** Paskwa. Hêlkén ha panlékan labay habiêñ hén habi di ha bokotan hén hata Bibliya. † **12:3** nardo ha habin Griego. ‡ **12:5** 300 denaryo ha habin Griego.

bulong ongot haka nanupa hila kana. Nipan-angaw hila ha panupa la kana, “Hosanna! Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari! Purién hi Apo Jesus ya ampamaala ha Israel!” ¹⁴ Anlumaténg hi Apo Jesus hên nakahakay ha bisero hên asno nanad ha nakahulat ha habi ni Apo Namalyari:

¹⁵ “Paan kaw malimo, hikaw ya taga-Jerusalem,§ ta anlumaténg ya ampamaala kamoyu, ya nagpakaaypan nakêm hênhimmakay ha bisero hên asno!”

¹⁶ Hênhabayo ay a la pon muwang hêntagahonol ni Apo Jesus ya labay habiên hênhabayo. Noa, hênnabiyay yan oman, ay naihipan la ya hatoy nakahulat, ay tungkol kana, haka nalyari kana.

¹⁷ Amêhêñ, hilay kal-atan ya nakahêlêk hênbiniyay nan oman ni Apo Jesus hi Lazaro, ay naghabi kanlan kaatag, ya pêtêg ya habayto ya dinyag ni Apo Jesus. ¹⁸ Mal-at ya nanupa kan Apo Jesus gawan ha nagilam la, ya biniyay nan oman hi Lazaro. ¹⁹ Kabaywanlan Pariseo ha miha ta miha, “Ayn kitaminan madyag ta naubuh-ubuh hilay nan anhumonol kana.”

Main ungnoy Griego ya nanapol kan Apo Jesus

²⁰ Nakipista êt hênhagsimba kan Apo Namalyari ya ungnoy Griego. ²¹ Dinumani hila kan Felipe, ya taga-Betsaida ha probinsyan Galilea. Hinabi la kan Felipe, “Apo, labay naênhahêlêk hi Apo Jesus.” ²² Hinabi ni Felipe ya kalabayan la kan Andres. Bayo hinabi lan lowa ya kalabayan lan Griego kan Apo Jesus. ²³ Hinabi ni Apo Jesus, “Nilumaténg ya oras ya ipahlêk ya panga-Diyos ko, hênhilay Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ²⁴ Pakagilamêñ yo, hikoy maialimbawa ha mihay lahi hênbiniyay trigo. No a ya iilbêng ha luta hênnanad natsi, ay mimiha na tana. Noa, ustong atsi yay na ha luta, ay tumubo ya haka managêy yan mal-at. ²⁵ Hilay ampanlugud hênhiyay la hêngigit ha pamanlugud la kan Apo Namalyari, ay maalihan habayto. Noa, hilay ampanlugud kan Apo Namalyari hêngigit ha biyay la di ha luta, ay main biyay ya ayn angga. ²⁶ Hilay mabay hênhmaghuyo kangko, ay kailangan hênhumanol kangko, ta ya hinon lakwêñ ko, ay lakwêñ la etaman. Hilay maghuyo kangko ay itag-ay ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”

Impamwang ni Apo Jesus ya tungkol ha kamatsan na

²⁷ Hinabi na êt ni Apo Jesus, “Angkabyatan ako. Noa, a ko habiên, ‘Tatang, iligtas mo ko ha kairapan ya atsi ha arapan ko.’ A ko mahabi ya habayto, gawan nilumaténg ako di ha luta, ta êmén ko maranasan ya hata kairapan.” ²⁸ Wana êt ni Apo Jesus, “Tatang, ipahlêk moy panga-Diyos mo, ta êmén la ka puriên.” Amêhêñ, wanana habi ya ubat ha langit, “Impahlêk kina ya panga-Diyos ko, haka ipahlêk kon oman.”

²⁹ Naubuh hilan nakagilam hênhatoy habi. Wanlan kaatag ya nangilat. Wanlan kaatag pon ya main anghel ya naghabi kan Apo Jesus. ³⁰ Wani Apo Jesus, “Habaytoy habi ya nagilam yo ay impagilam ha ikakangêd yo, alwan ha ikakangêd ko.

³¹ “Gawan nilumaténg ya pamanatol ni Apo Namalyari ha tawo ha luta. Alihêñ ya tungkulon ni Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ³² Haka hiko, ustong itag-ay ako ha koros, haka mag-orong ha langit, ay ingalwan ko hilay tawo ha balang bansa ta êmén hila makarani kangko.” ³³ Hinabi nay habayto ta êmén na ipamwang no ay-êmén yan matsi.

³⁴ Hinabi lan naka-tsipon, ya wanla, “Namwangan naêñ ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ay mabiyay hêñ ayn angga. No hika ay habaytoy Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay-êmén mon mahabi ya hika ay matsu ha koros? Hino ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo?”
³⁵ Wani Apo Jesus kanla, “Hiko ya maialimbawa ha hawang, ay a magbuyot di kamoyu. Dapat manonol kaw ha intoro ko kamoyu kaban atsi ko pon di. Habayto ay nanad kaw hêñ ampitan allo, ta êmén a kaw mayabyan. No mita kaw hêñ dêmm ay mitama kaw.
³⁶ Kaban atsi ko pon di, ay maniwala kaw kangko ta êmén kaw mag-in tawo ya nahawangan ya kaihipan.”

Hilay Israelita, ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo

Pamakahabi nan habayto, ay nammita ya haka a yay na nagpahlék kanla.
³⁷ Agyan kal-atan ya kapapaépapah ya dinyag na ha arapan la, ay mal-at pon êt kanla ya a naniwala ya hiyay Cristo.
³⁸ Nalyari ya habayto ta êmén matupad ya impamwang ni Propeta Isaias, ya wana:
 “Panginoon, ayn naniwala ha impamwang naêñ. Ayn naniwala agyan impahélék minay kapangyarihan mo kanla.”*

³⁹ A hila malyarin maniwala, ta nanad êt ha hinabi ni Propeta Isaias, ya wana:

⁴⁰ “Binuwag ni Apo Namalyari ya ihip la, ta êmén la a maintindihan, haka pinakdék na êt ya nakém la. Dinyag nay habayto ta êmén hila a maghöhê hêñ dumani kana, haka ta êmén a na hila iumang kana.”†

⁴¹ Hinabi nay habayto ni Propeta Isaias gawan impahalumata kana ya panga-Diyos ni Apo Jesus. Haka naghabi yan tungkol kana.

⁴² Embayro man, ay mal-at kanlan amparaala kanlan Israelita ya naniwala ya hi Apo Jesus, ay hiyay Cristo. Noa, gawan malimo hila kanlan Pariseo, ay a la impamwang kanlan kaatag, ta kayno bawalan hila hêñ makilamo ha kapareho lan Israelita ha sinagoga.
⁴³ Nalabayon la awud ya pamandayêw hêñ tawo kanan pamandayêw ni Apo Namalyari.

Ya impamwang ni Apo Jesus ay impahabi kana ni Apo Namalyari

⁴⁴ Amêhén, nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha kal-atan. In-ikhaw nay pa-maghabi na, ya wana, “Hilay ampaniwala kangko, ay ampaniwala etaman kan Apo Namalyari ya namiutoh kangko.
⁴⁵ Hilay nakahélék kangko ay nakahélék kan Apo Namalyari, ya namiutoh kangko.
⁴⁶ Nilumatêng ako di ha luta hêñ nanad ha hawang, ta êmén hilay maniwala kangko ay ahina paidi ha kariglêman.
⁴⁷ Hatolan hilay a naniwala ha nagilam lay habi ko, noa, alwan hiko ya manatol kanla, ta a ko nilumatêng di hêñ parusaan ya hinoman. Noa, nilumatêng ako di ta êmén iligtas hila.
⁴⁸ Hilay ampangara kangko, haka a ampaniwala ha habi ko ay maparusaan. Ya habi ya impamwang ko ay mamarusa kanla ha anggaan hêñ luta.
⁴⁹ Ta a ko naghabi ha sarili kon tungkulon, noa, ya Tatang ko hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko ay namihabi kangko no hinoy habiên ko.
⁵⁰ Muwang ko ya utoh na, ay mam-in biyay hêñ ayn angga hêñ kalamo na, ha ampaniwala kana. Kabay ya impahabi na kangko ay anhabiên ko.”

13

Inuyahan ni Apo Jesus ya bitsih lan tagahonol na

* **12:38** Isaias 53:1. † **12:40** Isaias 6:10.

¹ Nilumatêng ya yabi hên bayo mag Pistan Pangaligtas. Muwang ni Apo Jesus ya nilumatêng ya panaon hên pamag-alih na dii ha luta, ta êmén ya mag-orong kan Apo Namalyari, ya Tatang na. Anlugarên na hilay tagahonol na, ya atsi di ha luta. Haka an-ipahlék na, no ay-êmén ya pamanlugud na kanla hên anggaan.

² Kaban ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan tagahonol na, ay naipaihip ni Satanas kan Judas, ya anak ni Simon, ya taga-Iscariote, ya ipulong na hi Apo Jesus. ³ Muwang nay na ni Apo Jesus ya in-ubuh hên indin kana ni Apo Namalyari, ya Tatang na, ya kaganawan kapangyarihan. Muwang na êt, ya ubat ya kan Apo Namalyari, haka mag-orong yay na kana. ⁴ Kabay haton ampangan hila ay nirêng ya hi Apo Jesus, ta nag-alih ya hên pangkêbel na, bayo pintêh na ya awak na hên makarang ya tuwalya. ⁵ Nanad andaygên lan ipoh, ay nangwa yan lanêm, ta indin na ha palanggana, haka na inuyahan ya bitsih lan tagahonol na. Bayo pinunihan na hên tuwalya ya nakaptêh ha awak na.

⁶ Hêñ dinumani ya kan Pedro, ay wani Pedro, “Awkêh! Pata hika pon, Panginoon, ya manguyah hên bitsih ko?”

⁷ Hinabi ni Apo Jesus, “A mo maintindihan amêhêñ, ya andaygên ko, noa, maintindihan mina lano.”

⁸ Hinabi kana ni Pedro, “Panginoon, taganán a ko ipauyah ya bitsih ko kamo.” Amêhêñ, wani Apo Jesus, “No a kata uyahan, ay ayn kan pamakilamo kangko.”

⁹ Kabay hinabi ni Pedro, “Panginoon, no êmbayro awud, ay alwan bêngat hên bitsih ko ya ipauyah ko kamo, noa, gamêt ko, haka ulo ko etaman.”

¹⁰ Hinabi ni Apo Jesus, “No nagpalyuy nay mihay tawo, ay a nay nan kailangan hên magpalyu hên oman ta malinis yay na. Bitsih na tana ya uyahan na. Noa, main miha kamoyu ya alwan malinis.” ¹¹ (Hinabi nay êmbayro ni Apo Jesus, ta muwang na no hino ya mangi-upit kana.)

¹² Hêñ nauyahan ni Apo Jesus ya bitsih la, ay inhulod nay na êt ya pangkêbel na. Nag-orong yay na ha panganan, ta kinotang na hila, no naintindihan la ya dinyag na kanla, ya wana, ¹³ “Ambaêgên yo ko hên Mâñoro, haka Panginoon. Pêtêg ya anhabiên yo ta hikoy habayto. ¹⁴ No hiko, ya Panginoon yo, haka Mâñoro yo, ya nanguyah hên bitsih yo, hikaw etaman êt ya kailangan manguyah hên bitsih hên miha ta miha. ¹⁵ Dinyanan kataw hên alimbawa ta êmén yo ko tuwarêñ. ¹⁶ Pakagilamên yo! Ya tungkulon hên mihay ipoh ay alwan matag-ay ha tungkulon hên amo na. Haka hatoy in-utoh, ay alwan matag-ay ya tungkulon ha nay-utoh kana. ¹⁷ No angkaintindihan yo, ya hata anhabiên ko kamoyu, ta daygên yo, ay ingalwan kaw ni Apo Namalyari.

¹⁸ “Alwan kaganawan yo ya ingalwan, ta muwang koy nakêm hên pinili ko. Noa, kailangan matupad ya habi ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, ‘Hikoy in-upit hên kaaêm ko.’* ¹⁹ Anhabién ko ya hatsi kamoyu, bayo ya malyari, ta êmén no malyari yay na, ay maniwala kaw ya ‘Hikoy Hiko taganá.’ ²⁰ Pakagilamên yo. Hilay ampananggap ha in-utoh ko, ay hiko êt ya antanggapen la. Haka hilay ampananggap kangko, ay ampananggap ha namiutoh kangko.”

*Inungkat ni Apo Jesus ya pami-upit kana
(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)*

* ^{13:18} Awit 41:9.

²¹ Pangahabi nan habayto, ay namalagêhbêg ya nakêm na. Bayo wana kanla, “Pakagilamên yo! Miha kamoyu ya mangi-upit kangko.” ²² Amêhén, nihêhêlêk hila ya tagahonol na, ta a la muwang no hinoy an-ungkatêna. ²³ Ya tagahonol na, ya banhagan lan anlugurêni Apo Jesus, ay atsi ha dani na. ²⁴ Kabay siningyalan ya ni Simon Pedro, ya ikotang na, no hinoy an-ungkatêna ya may-upit kana. ²⁵ Kabay dinumani ya kan Apo Jesus, hêndiñi nay ulo na ha pagawna, ta wana, “Panginoon, hinoy may-upit kamo?” ²⁶ Hinabi ni Apo Jesus, “Ya dyanan ko hêñ puto ya ubat kon intsil-tsil, ay hiya ya may-upit kangko.” Kabay nangwa yan puto, haka ubat nan intsil-tsil, ay indin na kan Judas ya anak ni Simon Iscariote. ²⁷ Hêñ kingwa ni Judas ya puto, ay hinuloran ya ni Satanas. Hinabi ni Apo Jesus kan Judas, “Daygêñ mina ya labay mon daygêñ.” ²⁸ Noa, miha man kanla ha kaaêm na, ay ayn nakamwang no awta nahabi nay habayto. ²⁹ Gawan hi Judas, ya magkatalan hêñ pera la, êndat la no pinahaliw yan bêngat ni Apo Jesus hêñ kailangan la ha pista, o no in-utoh na ya hêñ mam-i hêñ pera ha mangairap. ³⁰ Hêñ naêkan nay na ni Judas ya puto, ay nammita yay na. Nariglêm hêñ habayto.

Ya bayon utoh

³¹ Hêñ nammita yay na hi Judas, wani Apo Jesus, “Ya malyari laamêhén, kangkon Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay mamipahlêk hêñ panga-Diyos ko, haka mam-in pamagpuri kan Apo Namalyari. ³² Haka no mapuri yay na hi Apo Namalyari gawan kangko, ay tampol nan ipahlêk ya panga-Diyos ko. ³³ Maanak ko, naipêk tanay panaon hêñ makalamo yo ko. Tapolén yo ko, noa, anhabien ko kamoyu, hêñ nanad ha hinabi kina kanlan poon lan Israelita, ya a kaw makapakilako ha anlakwêñ ko. ³⁴ Habaytsi ay mihay bayoy utoh ya an-idin ko kamoyu. Milulugud kaw! No ay-êmén kataw hêñ anlugurênyay, êmén êt bayro ya pamilulugud yo. ³⁵ No ampilulugud kaw, ay mamwangan hêñ kal-atan, ya hikaw ay tagahonol ko.”

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang (Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

³⁶ Amêhén, wani Simon Pedro kan Apo Jesus, “Apo, antoy lakwêñ mo?” Kabay wani Apo Jesus, “Ha anlakwêñ ko, a ka pon makapakilako amêhén, noa, humonol ka tana lano.” ³⁷ Wanay na êt ni Pedro, “Panginoon, pata a ko pon makapakihonol kamo amêhén? Nakal-an akon matsu ha ikakangêd mo.” ³⁸ Wani Apo Jesus, “Yarin nakal-an ka hêñ matsu ha ikangêd ko! Pakagilamên mo. Bayo mangkatsi ya manok, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.”

14

Hi Apo Jesus ya dann ya palako ha Tatang na ha langit

¹ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Paan kaw mampotog. Ihundo yoy paniwala yo kan Apo Namalyari haka maniwala kaw etaman kangko. ² Ha langit ha ampaidyanan hêñ Tatang ko, ay mal-at ya paidyanan. No alwan pêtêg ya habayto, ay yarin habiên koy êmbayro? Muna kina bayro, ta il-an koy paidyanan yo. ³ No atsi kina bayro, haka no nail-an kina ya paidyanan yo, ay mag-orong kina, ta gêtan kataw bayro ha ampaidyanan ko. ⁴ Muwang yoy na bayto, ya dann ya palako do ha anlakwêñ ko.” ⁵ Amêhén, hinabi kana ni Tomas, “Panginoon, a naêñ muwang ya lakwêñ mo, ay-êmén naêñ mamwangan ya dann?” ⁶ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Hiko ya dann ya palako kan Apo Namalyari, ya Tatang ha langit. Hiko ya ampamipamwang

hēn kaptēgan ya tungkol kana, haka hiko ya ampam-in biyay ya ayn angga. Ayn midani kana, no a ya magdann kangko. ⁷ No muwang yo no hino kon taganá, ay kilala yo etaman ya Tatang ko. Paubat amêhēn, ay kilala yo yay na, haka nanad nahêlēk yo yay na.”

⁸ Amêhēn, hinabi kana ni Felipe, “Panginoon, ipahlēk mo kannaēn ya Tatang mo. Bayo ayn kay kaatag ya tapolēn.” ⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Felipe, nabuyot yo kinan kalamo. Angga amêhēn, ay a mo ko pon kilala? No nahêlēk yo ko, ay nahêlēk yoy nay Tatang ko. Pata hinabi mo ya ipahlēk ko kamo ya Tatang ko?” ¹⁰ Yarin a ka ampaniwala, ya mimiha kay ni Tatang? Hiko ay atsi kana, haka hiya ay atsi kangko. Ya anhabien ko, ay angkaubat kana alwan ha sarili ko. Embayro etaman ya kaganawan dyag ko, ay angkaubat kana. ¹¹ Maniwala kaw ha hinabi ko ya atsi ko ha Tatang ko, haka ya Tatang ko ay atsi kangko. No a kaw maniwala ha anhabien ko, maniwala kaw tana, gawan ha kapapāpapah ya andaygēn ko. ¹² Anhabien ko kamoyu, ya hinon ampanlugud kangko, ay makadyag etaman hēn andaygēn ko, haka mal-at pon di, ta mag-orong kina ha Tatang ko. ¹³ Ya hinon pakikwaan yo kan Tatang, gawan ha pakikimiha yo kangko, ay daygēn ko ta êmēn mapuri hi Tatang, gawan kangko, ya Anak. ¹⁴ Ya hinon pakikwaan yo kangko gawan ha pakikimiha yo kangko, ay daygēn ko.”

Impangako ni Apo Jesus ya dyanan hila hēn Espiritu ni Apo Namalyari

¹⁵ “No anlugarēn yo ko, tuparēn yoy an-iutoh ko kamoyu. ¹⁶ Haka maki-dawat ako kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya dyanan na kaw hēn miha pon ya Kahawop yo, ya makalamo yo hēn ayn angga. ¹⁷ Yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari ya an-ipamwang hēn kaptēgan. Hiya ay a matanggap lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, gawan a la ya angkahēlēk, haka a la ya angkabalayan. Noa, balay yo ya, ta atsi ya kamoyu, haka lumatēng ya allo, ay humapat ya kamoyu.

¹⁸ “A kataw ibalag hēn nanad ha olila ta mag-orong ako kamoyu. ¹⁹ A mabuyot ay, a la kina mahēlēk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Noa, hikaw, ay mahēlēk yo ko. Gawan mabiyay kon oman, ay mabiyay kaw etaman. ²⁰ Kanan habayto, ay mamwangan yo ya hiko, ay main pakikimiha ha Tatang ko, haka hikaw etaman ay main pakikimiha kangko, haka hiko ay main pakikimiha kamoyu.

²¹ “Hilay ampanggilam haka ampanupad hēn utoh ko, ay ampanlugud kangko. Hilay ampanlugud kangko, ay lugurēn hēn Tatang ko. Lugurēn ko hila êt, haka ipamwang ko kanla, ya tungkol kangko.” ²² Kabay hinabi ni Judas (alwan Judas Iscariote), “Panginoon, awta kannaēn kan bēngat magpabalay? Awta a mo ipamwang ya tungkol kamo kanlan kaganawan tawo ha luta?” ²³ Naghabi hi Apo Jesus, “Hilay ampanlugud kangko, ay manyag hēn anhabien ko. Lugurēn hila hēn Tatang ko, haka humapat kay kanla. ²⁴ Hilay a ampanlugud kangko, ay a hila etaman manyag hēn anhabien ko. Ya anhabien ko kamoyu, ay angkaubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya nay-utoh kangko.”

²⁵ “Habaytoy hinabi kina kamoyu kaban kalamo yo ko pon. ²⁶ Noa, lano, ay mamiutoh hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, hēn Espiritu na, ya mag-in Kahawop yo. Hiyay mamihundo hēn panoro ko kamoyu hēn kaganawan, haka hiya ya maypaihip kamoyu hēn kaganawan intoro ko kamoyu.”

27 “Paan kaw manyagah. Paan kaw malimo. Ta patêkbêkén koy ihip yo. Ya kapatêkbêkan ya an-idin ko kamoyu, ay pêtêg ya kapatêkbêkan. Habayto ay alwan nanad ha kapatêkbêkan ya an-ungkatén lan tawo di ha luta. **28** Nagilam yoy hinabi ko kamoyu ya hikoy mag-alih. Haka mag-orong ako kamoyu. No anlugarûn yo ko dayi, ay ikahigla yo dayi ya pag-orong ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta daég na ko gawan ya tungkulán na ay matagay ha tungkulán ko. **29** Anhabién kina kamoyu ya hatsi bayo malyari, ta êmén no malyari ya, ay maniwala kaw, ya pêtêg ya hinabi ko. **30** A kina pakakarangén ya pamaghabi ko kamoyu, ta anlumaténg hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Ayn yan kapangyarihan kangko. **31** Émbayro man, ta êmén mamwangan hén balang miha, ya anlugarûn ko ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ay andaygén ko ya hatoy an-iutoh na kangko. Hali awud, mitâ kitamina.”

15

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha mihay poon ubas

1 Kaban ampammíta hila, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Hiko ya mantég hén poon ubas, haka ya Tatang ko, hi Apo Namalyari, ya ampanay-hay hén ubasan. **2** Ampotohén na hilay hanga ko ya ayn tagéy, haka anlinisan na hilay hanga ya main tagéy, ta êmén lalo hilan managéy. **3** Nilinisan kaw na gawan ha paniwala yo ha hinabi ko kamoyu. **4** Ihundo yoy pakikimiha yo kangko, haka hiko man, ay ihundo koy pakikimiha ko kamoyu. A ya managéy ya hanga hén ubas, no a ya nakatumpang ha poon. Émbayro êt kamoyu, no a yo ihundo ya pakikimiha yo kangko.”

5 Bayo inoman nan inungkat ya alimbawa na, ya wana, “Hiko ya poon hén ubas haka hikaw ya hanga. Hilay ampamihundo hén pakikimiha la kangko, ta êmén ako etaman magkamain pakikimiha kanla, ay hilay nanad ha hanga ya managéy hén bapan laké, gawan ayn kaw madyag, no hikaw ay nakapapawa kangko. **6** Hilay a ampamihundo hén pakikimiha la kangko, ay nanad hilan hanga ya itapon. No mayango ya êmbayroy hanga, ay tsiponén hila tana, ta ulamén. **7** Noa, no ihundo yo ya pakikimiha yo kangko, haka no maglaéh ha nakém yo ya habi ko, ay pakikwaan yo ya hinoman ya labay yo kan Apo Namalyari, ta idin na kamoyu. **8** Angkapuri ya Tatang ko no hikaw ay ampanagéy hén bapan laké, haka angkapaptégan hén hikaw ay tagahonol ko. **9** No ay-êmén ya pamanlugud na kangko hén Tatang ko, ay êmbayro êt ya pamanlugud ko kamoyu. Ihundo yoy pakikimiha yo kangko, ta ha êmbayro ay panay yon mapakinabangnan ya pamanlugud ko. **10** No anhonolén yoy utoh ko, ay mapakinabangnan yoy pamanlugud ko kamoyu. Nanad kangko, anhonolén ko êt ya kaganawan utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka panay kon pakinabangnan ya pamanlugud na.”

11 “Hinabi koy habayto kamoyu, ta êmén kaw milamo ha hadyay kahiglaan ko. **12** Habaytsi ya utoh ko kamoyu ya milulugud kaw hén nanad hén pamanlugud ko kamoyu. **13** Ayn pamanlugud ya igit ha pamanlugud hén mihay lalaki, ya ihalanggo nay biyay na kanlan kaluguran na. **14** Hikaw ay kaluguran ko, no anhonolén yoy an-iutoh ko. **15** A kataw nan baégen tagahuyo, ta a na muwang hén tagahuyo, ya andaygén hén amo na. Noa, binaégh kataw hén kaluguran ko, ta hinabi kina kamoyu ya kaganawan ya nagilam ko kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. **16** Alwan hikaw ya namili kangko, ta hiko ya namili kamoyu. In-utoh kataw hén maypamwang hén

habi ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ta êmêñ mal-at ya maniwala, haka hilay nanad ayn anggay tagéy hén paniwala yo. Ta no daygén yoy habayto, ay idin na kamoyu ya hinon pakikwaan yo, gawan ha pakikimiha yo kangko.
17 Habaytsi ya an-ioman kon iutoh kamoyu, ya milulugud kaw.”*

Angkahémékan hilay anhumonol kan Apo Jesus

18 Wanay na êt ni Apo Jesus, “No angkahémékan la kaw lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay ihipén yo ya bayo la kaw kinahémékan, hiko pon ya kinahémékan la. **19** No alimbawa ta tuwarén yoy ugali la, ay lugurén la kaw. Noa, a yo hila antuwarén, ta pinili kataw na hén mag-in tagahonol ko. Kabay angkahémékan la kaw. **20** Paka-ihipén yo ya hinabi ko kamoyu, ya tungkulán hén mihay ipoh ay alwan matag-ay ha tungkulán hén amo na.† Pinairapan la ko, haka pairapan la kaw. No hinonol lay hinabi ko, ay honolén lay panhabiéen yo. **21** Daygén lay hatsi kamoyu gawan ha pakikimiha yo kangko ta a la kilala hi Apo Namalyari, ya nay-utoh kangko. **22** No a ko dayi nilumaténg di ha luta hén nanoro kanla, ay mahabi la ya a la muwang ya kasalanan awud ya andaygén la. Noa, améhén, a lay na mahabi ya a la muwang ya kasalanan ya andaygén la, ta tinoroan ko hilay na. **23** Hilay anhumémék kangko, ay anhumémék etaman kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. **24** Nanyag akon kapapaé-papah ha arapan la, ya a pon nadyag hén hinoman, kabay a lay na mahabi ya alwan kasalanan, ya hila ay a ampaniwala kangko. Nahélék la man ya kaganawan dinyag ko, ay angkahémékan la ko, haka angkahémékan la hi Apo Namalyari, ya Tatang ko. **25** Noa, êmén din taganá, gawan natupad ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan na, ya wana, ‘Bat la kon kinahémékan.’ ‡

26 Hinabi na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Lumaténg ya allo, ay iutoh ko kamoyu ya Kahawop yo, ya Espiritu hén kaptégan, ya ubat kan Apo Namalyari, ya Tatang ko. Hiya ya mamaptég hén tungkol kangko. **27** Hikaw êt ya mamaptég ha kaganawan dinyag ko, ta paubat hén una, ay kalamo kataw na.”

16

1 Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “Mana kinan hinabi ya habayto kamoyu, ta êmén yo ihundo ya paniwala yo kangko. **2** Paalihén la kaw ha sinagoga yo. Lumaténg ya panaon ay main mamatsi kamoyu, ta êndat la no ampaghuyu hila kan Apo Namalyari no patsén la kaw. **3** Daygén lay habayto ta a la nabalayan hi Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka a la ko nabalayan. **4** Mana kinan anhabiéen ya habayto kamoyu, ta no lumaténg ya allo, ya daygén lay habayto kamoyu, maihipan yo ya nagilam yo kangko.”

Ya Espiritu ni Apo Namalyari ya maypalinaw hén in-toro ni Apo Jesu-Cristo

Hinabi nay na êt ni Apo Jesus, ya wana, “A ko pon hinabi ya habaytsi kamoyu, ta kalamo yo ko pon. **5** Noa, habiéen kina, ta mag-orong kina kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ya nay-utoh kangko. Ayn man kamoyu hén ampangotang kangko no antoy lakwén ko. **6** Noa, hadyay lungkot yo tana gawan hinabi kina kamoyu ya habayto. **7** Embayro man, ay dapat yon mamwangan ya kaptégan. Ya pamag-alíh ko, ay ha ikakangéñ yo, ta a ya lumaténg di kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya Kahawop yo, no a

* **15:17** Juan 15:12. † **15:20** 13:16. ‡ **15:25** Awit 35:19 haka Awit 69:4.

ko mag-alíh. No atsi kina bayro kan Apo Namalyari ay iutoh ko yay na kamoyu.⁸ Ha pamanlumaténg na, ay ipaihip na kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya alwan usto ya an-ihipén la tungkol ha kasalanan, haka tungkol ha katoynungan, haka tungkol ha pamanatol ni Apo Namalyari.⁹ Mamwangan la ya makasalanan hila, gawan a hila naniwala ya hikoy Anak na.¹⁰ Mamwangan la ya hikoy makatoynungan, ta mag-orong kina kana, ya Tatang ko. Bayo a yo kinan mahélék.¹¹ Mamwangan la ya lingonén hilan parusaan, gawan hinatolan yay na hén parusaan hi Satanas, ya poon lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.”

¹² “Mal-at pon dayi ya habién ko kamoyu. Noa, a pon agyu hén ihip yo améhén.¹³ Panlumaténg hén Espiritu ni Apo Namalyari, ya ubatan hén kaganawan kaptégan, ipamwang na kamoyu ya boon kaptégan, ta a ya mag-habi ha sarili nan ihip, noa, ya habién nan bengat, ay hatoy nagilam na kan Apo Namalyari. Haka ipamwang na êt kamoyu ya a pon nalyari.¹⁴ Iphahlék na ya panga-Diyos ko, haka ipamwang na kamoyu ya laman ihip ko.¹⁵ Ya laman ihip ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay habayto êt ya laman ihip ko, kabay hinabi ko ya laman ihip ko, ya ipamwang na kamoyu.”

Ya kalungkutan ay hagilyan hén kahiglaan

¹⁶ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya wana, “A mabuyot, ay a yo kina mahélék. Bayo, a mabuyot, mahélék yo kon oman.”

¹⁷ Nihahabi hilay nay tagahonol na, ya wanla, “Hino raw ya labay nan habién? Pata hinabi nay a mabuyot, ay a tamo yay nan mahélék, bayo a mabuyot, ay mahélék tamo yay na êt. Haka wana êt ya, lakwén na hi Apo Namalyari, ya Tatang na.¹⁸ Hinoy labay habién, hén hinabi na ya a mabuyot? A tamo muwang no hino ya labay nan habién.”

¹⁹ Namwangan ni Apo Jesus ya labay lan kotangén, kabay hinabi nay na kanla, ya wana, “Ampangotang kaw ha hinabi ko ya a mabuyot ay a yo kinan mahélék, bayo a mabuyot ay mahélék yo kina êt.²⁰ Pakagilamén yo. Manangih kaw haka manyéngén kaw. Noa, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari ay humigla. Hikaw ay maglungkot pon, noa, ya kalungkutan yo ay hagilyan hén kahiglaan.

²¹ “Habayto ay nanad ha mihay babayi, no angkatanam nay na ya manganak ya, ay ampaglungkot ya pon, ta nilumaténg ya oras hén kairapan na. Noa, no na-ianak nay na, ay a nay nan maihipan ya kairapan, gawan kahiglaan na ha anak na.²² Èmén kaw êt bayro. Ampaglungkot kaw améhén, bayo no mahélék yo kon oman, ay humigla kaw hén taganá. Ya kahiglaan yo ay a maayu hén hinoman.

²³ “A yoy nan kailangan hén mangotáng hén hinoman kangko ha alloy habayto. Pakagilamén yo, ya hinoman ya pakikwaan yo kan Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay idin na gawan ha pakikimiha yo kangko.²⁴ Angga améhén, ay ayn kaw pon pinakikwaan kana gawan ha pakikimiha yo kangko. Noa, améhén, ay panay kaw dayi hén kikwa, ta dyanan na kaw, ta èmén kaw magkamain hén hadyay kahiglaan.”

Hinambut ni Apo Jesus ya nangarawak

²⁵ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Habaytoy hinabi ko kamoyu hén paalimbawa. Noa, lumaténg ya panaon, ay a kinan maghabi kamoyu hén paalimbawa, ta ipakapuliah kinan habién kamoyu ya tungkol kan Apo Namalyari, ya Tatang ko.²⁶ Ha alloy habayto, ay makikwa kaw

kana, gawan ha pakikimiha yo kangko. A ko anhabién kamoyu ya pakikwa kataw hén hinoman kana,²⁷ gawan hiyan taganá ya ampanlugud kamoyu. Anlugarén na kaw gawan anlugarén yo ko haka ampaniwala kaw ya hiko ay ubat kana.²⁸ Hiya ya ubatan ko hén nilumaténg ako di ha luta. Haka mag-orong kina kana.”²⁹ Hén nagilam lay habayto hén hilay tagahonol na, ay wanla, “Awo, Panginoon. Améhén, angkaintindihan naén ya anhabién mo, ta impakapuliah mina. Alway nan paalimbawa ya anhabién mo.³⁰ Améhén, ay muwang naén ya muwang moy balang hino. Muwang moy kotang ya atsi ha ihip hén balang tawo. Kabay ampaniwala kay, ya hika ay ubat kan Apo Namalyari.”³¹ Wani Apo Jesus, “Awo, ampaniwala kaw na améhén.³² Noa, ihipén yoy habaytsi. Marani yanay oras ya mapitatayak kaw. Ibalag yo ko, ta muli kaw ha bali yo. Êmbayro man, kalamo ko hi Apo Namalyari, ya Tatang ko.³³ Hinabi kina kamoyu ya habayto, ta êmén kaw magkamain kapatékbékan hén ihip gawan ha pakikimiha yo kangko. Êmbayro man, ay main kaw pon hén kairapan di ha luta. Noa, pakataniéhén yoy nakém yo, ta hinambut kinay nangarawak di ha luta.”

17

Nanalangin hi Apo Jesus

¹ Hén nahabi nay na ni Apo Jesus, ya habayto, ay naningla ya ha langit ta wana, “Tatang, nilumaténg ya oras. Ipahlék minay panga-Diyos ko, ya Anak mo, ta êmén ko ipahlék ya panga-Diyos mo etaman.² Ta indin mo kangko ya tungkulán hén mamaala ha balang miha, ta êmén hila dyanan biyay ya ayn angga ya impatsiwsala mo kangko.³ Habaytsi ya biyay ya ayn angga, ya makilala la kā, ya kamiha-mihaan Diyos, haka mamwangan la ko, hi Apo Jesu-Cristo ya in-utoh mo.⁴ Impahlék koy panga-Diyos mo di ha luta ta nayari kina ya impadyag mo kangko.⁵ Améhén, Tatang, ha arapan mo, ay ipahlék mo dayi ya panga-Diyos ko, ya atsi kangko hén kalamo kata haton bayo êt dinyag ya hata luta.

⁶ “Impabalay kata kanlan impatsiwsala mo kangko, ya hilay pinili mo ha kal-atan tawo ha luta. Kamo hila, bayo impatsiwsala mo hila kangko. Hinonol la etaman ya in-utoh mo kanla.⁷ Améhén muwang lay na ya hika ya ubatan hén kaganawan ya dinyag haka hinabi ko.⁸ Gawan ginilam la ya intoro kina kanla, ya namwangan ko kamo, haka taganán muwang la, ya hiko ay ubat kamo, haka ampaniwala hila, ya hika ya namiutoh kangko.

⁹ “Hila ya an-ihalangin ko. A ko an-ihalangin hilay a ampagpalokop kamo. Noa, an-ihalangin ko hilay impatsiwsala mo kangko, ta kamo hila.¹⁰ Ya hinoman ya atsi kangko, ay kamo, haka ya hinoman ya atsi kamo, ay kangko. Angkahélék ya panga-Diyos ko gawan ha paniwala la kangko.¹¹ Mag-alih kina di ha luta, ta mag-orong kina kamo. Noa, atsi hila pon di ha luta. Tatang koy banal, illagan mo hilay impatsiwsala mo kangko hā kapangyarihan mo, ta êmén mag-in mimihay nakém la, hén nanad nakém mo haka nakém ko, ya mimiha.¹² Kaban kalamo la ko, di ha luta, ay inillagan ko hila gawan ha kapangyarihan mo, haka ayn kanla ya nidayo kangko, no alwan bêngat hatoy miha ya manan tinalagá ya midayo ya, haka milako ha kaparusaan, ta êmén matupad ya nakahulat ha Kahulatan mo.*¹³ Marani ya pamag-orong ko kamo. Kabay ipagilam ko kanla ya hatsi, ya an-ihalangin ko kamo, kaban atsi ko pon di ha luta, ta êmén hila magkamain hén hadyay kahiglaan, hén

* 17:12 Awit 41:9.

nanad ha kahiglaan ko. ¹⁴ Naidin kina kanla ya habi mo, bayo kinahêmékan hila hên a ampaniwala, ya hiko ay ubat kamo. Kinahêmékan hila, gawan ayn hilan pamakilamo kanlan a ampaniwala kangko, hên nanad kangko ya ayn pamakilamo kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ¹⁵ A ko an-ihalangin ya alihêñ mo hila di ha luta, noa, an-ihalangin ko ya illagan mo hila kan Satanas. ¹⁶ Ayn hilan pamakilamo kanlan a ampaniwala kangko, hên nanad kangko ya ayn pamakilamo kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ¹⁷ Ha pamanggilam lan habi mo ya kaptègan ay ipapawa mo hila hên manyag kalabayan mo. ¹⁸ No ay-êmén ya pay-utoh mo kangko kanlan a ampaniwala kamo, êmén êt bayro ya pay-utoh ko kanla, ta êmén hila manoro kanlan a ampaniwala kamo. ¹⁹ An-italagá koy sarili ko hên manyag kalabayan mo, ta êmén hila etaman ay mitalagá hên manyag kalabayan mo.

²⁰ “Alwan bêngat hilay habaytsi ya tagahonol ko ya an-ihalangin ko kamo, noa, hato êt ya maniwala kangko gawan ha an-itoro la. ²¹ Tatang, an-ihalangin ko hilangan ta êmén mag-in mimihay nakém la, hên nanad ha nakém mo haka nakém ko ya mimiha. Atsi hila dayi kantamo hên nanad atsi ka kangko, haka nanad atsi ko kamo, ta êmén hilay tawo ha luta ay maniwala ya hika ya nay-utoh kangko. ²² No ay-êmén mo kon dinyanan karanganlan, ay êmbayro êt ya dinyanan ko hilan karanganlan, ta êmén mag-in mimihay nakém la, hên nanad ha nakém mo haka nakém ko ya mimiha. ²³ Hiko ay atsi kanla, haka hika ay atsi kangko, ta êmén mag-in ayn pamagkulang ya pagmimiha la. Haka, ta êmén mamwangan lan a ampaniwala kamo, ya hika ya nay-utoh kangko. Haka, ta êmén la mamwangan ya anlugarén mo hila, ya nanad ha pamanlugud mo kangko.

²⁴ “Tatang ko, labay kon makalamo ko hilay impatsiwala mo kangko ha langit, ta êmén la mahêlêk ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko, ya indin mo kangko gawan ha pamanlugud mo kangko paubat hên a pon dinyag ya hata luta. ²⁵ O Tatang ko, ya makatoynungan, a la ka kilala lan a ampagpalokop kamo. Noa, hiko, ay kilala kata, haka habaytsi hilay tagahonol ko, ay muwang la, ya hika ya nay-utoh kangko. ²⁶ Impakilala kata kanla haka ihundo katan ipakilala kanla, ta êmén hila milulugud, hên nanad ha pamanlugud mo kangko ta êmén hikoy magpaidi kanla.”

18

Ya pamandakêp kan Apo Jesus (Mateo 26:47; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

¹ Hêñ naihalangin ni Apo Jesus ya habayto, ay nammita yay na hên kalamo nay tagahonol na hên palako ha lipay hên hapa ya nag langan Cedron. Bayro ha lipay, ya nilako lan Apo Jesus, ay mal-at ya intanêm ya poon olibo. ² Amêhêñ, hi Judas Iscariote, ya may-upit kan Apo Jesus, ay muwang na ya habaytoy logal, ya panay lan anlakwên lan Apo Jesus. ³ Bayro na hilan nilako ni Judas hên kalamo nay ungno kanlan ampagbantay ha Templo haka mihay pangkat hên hundaloh, ya impalako bayro hên ampamaala kanlan pari haka hilay Pariseo. Ampantan hila hên pag-atâng haka almas. ⁴ Gawan muwang na ngan ni Apo Jesus ya malyari kana ay tinupa na hila haka na hinabi kanla, ya wana, “Hinoy antapolên yo?”

⁵ Kabay wanla, “Antapolên naêñ hi Jesus, ya taga-Nazaret.” Bayo hinabi ni Apo Jesus, “Hikoy habayto.” Kalamo lan hundaloh hi Judas, ya nay-upit

kan Apo Jesus. ⁶ Pamakahabi ni Apo Jesus ya hiyay habaytoy antapolén la, ay nipaorong hila haka hila nipatumba ha luta.

⁷ Kabay nangoman yan nangotang hi Apo Jesus, ya wana, “Hino ya antapolén yo?”

Hinabi la, ya wanla, “Hi Jesus ya taga-Nazaret.”

⁸ Amêhén, wani Apo Jesus, “Hinabi kina kamoyu, ya hiko yan makê. No hiko ya antapolén yo, ay paulayan yo hilay tagahonol ko.” ⁹ Hinabi nay habayto ta êmén matupad ya hinabi na, ya ayn miha man kanlan impatsiwalâ kana, ya midayo kana hên mipalako ha kaparusaan.

¹⁰ Biglan inanoh ni Simon Pedro ya êtak na, ta tsinigpah nay têkk* ni Malco, ya mihay ipoh hên pinakapoon pari. ¹¹ Wani Apo Jesus kan Pedro, “Igoma moy êtak mo, ta kailangan kon têêhén ya kairapan, ta habaytsi ay kalabayan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko.”

Hi Apo Jesus ay in-arap kan Anas ya manan pinakapoon pari

¹² Dinakép hi Apo Jesus, ta ginapoh ya gamêt na, hên hilay hundaloh hên kalamo lay kapitan la haka hilay Israelita ya tanod hên Templo. ¹³ Hiyay gintan pon kan Anas, ya ampo ni Caifas. Habaytsi hi Caifas ay pinakapoon pari hên panaon hên habayto. ¹⁴ Hi Caifas ya naghabi kanlan kapareho nan poon lan Israelita ha Templo, ya mangêd ay miha tana ya matsu para ha kalatan.†

Hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Hi Simon Pedro, haka miha pon ya tagahonol ni Apo Jesus ay hinumonol kanlan Apo Jesus. Gawan kilala yan pinakapoon pari ya hatoy miha, ay nakahowên ya ha bakod hên lote hên pinakapoon pari hên kalamo lan Apo Jesus. ¹⁶ Nabalag hi Pedro ha danin kabat hên bakod. Immawah ya hatoy mihay tagahonol, ya kababay hên pinakapoon pari, ta kinahabi nay babayi ya ampagbantay ha kabat hên bakod, haka na pinahowên hi Pedro. ¹⁷ Kinotang nan hatoy babayi kan Pedro, ya wana, “Miha ka ha tagahonol nan habaytoy dinakép?” Kabay wani Pedro, “Alwa.” ¹⁸ Gawan nakêbel hên habayto, namagkêt hên uling hilay ipoh, haka hilay tanod, bayo nanêngêhila. Hi Pedro ay kalamo lan nakairêng hên ampanêngêy.

Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Hi Apo Jesus ay kinotang ni Anas, ya pasado ya pinakapoon pari, hên tungkol ha tagahonol na, haka tungkol ha panoro na. ²⁰ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Hikoy nanoro ha arapan lan kal-atan. Hikoy panay hên nanoro ha sinagoga haka ha Templo ya pagtsiponan hên Israelita. Ayn akon hinabi hên patago. ²¹ Pata hiko ya kotangên mo? Ya kotangên mo dayi ay hatoy nanggilam hên habayto, ta muwang la no hinoy hinabi ko kanla.” ²² Hêng pangahabi ni Apo Jesus hên habayto, ay tsinampaling ya hên hatoy mihay bantay ya atsi bayro, ya wana, “Pata êmbayro ya hinabi mo ha pinakapoon pari?” ²³ Wana etaman ni Apo Jesus, “No naghabi kon alwan mangêd, paptêgan mo. No mangêd ya hinabi ko, awta tsinampaling mo ko?” ²⁴ Amêhén, hi Apo Jesus ay impagtan ni Anas kan Caifas, ya pinakapoon pari hên habayto. Nakagapoh pon ya gamêt na.

* **18:10** Tsinigpah ya panabtab ya têkk ni Malco. † **18:14** Juan 11:49-52.

*Hinabi nay nan oman ni Pedro ya a na muwang hi Apo Jesus
(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)*

²⁵ Kaban atsi ya pon bayro hi Simon Pedro hên ampanêngêy, ay kinotang la yan oman, ya wanla, “Alwan hika ya mihay tagahonol hên tawoy hato?” Impuglaho ni Pedro, ya wana, “Alwa.” ²⁶ Atsi bayro ya mihay kamag-anak hên ipoh ya tsinigpahan ni Pedro hên têkk. Miha ya etaman kanlan ipoh hên pinakapoon pari. Kinotang na kan Pedro, ya wana, “Alwan hika ya nahêlêk ko hên kalamo ni Jesus do ha mal-at ya poon olibo?” Hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa.” ²⁷ Nahêl minghan nay na êt impuglaho ni Pedro, ya a na muwang hi Apo Jesus, ay nangkatsi ya mihay manok.

*Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)*

²⁸ Hêñ nayari lay nan kinotang hi Apo Jesus ha bali ni Caifas, ay gintan la yay na ha bali ni Gobernador Pilato, ya taga-Roma. Dali allo hên habayto. Hilay Israelita ay a hinumwêñ[‡] ha bali na ta marani yanay Pistan Pangaligtas ha Egipto[§] haka labay lan mangan ha pista. ²⁹ Kabay immawah ya hi Gobernador Pilato ta kinotang na hila, no hinoy an-ibara la kan Apo Jesus.

³⁰ Hinabi lan Israelita, ya wanla, “No ayn ya dayin dinyag ya alwan mangêd, ay a naêñ ya gintan di kamo.”

³¹ Hinabi ni Gobernador Pilato kanla, ya wana, “Hikaw tana ya manatol kana hên pamanhumonol ha Kautuhan yo.”

Noa hinabi lan Israelita, ya wanla, “Ayn kay karapatan hên hatolan hên patsêñ ya hinoman.” ³² Nalyari ya habayto ta êmêñ matupad ya hinabi ni Apo Jesus no ay-êmêñ yan matsi.

³³ Hi Gobernador Pilato, ay nag-orong ha bali na, haka na impabaêg hi Apo Jesus, ta kinotang na ya, “Hika ya ari hên Israelita?”

³⁴ Hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Habain ay ubat ha sarili mon kaihipan, o main naghabin habain kamo?”

³⁵ Hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, “Yarin Israelita ko? Hilay kapareho mon Israelita, haka hilay ampamaala kanlan pari yo, ya nantan kamo di. Hino awud ya dinyag mo?”

³⁶ Hinabi ni Apo Jesus kana, “Ya pamanlokop ko ay alwan di ha luta. No di ha luta ya pamanlokop ko, ay impaglaban la ko dayi hên tagahuyo ko, ta êmêñ a la kon dakpêñ lan Israelita. Noa, alwan di ha luta ya pamanlokop ko.”

³⁷ Amêhêñ, nangotang hi Gobernador Pilato, ya wana, “No êmbayro, ay ari ka?”

Bayo hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Hika ya naghabi hên hikoy mihay ari. In-anak ako di ha luta ta êmêñ mamipamwang hên kaptêgan. Hilay mabay hêñ mamwangan ya kaptêgan, ay ampanggilam hêñ anhabîen ko.”

³⁸ Kabay wani Gobernador Pilato, “Hino awud ya kaptêgan?”

*Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)*

Pangahabi na ay nangoman yan immawah hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanlan Israelita, ya wana, “Ayn akon angkahêlêk ya ikadikil kana.” ³⁹ Main kaw hêñ kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas, ya kailangan kon ibuhan

[‡] **18:28** Bawal kanlan Israelita hêñ humwêñ ha bali hêñ alwan Israelita. Haka bawal kanlan Israelita hêñ makipista no hinumwêñ hila ha balin alwan Israelita ta itad hilan narêmê. [§] **18:28** Paskwa. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi di ha bokotan hêñ hata Bibliya.

ya mihay nakahukul. Labay yon ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?"

⁴⁰ Noa, naubuh hilan nan-angaw, ya wanla, "Alwan habain. Hi Barrabas tana ya ibuhan." (Hi Barrabas ay mihay nanalanghang ha gobyerno.)

19

¹ Gawan ha kalabayan lan ampamaala ha Templo, ay impalatiko ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus. ² Ha pammusmus lan hundaloh kana, ay nangwa hilan nanad tanyuong ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. Haka la ya pinatakopian hên mahampat ya takop, ya kulay ubi, ya nanad ha takop lan ari. ³ Bayo miha-miha hilan dinumani kana, ta wanla kana, "Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!" Haka la ya pinagtatampaling.

⁴ Immawah oman hi Gobernador Pilato, ta hinabi na kanla, iarap ko ya kamoyu ta êmén yo mamwangan ya ayn akon nahêlêk ya kasalanan na. ⁵ Inawah la hi Apo Jesus ya pinakopyaan lan korona ya dyag ha diwi, haka pinatakopian hên kulay ubi. Bayo hinabi kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, "Hêlkên yoy habaytsi." ⁶ Hêl nahêlêk lay na hi Apo Jesus hên poon pari, haka hêl hilay bantay ha Templo, ay in-angaw la, ya wanla, "Ipako ya ha koros! Ipako ya ha koros!" Noa, hinabi kanla ni Gobernador Pilato, ya wana, "Hikaw tana ya maypako kana ta ayn akon nahêlêk ya dinyag nay kasalanan." ⁷ Naghabi hilay Israelita, ya wanla, "Main kay hêl anhonolên ya utoh ya hêpat yan patsêñ, ta hinabi na, ya hiya kanoy Anak ni Apo Namalyari."

⁸ Nahêl nagilam ni Gobernador Pilato ya hata hinabi la, lalo yay na nalinwan. ⁹ Nangoman yan hinumwêñ ha lalêñ bali na ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, "Taga-ayri ka?" Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. ¹⁰ Kinotang na yay na êt, ya wana, "Pata a mo labay maghabi kangko? A mo muwang ya main akon kapangyarihan hên ipabuhan kata, o ipapako ka ha koros?"

¹¹ Bayo naghabi hi Apo Jesus, ya wana, "Madyag moy habain, ta dinyanan na kan tungkulian ni Apo Namalyari. Kabay mabyat ya kasalanan lan nantan kangko di kanan kasalanan mo." ¹² Nahêl nagilam ni Gobernador Pilato ya hinabi ni Apo Jesus, ay labay na ya dayi hêl ibuhan, noa, nan-angaw hilay Israelita, ya wanla, "No ibuhan moy habain, alwa kan kaluguran nan Emperador, ya poon mo ha Roma. Ta no hinoman ya ampaghabin hiya ay mihay ari, ay kapatsi nan Emperador." ¹³ Hêl nagilam ni Gobernador Pilato ya pangahabin êmbayro, ay in-awah na hi Apo Jesus, haka ya nikno ha iknoan hêl panlinginan hêl kaso, ha legal ya nag langan Gabata ha habin Hebreo, ya main intabladoy bato.

¹⁴ Allo hêl habayto hêl pamaglêan ha Pistan Pangaligtas. Maranin ugto hêl hinabu ni Gobernador Pilato kanlan Israelita, ya wana, "Hatsi yay na ya ari yo." ¹⁵ Nan-angaw hila, ya wanla, "Patsêñ ya! Patsêñ ya! Ipako ya ha koros!" Amêhêñ, wani Gobernador Pilato, ya wana, "Labay yo yan ipako ha koros, ya ari yo?" Amêhêñ, naghabi hilay ampamaala kanlan pari ya wanla, "Ayn kay hêl kaatag ya ari no alwan ya Emperador." ¹⁶ Kabay indin ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus kanla ta êmén la ya ipapako ha koros.

Hi Apo Jesus ay impako ha koros

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

Kingwa la hi Apo Jesus, ¹⁷ ta impabalangaw kana ya mihay koros hêl palako ha legal ya ambaêgân hêl Bungo (Golgota ha habin Hebreo, ya habi lan Israelita). ¹⁸ Panlumatêng la bayro, ay impako la hi Apo Jesus ha koros ha pibonakan hêl loway nakapako êt ha koros la. Ya miha ay atsi ha koros

ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki ni Apo Jesus. ¹⁹ Nanulat hi Gobernador Pilato. Ya wanana hulat, “Hi Jesus, ya taga-Nazaret, ya Ari lan Israelita.” Bayo la indin ya hata hulat ha koros, ha ugton ulo ni Apo Jesus. ²⁰ Inhulat nay habayto ha habin Hebreo, Latin, haka Griego. Mal-at kanlan Israelita ya namahan habayto, ta narani ya ha balayan, ya pinaypakoan kan Apo Jesus. ²¹ Kabay hinabi lan ampamaala kanlan pari lan Israelita kan Gobernador Pilato, ya wanla, “Paan mon ihulat ‘ya Ari hén Israelita,’ noa, ya ihulat mo dayi ay, ‘Hinabin hatsi, ya hiya ya Ari lan Israelita.’” ²² Hinabi ni Gobernador Pilato, ya wana, “Ya naihulat ko, ay naihulat kina.”

²³ Hén naipako lay na hén hundaloh hi Apo Jesus, ay kingwa la ya takop na, bayo piniaatagan lan apat. Haka la êt kingwa ya hatoy pangkébél na ya ayn tayi. ²⁴ Pinihahabian lan hundaloh, ya wanla, “Paan tamon pigi-gihian ya hatsi, ta mahayang tamo. Mahampat, ay magpalabonutan kitamo no hinoy makapiuli.” Nalyari ya habayto, ta êmén matupad ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana,

“Pini-aatagan la ya takop ko, bayo hatoy pangkébél ko ay pinagpalabonutan la.”*

Ta êmbayro ya dinyag lan hundaloh.

²⁵ Ha danin koros ha pinaypakoan kan Apo Jesus, ay nakairêng ya indo na, bayo mihay babayi ya kapotoh pohéh hén indo na, haka hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya ahawa ni Cleopas. ²⁶ Hén nahélek ni Apo Jesus ya indo na, haka hatoy banhagan lan anlugarûn nan tagahonol na, ya atsi ha dani na, ay hinabi na, ya wana, “Indo, atsi ya anak mo.” ²⁷ Hinabi na êt ha tagahonol na, ya wana, “Atsi di ya indo mo.” Kabay paubat hén habayto, ay pinagkalamo na ya indo ni Apo Jesus ha bali na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 44-49)

²⁸ Muwang ni Apo Jesus ya nayari ya kaganawan ya impadyag kana ni Apo Namalyari. Haka ta êmén matupad ya atsi ha Kahulatan na, ay hinabi na, “Angkaangan ako.” ²⁹ Atsi bayro ha nanad kolo, ya main nangiyo ya alak. In-iptéh la ya nanad bolak ha makarang ya hanga hén isopo. Bayo indérê la ha nangiyo alak, ya atsi ha nanad kolo, ta intag-ay la ha hêbêy ni Apo Jesus ta êmén na haléphépén. ³⁰ Hén hinaléphép nay na ni Apo Jesus ya nangiyo alak, ay hinabi na, ya wana, “Nayari yana.” Nagkulaéy ya ulo na hén natsi yey na.

Nilatog hén hundaloh ya lawini ni Apo Jesus

³¹ Allon pamagliéan la ha pamagsimba haka pista la hén habayto. Nilako la hén Israelita hi Gobernador Pilato, ta a la labay ilaêh ha koros ya natsi no allon pamagsimba. Haka maalagá kanla ya habaytoy allon pamagsimba ta napitagon pista ya êt, kabay pinakihabi la kan Gobernador Pilato, ya ipapakli ya but-on ahéh hén nakapako ha koros ta alihén bayro ya bangkay la. ³² Kabay nilako lay na êt hén hundaloh hén pinakli ya but-on ahéh lan loway nakapako hén kalamo ni Apo Jesus. ³³ Hén lumaténg hila kan Apo Jesus, ay nahélek la, ya mana yay nan natsi. Kabay a lay na pinakli ya but-on ahéh na. ³⁴ Noa, nilatog hén mihay hundaloh ya lawini ni Apo Jesus ha aypaan tagyang, bayo biglan namoganggang ya daya haka laném. ³⁵ Habaytoy nalyari, ay pêtéh, ta ya nakahélek hén nalyari, ay mapaypaniwal-an. Kabay

* ^{19:24} Awit 22:18.

an-ipamwang na ya kaganawan ya nahélék na, ta êmén hikaw man, ay maniwala. ³⁶ Nalyari ya habayto, ta êmén matupad ya Kahulatan ni Apo Namalyari, ya ayn mapakli ya miha man ha but-o na.[†] ³⁷ Haka main êt kaatag ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanana Kahulatan, “Pakahêlkên lay hatoy nilatog la.”[‡]

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ Hêñ nayari ya habayto, ay pinakihabi ni Jose ya taga-balayan Arimatea, kan Gobernador Pilato, ya paulayan yan may-ilbêng bangkay ni Apo Jesus. Hatsu hi Jose, ay mihay ampaniwala kan Apo Jesus, noa, a na impamwang ya paniwala na, gawan málimo ya kanlan poon lan Israelita. Pinaulayan ya etaman ni Gobernador Pilato. Kabay kingwa ni Jose ya bangkay ni Apo Jesus. ³⁹ Kalamo ni Jose hi Nicodemo, ya dinumani kan Apo Jesus hêñ haton mihay yabi. Nantan yan tatlumpo ya kilo hêñ pabango, ya piniagêm hêñ mira haka aloe. ⁴⁰ Kingwa lay bangkay ni Apo Jesus, ta dinyanan lan pabango kaban kinélkelan la ya hêñ takop, ya naputsi gawan ha kaugalian lan Israelita no main iilbêng. ⁴¹ Ha dani hêñ pinaypakoan kan Apo Jesus, ay main pananêman. Bayro ha pananêman, ay main pay-ilbêngan ya nanad lêyang ya bayon dyag, ya a êt pinay-ilbêngan. ⁴² Indin lay bangkay ni Apo Jesus bayro, gawan naraní, haka gawan kailangan yan iilbêng, bayo matatay allo, gawan habaytoy bisperas hêñ pista, haka bisperas allon pamagsimba la.

20

Hi Apo Jesus ay nabiyyay oman

(Mateo 28:1; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

¹ Naririglém pon hêñ allon Dominggo, ay nilumatêng hilan Maria Magdalena ha pinay-ilbêngan kan Apo Jesus. Nahélék la ya natulid ya haday hêlay bato, ya intakap ha bêbêy hêñ pinay-ilbêngan. ² Gawan ha nahélék la, ay nuwayu hilan nagtagloh kan Simon Pedro, haka kanan tagahonol, ya banhagan lan anlugarûn ni Apo Jesus. Hinabi la kanla, “Kingwa la ya bangkay hêñ Panginoon ha pinay-ilbêngan kana. Haka a naén muwang no ay-iri la yan gintan.” ³ Kabay hi Pedro, haka hatoy tagahonol ya banhagan lan anlugarûn ni Apo Jesus, ay nagtagloh bayro ha pinay-ilbêngan. ⁴ Niagnan hilan nuwayu, noa, hi Pedro ay naunaan yan hatoy mihay tagahonol ha pinay-ilbêngan. ⁵ Napaiyoko ya, ta hinilip na ya lalêñ lêyang. Nahélék na ya hatoy pinamunggoh ha bangkay ni Apo Jesus, noa, a ya pon hinumwên. ⁶ Hêñ nilumatêng ya hi Pedro, ay tinumaglooh yan hinumwên ha lalêñ lêyang. Nahélék na etaman, ya atsi ya awud bayro ya pinamunggoh ha bangkay ni Apo Jesus. ⁷ Main êt bayro, hêñ nakapapawa, ya nanad mahlay ya panyo, ya pinangélkél ha ulo hêñ bangkay ni Apo Jesus. ⁸ Amêhén, hinumwên yay na etaman ya hatoy tagahonol ya nunan nilumatêng bayro. Nahélék na êt ya habayto, kabay naniwala yay na, ya nabiyyay yan oman hi Apo Jesus. ⁹ Agyan impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan na, ya kailangan mangoman mabiyay hi Apo Jesus, ay a la êt naintindihan ya habayto. ¹⁰ Amêhén, nuli hilay nay loway tagahonol ni Apo Jesus ha bali la.

Nagpahlék hi Apo Jesus kan Maria Magdalena

(Mateo 28:9-10; Marcos 16:9-11)

[†] 19:36 Awit 34:20; Bilang 9:12; Exodo 12:43-46.

[‡] 19:37 Zacarias 12:10.

¹¹ Nakabita hilay nay loway tagahonol ni Apo Jesus hēn nilumatēng bayro hi Maria Magdalena ha pinay-ilbēngan kan Apo Jesus. Nakairēng ya bayro ha bēbēy hēn lēyang hēn ampanangih. Kaban ampanangih ya, ay hinilip nay lalēn lēyang. ¹² Nahēlēk na bayro ya loway anghel ya nakatakop hēn naputsi ya nakaikno ha ubatan hēn bangkay ni Apo Jesus, miha ha dapit ulo haka miha ha dapit bitsih. ¹³ Kinotang la hi Maria, “Pata ampanangih ka?”

Hinabi na, ya wana, “Kingwa la ya bangkay hēn Panginoon ko, haka a ko muwang no ay-iri la yan gintar.”

¹⁴ Hēn namalingay hi Maria hēn nahabi nay habayto, ay nahēlēk na hi Apo Jesus ya nakairēng bayro, noa, a na ya nabalyan. ¹⁵ Kinotang ya ni Apo Jesus, ya wana, “Pata ampanangih ka? Hinoy antapolēn mo?” Éndat ni Maria hēn hiya ya manayhay hēn tanaman bayro. Kabay kinotang na, ya wana, “Apo, no hika ya nangwa kana, itoro mo kangko no ay-iri mo yan gintan ta kowēn ko ya.” ¹⁶ Amēhēn, wani Apo Jesus kana, “Maria.” Inumarap hi Maria kan Apo Jesus, ta wana, “Raboni.” (Ya labay habiēn hēn “Raboni” ay “Mānorō” ha habin Hebreo ya habi lan Israelita.) ¹⁷ Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Paan mo kon talanēn ta a ko êt nakaorong kanan Tatang. Lakwēn mo hilay patēl ko ta habiēn mo kanla ya mag-orong kina kanan Tatang ko, ya Tatang yo etaman, kan Apo Namalyari, ya Diyos ko haka Diyos yo.” ¹⁸ Kabay nagtagloh yay na hi Maria Magdalena kanlan tagahonol na, ta wana, “Nabiyay yan oman ya Panginoon! Nahēlēk ko ya!” Bayo hinabi na êt ya impahabi na kana ni Apo Jesus.

*Nagpahlēk ya hi Apo Jesus kanlan tagahonol na
(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)*

¹⁹ Hēn yabi yana hēn habayton allon Dominggo, ay naka-tsipon hilay tagahonol na. Impakakabat lay bali ta angkalimo hila ha poon lan Israelita. Namakonkaynaman ay nirēng ya hi Apo Jesus ha bonak la. Hinabi na, “Patékbēkēn ni Apo Namalyari ya nakēm yo.” ²⁰ Pangahabi nan habayto, ay impahlēk na kanla ya hugat ha gamēt na, haka ha aypañ tagyang na. Nabalyan la yay na bayto, kabay hadyay kahiglaan lan tagahonol na. ²¹ Hinabi nay na êt ni Apo Jesus kanla, “Magkamain kaw hēn kapatékbēkan nakēm. No ay-êmēn na kon in-utoh ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, ay êmēn êt bayro hēn an-iutoh kataw.” ²² Pangayari nan naghabi ay pinahlēpan na hila haka na hinabi, “Tanggapēn yoy Espiritu ni Apo Namalyari. ²³ Hiyay mamitoro kamoyu, ta no habiēn yo ya main tawo ya pinatawad ha kasalanan la, ay taganán pinatawad hila ni Apo Namalyari. Haka no habiēn yo ya a hila pinatawad ha kasalanan la, ay a hila taganán pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan la.”

Hi Tomas ay a naniwala ha hinabi kanaya nangoman nabiyay hi Apo Jesus

²⁴ Hi Tomas, ya miha kanlan labinlowa, ya ambanhagan Kambal, ay ayn bayro hēn nagpahlēk hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. ²⁵ Kabay hinabi kana hēn kaatag ya tagahonol, ya wanla, “Nabiyay yan oman ya Panginoon. Nahēlēk naén ya.” Noa, hinabi ni Tomas, ya wana, “A ko maniwala ya nabiyay yan oman, angga ha a ko pon mahēlēk ya ubatan hēn pako ha gamēt na, haka no a ko pon magap-an ya hugat ha aypañ tagyang na.”

²⁶ Hēn mayari ya waloy allo, nangoman hilan ni-tsi-tsipon ha bali, ya hilay tagahonol na. Kalamo la hi Tomas. Naubuh hēn nakakabat ya ilwangan, noa, nakahowēn ya hi Apo Jesus, biha nirēng ya ha bonak la. Hinabi nay na êt, ya wana, “Magkamain kaw hēn kapatékbēkan nakēm.” ²⁷ Bayo hinabi na

kan Tomas, “Pakahêlkên mo, haka gap-an moy hugat ha gamêt ko haka ha aypaan tagyang ko. Paan kan mag-alangan. Maniwala kay na.” ²⁸ Hinabi ni Tomas, ya wana, “Panginoon ko, hika awud hi Apo Namalyari.” ²⁹ Amêhêñ, hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Ampaniwala kay na, gawan ha nahêlêk mo kina? Lalo hilan an-ingalwan ya ampaniwala kangko, agyan a la ko angkahêlêk.”

No awta hinulat ya hata libro

³⁰ Bapan lakê pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Jesus ya nahêlêk lan tagahonol na. Noa, a naihulat bayri ha libro. ³¹ Ya naihulat di ay inhulat, ta êmén kaw maniwala ya hi Apo Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitgas ya pinili nan mamaala. Ta no maniwala kaw, ay madyanan kaw hêñ biyay ya ayn angga, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesus.

21

Nagpahêlêkyá hi Apo Jesus ha pito kanlan tagahonol na

¹ Hêñ nayari ya habayto, ay nagpahlêk yay na êt hi Apo Jesus kanlan tagahonol na. Êmén di ya pangapalyari ha Dagat-dagatan hêñ Tiberias. ² Mikakalamo hilan Simon Pedro, hi Tomas ya banhagan lan Kambal, hi Natanael ya taga-Cana, ha probinsyan Galilea, ya loway anak ni Zebedeo, haka ya lowa pon êt ya tagahonol ni Apo Jesus. ³ Hinabi kanla ni Simon Pedro, ya wana, “Manlapêt ako.” Hinabi lan kaatag, ya wanla, “Kilako kay kamo.” Amêhêñ, ay nammita hilay na hêñ hinumakay ha bangka, noa, ayn hilan nakwa hêñ yabin habayto.

⁴ Hêñ dali allo, ay nakairêng hi Apo Jesus ha laylay lanêm, noa, a la ya nabalyan hêñ tagahonol na. ⁵ Kinotang na hila, “Maanak ko, main kaw hêñ nakwa?” Kabay wanla, “Ayn kay nakwa.” ⁶ Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, ya wana, “Itata yo ha dapit panabtab hêñ bangka ya lambat yo ta êmén kaw makakwa.” Kabay intata la ya lambat la, haka hêñ habayto êt, ay a lay na maguloy-guloy ya lambat la ha kal-atan hêñ nakwa la. ⁷ Amêhêñ, hinabi na kan Pedro hêñ hatoy mihay tagahonol, ya banhagan lan anlugarûn ni Apo Jesus, ya wana, “Hi Panginoon ya awud ya habayto!” Hêñ nagilam ni Simon Pedro ya hinabi kana, ay nagbaro ya, ta a ya nakabaro. Hêñ nakabaro yay na, ay naglukho yay na ha lanêm ta nanawonghong ya hêñ lakwêñ kumustaêñ hi Apo Jesus. ⁸ Ya kaatag ya tagahonol, ay nagbangkan palako ha laylay hêñ ampiyu-guluyan ya lambat ya napno hêñ kênan lanêm. A hila marayo ha laylay lanêm ta siyamapo ya metros tana.

⁹ Hêñ nakalatêng hilay na ha laylay lanêm ay nakahêlêk hila hêñ apoy, ya main in-iyaw ya kênan lanêm haka puto. ¹⁰ Amêhêñ, wani Apo Jesus kanla, “Mantan kaw di hêñ kêna ya nakwa yo.” ¹¹ Hi Simon Pedro ay hinumakay ha bangka ta hinawpan na hilay kalamo na hêñ mangguloy hêñ lambat, ya napno hêñ mangahlay ya kêna ya main bilang hêñ magatoh boy limampo boy tatlo. A ya nagihî ya lambat agyan êmbayroy kal-atan kêna. ¹² Wani Apo Jesus karla, “Kaw di, ta mangan kitamo.” Miha man karla, ay ayn naghêkaw nakêm hêñ mangotâng kana no hino ya, ta muwang la ya hiya ya Panginoon. ¹³ Amêhêñ, kingwa ni Apo Jesus ya puto, haka kênan lanêm ta indin na kanla. ¹⁴ Habaytoy katatlo nan pagpahlêk ni Apo Jesus kanlan tagahonol na paubat hêñ nabiay yan oman.

Ya hinabi ni Apo Jesus kan Pedro

¹⁵ Hêñ nayari hilan nangan, ay kinotang ni Apo Jesus hi Simon Pedro, ya wana, “Simon, anak ni Juan, anlugarûñ mo kon igit kanlan habaytsi ya kaatag ya tagahonol ko?” Kabay wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya anlugarûñ kata.” Amêhêñ, wani Apo Jesus, “Hayhayêñ mo hilay bayon ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha biseron tupa.” ¹⁶ Amêhêñ, katalwa nay na êt kinotang ni Apo Jesus hi Pedro, “Simon, anak ni Juan, anlugarûñ mo ko?” Bayo wani Pedro, “Awo, Panginoon. Muwang mo ya anlugarûñ kata.” Amêhêñ, wani Apo Jesus, “Hayhayêñ mo hilay ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha tupa.” ¹⁷ Ikatlo yan kinotang ni Apo Jesus, ya wana, “Simon, anak ni Juan, anlugarûñ mo ko?” Amêhêñ, hinumakit ya nakêm ni Pedro ha katatlo yan kinotang. Hinabi na, ya wana, “Panginoon, muwang moy balang hino. Muwang mo ya anlugarûñ kata.” Amêhêñ, hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Hayhayêñ mo hilay ampaniwala kangko, ya maialimbawa ha tupa.” ¹⁸ Anhabîen ko kamo ya kaptégan. Hêñ alwa ka pon mantêg toa, ay ampabaroan moy sarili mo, haka anlakwên moy labay mon lakwên. Noa, pantumoa mon pêtêg, ay ipaktang moy gamêt mo ta kaatag ya mamikêlêkêl kamo, haka la ka gêtan do ha a mo labay lakwên.” ¹⁹ Hinabi kana ni Apo Jesus ya habayto, ta êmén mamwangan no ay-êmén yan matsi hi Pedro, ta êmén madyanan pamagpuri hi Apo Namalyari. Amêhêñ, hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Ihundo moy pamakihonol mo kangko.”

Hi Juan ya mihay tagahonolya banhagan lan anlugarûñ ni Apo Jesus

²⁰ Namalingay hi Pedro, haka na nahêlêk ya anhumonol kanla hi Juan, ya hatoy tagahonol ya banhagan lan anlugarûñ ni Apo Jesus. Hatoy namidanin ulo ha pagaw ni Apo Jesus hêñ nangotang, “Panginoon, hinoy may-upit kamo?” hêñ nangan hilay na hêñ haton yabi hêñ dinakêp la hi Apo Jesus. ²¹ Hêñ nahêlêk ya ni Pedro, kinotang na kan Apo Jesus, ya wana, “Panginoon, hino etaman ya malyari di ha tawoy hatsi? Ay-êmén yan matsi?” ²² Hinabi ni Apo Jesus ya wana, “No labay kon mabiyyay yan angga ha pag-orong ko, ay ayn kay nan pakiêmên bayro. Ya daygêñ mo, ay humonol ka kangko.” ²³ Gawan ha hinabi nay habayto, ay nibahwag kanlan ampaniwala kan Apo Jesus ya balita ya a ya matsi ya tagahonol ya hatsi. Noa, a na hinabi ni Apo Jesus, ya a ya matsi. Ta, ya hinabi na ay, “No labay kon mabiyyay yan angga ha pag-orong ko, ay ayn kay nan pakiêmên bayro.” ²⁴ Habaytsi ya tagahonol ya banhagan lan anlugarûñ ni Apo Jesus, hiya ya ampamaptêg ha balang nakahulat di. Hiya êt ya nanulat hêñ kaganawan hêñ habaytsi, haka muwang naén ya pamaptêg na ay kaptégan.

Ya tawlin inhulat ni Juan, ya tagahonol, ya ambanhagan lan anlugarûñ ni Apo Jesus

²⁵ Mal-at pon ya dinyag ni Apo Jesus. No ihulat ya kaganawan ya habayto, ay kayno a mihukad di ha luta ya kal-atan kahulatan ya maihulat.

Ya Dyag lan Apostol

Paunan habi

Di ha hulat ya nag langan ‘Ya Dyag lan Apostol,’ ay inhundo ni Lucas ya unan hulat na ya nag langan ‘Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Lucas.’ Ya una nan an-ipamwang bayri, ay no ay-êmén impakatoro hên unan tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya Mangangêd ya Habi tungkol kana “ha balayan Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri man ya legal di ha boon luta.” (1:8) Hatsi ya pangapalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ya Cristiano ay nag-umpisa ha bansen Israel. Hi Lucas ay nag-in kalamo ni apostol Pablo ha kaatag ya pamantuwan gay na hêñ manoro. Kabay muwang nan taganá ya nalyari.

Dinyanan nan alagá bayri ha hinulat ni Lucas, ya dyag hêñ Espiritu ni Apo Namalyari ya nilumatêng hêñ main kalamoy kapangyarihan para kanlan ampaniwala ha Jerusalem hêñ haton allo hêñ Pentecostes. Ya nakahulat bayri, ay an-ipahlék êt ya kapangyarihan hêñ Mangêd ya Habi ha biyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Mabáha êt di ya tungkol ha pamilalamo lan ampaniwala.

Hilay tawo ha bansen Israel, ya kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ay ambaëgén Israelita o Judio. Hila ay ampaniwala kan Apo Namalyari haka ha Manan Tsipan, noa, ya kal-atan kanla ay a ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay hiyay an-êngganan lay Mesias, ya Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in Mámiligas ya impangako ni Apo Namalyari ha Manan Tsipan. Hilay apostol ay Israelita êt, noa, taganán muwang la ya hi Apo Jesu-Cristo ay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in Mámiligas ya impangako. Ha pangipalinaw lan apostol, ya nabiyay yan oman hi Apo Jesu-Cristo, haka ha pangipalinaw la ya hiyay nakatupad hêñ tungkol ha Mámiligas ya nakahulat ha Manan Tsipan, ay main etaman kanlan kapareho lan Israelita ya naniwala ya hiyay habaytoy pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in Mámiligas ya impangako ni Apo Namalyari.

Main êt alwan kaapo-apoan ni apo Israel (Jacob), ya ambaëgén alwan Israelita, o alwan Judio, o Gentil, ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Anak ni Apo Namalyari. Hila ay ayn muwang hêñ tungkol ha Manan Tsipan. Êndat lan Israelita ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a madyanan biyay ya ayn angga hilay alwan Israelita ya naniwala, no a la honolén ya ugali ya intoro ni apo Moises ha Manan Tsipan. Kabay impamwang ni Apo Namalyari kanlan apostol, ya alwan pamanhumonol ha ugali ya intoro ni apo Moises ya makapiligtas, noa, ya paniwalan bat, ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari ya makapiligtas (10:1-11:18; 15:1-34).

Hêñ habayton panaon lan apostol, ay angkalokopan ya bansen Israel hêñ bansen Italia. Ya pinakapoon hêñ bansen Italia ay atsi ha balayan Roma, ya kapitolyo hêñ Italia. Ya pamaëg kana ay Emperador. Hiyay namiutoh hêñ hundaloh ha balang bansa ya angkalokopan na. Hiya êt ya namili kanlan ari haka gobernador ya ampanalan kanlan habaytoy bansa.

Kabooan hêñ pinakalaman

Pamaglêan lan apostol hêñ mamaptêg 1:1-26

- a. Ya tawlin utoh haka pangako ni Apo Jesu-Cristo 1:1-14
- b. Ya kahagili ni Judas 1:15-26

Ya pamaptêg lan apostol ha Jerusalem 2:1-8:3

Ya pamaptêg lan apostol ha Judea haka Samaria 8:4-12:25

Ya pamanoro ni apostol Pablo 13:1-28:31

- a. Ya unan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 13:1-14:28
- b. Ya pamî-tsi-tsipon ha Jerusalem 15:1-35
- c. Ya ikalwan pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 15:36-18:22
- d. Ya pangatlon pamanlumagay ni apostol Pablo hên manoro 18:23-21:16
- e. Hi apostol Pablo, ya nakahukul ha Jerusalem, Cesarea haka Roma 21:17-28:31

¹ Panlugurên kon Teofilo, ha unan hulat, ay nanulat ako hên tungkol ha dinyag ni Apo Jesus, haka ya balang in-arat na paubat hên haton una yan nanoro ² angga ha allon hiyay ampitag-ay hên palako ha langit. Bayo ya tinumag-ay, ay ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinabi na pon kanla ya dapat lan daygén, ya hilay pinili nan apostol. ³ Ha apatapo ya allo paubat hên natsi ya ha koros haka nabiyyay oman, ay panay yan nagpahlék karlan apostol, haka mal-at ya dinyag nay pamaptêg hên hiyay taganán nabiyyay oman. Haka intoro na ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari.

⁴ Minghan hên naka-tsipon hila, hinabi ni Apo Jesus kanla, “Paan kaw pon mag-alih di ha balayan Jerusalem. Èngganan yo pon ya impangako hên Tatang ko, ya idigalo na kamoyu ya nahabi kina. ⁵ Gawan a mabuyot, ay bawtismoan na kaw ha Espiritu na, ya ipahapat na kamoyu. Habaytsi ay alwan nanad ha pamawtismo ni Juan Bautista ha lanêm, ya a namihapat hên Espiritu ni Apo Namalyari.”

Ya pamag-orong ni Apo Jesus ha langit

⁶ Hêñ nilalamo hilay apostol hên kalamo ni Apo Jesus, ay kinotang la ya, ya wanla, “Panginoon, amêhêñ ana ya pamamaala hên bansan Israel hêñ nanad ha panaon hêñ ninuno tamo?” ⁷ Hinabi ni Apo Jesus kanla, ya wana, “A yo malyarin mamwangan no makanon malyari ya habayto. Ya Tatang ko ya ampanalan hêñ panaon haka kaganawan ya malyari. ⁸ Noa, dyanan kaw hêñ kapangyarihan ha panhumapat kamoyu hêñ Espiritu ni Apo Namalyari bayo mamipamwang kaw na hêñ tungkol kangko bayri ha balayan Jerusalem, ha probinsyan Judea, ha probinsyan Samaria, haka ha ayri man ya legal di ha boon luta.” ⁹ Hêñ nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhêlkén la ya, ay antumag-ay yay na hêñ palako ha langit haka natagpênan yan ginêm. ¹⁰ Kaban ampakahêlkén lay langit, ay biglan nagpahlék kanla ya loway anghel ya nakabaron naputsi ya nirêng ha dani lan apostol. ¹¹ Hinabi lan lowa, “Hikaw ya taga-probinsyan Galilea, awta ampakahêlkén yoy langit! No ay-êmén yan nitag-ay hi Apo Jesus ha langit hêñ kalamoy lêmm, ay êmbayro êt ya pamag-orong na hêñ main kalamoy lêmm.”

Ya kahagili ni Judas Iscariote

¹² Nag-orong hilay nay apostol hêñ ubat ha Tawgtug Olibo palako ha balayan Jerusalem, ya dayo bat hêñ mihay kilometro. ¹³ Hêñ nilatêng hilay na ha balayan, ay nunik hilay na ha pagdahêlan lay kuwarto. Hila ya habaytsi ay hilan Pedro, Juan, Santiago, Andres, Felipe, Tomas, Bartolome, Mateo, Santiago, ya anak ni Alfeo, hi Simon ya ambanhagan lan Makabayhan, haka hi Judas ya anak ni Santiago. ¹⁴ Mimihay nakêm la haka panay hilan

ampagtsipon hēn manalangin hēn kalamoy ungnoy babayi, hi Maria ya indo ni Apo Jesus, haka hilay lalaki, ya patēl ni Apo Jesus.

¹⁵ Hēn nalabah ya ungnoy allo, ay nagtsipon ya magatoh haka lowampo ya patēl ha Panginoon. Kalamo la hi apostol Pedro ya nirēng ha arapan la, ta wana, ¹⁶ “Hikaw ya patēl ko ha Panginoon, kailangan hēn matupad ya impahulat nan Espiritu ni Apo Namalyari kan Arin David hēn hato, ya tungkol kan Judas Iscariote, ya naypadakēp kan Apo Jesus. ¹⁷ Hi Judas Iscariote, ay kalamo naēn pinili ni Apo Jesus hēn maghuyo kana.” ¹⁸ (Ya imbayad kan Judas ha karawan dinyag na, ay pinanaliw nan luta. Bayro ha luta na ay nanabo ya. Nilumtoh ya bitoka na haka inumawah ya laman na. ¹⁹ Namwangan lan kaganawan taga-Jerusalem ya nalyari, kabay ha habi la ay binaēg lay habaytoy luta hēn Akeldama, ya labay habiēn ay Luta hēn Daya.)

²⁰ Hinabi nay na êt ni apostol Pedro, ya wana, “Êmēn di ya nakahulat ha libron Awit,

‘Paulayan ya legal na. Alway nan paidyanan ya habayto.’

Nakahulat etaman ya wana,

‘Main dayin managili hēn manupad ha tungkulan hēn mamaala ya indin kana.’

²¹ “Kabay dapat kitamon mamilī hēn mihay kahagili ni Judas. Kailangan miha ya kanlan panay tamon nakalamo hēn kalamo tamo hi Panginoon Jesus, ²² paubat hēn binawtismoan ya ni Juan Bautista angga ha hiyay nitag-ay ha langit. Ya piliēn tamo, ay dapat mag-in kalamo tamo hēn mamipamwang hēn tungkol ha pangabiyay oman ni Panginoon Jesus.”

²³ Kabay pinili la hi Matias haka hi Jose Justus ya ambaēgēn Barsabas ya pamilian lan miha. ²⁴ Nanalangin hila bayto hēn wanla, “Panginoon, muwang moy kaihipan hēn hinoman. Ipamwang mo kannaēn no hino kanlan hata lowa ya pinili mo ²⁵ hēn manupad ha tungkulan hēn pangaapostol ya tinalibatokan ni Judas Iscariote, ya nammita ha legal ya hépat kana.” ²⁶ Hēn nayari hilan nanalangin, ay pinagpalabutan lay langan hēn hata lowa, haka nabonut ya langan ni Matias, ya nipahan ha labinmihay apostol.

2

Ya panhumapat hēn Espiritu ni Apo Namalyari kanlan ampaniwala kan Apo Jesus

¹ Hēn nilumatēng ya pista lan Israelita ya ambaēgēn lan Pentecostes, ay naubuh hilan nipagtsipon ha mihay bali ya hilay apostol, haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Apo Jesus. ² Namakonkaynaman ay main hilan nagilaman ya ubat ha langit ya nanad alaboop ya main kalamoy maklaw ya angin ha boon bali ya dinyanan la. ³ Nakahēlēk hila hēn nanad dila ya dēkēt ya nipagtayak ha balang miha. ⁴ Naubuh hilan hinapatan hēn Espiritu ni Apo Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay nag-umpisa hilay nan naghabi ha hino-hino kay na hēn ya habi ya a la muwang.

⁵ Hēn habayto, ay main Israelita ya ampaidi ha Jerusalem, ya mapanhomonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, ya ubat ha hino kay na hēn ya bansa, kabay hino-hino kay na hēn ya habi la. ⁶ Hēn nagilam lay nanad hēn alaboop ya main kalamoy angin, ay napaidani hila, haka pinilolopungan lay habaytoy ampaniwala kan Apo Jesus. Nag-êpapah hila no pata ampakapaghabi hilay nay ampaniwala kan Apo Jesus hēn habi la. ⁷ Gawan ha pamag-êpapah

la ay hinabi la, ya wanla, "Pata ampakapaghabin êmén di hilay hata taga-probinsyan Galilea! ⁸ Ay êmén hilan ampakapaghabin hino-hino kay na hén habi tamo? ⁹ Main di kantamon taga-Partia, main taga-Media, main taga-Elam, main êt hén ampaidi ha Mesopotamia, ha Judea, ha Capadocia, ha Ponto, haka ha Asia. ¹⁰ Main pon êt kantamo hén taga-Frigia haka Panfilia, Egipto, angga ha legal hén Libia ha dani hén Cirene. Ya kaatag kantamo ay taga-Roma, ¹¹ main Israelita, haka main alwan Israelita ya anhumonol ha paniwala tamon Israelita. Ya kaatag kantamo ay taga-Creta haka Arabia. Yan angkagilaman tamina ya tungkol ha kapapaépapah ya dinyag ni Apo Namalyari gawan ampakahabi hilay nan habi tamo, ya ampaniwala kan Apo Jesus." ¹² Gawan ha hadayay pamag-épapah la, ay a la makwan maihip ya nalyari. Kabay ampikokotang hila ya wanla, "Hino ya labay habiêñ hén habaytsi?"

¹³ Noa, ya kaatag kanla ay naghabin main lamoy pamandaêh, ya wanla, "Lahing hilan bat ya habain!"

Ya pamipamwang ni apostol Pedro

¹⁴ Nirêng hilay labinloway apostol, haka in-ikhaw ni apostol Pedro ya pamaghabí na ya wana, "Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya kaatag pon ya atsi bayri ha balayan Jerusalem. Pakagilamén yon mangêd ya habiêñ ko kamoyu. ¹⁵ Èndat yon lahing kay. Alwa kay lahing, ta alas nuwebe pon hén maranon. ¹⁶ Ha nalyari kannaén, ay natupad ya hinabi ni Propeta Joel, ya wana,

¹⁷ 'Habaytsi ya anhabiêñ ni Apo Namalyari. Ya daygén ko ha tawlin* allo, ta êmén yo mamwangan ya dapat yon daygén, ay êmén ya di.

Ipahapat koy Espiritu ko kanlan balang miha.

Ipamwang lan maának yo ya ipaihip ko kanla.

Hilay miyawhay yo ay makahêlék hén halumata, ya ipahlék ko kanla haka hilay toay lalaki ya ampamaala ay manaynêp hén ipataynêp ko kanla.

¹⁸ Kanlan ampaghuyó kangko, ya lalaki haka babayi, ay ipahapat ko ya Espiritu ko,

haka ipamwang la ya ipaihip ko kanla.

¹⁹ Haka manyag akon kapapaépapah ha luta haka ha angkahêlék ha langit.

Magkamain daya, apoy, haka makugpa ya ahuk.

²⁰ Dumiglém ya allo bayto,

haka umurit ya buwan hén nanad daya.

Lumatêng bayto ya allo, ya ayn kapantag ha kapapaépapah ya kapangyarihan, yabay ya allon pamag-orong hén Panginoon.

²¹ Haka hinoman ya ampakiingalo ha Panginoon ay miligtas ha parusa hén kasalanan la.[†]

Habaytoy impamwang ni Propeta Joel."

²² Inhundo nay pamaghabí na ni apostol Pedro, ya wana, "Kabay hikaw ya kapareho kon Israelita, pakagilamén yoy habaytsi! Hi Apo Jesus ya taga-Nazaret ay in-utoh ni Apo Namalyari. Pinaptégan ni Apo Namalyari ya tungkulon ya indin na kan Apo Jesus ha kapapaépapah ya dyag, ya main kapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kana. Muwang yo etaman ya habayto, ta nalyari ya habayto di kamoyu. ²³ Yabay ya hi Apo Jesus ya mana nay nan tinalagá ni Apo Namalyari hén idin na ha gamêt yo, haka muwang ni

* ^{2:17} Paubat hén nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo di ha luta angga ha pamag-orong na di ha luta.

† ^{2:21} Joel 2:28.

Apo Namalyari ya daygén yo kana. Impapako haka impapatsi yo ya ha koros ha nangarawak ya tawo.²⁴ Noa, hi Apo Jesus ay imbuhan ha kapangyarihan hén kamatsan ta hiyay biniyyat oman ni Apo Namalyari, ta ya kamatsan ay ayn kapangyarihan kana.²⁵ Ta ya habi ni Apo Jesus ay impamwang ni Arin David hén hato, ya wana,

‘Nahélek ko ya Panginoon ya panay atsi ha arapan ko, ta hiyay panay hén ampanawop kangko, kabay a ko malimo.

²⁶ Kabay angkahiglay boon nakém ko.

Mahiglay pamagpuri ko kamo.

Main akon kasiguradoan ha impangako mo,

²⁷ gawan a mo paulayan ya kaélwa ko ha logal lan natsi.

A mon paulayan hén gumata ha pay-ilbénan ya bangkay hén mapaypaniwal-an mo ya ayn kapantag ha kangéran.

²⁸ Intoro mo kangko ya dann ya palako ha biyay ya ayn angga.

Hika ya taganán mamahigla kangko no makit katay nan arap-arapan.’[‡]

Habaytoy inhulat ni Arin David.” wani apostol Pedro.

²⁹ Bayo wana, “Kapareho kon Israelita, pakaihipén yoy habaytsi. Hi Arin David, ya ninuno tamo ay natsi, haka ya pinay-ilbénan kana ay atsi kantamo, ya angkahélek angga améhén.³⁰ Hiyay mihay propeta ni Apo Namalyari, haka muwang nay impangako ni Apo Namalyari kana, ya miha kanlan kaapo-apoaan na ay mag-in ari hén nanad kana.³¹ Ya pangabiyay oman hén Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala, ay impamwang ni Arin David hén hinabi nan êmén di, ya wana,

‘Aya pinaulayan hén mag-buyot ha logal lan natsi. A pinaulayan hén gumata ya lawini na.’

³² Habaytoy pinili ni Apo Namalyari hén mag-in Mámilitgas, ay ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus, ya biniyyat oman ni Apo Namalyari. Haka muwang naén ya habayto, ta naubuh naén yan nahélek hén nabiyay yan oman, haka habaytoy an-ipamwang naén.³³ Hiyay intag-ay ha langit ni Apo Namalyari, ya Tatang na, haka hiyay dinyang tungkulán. Ha tungkulán na, ay namihipat yan Espiritu ni Apo Namalyari kannaén. Yabay ya impangako na, ya angkahélek haka angkagilaman yo améhén.³⁴ Ta main yan hinulat hi Arin David ya tungkol ha Panginoon na, ya intag-ay ha langit, alwan tungkol ha sarili na. Hatsi ya hinulat na, ya wana,

‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko, ya wana,

“Mikno ka ha dapit panabtab ko hén mamaala hén kalamo ko,

³⁵ angga ha hambutén ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapang-yarihan mo.” ’[§]

³⁶ Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, “Kabay hikaw haka ya balang kapareho kon Israelita, ay dapat mamwangan ya hi Apo Jesus ya impapatsi yo ha koros, ay yabay ya dinyag ni Apo Namalyari hén Panginoon, haka Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala!”

³⁷ Hén nagilam la ya hinabi kanla ni apostol Pedro, ay angkahémekan lay sarili la. Kabay kinotang la hi apostol Pedro haka hilay kaatag ya apostol, ya wanla, “Hikaw ya kapareho naén Israelita, hino awud ya dapat naén daygén?”

[‡] 2:28 Awit 16:8-11. [§] 2:35 Awit 110:1.

³⁸ Hinabi kanla ni apostol Pedro, ya wana, “Ya balang miha kamoyu, ay dapat hēn maghēhē. Dapat talibatokan yoy pamanyag hēn kasalanan, haka pabawtismo kaw ha langan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmēn mapatawad ya kasalanan yo, haka ta êmēn na ipahapat kamoyu ni Apo Namalyari ya Espiritu na. ³⁹ Ta ya Espiritu ni Apo Namalyari ay impangako kamoyu etaman, haka kanlan maának tamo, haka kanlan kaapo-apoañ tamo, haka kanlan atsi ha mangarayo ya legal. Awo bay, namipângako hi Apo Namalyari, ya Panginoon tamo, hēn ipahapat ya Espiritu na kanlan pinili na, hēn mag-in kana.” ⁴⁰ Mal-at pon ya pamaptēg kanla ni apostol Pedro, haka inaralan na hila, ta êmēn hila miakay ha kaptégan, ya wana, “Makiingalo kaw kan Apo Namalyari, ya iligtas kaw ha parusa ya ayn angga ya lumatêng kanlan ampanyag karawakan!” ⁴¹ Mal-at ya naniwala ha impamwang ni apostol Pedro kabay binawtismoan la hila. Ha alloy habayto ay tation liboy nipahan kanlan ampaniwala kan Apo Jesus. ⁴² Inhundo lay pamanggilam la ha intoro lan apostol. Nakiagêm hila ha pami-tsi-tsipon lan apostol hēn manalangin, haka magkomunyon hēn main mangêd ya pamilalamo.

Ya pamilalamo lan ampaniwala kan Apo Jesus

⁴³ Gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay namaalih hilay apostol hēn hakit hēn kal-atan, haka nanyag hila hēn kaatag pon ya kapapaêpapah ha ikakangêd lan atsi bayro, kabay naubuh hilan nipag-êpapah, hēn main kalamoy pamanggalang kan Apo Namalyari. ⁴⁴ Hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay ampagmimihan nakêm haka ya pibandian la ay ampiagégêm la. ⁴⁵ An-ihaliw lay pibandian la, ta ya pera ya naabli la ay an-idin do ha ampangailangan hēn balang miha. ⁴⁶ Allo-allo hilan ampagtisipon ha Templo. Ampiaâém hila haka ampakomunyon hila ha bali la hēn mahiglay nakêm. ⁴⁷ Panay lan ampurién hi Apo Namalyari. Haka hila ay an-igalang hēn hinoman ya atsi bayro. Allo-allo ay an-ipahan kanla hēn Panginoon ya hilay ampiligtas ha parusa ya ayn angga.

3

Pinabita ni apostol Pedro ya a ampakabita

¹ Minghan hēn alas tres hēn maapon, ya oras hēn panalangin lan Israelita ay nilumohan hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Templo. ² Bayro ha Templo, ay main ambaégn Mahampat ya Ilwangan. Allo-allo ay anggêtan la bayro ya mihay lalaki, ya mamalimos, ya a ampakabita hēn paubat hēn in-anak ya, ta ampakikwa yan pera kanlan anhumwên bayro. ³ Hēn nahêlêk na hilay loway apostol ya anhumwên ha Templo, ay nakikwa yan pera kanla. ⁴ Pinakahêlêk la ya, bayo wani apostol Pedro kana, “Hêlkêñ mo kay!” ⁵ Kabay pinakahêlêk na hila ta êndat nan dyanan la yan pera. ⁶ Noa, wani apostol Pedro kana, “Taganán ayn akon pera,* noa, hawpan kata. Ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo, ya taga-Nazaret, ay an-iutoñ katan mirêng haka mita!” ⁷ Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt na ta hinawpan na yan nirêng ya habaytoy lalaki ya a ampakabita. Namakon, ay tambêng hinumkaw ya bitsih haka boklong na. ⁸ Naglukho yay nan nirêng, haka nakilako yay na kanlan apostol Pedro hēn hinumwên ha Templo hēn ampakabita hēn paglukho-lukho hēn ampagpuri kan Apo Namalyari. ⁹ Nadambi la ya, hēn kal-atan ya atsi bayro. ¹⁰ Nabalayan la ya, ya hiya awud ya hatoy lalaki ya a ampakabita

* ^{3:6} Ha habin Griego: pilak o ginto.

ya ampakikwa hên pera ha Mahampat ya Ilwangan, haka nipag-êpapah hila ha nalyari kana.

Ya impamwang ni apostol Pedro bayro ha Portiko ni Arin Solomon ha Templo

11 Pangayarin habayto, hên atsi hilay loway apostol ha ambaêgên lan Portiko[†] ni Arin Solomon ya atsi bayro êt ha Templo, ay hatoy lalaki ya ampakabitay na ay nayêngyêng hên a mabay paibul-ih kanla. Naubuh etaman hên nuwayun dinumani kanlay kal-atan ampipag-êpapah ha nalyari. **12** Hêñ pamakahêlêk ni apostol Pedro kanlan kal-atan, ay wana kanla, “Hikaw ya patêl ko, ya kapareho kon Israelita, awta ampag-êpapah kaw ha nalyari? Pata ampakahêlêk yo kay? Kayno êndat yon napabita naêñ ya ha sarili naêñ kapangyarihan o gawan mangêd ya ugali naêñ! **13** Taganán alwan hikay, noa, hi Apo Namalyari ya namabita kanan hata lalaki. Hiya ya ansimbaêñ lan ninuno tamo, ya hilan apo Abraham, apo Isaac haka hi apo Jacob, haka hiya ya namabita kanan hata lalaki, ta êmêñ mamwangan ya panga-Diyos ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus ya nanyag kalabayan na di ha luta, ay atsi ha langit amêhêñ hên ampamaala. Yabay ya a yo pinaniwal-an, ya indin yo kanlan manungkul-an, haka ya inara yo, agyan ibuhan ya dayi ni Gobernador Pilato. **14** Hiya ya Banal haka Makatoynungan, noa, a yo yan pinaniwal-an, yan hatoy mapamatsi, ay impabuhan yo kan Gobernador Pilato! **15** Impapatsi yo, ya ampam-in biyay ya ayn anggaan, noa, biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka hikay ya ampamaptêg ya biniyay yan oman gawan nahêlêk naêñ ya. **16** Ya kapangyarihan ni Apo Jesus haka ya paniwala kana, ay namabita kanan hata lalaki ya angkahêlêk yo, ya muwang yo. Hiyay makhaw di ha arapan yo gawan ha paniwala kan Apo Jesus.

17 “Patêl ko, muwang koy impapatsi yo ya, gawan a yo muwang ya hiyay Mesias, ya Cristo. Hila man ya ampamaala, ay a la muwang ya hiyay habayto. **18** Ha dinyag yo ay natupad ya impamwang lan mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya dapat magdusa haka matsu ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. **19** Kabay dapat kaw hêñ maghêhê, haka dapat kaw hêñ mag-orong kan Apo Namalyari ta êmêñ kaw mapatawad ha kasalanan yo. **20** No dayêñ yoy habayto, ay papaynawaêñ hêñ pakhawêñ ni Apo Namalyari ya nakêm yo haka iutoh na kamoyu hi Apo Jesus, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligas ya pinili na hêñ mamaala kamoyu. **21** Hiyay dapat paidi pon ha langit angga ha matupad ya kaganawan ya impapapêt ni Apo Namalyari kanlan banal ya mâmipamwang hêñ an-ipaihip na kanla hêñ hato. **22** Ta êmêñ ya di ya hinabi ni apo Moises hêñ hato, ‘Lumatêng ya allo ay main propeta, ya nanad kangko, ya iutoh kamoyu ni Apo Namalyari, ya Panginoon. Hiyay miyah kapareho tamon Israelita. Dapat yon honolên ya hiron habiêñ na kamoyu. **23** Ya balang a humonol kanan habaytoy mâmipamwang hêñ an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ay ipapawa kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari ta patsêñ na hila.’ ”‡

24 Inhundo ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, “Hilay propeta ni Apo Namalyari paubat kan apo Samuel ay pare-parehon namipamwang hêñ angkalyari amêhêñ. **25** Hikitamo ya kaapo-apoan lan propeta ni Apo Namalyari, ya pinaypangakoan na hêñ habaytsi ya Mesias, ya Cristo. Haka

† 3:11 Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi. ‡ 3:23 Deuteronomio 18:19.

hikitamo êt ya kalamo ha kahundoan ni Apo Namalyari ha ninuno tamo. Nanad ha hinabi na kan apo Abraham, ya wana, ‘Ingalwan ko hilay kal-atan ha balang bansa ha boon luta gawan ha mihay kaapo-apoaan mo. Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari.’^{§ 26} Inhundo nay na êt ni apostol Pedro ya pamaghabi na, ya wana, ‘Kabay unan in-utoh ni Apo Namalyari kantamon Israelita, hi Apo Jesus, ya nanyag kalabayan na di ha luta. Hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala, ya nangingalo kantamo hén namipatalibatok ha kasalanan tamo.’

4

In-arap hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha Sanedrin

¹ Hén ampaghabi pon hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ha kal-atan ya atsi bayro ha Portiko* ni Arin Solomon ha Templo, ay main nilumatêng ya ungnoy pari ya ampamaala ha Templo, kalamo lay kapitan lan ampamantay ha Templo, haka ungnoy Saduseo, ya a ampaniwala ya biyayén oman ya hilay natsi. ² Hadyay huluk la kanlan loway apostol gawan an-itoro la kanlan tawo ya biniyay oman hi Apo Jesus, haka habaytsi ay ampamaptég ya mabiyay oman hilay natsi. ³ Kabay dinakép la hilay loway apostol, noa, gawan yabi yana, ay inhukul la hila pon hén angga ha humonoy allo. ⁴ Èmbayro man, ay mal-at kanla ya nakagilam ha pamipamwang lan apostol, ya naniwala kan Apo Jesus. Kabay nag-in liman libo (5,000) hilay nay lalaki ya ampaniwala.

⁵ Hén humonoy allo, ay ni-tsi-tsipon ha Jerusalem hilay mónoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulon ha bansa, haka hilay kaatag pon ya ampamaala ha Israelita. ⁶ Atsi êt bayro hi Anas, ya pinakapoon pari, haka hi Caifas, hi Juan, hi Alejandro, haka hilay kaatag ya lalaki ya kamag-anak ni Anas. ⁷ In-arap hi apostol Pedro haka hi apostol Juan ya ubat ha hukulan ta kinotang la hila ya wanla, ‘Hinoy nam-i kamoyu hén kapangyarihan ta napabita yoy hata lalaki ya a ampakabita?’

⁸ Ha kapangyarihan hén Espiritu ni Apo Namalyari, ay naghabi hi apostol Pedro, ya wana, ‘Anggalangén kon mangatoa ya main tungkulon ha bansa, haka hikaw ya kaatag pon di ya main tungkulon, ⁹ no angkotangén yo kay hén tungkol ha kangérán ya dinyag naén ha mihay lalaki ya ampaghakit, haka no ay-émén yan nakabita, ¹⁰ ay dapat mamwangan yo haka ya balang kapareho tamon Israelita ya habaytsi. Ya hata lalaki ay ampakairéng améhén di ha arapan yo hén ayn nanan hakit, gawan ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo ya taga-Nazaret, ya impapatsi yo ha koros, ya biniyay oman ni Apo Namalyari. ¹¹ Hiyay in-alimbawa ha impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya wanana hulat,

‘Ya bato ya intapon yon mámpairéng hén bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato ta êmén mag-in napah-éy ya bali.’†

¹² Ayn kaatag ha boon luta ya makapiligtas kantamo ha parusa ya ayn anggaan no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ya in-utoh ni Apo Namalyari.’

¹³ Nipag-épahap hilay ampamaala ha Templo ha kakhawan nakém lan loway apostol, hén namwangan la ya naaypan bat ya pinag-aranlan la. Namwangan lay na, ya hila awud ya kala-kalamo ni Apo Jesus. ¹⁴ Noa, ayn hilay nan mahabi ta angkahélék lay nay lalaki, ya ampakabitay na, ya

§ 3:25 Genesis 22:18. * 4:1 Hélkén ha panlékán labay habiên hén habi. † 4:11 Awit 118:22.

nakairêng hên kalamo lan apostol. ¹⁵ Kabay pinaawah la hila pon hilan apostol Pedro ha pami-tsi-tsipon lan Sanedrin, bayo pinihabian la no hinoy daygên la. ¹⁶ “Hino” wanla, “ya daygên tamo kanlan habaytsi? A tamina maijuglaoh ya habaytsi ya dinyag lay kapapaêpapah, ta hilay atsi di ha boon Jerusalem ay ampakamwang hên dinyag la. ¹⁷ Ta êmén a lalon mibawhag ya habaytsi, ay bawalên tamo hilan maghabi hên tungkol kan Jesus ha hinoman.”

¹⁸ Kabay impabaêg hilan oman haka binawal hila, ya paan hila mamitoro o maghabi man hên tungkol kan Apo Jesus. ¹⁹ Noa, hinabi lan apostol, “Hikaw ya manimbângan no hinoy mangêd ha arapan ni Apo Namalyari, no humonol kay kamoyu, o no humonol kay kan Apo Namalyari. ²⁰ Ta a naêñ maipatgên ya pamipamwang hên nahêlêk haka nagilam naêñ kan Apo Jesus.” ²¹ Amêhêñ, lalo la hilan binawal biha hila imbuhan. Ala mailipan no ay-êmén la hilan maparusaan, ta kal-atan ya taga-Jerusalem ay ampagpuri kan Apo Namalyari, gawan ha napabita lan apostol ya habaytoy lalaki, ²² ya maigit apatapoy taon hên habayo.

Nanalangin hilay ampaniwala kan Apo Jesus ya dyanan hilan hêkaw nakêm

²³ Hêñ naibuhan hilay loway apostol, ay nagtagloh hilay na ha kalamo lan ampaniwala kan Apo Jesus, haka la impamwang ya hinabi kanla hên poon pari haka hilay toa ya main tungkulana ha bansa. ²⁴ Hêñ nagilam lay habayto, ay nipagpuri hila kan Apo Namalyari, ya wanla, “Panginoon, hika ya nanyag hên langit, luta, dagat, haka ya kaganawan ya atsi kanla! ²⁵ Ya Espiritu mo ay nampahabi kan Arin David, ya ninuno naêñ, ya naghuyo kamo, ya wana, ‘Pata hadyay omot ulo lan alwan Israelita kan Apo Namalyari?’

Awta ampangihip hilan ayn kapukatan ya kapareho kon Israelita?

²⁶ Hilay ari ya ampamaala bayri ha luta, haka hilay kaatag ya ampamaala, ay ampi-tsi-tsipon hên manalanghang kan Apo Namalyari haka ha tinalagá nan mag-in Mesias, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.[†]

²⁷ Muwang naêñ ya habaytoy impahabi mo kan Arin David hên hato, ay natupad. Ta di ha Jerusalem, ay nagkamiha hilan Herodes Antipas, hi Poncio Pilato, hilay alwan Israelita, haka hilay kapareho naêñ Israelita, hên patsêñ hi Apo Jesus, ya ayn hinon kasalanan, ya nanyag kalabayán mo di ha luta, ya tinalagá mon mag-in Mesias, ya Cristo. ²⁸ Gawan makapangyarihan ka, ay dinyag lan bêngat ya mana minan tinalagá. ²⁹ Haka amêhêñ, Panginoon, pansinêñ mo dayi ya habla la kannaêñ, haka pakhawêñ moy nakêm naêñ, ha paghuyo naêñ kamo ha pamipamwang hên habi mo. ³⁰ Dayi ipahlêk moy kapangyarihan mo ta êmén kay makapaalih hên hakit haka makadyag hên kaatag pon ya kapapaêpapah, gawan kan Apo Jesus, ya ayn hinon kasalanan, ya nanyag kalabayán mo di ha luta.” ³¹ Pangayari lan nanalangin, ay nayégyêg ya pinagtsiponan la. Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinumkaw ya nakêm lan namipamwang hên habi na.

Ayn nay-imot hên bandi na ha miha ta miha

³² Hilay ampaniwala kan Apo Jesus ay nagkamiha hên kaihipan boy nakêm, haka ayn kanla ya nay-imot hên bandi la ha miha ta miha. ³³ Ha makhaw ya kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay impamwang lan apostol ya biniyay oman hi Panginoon Jesus. Haka ya ayn kapantag

[†] **4:26** Awit 2:1.

ya ingalo na, ay atsi ha balang ampaniwal. 34-35 Ayn kanlan nagkulang ha hinon kailangan, ta hilay main luta o bali, ay namihiwi hêñ habayto, haka la indin kanlan apostol ya naablian la, bayo indin lan apostol kanlan am pangailangan.

³⁶ Êmbayro êt ya dinyag ni Jose ya taga-Chipre, ya mihay Levita ya kaapo-apoan ni apo Levi^S Ya pamaëg lan apostol kana ay Bernabe, ya labay habiêñ mamahiglan nakêm. ³⁷ Main yan luta hi Bernabe ya inhaliw na, haka na indin kanlan apostol ya naablian na.

5

Hi Ananias haka hi Safira

¹ Main miyahawa ya nag langan Ananias haka Safira ya namihiwi hêñ luta la etaman. ² Noa, pinagkamihaan lan miyahawa ya a lan iubuh hêñ idin kanlan apostol, ya hatoy naablian la ha luta la. Kabay kaatag bat hêñ naablian la ya gintan ni Ananias kanlan apostol. ³ Noa, wani apostol Pedro kana, “Ananias, pata nagpatukso ka kan Satanas, hêñ naglaram ka ha Espiritu ni Apo Namalyari hêñ nagbabaran indin moy boon naablian yo? ⁴ Yarin alwan kamoyu ya habaytoy luta hêñ a yo pon inhaliw! Yarin alwa êt kamoyu ya naablian yo! Pata pinagkamihaan yon maglaram hêñ indin yoy kabooan naablian? A ka naglaram ha tawo, noa, naglaram ka kan Apo Namalyari!” ⁵ Pamakgilam ni Ananias hêñ habayto, ay natsi ya. Hadyay nay pag-êpapah lan nakgilam ha nalyari kana. ⁶ Main miyawhay bayro ya namipungguh hêñ bangkay na ta gintan hêñ in-ilbêng.

⁷ Pamakalabah hêñ tatloy oras, ay nilumatêng ya ahawa ni Ananias, ya hi Safira, ya ayn kamuwang-muwang ha nalyari ha ahawa na. ⁸ Hinabi ni apostol Pedro kana, ya wana, “Habiêñ mo kangko no hahatsin bat ya naablian yon miyahawa ha luta yo.”

“Awo, habain bat.”

⁹ Kabay wani apostol Pedro kana, “Pata pinagkamihaan yon subukêñ ya Espiritu nan Panginoon? Anlumatêng hilay nay-ilbêng hêñ bangkay hêñ ahawa mo, haka hilay na êt ya manapwat hêñ bangkay mo hêñ mamilbêng.”

¹⁰ Tampol yan natsi hi Safira. Panhumwêñ lan miyawhay, ay nahêlêk lay nay bangkay na. Kabay in-ilbêng lay na êt ya bangkay na ha dari hêñ pinay-ilbêngan lan ahawa na. ¹¹ Hadyay limo lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon haka hadyay limo lan balang miha ya nakgilam hêñ nalyari kan Ananias haka kan Safira.

Mal-at ya inalihan hakit gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya atsi kanlan apostol

¹² Hêñ habayto ay mal-at ya inalihan hakit, haka mal-at ya kaatag ya kapapaêpapah ya dinyag lan apostol ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan. Angkapi-tsi-tsipon hilay ampaniwal kan Apo Jesu-Cristo ha Templo, ha legal ya ambaêgên Portiko^{*} ni Arin Solomon. ¹³ Hilay a ampaniwal kana, ay a ampaidani kanla ta malimo hila hêñ makilamo kanla. Êmbayro man, ay anggalangêñ lay ampaniwal kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Noa, lalo hêñ anlum-at hilay kal-atan lalaki haka babayi ya ampaniwal kan Panginoon. ¹⁵ Gawan ha mal-at ya kapapaêpapah ya andaygêñ lan apostol, ay anhapwatlan ayn hakit, ya ampiaghakit, ha pangkatuluyan

§ 4:36 Ya mihay anak ni apo Israel. * 5:12 Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi.

la, hēn gētan ha danin dann, ta êmēn ha pamagdann ni apostol Pedro, ay maêtéban hila man hēn anino na ya kaatag kanla, ay maalih ya hakit la. ¹⁶ Main êt kal-atan ya nilumatêng ya naubat ha balayan ya nakapalibot ha Jerusalem. Anggētan la hilay main hakit haka hilay ampairapan hēn nangarawak ya a angkahêlêk. Impaalih ya hakit lan main hakit, haka ya nangarawak ya a angkahêlêk ya ampamairap kanlan kaatag.

Ya pamairap kanlan apostol

¹⁷ Hadyay kahêm hēn pinakapoon pari, haka hēn kalamo nay panay Saduseo, ha angkadyag lan apostol. ¹⁸ Kabay dinakêp la hilay apostol ta inhukul. ¹⁹ Noa, hēn yabin habayto, ay niloat hēn mihay anghel hēn Panginoon ya kabat hēn hatoy hukulan, haka na hila pinaawah ya apostol, ta wana kanla, ²⁰ “Mamipamwang kaw kanlan atsi bayro ha Templo hēn tungkol ha bayon biyay ya an-idin ni Apo Namalyari.” ²¹ Hinonol lan apostol ya hinabi na, kabay hēn dali alloy na, ay hinumwêñ hilay na ha Templo ta hukulan.

Noa, a la muwang hēn pinakapoon pari haka hilay kalamo na, ya nakaawah hilay nay apostol ha hukulan. Hēn nilumatêng hila ha pagtsiponan la, ay impaalap la ya boon Sanedrin haka ya kaganawan toa ya main tungkulun ha bansa. Biha namiutoh hilan bantay ya kowêñ hilay apostol ha hukulan. ²² Noa, pamanlumatêng lan bantay ha hukulan, ay ayn hilay na bayro, kabay tampol hilan nag-orong ta inhumbung kanlan naka-tsipon ya wanla, ²³ “Hēn nilatêng kay ha hukulan, ay nakakabat ya, haka hilay bantay ay atsi bayro ha kabat. Noa, hēn niloat naêñ ya habaytoy kabat, ay ayn hilay na bayro ya apostol!” ²⁴ Hēn nagilam lan poon lan ampamantay ha Templo, haka hilay poon pari ya habayto, ay a la makwan maihip no hino pon ya malyari. ²⁵ Namakonkaynaman ay main nilumatêng ya namihumbung, ya hatoy impahukul la, ay atsi ha Templo hēn ampanoro. ²⁶ Kabay inalap la hilay apostol, hēn kapitan lan bantay ha Templo hēn kalamo na hilay bantay. Gintan lay apostol hēn a la hila pinahakitan, ta malimo hilay bantay ya batoêñ hila hēn antoroan lan apostol.

²⁷ Paglatêng la bayro ha pagtsiponan lan Sanedrin, ay in-arap hilay apostol, ta kinotang na hila hēn pinakapoon pari. ²⁸ Wana kanla, “Impapakabawal naêñ kamoyu ya paan yoy nan itoro ya tungkol kan Jesus. Yan lalo yon intoro ya tungkol kana ha boon Jerusalem, haka ampalwahêñ yo pon êt hēn hikay ya main kasalanan ha pangamatsi na!”

²⁹ Noa, hinabi lan apostol Pedro, ya wanla, “Hi Apo Namalyarin bêngat ya dapat naêñ honolên, alwan tawo. ³⁰ Hi Apo Namalyari, ya ansimbaén hēn ninuno tamo, ay namabiyay oman kan Apo Jesus ya impapatsi yo ha koros. ³¹ Hi Apo Namalyari etaman ya namitag-ay kana hēn mag-in Poon haka Mámiligtas tamon Israelita, ta êmēn kitamo mapatawad ha kasalanan ya ampaghêhêan haka antalibatokan tamo. ³² Ampaptêgan naêñ, haka ampaptêgan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya an-ipahapat na kanlan anhumonol kana, ya habaytsi ya nalyari kan Apo Jesus.”

³³ Pamakagilam lan ampamaala hēn habayto, ay hadyay tulaw la, haka labay la hilay nan patsêñ ya apostol. ³⁴ Noa, nirêng ya mihay Pariseo, ya kalamo hēn Sanedrin ya nag langan Gamaliel, ya mihay mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya anggalangêñ hēn kal-atan. In-utoh na, ya iawah hila pon ya apostol ha pami-tsi-tsipon la. ³⁵ Bayo wana kanlan naka-tsipon, “Kapareho kon Israelita, pakaihiipêñ yo pon mangêñ ya daygêñ yo kanlan habaytsi.

³⁶ Hêñ hato ay main êt êmêñ di ya nalyari. Hi Teudas ya nagbabara hêñ mihay makhaw ya ampamaala, ay nakahagyat hêñ apat a gatoh ya lalaki ya nakilamo kana. Noa, a nadyag ya labay nan daygêñ, ta hêñ napatsi ya, ay nangapi-hiihiyay hila tanay habaytoy kalamo na. ³⁷ Pangayarin habayto, ay êmbayro êt ya nalyari kan Judas, ya mihay taga-probinsyan Galilea, hêñ haton panaon hêñ pamamayad hêñ buwih. Nakahagyat ya êt hêñ kallatan lalaki. Hêñ napatsi ya, ay nangapi-hiihiyay etaman hilay nahagyat na. ³⁸ Kabay ampakihabi ko kamoyu amêhêñ, ya paan yo hilan pakiemêñan hilay habaytsi. Paulayan hila tana, ta no habaytsi ya andaygêñ la, ay ubat bêngat kanla, ay ayn hilan madyag. ³⁹ Noa, no ubat kan Apo Namalyari ya andaygêñ la, ay a yo hila mapatunggêñ. Ta kayno lumtaw kaw hêñ anhumalanghang kana!” Habayto ya imbilin ni apo Gamaliel kanla.

Kabay hinonol lan naka-tsipon ya aral na. ⁴⁰ Pinahowêñ la hilan oman ya apostol. Impalatiko hila haka binawal la hilan manoro hêñ tungkol kan Apo Jesus. Pangayari, ay imbuhan la hila. ⁴¹ Nag-alîh hilay apostol ha arapan Sanedrin. Hadyay kahiglaan la gawan intad hila ni Apo Namalyari hêñ hépat hêñ mipakarêng-êy gawan ha pamanhumonol la kan Apo Jesus. ⁴² Allo-allo ay inhundo lay pamanoro haka pamipamwang ha Templo angga ha binali-bali, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala, ya an-êngganan la.

6

Ya pamili ha pitoy mamaala ha pamiarasyon

¹ Hêñ panaon hêñ habayto, kaban anlum-at hilay ampaniwala kan Apo Jesus, ay main kanla ya ampaghabin Griego, ya ampagrekiamo kanlan kpareho lan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesus, ya ampaghabin Hebreo. Panhabiêñ la ya angkapaulayan hilay babayin Griego ya ayn nanan ahawa, ha pami-arasyon ha pan-allo-allo lan pamangailangan. ² Kabay impa-tsipon lan labinloway apostol ya kaganawan lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ta wanla, “Alwan mangêd hêñ mamaala kay ha rasyon ta mapaulayan naêñ ya pamipamwang hêñ Habi ni Apo Namalyari. ³ Kabay patêl, mamili kaw na ha kalamo yo hêñ pitoy lalaki, ya muwang yoy nay mangêd ya ugali, ya main kagalingan, haka panay ampamiyay ha kapangyarihan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari. Idin naêñ kanla ya tungkulon hêñ mami-arasyon. ⁴ Hikay etaman, ay maiubuh naêñ bayto ya ihip naêñ ha panalangin haka ha pamipamwang hêñ Habi ni Apo Namalyari.”

⁵ Nalabayan lan naka-tsipon ya hinabi lan apostol, kabay namili hilay na. Ya miha ya pinili la ay hi Esteban. Nananiêñ ya paniwala na haka atsi kana ya kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Pinili la etaman hilan Felipe, Procoro, Nicanor, Timor, Parmenas, haka hi Nicolas. Hi Nicolas ya taga-Antioquia, ay mihay alwan Israelita, noa, anhumonol yay na ha paniwala lan Israelita, haka ampaniwala ya etaman ya hi Apo Jesus ay habaytoy impangakon Mâmiligtas. ⁶ In-arap lay hatoy pitoy pinili la kanlan apostol. Impalunto lan apostol ya gamêt la kanla ta inhalangin la hila.

⁷ Kabay lalon nipamwang ya habi ni Apo Namalyari, hêñ angga ha panlulum-at hilay ampaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Mal-at etaman ya pari ya naniwala.

Ya pandakêp kan Esteban

⁸ Atsi kan Esteban ya kapangyarihan haka ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Namaalih yan hakit lan kal-atan haka nanyag ya êt hêñ kaatag ya kapapaêpapah ha ikakangêñ lan atsi bayro. ⁹ Noa, pinaki-hubakan la yan ungnoy kalamo la ha ambaëgêñ Sinagoga lan Ipoh ya Imbuhan. Habaytsi ya sinagoga ay angkaboo hêñ Israelita ya taga-Cirene, taga-Alejandria, taga-probinsyan Cilicia, haka taga-Asia. ¹⁰ Noa, a la ya mahambut ha pamakibat, gawan ha kagalungan pamaghabi na ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari. ¹¹ Kabay hêñ ayn makamwang, ay inamuyot lay ungnoy lalaki ya maghabin kalaraman. Habaytsi ya impahabi la kanla, “Nagilam naêñ ya hinabi ni Esteban ya pamanira ha Kautuhan ni apo Moises haka kan Apo Namalyari!” ¹² Ya hinabi la ay nakapahuluk kanlan toa ya main tungkulon ha bansa, kanlan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan kal-atan ya atsi bayro. Kabay dinakép la hi Esteban, haka la ya inarap ha Sanedrin. ¹³ Namiarap hila etaman hêñ naghabin kalaraman ya halanghang kan Esteban ya wanla, “Hata lalaki, ay ayn têgêñ ha pamaghabi hêñ halanghang ha Templo ni Apo Namalyari haka ha Kautuhan ni apo Moises. ¹⁴ Nagilam naêñ êt ya hinabi na ya agwatêñ kano ni Jesus ya taga-Nazaret, ya habaytsi ya Templo, haka omanêñ na kano ya ugali ya impahonol kantamo ni apo Moises!” ¹⁵ Hilay kaganawan kalamo hêñ Sanedrin ay namakahêlêk kan Esteban, haka la nahêlêk ya lupa na, ya nanad lupa hêñ mihay anghel ni Apo Namalyari.

7

Ya hinabi ni Esteban ha arapan Sanedrin

¹ Kinotang nan pinakapoon pari hi Esteban, no pêtêg ya habaytoy imbara kana.

² Hinabi ni Esteban, ya wana, “Hikaw ya patêl ko haka matoa ko, pak-agilamêñ yo ya anhabien ko. Hêñ haton a ya pon ampaidi ha balayan hêñ Haran, hêñ idi ya pon ha Mesopotamia, hi apo Abraham, ya ninuno tamo, ay nagpahlék kana, hi Apo Namalyari ya ayn kapantag ha kapangyarihan, kangêran haka kahampatan. ³ Wana kan apo Abraham, ‘Mag-alih ka bayri ha luta mo. Ibalag moy kamag-anak mo ta lakwên moy logal ya itoro ko kamo.’

⁴ “Kabay immalih hi apo Abraham bayro ha luta na ha banson Caldeo ta napaidi ya ha Haran. Hêñ pangamatsi hêñ tatang na, ay in-álih na ya ni Apo Namalyari bayri ha lutan Canaan ya andyanan tamo amêhêñ. ⁵ Embayro man, ay a na ya pon dinyanan hêñ nanawa man ya hukat hêñ luta bayri. Noa, impangako kana ni Apo Namalyari, ya habaytsi ya lutan Canaan, ay idin kana, haka ha mag-in kaapo-apoan na. Hêñ nangako hi Apo Namalyari hêñ habayto, ay ayn ya pon anak hi apo Abraham. ⁶ Embayri ya hinabi ni Apo Namalyari kana, ‘Hilay mag-in kaapo-apoan mo ay paidi ha kaatag ya bansa. Daygêñ hilan ipoh bayro, haka hila pairapan ha apat a gatoh ya taon. ⁷ Noa, parusaan ko hilay mamaipoh kanla. Panga-ubat kanan habayto, ay mag-alih hila bayro, ya mag-in kaapo-apoan mo, ta bayri la kon simbaêñ.’ Embayroy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Abraham. ⁸ Haka in-utoh na ya êt hêñ dapat tulien ya mag-in kaapo-apoan na ya palatandaan hêñ kahundoan na kanla. Kabay hêñ in-anak hi apo Isaac, hêñ nakalabah ya waloy allo ay tinuli na yay na ni apo Abraham. Embayroy êt ya dinyag ni apo Isaac kan apo Jacob,

ya anak na. Hi apo Jacob, ya ambaêgên hên apo Israel etaman, ay êmbayro êt ya dinyag na ha labinloway anak na, ya ninuno tamo.

⁹ “Noa, hi apo Jose, ya miha kanlan labinloway anak ni apo Jacob, ay kinahêman lan kaka na. Kabay inhaliw la ya hên mag-in ipoh ha bansen Egipto. Noa, a na yan pinaulayan ni Apo Namalyari, ¹⁰ ta pinataniêh na ya ha kaganawan kairapan ya dinanan na. Dinyanan na yan kamwangan hên makilamo, haka kagalingan hên umarap kanan Faraon, ya ari, ya pinakapoön hên bansen Egipto. Kabay dinyanan na yan Faraon hên tungkulon hên mag-in gobernador ha boon bansen Egipto haka mamaala ha kaganawan ya atsi ha bali ni Faraon.

¹¹ “Hên gobernador* yay na hi Jose hên pitoy taon, ay ayn nanan tumubo ha kaganawan tanaman gawan a nanguram ha pitoy taon ha bansen Egipto haka ha bansen Canaan. Kabay nadanasan lay haday kairapan. Ayn hilay nan mapangwaan hên maêkan ya hilay ninuno tamo ha Canaan. ¹² Hên namwangan ni apo Jacob[†] ya main awud hên mahaliw ya trigo ha bansen Egipto, ay in-utoh na hilay anak na hên manaliw. Habaytoy unan pammako la bayro, ay a la ya nabalayan hi apo Jose. ¹³ Ha ikalwan oman hên pammako la bayro, ay nagpabalay hi apo Jose kanla. Kabay namwangan hên Faraon ya tungkol ha mipapatêl haka ya toa ni apo Jose. ¹⁴ Kabay impauli ni apo Jose ya tatang na, hi apo Jacob, haka hilay kaganawan kamag-anak na, ya pitumpo boy limay katawo. ¹⁵ Haka nanugêl hi apo Jacob ha bansen Egipto hên angga ha natsi ya. Hilay maának na ya ninuno tamo ay natsi bayro etaman. ¹⁶ Ya bangkay la ay in-uli di ha luta tamo ta in-ilbêng ha Siquem ha pay-ilbêngan, ya hinaliw ni apo Abraham hên hato ha maának ni Hamor.

¹⁷ “Hên marani yay na ya panaon hên panupad ni Apo Namalyari ha pangako na kan apo Abraham ya idin kanlan mag-in kaapo-apoan na ya lutan Canaan, ay kal-atan lay nan ninuno tamo ha Egipto. ¹⁸ Ya bayon ari ha Egipto hên habaytoy panaon ay a na muwang‡ ya tungkol kan apo Jose. ¹⁹ Inutakan haka pinairapan nay ninuno tamo ha pamatoluk na, ya itapon lay bingot ta êmén hila matsu. ²⁰ Hên panaon hên habayto ay in-anak hi apo Moises, ya mihay anak ya bapan mahampat. Hinayhay la ya pon, hên toa na, ha bali la, hên tatloy buwan, ²¹ bayo hên in-awah la ya, ay main babayi bayro ya nangwa kana. Hiyay anak hên habaytoy ari. Intad na ya hi apo Moises hên mantêg nan anak. ²² Tinoroan la hi apo Moises ha kamwangan lan taga-Egipto ya manga-talino kabay hiyay nag-in magaling ha pamaghabi haka magaling ha kaganawan dyag.

²³ “Hên apatapoy taon nay na ni apo Moises, ay naihipan nan hirawêh hilay kapareho nan Israelita, ta hêlkêna no hinoy nay angkalyari kanla. ²⁴ Hên atsi yay na bayro, ay nahêlék na ya mihay kapareho na ya ampairapan hên mihay Egipcio. Hinawpan§ nay kapareho na, haka ha pamihigantsi na hên kapareho na, ay pinatsi nay hatoy Egipcio. ²⁵ Èndat na no angkaintindihan lan kapareho na ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hên mamibuhan kanla ha pangaipoh la. Noa, a la naintindihan. ²⁶ Hên humonoy allo, ay nahêlék nay loway kapareho na ya ampiuhubakan. Labay na dayi ya makiúmang hila, kabay wana, ‘Patêl, awta ampiuhubak kaw ya parehon Israelita?’

* ^{7:11} Indin ni Apo Namalyari kan apo Jose ya kagalingan hên mamahinêp hên kal-atan trigo ha pitoy taon hên katsighaw ha Egipto. † ^{7:12} Genesis 42-50. ‡ ^{7:18} Gawan nakalabah ya apat a gatoh ya taon hên gintan la hi apo Jose ha Egipto. § ^{7:24} Exodus 2:12.

27 Noa, intolak hi apo Moises hên hatoy namahakit ha kapareho na, ta wana, 'Yarin main kan tungkulan hên mamaala haka manlingon kannaêñ!
 28 Labay mo kon patsêñ hên nanad ha pamatsi mo naapon kanan Egipcio!'
 29 Hêñ pamakgilam ni apo Moises hên habi na, ay nuwayu yan nagtago hêñ nanugêl ha legal ya ambaégn Madian. Bayro yan nakapag-ahawa haka nakapag-anak hêñ loway lalaki.

30 "Pangalabah hêñ apatapo ya taon, ay nagpahlêk kan apo Moises ya mihay anghel ni Apo Namalyari ha dani hêñ Tawtgug Sinai ha kabalah-balahan, ha mihay naaypa ya poon kayo ya andungkêt. 31 Nag-êpapah hi apo Moises ha nahêlêk na. Kaban ampaidani ya ta puliahêñ na ya, ay nagilam nay habi hêñ Panginoon, ya wana, 32 'Hiko hi Apo Namalyari ya ansimbaêñ lan ninuno mo, ya hilan Abraham, Isaac haka Jacob.' Namêgpêg hi apo Moises gawan limo na, haka malimo yan manlêk. 33 Hinabi nay na êt hêñ Panginoon kana, ya wana, 'Alihêñ moy panlatop hêñ bitsih mo ta luta ko ya habaytsi. 34 Angkahêlêk ko ya hadyay pamairap kanlan pinili ko, ya atsi bayro ha Egipo. Angkagilaman koy pamakiingalo la kangko. Kabay atsi ko bayri hêñ ibuhan hila. Mako ka di, ta paorongêñ kata ha Egipo.' " Habayto ya hinabi ni Apo Namalyari.

35 Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, "Hi apo Moises ay a tinanggap hêñ kapareho na hêñ hinabi la, ya wanla kana, 'Yarin main kan tungkulan hêñ mamaala haka manlingon kaso naêñ!' Yan hiya êt ya in-utoh ni Apo Namalyari hêñ mamaala haka mamibuhan kanla ha hawop hêñ anghel, ya nagpahlêk kana ha naaypa ya poon kayoy andungkêt. 36 Hiya êt ya mamaala kanlan kapareho na, ha pag-alíh la ha Egipo ha pamanyag hêñ kal-atan ya kapapaêpapah bayro ha Egipo, ha Dagat ya nag langan Naorit haka ha apatapo ya taon la ha kabalah-balahan. 37 Hiya êt hi apo Moises ya nag-habi ha kapareho na, ya wana, 'Hi Apo Namalyari ya mamilî hêñ mihay kapareho tamon Israelita hêñ mag-in propeta na, hêñ nanad kangko.' 38 Hiya êt, hi apo Moises, ya kalamo hêñ ninuno tamo hêñ nagtsipon hila ha kabalah-balahan, ya kinahabi hêñ anghel ha Tawtgug Sinai, ha kabalah-balahan, hêñ indin kana ya habi ni Apo Namalyari ya ampam-in biyay ya in-intsilga na kantamon kaapo-apoan na.

39 "Noa, a la ya hinonol hêñ ninuno tamo. A la ya tinanggap, ta labay lay na êt hêñ mag-orong ha Egipo. 40 Hêñ nabuyotan hi apo Moises bayro ha Tawtgug Sinai, ay kinahabi la ya kaka na, hi Aaron, ya panyag na hilan diyos-diyosan ya mamaala kanla gawan a la muwang no hinoy nalyari kan apo Moises ya nantan kanla hêñ ubat ha Egipo. 41 Kabay nanyag hilan rebulto hêñ alwan pêtêg ya diyos ya kalupan biseron baka. Pangayari ay nipamatsi hilan ayop ta in-arap la bayro ha rebulto. Nagkaluto hila haka nagpakahigla hila bayro hêñ nagsimba ha arapan hêñ habaytoy rebulto ya bat lan dinyag. 42 Gawan bayro, ay tinalibatokan hila ni Apo Namalyari haka na hila pinaulayan hêñ magsimba ha allo, buwan haka bêtêwêñ. Bayron natupad* ya impahulat ni Apo Namalyari ha mihay mâmipamwang hêñ an-ipaihip kana ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, 'Hikaw ya Israelita, alwan hiko ya pinamatsi yo hêñ ayop ha apatapo ya taon hêñ atsi kaw ha kabalah-balahan!'

43 Ya ampigêgêtan yo ay tolda nan alwan pêtêg hêñ diyos ya nag langan Moloc, haka ya bêbêtêwêñan nan diyos-diyosan Renfan.

* 7:42 Amos 5:25-27.

Yabay ya indukit yo ha kayo haka ansimbaén yo.

Kabay paalihén kataw di ta ipalako kataw ha kapatsi yo ha marayo pon ha balayan Babilonia.’’

⁴⁴ Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, “Kala-kalamo lan ninuno tamo ha kabalah-balahan ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana. Habaytoy palatandaan kanlan ninuno tamo ya a na hila paulayan. Ha panyag lan habaytoy Toldan Tsipan, ay tinoto lay impahlék ni Apo Namalyari kan apo Moises. ⁴⁵ Hén natsi hi apo Moises, ta hi apo Josue ya namaala kanlan ninuno tamo, ay gintan lay Toldan Tsipan ni Apo Namalyari di ha Canaan, hén nanugél hila di, hén panga-ubat lan impaalih ni Apo Namalyari ya manan ampiapaidi bayri. Atsi ya pon di ya habaytoy Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan la kana, hén panaon ni Arin David. ⁴⁶ Hi Arin David ay iningalwan ni Apo Namalyari haka kinotang na kan Apo Namalyari no malyari yan mangipairéng[†] hén paidyanan na, ya mapagsimbaan kana, hén ninuno tamon kaapo-apoan ni apo Jacob. ⁴⁷ Yan ya anak ni Arin David, hi Arin Solomon ya nakapipairéng hén habayto.

⁴⁸ “Noa, hi Apo Namalyari, ya ayn kapantag, ay a ya ampaidi ha bali ya dyag hén tawo, ta êmén di ya hinulat ni Propeta Isaias, ya wanhan hulat,

⁴⁹ Wanhan Panginoon, “Ampamaala ko ha langit haka ha luta.

Kabay panyag yo ko man hén bali, ay a ya maipareho ha ampaidyanan ko,

⁵⁰ gawan ha hiko ya nanyag hén kaganawan.”’’‡

⁵¹ Inhundo ni Esteban ya pamaghabi na, ya wana, “Kakakdêyan ulo yo! Angga amêhén ay nanad kaw kanlan a ampanonol kan Apo Namalyari, ta a yo labay gilamén ya habi na. Nanad kaw hén ninuno yo, ya a hinumonol ha kalabayan hén Espiritu ni Apo Namalyari. ⁵² Hilay mámipamwang hén an-ipayhip kanla ni Apo Namalyari, ay naubuh hén pinairapan lan ninuno yo! Pinatsi lay in-utoh na ya namipapêt ha pamanlumaténg di hén Mesias, ya Cristo, ya impulong yo bayo impapatsi yo. ⁵³ Hikaw pon êt ya nananggap hén Kautuhan ni Apo Namalyari ya indin lan anghel kanlan ninuno tamo, bayo a yo ya hinonol.”

Pinagbabato la hi Esteban angga ha hiyay natsi

⁵⁴ Pamakagilam lan ampamaala ha hinabi ni Esteban, ay hadyay tulaw la.

⁵⁵ Noa, atsi kan Esteban ya kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Naningla ya ha langit haka nahélék nay kapahiléw ya kahampatan ni Apo Namalyari ya ayn kapantag. Nahélék na êt hi Apo Jesus ya nakairéng ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. ⁵⁶ Kabay wana, “Awkéh! Hélkén yo! Nakaloat ya langit haka nakairéng ya ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo!”

⁵⁷ Tinagpénan lay tèkk la ta éndat la no andéméhén na hi Apo Namalyari. Nipan-angaw hila gawan huluk la, haka piniaagnan la yan dinawhong hi Esteban. ⁵⁸ Pinigogoluyan la yan paawah ha balayan Jerusalem ta pinagbabato la ya. Hilay tistigos ya naghabin kalaraman ya halanghang kan Esteban, ay namibalag hén takop lay pangkébél ha bitsih hén miyah lalaki ya nag langan Saulo. ⁵⁹ Kaban ampicabatoan la ya, ay ampanalanganin ya, hi Esteban, ya wana, “Panginoon Jesus, ipaulay kina kamo ya kaélwa ko.” ⁶⁰ Nandoko ya bayo ya nan-angaw hén hadyay hékaw, ya wana, “Panginoon, patawarén mo hila di ha dinyag la kangko.” Natsi yay na bayto.

† 7:46 Awit 132:2-5. ‡ 7:50 Isaias 66:1-2.

8

¹ Hinumigla hi Saulo ha pamatsi la kan Esteban.

Ampairapan ni Saulo hilay ampaniwala kan Apo Jesus

Paubat ha allon habayton pinatsi hi Esteban, ay pinairapan hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Kabay nanga-pitatayak hila ha probinsyan Judea haka ha probinsyan Samaria. Hilay labinloway apostol tana ya nabalag ha Jerusalem. ² Ya bangkay ni Esteban etaman, ay in-ilbêng hên kayêngênan lan mangangêd, ya mapanhemonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari.

³ Noa, hi Saulo ay ampakikwanan na hilan pairapan haka ubuhêna hila dayi hên patsêna hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta anhowênen-howênen na hila ha binali-bali, ta hinoman ya mahêlêk na kanlan anhumonol kan Apo Jesus, mag-in lalaki o babayi, ay andakpêna hilan angguluyêna hêngétan ha hukulan.

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ay intoro ha probinsyan Samaria

⁴ Hilay ampaniwala kan Apo Jesus etaman, ay nanga-pitatayak, haka ay idi hila man hên milatêng, ay an-ipamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ⁵ Hi apostol Felipe ay nilumohan ha mihay mahlay ya balayan ya angkasakopan hên Samaria ta impamwang na kanlan atsi bayro ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligas ya pinili ni Apo Namalyari hêna mamaala. ⁶ Hêna nagilam la ya panoro ni apostol Felipe, haka angkahêlêk lay kapapaêpapah ya andaygêna, ay ginilam lan mangêd ya an-itoro na. ⁷ Mal-at ya nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha kaatag, ya nipan-angaw hêna inumalih hila hêna ampaalihêna hila ni apostol Felipe. Kal-atan ya a maigalaw ya lawini, haka kal-atan ya pilay, ya nangabatsikwad ya bitsih, ay ampakabitay na. ⁸ Kabay hadyay higla lan ampaidi bayro ha balayan hêna Samaria.

⁹ Noa, main mihay lalaki ya nag langan Simon, ya ampaidi bayro, ya ampaghalumangka paubat hêna hato pon. Kabay hilay taga-Samaria ay ampag-êpapah kana. An-ipaglambung na ya hiyay mihay makhaw ya ampamaala. ¹⁰ Anggilamêna yan kaganawan taga-Samaria, hilay mangabandi haka hilay mangairap. Ya panabêt la kan Simon, ay hiyay Kapangyarihan hêna mihay diyos, ya ambaêgêna lan Makhaw. ¹¹ Ampaniwalan la ya gawan nabuyot yay nan ampaghalumangka haka nabuyot hilay nan ampag-êpapah ha andaygêna. ¹² Noa, hêna naniwala hila ha impamwang kanla ni apostol Felipe ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, haka ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Mesias, ay nagpabawtismo hilay lalaki haka babayi ha langan ni Apo Jesu-Cristo. ¹³ Hi Simon ay naniwala etaman, haka panga-ubat na hêna binawtismoan, ay nakilako ya kan apostol Felipe haka ampag-êpapah ya ha kapapaêpapah ya andaygêna ni apostol Felipe.

¹⁴ Hêna nagilam lan apostol ha Jerusalem, ya ampaniwala hilay nay taga-Samaria ha habi ni Apo Namalyari ya intoro ni apostol Felipe, ay in-utoh la hi apostol Pedro haka hi apostol Juan bayro. ¹⁵ Paglatêng lan apostol Pedro ay impanalangin la hila bayro ya naniwala kan Apo Jesus ta êmén humapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁶ Dinyag lay habayto gawan ya Espiritu ni Apo Namalyari ay a pon hinumapat kanlan taga-Samaria, ta binawtismoan hilan bat ha langan ni Panginoon Jesus. ¹⁷ Impalunto lan

apostol Pedro ya gamêt la kanlan nipaniwala kan Apo Jesus, biha hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari.

¹⁸ Hêñ nahêlêk ni Simon ya kapapaêpapah ya dyag hêñ Espiritu ni Apo Namalyari ya hinumapat ha pinayluntoan lan gamêt lan apostol, ay inamlog na kanlan apostol ya pera, ¹⁹ ya wana, “Dyanan yo ko etaman hêñ kapangyarihan, ta êmén hinoman ya paluntoan kon gamêt ay mahapatan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari.”

²⁰ Noa, hinabi kana ni apostol Pedro, ya wana, “Hika haka ya pera mo ay mipalako ha impiyerno gawan êndat mon mahaliw moy an-idigalo ni Apo Namalyari. ²¹ A na ka dinyanan tungkulon ni Apo Namalyari hêñ kilamo ha panoro naêñ gawan alwan ustô ya nakêm mo ha arapan na. ²² Paghêhêan haka talibatokan minay pamanyag karawakan, haka ka makiingalon man-alangin ha Panginoon ya dayi ay patawarên ka ha karawakan ya an-ihipêñ mo. ²³ Ta angkahêlêk ko ya gawan hadyay kahêm mo ay anhumahakit ya nakêm mo, haka a ka makaalih ha pangaipoh mo ha pamanyag kasalanan.”

²⁴ Hinabi ni Simon kanlan apostol Pedro, ya wana, “Ampakihabi ko awud kamoyu ya ihalangin yo ko ha Panginoon, ta êmén ko a maranasan ya hatoy hinabi yo kangko!”

²⁵ Pangayari lan nanoro hêñ Mangangêd ya Habi ya nagilam la kan Panginoon Jesus, haka namaptêg ha nahêlêk la hêñ hiyay kalamo la, ay nag-orong hila ha Jerusalem hi apostol Pedro haka hi apostol Juan. Ha pag-orong la ay an-ipamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha kalan baryo ha probinsyan Samaria.

Hi apostol Felipe haka ya mihay taga-Etiopia

²⁶ Hi Felipe etaman, ay main mihay anghel hêñ Panginoon ya naghabi kana, ya wâna, “Tampol kan magtagloh ha dapit timog ha dann ha kabalah-balahan ya angkaubat ha Jerusalem ha palako ha balayan Gaza.” ²⁷ Tampol yan nammita hi Felipe. Kaban atsi ya ha dann, ay nahêlêk nay mihay pinagtsiwal-an hêñ poon lan bansom Etiopia, ya reyna o Candace. Habaytoy pinagtsiwal-an, ay ampamaala ha kaganawan pibandian nan habaytoy reyna. Angkaubat ya ha Jerusalem ta nagsimba ya kan Apo Namalyari. ²⁸ Pauli yay na hêñ habayto hêñ nakahakay ha kalesa. Ambahaen nay habi ni Apo Namalyari ya inhulat ni Propeta Isaias, ya mihay mâmipamwang hêñ an-ipahip kana ni Apo Namalyari. ²⁹ Hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari kan apostol Felipe, ya wana, “Pakarani ka ha anhakyan nan habain haka makipantag ka kana.” ³⁰ Nuwayun nagpakarani hi apostol Felipe haka ya nanggilam hêñ inhulat ni Propeta Isaias, ya ambahaen hêñ hatoy pinagtsiwal-an. Kinotang na ya, “Angkaintindihan moy habain ya ambahaen mo?”

³¹ Wanan pinatsiwal-an, “Ay-êmén kon maintindihan ya habaytsi no ayn mamipamulah kangko?” Hinagyat na hi apostol Felipe hêñ mikno ha dani na. ³² Habaytoy Kahulatan ya ambahaen na ay impahulat* ni Apo Namalyari kanan mihay mâmipamwang na ya hi Propeta Isaias. Êmén ya di:

“Hiyay nanad tupa ya anggêtan ha paypatsan,

nanad ya êt hêñ biseron tupa ya ayn labak kaban an-orogan.

Pinaulayan na hila.

³³ Hiyay minusmus haka impakarêng êy. Intad la yan ayn karapatan.

Ayn yan kaapo-apoan,

* ^{8:32} Isaias 53:7-8.

ta pinaipêk lay biyay na di ha luta.”

³⁴ Hinabi nan pinatsiwal-an kan apostol Felipe, ya wana, “Ipalinaw mo raw kangko no hinoy an-ungkatén nan mámpamwang ni Apo Namalyari, ha binasa ko, ya sarili na, o kaatag?” ³⁵ Impalinaw ni apostol Felipe, ya tungkol kan Apo Jesus ya habayto. Ya hiyay Mámiligtas ya an-éngganan la, ya nilumaténg. Biha impalinaw na êt kana ya kaatag pon ya tungkol ha Mangêd ya Habi. ³⁶ Ha pamammitta la ay nilaténg hila ha mihay legal ya nag lanêm. Kabay wanana pinatsiwal-an, “Main lanêm di. Malyari mikinan bawtismoan?” ³⁷ (Hinabi kana ni apostol Felipe, ya wana, “Malyari, no ampaniwala kan boon nakêm.” Naghabi ya etaman, “Ampaniwala ko ya hi Apo Jesu-Cristo ay anak ni Apo Namalyari.”)

³⁸ Pinatêgén nan pinatsiwal-an ya kalesa, ta nunaoy hila hên nilumohan ha lanêm, ta binawtismoan na ya ni apostol Felipe. ³⁹ Pag-alih la ha lanêm, ay kingwa hi apostol Felipe hén Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat hén habayto ay a yay na nahélék hén hatoy pinatsiwal-an. Émbayro man, ay inhundoy nay pamammitta na hén hadayay higla. ⁴⁰ Hi apostol Felipe etaman, ay namwangan na ya hiyay gintan hén Espiritu ni Apo Namalyari ha balayan Azoto. Paubat bayro ay impamwang nay Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha balang balayan ya angkadanan na, angga ha niabot ya ha balayan Cesarea.

9

Hén naniwala hi Saulo kan Apo Jesu-Cristo

(Dyag 22:6-16; 26:12-18; Galacia 1:11-17)

¹ Kanan habayto, ay pan-ihundo ni Saulo ya pamalimo haka pamatsi na kanlan ampaniwala ha Panginoon. Dinumani ya ha pinakapoon pari, ² ta nakikwa yan kahulatan ya main yan tungkulán hén humwén ha hinoman ya sinagoga ha balayan Damasco, ta êmén na hila dakpén hén gapohén, hén gétan ha Jerusalem ya hilay ampaniwala ha toro ni Panginoon Jesu-Cristo, mag-in lalaki o babayi.

³ Ha pammitta na, hén narani yay na ha Damasco, ay namakonkaynaman, ay main kapahiléw ya ubat ha langit ya nakapalibot kana. ⁴ Nihubhub ya ha luta, biha main yan nagilam ya naghabi kana, ya wana, “Saulo, Saulo! Awta ampairapan mo ko?”

⁵ Kabay nangotang etaman hi Saulo, “Hino ka, Panginoon?”

“Hiko hi Jesus, ya ampairapan mo.” wanana habi. ⁶ “Miréng ka haka pakha ka ha balayan Damasco, ta habiên la kamo bayro ya dapat mon daygén.”

⁷ Nakatsigag hilay kalamo ni Saulo. Nagilam lay habi noa, ayn hilan mahélék. ⁸ Niréng hi Saulo, haka immukat nay mata na, noa, a yay nan makahélék. Kabay inakay la ya tana hén palako ha Damasco. ⁹ Tatloy allo yan a ampakahélék. A ya êt nangan haka niném.

¹⁰ Bayro ha Damasco ay main mihay ampaniwala kan Apo Jesus ya nag langan Ananias. Kinahabi yan Panginoon ha pahalumata, ya wana, “Ananias!”

Kabay naghabi hi Ananias, ya wana, “Hino awud ya habayto Panginoon?”

¹¹ Wanana Panginoon kan Ananias, “Magtagloh ka ha bali ni Judas, bayro ha dann ya ambaégén lan Matoynung, ta ikotang mo ya mihay lalaki ya taga-Tarso. Ya langan na ay Saulo, hiyay ampanalangin améhén. ¹² Ha mihay

pahalumata, ay nahêlêk na ka hên anhumwên ha ampaidyanan na bayo impalunto moy gamêt mo kana ta êmên ya makahêlêk.”

¹³ Noa, hinabi ni Ananias, ya wana, “Panginoon, mal-at ya namihumbung kangko hên tungkol kanan habain, haka tungkol ha pamarusa na kanlan ampaniwala kamo ha Jerusalem. ¹⁴ Haka atsi ya di ha Damasco hên main tungkulon ya naubat kanlan ampamaala kanlan pari hên dakpên na hilay ampagsimba kamo.” Habaytoy hinabi ni Ananias.

¹⁵ Noa, wan'an Panginoon kana, “Êmbayro man, ay lakwên mo ya, ta hiya ya pinili ko hên mamipamwang hên tungkol kangko, kanlan alwan Israelita haka kanlan poon la, haka kamoyun Israelita. ¹⁶ Hikoy mamipamwang kana hên kal-atan ya kairapan ya dapat nan têêhêna ta êmên maipamwang ya tungkol kangko.”

¹⁷ Kabay nammita yay na hi Ananias ta hinumwên ya ha andyanan ni Saulo. Impalunto nay gamêt na kana ta wana kan Saulo, “Patêl, in-utoh na ko ni Panginoon Jesus, ya nagpahlêk kamo ha dann hên palako ka bayri. In-utoh na ko bayri ta êmên ka makahêlêk oman, haka ka mahapatan hên Epiritu ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan.” ¹⁸ Namakonkaynaman ay main natata ya nanad hikhik hên kênan lanêm ya naubat ha mata ni Saulo, haka yay na nakahêlêk. Nirêng yay na, ta tampol yay nan nagpabawtismo. ¹⁹ Pangayari, ay nangan yay na haka nag-orong ya hêkaw na.

Ya paypamwang ni Saulo ha Damasco

Nanugêl ya bayro ha Damasco hi Saulo hên ungnoy allo kanlan ampaniwala kan Apo Jesus. ²⁰ Tampol nan impamwang ha mal-at ya sinagoga, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo Namalyari.

²¹ Ampag-êpapah hilay kal-atan ya ampakagilam hên panoro na. Hinabi la, “Hiyay namairap kanlan nipaniwala kan Apo Jesus ha Jerusalem. Haka atsi ya di ha Damasco hên main tungkulon ya naubat kanlan ampamaala kanlan pari ha Jerusalem hên gapohêna hilay ampagsimba kan Apo Jesus hên gêtan hila ha arapan la ha Jerusalem.”

²² Noa, lalon hinumkaw ya nakêm ni Saulo haka hiyay nag-in magaling ha pamaptêg na hên tungkol kan Apo Jesus, ya hiyay Cristo, ya impangakon Mâmiligas, ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ya an-êngganan la. Kabay hilay Israelita bayro ha Damasco, ya anhumalanghang kan Saulo, ay ayn mahabi kana.

²³ Hêna nakalabah ya ungnoy allo, ay pinulong la yan poon lan Israelita. ²⁴ Allo-yabi, ay nakal-an hilan manambang kana ha paawah ha balayan, ta labay la yan patsên. Noa, namwangan ni Saulo ya habayto. ²⁵ Kabay mihay yabi ay pinakno la hi Saulo ha mahlay ya lubon hên hilay nahagyat nan maniwala kan Apo Jesus, ta in-antotoh la ya ha paka hên matag-ay ya bakod hên Damasco, ta êmên ya makatakah ha namulong kana.

Ya pamag-orong ni Saulo ha Jerusalem

²⁶ Paglatêng ni Saulo ha Jerusalem, ay labay na dayi hên makilamo kanlan ampaniwala kan Apo Jesus. Noa, nalimwan hila kana, ta a hila maniwala ya ampaniwala yay na etaman kan Apo Jesus, hi Saulo. ²⁷ Noa, nilamoan na ya ni Bernabe kanlan apostol. Ta impamulah na kanla no ay-êmên nan nahêlêk ni Saulo ya Panginoon, hên atsi ya ha dann. Hinabi na êt ni Bernabe kanla ya kakhawan nakêm ni Saulo hên namipamwang hên tungkol kan Apo Jesus ha Damasco. ²⁸ Paubat hên habayto, ay kala-kalamo la yay na hi Saulo hên

ampanoro ha Jerusalem. Kakhawan nakêm na hên ampanoro hên tungkol kan Panginoon Jesus. ²⁹ Main êt bayro hên Israelita ya ampaghabin Griego. Hi Saulo ay nakihabi kanla, haka nakihubakan ya kanla, kabay labay la yan patsên. ³⁰ Hêñ namwangan lan ampaniwala kan Apo Jesus ya labay la yan patsên, ay in-atêl la ya hi Saulo ha balayan Cesarea, haka la ya pinabita ha balayan hêñ Tarso.

³¹ Gawan êmbayroy nalyari, ay tinunggên pon ya gulo ha boon probinsyan Judea, probinsyan Galilea, haka ha probinsyan Samaria, kabay main pon kapatêkbêkan hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Angkapahanan hila, haka antumaniêh ya paniwala la gawan ha hawop hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha ampamiyay hila hêñ main galang ha Panginoon.

Hi apostol Pedro ha balayan Lida haka ha balayan Jope

³² Hi apostol Pedro etaman, ha pamanlumagay na hêñ maniraw kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiniraw na hilay ampaniwala ha balayan Lida. ³³ Bayro nan nahêlêk ya mihay lalaki ya nag langan Eneas, ya nakakatuloy hêñ waloy taon gawan nalumpo ya. ³⁴ Wani apostol Pedro kana, “Eneas, inalih ni Panginoon Jesu-Cristo ya hakit mo. Mirêng ka ta ikumpini minay angkatuluyan mo.” Tampol yan nirêng etaman. ³⁵ Kaganawan lan atsi bayro ha balayan Lida haka hilay taga patal Saron, ay nakahêlêk kan Eneas ya ampakabitay na, kabay naniwala hila ha Panginoon.

³⁶ Ha balayan Jope ay main mihay babayi ya hi Tabita ya ampaniwala kan Apo Jesus. Ya langan na ha habin Griego ay Dorcas, ya labay habiêñ oyya. An-iubuh nay panaon na ha pamanyag hêñ kangêran, ta anhawpan nay mangairap. ³⁷ Kanan habayto ay nagkahakit ya haka natsi. Pinunahan lay bangkay na ta in-unik lay na ha mihay kuwarto ha tag-ay. ³⁸ Napidani ya balayan Jope haka ya balayan Lida, kabay hêñ nabalit-an lan ampaniwala kan Apo Jesus ha Jope, ya atsi ya ha Lida hi apostol Pedro, ay namiutoh hilan loway lalaki ya makihabi ya tampol yan maniraw ha Jope.

³⁹ Nakilako ya etaman kanla. Panlumatêng la bayro ay gintan la ya ha kuwarto ya nag bangkay. Hilay babayi ya bawo, ay naubuh hêñ ampanangih gawan natsi ya hi Dorcas, ay napaidani kan apostol Pedro ta impakit la kana ya takop la, ya tinayi na hêñ haton angkabiyyay ya pon. ⁴⁰ In-ubuh na hilan pinaawah ni apostol Pedro ta nandoko yan nanalangin. Pangayari ay inarap nay bangkay ni Tabita, ta wana, “Tabita, mimata ka!” Tampol nan immukat ya mata na ni Tabita. Hêñ nahêlêk na hi apostol Pedro, ay nikno yay na. ⁴¹ Tinalan ni apostol Pedro ya gamêt na, ta hinawpan na yan mirêng. Bayo binaêg na hilay ampaniwala kan Apo Jesus, kalamo hilay bawo ta in-arap na ya kanla hi Dorcas, ya biniyay oman. ⁴² Habaytsi ya nalyari ay namwangan ha boon Jope, kabay mal-at ya naniwala ha Panginoon. ⁴³ Hi apostol Pedro ay nabuyot hêñ nanugêl ha Jope ha bali ni Simon, ya máy-il-an hêñ balat ayop ta daygêñ hêñ hino-hino kay na hêñ ya dyag.

10

Hi apostol Pedro haka hi Cornelio

¹ Ha balayan Cesarea ay main lalaki ya nag langan Cornelio. Hiya ay kapitan hêñ hundaloh ya taga-Roma. Ya baêg kanlan pangkat na, ay hundalon Italia. ² Maka-Diyos hi Cornelio. Hiya haka hilay kaganawan kalamo na ha bali na ay ampagsimba kan Apo Namalyari. Panay yan ampanalangin, haka ampanawop kanlan Israelita ya mangairap. ³ Mihay maapon hêñ mag-aalas

tres, ay nakahalumata yan mihay anghel ni Apo Namalyari ya hinumwén ha bali na, ya wana, "Cornelio!"

⁴ Hadyay limo nan ampamakapopoh hén naghabi, ya wana, "Hino ya habayto, Panginoon?"

Wánan anghel, "Ginilam ni Apo Namalyari ya panalangin mo kana, haka nahélék nay pamanawop mo ha mangairap. ⁵ Mamiutoh ka améhén hén ungnoy lalaki ha balayan Jope, ta alapén la ya mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro. ⁶ Atsi ya bayro ha bali ni Simon, ya mihay máy-il-an hén balat ayop, ta daygén hén hino-hino kay na hén ya dyag. Ya bali na ay atsi ha laylay hén dagat." ⁷ Pamakaalíh hén anghel, ay binaêg ni Cornelio ya lowa kanlan ampaghuyo kana, haka mihay hundaloh na ya kapareho nan maka-Diyos.

⁸ Impamwang na kanla ya nalyari, bayo in-utoh na hila ha balayan Jope.

⁹ Hén humonoy allo, hén mag-uugtoy na, ay atsi hilay na ha dann ya pa-howén ha Jope. Hi apostol Pedro etaman, ay nunik ha napatal ya bubungan bali ta manalangin. ¹⁰ Kaban ampanluto hilay kalamo na, ay matsu yay nan lonoh, haka nakahalumata ya. ¹¹ Nahélék nay langit ya nagloat, biha main yan nahélék ya nanad mahlay ya uwéh ya an-i-antotoh ha luta ya nakabitsin ha apat ya duyo. ¹² Atsi bayro ya hinon bawal lan kénéâen hén hilay Israelita. Main hino-hino kay na hén ya mahlay ya ayop, boy ya nanad ha utan, haka ya kaatag ya manok lalé ya imbawal kanla. ¹³ Nagilam nay habi ya wana, "Mirêng ka, Pedro. Mamatsi kan kénéâen mo!"

¹⁴ Noa, wani apostol Pedro, ya wana, "Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan hén imbawal kannaêen Israelita."

¹⁵ Nagilam nay na êt oman ya naghabi kana, ya wana, "Alwa minan itad hén bawal, ya maékan, ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari."

¹⁶ Katatlon nagilam haka nahélék ni apostol Pedro ya habayto. Pangayari, ay nagtag-ay ha langit ya habaytoy nanad uwéh ya nakaantotoh.

¹⁷ Hén ampapakaihipén ni apostol Pedro ya nahalumata na, ay lumaténg hilay in-utoh ni Cornelio ta namwangan lay nay bali ni Simon, ya máy-il-an hén balat ayop. ¹⁸ Namaêg hila, ya wanla, "Main ampanugél di ya nag langan Simon Pedro?"

¹⁹ Ampapakaihipén na pon ni apostol Pedro ya labay habiên hén nahalumata na hén hinabi kana hén Espiritu ni Apo Namalyari, ya wana, "Main tatloy lalaki di ya ampanapol kamo. ²⁰ Kabay magtaoy kay na ta paan kan mag-alangan hén kilako kanla ta hiko ya namiutoh kanla." ²¹ Kabay nagtaoy hi Pedro ta hinabi na kanlan ampanapol kana, ya wana, "Hiko ya antapoléñ yo. Hinoy maihawop ko kamoyú?"

²² "In-utoh kay di ni Kapitan Cornelio. Hiyay ampagsimba boy mahonol kan Apo Namalyari, haka hiyay anggalangén lan Israelita. Kinahabi yan mihay anghel ni Apo Namalyari ya ipaalap na ka, ta êmén na magilaman ya pamipamwang mo." ²³ Pinahowén na hila ni Pedro ha laléñ bali. Hinagyat na hila hén matuloy bayro hén yabin habayto.

Hén humonoy allo, ay nakilako yay na kanla. Nakilako hila etaman kanla ya ungnoy ampaniwala kan Apo Jesus ya taga-Jope. ²⁴ Hén humonoy allo, ay nilumaténg hilan Pedro ha balayan Cesarea. Ampangénggan ana hi Cornelio, hilay kamag-anak ni Cornelio, haka hilay manténg kabalay ni Cornelio, ya hinagyat na. ²⁵ Hén anhumwén dayi hi apostol Pedro ay timupa ya ni Cornelio, hén nanlokob ha arapan ni apostol Pedro ta simbaén na ya dayi. ²⁶ Noa, hinabi ni apostol Pedro kana, ya wana, "Mirêng ka. Paan mo

kon simbaen ta tawo kon bengat.” ²⁷ Hêñ an-ihundo lay pamihabi la hêñ pahowén ha bali, ay nahélek ni apostol Pedro ya kal-atan tawo ya nakatsipon bayro. ²⁸ Wana kanla, “Muwang yoy na ya bawal ha Kautuhan naen Israelita hêñ makilamo o maniraw ha alwan Israelita. Noa, impamwang na kangko ni Apo Namalyari ya hinoman ay paan kon itad hêñ narêmek. ²⁹ Kabay hêñ impalako yo ko, ay a ko nag-alangan hêñ nakilako. Haka labay kon mamwangan no awta impaalap yo ko.”

³⁰ Kabay hinabi ni Cornelio, ya wana, “Main nanan apat ya allo, ha êmén di êt ya oras hêñ mag-aalas tres hêñ maapon, hêñ ampanalangin ako bayri ha bali ko, ay namakonkaynaman, ay main nirêng ha arapan ko ya mihay lalaki ya nakatakop hêñ ampakahiléw. ³¹ Hinabi na kangko, ya wana, ‘Cornelio! Girilam ni Apo Namalyari ya panalangin mo kana, haka nahélek nay panawop mo karlan mangairap. ³² Mamiutoh kan ungnoy lalaki ha balayan Jope ta alapên la ya mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro. Atsi ya bayro ha bali ni Simon, ya mihay máy-il-an hêñ balat ayop ta daygén hêñ hino-hino kay na hêñ ya dyag. Ya bali na ay atsi ha laylay hêñ dagat.’ ³³ Kabay tampol katan impaalap. Halamat etaman ta nakilako ka bayri. Naka-tsipon kay di ha hêlek ni Apo Namalyari, ta êmén naen pakagilamén ya impahabi hêñ Panginoon kamo.”

Ya paypamwang ni apostol Pedro

³⁴ Nanoro yay na hi apostol Pedro, ya wana, “Muwang kinan taganán pêtèg ya pamanlêk ni Apo Namalyari ha tawo ay pantag. ³⁵ Anlugurêñ nay hinoman ya main limo kana haka ampanyag hêñ kalabayan na, kaapo-apoan man ni apo Israel o alwa. ³⁶ Muwang yoy na ya Mangéd ya Habi, ya impamwang nay na kannaen Israelita ya tungkol ha pamakiúmang tamo kana gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon hêñ balang miha. ³⁷ Muwang yo etaman ya nalyari ha boon probinsyan Judea, paubat ha probinsyan Galilea hêñ namipamwang hi Juan Bautista hêñ tungkol ha pamawtismo. ³⁸ Muwang yo etaman ya tungkol kan Apo Jesus ya taga-Nazaret. Impahapat ni Apo Namalyari kana ya Espiritu na haka kapangyarihan na. Nammita ya ha ay-iri man ya legal, hêñ ampanyag hêñ panay kangêran. Gawan atsi kana hi Apo Namalyari ay ampaalihêñ na etaman hi Satanas, ya ampamairap kanlan kaatag.

³⁹ “Hikay ya apostol ni Panginoon Jesu-Cristo, ay ampamaptêg ha kaganawan kapapaépapah ya dinyag na, ha legal naen ha Jerusalem, haka ha kaatag êt ya balayan ha Israel. Embayro man, ay impapatsi la yan impako ha koros. ⁴⁰ Noa, hêñ nalabah ya tatloy allo, ay biniyay yan oman ni Apo Namalyari, haka ya nagpahlêk kannaen. ⁴¹ Hikay ay nakaaém na hêñ biniyay yan oman ni Apo Namalyari. A ya nagpahlêk ha kal-atan, noa, kannaen bat hêñ pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaptêg ya nabiyay yan oman hi Apo Jesus. ⁴² Hikay ya in-utoh na hêñ maypamwang hêñ Mangangéd ya Habi tungkol kana, haka hêñ mamaptêg ya hiyay pinili ni Apo Namalyari hêñ manatol kanlan natsi haka kanlan angkabiyyay, ha lumatêng ya allo. ⁴³ Hiyay impamwang lan mámpamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, hêñ haton lagi. Impapêt la, ya mapatawad ya kasalanan lan maniwala kana gawan ha kapangyarihan na.”

Hilay alwan Israelita ay ampananggap hêñ Espiritu ni Apo Namalyari

⁴⁴ Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pedro, ay hinumapat ya Espiritu ni Apo Namalyari kanlan Cornelio ya ampanggilam hēn toro na. ⁴⁵ Nipag-épap hilay Israelita ya taga-Jope, ya ampaniwalay na kan Apo Jesus, ya kalamo ni apostol Pedro, no awta hinumapat ya Espiritu ni Apo Namalyari kanlan Cornelio, ya alwan Israelita. ⁴⁶ Muwang lay habayto, ta nagilam la hilan Cornelio hēn ampaghabi hēn hino-hino kay na hēn ya habi, ya a la muwang, ha pamagpuri la kan Apo Namalyari. Kabay hinabi ni apostol Pedro, ya wana, ⁴⁷ “Hinumapat kanlay Espiritu ni Apo Namalyari hēn nanad ha nalyari kannaēn hēn Israelita. Yarin a hila mabawtismoan agyan alwa hilan Israelita!” ⁴⁸ Biha in-utoh ni apostol Pedro ya bawtismoan hilan Cornelio ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo. Pangayari ay pinakihabi lan Cornelio kan apostol Pedro ya paidi ya pon bayro hēn ungnoy allo.

11

Ya pamipamwang ni apostol Pedro kanlan patêl ha Panginoon ya angkapisi-tsitsipon ha Jerusalem

¹ Namwangan lan apostol haka hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo ha probinsyan Judea, ya hilay alwan Israelita, ay ampaniwalay na ha habi ni Apo Namalyari. ² Hēn nag-orong hi apostol Pedro ha Jerusalem, hinabyanan la yan kapareho nan Israelita. An-ipalékpêk la ya dapat patuli hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hēn madyanan hilan biyay ya ayn angga. ³ Hinabi la kan apostol Pedro, ya wanla, “Hinumwēn ka ha bali lan alwan Israelita, haka nakiaēm ka êt kanla!” ⁴ Kabay impamwang na kanla ya nalyari paubat hēn nakahalumata yan hatoy nanad uwēh kaban ampanalangin ya.

⁵ Wana kanla, “Hēn atsi ko ha Jope hēn ampanalangin, ay nakahalumata ko. Nakahēlēk akon nanad mahlay ya uwēh ya nakabitsin ha apat ya duyo ya an-i-antotoh ha dani ko, ya ubat ha langit. ⁶ Pinakapopoh ko yan mangēd ya habayto bayo nahēlēk ko bayro ya kaganawan ayop ya bawal tamon kēnaēn hēn hikitamoy Israelita. Main bayro hēn mahlay ya ayop haka ya nanad ha utan haka ya kaatag ya manok lalē ya bawal kantamo. ⁷ Nagilam koy habi, ya wana, ‘Mirēng ka, Pedro. Mamatsi kan kēnaēn mo!’ ⁸ Noa, wangko, ‘Panginoon, a ko madyag ya habain. A ko êt nangan hēn bawal kannaēn Israelita.’ ⁹ Nagilam kina êt oman ya habi ya ubat ha langit, ya wana, ‘Alwa minan itad hēn bawal, ya maēkan ya a nay nan an-ibawal ni Apo Namalyari.’ ¹⁰ Katatlon oman nalyari ya habayto. Pangayari, ay ginuloy ya habaytoy nanad uwēh hēn patag-ay ha langit.

¹¹ “Kanan habayto, ay main nilumatēng ha bali ya andyanan ko, ya tatloy lalaki ya in-utoh ni Cornelio, ya mihay alwan Israelita, ya ampaidi ha Cesarea. ¹² Hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari ya paan akon mampotog hēn kilako kanla, agyan alwa hilan Israelita. Main etaman anēm ya patêl ha Panginoon ya taga-Jope, ya nakilamo kangkon palakon Cesarea, haka hikay ay hinumwēn ha bali lan Cornelio. ¹³ Hinabi ni Cornelio kannaēn ya nakahēlēk yan anghel ha bali na, ya wana kana, ‘Mamiutoh kan mangalap hēn mihay lalaki ya nag langan Simon Pedro ha balayan Jope. ¹⁴ Habiēn na kamoyu no ay-ēmēn mailigtas ha parusa ya ayn anggaan ya kaganawan ya atsi ha bali mo.’

¹⁵ “Hēn nag-umpisa kon naghabi kanla, ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari, hēn nanad êt ha panhumapat na kantamo hēn haton

una. ¹⁶ Napanêmtêman ko bayto ya hinabi ni Panginoon Jesu-Cristo, ya wana, ‘Lanêm ya ginamit ni Juan hên namawtismo ya. Noa, hikaw ay bawtismoan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ipahapat na kamoyu.’ ¹⁷ No impahapat ni Apo Namalyari ya Espiritu na kanla, hên nanad ha impahapat na kantamo, hên babayo kitamo hên naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ay ayn akon tungkulun hên manalanghang kan Apo Namalyari!” Habayto ya hinabi ni apostol Pedro.

¹⁸ Hên nagilam lay hinabi na, ay intêgén lay pamamintas la kana, ta nagpuri hilay na kan Apo Namalyari, ya wanla, “No êmbayro awud, ay dinyanan ni Apo Namalyari ya alwan Israelita, hên panaon, hên maghêhê ha kasalanan la, ta êmêne hila madyanan hên biyay ya ayn angga hên kalamo na.”

Hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Antioquia

¹⁹ Paubat hên haton pinatsi hi Esteban, ay hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ay nanga-pitatayak gawan ha haday pamairap kanla. Main nipalako ha probinsyan Fenicia, ha Chipre, haka ha balayan Antioquia. Ayiri hila man hên nilatêng, ay impamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Noa, intoro lan bat ya habayto, kanlan Israelita. ²⁰ Noa, kalamo la hilay kaatag ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya taga-Chipre haka ya taga-balayan Cirene, ya namipamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus kanlan Griego* hên nilumatêng hila ha Antioquia. ²¹ Atsi kanlan nanoro ya kapangyarihan hên Panginoon, kabay mal-at ya naniwala kana.

²² Namwangan lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ya angkalyari ha Antioquia. Kabay in-utoh la hi Bernabe hên maniraw ha Antioquia. ²³ Hên nilatêng bayro hi Bernabe, ay nahêlêk nay iningalwan ni Apo Namalyari ya hilay taga-Antioquia. Hiyay bapan higla. Inaralan na hila ya ihundo lay paniwala la kan Panginoon Jesus hinoman ya malyari. ²⁴ Gawan mangêd ya hi Bernabe, haka ampamiyay ya ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka makhaw ya paniwala na, ay mal-at êt ya naniwala ha Panginoon.

²⁵ Pamakayari, ay nagtagloh hi Bernabe ha balayan Tarso, ta tapolên na hi Saulo. ²⁶ Hên natapol na ya, ay pinagkalamo na ya ha Antioquia. Nanugêl hila bayro hên mihay taon hên kala-kalamo la hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Nanoro hila ha kal-atan. Bayro ha balayan Antioquia, ay kauna-unaan hilan binaêg hên Cristiano, ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus.

²⁷ Kanan habayto, ay main ungnoy mámpamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya nilumatêng ha balayan hên Antioquia ya naubat ha Jerusalem. ²⁸ Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari ay nirêng ya miha kanla ya nag langan Agabo, ta impamwang nay magkamain haday lonoh ha boon luta. (Natupad ya hatsi hên haton ampamaala ya pon hi Emperador Claudio.) ²⁹ Tinalagá lan ampaniwala kan Apo Jesus hên mamagtan hên agyu lan maihawop kanlan patêl ha Panginoon ya ampaidi ha probinsyan Judea. ³⁰ Êmbayro ya dinyag la, haka la impagtan ya habayto kanlan Bernabe boy Saulo ta indin la etaman kanlan toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem.

* **11:20** Ya alwan Israelita.

12

Nag-umpisay na êt ya hadyay pamairap

¹ Kanan habayto, ay ampairapan ni Arin Herodes* ya kaatag kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. ² Impapotoh nay ulo ni apostol Santiago ya kapotoh pohêl ni apostol Juan. ³ Hêñ nahêlêk ni Arin Herodes, ya hinumigla hilay Israelita ha pamamatsi kan apostol Santiago, ay impadakêp na etaman hi apostol Pedro. (Nalyari ya habayto hêñ Pistan Puto ya ayn Pampaalsa.) ⁴ Pamakadakêp la kan apostol Pedro, ay impahukul la ya, haka impabantay kanlan hundaloh hêñ apat ya pangkat, ya main mani apat ya hundaloh. Naihipan ni Arin Herodes, ya iarap na yan lingonêñ hi apostol Pedro kanlan kal-atan, pangayarin pista. ⁵ Kaban atsi ya ha hukulan hi apostol Pedro, ay an-ipaka-panalangin la ya, hêñ hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

Imbuhan hi apostol Pedro hêñ anghel ni Apo Namalyari

⁶ Hêñ yabin bayo na yan iarap dayi ni Arin Herodes, ha kal-atan, hi apostol Pedro, ay nabêlêw hi apostol Pedro hêñ nakataykala hêñ loway taykala, ha pibonakan hêñ loway hundaloh. Main êt hêñ hundaloh ya ampagbantay ha kabat hêñ hukulan. ⁷ Namakonkaynaman, ay main mihay anghel hêñ Panginoon ya namukaw kan apostol Pedro. Hinumawang ya andyanan lan apostol Pedro. Hinabi nan anghel kana, ya wana, “Parahêñ minan mimata!” Tambêng naokal ya taykala ya atsi ha gamêt ni apostol Pedro. ⁸ Bayo wanen anghel, “Ihulod minay takop mo, magtagkêh ka, haka ihulod minay apin bitsih mo, ta kilako ka kangko.” Kabay hinonol nay hinabi kana. ⁹ Nakihonol ya kanan anghel hêñ paawah ha hukulan, êndat ni apostol Pedro no alwan pêtêg ya angkalyari kana, ta êndat na no halumata nay habayto. ¹⁰ Nalibahan lay nay unan pangkat hêñ bantay haka ikalwan pangkat. Hêñ atsi hilay na ha kabat hêñ hukulan ya paawah ha balayan, ay nagloat yan sarili na ya habaytoy kabat. Hêñ nakaawah hilay na, ha pamagdann la ha mihay dann ay biglan napanat ya hatoy anghel.

¹¹ Namwangan na bayto ni apostol Pedro, ya pêtêg awud ya nalyari kana, kabay wana, “Muwang kinan pêtêg ya in-utoh ni Apo Namalyari ya anghel na ta inligtas ako ha pamatsi na kangko ni Arin Herodes ya pan-êngganan lan kapareho kon Israelita ya malyari kangko.” ¹² Hêñ mapakaihip nay na, ya nakabuhan yay na, ay nagtagloh ya ha bali ni Maria, ya indo ni apostol Juan Marcos. Mal-at ya naka-tsipon bayro hêñ ampanalangin. ¹³ Hêñ nilumatêng ya bayro, ay namaêg ya. Mihay ipoh ya dalaga ya nag langan Rode ya napaidani ha kabat. ¹⁴ Nabayaran nay baêg ni apostol Pedro, kabay ha hadyay higla na, ay naliwaan nan loatêñ ya kabat, ta tampol yan nuwayu hêñ impamwang ha kalamo na ya atsi ya ha kabat hi apostol Pedro. ¹⁵ “Angkamurit kay na lawêh!” wanla kana. Noa, impilit na ya atsi ya bayro hi apostol Pedro ha kabat. Gawan a hila naniwalâ ya nakabuhan hi apostol Pedro, ay wanla, “Kayno anghel ni Apo Namalyari ya habayto, ya ampangillag kana!” ¹⁶ Hi apostol Pedro etaman, ay pangakantsig ha kabat angga ha niloat lay na. Hêñ mahêlêk la yay na, ay nipag-épapah hilay na. ¹⁷ Siningyalan na hila, ya paan hilan maglabak. Hêñ nakahowêñ yay na, ay impamwang na kanla no ay-êmêñ yan in-awah hêñ Panginoon ha hukulan. Hinabi na êt kanla ya ipamwang la ya habaytsi kan Santiago haka kanlan

* **12:1** Herodes Agripa I. Hêlkên ha panlékan labay habiêñ hêñ habi di ha bokotan hêñ hata Bibliya.

kaatag ya patêl ha Panginoon. Bayo nag-alíh ya bayro ta nammita ya ha kaatag ya legal.

¹⁸ Hêñ pangamaranon, ay hadyay gulo lan hundaloh ya ampagbantay ha hukulan ha pangapanat ni apostol Pedro. A la muwang no hinoy nalyari kana. ¹⁹ Impatapol ya ni Arin Herodes hi apostol Pedro. Hêñ a lay na matapol, ay impakotang na hilay bantay, bayo impapatsi na hila.

Hêñ pangayarin habayto ha probinsyan Judea, ay nammita yay na hi Arin Herodes ha balayan Cesarea ta nanugêl ya bayro.

Ya pangamatsi ni Arin Herodes

²⁰ Gawan manay na ya huluk ni Arin Herodes ha taga-balayan Tiro haka ha taga-balayan Sidon, ay tinalagá lan habayto hêñ sabay-sabay hêñ makihabi kana hêñ makikahundoan hila kana. Nahagyat la hi Blasto ya ampamaala bayro ha bali ni Arin Herodes hêñ hawpan hilan makikatoynungan, gawan angkaubat ha angkasakopan ni Arin Herodes ya an-ikabiyay la.

²¹ Hêñ niabot ya allon pamiaarap la, ay naghulod hi Arin Herodes hêñ takop pan-ari, haka ya nikno ha iknoan nan mamaala ta naghabi yan nabuyot kanla. ²² Nipan-angaw hilay kal-atan, ya wanla, “Habaytsi ya ampaghabi ay mihay diyos, alwan tawo!” ²³ Hêñ habayto êt ay dinyanan ya hêñ hakit hêñ mihay anghel hêñ Panginoon gawan tinanggap nay pamagsimba, ya hêpet bêngat kan Apo Namalyari. Hiya ay inowêl angga ha hiya ay natsi.

²⁴ Hêñ habayto ay panlulum-at hilay ampanggilam hêñ habi ni apo Namalyari.

²⁵ Hêñ nayari nay na ni Bernabe haka ni Saulo ya dyag la ha Jerusalem, ay gintan la hi Juan Marcos hêñ paorong ha Antioquia hêñ kalamo la.

13

In-utoh hi Bernabe haka hi Saulo hêñ Espiritu ni Apo Namalyari

¹ Main kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria, ya mâmipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka main mâmitoro kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesus no hinoy dapat mag-in pamimiyay la. Ya langan la ay hi Bernabe, hi Simeon, ya ambaêgén lan Negro, hi Lucio ya taga-Cirene, hi Saulo, haka hi Manaen, ya kapatubo ni Gobernador Herodes Antipas* ha probinsyan Galilea. ² Mihay allo hêñ nagtêh hila hêñ a nangan ta êmén la maiboo ya nakêm la ha pamagsimba la ha Panginoon, ay hinabi kanla hêñ Espiritu ni Apo Namalyari ya ipapawa la hi Bernabe haka hi Saulo kanlan kaatag ta main yan ipadyag kanla. ³ Kabay panga-ubat la hêñ nagtêh hêñ a nangan, ta êmén a maabala ya panalangin la, ay impalunto lay nay gamêt la kan Bernabe haka kan Saulo ta inhalangin la hila bayo impabita hilay na.

Ya panoro ha polun Chipre ni Bernabe haka ni Saulo, ya ambaêgén etaman apostol Pablo

⁴ Kabay nilumohan hi Bernabe haka hi Saulo ha balayan Seleucia gawan ha utoh nan Espiritu ni Apo Namalyari. Paubat bayro ay hinumakay hila ha barko hêñ palako ha polun Chipre. ⁵ Pamiabot la bayro ha balayan hêñ Salamina, ha polun Chipre, ay impamwang lay nay habi ni Apo Namalyari ha mal-at ya sinagoga ya pagsimbaan lan Israelita. Kalamo la hi Juan Marcos ya kahawop la.

* **13:1** Lucas 3:1.

6 Tinêbêh lay balayan hên habaytoy pulo angga ha nakalatêng hila ha balayan hên Pafos. Bayro lan natupa ya mihay naghalamangka ya nag langan Bar-Jesus. Hiyay mihay Israelita ya ampagbabaran hiyay mihay mâmipamwang hên an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. **7** Hi Bar-Jesus ay kalamo nan gobernador ha Chipre, ya hi Sergio Paulo, ya matalino. Impabaëg hilan Bernabe ni Gobernador Sergio Paulo ta labay nan manggilam habi ni Apo Namalyari. **8** Noa, hinalanghang hila ni Bar-Jesus ya naghalamangka, ya nag langan Elimas ha habin Griego, gawan a na labay hên maniwala kan Panginoon Jesus, ya hi Gobernador Sergio Paulo. **9** Ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kan Saulo, ya ambaëgen etaman apostol Pablo, ay pinakahêlêk na, hi Elimas, **10** ya wana, “Elicas, anak ka ni Satanas! Kapatsi ka hên kaganawan maka-Diyos. Panay kalokwan haka karawakan ya andaygén mo. An-itumbalik moy kaptégan ya ubat kan Apo Namalyari. **11** Amêhêh parusaan na ka. Mabuwag ka haka a minan mahêlêk ya hawang hên allo hêng angga ha allo ya intakda na.”

Namakonkaynaman ay nagdigrêm ya hêlêk ni Elimas hên mabuwag ya, kabay ampakapakikwanan nan mangapkap hên mangakay kana. **12** Hêñ nahêlêk nan gobernador ya nalyari kan Elimas, ay naniwala ya kan Panginoon Jesus gawan nag-êpapah ya ha kapangyarihan hên intoro la, ya tungkol ha Panginoon.

Ya panoro ni Bernabe haka ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ya atsi ha danin Pisidia

13 Ha Pafos, hinumakay hilan apostol Pablo ha barko ya palako ha balayan Perga ha probinsyan Panfilia. Panlumatêng la bayro ay nilakwanan hila ni Juan Marcos ta nag-orong ya ha balayan Jerusalem. **14** Hilan apostol Pablo ay nagtagloh ha balayan Antioquia ya karani hên Pisidia. Ha allon pamagsimba lan Israelita, ay nakiikno hilan nakisimba ha mihay sinagoga. **15** Main namaha ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan apo Moises, haka ha inhulat lan kaatag ya mâmipamwang hên an-ipaihip na kanla. Pangubat hêñ pamaha, ay hinagyat hilan apostol Pablo hêñ hilay ampamaala, hêñ manoro kanla no main hilan iaral kanla. **16** Kabay nirêng ya hi apostol Pablo ta siningyalan na hilay naka-tsipon ya manggilam hila, biha wana,

“Kapareho kon Israelita, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari, ay manggilam kaw ha habiêñ ko. **17** Hi Apo Namalyari, ya ansimbaêñ tamon Israelita, ya namili hêñ ninuno tamo, bayo pinalakê na hila haton lagi hêñ ampaidi hila pon ha bansan Egipo, ya alwa lan bansa. Ha kapangyarihan na, ya ayn kapantag, ay imbuhan na hila ha pangaipoh la haka hinawpan na hilan mag-alih ha Egipo. **18** Pinagtêêhan nay pamanalanghang la kana kaban hinayhay na hila ha kabalah-balahan hêñ apatapoy taon. **19** Hêñ nilumatêng hila ha Canaan, ay hinambut lay pitoy lahin katutubo bayro ha kapangyarihan na, ta indin nay habaytoy luta kanla, hêñ hilay ninuno tamon kaapo-apoan ni apo Israel. **20** Apat a gatoh boy limampoy taon (450) ya nakalabah paubat hêñ nilumatêng ya ninuno tamo ha Egipo angga ha nilumatêng ya kaapo-apoan la ha Canaan. Ha Canaan, ay dinyanan na hila ni Apo Namalyari hêñ honol-honol ya mânlingon kaso ya namaala kanla hêñ angga ha pamamaala ni Samuel[†] ya mihay mâmipamwang hêñ an-ipaihip kana ni Apo Namalyari. **21** Hêñ toa yay na hi Samuel, ay nakikwa hilan ari ya mamaala kanla, kabay namili hi Apo

[†] **13:20** Hukom 2:16, 1 Samuel 3:20.

Namalyari hēn mihay lalaki, ya kaapo-apoan ni Benjamin, ya hi Saulo, ya anak ni Cis, ya mag-in ari la. Hi Arin Saulo ay namaala hēn apatapoy taon. ²² Hēn inalih ni Apo Namalyari hi Arin Saulo ha pamamaala na, ay hi David ya impahili na. Habaytsi ya pamaptēg ni Apo Namalyari hēn tungkol kan David, ‘An-ikahigla ko hi David ya anak ni Jesse. Ubuhēn nan daygēn ya kalabayan ko.’[”]

²³ Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, “Yabay ya hi Arin David ya ninuno ni Apo Jesus. Hi Apo Jesus etaman, ay hiyay Māmilitgas, ya impangako ni Apo Namalyari kanlan ninuno tamon Israelita. ²⁴ Hēn a ya pon mag-umpisa hi Apo Jesus ha dyag na, ay main lalaki ya nag langan Juan, ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya namipamwang hēn dapat maghēhē haka pabawtismo ya kaganawan kapareho tamon Israelita. ²⁵ Hēn marani nay nan mayari ni Juan ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hinabi na kanlan kal-atan, ‘Èndat yo no hikoy Cristo ya lumatēng ya an-êngganan yo! Alwan hiko. Noa, marani yay nan lumatēng. Mangokal man hēn hēl apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta hiyay makapangyarihan kangko.’”

²⁶ Inhundo ni apostol Pablo ya pamipamwang na, ya wana, “Kapareho kon kaapo-apoan ni apo Abraham, haka hikaw ya alwan Israelita ya main limo kan Apo Namalyari, kantamo impamwang no ay-êmēn na kitamo iligtas ha parusa ya ayn anggaan. ²⁷ Gawan a la naintindihan lan ampaidi ha Jerusalem haka hīlay ampamaala kanla, ya hi Apo Jesus, ay habaytoy impangakon Māmilitgas, ya ambañaen la hēn balang allon pamagsimba, ha Kahulatan lan māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ay hila pon êt ya nanupad hēn Kahulatan, hēn hinabi la ya dapat yan patsēn. ²⁸ Agyan ayn hilan hēpat ya dahilan hēn hiyay patsēn, ay pinakipilitan la ya pon êt kan Gobernador Pilato ya hiyay ipapatsi. ²⁹ Hēn nadyag lay na ya habayto, haka naubuh hēn natupad ya nakahulat ya tungkol kana, ay main namiaypan bangkay na ha koros ta in-ilbēng. ³⁰ Noa, hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari. ³¹ Mal-at ya allo yan nagpahlēk ha mana nan kalamo hēn nilumagay ya hēn paubat ha Galilea angga ha Jerusalem. Angga amēhēn, ay hila ya ampamaptēg kanlan kapareho tamon Israelita ya hiyay nabiyay oman. ³² Kabay atsi kay di hēn an-ipamwang kamoyu ya Mangēd ya Habi ya impangako ni Apo Namalyari ha ninuno tamo. ³³ Habaytoy ay tinupad nay na kantamon kaapo-apoan ni apo Israel, hēn biniyay nan oman hi Apo Jesus. Habaytoy nakahulat êt ha ikalwan Awit, ya wana,

‘Hika ya anak ko, haka amēhēn impamwang ko ya hikoy Tatang mo.’[‡]

³⁴ Haka habaytsi ya hinabi ni Apo Namalyari ya tungkol ha pangabiyay oman ni Apo Jesus, ya a yay nan matsin oman,

‘Hiko ya mangingalo kamoyu, hēn taganán tuparēn ya impangako ko kan Arin David.’[§]

³⁵ Hi Apo Jesus ya nanupad hēn habaytoy impangako, ta habaytsi ya nakahulat ya hinabi ni Arin David kan Apo Namalyari, ya wana,
‘A mon paulayan hēn gumata ha pay-ilbēng ya lawini hēn mapaypaniwal-

an mo ya ayn kapantag ha kangēran.’^{*}

³⁶ Noa, hēn natupad nay na ni Arin David ya impadyag kana ni Apo Namalyari, ay natsi ya, haka in-ilbēng ya hēn kalamo hēn ninuno na. Ginumata ya bangkay na ha pay-ilbēng. ³⁷ Yan a ginumata ya bangkay ni Apo Jesus

[‡] 13:33 Awit 2:7. [§] 13:34 Isaías 55:3. ^{*} 13:35 Awit 16:10.

ya biniyay oman ni Apo Namalyari. ³⁸ Hikaw ya kapareho kon Israelita, an-ipamwang naêñ kamoyu, ya dapat yon mamwangan, ya gawan ha dinyag ni Apo Jesus, ay mapatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo. ³⁹ Gawan kan Apo Jesus ay patawaran ya kasalanan lan kaganawan ya ampaniwala kana. Noa, ayn mapatawad gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. ⁴⁰ Kabay kaillag kaw ta êmén a malyari kamoyu ya hinabi lan mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên hato, ya wanla,

⁴¹ ‘Gilamêñ† yon, hikaw ya mapammusmus!

Mipag-épapah kaw ha daygén ko, noa, matsi kaw pon êt!

Ta ya andaygén ko améhén,

ay a yo paniwal-an, main man mampamwang hên habaytsi kamoyu!’”

⁴² Hêñ nayari yay nan namipamwang hi apostol Pablo, hêñ paawah hilay na ni Bernabe ha sinagoga, ay pinakihabian hila hêñ mag-orong hila ha humonoy allon pamagsimba, ta êmén ihundo ya pamipamwang la. ⁴³ Hêñ nipan-umawah hila ha sinagoga, ay mal-at kanlan Israelita haka hilay alwan Israelita, ya anhumonol ha ugali lan Israelita, ya nangamat kanlan apostol Pablo. Kabay pinakihabian ni apostol Pablo haka ni Bernabe ya kapareho la ya dapat lan ihundo ya paniwala la ha ingalo ni Apo Namalyari ha pamimiyay la.

⁴⁴ Hêñ humonoy allon pamagsimba la, ay pêrad tanan naubuh hêñ nagt-sipon ya atsi bayro ha balayan, ta êmén hila manggilam hêñ habi ni Apo Namalyari. ⁴⁵ Nahêm hilay Israelita ya ampamaala ha sinagoga hêñ nahêlêk lay kal-atan ya naka-tsipon. Kabay hinalanghang lay anhabien ni apostol Pablo haka la ya minusmus. ⁴⁶ Noa, a hila nalinwan ya apostol ta maklaw a nakêñ lan naghabi, ya warla, “Taganán kailangan pon ipamwang kamoyun kapareho naêñ Israelita ya habi ni Apo Namalyari. Noa, gawan an-itaah yo ya habaytsi, ay andaygén yoy sarili yon alwan hépat hêñ dyanan hêñ biyay ya ayn angga. Kabay mita kay, ta manoro kay kanlan alwan Israelita. ⁴⁷ Ta habaytsi ya in-utoh kannaêñ hêñ Panginoon, ya wana,

‘Pinili kata ta êmén mamahawang hêñ kaihipan lan alwan Israelita,

Ta êmén gawan kamo, ay miligtas hilay atsi ha boon luta ha parusa ya ayn anggaan.’‡

Habayto tana ya hinabi ni apostol Pablo haka ni Bernabe.

⁴⁸ Hêñ nagilam lan alwan Israelita, ya habaytsi, ay nipaghigla hilan nagpuri ha Panginoon gawan ha habi na. Haka hilay pinili ni Apo Namalyari hêñ dyanan biyay ya ayn angga hêñ kalamo na, ay naniwala. ⁴⁹ Kabay nibahwag ya tungkol kan Panginoon Jesus ha boon logal ya habayto.

⁵⁰ Noa, main bayron ungnoy mabandi ya babayi ya alwan Israelita, ya maka-Diyos. Hila, haka hilay main tungkulon bayro ha balayan Antioquia, ay ginulo lan ampamaala ha sinagoga, ya a naniwala kan Panginoon Jesus hêñ ipaplag hilan apostol Pablo bayro ha balayan Antioquia. Kabay impaplag la hi apostol Pablo haka hi Bernabe. ⁵¹ Ingkampag lan apostol Pablo ya tuwapok ya atsi ha bitsih la ta impahlêk la kanlan Israelita, ya a naniwala kan Panginoon Jesus bayro ha Antioquia, ya lumatêng kanla ya huluk ni Apo Namalyari. Pangayarin habayto, ay nammita hilay na ha balayan Iconio.

⁵² Hila etaman ya taga-Antioquia ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay ampamiyay hila ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka boon nakêñ hilan nagpalokop kana, haka boon nakêñ hilan pinahigla.

† **13:41** Habacuc 1:5 ‡ **13:47** Isaias 42:6, 49:6.

14

Ha balayan Iconio

¹ Ha Iconio, nilako ni apostol Pablo haka ni Bernabe, ya sinagoga lan kpareho lan Israelita hēn nanad êt ha balang balayan ya nilako la. Gawan atsi kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari ha paypamwang la, ay mal-at ya Israelita haka Griego* ya naniwala kan Panginoon Jesus. ² Noa, hilay Israelita ya a mabay hēn maniwala kana, ay namagulon nakém lan alwan Israelita, ta êmén hila lumaban kanlan apostol Pablo. ³ Kabay êmbayro man, ay naglaêh hilay apostol bayro hēn makhaw ya nakém hēn namipamwang hēn tungkol ha Panginoon, ya namaptēg hēn pêtēg ya an-ipamwang la ya tungkol ha ingalo na, hēn nam-i ya kanla hēn kapangyarihan hēn mamaalih hēn hakit haka manyag hēn kaatag pon ya kapapaépapah. ⁴ Noa, ayn pakikimiha ya taga-Iconio. Ya kaatag ay nakigampi kanlan Israelita, haka ya kaatag ay nakigampi kanlan apostol. ⁵ Main alwan Israelita, haka habaytoy Israelita ya a naniwala, kalamo lay ampamaala kanla ya ampamalak hēn pairapan hilay apostol hēn batoën hila angga ha hilay matisi. ⁶ Hēn namwangan lan apostol ya balak la, ay nuwayu hilä ha Listra haka ha Derbe ya balayan ya atsi ha lokop hēn Licaonia angga ha mamalibot hēn habaytoy legal. ⁷ Bayro lan impamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus.

Ha Listra

⁸ Ha Listra ay main mihay lalaki ya a ampakabita, paubat hēn in-anak ya. ⁹ Nakaikno yan ampanggilam ha an-ipamwang ni apostol Pablo. Ha pamakahêlêk kana ni apostol Pablo, ay napansin na, ya main yan paniwala ya makabita ya, ¹⁰ bayo wanjan namikhaw hēn habi na, “Mirêng ka!” Naglukho yan nirêng ta namita-bitay na.

¹¹ Hēn nahêlêk lan kal-atan ya dinyag ni apostol Pablo, ay nan-angaw hila ha habin Licaonia, ya a la naintindihan lan apostol Pablo, “Nag-in tawo hilay diyos haka hiniraw la kitamol!” ¹² Hi Bernabe ay êndat lan hi Zeus, ya mihay andiyosén la haka hi apostol Pablo etaman, ay êndat la hi Hermes gawan hiyay ampaypamwang hēn nanad kan Hermes ya miha pon ya andiyosén la. ¹³ Ha danin balayan Listra ay main pagsimbaan kan Zeus. Ya pari la bayro ay nantan hēn baka ya kinapon ya pinaunoan lan bulaklak, ha îlwangan hēn balayan, ta iátang la dayi kanlan apostol Pablo ha pamagsimba la kanla.

¹⁴ Hēn namwangan lan apostol Pablo ya habayto, ay gininit lay sarili lan takop ha lawini la, ya palatandaan ya taganán a la labay ya habayto. Pinarah-parah lan nagdann ha pibonakan lan kal-atan ta nan-angaw, ¹⁵ “Alwa yo kay atángan! Tawo kay bêngat hēn êmén kamoyu! Atsi kay di hēn an-ipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus, ta êmén yo talibatokan ya ansimbaêñ yo, ya alwan pêtêg diyos, ta hi Apo Namalyari ya angkabiyay ya simbaêñ yoy naman. Hiyay nanyag hēn langit, luta, dagat haka ya kaganawan ya atsi bayro. ¹⁶ Hēn haton lagi ay pinaulayan nay ninuno yo, haka hilay ninuno lan alwan Israelita ha kalabayan la. ¹⁷ Êmbayro man, ay panay nan impakit ya panga-Diyos na ha pam-in uran haka ha pamabokal na ha kaganawan tanaman ha ustoy panaon, ta êmén kaw hinumigla ha katsighaw yo,” habayto tanay in-angaw lan apostol Pablo. ¹⁸ Agyan in-angaw la ya habayto, ay namérâd lay nan pinatsi ya habaytoy baka ya kinapon ya iátang la dayi hēn taga-Listra.

* **14:1** Ya alwan Israelita.

¹⁹ Amêhén, main nilumatêng ha Listra ya Israelita ya ubat ha Antioquia ha sakop hên Pisidia haka Iconio ya nanulhul kanlan naka-tsipon, kabay binato la hi apostol Pablo ta êmén ya matsu, haka la ya ginuloy hên in-awah ha balayan, ta êndat la no natsi yay na. ²⁰ Noa, hên pinilolopungan la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay nirêng ya ta nag-orong ha balayan. Hêñ humonoy allo, ay nammita yay na ha balayan Derbe hêñ kalamo na hi Bernabe.

Ya pag-orong lan apostol Pablo ha balayan Antioquia ya sakop hêñ probinsyan Siria

²¹ Hêñ nilumatêng hilay na ha Derbe, ay impamwang lay Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus, haka mal-at ya nahagyat la hêñ maniwala kana. Pangayarin habayto ay nag-orong hilay na êt ha balayan Listra, Iconio, haka Antioquia. ²² Pinataniêh lay nakém lan ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balang balayan, haka la hila inaralan ya ihundo lay paniwala la, gawan mal-at ya kairapan ya kailangan lan danasêñ bayo hila makahowêñ ha pamanlokop ni Apo Namalyari ha langit. ²³ Ha balang legal ya main patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ay namili hilan toa ya mamaala bayro, ha pamili la, ay nagtêh hila hêñ a nangan, ta êmén a maabala ya panalangin la. Inhalangin la hilay pinili la ya illagan hilan Panginoon ya ampagtsiwal-an la.

²⁴ Pangayarin habayto ay nagdann hila ha probinsyan Pisidia angga ha niabot hila ha probinsyan Panfilia. ²⁵ Bayro ha balayan Perga ha Panfilia, ay namipamwang hilan Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus bayo hila nilumohan ha balayan Atalia. ²⁶ Ubat bayro ay naghakay hila ha barko hêñ paorong ha Antioquia ha probinsyan Siria. Habaytoy ubatan la hêñ bayo hilan in-utoh, hêñ haton inhalangin hila, ya illagan haka ingalwan hila ni Apo Namalyari ha pamipamwang hêñ tungkol kan Panginoon Jesus, ya natupad lay na.

²⁷ Hêñ pamiabot ni apostol Pablo haka ni Bernabe ha Antioquia, ay binaêg lay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta ipamwang ya balang impadyag kanla ni Apo Namalyari, haka no ay-êmén hilan naniwala kan Panginoon Jesus ya hilay alwan Israelita. ²⁸ Naglaêh hilay na bayro hêñ kalamo lan ampaniwala.

15

Ya pami-tsi-tsipon lan taga-Antioquia ha balayan Jerusalem

¹ Kaban atsi hi apostol Pablo haka hi Bernabe ha balayan Antioquia, ay main nilumatêng ya ungnoy taga-probinsyan Judea, ya anhumonol ha ugali ya intoro ni apo Moises. Tinoroan la hilay patêl ha Panginoon hêñ êmén di, “A kaw miligtas ha parusa ya ayn anggaan, no a kaw patuli hêñ nanad ha ugali ya intoro ni apo Moises.” ² Bayro ha hinabi la, ay taganán pinakihubakan hila lan apostol Pablo. Kabay napagkamîaan lan patêl ha Panginoon ya taga-Antioquia hêñ palakwêñ la hila ha Jerusalem hilan apostol Pablo, haka hilay kaatag kanla, ta iarap la ya tungkol ha napihuhubakan la kanlan kaatag ya apostol bayro ha Jerusalem, haka kanlan toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ha Jerusalem.

³ Kabay hilan apostol Pablo ay in-utoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Antioquia. Ha pammita la, ha pagdann la ha probinsyan Fenicia haka probinsyan Samaria, ay impamwang lan apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoon ya tungkol ha paniwala lan alwan Israelita kan Panginoon

Jesus. Hadyay higla lan patêl ha Panginoon bayro ha nagilam la. ⁴ Hêñ nakalatêng hilay na ha balayan Jerusalem, ay boon nakêm hilan tinanggap hêñ hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, kalamo hilay toa ya ampamaala kanla, haka hilay apostol. Impamwang lan apostol Pablo ya kalan atan ya nalyari gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. ⁵ Noa, nirêng ya ungnoy Pariseo ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya wanla, “Dapat patulî hilay habaytoy alwan Israelita ya ampaniwala ha Panginoon, haka dapat êt hêñ ipahonol kanlay Kautuhan ni apo Moises.”

⁶ Kabay, ni-tsi-tsipon hilay apostol haka hilay toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon bayro ha Jerusalem, ta êmên la mapi-iihipan no hino ya dapat lan daygên. ⁷ Pangayari hêñ bapan karang ya pamihahabi la, ay nirêng hi apostol Pedro, ta wana, “Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, kamwangan yo etaman, ya hikoy pinili ni Apo Namalyari kamoyu hêñ hato, ta êmên mamipamwang hêñ Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus, kanlan alwan Israelita, ta êmên hila maniwala etaman. ⁸ Haka hi Apo Namalyari, ya ampakamwang hêñ laman nakêm, ay hiya êt ya namaptêg hêñ tinanggap na hila hêñ impahapat na kanlan alwan Israelita ya Espiritu na hêñ nanad ha impahapat na kantamo. ⁹ Pantag ya pamanlêk ni Apo Namalyari kanla haka kantamo gawan nilinis na êt ya nakêm la gawan ha paniwala la kana. ¹⁰ Pata magma-makhawan kaw pon kan Apo Namalyari! Pata ipahonol yo kanlan alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesus ya a la mahonol. A tamo mahonol ya habayto, haka hila man ya ninuno tamo ay a la êt nahonol! ¹¹ Hikitamoy ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay naligtas ha parusa ya ayn anggaan gawan ha ingalo ni Panginoon Jesus, êmên hila êt bayro ya alwan Israelita. Naligtas hila etaman gawan ha ingalo na.”

¹² Hêñ nayari yay nan naghabi hi apostol Pedro, ay miha man kanlan kalan atan, ay ayn hilan maihabi kana. Bayo nanggilam hilay na êt ha pamwang ni Bernabe angga ni apostol Pablo, ya tungkol ha kapangyarihan hêñ mamaalih hêñ hakit, haka kaatag pon ya kapapaêpapah ya dinyag ni Apo Namalyari ha paypamwang la, hêñ tungkol kan Panginoon Jesus kanlan alwan Israelita. ¹³ Pangayari lan Bernabe hêñ naghabi, ay naghabi hi Santiago, ya wana, “Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gilamén yo ko. ¹⁴ Kaubat-ubat na pon nangun ni Simon Pedro hêñ naghabi no ay-êmên na hilan iningalwan ni Apo Namalyari ya hilay alwan Israelita hêñ namili kanla hêñ hilay mag-in kana. ¹⁵ Habayto êt ay impapapêt ni Apo Namalyari hêñ hato ya nakahulat* ya êmên di,

¹⁶ ‘Lumatêng ya allo ay mag-orong ako,
ta ipairêng kon oman ya pamanlokop ni Arin David.
Paubat ha pangahira, ay ipairêng kon oman,
ta êmên mag-in makhaw ya habayto.

¹⁷ Ta êmên hiko, ya Panginoon, ay tapolêñ lan alwan Israelita, ya pinili ko hêñ mag-in kangko.

¹⁸ Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, ay impamwang hêñ haton lagi.’

¹⁹ ‘Kabay ha ihip ko, ay paan tamo hilan pairapan ya hilay alwan Israelita, ya ampaniwalañ na kan Apo Namalyari. ²⁰ Ya mangêd, ay hulatan tamo hila hêñ paan hilan mangan hêñ imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hêñ hinon ayop ya a inalihan daya, haka paan hilan mamabayi haka makilalaki. ²¹ Dapat lan honolêñ ya habayto, ta êmên a

* ^{15:15} Amos 9:11-12.

mahakit ya nakêm lan kapareho tamon Israelita, ta paubat hêñ haton lagi, ay ambahañ ha balang sinagoga, ha balang balayan, ya Kautuhan ni apo Moises no allon pamagsimba tamo." Habaytoy hinabi ni Santiago.

Ya hulat kanlan alwan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

²² Kabay hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, kalamo hilay toa ya ampamaala kanla haka hilay apostol, ay nangapikakahundo hêñ mamilin loway lalaki ya iutoh hêñ mag-in kalamo ni apostol Pablo boy Bernabe ha pammako la ha balayan Antioquia. Ya pinili la, ay lowa kanlan ampamaala bayro, ya hi Judas ya ambanhagan lan Barsabas haka hi Silas, ya ²³ mantan hêñ hulat ya êmén di ya laman:

"Hikay ya apostol haka hikay ya toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon bayri ha Jerusalem, ay ampangumusta kamoyun patêl naén ha Panginoon, ya alwan Israelita, ya atsi bahêñ ha balayan Antioquia, haka ha probinsyan Siria angga ha probinsyan Cilicia. ²⁴ Namwangan naén ya main ungnoy ubat di, ya a naén in-utoh, ya namuligaw hêñ ihip yo ha toro la kamoyu. ²⁵ Kabay nagtsipon kay haka pinagkamihaan naén hêñ mamili hêñ loway lalaki ya iutoh naén bahêñ kamoyu. Makilako hila kanlan anlugurêñ tamon patêl ha Panginoon, ya hi Bernabe angga hi apostol Pablo. ²⁶ Indin lay biyay la ha pamaghuyo la kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. ²⁷ Iutoh naén hilan Judas haka hi Silas bahêñ ta êmén la maipalinaw hêñ araparapan ya habaytsi ya an-ihulat naén. ²⁸ Impaihip kannaén hêñ Espiritu ni Apo Namalyari ya paan naén kaw hêñ pabyatan hêñ pahonolêñ ya a yon kailangan. Habaytsi ya humonol tana ya dapat yon dayuán. ²⁹ Paan kaw mangan hêñ imparaép ha alwan pêtèg ya diyos, haka paan mangna hêñ hinon ayop ya a inalihan daya, haka paan kaw mamabayi haka makilalaki. Dayuán yoy habayto. Angga tana bayro ya mahabi naén kamoyu."

³⁰ Hilay an-iutoh la ay nammitay na ha Antioquia. Panlumatêng la bayro ay tsinipon la hilay patêl ha Panginoon bayo la indin ya hatoy hulat. ³¹ Pamakabaha lan hatoy hulat ay hadyay higla la, gawan ha nagilam la bayro ha hulat. ³² Hi Judas haka hi Silas ay mámpamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, kabay mal-at ya naiaral la kanlan patêl ha Panginoon ya namataniéh hêñ paniwala la kana. ³³ Hilay lowa ay mabuyot-buyot bayro. Hêñ mita hilay na ay impanalangin hila lan patêl ha Panginoon, ya illagan hila ha pammita la. Pangayari, ay nag-orong hilay na ha nay-utoh kanla. ³⁴ [Noa, hi Silas ay napaibalag tana bayro.]† ³⁵ Hi apostol Pablo haka hi Bernabe ay inhundo lay paytoro haka paypamwang hêñ tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo ha Antioquia, kalamo hilay mal-at ya kaatag ya patêl ha Panginoon.

Nakiblag hi apostol Pablo kan Bernabe

³⁶ Pangalabah hêñ ungnoy allo, ay hinabi ni apostol Pablo kan Bernabe, ya wana, "Orongên ta hila hêñ hirawêñ ya hilay patêl ha Panginoon, ya pinaypamwangan ta hêñ habi na ha balang balayan, ta hêlkêñ ta no hinoy nay angkalyari kanla." ³⁷ Labay ni Bernabe hêñ pakilako hi Juan ya ambanhagan hêñ Marcos. ³⁸ Noa, a nabay hi apostol Pablo hêñ pakilako la ya ta hêñ haton atsi hila ha probinsyan Panfilia ay imbalag na hila ni Juan Marcos. ³⁹ Gawan ha hadyay pamihubak la ay niblag hilay na ni Bernabe haka hi apostol Pablo. Pinagkalamo ni Bernabe hi Marcos haka hilay na

† 15:34 Ayn ya habaytsi ha kaatag ya manan Bibliya ha habin Griego.

hinumakay ha barko ya palakon Chipre. ⁴⁰ Hi Pablo etaman ay pinagkalamo na hi Silas. Bayo hila nammita ay impanalangin hila lan patêl ha Panginoon ya illagan hila dayi ni Apo Namalyari. ⁴¹ Nammita hilan apostol Pablo ha probinsyan Siria haka Cilicia hên pinataniêh ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

16

Pinakilako ni apostol Pablo haka ni Silas, hi Timoteo

¹ Nilumatêng hilan apostol Pablo ha balayan Derbe angga ha balayan Listra. Bayro ha balayan Listra ay main mihay miyawhay ya nag langan Timoteo, ya ampaniwälay na kan Panginoon Jesu-Cristo. Ya indo na ay Israelita, ya ampaniwala etaman kan Panginoon Jesu-Cristo. Ya tatang ni Timoteo ay Griego. ² Hilay patêl ha Panginoon ya atsi bayro ha Listra angga ha balayan Iconio ay ampamaptêg ya mangêd ya ugali ni Timoteo. ³ Labay ni apostol Pablo hên pakilako na hi Timoteo, kabay impatuli na ya ta êmén la ya tanggapên hên hilay Israelita, gawan muwang la ya Griego ya tatang ni Timoteo, haka a ya êt impatuli hi Timoteo. ⁴ Ha pamagdann la ha binabalayan ay an-ipamwang la kanlan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napikakahundoan lan apostol haka hilay toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya dapat lan honolén. ⁵ Kabay lalon hinumkaw ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hiniraw la, haka allo-allo angkapahanan hila.

Ya impahalumata kan apostol Pablo ha balayan Troas

⁶ Ha pammita la ay nagdann hila ha probinsyan Frigia haka Galacia gawan binawal hila hên Espiritu ni Apo Namalyari hên paan hilan mamipamwang ha probinsyan Asia. ⁷ Hêñ niabot hilay na ha pianggaan hên probinsyan Misia, ay labay la dayin manoro ha probinsyan Bitinia, noa, binawal hilay na êt hên Espiritu ni Panginoon Jesus. ⁸ Kabay nagdann hila tana ha probinsyan Misia angga ha nilumatêng hila ha balayan Troas. ⁹ Habayton yabi, ay main yan nahalumata hi apostol Pablo ya mihay lalaki ya taga-probinsyan Macedonia* ya ampakihabi kana, ya wana, “Maglipay kaw pon di kannâen ha Macedonia ta hawpan yo kay!” ¹⁰ Pangayari hên halumata, ay tampol kay nanapol hên barko ya mahakyan hên palipay ha probinsyan Macedonia gawan muwang naen ya an-iutoh na kay ni Apo Namalyari hên ipamwang kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus.

Hi Lydia ay naniwala kan Panginoon Jesus ha Filipos

¹¹ Paubat ha balayan Troas ay nagtagloh kay ha pulo hên Samotracia. Bayo, pangamaranon ay inhundo naen ya pamaglipay ha balayan Neapolis. ¹² Paubat bayro ay namitsih kay palako ha balayan Filipos ya pinakamahlay ya balayan ha probinsyan Macedonia ya sakop hên gobyernon Roma. Naglaêh kay pon bayro. ¹³ Hêñ allo-allon pamagsimba lan Israelita, ay inumawah kay ha balayan, ta nikno kay ha laylay hên ilog ta habayto kanoy pagtsiponan lan Israelita hên manalangin. Intoro naen kanlan babayi ya naka-tsipon bayro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. ¹⁴ Ya miha kanla bayro, ya nag langan Lydia, ya taga-balayan Tiatira, ay mâmihaliw hên tela ya kulay ubi. Hiyay ampagsimba etaman kan Apo Namalyari. In-il-an ni Apo Namalyari ya nakêm na hên pakapaniwal-an nay

* ^{16:9} Habaytsi ay atsi bayro ha lipay dagat.

toro ni apostol Pablo. ¹⁵ Ha maparah ya habi ay nagpabawtismo ya hi Lydia haka hilay kalamo na ya atsi ha bali na. Pangayari ay hinagyat na kay hēn magdahēl ha bali la, ya wana, “No ampaniwala kaw hēn pētēg ya paniwala ko ha Panginoon, ay magdahēl kaw pon di ha bali.” Gawan ampalékpēkēn na kay, ay a naêñ natanggian ya pamanagyat na kannaêñ.

Hi apostol Pablo haka hi Silas ay nahukul ha balayan Filipos

¹⁶ Mihay allo hēn anlakwēn naêñ habaytoy panalanginan, ay natupa naêñ ya mihay dalaga ya ipoh. Habaytsi ay anhapatán hēn narawak ya a angkahēlēk ya main kapangyarihan hēn manawas. Kal-atan hēn pera ya angkakwa lan ámo na gawan ha pamanawas na. ¹⁷ Ampangamat-kamat ya kannaêñ ni apostol Pablo, ya wana, “Hilay habaytsi ay ampaghuyó kan Apo Namalyari. An-ipamulah la kamoyu no ay-êmēn kaw hēn miligtañ ha parusa ya ayn anggaan.”

¹⁸ Hēn allo-alloy nan habiêñ ya habayto, ay nanuluk kana hi apostol Pablo, haka na ya inarap ta hinabyanan nay hinumapat ha dalaga, ya wana, “Ha kapangyarihan ni Panginoon Jesu-Cristo, ay mag-alih ka kana.” Tampol hēn inumalih ya hatoy hinumapat kana.

¹⁹ Hēn nahelēk lan ámo nan hatoy dalaga ya ayn hilay nan mapangwanan pera, ay dinakép la hi apostol Pablo haka hi Silas. Ginuloy la hilan in-arap kanlan manungkulán. ²⁰ Hēn in-arap hilan apostol Pablo kanlan habaytoy manungkulán hēn gobyernon Roma, bayro êt ha Filipos, ay êmēn di ya pamidikil la: “Habaytsi ya loway Israelita ay ampamuligaw bayri ha balayan tamo. ²¹ Ya an-itoro la ay ugalin halanghang ha patakaran tamon taga-Roma. A tamo malyarin tanggapén o honolêñ ya habayto.” ²² Hilay atsi bayro hēn nakalopong, ay nakilamon nandakép kanlan apostol Pablo. Gawan émbayro, ay pinaláboh hilan habaytoy manungkulán hēn gobyernon Roma bayro ha Filipos hilan apostol Pablo, haka la hila impabarog. ²³ Hēn nayari hilan binarog, ay impahukul hila haka in-utoh lan ampamaala ha hukulan ya pakabantayan na hilan mangéd. ²⁴ Kabay inhowén na hila ha kalalé-laléan hēn hukulan, haka na hila hinipit ya bitsih la hēn loway tabla ya tinalagá hēn nilubtan ta êmēn main dyanan hēn bitsih.

²⁵ Hēn bonak yabi, ay ampanalangin haka ampaktantan pamagpuri kan Apo Namalyari hi apostol Pablo haka hi Silas. Ampanggilam hilay kapareho lan nakahukul bayro. ²⁶ Namakonkaynaman, ay nanlayon hēn hadyay hékaw. Kabay nangayéğê ya hatoy hukulan. Biglan naubuh hēn nangaloat ya kabat, haka nangakalag ya taykala ya pinanggapoh la kanlan nangahukul. ²⁷ Hēn nipaimata ya hatoy ampamaala bayro ha hukulan haka na napansin ya nangaloat ya kabat, ay inulbut nay hundang na ta magpakamatsi ya dayi ta êndat na no nakatakah hilay nay nakahukul. ²⁸ Noa, inangawan ya ni apostol Pablo, ya wana, “Paan kan magpakamatsi ta atsi kay pon di ya kalatan!”

²⁹ Namakwa yan pag-atáng ya hatoy ampamaala ha hukulan, haka naparagah yan hinumwēn hēn ampamégpéç hēn nanlokob ha arapan lan apostol Pablo angga ni Silas. ³⁰ Bayo in-awah na hila ha hukulan haka ya nangotang karla, ya wana, “Hinoy dapat kon daygén êmēn ko miligtañ ha parusa ya ayn anggaan?”

³¹ Hinabi la etaman, ya wanla, “Maniwala ka kan Panginoon Jesus ta êmēn ka miligtañ ha parusa ya ayn anggaan, hika boy hilay kalamo yo ha bali.” ³² Ha maparah ya habi ay impamwang lan apostol Pablo ya habi

hén Panginoon ha ampamaala bayro ha hukulan haka ha kalamo na ha bali. ³³ Habayto êt hén yabi hén inuyahan nan bantay ya hugat lan apostol Pablo, ay hiya haka ya kalamo na ha bali ay tampol hén nagpabawtismo. ³⁴ Pangayari ay hinagyat na hilan humwén ha bali na ta inapagan na hilan pamangan. Hadyay higla nan ampamaala ha hukulan haka ya kalamo na ha bali gawan ha naniwala hilay ná kan Apo Namalyari.

³⁵ Pangamaranon, ay namiutoh ya habaytoy manungkulán hén gobyernon Roma ya atsi ha Filipos, hén polis ha hukulan, ya ipaawah lay na kano, hilan apostol Pablo.

³⁶ Gawan êmbayro, ay hinabi na kan apostol Pablo, hén habaytoy ampa-maalá ha hukulan, "Nampagtan hilan habi ya manungkulán hén gobyernon Roma bayri ha Filipos ya iawah kaw. Kabay mita kaw na dayi hén map-átékbék."

³⁷ Noa, wani apostol Pablo, "Impabarog la kay ha arapan hén kal-atan, haka la kay impahukul hén a la kay pon nilingon agyan taga-Roma kay! Bayo labay la kay hén ipaawah hén ayn makamwang! A malyari ya êmbayro! Dapat hilay maglakó di hén mamiawah kannaén!"

³⁸ Inhumbung lan polis kanlan manungkulán ya hinabi ni apostol Pablo. Nalimwan hilay habaytoy manungkulán hén gobyernon Roma hén namwangan la ya taga-Roma hila awud hilan apostol Pablo. ³⁹ Kabay nagtagloh hila ha hukulan hén nakikwan patawad̄ kanla haka la hilay na in-awah. Pinakihabi la kanla etaman ya mag-alíh hila ha balayan Filipos. ⁴⁰ Pamakaawah la ha hukulan hilan apostol Pablo, ay nagtagloh hila ha bali lan Lydia. Hén napahigla lay nay nakém lan patéh Panginoon, ay nammita hilay na.

17

Hi apostol Pablo, hi Silas, haka hi Timoteo ha Balayan hén Tesalonica

¹ Hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo ay nagdann ha balayan Amfipolis haka ha balayan Apolonia angga ha nilaténg hila ha balayan Tesalonica ya main sinagoga lan Israelita. ² Gawan nakasanayan nay na ni apostol Pablo hén makisimba hén toroan na hilay kapareho nan Israelita, ay ha tatloy allon pamagsimba la, ay anlakwén na hila bayro ha sinagoga la, ta nakipagpalinawan ya kanla ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. ³ Impalinaw haka pinaptégan na ya nakahulat bayro ya tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala, ya kailangan nan matsu haka mabiyay oman. Impamwang na kanla ya hi Panginoon Jesus ay habaytoy Mámiligtas, ya an-éngganan la, ya impangako bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. ⁴ Main kaatag Israelita ya nanggilam ha impamwang, haka nakihonol kan apostol Pablo haka kan Silas. Main etaman bayro hén babayi ya mabandi haka kal-atan Griego * ya maka-Diyos ya naniwala kan Panginoon Jesus.

⁵ Noa, main kaatag ya poon lan kapareho lan Israelita ya nag-inakit kanlan apostol Pablo. Tsinipon la hilay mapanyag karawakan, ya ampaggababaka-haan ha palengke, ya nangamuyot a êt hén kal-atan hén nanulhul hén boon balayan hén lakwén ya bali ni Jason ta êndat lan atsi hila bayro hilan apostol Pablo ta paawahéh la hila dayi. ⁶ Hén a lay na natapol, ay ginuloy lan gintan hi Jason haka kaatag kanlan patéh ha Panginoon, hén in-arap ha

* **17:4** Ya alwan Israelita.

manungkulan hēn balayan Tesalonica hēn main kalamoy angaw, ya wanla, “Hilay habaytoy lalaki ay ampamuligaw ha balang legal ya anlakwēn la! Amēhēn, atsi hilay na bayri kantamo! ⁷ Pinakatuloy na hila ni Jason ha bali na, haka hilangan ay anhumalanghang ha patakaran hēn pinakapoon ha Roma ya ampag-ari kantamo, ta anhabiēn la ya main kaatag ya pinakapoon, ya langan na ay Jesus.” ⁸ Hēn pamakagilam lan habayto hēn hilay kal-atan, haka hilay manungkulan hēn balayan Tesalonica, ay nangabuligaw hila. ⁹ Hēn tinanggap lay nay impiyansa ni Jason haka ya impiyansa lan kaatag ya patēl ha Panginoon, ay imbuhan hilay na.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan hēn Berea

¹⁰ Hēn habayton yabi êt, ay in-aporah la hi apostol Pablo, hi Silas haka hi Timoteo hēn impalakoy na ha balayan Berea. Hēn nilumatēng hilay na, ay hinumwēn hila ha sinagoga lan kapareho lan Israelita. ¹¹ Hilay Israelita bayro ha Berea ay loat ya kaihipan, kanan kaihipan lan Israelita ha Tesalonica. Labay-labay lan manggilam ha panoro ni apostol Pablo. Allo-allo lan ampag-aralan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ta êmēn la mamwangan no pêtēg ya an-itoro ni apostol Pablo. ¹² Mal-at kanla ya naniwala haka main etaman bayro hēn kal-atan babayi haka lalaki ya Griego ya mabandi. ¹³ Noa, hēn namwangan lan Israelita ha Tesalonica ya ampaypamwang hi apostol Pablo hēn habi ni Apo Namalyari ha balayan Berea, ay nangamat hilay na êt bayro hēn nanulhul kanlan taga-Berea hēn manalanghang kan apostol Pablo. ¹⁴ In-aporah la hi apostol Pablo hēn hilay patēl ha Panginoon ha Berea hēn impalako ha laylay hēn dagat ta êmēn ya makakahay ha barko. Noa, nabalag hi Silas angga hi Timoteo bayro ha Berea. ¹⁵ Main ungnoy nangiatēl kan apostol Pablo hēn angga ha balayan Atenas. Hēn paorong hilay nay nangiatēl kana, ay intsipan na kanla ya tampol hilan mangamat hi Silas angga hi Timoteo, no malyari.

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha Balayan Atenas

¹⁶ Hēn an-êngganan ni apostol Pablo hi Silas haka hi Timoteo ha balayan Atenas, ay namalagéhbēg ya nakêm na ha napansin nay kal-atan hēn rebulto hēn alwan pêtēg ya diyos ya ansimbaén lan taga-Atenas. ¹⁷ Kabay ya dinyag na, ay bayro ha sinagoga, ay nakipagpalinawan ya hēn kalamo nay kapareho nan Israelita haka hilay kaatag ya maka-Diyos. Allo-allo ya etaman hēn ampakidebate kanlan atsi bayro ha plasa. ¹⁸ Bayro ha plasa ay main mánoro ya Epicureo haka mánoro hēn Estoico ya ampakidebate kana. Wanlan kaatag, “Hinoy an-ilambung nan hata ayn minúwang?”

Wanla êt hēn kaatag, “Ampaypamwang ya lawéh hēn tungkol ha diyos lan kaatag ya bansa!” Hinabi lay habayto gawan an-ipamwang na kanla ya Mangéd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus haka tungkol ha natsi ya biyayêñ hilan oman. ¹⁹ Ha maparah ya habi, ay gintan la hi apostol Pablo ha pagtsiponan lan manungkulan bayro ha legal ya ambaégen lan Areopago, ya wanla, “Labay naén mamwangan no hino ya habaytsi ya bayoy toro ya an-itoro mo kannaéñ. ²⁰ Babayo naén magilaman ya habaytsi ya anhabiēñ mo kabay labay naén mamwangan no hinoy labay habiēñ hēn habaytsi.” ²¹ (Hilay taga-Atenas haka hilay kaatag ya ampaidi bayro ay allo-allo lan labay hēn manggilam haka pihabian ya hinoman ya bayoy toro.)

²² Kabay nirêng hi apostol Pablo ha arapan lan naka-tsipon ta hinabi na kanla, “Anggalangéñ kon taga-Atenas, angkahélek ko ya mahipêg kaw ha

pamagsimba. ²³ Ta ha pagtawak-tawak ko bayri ha legal yo, ay napansin koy mal-at ya ansimbaen yo. Nahelék ko ya mihay pamiatangan ya nag-hulat hén êmén di, ‘Habaytsi ay ha Diyos ya a naén muwang.’ Habaytoy ansimbaen yo, ya a yo man kilala, ay yabay ya an-ipamwang ko kamoyu. ²⁴ Hiya hi Apo Namalyari ya nanyag hén luta haka ya kaganawan ya atsi bayri. Hiya ya Panginoon ha langit haka ha luta, kabay a ya ampaidi ha pagsimbaan ya dinyag tawo. ²⁵ A na kitamon ampanapolan hén hinoman, ta hiyay ampam-in biyay haka inanawa haka hinoman ya kailangan tamo. ²⁶ Paubat ha mihay ninuno, ay dinyag nay balang láhi ha boon luta, haka na hila dinyaanan hén paidyanan la haka panaon lan mamiyy haka matsi. ²⁷ Dinyag nay habayto ta êmén la ya tapolén haka mamwangan lan atsi ha luta. Ha kaptégan, ay alwa yan marayo ha balang miha kantamo. ²⁸ Nanad ha hinabi kamoyu hén mihay magaling maghabi, ya wana, ‘Hiyay ubatan hén biyay tamo, haka hiyay ampangillag kantamo ha pammita tamo, haka ha pamimiyay tamo.’ Nanad êt ha hinabi lan kaatag kamoyu ya main kamwangan, ya wanla, ‘Hikitamo ay maának ni Apo Namalyari etaman.’ ²⁹ Gawan ha hikitamoy anak ni Apo Namalyari, ay paan tamo yan itad ha rebulto ya ginto, pilak, o bato ya dyag ha kaihipan haka galing hén tawo. ³⁰ Hén hato, ay pinaulayan nay kasalanan lan ayn muwang hén tungkol kana, noa, améhen ay an-iutoh nay balang miha hén maghêhê haka talibatokan ya alwan mangéd ya pamimiyay. ³¹ Ta intakda nay na ya Allon Pamanukom ha balang miha ha boon luta. Main ya etaman hén pinili ya manatol hén main katoynungan. Haka pinaptégan na, no hino ya habaytoy manatol hén biniyay na yan oman.”

³² Hén nagilam lan naka-tsipon bayro ya tungkol ha pangabiyay lan oman hén hilay natsi, ay nipakaili hilan nammusmus ya kaatag. Noa, wanlan kaatag ya labay lan manggilam oman hén tungkol bayro, no minghan a êt. ³³ Kabay nammita yay na hi apostol Pablo. ³⁴ Main ungno bayro ya naniwala kan Panginoon Jesu-Cristo haka naki-lamo-lamo kan apostol Pablo. Kalamo la hi Dionisio ya miha kanlan ampamaala bayro ha Areopago, haka ya mihay babayi ya nag langan Damaris haka hilay kaatag pon.

18

Hi apostol Pablo, hi Silas angga hi Timoteo ha balayan Corinto

¹ Pangayarin habayto, ay nag-alih ya hi apostol Pablo ha balayan Atenas, ta nammita ya ha balayan Corinto. ² Napakabalay na bayro ya mihay kapareho nan Israelita, ya in-anak ha patal Ponto, ya nag langan Aquila. Kalaténg-laténg nan bengat ni Aquila ha Corinto hén ubat ha balayan Roma ha bansen Italia, kalamo nay ahawa na hi Priscila. Kabay immalih hila bayro ta naubuh hilan impaalih ni Claudio ya hilay Israelita ha balayan Roma. Ha pamaniraw ni apostol Pablo kanlan miahawa, ³ ay napaidi ya tana bayro kanla gawan magdy-a-dyag hilan tolda hén nanad êt ha andayégn na. Kabay hiya ay nag-in kalamo lay na hén manyag hén tolda. ⁴ Balang allon pamagsimba ay atsi ya ha sinagoga, ta êmén makipagpalinawan kanla. Labay na hila dayi hén mapaniwala kan Panginoon Jesus ya hilay kapareho nan Israelita haka hilay Griego.*

⁵ Hén nilumaténg hi Silas haka hi Timoteo ya ubat ha probinsyan Macedonia, ay allo-allo nay nan naarap ni apostol Pablo ya pangitoro hén habi ni Apo

* **18:4** Ya alwan Israelita.

Namalyari ha sinagoga, hên ampaptêgan na kanlan kapareho nan Israelita ya hi Panginoon Jesus ay ayn kaatag no alwan ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.⁶ Noa, hên nilabanan la hi apostol Pablo hên kapareho nan Israelita hên main lamoy pammusmus, ay ingkampag nay tuwapok ya atsi ha takop na, ta êmén la mamwangan ya paulayan na hilay na. Wana êt kanla, “Ayn kinan kasalanan no migtan kaw man ha parusa ya ayn anggaan! Paubat améhén ay toroan kinay alwan Israelita.”⁷ Kabay nag-alih ya ha sinagoga ta nanoro ya tana ha bali nan mihay lalaki, ya ampagsimba kan Apo Namalyari, ya nag langan Ticio Justo. Ya bali na ay atsi ha danin sinagoga.⁸ Hi Crispio, ya ampamaala ha sinagoga haka hilay kalamo na ha bali, ay naniwala ha Panginoon. Malat êt kanlan taga-balayan Corinto ya ampanggilam hên pamanoro ni apostol Pablo ya naniwala ha Panginoon haka nagpabawtismo.

⁹ Hên mihay yabi ay nagpahalumata ya Panginoon kan apostol Pablo, ya wana, “Paan kan malimo. Ihundo moy pamanoro mo, hinoman ya malyari,¹⁰ gawan mal-at bayri ha balayan ya maniwala kangko. Hikoy kalamo mo kabay ayn makaantsi kamo.”¹¹ Kabay naglaêh ya bayro hi apostol Pablo hên mihay taon haka anêm ya buwan hên nangitoro hên habi ni apo Namalyari.

¹² Noa, hên nag-in gobernador ha probinsyan Acaya, hi Galio, ay nagkamiha hilay Israelita, hên dakpên la hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha máningon kaso,¹³ ya wanla, “Habaytsi ya ampaytoro hên mihay pamagsimba kan Apo Namalyari ya bawal ha Kautuhan ya anhonolên naen Israelita.”

¹⁴ Hên maghabi ya dayi hi apostol Pablo, ay nuna yan naghabi hi Galio, “No ya ampihabian yon Israelita, ay tungkol ha mihay mabyat ya kasalanan, o narawak ya dinyag ni Pablo ya bawal ha patakaran gobyerno, ay gilamén kataw dayi.”¹⁵ Noa, no tungkol bat ha habi, langan, haka Kautuhan yon Israelita ya humbung yo, ay dali kaw na! Taganán a ko hatolan ya habain.”¹⁶ Kabay impaawah na hilay na bayro ha panlingongan kaso.¹⁷ Hi Sostenes ya miha kanlan ampamaala ha sinagoga ya nantan kan apostol Pablo, ay dinakép lan alwan Israelita, ta tinumbuk la ya ha arapan hên panlingongan kaso. Noa, a hila pinakiéménan ni Gobernador Galio.

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria

¹⁸ Naglaêh ya pon bayro ha balayan Corinto hên nabuyot-buyot hi apostol Pablo, pangayarin habayto ay nagtsipan yay na kanlan patêl ha Panginoon, biha hinumakay yay na ha hakayan pandagat ya palakon Siria hên kalamo na hilay miahawa ya hi Priscila haka hi Aquila. Hên nilumaténg hila ha Cencrea, nagpaorog hi apostol Pablo gawan ha tsipan na kan Apo Namalyari.¹⁹ Hên nilaténg hila ha balayan Efeso, ay nakiblag yay na kanlan miahawa ta makipagpalinawan ya ha sinagoga kanlan kapareho nan Israelita.²⁰ Pinakihabian la ya hi apostol Pablo hên magbuyot ya pon bayro kanla, noa, hinabi na ya a ya.²¹ Nagtsipan ya tana kanla ya no kalabayan ni Apo Namalyari, ay mag-orong ya. Pangayarin habayto, ay hinumakay yay na ha hakayan pandagat hên paalih ha balayan Efeso.

²² Hên nilaténg yay na ha balayan Cesarea, ay nilumakat ya ha balayan Jerusalem ta hiniraw na hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bayro, biha nilumohan yay na êt ha balayan Antioquia ha probinsyan Siria.

23 Hêñ nabuyot-buyot ya bayro, ay nag-orong yay na êt ha probinsyan Galacia haka Frigia ta pinataniéh nay paniwala lan ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balang legal bayro.

Hi Apolos ay nilumatêng ha balayan Efeso haka ha balayan Corinto

24 Amêhén, ay main Israelita ya nag langan Apolos ya nilumatêng ha balayan Efeso. Hiyay in-anak ha Alejandria. Magaling yan makipaggalipanawan haka mal-at ya kamwangan na ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. **25** Hiyay tinoroan hêñ toro ni Panginoon Jesus, haka mahiglay nakêm nan ampanoro hêñ kaptégan hêñ tungkol kana hêñ main kahipégan. Êmbayro man, ay muwang nan bêngat ya intoro ni Juan Bautista ya tungkol ha pamawtismo. **26** Makhaw ya nakêm nan namipamwang ha sinagoga. Hêñ nagilam ni Priscila angga ni Aquila ya panoro na, ay hinagyat la ya ha bali la, haka la impalinaw kana no ay-êmén nan an-iligtas ni Apo Namalyari hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus. **27** Amêhén, hêñ labay ni Apolos hêñ maniraw ha probinsyan Acaya, ay nanulat hilay patêl ha Panginoon ha balayan Efeso ya tanggapên la ya dayi hi Apolos hêñ hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ha Acaya. Impagtan la kana ya habaytoy hulat. Hêñ nilatêng yay na bayro, ay mahlay ya naihawop na kanlan naniwala gawan ha ingalo ni Apo Namalyari. **28** Ta ubat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay hinabyanan na hilay Israelita ha arapan hêñ kal-atan, ha kagalingan nan ampaptégan, ya hi Panginoon Jesus ay hiya ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mamaala.

19

Hi apostol Pablo ha balayan Efeso

1 Kaban atsi ya hi Apolos ha balayan Corinto, hi apostol Pablo etaman ay nagdann ha legal ya kapanawtgutan angga ha nilumohan ya ha balayan Efeso. Nalatêng na bayro ya ungnoy ampaniwala kan Panginoon Jesus. **2** Kinotang na hila ni apostol Pablo no hinapatan hilay na hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, hêñ naniwala hila kan Panginoon Jesus. A hila êt kano, ta a la êt muwang ya main Espiritu ni Apo Namalyari. **3** Kinotang nay na êt ni apostol Pablo no hino awud ya naintindihan la ha pamawtismo kanla. Hinabi la ya pamawtismo kanla ay nanad ha intoro ni Juan Bautista. **4** Impamwang ni apostol Pablo kanla ya habaytoy pamawtismo ni Juan Bautista, ay palatandaan hêñ naghêhê hila ha kasalanan la ya hilay Israelita. Impamwang etaman ni Juan ya dapat maniwala ha anlumatêng ya anhumonol kana, ya ayn kaatag no alwan hi Panginoon Jesus. **5** Hêñ nagilam lay habayto, ay nagpabawtismo hilan oman ha palatandaan ya ampaniwala hilay na ha langan ni Panginoon Jesus. **6** Hêñ impalunto ni apostol Pablo ya gamêt na kanla, ay hinumapat kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nipaghabi hilay na ha habi, ya a la muwang, haka la hinabi ya impaihip kana ni Apo Namalyari. **7** Main manga labinlowa ya nagpabawtismo hêñ habayto.

8 Ha tatloy buwan bayro ha sinagoga, ay makhaw ya nakêm ni apostol Pablo hêñ namipamwang haka nakipaggpalinawan hêñ tungkol ha pamalokop ni Apo Namalyari. **9** Noa, main ungnoy kanla ya a naniwala gawan kakdêyan ulo la. Hinabi lay nangarawak ya tungkol ha toro ni Panginoon Jesus ha arapan hêñ naka-tsipon. Kabay immalih ya bayro hi apostol Pablo haka hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta inhundo lay pamipaggalipanawan la ha kuwartoy panoroan ni Tirano. **10** Loway taon hêñ pamihundo

ni apostol Pablo hēn habayto, kabay naubuh hilan nakagilam hēn habi hēn Panginoon ya hilay Israelita, haka hilay Griego* ya ampaidi ha probinsyan Asia.

Ya maának ni Esceva

¹¹ Hēn habayto ay dinyanan ya ni Apo Namalyari hi apostol Pablo hēn kapangyarihan hēn manyag hēn hadyay kapapaépapah. ¹² Kabay mag-in panyo o hinon takop ya ubat ha lawini ni apostol Pablo, ay kowēn la ta gētan kanlan main hakit, ta êmēn mag-alíh ya hakit la haka ya nangarawak ya a angkahēlēk.

¹³ Bayro êt ha balayan Efeso, ay main ungnoy Israelita ya ampanêbêh hēn mamaalih hēn nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat ha tawo. Hēn nahêlēk lay andaygén ni apostol Pablo, ay labay lan totoén hēn habtan ya langan ni Panginoon Jesus ha pamaalih lan nangarawak ya a angkahēlēk, ya wanla, “Ha kapangyarihan ni Jesus ya an-ipamwang ni apostol Pablo, ay an-iutoh ko kamoyu ya mag-alíh kaw bahēn.” ¹⁴ Kalamo ha ampamaalih hēn nangarawak ya a angkahēlēk ya hinumapat ha tawo, ay hilay pitoy anak nay lalaki hēn mihay pinakapoon pari hēn Israelita ya nag langan Esceva.

¹⁵ Noa, hēn ampamaalih hila dayi hēn narawak ya a angkahēlēk ya hinumapat ha mihay tawo, ay hinabi nan habaytoy narawak ya a angkahēlēk kanla, “Kilala ko hi Jesus haka muwang ko ya tungkol kan Pablo. Noa, hino kaw ta pakiéménan yo ko!” ¹⁶ Tampol na hilan dinawhong haka hinabut hēn hatoy hinapatan hēn narawak ya a angkahēlēk ya hatoy pitoy anak ni Esceva, kabay nikagigibak ya takop la haka nikahuhugat ya lawini la hēn hilay timmakah bayro ha bali nan hinapatan hēn narawak ya a angkahēlēk.

¹⁷ Habaytoy nalyari kanlan pitoy anak ni Esceva ay namwangan ha boon balayan Efeso, mag-in kanlan Israelita angga kanlan Griego.† Kabay naubuh hilan nipag-épapah haka la pinuri hi Panginoon Jesus. ¹⁸ Mal-at kanlay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay inamin haka inhuko lay bulá la ha arapan lan kal-atan ta pinaghêhēan lay na. ¹⁹ Mal-at kanlan mapanawas, ay nanipon hēn libro ya ginamit la ha pamanawas la, haka la in-ulam ha arapan lan kal-atan. Hēn binilang la ya alagá hēn inulam la, ay niabot ya ha 50,000 ya pera ya pilak. ²⁰ Ha êmbayroy nalyari, ay lalo hēn nibahwag ya habi ni Apo Namalyari, kabay lalon nilum-at ya naniwala ha Panginoon.

Nangapigugulo hila ha balayan Efeso

²¹ Pangayarin habayto, ay nakapéptêng ya ihip ni apostol Pablo hēn mag-dann ha probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Acaya ta maniraw ya ha balayan Jerusalem angga ha balayan Roma. ²² Impauna na ha Macedonia ya lowa kanlan kahawop na ya hi Timoteo haka hi Erasto. Hi apostol Pablo etaman ay nababalag pon ha balayan Efeso ha probinsyan Asia.

²³ Hēn atsi ya pon bayro ha Efeso hi apostol Pablo ay nagkamain hēn taganán mahlay ya gulo gawan ha pamitoro nan toro ni Panginoon Jesus.

²⁴ Ta gawan ha panoro ni apostol Pablo, ay ayn hilay nan pangwanan hēn kal-atan pera ya mihay magpipinday hēn pilak ya nag langan Demetrio haka hilay mag-obra na. Hilay ampanyag hēn nanaway bali-balian ha kalupan templo la ya pamyanan lan rebulto hēn diyos lan Efeso ya nag langan‡ Diana.

* **19:10** Ya alwan Israelita. † **19:17** Ya alwan Israelita. ‡ **19:24** Ha Griego: Artemis.

²⁵ Tsinipon ni Demetrio ya hilay mag-obra na haka ya kaatag ya magpipinday ta wana kanla, “Hikaw ya kalamo ko, muwang yo ya pamaminday bat ya angkaubatan hēn katsighaw tamo. ²⁶ Angkahēlēk yo haka angkagilaman yo ya andaygēn ni Pablo. Anhabiēn na ya alwan pētēg diyos ya andaygēn hēn gamēt, haka kal-atan hēn naamuyot na hēn a maniwala kan Diana, alwan bat di ha balayan Efeso, noa, ha boon probinsyan Asia. ²⁷ Kabay miparawak ya kapanapolan tamo haka taganán a lay nan pansiñen ya pamaminday tamo. Alwan bat habayto, noa, ya pagsimbaan kan Diana, haka hiya man, ya pinaka-diyos tamo, ay a lay nan galangēn di ha Asia angga ha boon luta.”

²⁸ Hēn pamakgilam lan kalamo ni Demetrio hēn habayto, ay haday tobag la, haka nipaŋ-angaw hila, “Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha Efeso!” ²⁹ Kabay nagkamain hēn gulo ha boon Efeso. Dinawhong hēn dinakēp lan taga-Efeso hi Gayo haka hi Aristarco ya taga-Macedonia, ya kalamo ni apostol Pablo ha panlumagay. Biha ginuloy hila ha pagtsiponan la. ³⁰ Labay na dayi ni apostol Pablo hēn maniraw bayro ha pagtsiponan la, noa, binawal la yan ampaniwala kan Panginoon Jesus. ³¹ Ya kaatag kanlan kaluguran na ya manungkulon ha probinsyan Asia ay namiutoh hēn makihabi kana ya paan ya dayi hēn maniraw ha pagtsiponan. ³² Nagulo hilay naka-tsipon bayro. Alwan pare-pareho ya an-iangaw lan naka-tsipon, ta kal-atan la ay a la muwang no awta naka-tsipon hila. ³³ Impaarap lan Israelita ya mihay kalamo la, ya hi Alejandro ya mampalinaw hēn alwan hilay Israelita ya pinangowangkitan hēn gulo. Siningyalan na hilay naka-tsipon hēn paan maglabak ta maghabi yay na. ³⁴ Noa, hēn nabalyan lan kal-atan ya hi Alejandro ay mihay Israelita, ay in-angaw la hēn loway oras ya, “Makapangyarihan hi Diana ya diyos di ha Efeso!”

³⁵ Ha maparah ya pangahabi, ay napatunggēn na hilay ampihan-angaw, hēn mihay manungkulon ha balayan Efeso. Haka wana kanla, “Kapareho kon taga-Efeso, ayn miha kantamo ya a ampakamwang ya hikitamoy am-pamantay ha pagsimbaan kan Diana, ya makapangyarihan, haka hatoy rebulto na ya natatan ubat ha langit. ³⁶ Ayn makapaghabin alwan pētēg ya habaytsi ya anhabiēn ko, kabay magpatékbék kaw haka pakaihipēn yo pon ya andaygēn yo. ³⁷ Hilay habaytsi ya gintont yo bayri, ay a hila nanakaw ha pagsimbaan tamo, haka a hila naghabin halanghang ha diyos tamo. ³⁸ Kabay no main hilan idungot hilan Demetrio haka hilay kalamo nay magpipinday, ay malyari lan iarap ha mánlingon kaso ta nakal-an hilan manoyo hēn kaganawan kaso yo. ³⁹ Noa, no main kaw pon êt hēn kaatag ya idikil, ay malyarin pihabian tamo ha humonoy pamagtisipon ha pamanhumonol ha patakaran tamo. ⁴⁰ Ampotogēn ako ha nalyari amēhēn, ta malyari la kitamon idikil lan taga-Roma ya ampanggulo kitamo. No daygēn lay habayto, ay kaingalo kitamo, ta ayn kitamon makatoynungan ha guloy habaytsi.” ⁴¹ Hēn pangayari nan naghabi, ay pinabita na hilay na ya naka-tsipon.

20

Ya pag-orong ni apostol Pablo ha probinsyan Macedonia angga ha probinsyan Grecia

¹ Hēn pamakayarin gulo ha balayan Efeso, ay impabaēg ni apostol Pablo ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, ta pinakhaw nay nakēm lan tinoroan, hēn ihundo lay paniwala la kana. Pangayari, ay nagtsipan yay na

kanla ta mita yay na hēn palakon probinsyan Macedonia. ² Hiniraw na hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ha balayan ya atsi bayro, ta pinakhaw nay nakēm lan tinoroan, hēn ihundo lay paniwala la. Pangayari ay inhundo nay pammita na hēn angga ha probinsyan Grecia. ³ Naglaêh ya pon bayro hēn tatloy buwan. Maghakay ya dayi ha barko hēn palako ha probinsyan Siria, noa, hēn namwangan na ya main kapareho nan Israelita ya nagmulongan kana, ay naihipan na tanan magdann ha probinsyan Macedonia ha pag-orong na. ⁴ Hilay nakilako kan apostol Pablo, ay hi Sopater ya taga-Berea, ya anak ni Pirro, hi Aristarco haka hi Segundo ya taga-Tesalonica, hi Gayo, ya taga-Derbe, hi Timoteo, ya taga-Listra, haka hi Tiquico haka hi Trofimo, ya taga-Asia. ⁵ Nuna hilay habayto kannâen ta inêngganan la kay ha balayan Troas. ⁶ Noa, hikay etaman ay nag-alih ha balayan Filipos hēn pamakayari hēn pista lan Israelita ya ambaêgên lan Pistan Puto ya ayn Pampaalsa. Himmakay kay ha barko hēn angga ha nilatêng kay ha balayan Troas hēn panlimay allo. Nanugêl kay bayro hēn pitoy allo.

Ya tawlin pamaniraw ni apostol Pablo ha Troas

⁷ Ha unan allon habayton parominggo* ay ni-tsi-tsipon kay ya Israelita ta nagkomunyon kay, ya pamanêmtêm ha pangamatsi ni Panginoon Jesus. Nangaral ya hi apostol Pablo hēn angga ha bonak hēn yabi, ta mita ya ha humonoy allo. ⁸ Mal-at ya dêkêt bayro ha pinagtsiponan naêñ ha ikatlon palapag bali. ⁹ Main mihay miyawhay, ya nag langan Eutico ya nakaikno ha mihay dorongawan, ya nakabêlêw ha kakarangan hēn pamangaral ni apostol Pablo. Nanabo yan paubat ha ikatlon palapag hēn habaytoy bali ya pinagtsiponan, kabay hēn nilako la ya, ay natsi yay na. ¹⁰ Noa, hēn tinumaoy hi apostol Pablo hēn nangalakop kana, ay wana, “Paan kaw manyagah, ta angkabiyyay ya!” ¹¹ Pangayarin habayto, ay nunik yay na êt hi apostol Pablo, bayro ha pinagtsiponan, ta pangayari naêñ nangan, ay inhundo nay panoro na hēn angga ha maranon bayo nammita kay. ¹² Hi Eutico, ya nangoman nabiyyay, ay in-atêl la ha bali na, hēn hadyay higla la gawan nabiyyay ya.

Pamatâh ni apostol Pablo ha Troas palakon Mileto

¹³ Pinagkablag naêñ hi apostol Pablo ta hinumakay kay ha barko ta napihabian naêñ ya danan naêñ ya ha balayan Ason. Hiya etaman, ay namitsih. ¹⁴ Hêñ napipihlêk kay bayro ha balayan Ason, ay hinumakay yay na hêñ kalamo naêñ hêñ palako ha balayan Mitilene. ¹⁵ Paubat ha balayan Mitilene ay naghakay kay ha barko hēn angga ha nilatêng kay ha êtêb hêñ Pulo hêñ Quio. Hêñ humonoy allo, ay nipadann kay ha êtêb hêñ Pulo hêñ Samos, haka ha humonol êt ya allo ay nilatêng kay ha balayan Mileto. ¹⁶ Inihip ni apostol Pablo ya a yay na pon magdann ha balayan Efeso ta êmêñ ya a maabala ha probinsyan Asia, gawan labay nay nan makalatêng kay ha balayan Jerusalem bayo mag allo hêñ Pentecostes.

Ya pamagtsipan ni apostol Pablo kanlan toa ya ampamaala ha pagtsipon lan patêl ha Panginoon ha Efeso

¹⁷ Hêñ ungnoy nay allo naêñ lan apostol Pablo ha balayan Mileto, ay nami-pagtan ya hêñ habi kanlan toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Efeso ya maniraw hila kana ha balayan Mileto. ¹⁸ Paglatêng la kana ay kinahabi na hilay na, ya wana kanla,

* **20:7** Yabin Sabado hêñ habayto, ta kanlan Israelita, yabay ya umpisan unan allo hêñ mihay parominggo.

“Muwang yo ya nag-in biyay ko hēn haton unan allon nilumatēng ako bayri ha probinsyan Asia. ¹⁹ Booy nakēm kon nagpakaaypa hēn naghuyo ha Panginoon haka namalagēhbēg ya nakēm ko hēn main pamagtēh ha kalan hēn pamairap la kango hēn kapareho kon Israelita ha pagmulongan la kango. ²⁰ Muwang yo etaman ya a ko nag-alangan ha pamanawop kamoyu hēn namipamwang haka nanoro hēn tungkol kan Panginoon Jesus ha arapan man hēn kalan haka ha binali. ²¹ Impakaaral ko etaman kanlan kapareho kon Israelita, haka kanlan Griego[†] ya dapat lan paghēhēan haka talibatokan ya kasalanan la, ta dapat magpalokop hilay na kan Apo Namalyari hēn maniwala kan Panginoon Jesus.

²² “Mita kina ha balayan Jerusalem ha utoh kango hēn Espiritu ni Apo Namalyari. A ko muwang no hinoy malyari kango bayro. ²³ Ya muwang kon bat, ay ha balang balayan ya lakwēn ko, ay an-ipamwang na kangkan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ihukul ako haka makāranas akon kairapan. ²⁴ Noa, ayn kango no mikarang ya biyay ko bayri ha luta o no ahē, ta ya maalagá kango ay matupad koy an-ipadyag na kango ni Panginoon Jesus. Yabay ya pamipamwang hēn Mangēd ya Habi tungkol ha ingalo ni Apo Namalyari.

²⁵ “Nakilamo ko kamoyu hēn hato, kaban an-ipamwang koy tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Noa, amēhēn ay muwang kina ya a yo kina hēn mahēlēk oman. ²⁶ Kabay am papakahabiēn ko kamoyu amēhēn, ha alloy habaytsi, ya alwan hiko ya main kasalanan no parusaan na kaw ni Apo Namalyari hēn ayn anggaan. ²⁷ Ta a ko nag-alangan ha paytoro kamoyu hēn hinoman ya labay nan ipamwang kamoyu ni Apo Namalyari. ²⁸ Illagan yoy sarili yon pamanhumonol kan Apo Namalyari. Illagan yo etaman ya pamanhumonol lan patēl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ta pinili na kaw hēn Espiritu ni Apo Namalyari hēn mamaala kanla hēn nanad ha pagpastol yo, ha tupa yo. Hila ay inligtas hēn natsi ya hi Panginoon Jesus ya Anak ni Apo Namalyari. ²⁹ Muwang ko, ya no ayn kina bayri, ay main mipanlumatēng ya maytoro hēn alwan kaptēgan, ta labay lan alihēn ya paniwala yo kan Panginoon Jesus. Hila ay nanad ahon lalē ya mapangyat ya mandawhong kamoyu hēn ayn ingalo. ³⁰ Agyan ha kalamo yo, ay main lumtaw ya maghabi hēn alwan kaptēgan, ta êmēn la maamuyot hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus. ³¹ Kabay pakaillag kaw, haka panay yon panēmtēmēn ya in-arat ko kamoyu ha boon tatloy taon, ya allo-yabi ayn tēgēn ya pamanayhay ko kamoyu, hēn main lamoy pamanangih gawan anlugurēn kataw.

³² “Amēhēn, ay an-ipatsiwala kataw kan Apo Namalyari, haka ha Mangēd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus ya ampamataniēh hēn nakēm yo. Habaytoy Mangēd ya Habi, ay mam-in biyay ya ayn angga, ya in-il-an ni Apo Namalyari para ha balang miha ya impapawa na hēn mag-in kana. ³³ A ko kinaridyaan ya pera o takop hēn hinoman. ³⁴ Muwang yo etaman ya napudpud ya gamēt ko ha mag-obra ko ta êmēn kay main mapangwaan hēn ikabiyay naēn mikakalamo. ³⁵ Ha mag-obra ko, ay dinyanan kataw hēn alimbawa, ya ha kahipēgan tamo ay madyanan tamo hilay a ampaka-obra ya taganán ampangailangan. Dapat tamon panēmtēmēn ya hinabi ni Panginoon Jesus, ya wana, ‘Mas mahigla ya nakēm lan ampam-i kisa ya nakēm lan andyanan.’”

† 20:21 Ya alwan Israelita.

36 Hêñ pamakayari nan naghabi, ay nandoko ya hêñ kalamo na hilay toa ya ampamaala kanlan taga-Efeso ya ampaniwala kan Panginoon Jesus, haka hila nanalangin. **37** Naubuh hilan nanangih, haka an-alakopêñ la ya hêñ an-aroêñ hi apostol Pablo. **38** Hadyay pamag-lungkot la hêñ pamakagilam lan hinabi na ya a la yay na mahêlêk hêñ oman. Bayo in-atêl la yay na ha barko ya hakayan na.

21

Ya pammako ni apostol Pablo ha balayan Jerusalem

1 Pamakayari naêñ hêñ nagtsipan kanla, ay naghakay kay ha barko ya nagtagloh ha Cos. Hêñ humonoy allo, ay naghundo kay hêñ nagbiyahe ha Pulo hêñ Rodas. Paubat bayro ay nagbiyahe kay ha balayan hêñ Patara. **2** Paglatêng naêñ bayro, ay tapol kay nakatapol hêñ mihay barko ya palako ha Fenicia, ya angkasakopan hêñ Siria, kabay tapol kay hinumakay. **3** Hêñ niêtêb kay ha Pulo hêñ Chipre ya angkaipatanêñ ha dapit uki ay naghundo kay etaman hêñ angga ha nilatêng kay ha probinsyan Siria. Tinunggêñ ya ha balayan Tiro, ya anhakyan naêñ, ta habaytoy pamitaoyan la hêñ kalga hêñ barko. **4** Kaban an-itaoy lay kalga, ay tinapol naêñ hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus ya atsi bayro, ta napaidi kay pon bayro kanla hêñ pitoy allo. Gawan ha impaihip nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon, ay ambawaléñ la ya hi apostol Pablo hêñ paan yay na dayi hêñ mako ha balayan Jerusalem ta kayno main mamatsi kana. **5** Noa, hêñ nayari ya pag-laêñ naêñ bayro ay nag-alâñ kay. Hila etaman ya patêl ha Panginoon ya lalaki haka ahawa la haka maának la, ay namiawyon kannaêñ ha liglig hêñ balayan hêñ angga ha laylay hêñ dagat. Hêñ atsi kay bayro ha laylay dagat ay nipandoko kay ta nanalangin kay ha Panginoon. **6** Nagtsipan kay ha miha ta miña. Hinumakay kay bayto ha barko, haka nuli hilay na.

7 Paubat ha balayan Tiro ay inhundo naêñ ya pamanlumagay naêñ hêñ angga ha nakalatêng kay ha balayan Tolemaida. Bayron pinakikitan naêñ hêñ namapayabi ya hilay patêl ha Panginoon. **8** Hêñ humonoy allo, ay naghundo kay ha pamammita hêñ palako ha balayan Cesarea. Haka naglaêñ kay ha bali ni Felipe, ya mangitoro hêñ Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesus. Hiya ya miha kanlan pitoy lalaki ya pinili* hêñ hato ha Jerusalem. **9** Hi Felipe ay main apat ya anak, ya babayi ya ayn pon ahawa, ya dinyanan ni Apo Namalyari hêñ kapangyarihan hêñ mamipamwang hêñ impaihip na kanla. **10** Hêñ nabuyot-buyot kay bayro, ay main nilumatêng ya mihay mámpipamwang ni Apo Namalyari, ya nag langan Agabo, ya nilumohan hêñ ubat ha probinsyan Judea. **11** Nilako na kay haka na kingwa ya tagkêh ni apostol Pablo ta ginapoh nay sarili nan bitsih haka gamêt na, bayo wana, “Habaytsi ya hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari, ‘Èmén di ya daygêñ la kanan nagtagkêh hêñ habaytsi bayro ha Jerusalem hêñ hilay Israelita haka idin la ya ha gamêt lan alwan Israelita.’” **12** Pamakagilam naêñ hêñ habayto, ay hikay haka hilay nakalamo naêñ, ya taga bayro, ay ampakihabi kana hêñ paan yay na dayi hêñ lumakat ha balayan Jerusalem. **13** Noa, wani apostol Pablo hêñ naghabi, “Hinoy andaygêñ yo, pata ampihanangih kaw! Paan yon paynaêñ ya nakêm ko! Nakal-an ako hêñ pagapoh haka matsu ha Jerusalem gawan ha pamaghuyo ko kan Panginoon Jesus.”

* **21:8** Dyag 6:1-6.

¹⁴ Hêñ a naêñ ya mabawalan hêñ mita, ay tinunggêñ kay hêñ maghabi, ta hinabi naêñ tana, ya kalabayan hêñ Panginoon ya mahonol. ¹⁵ Pamakayarin ungnoy allo ay nagkumpini kay ta lumakat kay ha Jerusalem. ¹⁶ Main ampaniwala kan Panginoon Jesus ya nakilako kannaêñ, ya taga-Cesarea haka la kay in-atêl ha bali ni Minason ya taga-probinsyan Chipre haka bayro kay tanan nakikatuloy kana. Hiya etaman ya unan naniwala kan Panginoon Jesus.

Ya paniraw ni apostol Pablo kan Santiago

¹⁷ Hêñ nilatêng kay ha Jerusalem, ay mahigla la kay hêñ tinanggap hêñ patêl ha Panginoon. ¹⁸ Hêñ humonoy allo, ay naniraw kay lan apostol Pablo kan Santiago. Naubuh hila bayro ya toa ya ampamaala ha patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. ¹⁹ Pangayari na hilan kinumusta, ay minihamîha nan impamwang kanla ya dinyag ni Apo Namalyari ha pamanoro na kanlan alwan Israelita ha ay atoman ya legal ya pinanoroan na.

²⁰ Hêñ pamakgilam lan habayto, ay pinuri la hi Apo Namalyari. Noa, hinabi la kan apostol Pablo, ya wanla, "Muwang mo patêl, bayri ha Jerusalem, ay main libo-libo ya kapareho tamon Israelita, ya naniwalay na kan Panginoon Jesus, haka ampakahonolên lay Kautuhan ya impahonol kantamo ni apo Moises. ²¹ Nabalit-an la ya antoroan mo hilay kapareho tamon Israelita ya ampaniwaley na kan Panginoon Jesus, ya ampaidi ha legal lan alwan Israelita, ya paan hila kanon humonol ha Kautuhan ni apo Moises, nanad ha paan lay nan ipatuli ya anak la, haka paan hilan humonol ha kaatag ya natotoan tamo ha toa tamo. ²² Hino ya daygêñ tamo, ta êmêñ la mamwangan ya alwan pêtêg ya nabalit-an la? Siguradon mamwangan la ya nakalatêng kay na bayri ha Jerusalem. ²³ Dapat mon daygêñ ya anhabîen naêñ. Main apat ya lalaki bayri ya maranin matupad ya impangako la kan Apo Namalyari. ²⁴ Kilako ka kanla ha Templo ha panupad lan impangako la, haka honolên yo ya pagpalinis ha pamanhumonol ha Kautuhan tamon Israelita, biha hikay nay baala hêñ mamayad ha gastosêñ la ha paypaboko lan ulo la, haka ya iâtang lay ayop. Mamwangan bayto ya kaganawan ya alwan pêtêg awud ya nabalit-an la ya tungkol kamo, ta hika man, ay anhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. ²⁵ Hila etaman ya alwan Israelita ya ampaniwaley na kan Panginoon Jesus, ay hinulatan naêñ hilay na hêñ aral naêñ, ya paan hilan mangan hêñ hinoman ya imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka paan hilan mangna hêñ daya boy ayop ya giniêk. Hinulatan naêñ hila êt ya paan hilan mamabayi haka makilalaki."

²⁶ Hêñ humonoy allo, ay nakilako hi apostol Pablo kanlan apat. Biha ya hinumwêñ ha Templo, ay naglinis ya pon ayon ha ugali lan Israelita. Pangayarin habayto ay impamwang nay na ni apostol Pablo ha pari no hinon allo ya matupad ya impangako lan apat, kan Apo Namalyari, ta habaytoy allo ya pamiátang lan ayop.

Dinakêp hi apostol Pablo ha Templo

²⁷ Hêñ maranin mayari ya pampiton allon pamaglinis lan apat, ay main Israelita ya taga-probinsyan Asia ya nakahêlêk kan apostol Pablo ha lalêñ Templo. Hila ay nanulhul kanlan kal-atan ya atsi bayro haka la ya dinakêp hi apostol Pablo. ²⁸ Êmêñ di ya in-angaw la, "Hikaw ya kapareho naêñ hêñ Israelita, hawpan yo kay. Ta habaytsi ay ampaytoro hêñ narawak kano ya bansan Israel, haka narawak ya Kautuhan ni apo Moises haka ya Templo ni Apo Namalyari. Biha andêmêkan na êt ya hata Templo, ta ampantan ya êt hêñ

Griego[†] di ha lalêh hata Templo ni Apo Namalyari.” ²⁹ Hinabi lay habayto ta nahêlêk lay kalamo ni apostol Pablo, ya hi Trofimo, ya taga-balayan Efeso, ya alwan Israelita, ha balayan Jerusalem, haka êndat la no pinakalamo na ya ni apostol Pablo ha Templo.

³⁰ Hêñ nagilam lan kal-atan ha Templo ya habayto, ay naubuh hilan nagulo. Pinaragah lan dinakêp hi apostol Pablo bayro ha lalêh Templo, haka la ya pinagguguloy hêñ paawah ha Templo bayo la tampol hêñ inhara ya kabat. ³¹ Hêñ patsêñ la yay na dayi hi apostol Pablo, ay main naghumbung ha pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma, ya destino bayro ha Jerusalem, ya nagulo hilay kaganawan ya taga-Jerusalem. ³² Tampol nan impabaëg hilay kapitan, haka ya kaatag ya hundaloh na, ta nuwayu hila hêñ nagtagloh ha gulo. Hêñ nahêlêk lan Israelita ya pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma haka ya kalamo nay hundaloh, ay intunggên lay pamahakit la kan apostol Pablo. ³³ Napaidani ya pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma kan apostol Pablo, ta dinakêp na ya, haka na ya impagapoh hêñ loway taykala. Biha na hila kinotang ya atsi bayro, no hino hi apostol Pablo, haka no hinoy nadyog nay karawakan.

³⁴ Alwan pare-pareho ya an-iangaw lay pakibat lan naka-tsipon bayro. Gawan ha hadyay gulo, ay a na mamwangan hêñ pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma no hinoy kaptégan, kabay namiutoh yan hundaloh na ya gêtan la hi apostol Pablo ha kampo la, ta êmén la ya pakakotangên. ³⁵ Panlumatêng la ha eran hêñ kampo, ay napilitan ya hundaloh hêñ buwatêñ hi apostol Pablo gawan ampigagalmotan la yan kal-atan. ³⁶ Ampakikamat-kamatan la hilan apostol Pablo hêñ hilay kal-atan hêñ ampamiangaw kana, “Patsêñ ya! Patsêñ ya!”

Ya pamilitas ni apostol Pablo hêñ sarili na

³⁷ Hêñ ihowêñ la yay na dayi hi apostol Pablo ha kampo, ay kinotang nay pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma, ha habin Griego no malyari na yan mapakihabian. Kabay wana kan apostol Pablo, “No kamwang kan maghabin Griego, ³⁸ ay alwa ka awud habaytoy taga-Egipto ya nakanon bêngat hêñ nanulhul kanlan kal-atan, haka nantan hêñ apat ya libo ya nilumaban ha gobyerno ha kabalah-balahan.” ³⁹ Naghabi etaman hi apostol Pablo, “Hiko ya miha ha Israelita, ya in-anak ha Tarso ha probinsyan Cilicia. Ya balayan Tarso ay muwang ha ayri man ya legal. Ampakihabi ko kamo ya paulayan mo kon makipagpalinan kanlan naka-tsipon bayri.” ⁴⁰ Hi apostol Pablo ay pinaulayan hêñ pinakapoon lan hundaloh ha bansom Roma, kabay nirêng yay na ha eran ta siningyalan na hilay naka-tsipon, ta êmén hila patêkbék. Hêñ a hilay na naglabak, ay naghabi yay na hi apostol Pablo ha habin Hebreo ya habi lan Israelita, ya wana,

22

¹ “Matoa ko haka patêl ko, gilamêñ yoy habiêñ ko amêhêñ ha pamilitas ko hêñ sarili ko.”

² Hêñ nagilam lan Israelita ya naghabi hi apostol Pablo ha habin Hebreo, ya habi la, ay a hilay nan taganán naglabak, kabay inhundo nay na habaytoy pamagabi na.

³ “Hikoy mihay Israelita ya in-anak ha balayan Tarso ha probinsyan Cilicia. Hinumlay ko bayri ha Jerusalem. Ya nanoro kangko ay hi Gamaliel. Intoro na kangkoy Kautuhan ya anhonolêñ lan ninuno tamon Israelita. Booy

† 21:28 Ya alwan Israelita.

nakêm kon naghuyo kan Apo Namalyari, nanad êt kamoyu amêhên. ⁴ Hêñ hato ay pampairapan ko hilay anhumonol ha toro ni Panginoon Jesus hêñ angga ha impapatsi ko ya kaatag kanla. Lalaki haka babayi, ay impadakêp ko hilan ginapoh haka impahukul. ⁵ Ya pinakapoon pari haka ya kaganawan toa ya nag tungkulon ha bansa, ay malyarin mamaptêg ha anhabîen ko, ta hila ya nam-i kangko hêñ kahulatan para kanlan kapareho tamon Israelita ha balayan Damasco, ya dakpêñ kon gapohêñ hilay ampaniwala kan Panginoon Jesus, hêñ gêtan hila bayri, ta êmén hila parusaan.

Impamwang ni apostol Pablo no ay-êmén yan binayo ni Jesus ya taga-Nazaret

⁶ “Hêñ narani kina ha balayan Damasco, hêñ mag-uugtoy na, namakonkay-naman ay nahukloban kon kapahilêw ya hawang ya ubat ha langit. ⁷ Nihubhub ko ha luta, haka nakagilam kon habi, ya wana kangko, ‘Saulo, Saulo, awta ampairapan mo ko?’ ⁸ Naghabi ko, ‘Hino ka Panginoon?’ Bayo wana kangko, ‘Hiko hi Jesus ya taga-Nazaret, ya ampairapan mo.’ ⁹ Hilay kalamo ko ay nakahêlêk hêñ habaytoy hawang, noa, a la nagilam ya hinabi hêñ habaytoy naghabi kangko. ¹⁰ Nangotang ko, ‘Hinoy dapat kon daygên Panginoon?’ Haka wanana Panginoon kangko, ‘Mirêng ka, ta magtagloh ka ha balayan Damasco. Habién lay na kamo bayro ya kaganawan balak ni Apo Namalyari ya daygên mo.’ ¹¹ Hêñ a ko makahêlêk gawan habaytoy kapahilêw ya hawang, ay hilay kalamo ko ay namiakay kangko ha Damasco.

¹² “Bayro ha Damasco ay main miyah lalaki ya nag langan Ananias. Anhumonol ya ha Kautuhan ya anhonolên tamon Israelita, haka anggalangên la yan kaganawan kapareho tamon Israelita ya ampaidi bayro. ¹³ Nilako na kon hiniraw, ta wana, ‘Patêl kon Saulo, makahêlêk kan oman!’ Hêñ habayto êt, ay tampol ko yan nahêlêk. ¹⁴ Wana êt, ‘Hi Apo Namalyari ya sinimba hêñ ninuno tamo, ay namili kamo hêñ hato pon, ta êmén mo mamwangan ya kalabayan na, haka ta êmén mo mahêlêk ya Mesias, ya Cristo, haka magilaman ya pamaghabibi na. ¹⁵ Ta hika ya mamipamwang ha balang miha, ya nahêlêk mo haka nagilam mo. ¹⁶ Kabay amêhên, galingêñ mina! Mirêng ka ta mamaêg ka ha Panginoon hêñ paghêhêan moy kasalanan mo. Pabawtismo ka, haka ipauyah mina kana ya kasalanan mo.’ Habaytoy hinabi ni Ananias kangko.”

Impamwang ni apostol Pablo ya pangiutoh kana hêñ manoro kanlan alwan Israelita

¹⁷ “Hêñ pamag-orong ko bayri ha Jerusalem, hêñ ubat ha Damasco, kaban ampanalangin ko ha Templo, ay nagkamain kon halumata. ¹⁸ Bayro ha halumata ko ay nahêlêk ko hi Panginoon Jesus, haka na hinabi kangko, ya wana, ‘Parahêñ mon mag-alih di ta a la paniwal-an ya pamaptêg mo hêñ tungkol kangko.’ ¹⁹ Noa, hinabi ko, ‘Panginoon, kayno maniwala hila no maintindihan la ya binayo ko, ta muwang lan kal-atan ya ha balang sinagoga, ay an-ipadakêp, an-ipahukul, haka an-ipapatok ko hilay ampaniwala kamo. ²⁰ Hêñ ampatsêñ la hi Esteban, ya ampamaptêg kamo, ay atsi ko bayro hêñ kalamo la. Hiko pon êt ya nagbantay hêñ takop lay pangkêbel lan namatsi kana.’ ²¹ Bayo wana kangkon Panginoon, ‘Êmbayro man, ay an-iutoh kata ha marayo hêñ maypamwang hêñ tungkol kangko kanlan alwan Israelita.’ Habaytoy hinabi hêñ Panginoon kangko,” wani apostol Pablo.

Hi apostol Pablo haka ya pinakapoon lan hundaloh ha banson Roma

²² Hêñ nahabi nay habayto ya tungkol ha alwan Israelita, ay a lay na labay manggilam habi na, ta namiangaw hilan êmén di, “Patsên ya! Patsên ya! A ya dapat mabiyay!” ²³ Ha pамиangaw la, ay pinaragah lan inalih ya takop la ya pangkêbel, haka namihabol hilan tuwapok ha tag-ay gawan ha hadyay huluk la. ²⁴ Ya pinakapoon lan hundalon Roma ay namiutoh hêñ ihowêñ la hi apostol Pablo ha kampo, ta barogêñ ya, ta êmén na pakibatan ya kotang la kana, no hinoy dinyag na, no pata êmbayroy angaw lan kapareho nan Israelita. ²⁵ Noa, hêñ naigapoh la yay na ha paygapohan, ta barogêñ la ya, ay wani apostol Pablo ha kapitan hêñ hundaloh ya nakairêng ha dani na, ya wana, “Mangêd kaya ha patakaran hêñ gobyerno ya bat barogêñ ya mihay taga-Roma hêñ a pon nalingon ya kaso na?”

²⁶ Pamakgilam nan habayto, ay nilako nan kapitan ya pinakapoon lan hundalon Roma ta wana kana, “Ay-êmén, ha taga-Roma ya awud!”

²⁷ Kabay nilako hi apostol Pablo hêñ pinakapoon lan hundaloh ha bansen Roma ta wana, “Habièn mo kangko no taga-Roma kan taganá?” Hinabi ni apostol Pablo ya taga-Roma yan taganá.

²⁸ Biha hinabi nan pinakapoon lan hundalon Roma, ya mal-at ya imbayad na bayo ya nag-in taga-Roma. Amêhêñ hinabi nay na êt ni apostol Pablo, ya wana “Noa, hikoy taganán taga-Roma hêñ paubat hêñ hikoy in-anak.”

²⁹ Tampol nagdayo kana ya hilay nakal-an hêñ mangotâng kan apostol Pablo. Agyan hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ay nalimwan, gawan namwangan na ya taganán taga-Roma hi apostol Pablo, ya bat nan naipa-gapoh ta êmén barogêñ.

Hi apostol Pablo ay in-arap ha Sanedrin

³⁰ Gawan labay nan pinakapoon lan hundaloh ha bansen Roma hêñ mamwangan no hino ya an-ibara la kan apostol Pablo hêñ hilay kapareho nan Israelita, ay ha humonoy allo, ay inubuh nan impa-tsipon ya hilay ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, bayo impaokal na hi apostol Pablo ta impaarap na ya kanla.

23

¹ Kaban ampakahêlkêñ ni apostol Pablo ya hilay kalamo hêñ Sanedrin, ay wana kanla, “Patêl, muwang ni Apo Namalyari ya malinis ya konsinsya ko ha pamaghuyô ko kana paubat hêñ hato angga amêhêñ.” ² Hêñ pamakgilam na ni Ananias, ya pinakapoon pari ya hinabi na, ay namiutoh ya kanlan karani ni apostol Pablo ya tampalingêñ la ya ha bêbêy. ³ Kabay wana kana ni apostol Pablo, “Tampalingêñ ka ni Apo Namalyari ha ikamatsi mo, ha pagbabara mon anhumonol ka ha Kautuhan ha paypatamping mo kangko, ta bawal ha Kautuhan ya habayto.” ⁴ Naghabi hilay hatoy karani ni apostol Pablo, ya wanla kana, “Ammusmusûn moy pinakapoon pari ni Apo Namalyari!” ⁵ Wana etaman ni apostol Pablo kanla, “Patêl ko, a ko muwang ya hiya awud ya pinakapoon* pari ni Apo Namalyari, ta nakahulat, ‘Alwa yon paghabian hêñ narawak ya ampamaala kamoyu.’”

⁶ Hêñ napansin ni apostol Pablo ya main bayron Saduseo† haka Pariseo‡ ay in-ikhaw nay habi na, ya wana kanla, “Patêl, hikoy Pariseo, ta anak ako hêñ mihay Pariseo. An-imbistigaêñ la ko di amêhêñ gawan angkasigurado

* ^{23:5} Exodus 22:28. † ^{23:6} A hila ampaniwala ya mangoman mabiyay ya hilay natsi. ‡ ^{23:6} Ampaniwala hila ya mangoman mabiyay ya hilay natsi.

ko ya mangoman mabiyay ya nangamatsi.” ⁷ Hêñ nahabi nay habayto, ay nangapihubuk hilay Pariseo haka hilay Saduseo. Kabay napiatag hilay naka-tsipon. ⁸ (Hilay Pariseo ay ampaniwala hên mangoman mabiyay ya nangamatsi. Ampaniwala hila êt ya main anghel haka kaêlwa. Noa, hilay Saduseo ay a ampaniwala ya main habayto.) ⁹ Ya pamiaangaw la ay taganán hinumkaw! Nirêng ya ungnoy mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ta wanla, “Ayn kay hêñ mahélêk ya kasalanan nan habaytsi ta kayno main mihay anghel o kaatag ya ubat ha langit ya nakihabi kana!” ¹⁰ Hêñ hadayay nay pamihuhubak la, ay nalimo ya hatoy pinakapoon lan hundalon Roma ta kayno maobot ya halap na ha pamipapaktang la kan apostol Pablo. Kabay in-utoh na ha hundaloh na ya pakikwanan lan kowêñ kanla, haka la ya ihowêñ ha kampo la.

¹¹ Habayton yabi, ay nagpahlêk ya Panginoon kan apostol Pablo, ta wana kana, “Pakhawêñ moy nakêm mo, ta no ay-êmên ya pamaptêg mo kangko bayri ha balayan Jerusalem, ay êmên êt bayro ya kailangan mon daygêñ ha balayan Roma.”

Pinulong hi apostol Pablo hên hilay kapareho nan Israelita

¹² Pangamaranon ay pinulong hên ungnoy Israelita hi apostol Pablo. Nangako hila ha sarili la ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi. ¹³ Maigit ha apatapo ya lalaki ya namulong kana. ¹⁴ Dinumanî hilay na kanlan toa ya main tungkulon ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari, ta wanla, “Hikay ay nagmimihan nakêm ya a kay manaway hên kaêñ angga ha a naêñ ya mapatsi hi Pablo. ¹⁵ Kabay hikaw haka ya Sanedrin, ay dapat mamagtan hên habi kanan pinakapoon lan hundalon Roma, ya gêtan la yan oman di kamoyu hi Pablo ta waringan pakakotangêñ yo yan mangêd ya tungkol ha kaso na. Ha dann pon, ay patsêñ naêñ yay na.”

¹⁶ Habaytoy pamamulong kan apostol Pablo ay namwangan hên angkêñ nay lalaki ha patêl nay babayi. Kabay hinumwêñ ya habaytoy angkêñ na ha kampo lan hundaloh, ta impamwang nay habayto kan apostol Pablo. ¹⁷ Impabaêg ni apostol Pablo ya mihay kapitan ta wana kana, “Pakilamoan moy hata miyawhay kanan pinakapoon yon hundaloh, ta main yan ihumbung kana.” ¹⁸ Kabay nilamoan na ya kanan pinakapoon lan hundalon Roma, ta wana kana, “Impabaêg akon nakahukul ya nag langan Pablo, ta pinakihabi na kango ya lamoan koy hata miyawhay kamo, ta main yan ihumbung kamo.” ¹⁹ In-akay hên pinakapoon lan hundaloh ya hatoy miyawhay hên gintan ha duyo ya ayn tawo hên pinakihabian, ta kinotang na ya, no hinoy ihumbung na kana. ²⁰ Naghabi ya miyawhay, “Nagkamiha hilay kapareho naêñ hên Israelita ya pakikwaan la kamo nobukah hi apostol Pablo hên kotangêñ la ya waringan hên iarap ha Sanedrin, hên pakakotangêñ. ²¹ Noa, paan mo hilan panggilaman, ta tambangan la yan maigit hên apatapo ya lalaki ya kapareho kon Israelita. Nagmimiha hilan nakêm ya a hila mangan haka minêm angga ha a la ya mapatsi. Nakal-an hilay na, haka an-êngganan la tana ya pakibat mo, no malabay ka, o no ahê.” ²² Binawal na yan pinakapoon lan hundaloh ya paan nan habiêñ ha hinoman ya habaytoy inhumbung kana, biha pinabita na ya.

Impaatêl hi apostol Pablo kan Gobernador Felix ha balayan Cesarea

²³ Impabaêg nay nan pinakapoon lan hundalon Roma ya lowa kanlan kapitan na, ta wana kanla, “Mamil-an kaw hên lowang gatoh ya hundaloh haka pitumpo ya nipagkabayo haka lowang gatoh ya nipagtandos, ta alas

nuweben yabi amêhén, ay mita kaw hên palakon Cesarea. ²⁴ Mangil-an kaw êt hên kabayo ya hakayan ni Pablo, haka iatêl yo ya kan Gobernador Felix. Pakaillagan yo yan mangêd.” ²⁵ Êmbayri ya laman hên hulat ya impagtan na kanla:

²⁶ “Panggalangên kon Gobernador Felix, hiko hi Claudio Lisias ya ampanulat kamo. Angkumustaên kata. ²⁷ Habaytsi ya lalaki ay dinakêp lan kapareho nan Israelita, ta patsêñ la yay na dayi, noa, hên namwangan ko ya miha yay taga-Roma, ay iniligtas la ya hên hundaloh ko, ta êmén la ya a mapatsi. ²⁸ Ha labay kon mamwangan no hinoy pan-ibara la kana, ay impagtan ko ya kanlan Sanedrin la. ²⁹ Bayro kon namwangan ya ampamibad-an la kana, ay tungkol awud ha Kautuhan la, ya a la angkapiakahundoan. Noa, alwan hépat ya habayto hên hiyay ipapatsi o ipahukul. ³⁰ Amêhén, ta namwangan kina ya anhablaêñ la yay na hên kapareho nan Israelita, ay tampol ko yay nan an-ipaatêl bahêñ kamo. In-utoh ko hila etaman ya namibara kana, ya iarap lay na kamo, ya an-ibara la kana.”

³¹ Hinonol la etaman hên hundaloh ya in-utoh kanla. Pangayabi, ay kingwa lay na hi apostol Pablo, ta gintan la ya ha balayan Antipatris. ³² Pangamaranon, ay nag-orong hilay nay kaatag ya hundaloh ha kampo la, noa, inhundo lay pamammitta la hên habaytoy nipagcabayo. ³³ Hên paglatêng la ha Cesarea, ay gintan la hi apostol Pablo haka hatoy hulat ha gobernador. ³⁴ Hên nabaha nay na ni Gobernador Felix, ya habaytoy hulat ay kinotang na ya hi apostol Pablo no taga-ayri ya. Haka hên namwangan na ya taga-Cilicia ya, ³⁵ ay wana kana, “Lingonén koy kaso mo ha pamanlumatêng hên hilay nangidikil kamo.” Biha na in-utoh ya pakabantayan la ya, hi apostol Pablo, ha mahlay ya bali na, ya impairêng ni Arin Herodes hên hato.

24

In-arap la hi apostol Pablo kan Gobernador Felix

¹ Pangalabah hên limay allo, ay nilumatêng ha Cesarea hi Ananias, ya pinakapoon pari hên kalamoy ungnoy toa ya main tungkulon ha bansa, haka hi Tertulo, ya mihay abogado. Indikil lay na kan Gobernador Felix ya pamara la kan apostol Pablo. ² Hên in-arap hi apostol Pablo kanla, ay inumpisaan nan habiêñ ni Tertulo ya an-ibara la kan apostol Pablo, ya wana,

“Panggalangên kon Gobernador, mahlay ya utang nakêm naêñ kamo ha kapatékbékan ya nabuyot naêñ angkaranasan, haka ha kaatag pon ya binayo mo bayri kannaêñ gawan ha kagalingan mo. ³ An-igalang naêñ ya habayto haka taganán ampahalamatan naêñ ka hên ayn angga, hên hikay ya atsi ha ay-irin logal. ⁴ Noa, ta êmén a naêñ ka maabala pon, ay ampakidawat ko kamo ya gilamên mo pon ya habiêñ naêñ kamo ha kangérân nakêm mo. ⁵ Nahêlék naêñ ya habaytsi, ya taganán ampanggulo ya, haka ampamagulo kanlan kapareho naêñ Israelita ha balang lakwêñ na, hên lumaban ha gobyernon Roma. Hiyay miha kanlan ampamaala ha ambanhagan lan Nazareno, ya anhumonol ha toro ni Jesus ya taga-Nazaret. ⁶ Labay na êt hên dêmêkan ya Templo naêñ ha Jerusalem, hên mamihowêñ ya dayi hên alwan kapareho naêñ Israelita bayro, kabay dinakêp naêñ ya. [Haka parusaan naêñ ya dayi hên pamanhumonol ha Kautuhan naêñ, ⁷ noa, nilumatêng hi Claudio Lisias haka pinatoluk na ya kannaêñ hên kingwa hi Pablo. ⁸ Biha in-utoh na êt ni Claudio kannaêñ ya bayri naêñ yay nan ipalingon kamo ya

kaso ni Pablo,]* ta ha pamangotang mo kana ay mamwangan mon pêtêg ya kaganawan ya an-ibara naén kana.”⁹ Hilay kaatag ya Israelita ya kalamo ni Tertulo ay nakiuyon ha hinabi na, haka la êt pinaptêgan ya kaganawan hinabi na.

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Gobernador Felix

¹⁰ Hên siningyalan yay nan Gobernador Felix hi apostol Pablo ya hiyay nay maghabi, ay wani apostol Pablo,

“Panggalangên kon Gobernador, paubat hên hato, ay muwang kina ya hika ya mánlingon kaso bayri ha bansa naén, kabay angkahigla kon mangatoynungan ha arapan mo hên mamiligtas hên sarili ko.¹¹ No imbistigaên mo, ay mamwangan mo, ya ayn pon hên labinloway allo, paubat hên nilumatêng ako ha Jerusalem hên magsimba kan Apo Namalyari.¹² Minghan man ay a la ko êt hên nahêlêk lan Ananias ya nakihubakan ha hinoman ha lalê Templo, o nanulhul man hên kal-atan ha ay-iri man ya sinagoga naén o ha kaatag man ya legal.¹³ Ayn hilan maiarap kamoyu ya mamaptêg ha an-ibara la kangko.¹⁴ Noa, an-aminên ko kamo, anlugarên kon Gobernador, ha pamagsimba ko kan Apo Namalyari, ya Diyos hên ninuno naén, ay anhumonol ko ha toro ni Panginoon Jesus ya anak na, ya an-itad lan habaytsi hên alwan pêtêg ya toro. Noa, naubuh kon anhonolên ya Kautuhan ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.¹⁵ Nanad êt kanlan Ananias, ay ampaniwala ko ya biyayêñ oman ni Apo Namalyari ya nangamatsi, hilay mahonol kana haka hilay alwan mahonol kana.¹⁶ Kabay ampakiwanon kon panay manyag kangêran, ta êmên mag-in malinis ya konsinsya ko kan Apo Namalyari haka ha tawo.

¹⁷ “Pamakayari hên ungnoy taon hên ayn ako ha Jerusalem, ay nag-orong kina hên mamiatêl hên hawop kanlan kapareho kon Israelita ya ampan-gailangan, haka mamiátang kon ayop kan Apo Namalyari.¹⁸ Kaban atsi ko ha Templo hên ampanyag hên habayto, hên kayari-yari ko ya pamaglinis ha pamanhumonol ha Kautuhan naén, ay nalatngan la ko hên kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia. Ha kaptêgan, ay ayn hilan nalatngan ya lakê ya tawo haka ayn ampanggulo.¹⁹ Hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay dapat mamihumbung bayri no main hilan an-ibara kangko.²⁰ Gawan ha ayn hila bayri ya hilay kapareho kon Israelita ya ubat ha Asia, ay dapat habiêñ lan Ananias, ya kapareho kon Israelita ya atsi bayri améhêñ no hinoy narawak ya nahêlêk la kangko hên in-arap la ko ha Sanedrin.²¹ Para kanla lawêh, ay alwan mangêd hên naikhaw ko ha arapan la, ya angkotangên la ko gawan ha paniwala ko, ya mangoman mabiyay ya nangamatsi. Kabay angkotangên yo ko améhêñ di ha arapan yo.”

²² Hên pamakagilam ni Gobernador Felix hên habi ni apostol Pablo, ay intêgêñ nay na pon ya pamanlingon hên kaso ta mal-at ya muwang nay tungkol ha toro ni Panginoon Jesus. Biha wana, “Ha pamanlumatêng ni Claudio Lisias, ya pinakapoon lan hundaloh ay ihundo koy pamanlingon hên kaso mo.”²³ Biha in-utoh nay kapitan ya ampagbantay kan apostol Pablo, ya bantayan la ya, noa, paan yan gapohêñ haka paulayan la ya, hên hirawên la ya hên hilay kabalay na hên hawpan la ya ha kailangan na.

Hi apostol Pablo ay in-arap kan Gobernador Felix haka ha ahawa na

* ^{24:8} Ya nakahulat bayri ha pibonakan hên hata [] ay ayn ha kaatag ya Bibliyan Griego.

²⁴ Pamakayarin habayto, ay main yan nilako hi Gobernador Felix. Hêna nakalabah hên ungnoy allo, ay nilumatêng ya hêna kalamo nay ahawa na hi Drusila, ya mihay Israelita hên nanad kan apostol Pablo. Impaalap na hi apostol Pablo, ta êmén la magilaman ya tungkol ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. ²⁵ Noa, hêna an-ipamwang ni apostol Pablo ya tungkol ha pamimiyay ya pamanhumonol kan Apo Namalyari, haka ya tungkol ha pamagpigil ha sarili haka ya pamanukom ni Apo Namalyari ha lumatêng ya allo, ay nalimwan ya hi Gobernador Felix, ya wana, “Mita ka pon ta no maarap ko, ay ipaalap katan oman.” ²⁶ Ha pagtsiwala ni Gobernador Felix hêna dyanan yan pera ni apostol Pablo, ta êmén na ya ibuhan, ay panay na yan impaalap hêna kahabiên.

²⁷ Hêna nalabah ya loway taon ay hi Porcio Festo ya nanagili kan Gobernador Felix. Gawan ha labay ni Gobernador Felix hêna main hilan utang nakêm kana ya hilay Israelita, ay pinaulayan na ya tana ha hukulan hi apostol Pablo.

25

Pinakidawat ni apostol Pablo hên iarap la ya tana kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hêna boon Roma

¹ Hi Festo ay nilumatêng ha Cesarea ta hiyay nag-in kahagili ni Gobernador Felix. Pangalabah hêna tatloy allo, ay nilumakat ya ha Jerusalem. ² Hêna nilumatêng ya bayro hi Festo, ay in-arap lan ampamaala kanlan pari haka hilay kaatag ya main tungkulan ha Israelita kana ya an-ibara la kan apostol Pablo. ³ Pinakidawat la kana ya ipagtan na yay na ha Jerusalem hi apostol Pablo, gawan main nag balak hêna patsên la yay na hi apostol Pablo ha dann. ⁴ Noa, wana kanla ni Gobernador Festo, “Hi Pablo ay nakahukul bayro ha balayan Cesarea, haka tampol kon mag-orong bayro. ⁵ Kabay pakilamo yo kangko ya hilay manungkulan, ya mamibara kana, no main yan nadyag ya karawakan.”

⁶ Namalabah ya pon hêna walo o mapoy allo hi Gobernador Festo ha balayan hêna Jerusalem biha ya nag-orong ha balayan Cesarea. Hêna humonoy allo, ay nikno yay na ha panlingonan na hêna kaso haka na impakwa hi apostol Pablo hêna iarap kana. ⁷ Panlumatêng ni apostol Pablo, ay pinalibutan la yan Israelita ya ubat ha Jerusalem. A la mapaptêgan ya kal-atan ya nangabyat ya imbara la kana. ⁸ Hinabi ni apostol Pablo, ya wana, “Panggalangên kon Gobernador, ayn akon dinyag ya halanghang ha Templo, o ha Kautuhan ya anhonolên naen Israelita, mag-in kanan Emperador, ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hêna boon Roma.”

⁹ Noa, gawan ha labay ni Gobernador Felix hêna main hilan utang nakêm kana ya hilay Israelita ya ubat ha Jerusalem, ay kinotang na hi apostol Pablo no labay nan maglakó ha Jerusalem ta bayro na tanan lingonêna kaso na.

¹⁰ Noa, naghabi hi apostol Pablo, “Panggalangên kon Gobernador, atsi ko bayri ha arapan mo, hêna panlingonan nan pinakapoon ha Roma. Kabay bayri mo kon dapat lingonêna. Hikan taganá ya magmuwang, ya ayn akon nadyag ya halanghang kanlan kapareho kon Israelita. ¹¹ No nanalanghang akyo ha patakaran, o ha hinoman ya dapat hêna pamatsan kangko, ay ayn akon maikatoynungan. Noa, ayn kaptêgan ya an-ibara la kangko, haka ayn karapatan ya hinoman hêna idin la ko kanla. Kabay ampakihabi kon umarap

ko kanan Emperador,* ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hēn boon Roma.”

¹² Nagpapayo ya pon hi Gobernador Festo ha tagapayo na, biha wana kan apostol Pablo, “Gawan hinabi moy labay mon umarap kanan Emperador, ay ipagtān kata bayro kana.”

Nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa

¹³ Pamakalabah hēn ungnoy allo, ay nilumatēng ha Cesarea hi Arin Agripa[†] haka ya ali na, hi Bernice, ta êmēn manirwan kan Gobernador Festo. ¹⁴ Gawan nabuyot-buyot hilay na bayro, ay nagpapayo hi Gobernador Festo kan Arin Agripa, tungkol ha kasu ni apostol Pablo, ya wana, “Hi Felix ay main yan imbalag bayri, ya nakahukul. ¹⁵ Hēn naniraw ako ha balayan Jerusalem, ay namihumbung hilay ampamaala kanlan pari lan Israelita, haka hilay toa ya main tungkulon ha bansa, hēn tungkol kana haka nakihabi hila ya habiēn ko ya dapat yay nan patsēn. ¹⁶ Noa, wangko kanla, ‘Alwan ugali naēn hēn taga-Roma, ya bat hēn patsēn ya nakadikil, angga ha a pon mangatoynungan, ya nakadikil hēn mamilitas hēn sarili na ha namidikil kana.’ ¹⁷ Hēn naka-tsipon hila bayri kangko ha Cesarea, ya namidikil kana, ay a kina pinabuyot, ta hēn humonoy allo ay nikno kina ha iknoan kon panlingonan haka impakwa ko yay na hi Pablo.

¹⁸ “Hēn nangapiarap hilay na, ay ayn hila man hēn imbara ya mabyat ya kasalanan ya an-êngganan kon ipatan lan ibara kan Pablo. ¹⁹ Yan, ya pinamidikilan lan bat kan Pablo ay tungkol bēngat ha paniwala hēn Israelita, haka tungkol ha mihay nag langan Jesus ya natsi, ya an-ipalékpēk ni Pablo, hēn nabiyya oman. ²⁰ A ko muwang no ay-êmēn kon lingonēn ya habayto, kabay kinotang ko hi Pablo no labay nan maglakó ha Jerusalem, ta bayro ya tanan lingonēn. ²¹ Noa, a ya nabay hi Pablo, ta pinakihabi na ya ipalingon na tana kanan Emperador ha Roma, kabay impabantay ko ya hēn angga ha maipaatiēl ko ya kana ha Roma.”

²² Amēhēn, wani Agripa kan Gobernador Festo, ya wana, “Hiko man, ay labay ko yan magilaman hēn maghabi ya habain.”

Naghabi ya etaman hi Gobernador Festo, ya wana, “Nobukah magilaman mo ya.”

In-arap hi apostol Pablo kanlan Agripa

²³ Hēn humonoy allo, ay hinumwēn bayro ha panlingonan, hi Agripa haka hi Bernice, ya nakatakop hēn bapan hampat. Kalamo lay ampamaala kanlan hundaloh haka hilay mabandi bayro ha Cesarea. Biha impahowēn ni Gobernador Festo hi apostol Pablo. ²⁴ Naghabi hi Gobernador Festo, ya wana, “Panggalangēn kon Arin Agripa, haka hikaw ya naka-tsipon bayri. Habaytsi ya angkahēlēk yo, ay indikil la kangko hēn kapareho nan Israelita ha Jerusalem haka bayri ha Cesarea. In-angaw la ya dapat yan patsēn. ²⁵ Noa, ha kakokotang ko kana, ay ayn akon mahēlēk ya bat hēn pamatsan kana. Noa, gawan labay nan ipagtān ko ya kanan Emperador, ay binalak kon ipagtān ko ya kana ha Roma. ²⁶ Noa, ayn akon maihulat ya tungkol kana, ya malyarin ipagtān ko kanan Emperador[‡] no pata an-ipagtān ko hi Pablo kana. Kabay in-arap ko ya kamoyu, lalon-laloy na kamo anlugarūn kon Arin Agripa, ta êmēn main kon maihulat kanan Emperador pangayarin

* ^{25:11} Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hēn boon Roma.

† ^{25:13} Herodes Agripa II.

Hēlkēn ha panlēkan labay habiēn hēn habi di ha bokotan hēn hata Bibliya.

‡ ^{25:26} Ya pinakapoon ha kal-atan bansa ya sakop hēn boon Roma.

pamangotang tamo kan Pablo. ²⁷ Ta para kangko, ay ayn pukat hēn gētan kanan Emperador, ya mihay nakahukul, hēn a angkapaptēgan ya kasos ya anibara kana.”

26

Nangatoynungan hi apostol Pablo ha arapan ni Arin Agripa

¹ Pamakayari nan naghabi ni Gobernador Festo, ay wani Arin Agripa* kan apostol Pablo, “Malyari minan habiēn ya pamilitgas mo ha sarili mo!” Impaktang ni apostol Pablo ya gamēt na, ha pam-i na hēn galang, biha inumpisaan nay nan hinabi ya pamilitgas nan sarili na.

² “Panggalangēn kon Ari, mahigla ko hēn hika ya makaarap ko hēn ikatoynungan ya pamilitgas hēn sarili ko, ha bat lan imbara kangko hēn hilay kapareho tan Israelita. ³ Ta paubat hēn hato, ay kamwangan mina ya natotoan tamo ha toa tamo, haka ya a tamo pamikakasundo hēn hikitamo ya Israelita, kabay ampakihabi ko kamo ya pagtēêhan mo kon gilamēn.

⁴ “Muwang lan kaganawan hēn kapareho ta, no ay-êmēn ya nag-in biyay ko hēn paubat haton anak ako ha balayan Tarso, ha probinsyan Cilicia angga hēn atsi kina bayro ha Jerusalem. ⁵ Mana lay nan muwang, haka mapaptēgan la, no labay la, ya paubat hēn hato, ay hikoy mihay kalamo lan Pariseo. Hikay ya Pariseo ay pinakamahonol ha kaganawan paniwala naêñ hēn Israelita. Mahipêg ko etaman hēn hinumonol ha kaganawan paniwala naêñ. ⁶ Haka amêhēn, ay atsi ko bayri hēn angkotangēn, gawan ha paniwala ko ha impangako ni Apo Namalyari ha ninuno tamo ya biyayêñ nan oman ya nangamatsi. ⁷ Habaytoy pangako na kantamon kaapo-apoan lan labinloway anak ni apo Israel, ya pan-êngganan lan kapareho tan Israelita ha pamagsimba la kan Apo Namalyari hēn allo-yabi, ay habayto êt ya pinangubatan hēn pamidikil kangko. Panggalangēn kon Ari, hila pon êt ya kapareho ta, ya ampamara kangko, gawan ha paniwala ko ya biyayêñ oman ni Apo Namalyari, ya nangamatsi, gawan biniyay nan oman hi Jesus ya taga-Nazaret. ⁸ Pata angkairapan ka hēn maniwala hēn a ambiyayêñ oman ni Apo Namalyari ya nangamatsi!

⁹ “Hēn haton una kon namwangan ya tungkol kan Jesus ya taga-Nazaret, ay êndat ko etaman hēn dapat kon daygēn ya madyag ko, ya halanghang kanlan tagahonol na. ¹⁰ Kabay êmbayro tana ya dinyag ko ha Jerusalem. Malat ya ampaniwala kan Jesus ya taga-Nazaret, ya impahukul ko ha tungkulon ya indin la kangkon ampamaala kanlan pari. No main hatolan hēn patsēn, ay atsi ko bayro hēn ampakiawyón ha ampam-in hatol. ¹¹ Ha kaganawan sinagoga ay ampairapan ko hilay ampaniwala kan Jesus ya taga-Nazaret, ta êmēn patolukêñ ko hila dayi hēn maghabi hēn halanghang kana, haka ha hadyw tulaw ko ay angkorongan ko hilan pairapan ha ay-iri man ya legal ya ampuwayuêñ la, agyan ha balayan hēn alwan Israelita.”

Impalinaw ni apostol Pablo no ay-êmēn yan naniwala kan Jesus ya taga-Nazaret

¹² Inhundo ni apostol Pablo ya pamaghabi na ya wana, “Habayto êt ya pinangubatan no awta kon nammita ha Damasco, hēn main kahulatan ya ubat kanlan ampamaala kanlan pari, ya main akon tungkulon hēn magdadakêp kanlan ampaniwala kan Jesus ya taga-Nazaret. ¹³ Anggalangēn

* ^{26:1} Herodes Agripa II. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiēn hēn habi di ha bokotan hēn hata Bibliya.

kon Ari, kauugtoan allo hēn atsi kay ha dann, hēn nahēlēk ko ya mihay hadyay hawang ya ubat ha langit ya kapahilēw ya maigit pon ha hawang allo. Habaytoy napaihoklob kannaēn hēn hikay ya mikakalamo. ¹⁴ Naubuh kay hēn nihubhub ha luta, haka nakagilam kon baēg ha habin Hebreo, ya wana, ‘Saulo, Saulo, awta ampairapan mo ko! Hika ta êt ya ampamahakit hēn sarili mo, nanad kan ampanabēng hēn natayad.’ ¹⁵ Biha wangko kana, ‘Hino ka Panginoon?’ Bayo wanans Panginoon, ‘Hiko hi Jesus, ya ampairapan mo. ¹⁶ Mirēng kay na ta napahlēk ko kamo ta êmēn hika ya iutoh kon maghuyu kangkon mamaptēg hēn tungkol ha nahēlēk mo amēhēn, haka hatoy ipahlēk ko êt kamo. ¹⁷ Iilitas kata ha kapareho mon Israelita haka kanlan alwan Israelita ya pamiutuhan ko kamo. ¹⁸ Iutoh kata kanlan habayto ta êmēn ka manoro kanlan atsi ha kariglēman ni Satanas, ta êmēn la talibatokan ya habayto hēn dumani ha kahawangan ni Apo Namalyari. No maniwala hila kango, ay patawarēn hila ha kasalanan la, haka milamo hila kanlan pinili ni Apo Namalyari, hēn mag-in kana.’ Habayto ya hinabi hēn Panginoon Jesus kango.

Impalinaw ni apostol Pablo ya pamaghuyo na kan Panginoon Jesus

¹⁹ “Paubat hēn hato, anggalangēn kon Ari, ay a ko nagpantok ha hinabi nan hatoy halumata ya ubat ha langit. ²⁰ Nanoro ko ha balayan Damasco, ha balayan Jerusalem haka ha boon angkasakopan hēn probinsyan Judea, ya legal lan kapareho tan Israelita, bayo nanoro ko etaman kanlan alwan Israelita. An-intoro ko kanla ya dapat hilan maghēhē, haka dumani kan Apo Namalyari. Habaytoy pamaghēhē la, ay dapat mahēlēk ha dyag la. ²¹ Gawan ha habaytoy pamanoro ko, ay dinakēp la ko hēn kapareho kon Israelita, hēn atsi ko ha lalēn Templo, haka patsēn la kina dayi. ²² Noa, minghan man, ay a na ko êt hēn pinaulayan ni Apo Namalyari ha pamaptēg ko ha balang hino. Ayn kon anhabiēn ya kaatag ha impamwang lan apo Moises haka ya kapareho nan māmipamwang hēn impaihip ni Apo Namalyari kanla. ²³ Impapēt la ya tungkol kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Māmiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hēn mamaala, ya kailangan nan matsu haka mabiyay oman. Haka gawan hiyay unan nabiyay oman ubat ha natsi, ay hiyay mampamwang kanlan kapareho tan Israelita haka kanlan alwan Israelita, no ay-êmēn na hilan mailigtas ha kariglēman ni Satanas.”

²⁴ Kaban ampaghabi ya pon hi apostol Pablo, ay makhaw nan hinabi ni Gobernador Festo, ya wana, “Angkamurit ka, Pablo! Ya pamalumbang mo ha pamag-ral mo ay ampakamurit kamo!” ²⁵ Noa, hinabi ni apostol Pablo, ya wana, “Anggalangēn kon Gobernador, A ko angkamurit. Panay kaptēgan ya anhabiēn ko. ²⁶ Muwang nan anggalangēn tamon Ari ya tungkol bayro ta ayn namitago hēn habayto. Kabay a ko angkarēng-êy hēn ihabi kana ya habiēn ko. ²⁷ Anggalangēn kon Ari, ampaniwala ka kanlan māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari? Muwang koy ampaniwala ka!” ²⁸ Wani Arin Agripa etaman kan apostol Pablo, “Yarin maparah mo kon amuyotēn hēn mag-in Cristiano!” ²⁹ Hinabi ni apostol Pablo, ya wana, “Mag-in maparah o mabuyot man, ay an-ihalangin ko kan Apo Namalyari ya alwan hikan bēngat, noa, ya balang miha ya ampakagilam amēhēn, ay mag-in kapareho kon ampaniwala kan Panginoon Jesus. Noa, a ko labay ya mihukul kaw.”

³⁰ Hēn nayarin naghabi hi apostol Pablo, ay nirēng hi Arin Agripa, hi Gobernador Festo, hi Bernice haka hilay nakaikno hēn kalamo la. ³¹ Hēn

nakaawah hilay na, ay wanla ha miha ta miha. “Ayn yan nadyag ya narawak hi Pablo ya pamatsan o pamihukul man kana.” ³² Bayo hinabi ni Arin Agripa kan Gobernador Festo, ya wana, “No a na dayin pinakihabi ni Pablo ya iarap nay kaso na kanan Emperador, ay malyari yay na dayin ibuhan.”

27

Pamaghakay lan apostol Pablo hēn palako ha balayan Roma

¹ Hēn napikakayarian lay na, ya hikay ay dapat gētan ha balayan Roma, ha Italia, ay impatsiwala hi Pablo haka hilay kaatag êt ya nangahukul, kan Kapitan Julio, ya mihay kapitan hēn hundaloh hēn Roma, ya ambaêgēn “Pangkat nan Emperador.” ² Himmakay kay ha mihay barko ya ubat ha balayan hēn Adramitio palako ha laylay hēn lanêm hēn pantauyan lan taga probinsyan Asia. Nammitay na ya hatoy barko ya anhakyan naêñ hēn kalamo hi Aristarco ya mihay taga-Tesalonica ha probinsyan Macedonia.

³ Ha humonoy allo, ay nilumatêng kay ha balayan Sidon. Gawan mangêd ya nakêm ni Kapitan Julio, ay pinaulayan na ya hi apostol Pablo hēn hirawêna ya kababayna, êmén la ya mahawpan ha pangangailangan na. ⁴ Hēn nag-alih kay bayro ha balayan Sidon, ya anhakyan naêñ ya barko ay anhalongatêñ hēn angin, kabay nagdann kay tana ha dati hēn pulo hēn Chipre ta nihalimbêng ha angin. ⁵ Nagdann kay ha dagat ya atsi ha êtêb hēn probinsyan Cilicia, haka ha probinsyan Panfilia angga ha niabot kay ha balayan Mira ha probinsyan Licia. ⁶ Bayron nakatapol hi Kapitan Julio hēn barko ya naubat ha balayan Alejandria ya palakon balayan Italia, haka na kay pinahakay bayro.

⁷ Ampakanawa ya anhakyan naêñ ya barko gawan pahalongat kannâen ya angin, kabay inabutan kay hēn ungnoy allo, bayo kay niabot ha êtêb hēn balayan hēn Gnido. Paubat bayro, ay a kay midann ha bêtlay dagat kabay nagdann kay tana ha dati hēn Salmon ha Pulo hēn Creta. ⁸ Nairapan ya barko hēn nagdann ha laylay hēn lanêm hēn angga ha nilatêng kay ha mihay legal ya ambaêgêñ lan Payhalimbêng Barko ya narani ha balayan hēn Lasea.

⁹ Ha ungnoy allo ya nahayang ha pamanlumagay naêñ, ay kapapotog hēn maghundo, gawan panaon* bagyo. Kabay wani apostol Pablo kanla, ¹⁰ “Hikaw ya patêl ko, muwang ko ya no ihundo tambo ya habaytsi ya pamanlumagay tambo, ay alwan bat kalga tambo, noa, ya barko haka biyay tambo ay atsi ha kapapotog etaman. Kabay paan kitaminan mita.” ¹¹ Noa, hinonol ni Kapitan Julio ya hinabi lan kapitan hēn barko haka ya nagbandi hēn barko ya dapat tampol hilan mita, kanan impayo ni apostol Pablo. ¹² Gawan alwan mangêd ya habaytoy dinyanan naêñ hēn pagtunggênan barko ha panaon hēn bagyo, ay labay lan kal-atan ya kalamo naêñ ya ihundo naêñ ya biyahe naêñ. Labay la dayi hēn maabutan lay Fenice ha pulo hēn Creta, ya mangêd ya pantunggênan barko ha panaon hēn bagyo gawan nihalimbêng ha angin.

Ya makhaw ya bagyo ha dagat

¹³ Hēn tinunggêñ ya makhaw ya angin, ta main mangêd ya angin ya ampangubat ha timog, ay êndat lan malyari kay hēn maghakay. Kabay inhakay lay nay pabato, ta naghundo kay hēn nagdann ha laylay hēn lanêm ha Pulo hēn Creta. ¹⁴ Noa, namakonkaynaman ay bininhêkan kay hēn

* ^{27:9} Ha habin Griego êmén di ya nakahulat: “Nakadann ya allo hēn magtêêh hēn a mangan ta êmén a maabala ya panalangin.”

hadayay hêkaw hên bagyo, ya naubat ha tawtgug hên Creta. ¹⁵ Gawan ahina makwan mahalongat hên barko ya angin, ay pinaulayan naêñ tanay barko hên impayidpid no ayrin palako man ya angin. ¹⁶ Hêñ nipadpad kay ha dani hêñ mihay nanaway pulo ya ambaëgén Cauda, ay nihalimbêng kay pon ha angin, kabay nairapan kay man, ay inhakay naêñ ya pon ya hatoy bangka ya pangguluyêñ hên barko. ¹⁷ Hêñ naihakay naêñ ya bangka, ay kinêlkêlan la ya barko hêñ mangahlay ya yubil ta êmén a maagwat ya lolog na. Ha limo la ya mipayidpid kay ha kabalahán Sirte, ya atsi ha dari hêñ bansan Libia, ay in-aypa lay mahlay ya tolda ya pinaglayag hên barko ta êmén pakanawa yan mipayidpid hêñ angin. ¹⁸ Bininhêkan kay êt hêñ hadayay hêkaw hên bagyo, kabay ha humonoy allo, ay inumpisaan lay nan inhamwag ha dagat ya kaatag ya karga. ¹⁹ Hêñ humonoy allo, ay inhamwag lay na êt ya kaatag ya manigamit-gamit hêñ barko ha dagat. ²⁰ Hêñ hadayay hêkaw pon hêñ bagyo, haka hadayay buyot naêñ hêñ a nahêlêk ya allo haka bêtêwêñ, ay naalihan kay tsiwala hêñ miligtas ha kamatsan.

²¹ Hêñ nabuyot kay hêñ a nakaêkan, gawan ha kayagahan naêñ hêñ pangênggan hêñ tunggêñ ya bagyo, ay nirêng ya hi apostol Pablo, ta wana, “Hikaw ya kalamo ko, no pinanggilaman yo dayi ya hinabi ko ya manugêl kitamo pon ha pagtunggênan hêñ barko ha Creta, ay ayn dayin karga ya inhamwag ha dagat haka ayn dayin nahira. ²² Noa, ampakihabi ko kamoyu ya pataniêhêñ yoy nakêm yo, gawan ayn matsu ya miha man kantamo, ta barkon bat ya mangahihiro. ²³ Muwang koy habayto, ta nayabi ay nagpahlék kangko ya mihay anghel ni Apo Namalyari, ya ampaghuyuan haka ansimbaêñ ko. ²⁴ Hinabi na kangko ya wana, ‘Pablo, paan kan malimo, ta dapat kan umarap kanan Emperador. Haka gawan ha ingalo ni Apo Namalyari, ay iligtas na etaman ya hilay kalamo mo ha barko.’ ²⁵ Kabay pataniêhêñ yoy nakêm yo, ta ampagtisiwala ko kan Apo Namalyari, ya malyari ya inhabi kangko. ²⁶ Noa, mipayidpid ya barko tamo hêñ angin ha mihay pulo.”

²⁷ Hêñ ikalabin-apat ya yabi naêñ ha dagat, hêñ nipadpad kay hêñ angin ha dagat ya ambaëgén lan Adriatico, hêñ bonak yabi ay napansin lan siman ya andumaní kay ha laylay lanêm. ²⁸ Kabay hinukat lay kalaléan hêñ lanêm haka la namwangan ya lowampoy dépa hêñ lalêñ lanêm bayro. Hêñ nikakahig hêñ pérâd ya barko, ay nanukat hilay na êt haka la namwangan ya labinlima tanay dépa hêñ kalaléan lanêm. ²⁹ Nalimwan hila, ta kayno misapung ya barko ha bato. Ya dinyag la, ay innabo la ha lanêm ya apat ya pabato ha bandan bulin barko, ta êmén ya dayi tunggêñ. (Nangwa hila etaman hêñ yubil ya pamtêh[†] lan tabla, ya nanad manobelâ hêñ barko.) An-ipanalangin la etaman, ya dayi ay tampol mawatah. ³⁰ Labay lan siman dayi hêñ magtakah hila, kabay in-aypa lay habaytoy bangka ha lanêm ta nagbabara hêñ maynabo hêñ pabato ha unaan hêñ barko. ³¹ Noa, hinabi ni apostol Pablo kan Kapitan Julio haka kanlan hundaloh na, “No a hila patékbék bayri ha barko ya siman, ay ayn miligtas kamoyu.” ³² Kabay bintah lan hundaloh ya yubil hêñ hatoy bangka, haka la pinaulayan ya habayto hêñ mianol.

³³ Hêñ maranin maranon, ay naubuh na hilan hinagyat hêñ mangan ni apostol Pablo, ya wana, “Ikalabin-apat ya allo amêhêñ, ya a kaw nangan gawan ha kayagahan yon pangênggan hêñ tunggêñ ya bagyo. ³⁴ Kabay ampakihabi ko ya mangan kaw pon dayi hêñ pérâd, ta kailangan yoy habaytsi ta êmén kaw hêñ humkaw. Ayn matsu kantamo, o mahakitan man.” ³⁵ Hêñ

[†] 27:29 Dyag 27:40.

pangahabi nan habayto ni apostol Pablo, ay nandampot yan puto, impahalamat na kan Apo Namalyari ha arapan lan kal-atan, haka na pinutoh-potoh, haka ya nangan.³⁶ Gawan ha hinabi ni apostol Pablo, ay naubuh hēn hinumkaw ya nakēm la, kabay nangan hila etaman.³⁷ (Ya kabooan naēn ya nakahakay ha barko ay lowang gatoh boy pitumpo boy anēm.)³⁸ Hēn nangabhoj hilay na, ay intapon lay na ha dagat ya tagan hēn trigo ta êmēn lumpaw ya hatoy barko.

Nangahihira ya barko ya anhakyan lan apostol Pablo

³⁹ Hēn humonoy maranon, ay main hilan naipatanêh ya laylay lanêm, noa, a la muwang no hinon pulo ya habayto. Nadambi lay kabalahan awud hēn habaytoy laylay lanêm, kabay napikakayarian lan ipatunggén ya barko bayro no malyari.⁴⁰ Kabay bintah lay nay yubil hēn habaytoy apat ya pabato ta pinaulayan la bayro ha lalêñ dagat. Inokal la êt ya hatoy yubil ya pinamteh lan tabla, ya nanad manobela hēn barko, ya pinamiptêhan la hēn innabo[‡] lay pabato. Intag-ay la etaman ya layag ha unaan, ta êmēn ya ipayidpid hēn angin hēn palako ha laylay lanêm ya barko.⁴¹ Noa, hēn marayo kay pon ha laylay lanêm, ay niballok ya unaan hēn barko ha balah. A yay na taganán maalih bayro. Nangaagwat ya bulian hēn barko gawan ampungkogén hēn mangakhaw ya tandulon.

⁴² Labay lan hundaloh hēn patsêñ ya nakahukul ta êmēn ayn makakaway hēn makatakah kanla.⁴³ Noa, binawal hila ni Kapitan Julio, ta labay nan miligtas hi apostol Pablo. Pinalukho na hila ha dagat ya kamwang hēn mangaway ta êmēn hila miabot bayro ha laylay lanêm ya angkahêlêk la.⁴⁴ Hilay kaatag etaman ay inutuhan na hēn mipangwa hēn tabla o kaatag ya kayo ya ubat ha barko. Ha êmbayro ay niabot kay ha laylay lanêm hēn ayn man miha ya nalêmêh.

28

Hilan apostol Pablo ha Pulo hēn Malta

¹ Hēn naligtasan naēn hēn niabot ha laylay lanêm, ay namwangan naēn ya habaytoy pulo awud ay ambaêgén lan Malta.² Bapan hampat ya pamanggap la kannaêñ hēn hilay taga-Malta. Gawan uran haka nakébel, ay pinangatog la kay, haka dinambi la kay hēn mangêd.³ Hi apostol Pablo etaman, ay namumpon hēn kayo. Hēn niohong na habayto bayro ha nakaatog, ay main inumawah ya utan gawan angkanangnang yan apoy. Habaytoy utan, ya nagkamandag, ay nangumbibit hēn nangayat hēn gamêt ni apostol Pablo.⁴ Hēn nahêlêk lan taga bayro ya hatoy utan ya nakabitsin ha gamêt na, ay nahabi la ha miha ta miha, “Mapamatsi yan tawoy habain ya lalaki. Nakaligtas ya ha dagat, noa, matsu yan taganá gawan ha kasalanan na.”⁵ Noa, ingkampag nan bêngat ni apostol Pablo ha apoy ya hatoy utan, haka a ya man hēn nahakitan.⁶ An-êngganan la bayro ya gumayá hi apostol Pablo o kaya biglan matumba hēn matsu. Hēn nabuyot hilay nan nag-êêtpan, ta ayn etaman hēn angkalyari kana, ay nagbayo hilan ihip, ya wanla, “Miha yay diyos ya habain!”

⁷ Ha dani hēn habaytoy legal ya pinaidyanan naêñ ay bali nan ampamaala bayro ha pulo, ya nag langan Publio, ya mahiglan nananggap kannaêñ hēn tatloy allo.⁸ Hēn habayto êt, ay an-omotêñ haka antakaêñ ya tatang ni

Publio. Hiniraw na ya ni apostol Pablo ta impanalangin na ya hēn impalunto nay gamēt na kana. Tampol etaman nag-alih ya hakit na. ⁹ Nibahwag ya habaytoy nalyari, kabay nipanlumatēng hilay kaatag ya nipaghakit, haka namaalih hi apostol Pablo hēn hakit la etaman. ¹⁰ Dinyanan la kay hēn mal-at ya digalo, haka hēn mag-alih kay bayro, ay mal-at êt ya inhakay la ha barko, ya pangailangan naêñ ha biyahe.

Ya palako ha balayan Roma paubat ha Malta

¹¹ Tatloy buwan ya nalabah bayo kay nakaalih ha pulo ya ambaégén lan Malta. Nakahakay kay ha mihay barko, ya ubat ha balayan Alejandria, ya namalabah êt hēn abagat bayro ha Malta. Habaytoy barko ay nag baték ni Castor haka Polux ya kambal, ya diyos, ya ansimbaén lan mal-at ya siman. ¹² Nagdann kay ha balayan hēn Siracusa, haka namalabah kay bayro hēn tatloy allo. ¹³ Inhundo naêñ ya pamanhumakay ha barko, hēn angga ha niabot kay ha balayan Regio. Pangalabah hēn mihay allo naêñ bayro, ay main mangéñ ya angin ya naubat ha timog ha ubatan naêñ, kabay inhundo naêñ ya biyahe naêñ angga ha niabot kay ha pagtunggénan hēn barko ha Puteoli ha ikalwan allo. ¹⁴ Main kay bayron napagkahabi ya ungnoy patêl ha Panginoon ya nanagyat kannaêñ hēn paidi bayro hēn pitoy allo. Pamakalabah, ay inhundo naêñ ya tawlin pamammita naêñ hēn palako ha balayan Roma hēn nammitsih. ¹⁵ Hēn namwangan lan patêl ha Panginoon ya atsi bayro ha Roma, ya atsi kay ha dann hēn magpalako bayro, ay marayo ya binita la hēn nanupa kannaêñ. Hilay kaatag ay nanupa kannaêñ ha Foro de Apio, haka hilay kaatag ay nanupa kannaêñ ha Tres Tabernas. Hēn pamakahélék kanla ni Pablo ay nagpahalamat ya kan Apo Namalyari, ta hinumkaw ya nakêm na.

Nakalatêng hilan apostol Pablo ha balayan Roma

¹⁶ Hēn milatêng kay ha balayan Roma, ay pinaulayan la hi apostol Pablo hēn mangupa hēn bali, ya paidyanan na hēn kalamoy mihay hundaloh ya ampagbantay kana.

¹⁷ Pamakalabah hēn tatloy allo, ay impa-tsipon ni apostol Pablo hilay kapareho nan Israelita, ya ampamaala bayro kanlan Israelita ha Roma. Hēn naka-tsipon hilay na, ay wana kanla, “Hikaw ya patêl ko, agyan ayn akon dinyag ya halanghang ha kapareho tamon Israelita, o ha ugali hēn ninuno tamo, ay dinakép la kon kapareho tamo ha balayan Jerusalem, haka la ko indin ha gamēt lan ampamaala ya ubat bayri ha balayan hēn Roma. ¹⁸ Hēn pangayari lan nilingon ya kasok, ay ibuhuan la kina dayi ta gawan ayn hilan nahélék ya dapat lan pamatsan kangko. ¹⁹ Noa, hēn a hila taganán nabay hēn habayto, ya kapareho tamon Israelita, ay napilitan kina hēn iarap ya kasok to kanan Emperador, ayn ako man hēn idikil kanlan kapareho tamon Israelita. ²⁰ Impa-tsipon kataw ya kapareho kon Israelita améhén, gawan labay kataw hēn makahabi, ta êmén yo maintindihan ya nakagapoh ko hēn habaytsi ya taykala, gawan bat ha paniwala ko ha Mámilitgas ya impangako, ya an-êngganan tamon hikitamoy Israelita.”

²¹ Wanla etaman kana, “Ayn kay hēn natanggap ya hulat ya ubat ha probinsyan Judea ya tungkol kamo. Haka ayn hilan hinabi ya narawak ya tungkol kamo hēn hilay patêl tamo ya ubat bayro. ²² Embayro man, ay labay naêñ hēn magilaman no hino ya mahabi mo, ta muwang naêñ ya ha ay-iri

man ya legal, ay mal-at ya ampaghabin halanghang kamoyun anhumonol ha toro ni Jesus."

²³ Ni-tsi-tsipan hilan miyahabi ha kaatag ya allo. Hêñ nilumatêng ya habaytoy allo, ay mal-at ya naniraw ha ampaidyanan ni apostol Pablo. Namapayabi yan nangipamwang kanla, haka nan ampaptégan ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Impamwang na etaman ya inhulat ni apo Moises, haka ya inhulat lan kaatag ya mâmipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, ya tungkol ha Mámilitgas, ta êmén na hila mapaniwala ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy Mámilitgas. ²⁴ Main kanlan Israelita ya naniwala ha hinabi ni apostol Pablo, haka main kaatag ya a naniwala ha hinabi na. ²⁵ Kabay a hila angkapikasundo ha hinabi ni apostol Pablo. Hêñ mag-alih hilay na dayi, ay hinabi na êt kanla, "Pêtêg bay ya impahabi nan Espíritu ni Apo Namalyari kan Propeta Isaías, kanlan ninuno tamo, ya wana,

²⁶ 'Hali, lakwên mo hila ta habiên mo kanla,
Pakagilamên yo man, ay a yo maintindihan,
haka pakahêlkên yo man, ay a yo mamwangan ya anhêlkên yo. Habayto ya
habiên mo kanla,

²⁷ ta mangakdêy ya nakêm lan habayto.

Ampagmamatlakan, haka ampagbuwag-buwagan hila ha kaptégan,
ta no alwa dayin êmbayro, ay makahêlêk, makagilam, haka makamulah hila,
ta kayno pakarani hila kangko,

haka patawarêñ ko hila.*

Habayto ya wanana Panginoon." ²⁸ Wana êt kanla ni apostol Pablo, "Kabay labay kon ipamwang kamoyu ya main in-utoh ya mamipamwang kanlan alwan Israelita, hêñ habaytsi ya kaligtasan ya ubat kan Apo Namalyari. Haka hila etaman ya alwan Israelita, ay manggilam hila." ²⁹ [Hêñ nayari nan hinabi ni apostol Pablo ya habayto, ay nag-alih hilay nay kapareho nan Israelita hêñ hadyay pamihuhubakan la ha miha ta miha.]†

³⁰ Loway taon yan napaidi hi apostol Pablo ha balayan hêñ Roma ha anupaan nay bali, haka mahiglay nakêm na hilan ampahowêñen ya ampaniraw kana. ³¹ Makhaw ya nakêm na hêñ impamwang haka intoro ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari haka ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo kanlan naniraw kana, haka ayn nanaad kana.

* ^{28:27} Isaías 6:9-10. † ^{28:29} Ayn ya ha Bibliyan Griego ya habaytsi.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Roma

Paunan habi

Hata inhulat ni apostol Pablo ay kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Roma ta êmén la muwang ya labay na hilan hirawên, haka ta êmén la muwang ya pahawop ya kanla ha pamanlumagay na ha bansan España. An-ipamwang na kanla ya tungkol ha biyay ya ayn angga gawan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka no ay-êmén dapat mamiyay hên mihay Cristiano hên allo-allo.

An-ipamwang na êt di, ya balang miha, Israelita man o alwa, ay makasalanan haka kailangan parusaan hên ayn angga. Noa, hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. Iligtas na hila ha parusa ya ayn angga, gawan bat há ayn kapantag ya ingalo na, alwan gawan ha pamanhumonol la ha hinon kautuhan. An-ipamwang na êt di ya hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, ay magkamain pakikimaha kan Apo Jesu-Cristo.

An-ipamwang ni apostol Pablo ya kal-atan kanlan Israelita ay a naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmbayro man, ay a na hila pinaulayan ni Apo Namalyari hên anggan-angga. Ta iningalwan na ya alwan Israelita hên dinyanan hilan panaon, ta êmén hila maniwala etaman. Lano mapakinabangnan lan Israelita etaman ya ingalo na.

Kabooan hên laman hên hata hulat:

Umpisan hulat 1:1-17

Makasalanan ya balang miha, haka kailangan hên iligtas ha parusa 1:18-3:20

No ay-êmén na kitamon an-iligtas ni Apo Namalyari 3:21-4:25

Ya bayoy biyay gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd tamo 5:1-8:39

Ya tinalagá ni Apo Namalyari para kanlan Israelita 9:1-11:36

Ya ugali hên Cristiano 12:1-15:13

Katganan habi 15:14-16:27

¹ Hiko hi Pablo, ya ampanulat, ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pinili na ko ni Apo Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo, hên mangitoro hên Mangêd ya Habi tungkol ha biyay ya ayn angga ya ubat kan Apo Namalyari.

² Habaytoy Mangêd ya Habi, ay mana nay nan impangako, ta impahulat na kanlan mámpamwang hên an-ipaihip na kanla ha Banal ya Kahulatan na. ³⁻⁴ Habaytoy Mangêd ya Habi ay tungkol ha Anak na, ya Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya nag-in tawo, hên hiyay in-anak ha kaapo-apoan ni Arin David. Napaptégan ya panga-Diyos na hên hiyay biniyay oman gawan ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari. ⁵ Gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay indin kangko ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ya tungkulon hên mag-in apostol, hên mangitoro ha balang bansa, ta êmén main alwan Israelita ya mangipakarani hên maniwala, haka humonol kana.

6 Haka hikaw bahēn ha balayan Roma, ay kalamo kaw bayro ha hinagyat ni Apo Namalyari hēn mag-in kan Panginoon Jesu-Cristo.

7 Habaytsi ya hulat ko ay para kamoyun atsi bahēn ha balayan Roma ya anlugarén ni Apo Namalyari ya pinili na hēn mag-in kana.

An-ihalangin kataw ya ingalwan na kaw ni Panginoon tamon Jesu-Cristo haka ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Patékbékén la dayi ya nakém yo.

8 Mu-muna, ay an-ipagpahalamat kataw kan Apo Namalyari, ta ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay namwangan ha boon luta. Haka anggilamén ni Apo Namalyari hata pagpahalamat ko gawan kan Apo Jesu-Cristo.

9 Muwang ni Apo Namalyari, ya ampaghuyuan ko hēn boon nakém ha pangipamwang hēn Mangēd ya Habi tungkol ha Anak na, ya panay kataw hēn an-ilamo ha pamanalangin ko. **10** Nabuyot kinan an-ipanalangin haka ampakidoko kan Apo Namalyari, no kalabayan na, ay dyanan na kon panaon hēn makahiraw ako bahēn kamoyu. **11** Labay-labay kon maniraw kamoyu, ta labay kon itoro kamoyu ya intoro kangkon Espiritu ni Apo Namalyari, ta êmén tumaniêh ya paniwala yo. **12** Ya labay kon habiêن, ay mapipapakhaw kitamon nakém gawan ha paniwala tamo, ya paniwala yo haka ya paniwala ko.

13 Patéh ha Panginoon, labay kon mamwangan yo, ya kata-ungno kinan labay maniraw bahēn, noa, panay hēn main ampakaabala kangko. Labay ko dayi hēn mapahanan hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bahēn gawan ha panoro ko, hēn nanad ha nalyari kanlan kaatag ya legal lan alwan Israelita. **14** Main akon utang nakém kan Apo Namalyari hēn mangipamwang hēn tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha balang miha, kanlan taga-balayan o mag-in marayo ha balayan, kanlan main pinag-aralan o mag-in ayn pinag-aralan. **15** Kabay labay-labay kon ipamwang etaman bahēn kamoyu ha balayan Roma, ya tungkol ha Mangēd ya Habi.

Ya kapangyarihan hēn Mangēd ya Habi

16 A ko an-ikaréng-êy ya Mangēd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy kapangyarihan ni Apo Namalyari ha ikaligtas hēn kaganawan ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Muna kanlan Israelita, bayo kanlan alwan Israelita. **17** Ta gawan ha Mangēd ya Habi, ay mamwangan tamo no ay-êmén na kitamon an-itad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan. Ya pinangubatan hēn habayto ay yabay ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. Ta nakahulat ha impahulat ni Apo Namalyari, ya êmén di, “Hilay an-itad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan, gawan ha paniwala la, ay dyanan hēn biyay ya ayn angga.”*

Makasalanan ya balang miha

18 Hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, ay namipamwang hēn huluk na kanlan ayn limo kana, haka kanlan ampanyag karawakan, ta ya karawakan la, ay ampakahabát ha pamanhumwēn hēn kaptégan hēn tungkol kana ha ihip la, **19** gawan malinaw nan impamwang kanla ni Apo Namalyari ya mamwangan hēn tungkol kana. **20** A ya man angkahélék hi Apo Namalyari, ay paubat hēn dinyag nay hata luta, ay angkahélék ha kaganawan dinyag na, ya panga-Diyos na haka kapangyarihan na ya ayn angga. Kabay a la mahabi ya ayn Diyos. **21** Ta agyan muwang la ya main Diyos, ay a la yan ansimbaén o ampahalamatman, yan bat hilan ampangihip hēn ayn kapukat-pukat, gawan binuwag ya kaihipan la ha kaptégan. **22** Ampagmuwang-muwangan

* **1:17** Habacuc 2:4.

hila, noa, anlumtaw hilan ayn minúwang. ²³ Ta kisa simbaén la hi Apo Namalyari ya ayn ubatan haka ayn angga, yan ansimbaén lay rebulto hên tawo, haka ayop hên nanad ha manok, baka, haka utan.

²⁴ Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini la. Taganán kapaparêng-éy ya andaygén la ha lawini hên miha ta miha. ²⁵ Ta ya kaptégan ya tungkol kan Apo Namalyari, ay hinagilyan lan alwan pêtèg, ta ya sinimba haka pinaghuyuan la, ay dinyag bat ni Apo Namalyari. A la sinimba haka pinaghuyuan hi Apo Namalyari ya nanyag hên habayto. Hiya ya hêpat hên simbaén hên angga-angga! Amen.

²⁶ Kabay pinaulayan hilay na ni Apo Namalyari ha hinon karawakan kalabayan lawini, hên nanad ha ampitakéh hên parehon babayi, ya dapat bat ha lalaki haka babayi ya miahawa. ²⁷ Haka êmbayro êt kanlan lalaki, tinalibatokan lay pamakitakéh ha babayi, ta maotoy hila ha kapareho lan lalaki. Kapaparêng-éy ya andaygén la ha miha ta miha, haka antanggapén lay nay parusa ya hêpat ha pandaygén la.

²⁸ Gawan a la anggalangén hi Apo Namalyari, ay pinaulayan na hilay na ha hinon karawakan kalabayan kaihipan la. Kabay andaygén lay nay alwan hêpat hên daygén. ²⁹ Antalanén hilan kaganawan alwan mangéd, karawakan, kapanalaréhan, haka karawakan kalabayan lawini. Panay hilan ampanyag káridyaan, pamatsin kapareho, pamanubuk, kalokwan, pamairap, pamandikaw, pamanyakaw, ³⁰ pamaniran kapareho, panhumémék kan Apo Namalyari, kamusmusan, kapagmahlayan, kalangkaan, kapanalanghangan ha toa, haka mapangihipt hila hên kaatag pon ya karawakan ya madyag la. ³¹ Mapanyag hilan ayn kapukatan, alwa hilan mapaypaniwal-an, alwan mangéd ya nakém la, haka alwa hilan maingaloén. ³² Agyan muwang lay na ya parusaan ni Apo Namalyari hên kamatsan ya hilay manyag êmbayro, ay daygén la pon êt, haka an-ikahigla la pon êt ya kapareho lan ampanyag hên êmbayro.

2

Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari

¹ Kayno an-ihipén yo ya dapat parusaan ya habaytoy mapanyag karawakan ya inungkat ko. Noa, kaillag kaw, ta ha pamanatol yo hên kapareho yo, ay anhabién yoy dapat kaw hên parusaan, ta hikaw man, ay ampanyag hên karawakan, haka lano kiarap kaw kan Apo Namalyari ha Allon Pamanukom na. ² Muwang tamina ya makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari hên parusaan hilay mapanyag karawakan. ³ Noa, hikaw ya ampamintas kanlan mapanyag karawakan, êndat yon makatakah kaw ha parusa ni Apo Namalyari, ya hikaw man êt, ay ampanyag hên karawakan! ⁴ Kayno an-itad yon ayn pukat ya ayn kapantag ya pamangingalo, haka pamagtéêh ni Apo Namalyari kamoyu!

Yarin a yo muwang ya andyanan na kaw hên panaon hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag yon kasalanan! ⁵ Noa, ha kakdêyan ulo yo, hên a kaw ampaghêhê, ay ampabyatén yoy parusa ni Apo Namalyari kamoyu lano no lumatêng ya Allon Pamanukom na ya makatoynungan, ⁶ ta tumbahan na ya balang miha ha dinyag la. ⁷ Mam-i yan biyay ya ayn angga kanlan ampagtéêh hên mag-in ikahigla na. ⁸ Noa, parusaan na hên ayn ingalo hilay makasarili, ya a ampanonol ha kaptégan ya ubat kana, ta ampanyag hila

tanan karawakan. ⁹ Hadyay kairapan ya maranasan lan balang mapanyag karawakan, haka mamalagêhbég ya nakêm la, kapareho kon Israelita, o alwan Israelita. ¹⁰ Noa, hilay mapanyag kangérân, ay ingalwan na hèn dyanan karangalan, dayéw haka kapatékbékán ha biyay ya ayn angga, kapareho kon Israelita man, o alwan Israelita. ¹¹ Gawan hiyay ayn anggampian, ta pantag ya panlêk na ha balang miha.

¹² Hinoman ya nanyag kasalanan, ay idayo kan Apo Namalyari hèn parusaan hèn ayn angga. Hilay Israelita, ya nagmuwang hèn Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay parusaan, ta a la hinonol ya habayto. Hila etaman ya alwan Israelita, ya ayn muwang hèn tungkol ha Kautuhan, ay a hila parusaan ha a la hinonol ya habayto, noa, parusaan hila ha pamanyag lan karawakan. ¹³ Hilay an-itad ni Apo Namalyari hèn ayn kasalanan, ay habaytoy mahonol ha Kautuhan, alwan hilay nakagilam haka a hinumonol. ¹⁴ Hila etaman ya alwan Israelita, ay ayn muwang hèn tungkol ha Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises. Èmbayro man, ay main kanla ya mapanyag kangérân, gawan ha nakêm la, ya nanad main kautuhan. ¹⁵ Ha pamanyag lan kangérân, ay nanad nakahulat ha nakêm la ya Kautuhan. Minghan an-ipapanêmtêm hèn konsinsya la kanla ya nakadyag hilan karawakan, minghan etaman, ay an-ipapanêmtêm na kanla ya nakadyag hilan kangérân. ¹⁶ A na liwaan ni Apo Namalyari ya habayto ha Allon Pamanukom, ustон ipalingon na kan Apo Jesu-Cristo, ya kaganawan dinyag lan balang miha anggan ya inlihim la. Habaytoy agpang ha Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko.

Ya Israelita haka ya Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises

¹⁷ Hikaw ya kapareho kon Israelita, êndat yon madyanan kaw hèn biyay ya ayn angga, gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, haka an-ipaglambung yo ya muwang yo hi Apo Namalyari. ¹⁸ Muwang yo kano ya kalabayan na, haka no hinoy mangêd ya dapat daygén, gawan pinagaralan yoy Kautuhan. ¹⁹ Èndat yon ampakaakay kaw kanlan nanad buwag ya kaihipan! Èndat yon nanad kaw hèn hawang ya ampamahawang hèn dann hèn palako kan Apo Namalyari para kanlan nanad atsi ha kariglêman. ²⁰ Èndat yon gawan atsi kamoyu ya Kautuhan, ay muwang yoy hinon kamwangan, haka êndat yon pêtêg ya hinon anhabién yo. ²¹ Ampanoro kaw ha kaatag! Awta a yon an-honolên ya an-itoro yo! Ambawalên yo hilay manakaw, noa, ampanakaw kaw etaman! ²² Ambawalên yo hilan manakêh ha alwa lan ahawa, noa, ampamabayi haka ampakilalaki kaw etaman! Anhumêmek kaw ha rebulto hèn alwan pêtêg ya diyos, noa, anhumwén kaw hèn manakaw bayro ha pagsimbaan kanla! ²³ An-ipaglambung yoy kangérân hèn Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises, noa, an-ipakarêng-êy yo hi Apo Namalyari, ha a yon anhonolên ya habaytoy Kautuhan na! ²⁴ Habaytoy inungkat ha impahulat ni Apo Namalyari ya êmén di, “Hilay alwan Israelita, ay ampammusmus kan Apo Namalyari gawan kamoyun Israelita.”*

²⁵ Ya pamatuli kantamo ay kamwangan ya hikitamo ay pinili ni Apo Namalyari, noa, no a tamo anhonolên ya Kautuhan, ay ayn pukat ya pamatuli kantamo, ta nanad kitamo tana kanlan alwan Israelita, ya a tinuli. ²⁶ Noa, hilay alwan Israelita, ya a tinuli, ya anhumonol ha Kautuhan, ay nanad

* ^{2:24} Ezekiel 36:22.

mantêg tinuli, ta an-itad hila ni Apo Namalyari hên pinili na. ²⁷ Haka hila ya maghabi hên dapat kaw parusaan ni Apo Namalyari, gawan atsi kamoyu ya Kautuhan, yan a yo anhonolên ya habayto. ²⁸ Hilay an-itad ni Apo Namalyari hên pinili na hên mag-in kana, ay alwan hilay Israelita, ya tinuli. ²⁹ Noa, ya an-itad ni Apo Namalyari hên pinili na hên mag-in kana, ay hilay binayo ya nakêm, ya nanad mantêg hên tinuli, ya nalinisan hên Espiritu ni Apo Namalyari. Malyarin a hila dayêwên hên kapareho la, noa, taganán dayêwên hila ni Apo Namalyari.

3

¹ Kayno an-ihipêñ yoy êmén di, “No êmbayro awud, ay hinoy alagá hên panga-Israelita tamo kanlan alwan Israelita? Hinoy makwa tamon Israelita ha pangatuli tamo?” ² Habiên ko etaman kamoyu ya taganán main alagá hên panga-Israelita tamo haka ya pangatuli tamo, ta impatsiwala ha ninuno tamon Israelita ya habi ni Apo Namalyari. ³ Pêtêg ya main kapareho tamon Israelita ya alwan mahonol kan Apo Namalyari. Yarin a na tuparêñ ni Apo Namalyari ya impangako na, gawan main nag-in alwan mahonol kana! ⁴ Ahé! Malaram man ya balang miha, ay taganán alwan malaram hi Apo Namalyari! Ihipêñ yoy nakahulat, ya wana,
“Apo Namalyari, pêtêg ya hinon anhabiên mo,
haka panay kan ampanambut, no main ibara kamo.”*

⁵ Main pilosopo ya ampaghabi ya alwan makatoynungan hi Apo Namalyari ha pamarusa na kantamo, ta ya katoynungan na kano, ay angkahêlêk bat gawan ha karawakan tamo. ⁶ Taganán alwan pêtêg ya habayto! Ta no alwa yan makatoynungan hi Apo Namalyari ha pamarusa na kantamon Israelita, no manyag kitamon karawakan, ay alwa yan makatoynungan ha pamarusa na ha alwan Israelita.

⁷ Kayno main maghabi ya dapat a hila parusaan gawan makasalanan hila, ta ha kalokwan la, ay mahêlêk ya kaptêgan hên habi ni Apo Namalyari, haka hiyay puriên. ⁸ Hilay ampaghabin êmbayro, ay nanad lay nan anhabiên ya êmén di, “Hali, manyag kitamon karawakan, ta êmén ya mapuri hi Apo Namalyari!” Haka main ampamibara kangko, ya êmbayroy an-itoro ko! Hilay parusaan ni Apo Namalyari haka habaytoy hépat kanla.

Pamaptêg ya ayn hinoman ya banal ha hêlêk ni Apo Namalyari

⁹ Yarin hikitamoy Israelita ay mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita! Mana kinan intoro kamoyu ya balang miha ay antalanên hên kasalanan. ¹⁰ Gawan nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanahulat,

“Ayn tawo ya ayn kasalanan. Ayn taganán miha man ya ayn kasalanan.

¹¹ Ayn miha man ya main ustoy pamangintindi hên tungkol kan Apo Namalyari,
haka ayn ampanapol kana.

¹² Ya balang miha, ay nagdayo kana. Naubuh hilan nag-in ayn pukat.

Ayn miha man ya mapanyag kangêran.”†

¹³ “Ya pamaghabi la ay hadyay dawak, hên nanad ha nabata ya ubat ha pamilbêngan natsi ya inloat.

Panay kalokwan ya panhabiên la.”‡

* ^{3:4} Awit 51:4. † ^{3:12} Awit 14:1-3, 53:1-3. ‡ ^{3:13} Awit 5:9.

“Mapanira ya panhabiên la, hêñ nanad utan ya makamatsi.”§

14 “Panay kapanuboyan haka kahêmêkan ya atsi ha bêbêy la.”*

15 “Maparah hilan makamatsi hêñ kapareho la.

16 Antoman ya lakwêñ la, ay manira hila, haka main mag-in kapaingalo gawan kanla.

17 A hila taganán kamwang hêñ makilamo haka mag-in mapatêkbêk.”†

18 “Ayn hilan pamanggalang kan Apo Namalyari, gawan ayn hilan limo kana.”‡

19 Habaytoy nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ay para kantamon, Israelita, ya atsi ha aypa hêñ Kautuhan ni apo Moises, kabay malinaw ya ayn hinoman ya makapaghabi ya ayn yan kasalanan ha Allon Pamanukom ni Apo Namalyari, ta ya balang miha ha boon luta ay makasalanan, haka hépat hêñ parusaan. 20 Ayn miha man ya an-itad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta ayn taganán makahonol hêñ habayto. Noa, gawan ha Kautuhan, ay mamwangan no hino ya kasalanan haka mamwangan ya makasalanan ya balang miha.

Ayn kitamon kasalanan ha hêlék ni Apo Namalyari no ampaniwala kitamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangéđ tamo

21 Noa, amêhén, ay impamwang kantamo, no ay-êmén na kitamon an-itad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan, haka habayto ay alwan ha pamanhumonol ha Kautuhan. Habaytoy inungkat ha inhulat ni apo Moises haka ha inhulat lan kaatag ya mampipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. 22 Amêhén, an-itad na kitamina hêñ ayn kasalanan, ya balang ampaniwala ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangéđ tamo, Israelita man o alwa. 23 Ta ya balang miha ay nakadyag hêñ kasalanan, haka main pamagkulang kan Apo Namalyari. 24 Èmbayro man, ay amêhén an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ya indigalo na kantamo, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha parusa hêñ kasalanan tamo. 25 Hiyay in-utoh ni Apo Namalyari hêñ mag-in átang, ya pamayad hêñ kasalanan tamo. Haka gawan ha daya na, ay mapatawad ya kasalanan tamo no maniwala kitamo kana. In-utoh ni Apo Namalyari hi Apo Jesu-Cristo, ta êmén maipahlék ya main katoynungan ya mana nan dinyag hêñ bayo nan in-utoh hi Apo Jesu-Cristo, ta ha pamagtêh na, ay a na pon pinarusaan ya tawo hêñ haton lagi ha pamanyag lan kasalanan, 26 noa, amêhén ay impahlék na, ya a na naliwaan ya habaytoy kasalanan la hêñ hato, ta pinilamo nay na ha kasalanan ya binayaran ni Apo Jesu-Cristo. Kabay napaptégan ya andaygén na ay main katoynungan, haka an-itad na hêñ ayn kasalanan, ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

27 Kabay a tamina maipaglambung, ya gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan, ay ayn kitaminan kasalanan! Ta an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. 28 Ta malinaw ya hikitamoy an-itad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka alwan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan. 29 Hikaw ya kapareho kon Israelita, kayno êndat yon hi Apo Namalyari ay Diyos tamon bat hêñ Israelita! Alwa! Hiyay Diyos hêñ alwan Israelita etaman! 30 Gawan ha mimihay Diyos, ay an-itad na

kitamon Israelitay ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad êt kanlan alwan Israelita. ³¹ Noa, paan yon ihipêñ ya ayn nanan pukat ya Kautuhan gawan an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, gawan ha paniwala tamo ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta no ampaniwala kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ay lalo tamon mahonol ya Kautuhan.

4

Hi Apo Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan (Galacia 3:6-9)

¹ Ihipêñ tamo hi apo Abraham ya ninuno naêñ Israelita. Awta hiyay intad hên ayn kasalanan ni Apo Namalyari? ² No hiyay intad hên ayn kasalanan gawan ha dinyag na, ay main ya dayin maipaglambung. Noa, ha kaptégan, ayn yan maipaglambung ha arapan ni Apo Namalyari. ³ Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana ha Kahulatan, “Naniwala hi Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.”* ⁴ Hilay ampakiobra ay ampananggap hên upa, alwan digalo, ta habayto ay pinaghayngêtan la. ⁵ Noa, an-itad ni Apo Namalyari ya hilay makasalanan hên ayn kasalanan, hên alwan gawan ha pamaghayngêt la, noa, gawan ha paniwala la kana. ⁶ Hêñ hato, ay wani Arin David ya iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, hên alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan ha paniwala la.

⁷ “Iningalwan hilay pinatawad ni Apo Namalyari ha kasalanan la, ta inalih nay na kanla.

⁸ Iningalwan hilay an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.”†

⁹ Yarin kannaén bat Israelita ya tinuli, ya habaytoy pangingalo ni Apo Namalyari! Alwa! Ta habayto ay para etaman kanlan alwan Israelita a hila man tinuli. Ihipêñ tamon oman ya impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol kan apo Abraham, ya naniwala ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay intad ya ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. ¹⁰ Nakano yan intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hi apo Abraham, bayo ya tinuli, o pangayari? Hi apo Abraham ay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan hên bayo ya tinuli, ya labay habiêñ hên bayo ya nag-in Israelita. ¹¹ Tinuli ya ha pamaptêg ya hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan gawan ha paniwala na. Kabay hiyay nag-in nanad ninuno lan ampaniwala kan Apo Namalyari, ya an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, agyan a hila tinuli, ya labay habiêñ agyan alwa hilan Israelita. ¹² Hiya etaman ya ninuno naêñ Israelita ya tinuli, ya ampaniwala ha impangako ni Apo Namalyari hên nanad ha paniwala ni Abraham hên bayo ya tinuli, ya palatandaan ya ampaniwala ya kan Apo Namalyari.

Ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham

¹³ Hêñ haton lagi, ay impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanlan mag-in kaapo-apoaan na, ya ingalwan na hilay tawo ha balang bansa.‡ Habayto ay alwan gawan ha pamanhumonol ni apo Abraham ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari. Gawan habaytoy paniwala na, ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. ¹⁴ Ta no alimbawa, ta hilay anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hên impangako ni Apo Namalyari, ay ayn kapukatan ya paniwala, haka ya impangako. ¹⁵ Ta

* ^{4:3} Genesis 15:6 † ^{4:8} Awit 32:1-2. ‡ ^{4:13} Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18.

ya Kautuhan ay main kalamoy parusa. Gawan no main Kautuhan, ay main humalanghang.

¹⁶ Kabay ya pangako ay matupad bat kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmén na maidigalo ya habayto gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kanlan balang miha ya main paniwala nanad kan apo Abraham, alwan bat kanlan kapareho kon Israelita, ya dinyanan Kautuhan. Gawan hi apo Abraham ay nanad ninuno hên balang miha ya ampaniwala kan Apo Namalyari. ¹⁷ Gawan habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kan apo Abraham, "Pinili kata hên mag-in ninuno hên kal-atan bansa."§ Matupad ya habayto, ta ya nangako, ya pinaniwal-an ni apo Abraham, ay hi Apo Namalyari, ya nanyag hên boon luta ha utoh nan bêngat, haka main kapangyarihan hên biyayén ya natsi. ¹⁸ Agyan ayn ana ha ihip ni apo Abraham, ya magkaanak ya kan Sara, ta mantêg hilay nan toa ya miahawa, ay naniwala ya, ya hiyay mag-in ninuno hên kal-atan bansa, hên nanad ha hinabi ni Apo Namalyari kana, ya wana, "Ya mag-in kaapo-apoan mo ay a makwan mabilang, hên nanad ha bêtewêñ ya a makwan mabilang."*

¹⁹ Agyan mantêg yay nan toa ta mag-magatoh ya taon na, haka layuh ya hi Sara, ya ahawa na, ay a naalíh ya paniwala na. ²⁰ A ya nag-alangan ha pangako kana ni Apo Namalyari, noa, tinumaniêh ya paniwala na ha pamagsimba na kan Apo Namalyari. ²¹ Booy nakêm nan naniwala, ya agyu ni Apo Namalyari hên tuparêñ ya impangako kana. ²² Gawan ha paniwala na, ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. ²³ Hata habi, ya "Hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan,"† ay alwan bat para kan apo Abraham, ²⁴ noa, habayto ay para kantamo etaman. Ta hikitamoy ampaniwala kan Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay itad etaman hên ayn kasalanan. ²⁵ Hi Panginoon Jesu-Cristo ay in-utoh ni Apo Namalyari hên matsi gawan ha kasalanan tamo, haka hiyay biniyay oman, ta êmén hikitamo ay itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan.

5

Hi Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari

¹ Gawan ha paniwala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay an-itad kitamina ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka gawan ha pangamatsi ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay niúmang kitamina kan Apo Namalyari. ² Gawan ha paniwala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay angkatanggap tamina ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Haka haday kahiglaan tamo, ta angkasigurado tamo ya lano, ay makapakilamo kitamo kana ha langit. ³ Alwan bêngat habayto, noa, an-ikahigla tamo êt ya kairapan, haka pamanubuk ya angkaranasan tamo, gawan habaytoy ampakapitoro kantamo hên mag-in mapagtêéh. ⁴ Haka ya pamagtêéh tamo, ay ampakapahigla kan Apo Namalyari, kabay angkasigurado tamo ya lano, ay makalamo tamo ya ha langit nanad ha impangako na. ⁵ Haka a maglungkot ya ihip tamo, ta angkasigurado tamo ya lano, ay tuparêñ ni Apo Namalyari ya habaytoy impangako na, gawan pinaptégan nay haday pamanlugud na kantamo, ya angkatanam tamo gawan ha Espiritu na ya indigalo na kantamo.

§ **4:17** Genesis 17:5. * **4:18** Genesis 15:5. † **4:23** Genesis 15:6.

⁶ Ta hēn nilumatēng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay natsi ya hi Apo Jesu-Cristo ha ikakangēd tamon makasalan, ya a makapiligtas hēn sarili ha parusa. ⁷ Kantamon tawo, ay bihiran main matsu para ha mihay kapareho tamo ya mahonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, êmbayro man, ay malyarin main maghēkaw nakēm, hēn matsu para ha mihay maingaloēn, ya mapanyag kangēran. ⁸ Noa, hi Apo Namalyari etaman, ay pinaptēgan nay pamanlugud na kantamo, ta hēn haton makasalan kitamo pon, ay in-utoh na hi Apo Jesu-Cristo hēn matsu ha ikakangēd tamo. ⁹ Amêhēn, ta anitad na kitamina ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan, gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo ha pangamatsi na, ay taganán iligtas na kitamo ni Apo Jesu-Cristo ha haday pamarusa ni Apo Namalyari lano ha Allon Pamanukom na. ¹⁰ Hēn hato, ay hikitamoy kapatsi ni Apo Namalyari, noa, amêhēn ay niúmang kitamina kana, gawan ha pangamatsi hēn Anak na, kabay angkasigurado tamo ya ligtas kitamina ha parusa, gawan kanan Anak na hi Panginoon Jesu-Cristo, ya angkabiyay ha langit hēn ampanawop kantamo. ¹¹ Alwan bat habayto, noa, amêhēn hi Apo Namalyari ya simbaēn haka anikahigla tamo, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ya pinangubatan hēn pamakiúmang tamo kan Apo Namalyari.

Gawan kan Adan, ay nagkamain kasalanan, haka gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay nagkamain kaligtasan

¹² Ya pinangumpisaan hēn pamanyag kasalanan hēn balang miha bayri ha luta, ay hi Adan, haka gawan ha kasalanan na, ay hiyay natsi. Kabay paubat hēn habayto, ay maubuh kitaminan matsu, gawan kaganawan tamo ay nakadyag kasalanan. ¹³ Bayo nan indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan apo Moises, ay makasalan hilay nay tawo. Noa, ya pamanyag lan kasalanan, ay alwan halanghang kanlan habaytoy Kautuhan, gawan ayn pon ya habaytoy Kautuhan hēn hato. ¹⁴ Êmbayro man, ay muwang tamo ya paubat hēn panaon ni Adan angga ha panaon ni apo Moises, ay kamatsan ya nag-in tagēy hēn pamanyag kasalanan, agyan ya kasalanan la ay alwan êmēn nanad ha kasalanan ni Adan ya a nanonol ha utoh ni Apo Namalyari.

Main pareho kan Adan haka kan Apo Jesu-Cristo, yabay ya pangadamat hēn kal-atan gawan kanla. ¹⁵ Noa, taganán alwan magkapareho ya imbalag la ha kal-atan. Pêtēg ya nagkamain hēn kamatsan ya balang tawo, gawan ha kasalanan nan mihay tawo, ya hi Adan, noa, taganán makapangyarihan ya indigalo ni Apo Namalyari ha kal-atan gawan ha ingalo na, ya indigalo na gawan ha ayn kapantag ya ingalo hēn mihay tawo, ya hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁶ Mas makapangyarihan ya ayn kapantag ya ingalo, ya indigalo ni Apo Namalyari, kanan kasalanan ni Adan. Gawan ha kasalanan ni Adan, ay mananggap hēn kamatsan ya balang miha. Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay mapatawad, haka maitad hēn ayn kasalanan ya balang miha. ¹⁷ Gawan ha kasalanan nan mihay tawo, ya hi Adan, ay nanambut ya kamatsan, kabay nagkamain hēn kamatsan ya balang tawo. Noa, taganán makapangyarihan ya dinyag nan mihay tawo, ya hi Apo Jesu-Cristo, ta gawan kana, ay maubuh hēn madyanan biyay ya ayn angga, hēn mamaala hēn kalamo na, ya hilay intad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan, ya pinaigan na hēn ayn kapantag ya ingalo na.

¹⁸ Kabay, no ay-êmēn mananggap hēn kamatsan ya balang miha, gawan ha unan kasalanan ni Adan, ay êmbayro êt, gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ya ayn kasalanan, ay maitad ni Apo Namalyari ya balang

miha hēn ayn kasalanan, ta êmēn hila madyanan hēn biyay ya ayn angga. ¹⁹ Gawan ha pamanalanghang ni Adan, kan Apo Namalyari, ay mal-at ya nag-in makasalanan, noa, ha pamanhumonol ni Apo Jesu-Cristo kan Apo Namalyari, ay mal-at ya itad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan.

²⁰ Hēn indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan na, ay namwangan lan tawo ya mal-at awud ya kasalanan la. Noa, nilum-at man ya pamanyag kasalanan, ay lalon nilum-at ya ingalo na. ²¹ Kabay no ay-êmēn ya kamatsan ay nag-in tagēy hēn pamanyag kasalanan, ay améhēn, gawan an-itad na kitamina na hēn ayn kasalanan, ay ampamaala ya ayn kapantag ya ingalo na, ta êmēn kitamo madyanan biyay ya ayn angga, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

6

Ya pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo

¹ Hino awud ya mahabi tamo? Maghundo kitamo hēn manyag kasalanan, ta êmēn mapahanan ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo? ² Paan! Ta hikitamo ay nanad natsi ya ahina ampakadyag kasalanan. Kabay paan taminan ihundo ya pamanyag kasalanan. ³ Yarin a yo muwang ya hēn binawtismoon kitamo, ay nagkamain kitamon pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kalamo kitamo ha kamatsan na! ⁴ Kabay nanad kitamo hēn kalamo na hēn natsi haka in-ilbēng hēn hikitamo ay binawtismoon, ta êmēn kitamo magkamain hēn bayoy pamimiyay hēn nanad ha pamamiyay oman kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha ayn kapantag ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo.

⁵ Ta no inlamo kitamo kan Apo Jesu-Cristo ha kamatsan na hēn indayo ha manan pamimiyay tamo, ay taganán inlamo kitamo ha pangabiyay nan oman hēn nadyanan kitamo hēn bayoy pamimiyay. ⁶ Ta muwang tamo ya nakalamo kan Apo Jesu-Cristo hēn impako ha koros ya manan pangatawo tamo, haka ya kalabayan tamo hēn manyag kasalanan, ta êmēn a kitamina talanén hēn kasalanan. ⁷ Gawan hilay natsi, ay ahinan antalanén hēn kasalanan. ⁸ Haka no nakalamo kitamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo, ay ampaniwala kitamo ya angkabiyay kitamina para maghuyo kan Apo Namalyari gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. ⁹ Muwang tamo ya nangoman yan nabiyay hi Apo Jesu-Cristo, haka a yay na mangoman matsi. Ayn nanan kapangyarihan kana ya kamatsan. ¹⁰ Ya pangamatsi na ay minghan bat hēn para ha kasalanan tamo. Ya pangabiyay na, ay ta êmēn ya maghuyo kan Apo Namalyari. ¹¹ Kabay dapat tamon itad ya sarili tamo hēn nanad natsi, ya ahina ampakadyag kasalanan, ta angkabiyay kitamina para maghuyo kan Apo Namalyari gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

¹² Kabay paan taminan ipatalan ya sarili tamo ha kasalanan, ta êmēn a kitamo manyag karawakan kalabayan lawini. ¹³ Paan paulayan hēn manyag kasalanan ya hinon atsi ha boon lawini tamo. Noa, iubuh tamon idin ya boon lawini tamo kan Apo Namalyari êmēn manyag kangēran, ta habaytoy hēpat kantamo, ya nanad natsi, ya dinyanan nan bayoy biyay. ¹⁴ Gawan ahina dapat manalan kantamo ya kasalanan, ta ayn kitamina ha aypa hēn Kautuhan, noa, ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari.

Dapat iubuh ya boon lawini haka nakêm ha pamanyag kangēran

¹⁵ Ay-êmên? Yarin manyag kitamon kasalanan gawan ayn kitamina ha aypaan Kautuhan, ta ya kaligtasan tamo ay gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari! Ahê! ¹⁶ Yarin a yo muwang no paipoh kaw, ay ipoh kaw hén anhonolén yo! No anhonolén yoy kasalanan, ay matsu kaw hén midayo kan Apo Namalyari, hén parusaan hén ayn angga. Noa, no mahonol kaw kan Apo Namalyari, ay mag-in mangéd ya pamimiyay yo. ¹⁷ Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta hikaw ya manan ipoh hén kasalanan, ay boon nakém hén ampanonorol ha kaptégan ya intoro kamoyu. ¹⁸ Imbuhan na kaw ni Apo Namalyari ha aypa hén kasalanan, kabay mahonol kaw na kana ha paghuyo yo kana. ¹⁹ Paalimbawa ya toro ko, ta êmén yo tampol maintindihan gawan alwa pon nananiêh ya paniwala yo. Hén hato, ay impaipoh yoy sarili yo ha pamanyag hén karémékan, haka ya hinon karawakan. Noa, améhén ay dapat yon iubuh ya boon lawini haka nakém yo ha pamanhumonol kana, ta êmén mag-in mangéd ya pamimiyay yo hén marayo ha karawakan.

²⁰ Hén haton ipoh kaw hén kasalanan ay ayn kaw muwang ya tungkol ha mag-in mahonol kana. ²¹ Yarin ikakangéd yo ya mana yon dinyag ya an-ikaréng-êy yo améhén! Hilay ampanyag hén êmbayro ay matsu, hén midayo kan Apo Namalyari, hén parusaan hén ayn angga. ²² Noa, améhén ta alwa kaw nan ipoh hén kasalanan, ta ampaghuyo kaw na kan Apo Namalyari, ay ampamiyay kaw hén pamanhumonol ha kalabayan na, haka madyanan kaw hén biyay ya ayn angga. ²³ Gawan hépat ha kasalanan ya kamatsan, ya main parusa ya ayn angga, noa, biyay ya ayn angga, ay an-idigalo ni Apo Namalyari, gawan ha pakikimihha tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

7

Ayn kitamina ha aypa hén Kautuhan

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya maintindihan yoy humonol ya alimbawa, ya tungkol ha patakaran hén gobyerno, ta muwang yo ya kaban angkabiyay kitamo, ay atsi kitamo ha aypa hén habaytoy patakaran. Noa, no matsu kitamo, ay ayn kitamina ha aypa hén habayto. ² Alimbawa, wanana patakaran ya miyah babayi ya main ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa na, kaban angkabiyay ya pon. Noa, no matsu ya ahawa na, ay ayn yay na ha aypa hén patakaran hén tungkol ha miahawa. ³ Ha maparah ya habi, no makiahawa yan oman kaban nabiyay ya ahawa na, ay wanana patakaran ya ampakilalaki ya. Noa, no matsu ya ahawa na, ay ayn yay na ha aypa hén patakaran hén tungkol ha miahawa, haka a ya ampakilalaki no makiahawa yan oman.

⁴ Patêl ko ha Panginoon, êmbayro êt etaman, ay nanad natsi kitamina ha kapangyarihan hén Kautuhan hén natsi kitamo hén inlamo ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros, ta êmén kitamo makalamo kana ha pangabiyay nan oman, hén maghuyo kan Apo Namalyari. ⁵ Hén haton anhonolén tamo pon ya kalabayan hén lawini tamo hén manyag kasalanan, ay napahanan ya karawakan kalabayan lawini tamo hén namwangan tamoy Kautuhan. Haka ya pamanyag tamon habayto, ay namidayo kantamo kan Apo Namalyari hén parusaan hén ayn angga. ⁶ Noa, améhén, gawan nakalamo kitamina ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay ayn kitamina ha aypa hén habaytoy Kautuhan. Kabay mahiglay nay pamaghuyo tamo kan Apo Namalyari, gawan ha bayoy pamimiyay tamo ha pamanawop hén Espiritu na, alwan nanad hén haton napilitan kitamo hén humonol ha Kautuhan.

Gawan ha Kautuhan ay mamwangan tamo no hinoy kasalanan

⁷ Èndat lan kaatag ya Kautuhan ay pinangubatan hên kasalanan. Noa, hên ayn pon Kautuhan, ay main nanan kasalanan. No ayn Kautuhan, ay a ko dayi namwangan ya kasalanan awud ya andaygên ko. Ta alimbawa, no ayn utoh ya bawal hên mag-in maridya, ay a ko dayin muwang ya kasalanan ya habayto. ⁸ Mana kinan makasalanan kabay hên namwangan ko ya bawal awud ha Kautuhan ya mag-in maridya, ay pinukaw hên kasalanan ya atsi kangko, ya kalabayan kon manyag hên hinon kardyaan. Ta no ayn Kautuhan, ay a tamo mamwangan ya ampanyag kitamon kasalanan. ⁹ Nahawang ya ihip ko hên hato hên a ko angkaintindihan ya laman hên Kautuhan. Noa, hên naintindihan kina, ay bigla kon namwangan ya ampanyag ako awud hên kasalanan. ¹⁰ Bayro kon namwangan ya nidayo ko awud kan Apo Namalyari. Ya Kautuhan ay indin ta êmén itoro ya dann ya palako ha biyay ya ayn angga. Noa, gawan a ko hinumonol ha Kautuhan, ay migtan ako dayi ha kamatsan hên midayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. ¹¹ Ya kalabayan kon manyag kasalanan ay nanloko kangko, ta èndat ko ya magkamain akon biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ko ha Kautuhan. Noa, ha kaptégan, ay a ko awud anhumonol ha Kautuhan, kabay nidayo ko kan Apo Namalyari hên parusaan hên ayn angga.

¹² Kabay, banal ya Kautuhan, haka ya balang utoh ay usto haka mangêd ta ubat hila kan Apo Namalyari. ¹³ Kayno èndat lan kaatag ya Kautuhan ya namigtan dayi kangko ha kamatsan, hên nidayo kan Apo Namalyari. Taganán alwan Kautuhan ya namigtan dayi kangko ha kamatsan hên nidayo kan Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, gawan ha kasalanan, ay nagétan ako dayi ha kamatsan, gawan ha a ko hinumonol ha Kautuhan. Tinalagá ni Apo Namalyari ya main Kautuhan, ta êmén mapaptégan no ay-êmén karawak ya kasalanan.

A tamo madyag ya kahampatan ya labay tamon daygên

¹⁴ Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan gawan ubat hila ha Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, hiko etaman, ay tawo kon bêngat ya makasalanan. Nanad akon inhaliw hên nag-in ipoh hên kasalanan. ¹⁵ A ko angkaintindihan ya sarili ko. Ta a ko madyag ya labay kon daygên. Ta hatoy a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên ko. ¹⁶ Kabay ha a ko labay hên manyag hên karawakan ya andaygên ko, ay habaytoy ampamaptêg ya an-uyunê ko ya mangêd ya habaytoy Kautuhan. ¹⁷ Kabay alwan hiko ya ampanyag hên habaytoy karawakan gawan ha kalabayan ko, noa, gawan ha nangarawak ya kalabayan hên lawini ko hên manyag kasalanan. ¹⁸ Gawan muwang ko ya ayn pérâd man kangérân ya ubat ha kalabayan lawini ko hên manyag kasalanan, ta agyan labay kon manyag kangérân, ay a ko madyag ya habayto. ¹⁹ Ta a ko ampanyag hên kangérân ya labay kon daygên, haka ya karawakan ya a ko labay daygên, ay habayto ya andaygên ko. ²⁰ No ihundo koy pamanyag hên a ko labay, ay alwan gawan ha kalabayan ko ya hikoy ampanyag hên habaytoy karawakan, noa, gawan ha kalabayan hên lawini ko hên manyag kasalanan.

²¹ Kabay angkaétpanan ko ha sarili ko, ya agyan labay kon manyag kangérân, maparah akon manyag karawakan. ²² Boon nakém haka ihip ko, ay anlугurén koy Kautuhan ni Apo Namalyari, ²³ noa, muwang kina ya kaatag ya ampamaala ha lawini ko. Yabay ya kasalanan, haka habaytoy kasalanan ay ampanalanghang ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya labay

kon honolén, kabay ampakadyag akon kasalanan, haka hikoy antalanén hén kasalanan. ²⁴⁻²⁵ Kapapaingalo kon taganá! Habaytsi ya angkalyari kango. Boon nakém ko ay labay kon humonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, ya lawini ko ay antalanén hén kasalanan. Hinoy makapiligtas kango ha kalabayan lawini ko hén manyag kasalanan, ya ampamigtan kango ha kamatsan, hén midayo kan Apo Namalyari, hén parusaan hén ayn angga?

Halamat kan Apo Namalyari ta gawan ha dinyag ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay manambut kitamo!

8

Ya pamimiyay lan ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari

¹ Hikitamoy main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay taganán ahinan lingonén hén parusaan para ha kasalanan tamo. ² Gawan dinyanan kitamon bayoy biyay ya indigalo hén Espiritu ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamamaala na ha biyay tamo, ay ayn kitamina ha aypa hén kapangyarihan hén kasalanan tamo, ya mamigtan dayi kantamo ha kamatsan, hén midayo kan Apo Namalyari, hén parusaan hén ayn angga. ³ Ya Kautuhan ay a makapialih kantamo ha lokop hén kapangyarihan hén kasalanan tamo, gawan tawo kitamon bat ya a ampakahonol ha Kautuhan. Noa, dinyag ni Apo Namalyari ya a madyag hén Kautuhan. In-utoh nay kamiha-mihaan nan Anak ya nag-in tawo, ta êmén hiyay parusaan para ha kasalanan tamo. Ha êmbyro ay inalih ni Apo Namalyari ya kapangyarihan hén kasalanan, ya nanalan ha lawini tamo. ⁴ Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, ta êmén hikitamo ya ampaakay ha Espiritu na, haka a anhumonol ha kalabayan hén lawini tamo hén manyag kasalanan, ay main kapangyarihan hén manonol ha Kautuhan.

⁵⁻⁶ Ta hilay mapanyag kalabayan lan lawini la hén manyag kasalanan, ay bayron bat nakapéptêng ya kaihipan la, kabay migtan hila ha kamatsan hén midayo kan Apo Namalyari, hén parusaan hén ayn angga. Noa, hilay mapanyag kalabayan hén Espiritu ni Apo Namalyari, ay nakapéptêng ya kaihipan la kana, kabay mag-in mapatékbék ya kaihipan la, haka madyanan hilan biyay ya ayn angga. ⁷ Gawan hilay nakapéptêng ya kaihipan ha kalabayan lawini la hén manyag kasalanan, ay anhumalanghang kan Apo Namalyari. A la anhonolén ya Kautuhan ni Apo Namalyari, ta ha kaptégan, ay a la mahonol ya habayto. ⁸ Hilay anhumonol ha kalabayan lan lawini la hén manyag kasalanan, ay a ampakapahigla kan Apo Namalyari.

⁹ Noa, hikaw etaman, ay ampaidi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka hiyay nay anhonolén yo, alway nan kalabayan lawini yo hén manyag kasalanan. Pakaihipén yo, ya hilay a ampaidyanan hén Espiritu ni Apo Namalyari, ay alwa pon kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁰ Noa, no ampaidi ya kamoyu hi Apo Jesu-Cristo, matsu man ya lawini yo, gawan ha kasalanan, ay mabiyay ya espiritu yo ha langit gawan intad na kaw ni Apo Namalyari hén ayn kasalanan. ¹¹ Miha pon, ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay namabiyay oman kan Apo Jesu-Cristo, kabay no ampaidi ya kamoyu ya Espiritu na, ay lano, habaytoy Espiritu ya mamabiyay kamoyun oman.

¹² Kabay patéñ ha Panginoon, main kitamon utang ya nakém hén honolén ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka alway nan kalabayan lawini tamo hén manyag kasalanan. ¹³ Ta no anhonolén yo pon ya kalabayan hén lawini yo hén manyag kasalanan, ay migtan kaw ha kamatsan hén midayo kan

Apo Namalyari, hên parusaan hên ayn angga. Noa, madyanan kaw hên biyay ya ayn angga, no ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay talibatokan yoy kalabayan yo hên manyag kasalanan.¹⁴ Ta hilay paakay ha Espiritu ni Apo Namalyari ay yabay ya maának ni Apo Namalyari.¹⁵ Ta gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari, ya indigalo ni Apo Namalyari kantamo, ay hikitamoy dinyag maának ni Apo Namalyari. A na kitamo dinyag ipoh ya malimon maparusaan ya nanad mana tamon pamimiyay. Noa, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay mabaêg tamo yay nan Tatang hi Apo Namalyari.¹⁶ Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ya ampamaptêg hên kalamo hên nakêm tamo, ya hikitamo ay maának nay na ni Apo Namalyari.¹⁷ Haka gawan maának na kitamina, ay tanggapên tamo ya in-il-an na para kantamo hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. Ta no têêhê tamoy pamairap* gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, hên nanad ha pamakiatag tamo hên hiyay nagdusa, ay mamaala kitamo etaman hên kalamo na ha langit.

Ya pamangênggan ha pamamaala hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo

¹⁸ No an-ihipêk koy kairapan ya angkatanam tamo di ha luta, ay taganán tampol tamon liwaan ya habayto, gawan lano ay mamaala kitamo hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo ha langit hên ayn angga.¹⁹ Alwan bat hikitamo noa, ya kaganawan ya dinyag ni Apo Namalyari, ay labay-labay hên tampol nay na dayin ipamwang no hino hilay mantêg nan maának.²⁰ Ta inalih na pon ni Apo Namalyari ya alagá hên dinyag na. A la labay hên parusaan hilan êmbayro, noa, habaytoy tinalagá na. Êmbayro man, ay main hilan maêngganan,²¹ gawan tinalagá ni Apo Namalyari ya kaganawan ya dinyag na, ay mibuhan ha kapangyarihan hên kamatsan, haka milamo ha maának na lano hên bayoën, boy dyanan hên kahampatan ya ayn kapantag.²² Muwang tamo ya paubat hên haton lagi, ay ampan-agul ya kaganawan dinyag, hên nanad ha babayi ya angkairapan ha pamanganan.²³ Alwan bat hilay habaytoy kaatag ya dinyag ya angkairapan, noa, hikitamo êt, ya pinaigan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya unan indigalo ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala. Ya kaihipan tamo ay nanad ampan-agul êt ha pamangênggan tamo ha pamipamwang ni Apo Namalyari ya hikitamoy mantêg nan maának, ya hagilyan lano ya lawini hên panlangit ya ahina matsu.²⁴ Gawan habaytoy an-êngganan tamо paubat hен naligtas kitamo. Ta no natupad ya habayto, ay yarin êngganan tamо ya pon! Ayn ampangênggan ha natupad.²⁵ Noa, gawan a pon natupad ya an-êngganan tamо, ay ampangênggan kitamo hен main pamagtêh.

²⁶ Alwan bat ha sigurado tamо ya maêngganan tamо ya habayto, noa, ya Espiritu ni Apo Namalyari ay ampanawop kantamo etaman ha pamanalangan tamо, gawan a tamо muwang, no ay-êmén, haka no hino ya dapat tamon ihalangin. Kabay hiyay ampakihabi kan Apo Namalyari para kantamo hен main pamanguyáméh, ya a makwan habtan.²⁷ Hi Apo Namalyari etaman, ya ampakamwang hен laman nakêm, ay muwang na etaman ya an-iabot kana hен Espiritu na, ya ampakihabi kan Apo Namalyari para kantamo, ya pinili na hен mag-in kana, ta habaytoy ayon ha kalabayan na.

²⁸ Muwang tamо ya balang angkalyari kantamo ay mag-in ha ikakangêd tamon ampanlugud kana, ya pinili na ha pamanhumonol ha tinalagá na.

* **8:17** 2 Corinto 1:5, 1 Pedro 4:13, 2 Timoteo 2:11-12.

29 Hêñ haton lagi, hêñ bayo na dinyag ya luta, ay muwang nay na ni Apo Namalyari no hinoy mag-in maának na, haka pinili na hila hêñ humonol ha pamimiyay hêñ Anak na, ya hi Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay hi Apo Jesu-Cristo ya mag-in pinakakabaya tamon kal-atan mipapatêl. **30** Haka hikitamoy pinili na hêñ mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay hinagyat na hêñ humonol kana. Intad na kitamo êt hêñ ayn kasalanan, haka lano ay makapakiatag kitamo ha pamamaala ni Apo Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo

31 Kabay mahabi tamo, ya gawan gampian na kitamo ni Apo Namalyari, ay taganán ayn makahambut kantamo! **32** A na in-imot ya kamiha-mihaan nan Anak, ya hi Apo Jesu-Cristo, ta in-utoh nan matsu ha ikakangêd tamon balang miha. No dinyag ni Apo Namalyari ya habayto, yarin a na idin kantamo ya kaganawan kailangan tamo! **33** Yarin main makapayhumbung hêñ kasalanan tamo kan Apo Namalyari, ya namili kantamo, haka na-mitad kantamon ayn kasalanan! **34** Ayn taganán makapaghabi ya dapat kitamon parusaan ha impiyerno, gawan hi Apo Jesu-Cristo mismo ya natsi para kantamo! Biniyay yan oman, haka atsi yay na hêñ ampamaala ha dapit panabtab ni Apo Namalyari, hêñ ampakihabi kan Apo Namalyari ha ikakangêd tamo. **35** Ayn taganán makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo! Agyan malatngan kitamo hêñ kairapan, kapahiran nakêm, pamairap kantamo hêñ kapareho tamo gawan ha paniwala tamo, hadyay lonoh, ayn maitakop, hinoman ya kapapotog, o patsên la kitamo man, ay ayn taganán makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. **36** Ya êmbayroy kairapan ay nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wan-an hulat,
“Gawan ha paniwala naêñ kamo, Panginoon, ay labay la kay patsên hêñ boon allo.

Nanad kay hêñ tupa ya maranin patsên.”†

37 No maranasan tamo man ya êmbayroy kairapan, ay taganán ubuhêñ tamon hambutêñ ya habayto, gawan kan Apo Jesu-Cristo ya ampanlugud kantamo. **38** Angkasigurado ko ya matsu kitamo man, o mabiyay kitamo pon, ay matanam tamoy pamanlugud na. Ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, anghel man, o hilay nangarawak ya a angkahêlêk, o hinon kapangyarihan, o hinon angkalyari amêhêñ, o ya a êt nalyari, ya lumatêng, **39** o hinon atsi bayro ha tag-ay o bayri ha aypa, o hinoman pon ya a inungkat, ay taganán ayn makapihiyay kantamo ha pamanlugud ni Apo Namalyari, ya angkatanam tamo gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

9

Makatoynungan hi Apo Namalyari hêñ mangingalo ha labay na

1 Main akon labay ipamwang kamoyu ya tungkol ha kapareho kon Israelita ya taganán pêtêg. Muwang koy pêtêg ya habaytsi gawan ha pakikim-ihia ko kan Apo Jesu-Cristo, haka malinis ya konsinsya ko gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ampanala ha nakêm ko. **2** Hadyay kalungkutan ko haka ampamalagêbhêg ya nakêm ko, **3** ta kal-atan kanlan kapareho kon Israelita ay a pon ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay hiyay Mámilitgas ya an-êngganan la. No malyari dayi, ay hiko tanay parusaan ha impiyerno

† 8:36 Awit 44:22.

miligtas hila tana dayi. ⁴ Ta hila ay kapareho kon Israelita, ya dinyanan karapatan ni Apo Namalyari hên mag-in maának na. Impahlék na kanla ya panga-Diyos na. Mangèd ya nakipagkahundoan ya kanla. Indin na kanla ya pangako na ya ingalwan na hila, haka mal-at pon ya pangako, haka ya Kautuhan. Intoro na kanla ya pêtêg ya pamagsimba. ⁵ Ya ninuno naén ay anggalangén hên paubat hên haton lagi, haka ya Mesias, ya Mámilitas ya hi Apo Jesu-Cristo ay nangubat kanla hên hiyay nag-in tawo. Hiya hi Apo Namalyari ya ampamaala ha hinon atsi ha langit haka ha luta. Purién ya hên ayn-angga. Amen.

⁶ A ko anhabién ya a natupad ya impangako ni Apo Namalyari kanlan kapareho kon Israelita gawan ha kal-atan la, ya a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta main Israelita ya alwan taganán maának ni Apo Namalyari. ⁷ Haka miha pon, ya intad ni Apo Namalyari hên mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham ay hilan bat ya kaapo-apoan nan anak na, ya hi Isaac, ta wani Apo Namalyari kan apo Abraham, “Ya itad mon kaapo-apoan mo, ya impangako ko kamo, ay hilay habayton bat ya mangubat kan Isaac.”* ⁸ Ya labay habién, ay a nan ubuhêni Apo Namalyari hên itad maának na ya mag-in kaapo-apoan ni apo Abraham, noa, hilay haton bêngat ya mangubat kan Isaac, ya impangako. ⁹ Ta habaytsi ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ya wana, “Mag-orong ako di ha mihay taon. Ha pag-orong ko ay manganak hên lalaki ya ahawa mo, ya hi Sara.”†

¹⁰ Alwan bêngat habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ya ampamipahlék no ay-êmén yan ampamili hi Apo Namalyari. Ta main êt êmbayro ya nalyari kanlan kambal ya hi Jacob haka hi Esau, ya anak ni Isaac kan Rebecca. ¹¹⁻¹² Gawan bayo hilan in-anak ya kambal haka bayo hila nakadyag hên kangérân o karawakan, ay impamwang nay na ni Apo Namalyari ya tinalagá na, ta êmén mamwangan ya pinili na kanlan lowa, ay alwan gawan ha dinyag la, noa, gawan antuparén nay tinalagá na, ta hinabi na kan Rebecca, ya wana, “Ya unan umawah kanlan lowa ay maghuyo ha humonol kana.”‡ ¹³ Êmbayro êt ya labay habién hên impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “Hi Jacob ay nilugud ko, noa, hi Esau ay a ko labay.”§

¹⁴ Kayno main maghabi ya main yan anggampian hi Apo Namalyari. Taganán a la dapat habién ya habayto! ¹⁵ Gawan main yan katoynungan hên manyag habayto, ta wana kan apo Moises, “Angkaingalo ko ha labay kon kaingalwan.”* ¹⁶ Kabay muwang tamo ya pamamili ni Apo Namalyari hên mag-in maának na, ay alwan pamanhumonol ha kalabayan tawo, o gawan ha dyag la, noa, gawan ingalo na. ¹⁷ Ihipén tamo ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, no hinoy nakahulat bayro ya hinabi ni Apo Namalyari kan Faraon, ya ari ha Egipto hên haton lagi, “Dinyag katan ari ta êmén ipahlék ya kapangyarihan ko kamo, haka ta êmén mamwangan ha boon luta ya langan ko.”† ¹⁸ Kabay muwang tamo ya angkaingalwan na, ay hatoy labay nan kaingalwan. Haka pakdêyén nay ulo lan hatoy labay nan pakdêyén ya ulo.

Parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan

¹⁹ Kayno main kamoyu ya mangotáng hên êmén di, “No êmbayro, ay awta anhêhêni Apo Namalyari ya tawo ha pamanyag kasalanan? Hinoy

* ^{9:7} Genesis 21:12. † ^{9:9} Genesis 18:10,14. ‡ ^{9:11-12} Genesis 25:23. § ^{9:13} Malakias 1:2-3.

* ^{9:15} Exodus 33:19. † ^{9:17} Exodus 9:16.

makahalanghang ha tinalagá na?” **20** Ya mahabi ko etaman, ay tawo kan bêngat. Ayn kan katoynungan hên mangotâng kan Apo Namalyari hên êmbayro. Yarin main korêñ ya mangotâng ha nanyag kana, “Awta dinyag mo kon êmén di?” **21** Atsi kanan manyag korêñ no hinoy daygêñ na. Bayro ha naorit ya luta ya gamitêñ na, ay malyari yan manyag hên pan-allo-allo hên gamitêñ o ya pambisitan bat, atsi kana ya habayto.

22 Êmbayro êt kan Apo Namalyari. Main yan katoynungan hên manyag no hinoy labay na. No labay nan ipahlêk ya huluk na haka ya kapangyarihan na hên parusaan hilay mapanyag karawakan, ay atsi kana. Noa, pinagtêhêñ na hila pon,**23** ta êmén maipahlêk ya panga-Diyos na kanlan an-ingalwan na, ya in-il-an na hên mag-in kalamo na ha langit. **24** Kalamo kitamo bayro ha an-ingalwan na ya pinili na, haka alwan bat hikay ya Israelita, noa, hikaw êt ya alwan Israelita. **25** Habayto ay nanad ha impahulat na kan apo Oseas, “Hilay a ko pinili, ay itad kon pinili ko, haka hilay a ko nilugud, ay lugurêñ ko.

26 Bayro ha logal ya pinaghbian ko kanla ya alwa hilan maának ko, ay baégen hilay nan maának ni Apo Namalyari, ya angkabiyay hên angga-angga.”[‡]

27 Habaytsi etaman ya impamwang ni Propeta Isaías ya tungkol ha Israelita, ya wana,

“Mag-in hila man hên kalakê hên balah ha laylay hên dagat, ay u-ungnon bêngat kanla ya miligtas.

28 Ta bigla nan ubuhêñ hên parusaan ni Apo Namalyari ya dapat nan parusaan di ha luta.”[§]

29 Wana pon êt ni Propeta Isaías,

“Ha ingalo hên Panginoon ya makapangyarihan, ay namitagan yan ungro kannaén hên Israelita.

No a na dayin dinyag ya habayto, ay nag-in kitamina dayin nanad kanlan taga-Sodoma, haka taga-Gomorra ya inubuh hên pinatsi.”*

Hilay Israelita ay a naniwala ya hi Apo Jesus, ay yabay ya Mesias, ya Cristo ya impangako

30 Habaytsi tanay kabooan hên labay kon habiêñ. Hilay alwan Israelita, ya a pinakikwanan hên mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, ay intad nan ayn kasalanan, gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. **31** Noa, hilay Israelita ya pinakikwanan hên mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha pamanhumonol la ha Kautuhan ni apo Moises, ay a awud nag-in ayn kasalanan. **32** A hila nag-in êmbayro, gawan êndat lan mag-in hilan ayn kasalanan ha pamanyag lan kangéran alwan gawan ha paniwala. A hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta hiyay nanad ha bato ya pinibátolan la.

33 Habaytoy nanad êt ha nakahulat ya tungkol ha Mesias, ya Cristo,

“Hêlkên yo! Main akon indin ya miha ya nanad bato ha Sion.[†] Hiyay pinibátolan la. Noa, hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm.”[‡]

[‡] **9:26** Oseas 2:23, 1:10. [§] **9:28** Isaias 10:22-23. ^{*} **9:29** Isaias 1:9. [†] **9:33** balayan Jerusalem.

[‡] **9:33** Isaias 8:14, 28:16. Hêlkên etaman ha 1 Pedro 2:6-8.

10

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, boon nakêm, ay labay ko dayin miligtas ya kapareho kon Israelita. Habaytoy panay kon an-ihalangin kan Apo Namalyari. ² Angkapaptégan ko ya ampatolukén lan maghuyo kana, noa, alwan usto ya pamaghuyo la. ³ Gawan matag-ay ya nakêm la, ay a la antanggapén ya an-idigalo ni Apo Namalyari, no ay-êmén na hila dayin itad hên ayn kasalanan, ta êndat la ya itad hilan ayn kasalanan ha pamanhumonol ha Kautuhan. ⁴ Noa, gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ayn nanan an-itad hên ayn kasalanan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ta an-itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan ya kaganawan ya ampaniwala kan Cristo.

Ya kaligtasan ay para ha balang miha

⁵ Habaytsi ya hinulat ni apo Moises ya tungkol ha mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan, ya wanana hulat, “Hilay taganán ampanonol ha balang utoh ay madyanan biyay ya ayn anggaan.”* ⁶ Noa, impahulat êt ni Apo Namalyari ya ampampamwang kantamo ya gawan bêngat ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad na kitamina ni Apo Namalyari hên nanad ayn kasalanan. Êmén di ya wanana habaytoy hulat, “Paan yon habiên ha nakêm yo, ya kailangan main munik ha langit hên mangalap kan Cristo. ⁷ Haka paan yon habiên ha nakêm yo, ya kailangan main tumaoy ha legal lan natsi hên mamabiay kan Cristo. ⁸ Ta atsi kamoyu ya habi ni Apo Namalyari. Atsi ya ha nakêm yo, haka maipampwang yo ya.” Habaytoy habi ni Apo Namalyari ya an-ipampwang naén ya tungkol ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. ⁹ Yabay ya no ipampwang yo hi Apo Jesu-Cristo, ya hiyay pinaka-Panginoon, haka ampaniwala kaw hêlêk boon nakêm ya hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari, ay miligtas kaw. ¹⁰ Gawan boon nakêm kitamon ampaniwala, ay an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka ha pamipampwang tamo ya ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay miligtas kitamo. ¹¹ Bayro ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay main nakahulat, ya wana, “Noa, hilay ampaniwala kana, ay a mahira ya nakêm.”† ¹² Ya labay habiên hên habayto, ay parehon bat ha hêlêk ni Apo Namalyari, ya hilay Israelita, haka hilay alwan Israelita. Mimihay Panginoon hên balang miha, haka mahiglay nakêm yan ampam-i ha kaganawan ampakiingalo kana. ¹³ Ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Hinoman ya makiingalo ha Panginoon ay miligtas.”‡

¹⁴ Noa, ay-êmén hilan makapakiingalo ha Panginoon ya kaatag, no ayn hila pon paniwala kana? Ay-êmén hilan maniwala kana, no a la pon nagilam ya tungkol kana? Haka ay-êmén lan magilaman ya tungkol kana, no ayn mamipampwang kanla hên habayto? ¹⁵ Haka ay-êmén magkamain hêlêk mámpampwang no ayn mamiutuh kanla? Ha kaptégan ay main nanan in-utoh, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Ampakapahigla hilay mámpampwang hêlêk mangangéd ya habi!”§ ¹⁶ Noa, u-ungron bat ya naniwala ha Mangéd ya Habi, ta wanana hulat ni Propeta Isaias, “Panginoon, hinoy naniwala ha hinabi naén?”* ¹⁷ Embayro man, ya paniwala tamо kan Apo Jesu-Cristo ay nangubat ha pamanggilam hêlêk kaptégan ya tungkol kana.

* ^{10:5} Levítico 18:5. Hêlkén yo etaman ha Galacia 3:12. † ^{10:11} Isaias 28:16. ‡ ^{10:13} Joel 2:32.

§ ^{10:15} Isaias 52:7. * ^{10:16} Isaias 53:1.

18 Yarin a la êt nagilam hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo! Taganán nagilam lay na, ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wanhan hulat,
“Nibawag ha boon luta ya balita.

Ayn hinon legal ya a naabutan hên habayto.”†

19 Yarin a la êt naintindihan hên kapareho kon Israelita ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo! Siguradon naintindihan lay na, noa, a la pinaniwal-an ya habayto, ta impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ya wanhan hulat, “Paimonêñ kataw kanlan alwan Israelita, haka pahulukêñ kataw kanlan ayn muwang hên tungkol kangko.”‡

20 Ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias ay malinaw. Èmén di ya wanhan hulat,
“Hilay a nanapol kangko ay hila ya nakahêlêk kangko.

Nagpahlêk ako kanlan a nanapol kangko.”§

21 Habaytsi pon ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol ha kapareho kon Israelita,
“Bapan buyot kinan ampanagyat kanla, noa, alwa hilan mahonol, haka nakdêy ya ulo la.”*

11

An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay Israelita

1 Kayno êndat yon tinalibatokan hila ni Apo Namalyari ya hilay kapareho kon Israelita gawan a hila naniwala! Siguradon ahê! Ta hiko man ay miyah Israelita, haka hi apo Abraham haka hi apo Benjamin ay ninuno ko. **2** A na pinaulayan ni Apo Namalyari ya una nan pinili hên hato. Panêmtêmén yoy balita ni apo Elias* kan Apo Namalyari hên tungkol ha dinyag lan kapareho nan Israelita, ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, **3** “Panginoon, pinatsi lay kapareho kon mâmipampwang hên an-ipaihip mo kannaen. Inagwat lay pamiuulan hên an-iátang kamo. Mimiha ko tanay natágan haka labay la kon patsén.” **4** Noa, hinabi kana ni Apo Namalyari, ya wana, “Main pon hên piton libo ya lalaki ya kapareho mo ya impapawa ko ya a ampagsimba kan Baal, ya alwan pêtêg diyos.” Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari kan apo Elias. **5** Èmbayro êt amêhén, main pon ungnoy kapareho kon Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya pinili ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag. **6** Haka no hikay pinili gawan ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay habaytoy alwan gawan ha hinon kangéran dyag naén, noa, gawan bat ha ingalo na, ya ayn kapantag.

7 Ya labay habiêñ hên habayto, ay u-ungnon bat ya kapareho kon Israelita ya labay hên mag-in ayn kasalanay, ay pinili hên maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hilay kal-atan ay pinakdêy nay na ya ulo. **8** Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanhan hulat,

“Dinyanan hila ni Apo Namalyari hên kaihipan hên nanad ha kaihipan hên miyah angkabêlêw.

Kabay angga amêhén, agyan main hilan mata, ay a hila ampakahêlêk, haka agyan main hilan têkk, ay a hila ampakagilam.”†

† **10:18** Awit 19:4. ‡ **10:19** Deuteronomio 32:31. § **10:20** Isaias 65:1. * **10:21** Isaias 65:2.

* **11:2** 1 Hari 19. † **11:8** Deuteronomio 29:4, Isaias 29:10.

⁹ Haka main yan impahulat hi Apo Namalyari kan Arin David, ya tungkol kanlan ayn paniwala, ya wanana hulat,

“Dayi ya kaluto la, ay mag-in nanad paén ha pamandakêp kanla. Bigla hila dayin madakêp hên nanad ha manok lalê, o ayop ya minabo ha patsibung ta êmén hila maparusaan.

¹⁰ Gumulagêta dayi ya mata la, ta êmén hila a kahêlêk,

haka dayi tumukoko[†] hila kaban angkabiyay hila, gawan ha kairapan ya angkatanam la.”[§]

¹¹ Nibatol hilay kapareho kon Israelita, ta a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo. Kayno êndat yon a hilay na miligtas! Alwa, ta main hila pon hên panaon hên miligtas! Gawan ha pamibatol la, ya kasalanan la ya a hila naniwala, ay nadyanan kaligtasan hilay alwan Israelita, kabay mangimon hilay Israelita, gawan labay la etaman hên miligtas. ¹² Hadyay ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita gawan ha kasalanan lan Israelita ya a naniwala. Kabay taganán igit pon bayro ya ingalo na kanla no maniwala hilay nay Israelita.

Ya kaligtasan lan alwan Israelita

¹³ Habaytsi etaman ya labay kon habiêñ kamoyun alwan Israelita. Gawan hikoy in-utoh ni Apo Namalyari hên manoro kamoyu, ay boon nakêm kon tuparêñ ya tungkulon ko, ¹⁴ ta êmén hila mangimon hilay kapareho kon Israelita, haka ha êmbayro, ay main ungro kanla ya miligtas. ¹⁵ Ta no ya pamaulay kanla, ay nag-in dann ta êmén madyanan kaligtasan hilay alwan Israelita, hên makiúmang kan Apo Namalyari, ay lalon mangêd no maniwala hila kan Apo Jesu-Cristo ya hilay kapareho kon Israelita, ta nanad bayton nabiyyay oman ya natsi.

¹⁶ Ya ninuno naêñ hên Israelita ay maialimbawa ha duman ya imparaêp kan Apo Namalyari. Haka hikay, ay maialimbawa ha kaganawan ya naga-pah, ya kan Apo Namalyari etaman. Ya ninuno naêñ hên Israelita, ay maialimbawa etaman ha yamot hên mihay kayo. Haka hikay, ay maialimbawa ha hanga. No kan Apo Namalyari ya yamot, ay kana ya anggan hanga.

¹⁷ Main kapareho kon Israelita ya nanad hanga hên mantêg kayon olibo, ya pinutoh gawan a hila naniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka hikaw ya alwan Israelita, ay nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê, ya pinutoh, haka intumpang ha pinamutohan hên hanga hêñ mantêg olibo. ¹⁸ Kabay paan yon musmusêñ hilay nanad hanga ya pinutoh, haka paan kaw maglambung, ta alwan hikaw ya ampamabiyay ha yamot, noa, ya yamot ay ampamabiyay kamoyu.

¹⁹ Kayno main kamoyun maghabin êmén di, “Mangêd kay ya alwan Israelita, ta main pinutoh, ta êmén kay mizagili kanla.” ²⁰ Pêtêg ya main pinutoh, ta êmén kaw mizagili kanla. Noa, pinutoh hila gawan a hila naniwala, haka inhagili kaw kanla gawan ha paniwala yo. Kabay paan kaw mangihip ya mangêd kaw kanla, paan kaw magmahlay, haka kaillag kaw, ²¹ ta no a na ampahayangan ni Apo Namalyari ya mantêg hanga, ay yarin pahayangan na kaw, ya intumpang bat! ²² Bayri tamon mahêlêk no ay-êmén yan mangingalo, haka no ay-êmén yan mamarusa. Pinarusaan na hilay a naniwala, noa, an-ingalwan na kaw no ihundo yoy paniwala yo. Noa, no a yo ihundo ya paniwala yo kanan ampangingalo kamoyu, ay potohêñ na kaw. ²³ Hila man ya kapareho kon Israelita ay maitumpang, no a la ipalêkpêk

[†] **11:10** bumokót. [§] **11:10** Awit 69:22-23.

ya kakdêyan ulo la hên a maniwala, ta main yan kapangyarihan hi Apo Namalyari hên itumpang hilan oman. ²⁴ No hikaw ya alwan Israelita, ya nanad hanga hên olibo ya bat tinumubo ha lalê ya pinutoh, ay naitumpang ni Apo Namalyari ha pinamutohan hên hanga hên mantêg olibo, ay taganán maitumpang nan oman ya mantêg hanga ha ubatan la.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan Israelita

²⁵ Patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên ipamwang kamoyu ya a pon impamwang hên hato, ta êmén a kaw mangihip ya mangêd kaw kanlan kapareho kon Israelita. Ya kakdêyan ulo la hên a maniwala hên hilay kapareho kon Israelita, ay angga ha a maboo ya bilang lan alwan Israelita ya miligtas. ²⁶ Pangayarin habayto ay miligtas ya kaganawan kapareho kon Israelita hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Ya Mâmiligtas ay lumatêng hên ubat ha Sion, alihêñ nay karawakan lan kaapo-apoan ni apo Jacob.

²⁷ Haka habaytoy pamanupad kon kahundoan ko kanla hên hato, ya alihêñ koy kasalanan la.”*

²⁸ Gawan ha a la tinanggap ya Mangêd ya Habi, hilay Israelita, ay hilay nag-in kapatsi ni Apo Namalyari, haka habaytoy nag-in ikakangêd yon alwan Israelita. Noa, anlugarûn na hila pon êt, ta gawan hilay pinili na hên hato, haka gawan ha impangako na ha ninuno la. ²⁹ Ta a ampangoman ya ingalo na, haka ya tinalagá na kanlan pinili na. ³⁰ Hikaw ya alwan Israelita, ay a kaw pon hinumonol kana hên hato, noa, nainggalwan kaw na, gawan ha a pamanhumonol lan Israelita. ³¹ A hila pon ampanonol kana, noa, lano mapakinabangnan la etaman ya ingalo ni Apo Namalyari nanad ha napakinabangnan yo ya ingalo na kamoyu. ³² Pinaulayan na ya balang miha hên mag-in ipoh ha pamanlanghang, ta êmén na hila maingalwan.

Purién hi Apo Namalyari

³³ Ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari! Ayn anggaan ya kagalingan haka kamwangan na! Ayn ampakaintindi ha hinon tinalagá na, haka no ay-êmén nan tuparêñ ya habayto! ³⁴ Ta êmén ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat,

“Ayn hinoman ya makamwang hên kaihipan ni Apo Namalyari.

Haka ayn hinoman ya makapayo kana.”†

³⁵ “Ayn hinoman ya nakapam-i kan Apo Namalyari,

ta êmén hila main maéngganan kana ta ya kaganawan ay ubat kana.”‡

³⁶ Gawan hiyay nanyag hên kaganawan, haka hiyay ampamaala bayro. Purién ya hên ayn angga! Amen.

12

Ya bayoy biyay lan main pakikimahi kan Apo Jesu-Cristo

¹ Patêl ko ha Panginoon, gawan ha haday ingalo ni Apo Namalyari kantamo, ay ampakihabi ko kamoyu ya idin yoy boon biyay boy nakêm yo kan Apo Namalyari hên nanad átang, ya angkabiyay, ya banal, haka ya an-ikahigla kana. Habaytoy hépat ya pamagsimba kana. ² Paan kaw pagtan kanlan a ampagpalokop kana, noa, paulayan yon bayoén na ya kaihipan yo,

* ^{11:27} Isaias 59:20-21, Jeremias 31:31, 34. † ^{11:34} Isaias 40:13, 1 Corinto 2:16. ‡ ^{11:35} Job 41:11.

ta ha êmbayro ay mag-in bayo ya pamimiyay yo. Mamwangan yoy kalabayan na haka umayon kaw bayro, ta êmén yo madyag ya mangéd, haka ya ikahigla na, haka ya taganán usto.

³ Gawan ha tungkulan hén apostol ya indin ni Apo Namalyari kangko, ay an-aralan kataw ya paan kaw magmahlay, noa, dapat kaw mag-in manakém no an-ihipén yoy galing, ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. ⁴ Ya lawini tamo ay kabooan hén ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo, haka alwan pare-pareho ya andaygén lan habaytoy pinilalamo. ⁵ Êmbayro etaman ya hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, agyan mal-at kitamo, ay maialimbawa kitamo ha mimihay lawini, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka ampihahawop kitamo. ⁶ Ya balang miha kantamo, ay dinyanan ni Apo Namalyari hén galing ya dapat tamon gamitén. No indin kantamo ya galing hén mamipamwang hén an-ipaihip na kantamo, ay ipamwang tamo ya habayto ha pamanhumonol ha paniwala tamo kana. ⁷ No indin kantamo ya galing hén manawop ha kapareho, ay dapat pêtégi ya pamanawop tamo. No indin kantamo ya galing hén manoro, ay dapat magpakahipégi kitamo ha pamanoro tamo. ⁸ No indin kantamo ya galing hén mam-in aral, haka mamakhaw nakém, ay dapat habayto ya daygén tamo. No indin kantamo ya galing hén mam-i, ay dapat mahiglay nakém tamo hén mam-i. No indin kantamo ya galing hén mamaala, ay magpakahipégi kitamon mamaala. No indin kantamo ya galing hén mangingalo, ay mangingalo kitamo ha kaatag hén main kahiglaan.

⁹ Dapat mag-in pêtégi ya pamanlugud tamo. Dapat kahémékan tamoy karawakan. Dapat panay hén manyag kangérán. ¹⁰ Dapat milulugud haka migagalang kitamo. ¹¹ Dapat boon nakém kitamo hén magpakahipégi hén maghuyu ha Panginoon. ¹² Dapat ikahigla tamo ya an-êngganan tamo, dapat tamon tééhén ya kairapan, haka dapat ihundo tamoy pamanalangin kan Apo Namalyari. ¹³ Dapat tamon hawpan hilay kapareho tamon pínila na hén mag-in kana ha pangangailangan la, haka dapat mahiglan nakém tamon pahowénén ba li tamo ya hilay anlumagay.

¹⁴ Dapat tamon ihalangin ya inggalan hila dayi ni Apo Namalyari ya ampamairap kantamo. Paan tamo hilan ihumpa. ¹⁵ Dapat makihigla kitamo kanlan angkahigla, haka makilungkot kitamo kanlan ampaglungkot. ¹⁶ Dapat mamiyay kitamo hén main pakikimiha. Paan kitamon mag-in matag-ay ya nakém, noa, makilamo kitamo kanlan maaypa ya tungkuluan. Paan tamon ihipén ya hikitamon bat ya main kamwangan.

¹⁷ Paan tamon tumbahan hén narawak ya nanyag karawakan kantamo. Pakikwanan tamon manyag hén kangérán, ta êmén ayn mamintas kantamo. ¹⁸ No malyari, ay pakikwanan yon makilamo hén mangéd ha balang miha. ¹⁹ Anlugarén kon patéi ha Panginoon, paan kaw manumbah kanlan ampanayag karawakan kamoyu, ta ipaulay yo tana kan Apo Namalyari ya habayto. Ta main yan impahulat hi Apo Namalyari, ya wanana hulat, "Hiko ya Panginoon yo ya manumbah kanlan manyag karawakan kamoyu."*

²⁰ Alwan bat habayto, noa, dapat tamon etaman hén honolén ya habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat,

* **12:19** Deuteronomio 32:35.

“No angkablay lonoh ya kapatsi yo, ay pakanêñ yo ya, haka no kainêm ya, ay painêmêñ yo ya. Ha pamakan haka pamainêñ yo kana, ay mipakarêng-êy ya haka maghêhê ya.”†

21 Manambut kitamo no tumbahan tamon kangêran ya ampanyag karawakan kantamo.

13

Dapat palokop kanlan ampamaala ha gobyerno

1 Ya balang miha kantamo ay dapat palokop kanlan ampamaala ha gob-yerno, ta ya balang tungkulan hên mamaala ay ubat kan Apo Namalyari, haka hilay ampamaala ay pinili na. **2** Kabay hilay anhumalanghang kanlan ampamaala, ay anhumalanghang kanlan pinili ni Apo Namalyari, haka parusaan hila. **3** Hilay ampamaala ay dapat kalimwan hên mapanyag karawakan. Hilay mapanyag kangêran ay ayn ikalimo kanlan ampamaala. Kabay no labay tamon a malimo kanlan ampamaala, ay magpakadyag kitamon kangêran, ta êmén la kitamon dayêwên hên ampamaala kantamo. **4** Hilay ampamaala ay dinyanan ni Apo Namalyari hên tungkulan la ha ikakangêd tamo. Noa, no manyag kitamon karawakan, ay dapat kitamon malimo kanla, ta main hilan katoynungan hên mamarusa kanlan mapanyag karawakan. **5** Kabay dapat kitamon palokop kanla, alwan bat ha malimo kitamon parusaan, noa, gawan muwang tamo ya usto haka alwan usto.

6 Ampamayad kitamon bunih gawan muwang tamo ya hépat ya habayto, ta hilay ampamaala, ya dinyanan tungkulan ni Apo Namalyari, ay angkumagal ha ikakangêd tamo. **7** Dapat tamon bayaran hên main pamanggalang ya hinon bunih ya hingilên lan ampamaala kantamo. Dapat tamo hilan galangên ya hilay ampamaala kantamo.

Dapat manlugud ha kapareho

8 No main kitamon utang, ay dapat tampol tamo hên bayaran ya habayto. Noa, ya utang nakêm tamon manlugud ha kapareho tamo, ay dapat ayn angga. Hilay ampanlugud ha kapareho la ay anhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari. **9** Habaytoy Kautuhan, nanad ha, “Paan mamabayi o makilalaki, paan mamatsin kapareho, paan manakaw, paan bat maridyá,” haka ya kaatag ya Kautuhan, ay angkaboo ha mimihay utoh, “Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo.” **10** Ta no anlugarûn tamoy kapareho tamo, ay a tamo hilan ampanyagan karawakan, haka anhonolên tamo bayto ya kabooan hên Kautuhan.

11 Dapat tamon dayêg ya habayto, ta no ialimbawa tamo ya hata panaon ha angkawatah, ay mahabi ko ya nilumatêng ya oras êmén mimata, ta ya pamilitas ni Apo Jesu-Cristo kantamo ha karawakan hên hata luta, ay marani yana. Marani ya amêhêñ kanan una kitamon naniwala. **12** Nanad karigléman yabi ya karawakan bayri ha luta, noa, amêhêñ ay nanad angkawatah. Kabay itégen tamoy pamanyag karawakan, haka boon nakêm kitamon manyag kangêran, ta habaytoy nanad ha an-ihulod tamoy kangêran, ya nanad ha pinaka-kalahag pagaw tamo ha pamanlumaban kan Satanas. **13** Dapat kitamon mamiyay hên malinis, ta atsi kitamina ha hawang. Paan kitamon maglahing, paan makilahingan, paan mamabayi, paan makilalaki, haka paan manyag hên hinon karawakan kalabayan lawini, paan maki-hubakan haka paan mahêm. **14** Ya dapat tamon dayêg ay totoêñ tamoy

† **12:20** Kawikaan 25:21-22.

pamimiyay ni Panginoon Jesu-Cristo, paan tamon honolêñ ya kalabayan lawini tamo hêñ manyag kasalanan.

14

Paan miyahatolya patêl ha Panginoon (1 Corinto 8:1-13; 10:23-33)

¹⁻² No main patêl ha Panginoon, ya alwa pon nananiêñ ha paniwala, ya ampag-alangan pon no imbauwal ni Apo Namalyari hêñ mangna hêñ kêna, ta panay gulay tana ya pangkaêñ la, ay tanggapêñ yo hila, haka alwa yo hilan pakihubakan, ampaniwala kaw man ya ayn hinon pamangan ya imbauwal ni Apo Namalyari. ³ Paan kaw miyahatol hêñ tungkol bayro, ta pare-pareho kaw tinanggap ni Apo Namalyari. ⁴ Ayn kitamon karapatan hêñ manatol ha nakiamo ha kaatag, haka êmbayro êt, ay ayn kitamon karapatan hêñ manatol ha kapareho tamon patêl ha Panginoon. Ya Panginoon ay ampamaala kantamo, haka mahawpan na kitamon pare-pareho hêñ manyag no hinoy usto.

⁵ Main kantamon patêl ha Panginoon ya ampaghabi ya main allo, ya taganán in-il-an para magsimba kan Apo Namalyari, haka wanlan kaatag ya hinoman ya allo ay malyarin magsimba. Wangko etaman, ya dapat magsimba kaw ha pamanhumonol yo ha nakêñ yo. ⁶ Hilay ampagsimba ha hinoman ya allo, ay ampagsimba ha Panginoon. Hilay mangna hêñ hinon kêna ya an-ipahalamat la pon kan Apo Namalyari, ay gawan ha pamanggalang la ha Panginoon. Haka hilay a ampangna hêñ hinon kêna, ay gawan êt ha pamanggalang la ha Panginoon, haka ampagpahalamatan la hi Apo Namalyari. ⁷ Ta ayn kantamo ya ampamiyay o matsi man ha ikahigla tamon bat, ⁸ ta dapat ha ikahigla hêñ Panginoon ya pamimiyay haka ya kamatsan tamo. Kabay no angkabiyyay kitamo pon o natsi man, ay kana kitamon Panginoon. ⁹ Gawan hi Apo Jesu-Cristo ay natsi haka nangoman nabiyyay, ta êmén na mag-in Panginoon lan angkabiyyay haka Panginoon lan natsi. ¹⁰ Kabay paan kitamon miyahatol o mimusmusan, ta lano parepareho kitamon umarap ha hukoman ni Apo Namalyari. ¹¹ Ta êmén ya di ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

“Hikoy Panginoon yo, ya ampaghabi hêñ taganán matupad ya habaytsi.

Ya balang miha ay mandoko ha arapan kon magsimba kangko hêñ habiêñ ya hikoy Diyoys.”

¹² Kanan habayto, ay umarap ya balang miha kan Apo Namalyari, ta lin-gonêñ kitamo.

Paan manyag hêñ hinoman ya pangubatan hêñ pamanyag kasalanan hêñ kapareho tamo (1 Corinto 6:12-20; 8:1-13)

¹³ Kabay paan kitamon miaatol, haka siguradoêñ tamon hêñ a manyag hêñ hinoman ya pangubatan hêñ pamanyag kasalanan hêñ kapareho tamo. ¹⁴ Gawan ha pakikimiha ko kan Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán muwang ko ya ayn pamangan ya an-ibawal ni Apo Namalyari, noa, no an-ihipêñ hêñ kaatag ya main pamangan ya an-ibawal ni Apo Namalyari, ay taganán kasalanan lay na no kaêñ lay habayto. ¹⁵ A kitamo ampanlugud no angkaêñ tamon ha arapan hêñ patêl tamo ha Panginoon ya muwang tamoy bawal kana, ta no matukso yan mangan etaman, ay habaytoy makahakit hêñ

nakêm na. Hiya man ay patêl tamo ha Panginoon ya inligtas gawan ha kamsan ni Apo Jesu-Cristo, kabay paan tamon kaên ya pangubatan pamigtan hên hinoman ha impiyerno. ¹⁶ Agyan alwa bawal kantamoy habaytoy pamangan, ay paan tamon kaên, ta êmén ayn makapaghabi ya manyag kitamon karawakan. ¹⁷ Ta ya maalagá ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ay alwan pamangan o inêmén, noa, ya pamag-in mahonol kana, haka ya pamikakasundo, haka ya kahiglaan gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁸ No êmbayro ya pamimiyay tamo ha pamaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, ay ikahigla kitamo ni Apo Namalyari, haka galangên la kitamo hên kapareho tamo.

¹⁹ Kabay pakikwanan tamon daygên ya pangubatan hên pamikakasundo, haka ya makapataniêh hên paniwala hên balang miha. ²⁰ Paan tamon hiraén ya paniwala kan Apo Namalyari ya indin na ha patêl tamo ha Panginoon, gawan bat ha pamangan. Agyan alwan bawal kantamo ya hinon pamangan, ay paan tamon kaên ya pangubatan hên pamanyag kasalanan hên kaatag. ²¹ Paan kitamon magna hên kêna, o minêm alak, o manyag hên hinoman ya pangubatan hên mag-in kasalanan hên patêl tamo ha Panginoon. ²² Paan tamon ipamwang ha kaatag ya paniwala tamo ya tungkol ha imbawal, haka a imbawal ni Apo Namalyari, ta hiya haka hikitamo bat ya dapat magmuwang hên habayto. Mahigla kitamo, no manyag kitamo hên alwan halanghang ha konsinsya tamo. ²³ Noa, no ampag-alangan kitamo no bawal ya hinoman ya pamangan, ay paan kaên ya habayto, ta no kaên tamo ya, ay kasalanan ya habayto gawan halanghang ya ha muwang tamoy mangêd. Hinoman ya andaygên tamo ya halanghang ha muwang tamoy mangêd ay kasalanan.

15

Dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho

¹ Hikitamo ya nananiêh ya paniwala, ay pagtêêhan tamo hilay a pon nananiêh ya paniwala. Paan kitamon manyag bêngat hên ikahigla haka ikakangêd tamo. ² Ya balang miha ay dapat manyag hên ikahigla haka ikakangêd hên kapareho tamo. Dapat tamon daygên ya habayto ta êmén tumaniêh ya paniwala la. ³ Hi Apo Jesu-Cristo man, ay a na dinyag ya ikahigla hên sarili na. Minusmus la ya man, ay dinyag nay ikahigla ni Apo Namalyari. Ta nanad hiyay main habi di ha Kahulatan, “Ha pammusmus la kamo, ay hiko ya minusmus la.”* ⁴ Paan yon liwaan ya kakwaan tamon aral, ya kaganawan impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hên hato, ta êmén ha pamagtêêh, haka kahiglaan nakêm ya ubat ha Kahulatan, ay maihundo tamoy pamangênggan tamo ha idigalo na kantamo. ⁵ Hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên pamagtêêh haka pamahiglan nakêm. Dayi hawpan na kaw hên mamiyay hên main pamikakasundo ha pamanungtung yo ha pamimiyay ni Apo Jesu-Cristo, ⁶ ta êmén kaw milalamo hên magpuri kan Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan alwan Israelita

⁷ No ay-êmén na kaw tinanggap ni Panginoon Jesu-Cristo, ay êmbayro êt ya pamananggap yo ha miha ta miha, ta êmén ya mapuri hi Apo Namalyari. ⁸ Hêñ haton lagi, ay nangako hi Apo Namalyari kanlan ninuno naêñ Israelita, ya mamiutoh yan Mámiligta, ya Mesias. Ha pamanupad

* **15:3** Awit 69:9.

ni Apo Jesu-Cristo bayro ha impangako ni Apo Namalyari, ya mamiutoh yan Mámiligtas, ay namwangan naén ya pêtêg awud hên ampanupad hi Apo Namalyari hên pangako na. ⁹ Gawan êt bayro ha pamanupad ni Apo Jesu-Cristo, ay naipahlék ni Apo Namalyari ya ingalo na kanlan alwan Israelita. Haka gawan bayro ha ingalo na, ay ampagpuri hilay na kana. Habaytoy nakatupad ha impahulat ni Apo Namalyari kan Arin David hên hato, ya wani Arin David,

“Purién kata hên kalamo ko hilay alwan Israelita,

haka magkanta kon pamagpuri kamo!”[†]

¹⁰ Inungkat hila êt di ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wanhan hulat,

“Maghiglia kaw, ya alwan Israelita hên kalamo yo hilay pinili ni Apo Namalyari!”[‡]

¹¹ Nakahulat êt, ya wana,

“Hikaw ya alwan Israelita, purién yoy Panginoon!

Hikaw ya atsi ha kaganawan bansa, ay magpuri kaw ngan kana!”[§]

¹² Embayri êt ya impahulat ni Apo Namalyari kan Propeta Isaias, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya wanhan hulat,

“Lano, ay lumatêng ya mihay kaapo-apoan ni apo Jesse.

Hiyay iutoh ni Apo Namalyari hên mamaala kanlan alwan Israelita.

Haka taganán muwang la, ya tuparén nay impangako na.”*

¹³ An-ihalangin kataw ya pahiglaén na dayi ni Apo Namalyari ya nakêm yo, haka dyanan na kaw hên kapatékbékan ihip gawan ha paniwala yo kana, ta êmén ha kapangyarihan hên Espiritu na, ay mapahanan pon ya kasiguradoan yo, ya matanggap yoy impangako na.

Ya panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

¹⁴ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, angkasigurado ko ya panay mangêd ya andaygén yo. Usto ya angkaintindihan yoy kaptégan ya ubat kan Apo Namalyari, haka malyari yon toroan ya kapareho yo hên tungkol bayro.

¹⁵ Embayro man, ay di ha hulat ko ay indiretsa koy kaatag ya toro ko, ta êmén a yo maliwaan ya habayto. Diniretsataw, gawan ha indin kangkoy tungkulon ni Apo Namalyari, gawan ha ingalo na ya ayn kapantag, ¹⁶ ta êmén ko mapaghuyuan hi Apo Jesu-Cristo hên mamipamwang hên Mangangéd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari kanlan alwan Israelita. Hilay mag-in nanad in-átang kan Apo Namalyari ya an-ikahiglia na, gawan dinyag hila hên Espiritu na hên banal. ¹⁷ Gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo, ay malyari kon ipagmahlay ya pamaghuyo ko kan Apo Namalyari.

¹⁸ Ayn akon kaatag ya maipagmahlay, no alwan ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ta êmén mahagyat hilay alwan Israelita hên humonol kan Apo Namalyari gawan ha hinabi haka dinyag ko, ¹⁹ haka gawan ha makapangyarihan ya kapapapépapah ya nadyag, gawan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Kabay ha ay-irin legal ya pinanoroan ko, paubat ha balayan Jerusalem angga ha probinsyan Ilirico, ay impamwang kina ya Mangéd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ²⁰ Mimihan bat ya ampakapakikwanan ko. Yabay ya maipamwang ko ya Mangéd ya Habi kanlan a pon nakagilam hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta êmén a ko manoro kanlan tinoroan hên

† **15:9** Awit 18:49. ‡ **15:10** Deuteronomio 32:43. § **15:11** Awit 117:1. * **15:12** Isaias 11:10.

kaatag. ²¹ Ha panoro ko ay angkatupad ya habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan,
“Hilay a pon nakagilam hên tungkol kana, ay makagilam hên tungkol kana,
haka makamulah hên tungkol kana.”†

Labay ni apostol Pablo hên maniraw ha balayan Roma

²² Gawan habaytoy pamanoro ko ha hino-hinon legal, ay panay angkaabala ya pamaniraw ko bahêñ. ²³ Noa, amêhêñ ta nayari ya pamanoro ko bayri, haka gawan nabuyot kinan labay-labay hên maniraw kamoyu, ²⁴ ay magdann ako bahêñ kamoyu ha pammako ko ha bansom España. Panga-ubat kon nanugêl bahêñ, ta napi papahigla kitamina, ay pahawop ako kamoyu ha pamanlumagay ko ha bansom España. ²⁵ Noa, amêhêñ, ay iatêl ko pon ya pera ya ihawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem ya kapareho kon Israelita, ²⁶ ta hilay patêl ha Panginoon ha probinsyan Macedonia haka Acaya ya alwan Israelita, ay nahiglan nami-tsipon hên alay ya ihawop ha mangairap ya patêl ha Panginoon bayro ha Jerusalem. ²⁷ Mahiglay nakêm lan nami-tsipon hên alay gawan ha utang nakêm la kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem. Gawan napakinabangnan lan alwan Israelita ya Mangêd ya Habi ya ubat kanlan kapareho kon Israelita, ay hépat ya pamanawop la. ²⁸ Kabay no naiatêl kinay habaytoy pera, ay magdann kina bahêñ kamoyu ha pamanlumagay ko ha España. ²⁹ Haka muwang ko ha pamaniraw ko bahêñ, ay taganán mapakinabangnan tamo ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo.

³⁰ Patêl ko ha Panginoon, gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka gawan ha pamanlugud, ya an-indin kantamo hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampakihabi ko kamoyu ya boon nakêm yo kon ihalangin, ³¹ ya illagan ako ni Apo Namalyari kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya atsi ha probinsyan Judea. Haka ipanalangin yo êt ya habaytsi ya pera ya anggêtan ko, ya dayi nakal-an hên tanggapêñ lan kapareho tamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, ³² ta ha êmbayro, no kalabayan ni Apo Namalyari, ay mahigla ya pamanlumatêng ko bahêñ, haka mapahigla yo ko. ³³ An-ihalangin kataw kan Apo Namalyari ya pinangubatan hên kapatêkbêkan ihip, ya panay na kaw lamoan. Amen.

16

Pangumusta ni apostol Pablo

¹ Di ha hulat ko, ay ipabalay ko kamoyu ya mihay babayi ya hi Febe, ya patêl tamo ha Panginoon ya ampanawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Cencrea. ² Panlumatêng na bahêñ, ay dapat mahiglay nakêm yo yan tanggapêñ, ya hépat kantamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Dayi hawpan yo ya ha kaganawan kailangan na, ta hiya man ay mal-at ya nahawpan nay na, anggan hiko.

³ Ikumusta yo ko kan Priscila haka Aquila, ya miahawa ya kapareho kon ampaghuyu kan Apo Jesu-Cristo. ⁴ Nakal-an hilan matsi ta êmêñ la iligitas ya biyay ko ha kapapotog. Alwan bat hiko ya ampaghahalamat kanla, ta ampaghahalamat êt kanla ya hilay alwan Israelita, ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ay-iri man ya legal. ⁵ Ikumusta yo ko êt kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha bali lan Priscila haka Aquila.

† **15:21** Isaías 52:15.

Ikumusta yo ko êt kan Epeneto ya anlugarêñ kon patêl ha Panginoon ya unan naniwala kan Apo Jesu-Cristo ha probinsyan Asia. ⁶ Ikumusta yo ko êt kan Maria ya mahipêg hên nagpagal hên nanaglap kamoyu. ⁷ Ikumusta yo ko êt kanlan Andronico haka Junia ya kapareho kon Israelita, ya nakalamo ko ha hukulan. Hilay taganán kilala lan apostol haka hilay nuna kangkon naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁸ Ikumusta yo ko êt kan Ampliato ya anlugarêñ ko ha Panginoon, ⁹ haka kan Urbano, ya kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka kan Estaquis, ya anlugarêñ ko, ¹⁰ haka kan Apeles, ya namaptêg hên paniwala na kan Apo Jesu-Cristo, haka ha kalamo na ha bali ni Aristobulo. ¹¹ Ikumusta yo ko êt kan Herodion ya kapareho kon Israelita. Ikumusta yo ko êt kanlan ampaniwala ha Panginoon ya atsi ha bali ni Narciso.

¹² Ikumusta yo ko êt kanlan Trifena haka Trifosa ya mahipêg hên tagahuyo hên Panginoon. Ikumusta yo ko êt kan Persida ya anlugarêñ kon patêl ya nagpagal ha pamaghuyo ha Panginoon. ¹³ Ikumusta yo ko êt kan Rufo, ya muwang gawan ha kahipêgan pamaghuyo na ha Panginoon. Ikumusta yo ko êt kanan indo ni Rufo ya nanad sarili kon indo. ¹⁴ Ikumusta yo ko êt kanlan Asincrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas haka kanlan patêl ya kalamo la. ¹⁵ Ikumusta yo ko êt kanlan Filologo, Julia, Nereo haka ha kapotoh pohêl na ya babayi, haka kan Olimpas haka kanlan kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya kalamo la.

¹⁶ Mikukumusta kaw ta êmén ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hên nanad patêl ha Panginoon. Angkumustaên kaw lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ay-iri man ya legal.

Kaatag pon ya utoh

¹⁷ Hikaw ya patêl ha Panginoon, ampakihabi ko kamoyu ya kaillag kaw kanlan mapaniran pagmimiha yo, ta ya toro la ay halanghang ha ustoy toro ya pinaniwal-an yoy na. Dayuán yo hila. ¹⁸ Ta hilay êmbayro ay ahê hên ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo, ta sarili lan kalabayan tana ya an-ihipêñ la. Gawan ha nangaayang ya habi haka pamandayêw ay angkaloko hilay bat makihonol ha hinon habi. ¹⁹ Ya pamanhumonol yo kan Apo Jesu-Cristo ay angkabalit-an ha ay-iri man ya legal. Kabay angkahigla ko kamoyu. Êmbayro man, ay labay ko ya mag-in kaw hên magaling ha pamanyag kangéran, haka linaw ha pamanyag karawakan. ²⁰ A mabuyot, ay ipahambut na kamoyu hi Satanás ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatékbékan ihip.

Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

²¹ Angkumustaên na kaw ni Timoteo, ya kalamo ko ha pamipamwang hên Mangangêd ya Habi. Angkumustaên na kaw lan kapareho kon Israelita ya hilan Lucio, Jason haka Sosipatro.

²² Tercio ya pinamihulatan kon hata hulat ay ampangumusta êt kamoyu gawan hiyay kapareho tamon ampaniwala ha Panginoon.

²³ Angkumustaên na kaw ni Gayo ya kinatulyan ko. Di ha bali na ay angkapi-tsi-tsipon kay ya patêl ha Panginoon. Angkumustaên na kaw ni Erasto, ya ampamaala di ha pera hên balayan, haka ya patêl tamo hi Cuarto.

²⁴ [Dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon Jesu-Cristo. Amen.]

Ya tawlin pamagpuri

²⁵ Purién ya hi Apo Namalyari! Ampakataniêh yan paniwala yo gawan ha Mangêd ya Habi ya an-itoro ko ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy

a pon impamwang hēn haton lagi, ²⁶ noa, impamwang amêhēn gawan ha impahulat ni Apo Namalyari kanlan māmipamwang hēn impaihip na kanla hēn hato ha Kahulatan. Hiya ya ayn umpisa haka ayn angga, ay namiutoh kantamo hēn ipamwang ya habayto ha balang legal, ta êmēn main humonol hēn maniwala kana ha balang bansa.

²⁷ Mimiha na ni Apo Namalyari ya magmuwang hēn balang hino. Puriēn ya angga-angga gawan kan Apo Jesu-Cristo! Amen.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Bayri ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay inhulat na ya alwan mangêd ha pamimiyay la, ta labay na ya bayoén la ya habayto. Ya balayan Corinto ay atsi ha lokop hên probinsyan Acaya, ya atsi ha lokop hên bansen Italia, hên habayton panaon ni apostol Pablo. Hilay tawo bayro ay ampaghabi hên habin Griego. Ya balayan Corinto ay andayêwén gawan ha kahipégan haka ha kamwangan lan ampaidi bayro, noa, hadya êt ya karawakan la, haka hino-hinoy paniwala la bayro.

Hadyay potog ni apostol Pablo hên namwangan na ya ayn hilay nan pamikakasundo ya hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo bayro, haka gawan karawakan kalabayan lawini ya andaygén lan kaatag. Pinakibatan nay kotang la hên tungkol ha pamiahawa, no hino ya dapat lan daygén lan babayi ya bawo haka ya kaatag ya ayn ahawa, haka ya tungkol ha pamangan ya imparaép ha ansimbaén lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtég ya diyos. Nanulat ya êt hên tungkol ha kagalingan, pamangintindi boy kaatag ya anidigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka hên tungkol ha pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo boy hilay ampaniwala kana.

Labay na ya magkamain hilan kangérán ha pamimiyay la, kabay hinulatan na hila.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-9

Ayn pamikakasundo ha pami-tsi-tsipon lan ampaniwala 1:10-4:21

Dapat paral-an hilay patêl ha Panginoon, ya ampanyag karawakan 5:1-13

Ya pamiarap hên kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hên gêtan ha manungkulan 6:1-11

Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari 6:12-20

Ya kotang tungkol ha pamag-ahawa 7:1-40

Ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini haka ya pamag-ahawa 5:1-7:40

Hilay ampaniwala haka a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 8:1-11:1

Biyya lan ampaniwala kan Apo Namalyari haka ya pamagsimba la 11:2-14:40

Ya pangabiyay oman ni Panginoon Jesu-Cristo haka hilay ampaniwala kana 15:1-58

Ya idigalo kanlan ampaniwala ya taga-Judea 16:1-4

Ya pamaglêan ni apostol Pablo haka ya tawlin habi 16:5-24

¹ Hiko hi Pablo, ya pinili ni Apo Jesu-Cristo hên mag-in apostol na, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari. Hi Sostenes, ya patêl tamo ha Panginoon, ay kalamo kon ampangumusta kamoyu.

² Anhulatan kataw bahêñ ha Corinto, ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Ha pakikimîha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay hikaw ya inorong na hên impapawa êmén manyag kangérán, hên kalamo lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya kapareho tamon ampanalangin kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, ha ayri man ya legal.

³ An-ihalangin naêñ kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatékbêkan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ayn kapantag ya ingalo ya ubat kan Apo Jesu-Cristo

⁴ Panay kataw an-ipagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaêñ ko, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kamoyu, ya tinanggap yoy na ha pamakimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. ⁵ An-ipagpahalamat kataw, ta gawan ha pamakimiha yo kana, ay dinyanan na kaw hên hino-hino kay na hên ya kagalingan, ta êmén yo maintindihan haka maipamwang ya tungkol kana. ⁶ Ya intoro naêñ kamoyu, ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, ay kaptégan ya angkahêlêk ha pamimiyay yo. ⁷ Kabay a kaw ampagkulang ha hinoman ya an-idin nan Espiritu ni Apo Namalyari, kaban an-êngganayon mag-orong ya Panginoon tamon Jesu-Cristo. ⁸ Pataniêhêñ nay nakêm yo, kaban atsi kitamo pon bayri ha luta, êmén na kaw malatêng hên ayn kapintasan ha allon pamag-orong na. ⁹ Mapaypaniwal-an hi Apo Namalyari, ya namili kamoyu, ta êmén kaw magkamain hên pamkilamo ha Anak na, ya hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya toro kanlan main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-papawá ha balayan Corinto

¹⁰ Hikaw ya patêl ko ha pakikimiha kan Panginoon tamon Jesu-Cristo, am-pakihabi ko kamoyu, ya magmimiha kaw hên nakêm, ihip haka pamaghabí, ta êmén maalih ya pami-gagampi yo. ¹¹ Hikaw ya patêl ko, an-iaral koy habayto kamoyu, ta main ubat ha bali ni Cloe, ya namipamwang kangko ya angkapi-huhubak kaw. ¹² Êmén ya di ya labay kon habiêñ, ya tungkol kamoyu: wanan miha, “Anhonolên koy an-itoro ni Pablo.” Wanay na êt hên miha, “Kan Apolos ako.” Main kaatag kamoyu ya ampaghabin, “Anhonolên koy an-itoro ni apostol Pedro.” Haka main êt hên ampaghabin, “Anhonolên koy an-itoro ni Apo Jesu-Cristo.” ¹³ Yarin mapiaatagan hi Apo Jesu-Cristo! Yarin hiko, hi Pablo, ya natsi ha koros ha ikakangêd yo! Yarin binawtismoan kaw ha langan ko! ¹⁴ Ampahalamatan ko hi Apo Namalyari ta hi Crispo haka hi Gayon bêngat ya binawtismoan ko bahêñ kamoyu, ¹⁵ ta êmén ayn makapaghabin binawtismoan kaw ha tungkulon ko. ¹⁶ (Main êt awud ya binawtismoan ko, ya hi Estefanas haka ya pamilya na. Ayn kinan muwang ya kaatag ya binawtismoan ko.) ¹⁷ Ta a na ko in-utoh ni Apo Jesu-Cristo hên mamawtismo, noa, in-utoh na ko hên idiretsa kon ipamwang ya Mangêd ya Habi, ya tungkol kana ta êmén a maalihan alagá ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros.

Hi Apo Jesu-Cristo, ya kapangyarihan haka ya kamwangan ni Apo Namalyari

¹⁸ Ya toro tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros ay kumulalaan kanlan mipalako ha impiyerno. Noa, kantamon an-iligtas na, ay habayto ay kapangyarihan ni Apo Namalyari êmén miligtas kitamo ha impiyerno. ¹⁹ Ta nakahulat ha Kahulatan* ni Apo Namalyari, ya wana, “Alihêñ koy kamwangan lan manga-talino, ta ipamwang ko ya ayn kapukatan ya habayto.” ²⁰ No êmbayro, ay ay-êmén hilay main kamwangan? Ay-êmén hilay manorón Kautuhan ni apo Moises? Ay-êmén hilay magaling hêñ

* ^{1:19} Isaias 29:14.

magdebate amêhén. Intad nay na ni Apo Namalyari hên kamulalaan, ya kamwangan lan a ampagpalokop kana.

²¹ Ta gawan ha kamwangan ni Apo Namalyari, ay a na pinaulayan ya hiya ay makilala, gawan ha talino lân a ampagpalokop kana. Ya labay na ay militas kitamo ya ampaniwala, gawan ha pangipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, agyan habiên lan main kamwangan ya ubat di ha luta, ya kamulalaan, ya toro ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ²² Hilay kapareho kon Israelita, ay ampanapol hên kapapaépapah, bayo hila maniwala ya pêtêg ya angkagilaman la hên tungkol ha tinalagá ni Apo Namalyari. Haka hilay alwan Israelita, ay ampanapol hên kamwangan. ²³ Embayro man, ay an-ipamwang naén ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya natsi ha koros. Habayto ay kapahuluk ha kapareho kon Israelita. Haka habayto ay an-itad lan kamulalaan, lan alwan Israelita. ²⁴ Noa, kantamon pinili ni Apo Namalyari, hên nag-in kana, Israelita man, o alwa, hi Cristoy kapangyarihan haka kagalingan ni Apo Namalyari. ²⁵ Ta ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo ha koros, ya êndat lan kaatag, ay kamulalaan ni Apo Namalyari, ay magaling pon ha kamwangan hên hinon tawo. Éndat lan kaatag ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay palatandaan hên ayn kapangyarihan hi Apo Namalyari, noa, ya kapangyarihan ya ginamit na, ay makapangyarihan pon ha kapangyarihan hên hinon tawo.

²⁶ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, pakaihipên tamo no ay-êmén ya pangatawo tamo hên bayo na kitamo pinili ni Apo Namalyari hên humonol kan Apo Jesu-Cristo. Main ungnon bêngat kantamo ya main galing ha hêlêk lan tawo di ha luta. Main ungnon bêngat kantamo ya main tungkulon. Haka ungnon bêngat kantamo ya mabandi. ²⁷ Ta pinili na kitamo, ya ayn minuwang ha hêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta êmén mipakarêng-êy hilay ampaghabi ya hila ay main kamwangan. Pinili na kitamoy makapêy ha hêlêk lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmén mipakarêng-êy hilay ampaghabin makhaw hila. ²⁸ Pinili na kitamoy manga-aypa ha hêlêk lan tawo, hên daygén ayn pukat ya hilay manga-tag-ay ya tungkulon ha hêlêk lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ²⁹ Dinyag nay habayto, ta êmén ayn hinoman ya makapaglambung ha arapan na. ³⁰ Ya pakikimha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay nangubat kan Apo Namalyari. Hi Apo Jesu-Cristo ya nag-in kamwangan tamo. Gawan kana ay hikitamoy an-intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan, haka a kitaminan manalagá hên manyag kasalanan. ³¹ Kabay nanad ha nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, “Ya dyag ni Apo Namalyari ya dapat tamon ipagmahlay no main kitamon labay hên ipagmahlay.”†

2

An-ipamwang ni apostol Pablo hi Apo Jesu-Cristo, ya impako ha koros

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hên nanoro ko bahêñ kamoyu hên nangipamwang hên impamwang ni Apo Namalyari kangko, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na pon impamwang ha kaatag, ay alwan mangalalê ya pamaghabi ko, haka a ko nanggamit hên kagalingan lan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. ² Ta tinalagá ko ya ayn akon kaatag ya ipamwang kamoyu, no alwan bat hi Apo Jesu-Cristo, haka lalon-laloy na, ya pangamatsi

† 1:31 Jeremias 9:24.

na ha koros. ³ Hêñ haton atsi ko bahêñ, ay alwan makhaw ya nakêm ko haka namêgêg ako ha hadyay limo ko, ta atsi ha ihip ko ya kayno a ko madyag ya an-ipadyag ni Apo Namalyari kangko. ⁴ Ha pamaghabi ko haka ha pangipamwang ko, ay a kataw hêñ inamuyot hêñ mangangêd ya habi hêñ tungkol bêngat ha kamwangan hêñ tawo. Noa, ya pamaghabi ko, haka ya pangipamwang ko, ay kalamo hêñ kapapaêpapah ya ubat ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari.

⁵ Kabay ya paniwala yo ay gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, alwan gawan ha kamwangan hêñ tawo bayri ha luta.

Ya kamwangan ni Apo Namalyari

⁶ Main kamwangan ya an-ipamwang naêñ kanlan nakataniêh ya nakêm ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy kamwangan ay alwan kamwangan di ha luta haka alwan kapangyarihan lan ampamaala, ya main anggaan.

⁷ Noa, ya kamwangan ya an-ipamwang naêñ ay babayon impamwang ni Apo Namalyari. Binalak na hêñ haton lagi, ya hikitamoy makapakilamo ha panga-Diyos na ha langit. ⁸ Habaytoy pampipamwang ay a lan naintindihan lan ampamaala di ha luta, ta no naintindihan la dayi, ay a la ya impapako ha koros hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn kapantag, ya Panginoon hêñ langit. ⁹ Noa, ya dinyag ni Apo Namalyari ay nanad ha nakahulat ha Kahulatan na, ya wana: "Ayn pon nakahêlêk o nakagilam, haka ayn pon nakahip, hêñ in-il-an ni Apo

Namalyari kanlan ampanlugud kana."*

¹⁰ Noa, habaytoy impamwang kantamo hêñ Espiritu ni Apo Namalyari. Hiya ya main kamwangan ha kaganawan kamwangan. Muwang na êt ya mangalalê ya atsi ha ihip ni Apo Namalyari. ¹¹ Ayn hêñ ampakamwang hêñ laman nakêm tamo no alwan hikitamon bat. Embayro êt hi Apo Namalyari.

Ayn makamwang hêñ laman nakêm na, no alwan bat ya Espiritu na. ¹² Hata Espiritu na, ay tinanggap taminan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên tamon maintindihan ya kaganawan ya indigalo na kantamo. A tamo tinanggap ya kaihipan ya ubat kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ¹³ Kabay an-ipamwang naêñ, ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, kamoyun hinapatan nay na. Ya an-ipamwang naêñ ay alwan ubat ha kamwangan hêñ tawo. ¹⁴ Habaytoy an-ipamwang naêñ ay a maintindihan lan a pon hinapatan hêñ Espiritu na, ta êndat la no kamulalaan ya habayto, gawan a la angkaintindihan ya angkaintindihan tamo ya hinapatan ana.

¹⁵ Hikitamoy an-akayêñ nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampanimbângan, no mangêd o alwan mangêd ya kaganawan. Noa, hilay a pon hinapatan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari, ay a ampakaintindi hêñ pangatawo tamon an-akayêñ nan Espiritu na. ¹⁶ Ta êmên di ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari:

"Ayn hinoman ya makamwang hêñ kaihipan ni Apo Namalyari.

Haka ayn hinoman ya malyarin mam-in payo kana."†

Noa, hikitamoy hinapatan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ay atsi kantamo ya kaihipan, ya nanad kaihipan ni Apo Jesu-Cristo.

3

Hilay ampaghuyo kan Apo Namalyari

* **2:9** Isaias 64:4. † **2:16** Isaias 40:30.

¹ Patêl ko ha Panginoon, hên atsi ko bahê kamoyu, ay a kataw tinoroan hên mangalalê ya toro ya nanad ha an-itoro ko kanlan hinapatan Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, tinoroan kataw hên nanad kanlan ampanyag hên kalabayan lan lawini, ta nanad kaw ha nanaway anak, ya a pon nakataniêh ya nakêm ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. ² Kabay ya pamanoro ko kamoyu, ay nanad kataw hên pinainêm hên gatas, ta nanad kaw hên a pon makaékan hên mantêg ya pamangan. A kataw tinoroan hên mangalalê ya tungkol kan Apo Namalyari, ta angga amêhén, ay a yo pon angkaintindihan ya habayto. ³ A yo pon angkaintindihan ya mangalalê ya tungkol kan Apo Namalyari, gawan andaygén yo pon ya kalabayan hên lawini yo. Ta ampag-inakit kaw, haka ampakihubak kaw. Habayto ay ampamaptêg hên dyag yo, ay nanad pon kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. ⁴ Ta wanay miha, “Anhonolén koy an-itoro ni apostol Pablo.” Haka wanay na êt hên miha, “Anhonolén koy toro ni Apolos.” Ha habi yon habayto ay nanad kaw pon kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁵ Awta? Hino hi Apolos? Haka hino ko? Hikay ya tagahuyon bat ni Apo Namalyari ya anggamitén na, ta êmén kaw maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Tsi-tsi-iha kay ampanyag hên an-ipadyag na kannâen ni Apo Namalyari. ⁶ Hikoy nanad mihay namitanêm hên bini. Hi Apolos ay nanad hên mihay nanugtug lanêm ha intanêm. Noa, hi Apo Namalyari ya namatubo. ⁷ Di ha paytoron habi na, ay alwan hiko, ya nanad ampangitanêm, ya dapat dayêwên. Haka alwan hilay ampaytugtug lanêm ha intanêm, ya dapat dayêwên. Noa, hi Apo Namalyari ya ampamatubo, ya dapat puriën. ⁸ Hiko ya nanad ampangitanêm, haka hila ya nanad ampaytugtug ha intanêm, ay parehon bêngat ha hêlék ni Apo Namalyari. Hiyay ampam-i kannâen hên tsi-tsi-ihan úpa naén bayro ha pinagpagalan naén. ⁹ Hikay ay parehon tagahuyo ni Apo Namalyari, haka hikaw ay nanad ha pananêman na ya an-obraen naén.

Nanad kaw êt hên bali ya an-ipairêng ni Apo Namalyari. ¹⁰ Ha ayn kapan>tag ya ingalo ya indigalo ni Apo Namalyari kangko, ay nanad akon mihay magaling ya manyag bali ya namipairêng hên napah-êy ya tarék, ta hikoy nunan nanoro kamoyu hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Kaatag etaman ay nanad ampamihundo hên pamanyag bali, ta an-ihundo lay paytoro la kamoyu hên tungkol kana. Noa, kailangan kaillag, ya balang ampamihundo ha pamanyag bali, no ay-êmén ya pamanyag la. ¹¹ Ta mimiha na ni Apo Jesu-Cristo, ya nanad napah-êy ya tarék hên habain ya bali. Dapat ayn ihagili kana, ta hiyan bat ya makapiligtas kantamo. ¹² Hino-hino kay na hên ya anggamitén lan ampamihundo hên manyag bali. Main ampanggamit hên a maulam hên nanad ha ginto, pilak haka mangakamal ya bato. Hilay kaatag ay ampanggamit hên maulam hên nanad ha kayo, yabot, o aray. ¹³ Ha Allon Pamanukom ni Apo Jesu-Cristo, ay subukén ya dyag hên balang miha ha apoy, ta êmén mamwangan no ay-êmén kakangéd ya. ¹⁴ No a maulam ya impairêng bayro ha napah-êy ya tarék, ay makatanggap hilan úpa, hilay habaytoy in-alimbawa kanlan namipairêng hên habayto. ¹⁵ No maulam ya impairêng la, ay a hila makatanggap hên úpa. Maligtas tanay biyay la hên nanad kanlan inligtas ha bali ya angkaulam.

¹⁶ Nanad a yo muwang ya hikaw ay bali ni Apo Namalyari, ya am-paidyanan nan Espiritu na! ¹⁷ Ya bali ni Apo Namalyari ay impapawan

bat para kana, haka hikaw ay habaytoy bali na. Hilay manyag hēn manira kamoyu ay hiraêna.

¹⁸ Alwa yon lokoêna ya sarili yo. No êndat yon matalino kaw ha hêlêk lan tawo di ha luta, ya mangêd ay talibatokan yoy habayto, ta êmén kaw magkamain mantêg kamwangan ha hêlêk ni Apo Namalyari, agyan itad la kaw bayton ayn minuwang. ¹⁹ Ta ya kamwangan lan a ampagpalokop kana, ay kamulalaan ha hêlêk na. Êmén ya di ya nakahulat ha Kahulatan* na: “Andakpêni Apo Namalyari hilay êndat lan manga-talino hila, ta ipahlêk na kanla ya ayn pukat, ya êndat lan kamwangan.” ²⁰ Wana† êt ha Kahulatan na: “Muwang hēn Panginoon ya ayn pukat ya an-ihipêni lan main kamwangan ha hêlêk lan tawo di ha luta.” ²¹ Kabay paan yon ipaglambung ya pamanhumonol yo ha miha man kannaêna, ta naubuh kay hēn in-utoh kamoyu. Ya balang hino ay kamoyu, ²² mag-in hiko, o hi Apolos, o hi Pedro, o kaatag ya atsi bayri ha luta. Ya biyay yo, ya kamatsan yo, ya allo amêhêna, haka ya alloy lumatêng, ay panay ubat kan Apo Namalyari ha ikakangêd yo, ²³ gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya main pakikimiha kan Apo Namalyari.

4

Hilay apostol ni Apo Jesu-Cristo

¹ Hikay ya apostol ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat mamwangan ha paghuyo naêna kana. Impatsiwalna ni Apo Namalyari kannaêna ya toro na, ya a na impampawang hēn haton lagi. ² Hilay dinyanan tungkulon, ay dapat mag-in mapapaypaniwal-an. ³ Ayn pukat ya laman ihip yo, haka ya laman ihip hēn kaatag ha pamangotang kangko hēn tungkol ha paniwala ko. Hiko man, ay a ko angkotangêna ya sarili ko. ⁴ Malinis ya nakêm ko. Noa, a ko anhabiêna ya ayn akon kasalanan. Mimiha na ni Panginoon ya manatol kangko. ⁵ Kabay paan kaw mangatol. Èngganan yoy pamanatol hēn Panginoon. Iubuh nan ipamwang ya a pon nailtaw, haka ya kaihipan hēn balang miha. Bayo dayêwan ni Apo Namalyari ya dapat nan dayêwan.

⁶ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ha ikakangêd yo ay in-alimbawa ko hi Apolos haka ya sarili ko, ta êmén yo maintindihan ya aral ya nakahulat. Ta no honolêna yoy habayto, ay mag-in pantag ya hêlêk yo kannaêna hēn pareparehon tagahuyo ni Apo Namalyari. ⁷ Alwa kaw mangêd ha kapareho yo. Ya kaganawan atsi kamoyu, ay ubat kan Apo Namalyari, kabay paan yon ipaglambung ya indigalo kamoyu, ya waringan pinagpagalan yo.

⁸ Kayno êndat yon atsi kamoyu ya kaganawan ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari. Kayno êndat yon mangêd kaw kannaêna, haka ampamaala kaw na. Mangêd dayi no êmén bayro, ta êmén yo kay makalamo ha pama-maala yo. ⁹ Ha ihip ko, ay nam-i hi Apo Namalyari kannaêna, ya apostol na, hēn pinakamaaypa ya tungkulon ha hêlêk lan tawo. An-itwad la kay hēn nanad kanlan ampatsêna, ya an-ibita pon hēn ipahlêk ha balang miha, kanlan tawo haka anghel. ¹⁰ Gawan ha pamaghuyo naêna kan Apo Jesu-Cristo, ay an-itad la kay hēn mangakapêy ya ayn minuwang. Noa, anhabiêna yo ya hikaw ay manga-talino, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay etaman, ay alwa kay hēn makhaw kano. Noa, hikaw ay mangakhaw kano. A la kay anggalangêna, noa, anggalangêna la kaw. ¹¹ Paubat hēn hato angga

* ^{3:19} Job 5:13. † ^{3:20} Awit 24:11.

amêhén hikay ya kit, ay angkablay lonoh haka angkaangan. Ya takop naén ay nikagugulot. Ampatokén la kay. Ayn kay hén sarilin legal ya paidyanan. ¹² Hikay ay ampagpagal ha an-ikabiyay naén. Musmusén la kay man ay an-ihalangin naén hila. No ampairapan la kay ay ampagteéhan naén ya pamairap la kannaén. ¹³ No anhiraén la kay, ay ampakibatan naén hila hén naaméy ya pamaghabi. Paubat hén hato angga amêhén ay an-itad la kay hén basura, ya intapon.

¹⁴ Hiko ya ampanulat hén habaytsi kamoyu, alwan ha an-ipakaréng-êy kataw, noa, antoroan kataw ta hikaw ay nanad kinan anak ya anlugarén ko. ¹⁵ Main man hén mapon libo ya manoro kamoyu hén tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, ay hiko pon êt ya pinagka-toa yo ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ta hiko ya nangitoro kamoyu hén Mangéd ya Habi tungkol kana. ¹⁶ Kabay ampakihabi ko kamoyu, ya daygén yo kon alimbawa. ¹⁷ Kabay ampalakwén ko bahén hi Timoteo, ya anlugarén haka tapat kon anak ha paniwala, ta êmén na ipaihip kamoyu, ya an-itoro ko. Ha kaganawan legal, ay habaytsi ya an-itoro ko kanlan patéh Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

¹⁸ Main ungro kamoyu bahén, ya ampaglambung, ya êndat la no a ko makalako bahén. ¹⁹ No kalabayan hén Panginoon, ay tampol kataw hirawén. Mamwangan kina bayto, no main hilan kapangyarihan hilay ampaglambung, o no angga hilan bat ha bêbêy. ²⁰ Ta no nagpalokop kitamina kan Apo Namalyari, ay mahélék ya kapangyarihan na ha biyay tamo hén alwan bat ha habi. ²¹ Hinoy labay yo? Ha paniraw ko kamoyu, ay mantan akon pangumpah kamoyu, o matoroan kataw hén main pamanlugud haka kaaypaan nakém?

5

Dapat paral-an hilay patéh ha Panginoon, ya ampanyag karawakan

¹ Angkababalit-an ko ya main kamoyun ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya miha ya ampanyag hadyay karawakan kalabayan lawini, ta antakhén nay ikalwan ahawa hén tatang na. Hila man ya a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a ampanyag hén êmbayro ya karawakan. ² Alwan bat habayto ta ampaglambung kaw êt, ya dapat yon ikalungkot, haka ya ampanyag hén êmbayro ya karawakan, ay dapat yon pailihén ha pami-tsi-tsipon yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. ³ Agyan ayn ako bahén, ay atsi kamoyu ya nakém ko, kabay anhabién ko ya dapat yon paral-an ya ampanyag hén êmbayro. ⁴ Kabay ihipén yoy aral ko kamoyu, no magtsipon kaw hén pihabian ya dapat yon daygén. Ha tungkul haka kapangyarihan ni Panginoon Jesus, ay ⁵ paulayan yoy nan pairapan ni Satanas ya lawini hén ampanyag hén habayto, ta êmén na talibatokan ya karawakan dyag na, haka êmén miligtas ya kaélwa na ha allon pamag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo.

⁶ Alwan mangéd ya kalangkaan yo. Muwang yoy na ya hata kahabian, ya wana, "Ya pérad ya pampaalsa ay makapakahlay hén kal-atan arina." Kayno totoén lan kaatag ya habaytoy narawak ya dyag, ya nanad ha pampaalsa bayro ha kahabian. ⁷ Dapat yon alihén ya nangarawak, ya nanad pampaalsa, ta dinyag na kaw ni Apo Jesu-Cristo hén ayn kasalanán ha arapan ni Apo Namalyari. Dapat yon alihén ya habaytoy nangarawak, ta êmén ya pamimiyay yo, ay mag-in nanad bayon puto, ya ayn pampaalsa, ya an-ilamo ha biseron tupa ya in-átang, ya pampaskwa. Gawan natsi yay nay namiligtas kantamo, ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa bayro

ha biseron tupa.* ⁸ Kabay magpakahigla† kitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hēn mamiyay hēn ayn kasalanan, haka karawakan, ta dapat panay kangēran haka kaptēgan ya pamimiyay tamo.

⁹ Hinulatan kataw hēn hato, ya paan kaw makilamo kanlan mapanyag karawakan kalabayan lawini. ¹⁰ Ya labay kon habiēn, ay hilay mapanyag karawakan, ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ya dapat yon dayuán. Kaban atsi kaw di ha luta, ay panay yon matupa hilay mapanyag karawakan, ya a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini, kapanalarêhan, kapanakawan, haka hilay ampagsimba ha alwan pêtèg ya diyos. Taganán a yo hila madayuán kaban atsi kaw pon di ha luta. ¹¹ Ya labay kon habiēn, ay paan kaw makilamo kanlan ampaghabin patêl hila ha Panginoon, noa, mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini, kariidyaa, kapamusmusan, kapaniraan, kapaglahingan, kapanakawan, o magsimba ha alwan pêtèg ya diyos. Paan kaw makiaêm man kanla.

¹² Ayn kitamon tungkulan hēn hatolan hēn parusaan hilay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya dapat tamon lingonêh hēn parusaan, ay hilay ampaniwalay na, ya mapanyag karawakan, ya ampakilamo ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon. ¹³ Lingonêh ni Apo Namalyari hēn parusaan hilay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya dapat yon daygêh, ay paalihêh yoy habaytoy ampanyag hadyay karawakan kalabayan lawini ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon.

6

Ya pamiarap hēn kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo hēn gêtan ha manungkulân

¹ No main kamoyu ya main reklamo laban ha kapareho yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat marêng-êy hilan mangiarap kanlan mánlingon kaso, ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Dapat palingon hila ha kapareho lan ampaniwala. ² Yarin a yo muwang ya lano, ay hikitamoy main paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya manatol hēn parusaan hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari! No hatolan tamo hilay ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo lano, ay malingon tamo pon kaya ya alwan nabyat ya kasu hēn kapareho tamon main paniwala! ³ Lano, hatolan tamo hilay anghel ha langit. No mahatol tamoy anghel, ay malingon tamo pon kaya ya angkalyari hēn allo-allo di ha luta amêhêh? ⁴ No main kaw hēn kasu ya êmén di, awta an-iarap yo hila kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo? ⁵ Kaparêng-êy hēn iarap ya kaparehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ha mánlingon kasu, ya ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Siguradon main kapareho yo ya kamwang hēn mamitoyo hēn a angkapikakasundo. ⁶ Yan an-iarap yoy kapareho yon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mánlingon kasu ya a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Ya pamididikil yo hēn miha ta miha ay pamaptêg hēn main kaw hēn pamagkulang kan Apo Namalyari. Ya mangêd, ay têêhêh yo tana ya kasalanan la kamoyu. Haka paulayan yo hila tana dayi hēn mangwan bandi yo. ⁸ Yan, hikaw pon êt ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay ampipapahakitan hēn nakêm ha miha ta miha, haka ampangwan bandi hēn kapareho yo man ampaniwala. ⁹ Nanad a yo pon muwang, ya hilay mapanyag karawakan, ay

* ^{5:7} Exodus 12:5. Deuteronomio 16:3.

† ^{5:8} (nanad kitamon makipista ha Pistang Pangaligtas ha Egipto) Exodus 13:7,

a makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari. Paan yon lokoén ya sarili yo. A makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari, hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hilay mam-abayi, hilay makilalaki, hilay mâmigagalaw ya parehon lalaki o parehon babayi,¹⁰ hilay mapanakaw, hilay mangatlarêh, hilay mapaglahing, hilay mapammusmus, haka hilay mapanloko. Ayn kanla ya makapakilamo ha lokop ni Apo Namalyari.¹¹ Main ungno kamoyu ya manyag hên êmbayro hên hato. Noa, gawan ha kapangyarihan ni Panginoon Jesu-Cristo haka ya Espíritu ni Apo Namalyari, ay hikaw ay nilinisan, hikaw ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, haka hikaw ay an-itad na hên ayn kasalanan.

Ya pamimiyay ya an-ikahigla ni Apo Namalyari

¹² Main kamoyu, ya ampaghabin madyag tamina ya hinon a imbawal ni Apo Namalyari. Êmbayro man, ay mal-at ya dyag, ya alwan ha ikakangêd tamо. Haka a ko dapat manyag hên a ko maitegén, no labay nan itégen kina ya habayto. Ta no panay kon andaygén ya habayto, ay nanad hikoy nag-in ipoh hên andaygén ko.¹³ Pêtêg ya anhabién yo ya pamangan ay para ha bitoka, haka ya bitoka ay pangipalamnan hên pamangan. Lumatêng ya allo ay parehon hiraén ni Apo Namalyari. Kabay alwan maalagá ya pamangan. Ya maalagá ay lawini tamо, ta habayto ay alwan para manyag karawakan kalabayan, noa, habayto ay pan-ihuyo ha Panginoon, haka hiya ya mam-in kaganawan kailangan hên habayto.¹⁴ Ya lawini tamо ay biyayén nan oman ni Apo Namalyari nanad ha biniyay nan oman hi Panginoon Jesu-Cristo ha kapangyarihan na.

¹⁵ Muwang yoy na ya lawini tamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nakalamo ha pinakalawini na. Awta magpapawa kaw pon êt, hên kilamo ha lawini hên babayi ya magatê, ya narawak ya pamimiyay? Paan kaw manyag hên êmbayro!¹⁶ Yarin a yo muwang, ya lalaki ya ampanakêh ha êmbayroy magatê ya babayi, ya narawak ya pamimiyay, ay mag-in mimiha tanay lawini la? Nakahulat ha Kahulatan* ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ya êmén di, “Hilay loway ampitakêh ay mimihay lawini.”¹⁷ Noa, ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay espíritu na haka ya Espíritu ni Apo Jesu-Cristo.

¹⁸ An-ipakihabi ko kamoyu, ya paan kaw migalaw ya alwan miahawa. Gawan habaytoy kasalanan ay makarêmek hên sarilin lawini yo hên igit pon ha pamanyag hên kaatag ya kasalanan.¹⁹ Pakaihipén yo, ya lawini yo ay bali hên Espíritu ni Apo Namalyari ya impahapat na kamoyu, haka ampaidi ya kamoyu. Ya lawini yo, ay alway nan kamoyu, ta kanay na.²⁰ Ta binayaran kaw na hên daya ni Apo Jesu-Cristo, kabay gamitêñ yoy lawini yo êmén mapuri hi Apo Namalyari.

7

Ya tungkol ha pamakiahawa

¹ Amêhén, habaytsi ya mahabi ko tungkol ha kotang yo, ha hulat yo kangko, no mangêd ha lalaki ya paan makiahawa.² Gawan mal-at bahêñ ya ampigalaw ya alwan miahawa, ay mangêd ya mag-ahawa ya balang miha, ta êmén hila a matukso hên manyag karawakan kalabayan hên lawini.³ Dapat tuparêñ lan miahawa ya tungkulon la ha ahawa la hên mitakêh.⁴ Ya lawini

* **6:16** Genesis 2:24.

nan babayi ay mag-in kanay nan ahawa nay lalaki, haka ya lawini nan lalaki ay mag-in kanay nan ahawa nay babayi. ⁵ Alwa yon iimot ya lawini yo ha miha ta miha, angga ha a yo pon napihabian hēn ipéptēng yoy ihip yo ha panalangin hēn ungnoy allo. Pangayari hēn panalangin yo, ay dapat kaw na hēn mitakēh, ta êmēn a kaw tuksoën ni Satanás hēn makilalaki o mamabayi, no a yo mapigil ya kalabayan lawini yo.

⁶ Habayto ya hinabi ko kamoyu, ay alwan utoh, noa, payo kon bat. ⁷ Labay ko dayi ya ayn kaw hēn ahawa, hēn nanad kangko. Noa, tsí-tsí-ihá kitamon biyay ya indigalo ni Apo Namalyari. Hilay kaatag ay pinaigan na hēn mag-ahawa, haka hilay kaatag ay pinaigan na hēn a mag-ahawa.

⁸ Aralan kataw ya ayn êt ahawa, haka hikaw ya kinamatsan ahawa, ya paan kaw mag-ahawa hēn nanad kangko ya a nag-ahawa. ⁹ Noa, no a yo mapigil ya lawini yo, ay mag-ahawa kaw tana. Ta mangéd ya mag-ahawa kaw kanan mag-in magulo ya nakém yo, hēn gawan ha kalabayan lawini yo.

¹⁰⁻¹¹ Habaytsi ya utoh ha nipag-ahawa, ay ubat ha Panginoon, alwan ubat kangko, ya paan hilan makihiyay ya babayi ha ahawa la. Émbayro êt kanlan lalaki ya paan lan ihiyay ya ahawa la. Noa, no makihiyay hilay babayi ha ahawa la, ay paan hilan makilamo ha kaatag ya lalaki. Makapakiúmang hila yato ha ahawa la, no labay la.

¹² Kanlan miahawa ya a pon parehon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay habaytsi ya anhabién ko. Ayn yan hinabi ya tungkol di, hi Panginoon Jesus. No main lalaki, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main ahawa ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay a la dapat hēn ihiyay ya ahawa la, no labay la pon hēn makilamo kanla, ya babayi. ¹³ Émbayro êt kanlan babayi ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo. No a hila pon ampaniwalay kan Apo Jesu-Cristo ya ahawa la, ay a la dapat hēn ihiyay ya ahawa la, no labay lan lalaki hēn mihundo ya pamilamo la. ¹⁴ Gawan an-itad ni Apo Namalyari hēn malinis, ya ahawa la, ya ayn pon paniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha pakikimha la ha ahawa lay ampaniwalay na. No alwa dayin pêtêg ya habayto, ay a na hila dayin itad hēn malinis ni Apo Namalyari ya anak la, noa, ha kaptégan ay an-itad na hilan malinis. ¹⁵ Noa, no main a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya labay hēn mamihiyay hēn ahawa la, ay paulayan yo hila. Ha émbayro, ay pareho hilay nan nanad ayn ahawa. Ta labay ni Apo Namalyari ya ayn gulo ha pamimiyay tamо. ¹⁶ Kayno hikaw ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in dann, ta êmēn ya ahawa yo ay maniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo.

Hinoman ya pamimiyay ya naidigalo hēn Panginoon kantamo, ay habaytoy dapat tamon ihundo

¹⁷ Émbayro man, ay hi Panginoon ya namidigalo kantamo hēn tsí-tsí-ihán pamimiyay, haka dapat ihundo tamoy habayto, hinagyat na kitamo man ni Apo Namalyari hēn magpalokop kana. Habayto ya an-iutoh ko ha ay-atoman ya main patéh la Panginoon ya angkapi-tsí-tsipon. ¹⁸ No alimbawa ta nag-in Cristiano hilay kapareho kon Israelita, ya impatuli hēn hato, ay a la dapat ikarêng-êy ya impatuli hila. Émbayro etaman, no nag-in Cristiano hilay a pon impatuli, ay paan hilay nan patuli. ¹⁹ Maalagá ya pamanhumonol ha utoh ni Apo Namalyari, alwan ya pamanhumonol ha manan ugali naén Israelita, nanad ha patuli. ²⁰ No ay-êmēn ya pamimiyay tamо, hēn bayo

kitamo nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay êmén tana bayro ya pamimiyay tamo amêhén ha nagpalokop kitamina kana.

²¹ No alimbawa, ta ipoh kitamo hén nagpalokop kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay ihundo tamo ya pangaipoh tamo. Noa, no labay lan amo famo, ya ibuhan la kitamo ha pangaipoh, ay makaalih kitamina bayto ha pangaipoh tamo. ²² Ta hilay ipoh ya nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad imbuhan, agyan ipoh hila pon hén tawo. Êmbayro etaman, hikitamoy alwan ipoh, ya nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in kitamon nanad ipoh ni Apo Jesu-Cristo ta huyuén tamo ya. ²³ Gawan hikitamoy nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay binayaran kitaminan daya ni Apo Jesu-Cristo. Kabay paan kitamon paipoh ha kaatag. ²⁴ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinoman ya pamimiyay tamo, hén a kitamo pon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay kailangan ihundo tamo ya habayto, hén main pamakilamo kan Apo Namalyari.

Ya kotang ya tungkol kanlan ayn ahawa

²⁵ Amêhén, patêl ko ha Panginoon, hikaw etaman ya ayn ahawa, ay ayn akon utoh ya ubat ha Panginoon ya tungkol di. Noa, gawan ha hikoy miyah mapaypaniwal-an hén Panginoon, ay aralan kataw ha ingalo na. ²⁶ Gawan ha kairapan amêhén, ya mangéd, ay paan pon makiahawa. ²⁷ Hikaw ya lalaki, no main kaw hén ahawa, ay paan yo hilan ihiyay. Haka no ayn kaw êt hén ahawa, ay paan kaw pon makiahawa. ²⁸ Noa, no makiahawa kaw, ay alwan kasalanan ya habayto. Êmbayro etaman kanlan dalaga, ay alwan kasalanan no makiahawa hila. Noa, labay kon midayo kaw ha kairapan ya angkaranasan lan nipag-ahawa.

²⁹ Êmén ya di ya labay kon mamwangan yon patêl ko ha Panginoon: Pérad tanay panaon para huyuén ya Panginoon. Kabay paubat amêhén, ay dapat huyuén lan nipag-ahawa ya Panginoon hén nanad kanlan ayn ahawa. ³⁰ Hikaw ya ampaglungkot, ay ihundo yoy pamaghuyo yo ha Panginoon hén ahina ampangabala kamoyu ya an-ikalungkot yo. Hikaw etaman ya main ikahigla, ay ihundo yoy pamaghuyo yo hén ahina ampangabala kamoyu ya an-ikahigla yo. Hikaw ya main hinaliw, ay ihundo yoy pamaghuyo yon nanad hén ayn kamoyu ya hinaliw yo. ³¹ Paan tamon ubuhén ya hékaw tamo ha hinoman di ha luta. Ta ahina hén mabuyot ya hata luta.

³² A ko labay ya maabala kaw. Hikitamoy lalaki, ya ayn ahawa, ay maiubuh tamoy hékaw tamo ha ikahigla hén Panginoon. ³³ Noa, hilay lalaki, ya main ahawa, ay maubuh ya hékaw la di ha luta, no ay-êmén lan mapahigla ya ahawa la, ³⁴ kabay loway an-ihipén la. Êmbayro êt etaman hilay babayi ya ayn ahawa, haka hilay dalaga pon. Maiubuh lay sarili la ha pamaghuyo ha Panginoon. Noa, ya ampansinén lan babayi ya nag ahawa, ay tungkol di ha luta, ta labay lan mapahigla lay ahawa la.

³⁵ Anhabién koy habaytsi kamoyu ha ikakangéd yo. Alwan ha an-igpitán kataw. Labay kon bêngat ya ayn makaabala kamoyu ha hépat haka mangéd ya pamaghuyo yo ha Panginoon.

³⁶ Tungkol etaman ha mikabaan, ya ampikakono no ihundo lay kasal la, ay habaytsi ya aral ko kanla: no ya ihip hén lalaki ay nakapépténg ha kabaan na, ay kailangan ihundo lay kasal la. Alwan kasalanan ya habayto, ta napikasundo hilay nan mikasal. ³⁷ Noa, no ayn ha nakém hén lalaki ya makiahawa, ta main yan pamagpigil ha sarili na, ta tinalagá nay na ya a ya

makiahawa, ay mangêd ya paan hilay nan makiahawa. ³⁸ Kabay mangêd ya mag-ahawa, noa, ya mangêd pon, ay paan mag-ahawa.

³⁹ Hilay babayi ya main ahawa, ay dapat makilamo ha ahawa la, kaban angkabiyyay hila pon. Noa, no matsi ya ahawa la, ay malyari hilan makiahawa ha hinon labay la, no kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁴⁰ Noa, ihip ko, ay mahigla hila no paan hilay nan makiahawan oman. Haka muwang ko, ay atsi kangko etaman ya Espiritu ni Apo Namalyari.

8

Ya pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag

¹ Amêhén, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamangan ya imparaêp ha arapan lan ansimbaên lan kaatag.

Ya balang miha kantamo ay main kamwangan. Ya kamwangan ay mangihobohob kantamo hên mag-in mapagmatag-ay. Noa, no milulugud kitamo, ay ampataniêhén tamoy kapareho tamo. ² No êndat tamo ya hukad ya kamwangan tamo, ay a tamo awud muwang ya main kitamo pon hên dapat mamwangan. ³ Noa, kilala ni Apo Namalyari ya balang ampanlugud kana.

⁴ Amêhén, pakibatan koy kotang yoy tungkol ha pamangan ya imparaêp ha ansimbaên lan kaatag, ya rebulto, ya alwan pêtêg ya diyos. Muwang tamo ya ayn hilan pukat, ta mimihay Diyos haka yabay ya hi Apo Namalyari. ⁵ Malaat man ya alwan pêtêg diyos ya anhabiên la, ya atsi kano ha langit haka ha luta, ya êndat lan pêtêg hên diyos haka panginoon, ay ⁶ para kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mimihay Diyos. Yabay ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nanyag hên kaganawan. Ampamiyy kitamo ta êmén humuyo haka magsimba kana. Mimihay Panginoon tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo ya kalamo ni Apo Namalyari hên nanyag hên balang hino, haka hiyay namiúmang kantamo kan Apo Namalyari.

⁷ Noa, main ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya a ampakaintindi ya mimihia ni Apo Namalyari ya main kápangyarihan, ta sanay hilay na hâ alwan pêtêg ya diyos ya mana lan ansimbaên, haka êndat la pon ya main hilan hékaw. Kabay no mangan hilan imparaêp kanlan habayto, ay ampanyag hilan bawal ha konsinsya la. ⁸ Noa, alwan pamangan ya makapiúmang kantamo kan Apo Namalyari. Ayn kana no mangan kitamon imparaêp o no a tamon kaén ya habayto.

⁹ Noa, kaillag kitamo ta agyan ayn pamangan ya bawal kantamo, ay kayno hikitamoy mag-in pangubatan kasalanan hên kaatag, ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. ¹⁰ Hikaw ya ampakaintindi ya ayn pamangan ya bawal, ay paan kaw bat hên mangan hên imparaêp ha arapan hên alwan pêtêg ya diyos. Kayno main makahêlêk kamoyu ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya habayto, haka matukso hilan mangan hên bawal ha konsinsya la. ¹¹ Kabay gawan ha pamangintindi yo, ya ayn pamangan ya bawal, ay nakadyag kasalanan hilay patêl tamo ha Panginoon ya ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos. Hila man ay patêl tamo ha Panginoon ya inilitas gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo. ¹² Gawan nangan kaw hên habayto, ay nakadyag kaw hên kasalanan kanlan ampag-alangan pon, no pêtêg nan binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, haka nakadyag kaw hên kasalanan kan Apo Jesu-Cristo. ¹³ Kabay para kangko,

no mikasalanan hilay ampag-alangan pon no binawal ni Apo Namalyari ya mangan hên imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos, gawan ha ampangan akon imparaêp, ay a kina kaêن ya habayto, ta êmêن hila a mikasalanan ya patêl ko ha Panginoon.

9

A ya nggamit hên karapatan na ha pangaapostol na hi apostol Pablo

¹ Yarin ayn akon karapatan hên manyag hên hinon labay kon daygén, ya a mantan ha kasalanan! Yarin alwa kon mantêg apostol hên Panginoon tamon Jesu-Cristo!* Yarin a ko ya nahêlêk! Hikaw bay ya tistigos ya hikoy mihay tagahuyo na, ta naniwala kaw kana hên nanoro ko kamoyu. ² Agyan a la kon ambalayêن apostol hên kaatag, ay ayn ya habayto. Noa, hikaw, ay dapat muwang yoy na, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya ampamaptêg ha pangaapostol ko.

³ Habaytsi ya anhabîen ko kanlan ampamintas kangko. ⁴ Pakaihipêن yo ya tungkulân hên mihay apostol. Yarin ayn kay hên karapatan hên pakanêن hên antoroan naêن! ⁵ No alimbawa ta main akon ahawa ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay yarin a ko ya magêtan no an-ipamwang ko ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, nanad kanlan Pedro haka hilay patêl ni Apo Jesu-Cristo, ya anggêtan lay ahawa la ha anlakwêñ la! ⁶ Yarin lo-lowâ kay ni Bernabe ya ayn karapatan hên iubuh ya hêkaw naêن ha panoro hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo! ⁷ Alimbawa, yarin ayn suweldo hilay hundaloh! Yarin a la pakinabangnan hên main tanaman, ya tagêy hên tanaman la! Yarin a pakinabangnan hên ampanayhay hên ayop ya ayop la!

⁸ Ya anhabîen ko ay alwan bêngat ugali tamo, noa, nakahulat etaman ha Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari. ⁹ Êmêن ya di ya nakahulat ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya impahulat na kan apo Moises: “Alwa yon bawalêñ ya ayop yo hên mangan no anggamitêñ yo yan panggiêk.”† Yarin impahulat ni Apo Namalyari ya habaytsi gawan bêngat ha ayop! ¹⁰ Alwa! Ta hikay ya apostol, ya in-alimbawa na bayro. Hilay manyarol haka hilay manggapah ay maêngganan lay atag la. ¹¹ Ya panoro naêن kamoyu ay nanad ha nangitanêm kay hên habi ni Apo Namalyari ha nakêm yo. Kabay main kay hên karapatan hên mananggap hên kailangan naêن ha allo-allo. ¹² No hilay kaatag ya ampanoro kamoyu ay main maêngganan, ay hikay pon ya dapat main maêngganan, ta hikay ya nunan nanoro kamoyu.

Noa, a naêن ginamit ya karapatan naêن ha pangaapostol, ta tinêh naêن tana ya kairapan, ta êmêن kay a mag-in habkol ha paniwala yo ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹³ Muwang yo bay, ya hilay pari ya ampaghuyu ha Templo, ay andyanan hên pamangan.‡ Haka hilay ampaghuyu ha pamiulaman hên an-iâtang kan Apo Namalyari, ay andyanan hên atag ha imparaêp. ¹⁴ Embayro etaman ya pan-iutoh hên Panginoon, ya hilay ampanoro hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat dyanan hên kaganawan kailangan la hên antoroan la.§

¹⁵ Noa, hiko, ay a ko ginamit ya karapatan ko ha pangaapostol. Haka a kataw anhulatan amêhêñ, ta êmêن kikwan hawop yo. Mangêd ya matsu ko pon, kanan alihêñ kangko ya malyari kon ipagmahlay, ya a ko ampakikwa

* ^{9:1} Dyag 9:1-7. † ^{9:9} Deuteronomio 25:4. ‡ ^{9:13} Deuteronomio 18:1-4. § ^{9:14} Mateo 10:10, Lucas 10:7, 1 Timoteo 5:17.

hêñ main aña man hêñ karapatan hêñ êngganan kamoyu. ¹⁶ A ko labay habiêñ ya an-ipagmahlay ko ya panoro kon Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta anhonolêñ kon bat ya in-utoh kangko. Kaingalo ko no a ko itoro ya hata Mangêd ya Habi, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁷ No alimbawa ta hiko ya namili hêñ mag-in mánoro hêñ habayto, ay manapol aña bayton suweldo. Noa, ampanoro ko gawan impatsiwala ni Apo Namalyari ya habaytoy pamanoro kangko. ¹⁸ Hino bayto ya makwa ko ha pagal ko? Ayn kaatag no alwan ya kahiglaan ko ha panoro hêñ Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hêñ ayn suweldo, main aña karapatan hêñ mananggap hêñ suweldo.

¹⁹ Alwa kon ipoh hêñ hinoman ya tawo. Noa, nanad an-itad kon ipoh ya sarili ko ha balang miha, ta êmêñ aña hêñ makaakay hêñ mal-at ya tawo hêñ maniwala kan Apo Jesu-Cristo. ²⁰ No kalamo ko hilay kapareho kon Israelita, ay ampakilamo ko kanla hêñ mangêd, ta êmêñ ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo. Êmbayro man ya ayn kina ha aypa hêñ Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay anhonolêñ ko pon ya habaytoy Kautuhan, ta êmêñ ko hila maiakay hêñ maniwala kan Apo Jesu-Cristo. ²¹ Êmbayro etaman, no kalamo ko hilay ayn ha aypa hêñ Kautuhan ni Apo Namalyari, hilay alwan Israelita, ay ampakilamo ko kanla, ta êmêñ ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo. Ta no anhonolêñ koy in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, ay anhonolêñ ko êt bayto ya Kautuhan ni Apo Namalyari. ²² No kalamo ko hilay alwan nakataniêh ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay ampakilamo kon mangêd kanla, ta êmêñ ko mapataniêh ya paniwala la. Ampakilamo kon mangêd ha balang miha, ta êmêñ ko hila maiakay hêñ maniwala kan Apo Jesu-Cristo, hinoman ya kailangan kon daygên. ²³ An-ubuhêñ kon daygên ya habayto, ta êmêñ hiko man ay makapakiatag ha ingalo ya an-idin ni Apo Namalyari gawan ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

²⁴ Muwang tamo ya ha mihay hali-tagtagan ay ampakiwanan lan kal-atan ya primyo, noa, mimihan bêngat ya makakwan habayto. No ipantag tamoy pamanhumonol tamo kan Apo Jesu-Cristo ha mihay hali-tagtagan ya main primyo, ay dapat pakikwanan tamon huyuêñ mangêd hi Apo Namalyari, ta êmêñ tamo makwa ya primyo. ²⁵ Hilay ampammayu ha hali-tagtagan ay main pamapgigil ha sarili haka allo-allo hila hêñ ampakapagsanay, ta êmêñ la makwa ya mihay primyo ya tampol mahira. Noa, ya ampakikwanan tamon anhumonol kan Apo Jesu-Cristo, ay ayn anggaan. ²⁶ Kabay nanad akon mihay ampuwayu ha hali-tagtagan, ya a ampihayahay ha dapat nan danan, ya ayn têgêñ ha puwayu hêñ angga ha milatêng ya ha pianggaan. Nanad aña etaman hêñ mihay boksingero, ya ampakatumbuk hêñ kailangan nan tumbukêñ. ²⁷ Main akon pamapgigil ha sarili ko, ta êmêñ ko a madyag ya karawakan kalabayan hêñ lawini ko. Ta kayno ubat kon impamwang ha kaatag no ay-êmêñ makwa ya primyo, ay hiko pon êt ya a makakwa hêñ habayto.

10

Paan magsimba ha alwan pêîg ya diyos

¹ Patêl ko ha Panginoon, main akon labay hêñ ipaihip kamoyu ya nalyari hêñ hato ha ninuno naen hêñ Israelita, ha panaon ni apo Moises. Ha pamammita lan ubat ha bansan Egipto, ay naubuh hilan hinaninungan ni Apo Namalyari hêñ lêmm. Haka naubuh hilan namatah ha ambaegeñ lan

Dagat ya Naorit.* ² Ya pamangillag kanla hên ginêm, haka ya pamagbatah la ha Dagat ya Naorit ay, yabay ya nanad pangabawtismo la, ta êmén mamwangan ya anhumonol hila kan Moises. ³ Naubuh hilan nangan hên pamangan ya indin ni Apo Namalyari ya ubat ha langit.† ⁴ Haka naubuh hila etaman hên ninêm ha lanêm ya impaawah na ha bato. Ya alimbawa hên habaytoy bato, ay hi Apo Jesu-Cristo, ya mantêg lan kalamo ya nam-i kanla hên kailangan la.‡ ⁵ Êmbayro man, ya kal-atan kanla ay a an-ikahigla ni Apo Namalyari, kabay pinatsi hila, haka ya but-o la, ay nikalat bayro ha kabalah-balahan.§

⁶ Habaytoy nalyari kanlan ninuno naên Israelita, ay alimbawa haka aral kantamo. Paan tamon labayêna ya karawakan hên alwan nanad kanlan ampanlabay hên alwa lan ikakangêd.* ⁷ Paan kitamon magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, hên êmén kanlan kaatag ninuno, hên hato. Ta nakahulat ha kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, “Nipammikno hila hên nangan haka ninêm ha nagkaluto, haka nipaghayaw hila êt ha pamagpuri kanan habaytoy alwan pêtêg diyos.”† ⁸ Paan kitamon manyag haday karawakan kalabayan lawini, hên êmén ha dinyag lan kaatag hên hato, gawan dinyag lay habayto, ay pinatsi ya main lowampo boy tatlon libo ha mihay allo.‡ ⁹ Haka paan tamon subukêna ya Panginoon hên êmén ha dinyag lan kaatag hên hato, hên pinatsi hila hên utan.§ ¹⁰ Haka paan kitamon nagmulongan hên nanad ha dinyag lan kaatag hên hato. Gawan ha nagmulongan hila ay impapatsi hila ni Apo Namalyari ha Anghel hên kamatsan.*

¹¹ Ya nalyari kanlan ninuno naên hên Israelita, ay alimbawa ha bawal hên daygén. Haka inhulat ya habaytsi ta êmén mag-in aral kantamo. Ta hatsi ya ampaidyanan tamoy luta ay main anggaan.

¹² Kabay hinoman kantamo ya ampangihip ya hiyay napah-êy ha paniwala, ay dapat kaillag, ta kayno matukso ya. ¹³ Ayn panubuk ya nilumatêng kantamo ya a pon dinanas hên kaatag. Tapat hi Apo Namalyari, haka a na paulayan hên subukan kitamo hên igit ha matéêh tamo, ta dyanan na kitamo hên hékaw ta êmén mapagtéêhan haka mahambut tamoy habayto.

¹⁴ Kabay anlugurên kon patêl, paan kaw magsimba ha alwan pêtêg ya diyos. ¹⁵ Magaling kaw hên ampangihip, kabay manimbângan kaw dayi ha anhabiên ko no pêtêg ya, o alwa. ¹⁶ Alimbawa, no magkomunyon kitamo, ay an-ipagpahalamat tamo ya daya haka lawini ni Apo Jesu-Cristo, ya pinangubatan hên pakikimiha tamo kana, haka ya pakikimiha tamon ampaniwala kana. Ya puto ay boo, ta êmén kitamo mapiaâem.† ¹⁷ Malat kitamo man, ay nanad mimiha kitamo, gawan ha pakikimiha tamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, ya nanad ha puto ya boo, ya binih-il, ta êmén kaganawan tamo ay makaêkan.

¹⁸ Ihipêñ yon kapareho kon Israelita. Main hilan pakikimiha kan Apo Namalyari, no ampangan hilan an-iparaêp la kana.‡ ¹⁹ Ha pamawal ko kamoyu hên mangan hên imparaêp ha rebulto hên alwan pêtêg ya diyos, ay taganán alwan labay habiên ya main alagá ya habaytoy imparaêp. Êmbayro etaman,

* **10:1** Exodus 13:21, 22, Exodus 14:22-29. † **10:3** Exodus 16:35. ‡ **10:4** Exodus 17:6; Bilang 20:11.

§ **10:5** Bilang 14:29, 30. * **10:6** Bilang 11:4. † **10:7** Exodus 32:6. ‡ **10:8** Bilang 25:1-18.

§ **10:9** Bilang 21:5, 6. * **10:10** Exodus 12:23; Bilang 14:1-38, 16:41-49. † **10:16** Mateo 26:26-28,

Marcos 14:22-24, Lucas 22:19, 20. ‡ **10:18** Deuteronomio 14:22-27.

ay taganán ayn alagá ya alwan pêtêg ya diyos. ²⁰ Ha kaptégan, ya an-iparaêp lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ha arapan hén alwan pêtêg ya diyos, ay an-iparaêp la ha nangarawak ya a angkahélék, ya kalamo ni Satanas, alwa kan Apo Namalyari. A ko labay ya main kaw hén pakikimiha kanlan nangarawak ya a angkahélék.[§] ²¹ Bawal hén magkomunyon ha arapan ni Apo Namalyari no ampangan haka ampinêm kaw hén imparaêp kanlan nangarawak ya a angkahélék. ²² No ihundo yoy pangan yo hén imparaêp kanlan nangarawak ya a angkahélék, ay ampaimonê yoy Panginoon. Yarin matakahan tamoy pamarusa ni Apo Namalyari!*

²³ Main ampaghabin madyag tamo ya hinon labay tamon daygén. Pêtêg ya habayto. Noa, main dyag ya alwan ha ikakangéd hén kapareho tamo. Haka ya kaatag ya dyag ay makahabkol ha pangakay hén kapareho tamo hén maniwala kan Apo Jesu-Cristo.[†] ²⁴ Dapat tamon daygén ya ikakangéd hén kapareho tamo, alwan bêngat ya ikakangéd hén sarili tamo.

²⁵ Malyari tamon kênaên ya hinoman ya kêna ya an-ihaliw la ha palengke hén ayn pag-alangan no imparaêp ha alwan pêtêg ya diyos ya habayto, ta êmén a yumagah ya nakém tamo. ²⁶ Ta ayn bawal ya hinon maékan, gawan nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Ya luta haka ya atsi ha luta ay kanan Panginoon.”‡

²⁷ Kabay, no hagyatê kitamo hén mangan ha bali hén a pon nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo, ay mangan kitamo tana, hén paan kitamon mangotáng no imparaêp ya habayto ha alwan pêtêg ya diyos, ta êmén a yumagah ya nakém tamo. ²⁸ Noa, no main maghabi kantamo, ya imparaêp ya habayto ha alwan pêtêg ya diyos, ay paan kitaminan mangan, ta êmén a mag-in habkol kanlan namihumbung kantamo, haka ta êmén a yumagah ya nakém ²⁹ lan habaytoy namihumbung kantamo. Ta hinoy makwa tamo no ipalékpêk tamoy karapatan tamo hén mangan hén habaytoy imparaêp, no êndat lan namihumbung ya kasalanan hén mangan habayto? ³⁰ Haka hino awud ya makwa tamo, no isadsad tamo hén mangan hén naipahalamat tamina kan Apo Namalyari, no pintasan kitamo hén habaytoy namihumbung kantamo? Ayn bay!

³¹ Ya dapat, ay ha pangan tamo, o pamminêm, o hinoman ya andaygén tamo, ay ihipêr tamo ya ikapuri ni Apo Namalyari. ³² Dapat ayn mahélék ha pamimiyay tamo ya mag-in habkol ha pangakay hén hinoman hén maniwala kan Apo Jesu-Cristo, Israelita man o alwa. Haka paan kitamon manyag hén hinoman ya pangubatan hén matukso ya kapareho tamon ampaniwala kana. ³³ Daygén yo dayi ya andaygén ko. Ampakikwanan kon mapahigla ya balang miha ha kaganawan dyag ko. A ko antsikapên ya sarili kon ikakangéd. Ta antsikapên koy ikakangéd hén kal-atan, ta êmén ko hila maiakay kan Apo Jesu-Cristo.

11

¹ Manungtung kaw kangko hén êmén ha panungtung ko kan Apo Jesu-Cristo.*

Ya mihay ugali ha pamagsimba, haka tungkol ha pagpalokop

§ ^{10:20} Deuteronomio 32:17. * ^{10:22} Deuteronomio 32:21. † ^{10:23} 1 Corinto 6:12. ‡ ^{10:26} Awit 24:1. * ^{11:1} 1 Corinto 4:16, Filipos 3:17.

² Andayêwên kataw ta anhonolên yoy intoro ko kamoyu ha hinoman ya andayêwên yo, haka anhonolên yoy ugali ha pamagsimba ya intoro ko kamoyu. ³ Noa, labay kon maintindihan yo, ya balang lalaki, ay atsi ha lokop ni Apo Jesu-Cristo. Hilay babayi etaman, ay atsi ha lokop hên ahawala. Hi Apo Jesu-Cristo etaman ay atsi ha lokop ni Apo Namalyari. ⁴ Kabay ha pamagsimba tamo, no alimbawa ta main lalaki ya nakabawmbong, ya ampanalangin, o ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kana, ay ampam-in dêng-êy kan Apo Jesu-Cristo, ya amparlokop kana. ⁵ Haka no alimbawa ta main babayi ya ayn bawmbong ya ampanalangin, o ampamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kana, ay ampam-i yan dêng-êy ha ahawa nay ampanlokop kana. Nanad yan babayi ya kinalbo, ya kaparêng-êy. ⁶ No main babayi ya a mabay hên magbawmbong, ya mangêd, ay pakalbo ya tana. Noa, gawan kaparêng-êy hên pakalbo, ay dapat magbawmbong ya.

⁷ Hikitamoy lalaki etaman, ay paan magbawmbong, gawan hikitamoy panlêkan hên itsura haka tungkulon ni Apo Namalyari. Noa, hilay babayi ay panlêkan hên tungkulon hên lalaki, kabay dapat magbawmbong hila.[†] ⁸ Gawan hên dinyag ni Apo Namalyari, ya unan lalaki haka babayi, ya babayi ay dinyag ha tagyang hên lalaki. Alwan lalaki ya dinyag ha tagyang hên babayi. ⁹ A na etaman dinyag ni Apo Namalyari ya lalaki ha ikakangêd hên babayi. Noa, dinyag nay babayi ha ikakangêd hên lalaki.[‡] ¹⁰ Kabay dapat magbawmbong hilay babayi, kamwangan hên hilay ampagpalokop ha ahawa la, ta êmén hila man ya anghel ni Apo Namalyari, ay mamwangan, ya kamwang hilan mam-in galang ya hilay babayi. ¹¹ Embayro man, ha pakikimiha tamo ha Panginoon, ay kailangan lan babayi ya lalaki. Haka kailangan lan lalaki ya babayi. ¹² Gawan ya unan babayi ay dinyag man ni Apo Namalyari ha tagyang hên lalaki, ay paubat hên habayto, ay balang lalaki ay in-anak hên babayi. Haka hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên balang miha haka ya kaganawan dinyag.

¹³ Amêhén, manimbângan kaw no hépat ha mihay babayi hên magbawmbong no manalangin ya kan Apo Namalyari ha arapan hên kaatag! ¹⁴ Paubat hên haton lagi, ay atsi ha ihip hên tawo, ya kaparêng-êy ya lalaki ya makarang ya habot. ¹⁵ Noa, ikahampat hên babayi, no a na potohêñ ya habot na. Ta indin kana ni Apo Namalyari ya habayto hên pinakabawmbong na. ¹⁶ No labay yon makihubakan tungkol bayro, ay mahabi ko, ya habaytoy mana kinan ugali, haka manay nan ugali lan kapareho kon patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha kaatag ya logal.

Komunyon, ya pamangan ya in-utoh ni Apo Jesu-Cristo (Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

¹⁷ Ha humonol ya toro, ay a kataw malyarin dayêwên, gawan ya pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon, ay alwan ha ikakangêd yo, ta ha ikadawak yo awud ya habain. ¹⁸ Una, ay ipamwang ko kamoyu, ya nabalist-an ko, ya ayn kaw hên pakikimiha ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon. Siguro pêtêg ya nabalist-an ko. ¹⁹ Kailangan ya habayto, ta êmén mamwangan no hino kamoyu ya mantêg hên ampaniwala. ²⁰ Ha pami-tsi-tsipon yon patêl ha Panginoon, ay a yo ya awud an-ihipéñ ha pagkomunyon yo, nanad ha in-utoh na kantamo. ²¹ Ta ha pangan yo, ay a kaw ampiênggan. Ta main munan mangan haka minêm hên main kahibaan, kabay main hên ahina

[†] 11:7 Genesis 1:26-27. [‡] 11:9 Genesis 2:18-23.

kaêkan haka ya kaatag ay ampipaglahing. ²² Yarin ayn kaw hên sarilin bali! Dapat mangan haka minêm kaw pon ha bali yo, ta êmên yo a hibaan ya lamo yo ha pami-tsi-tsipon yo hên magkomunyon. Dapat yon daygên ya habayto, ta êmên yo a musmusén hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, haka ta êmên yo a ipakarêng-êy ya mangairap. Hino pon ya mahabi ko kamoyu? Êndat yon dayêwên kataw? A ko!

²³ Intoro kina kamoyu, ya toro, ya tinanggap ko kanan Panginoon Jesus, ya êmên ya di: Ha yabin in-upit hi Panginoon Jesus, kaban ampangan ya hên kalamo na hilay labinloway tagahonol na, ay nandampot yan puto, ta ²⁴ impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, ya an-idin ko ha ikakangêd yo. Dapat panay yon daygên ya habaytsi, ta êmên yo ko maihipan.” ²⁵ Êmbayro êt, hên nayari hilan nangumapon, ay nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta wana, “Habaytsi ya daya ko ya nanad pinakapirma hên bayoy kahundoan ni Apo Namalyari, haka hilay pinili na hên mag-in kana. Inêmén yoy habaytsi, haka balang kaw minêm, ay dapat yo kon panêmtêmén.”⁸ Êmbayro ya in-utoh ni Panginoon Jesus.

²⁶ Ta balang kaw magkomunyon, hên angga ha pag-orong na di, ay an-ipamwang yo ya natsi ya hi Panginoon Jesus. ²⁷ Kabay no bat kaw hên magkomunyon, hên alwan hépat ya an-lihpên o ya andaygên yo, ay taganán mikasalanan kaw, ta andaygên yon ayn alagá ya lawini haka daya na. ²⁸ Kabay bayo kitamon magkomunyon, ay pakapoliahê tamoy nakém tamo hên kikwan patawad ha nadyag tamoy kasalanan. ²⁹ Ta no a tamon am-paalagaan ya lawini hêl Panginoon, ha pamagkomunyon tamo, ay parusaan kitamo. ³⁰ Kabay mal-at kamoyu ya ampaghakit haka ayn higlay lawini, haka main nanan natsi. ³¹ Noa, no pakapoliahê tamoy nakém tamo, hên kikwan patawad ha nadyag tamoy kasalanan, bayo kitamo magkomunyon, ay a kitamo bayton parusaan hêl Panginoon. ³² Noa, no amparusaan na kitamon Panginoon, ay an-itoynong na kitamo, ta êmên kitamo a mipalako ha impiyerno, hêl kalamo lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.

³³ Kabay patêl ha Panginoon, no magkomunyon kaw, ay miêênggan kaw. ³⁴ No anlonohêl kaw, ay dapat mangan kaw pon ha bali yo, bayo kaw mi-tsitsipon ta êmên a kaw parusaan ni Apo Namalyari. Ya tungkol ha kaatag ya labay kon ipamwang kamoyu, ay itoro ko tana ha paglatêng ko bahêl.

12

Ya kagalingan, pamangintindi haka kaatag ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

¹ Amêhêl, hikaw ya patêl ko, ay labay kon mamwangan yoy kaptêgan ya tungkol ha an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari. ² Muwang yo, ya hêl haton a kaw pon ampagsimba kan Apo Namalyari, ay angkaamuyot kaw hêl magsimba ha rebulto hêl alwan pêtêg ya diyos, ya a kahabi. ³ Kabay an-ipamwang ko kamoyu, ya no atsi kantamo ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay a tamo maihumpa hi Apo Jesu-Cristo. Haka ayn makapaghabi, ya hi Apo Jesu-Cristoy Panginoon, no ayn kana ya Espiritu ni Apo Namalyari.

⁴ Hino-hino kay na hêl ya galing haka pamangintindi ya an-idigalo hêl Espiritu ni Apo Namalyari kantamo, noa, mimiha na ya ampamidigalon

habayto. ⁵ Ya pamaghuyu tamo ay alwan pare-pareho. Noa, mimihay Panginoon ya ampaghuyuan tamo. ⁶ Alwan pare-pareho ya andaygén nan kapangyarihan ni Apo Namalyari ha biyay tamo, noa, mimiha na ni Apo Namalyari ya ubatan hén kapangyarihan ya atsi kantamo. ⁷ Ya balang miha kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay andyanan nan Espiritu ni Apo Namalyari hén tsihán galing ha ikakangé tamon angkapi-tsi-tsipon. Habaytsi ya galing ay ampamaptéh hén atsi kantamo ya Espiritu na. ⁸ Ya kaatag ay andyanan nan Espiritu hén galing hén mamipamwang hén kamwangan ya ubat kan Apo Namalyari, haka ya kaatag, ay andyanan nan galing hén mamipamwang hén tungkol kan Apo Namalyari. ⁹ Ya kaatag ay andyanan nan makħaw ya paniwala ha kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ya kaatag ay andyanan nan kapangyarihan hén mamaalih hén hakit. ¹⁰ Ya kaatag ay andyanan nan kapangyarihan hén manyag kapapaēpapah. Ya kaatag ay andyanan nan galing haka hékaw nakém hén mamipamwang hén an-ipaihip na kanla. Ya kaatag, ay andyanan nan kagalingan hén manimbángan, ta êmén la mamwangan ya pêtéh ya indigalo na, o no ubat kanlan Satanas. Ya kaatag, ay andyanan nan kagalingan hén maghabi ha hino-hino kay na hén ya habi ya a tamo muwang. Haka kanlan kaatag êt, ay andyanan nan pamangintindi, ta êmén la ipamwang ya impahabi na kanlan habaytsi. ¹¹ Mimiha nan Espiritu ni Apo Namalyari ya ampamidigalo hén habayto. Hiay ampam-i kantamon balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hén tsihán galing ha labay nan idin.*

Ya kabooan lawini

¹² Ya lawini tamo ay kabooan hén ulo, mata, bitsih, haka mal-at pon ya pinilalamo. Agyan mal-at ya pinilalamo, ta êmén maboo ya lawini tamo, ay mimihay lawini tamo. Émbayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, haka hikitamoy kal-atan ya pinakalawini na.[†] ¹³ Ta binawtismoan kitamina ha Espiritu ni Apo Namalyari ya mimiha. Kabay nag-in kitamon kalamo ha pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo, Israelita kitamo man, o Griego kitamo, o ipoh kitamo man, o alwan ipoh, ta hinapatan kitamon mimihay Espiritu, yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.

¹⁴ Ya pamilalamo tamon patéh ha Panginoon ay maialimbawa ha mihay lawini, ya mal-at ya pinilalamo, ta êmén ya maboo. ¹⁵ Alimbawa, no habiēn hén bitsih, ya alwa hilan gamét, kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo, ay agyan habiēn lay habayto, ay taganán nakalamo hila ha lawini tamo. ¹⁶ Émbayro etaman no alimbawa ta habiēn hén têkk ya alwa hilan mata, kabay alwa hila kanon kalamo ha lawini tamo, agyan êmbayro ya habiēn la, ay taganán nakalamo hila ha lawini tamo. ¹⁷ No panay tanan mata, ya kabooan hén lawini tamo, ay hino bayto ya panggilam tamо? No panay etaman têkk ya kabooan lawini tamo, ay hino awud ya pandaēp tamо? ¹⁸ Taganán tinalagá ni Apo Namalyari ya kabooan lawini tamo ha mal-at ya pinilamo ta habaytoy kalabayan na. ¹⁹ Ay-êmén maboo ya lawini tamo no ayn mal-at ya pinilalamo? ²⁰ Ha kaptégan, kal-atan ya pinilamo, ta êmén maboo ya lawini tamo.

²¹ Alimbawa ha lawini tamo, ay a na dapat habiēn hén mata tamo ha gamét tamo, ya a hila kailangan. A na etaman dapat habiēn hén ulo tamo ha bitsih tamo, ya a na hila kailangan. ²² Ya êndat tamon alwan maalagá ha

* ^{12:11} Roma 12:6-8. † ^{12:12} Colosas 1:18.

lawini tamo, ay habaytoy taganán kailangan. ²³ Ya an-ihipén tamo, ya alwan maalagá ha lawini tamo, ay habayto ya anhayhayén tamon mangéd. Haka ya an-ikaréng-éy ha lawini tamo, ay antagpénan tamo. ²⁴ Noa, ya mangahampat ha lawini tamo, ay a tamon kailangan hén tagpénan. Binoo ni Apo Namalyari ya lawini tamo, ta êmén madyanan pamandayéw ya kailangan dayéwén. ²⁵ Kabay dapat main pakikimiha ya kabooan lawini tamo. Haka dapat miyahawop hilay pinilalamo. ²⁶ No angkairapan ya miha, ay angkairapan ya balang miha. No andayéwén ya miha, ay dapat mag-in ikahigla hén balang miha ya habayto.

²⁷ Ya labay habién hén habayto, ay hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kabooan hén pinakalawini na, haka ya balang miha kantamo ay kalamo ha pinakalawini na. ²⁸ Kantamon ampaniwala kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hén dyanan kitamon tsí-tsihan galing ya ubat ha Espiritu na. Una, main kantamo ya dinyanan nan galing hén mag-in apostol na. Ikalwa, main kantamo ya dinyanan nan galing hén mag-in mámpamwang hén an-ipaihip na kanla. Ikatlo, ay main kantamo ya dinyanan nan galing hén mag-in máñoro hén habi na. Bayo main êt kantamo ya dinyanan nan galing hén manyag kapapaépapah, haka kaatag ay dinyanan nan galing hén mamaalíh hén hakit. Main kantamo ya dinyanan nan galing hén manawop ha kapareho la. Main kantamo ya dinyanan nan galing hén mamaala, haka main kantamo ya dinyanan nan galing hén maghabi ha kaatag ya habi ya a la muwang.[‡] ²⁹ Hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay alwan kaganawan apostol, alwan kaganawan hén mámpamwang hén an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, alwan kaganawan hén máñoro hén habi na, alwan kaganawan hén main kapangyarihan hén manyag kapapaépapah, ³⁰ alwan kaganawan hén main kapangyarihan hén mamaalíh hén hakit, alwan kaganawan hén main galing hén maghabi ha kaatag ya habi ya a tamu muwang, haka alwan kaganawan hén main galing hén ipamulah ya labay habién hén anhabién la ha habi ya a la muwang. ³¹ Kabay pakikwanan tamoy maalagáy galing ya ikakangéd tamo, haka ya ikakangéd hén kapareho tamo.

Améhén, toroan kataw hén tungkol ha mangéd pon, ha hinoman ya galing ya indin kantamo.

13

Ya pamanlugud

¹ Makapaghabi kitamo man hén habi hén kaatag, haka habi lan anghel, no ayn kitamon panlugud ha kapareho tamo, ay nanad kitamon tonoy ya bat hén ampagtonoy hén ayn labay habién. ² Malyarin main kitamon galing, ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari, hén nanad ha pamipamwang hén an-ipaihip na kantamo. Malyari etaman hén main kitamon pamangintindi ha kaganawan a pon impamwang. Malyari êt hén main kitamon kaganawan kamwangan ya mamwangan lan tawo ya tungkol kan Apo Namalyari. Haka malyari ya main kitamon paniwala ya makhaw ya makapiálih hén tawtgug. Noa, no ayn kitamon pamanlugud ha kapareho tamo, ay ayn pukat ya habayto.* ³ Idigalo tamo man ya kaganawan pibandian tamo ha mangairap, haka paulayan tamo man hén ulamén[†] ya lawini tamo, no ayn kitamon

[‡] **12:28** Efeso 4:11. * **13:2** Mateo 17:20, 21.21; Marcos 11:23. † **13:3** o êmén main kitamon maipaglambung.

pamanlugud ha kapareho tamo, ay a tamo mapakinabangnan ya dinyag tamo.

⁴ No mapanlugud kitamo, ay mapagtêêh kitamo, haka maingaloêñ kitamo. Alwa kitamo maridya, mapaglalang, o mapagmatag-ay. ⁵ No mapanlugud kitamo, ay alwa kitamon mapammusmus, maimot, mahuhulukêñ, o mapag-tanêm hên hakit nakêm. ⁶ No mapanlugud kitamo, ay a tamo an-ikahigla ya karawakan. Noa, an-ikahigla tamoy kaptêgan. ⁷ No mapanlugud kitamo, ay matêêhan tamo ya hinon angkalyari, haka a maalih ya tsiwala tamo ha kapareho tamo, a etaman maalih ya pamangênggan tamon kangêran, haka matagalanan tamo ya hinoman.

⁸ Ya galing ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya nanad ha pamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay main angga. Embayro êt ya galing hên mag-habi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay main anggaan. Haka ya pamipamwang hên tungkol kana, ay main angga etaman. Noa, ya pamanlugud ay ayn angga, ⁹ ta ya kamwangan, ya tungkol kana, haka ya pamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay kulang pon. ¹⁰ Noa, ha pamanlumatêng nan ganap ay maalih ya main pamagkulang.

¹¹ Alimbawa, hên anak kitamo pon, ya ihip, pamangintindi, haka ya habi tamo ay nanad kanlan anak. Noa, gawan toa kitamina, ay inalih tamina ya nanad ha pandaygêñ lan anak. ¹² Embayro êt kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya kamwangan tamo, ya tungkol kan Apo Namalyari amêhêñ, ay kulang pon, nanad ha pamanlêk ha solamin ya naburarég. Noa, lano, lumatêng ya allo, ay mahêlêk tamina hi Apo Namalyari, hên arap-arapan, hên ayn kulang, ta makilala tamo ya, hên nanad ha pagkakilala na kantamo.

¹³ Kabay hata tatlo ay ayn angga. Una, ya paniwala tamo kana, ikalwa ya pamangênggan tamo ha pamag-orong na hên mantan kantamo ha am-paidyahan na ha langit, haka ikatlo, ya pamilulugud tamo. Noa, ya pinaka-mangêñ kanlan habaytoy tatlo ay yabay ya pamilulugud.

14

Ya kaatag pon ya tungkol ha an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari

¹ Mangêñ ya pakikwanan tamon mag-in malugud. Pakaêngganan tamo êt ya an-idigalo nan Espiritu ni Apo Namalyari, lalon-laloy na, ya galing hên mamipamwang hên an-ipaihip na kantamo. ² No ampaghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay hi Apo Namalyarin bêngat ya kahabi tamo, gawan ayn kaatag ya makamulah ha anhabîen tamo ha kapangyarihan hên Espiritu na. ³ Noa, no mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mag-in nananiêñ ya paniwala lan ampanggilam, maaralan hila, haka mahawpan hila hên magtêêh ha kairapan. ⁴ No ampaghabi kitamo ha habi, ya a tamo muwang, ay sarili tamon paniwalan bêngat ya ampataniêñ tamo. Noa, no mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mapataniêñ ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. ⁵ Labay ko dayin makapaghabi kitamon kaganawan ha habi, ya a tamo muwang. Noa, mangêñ pon ya mamipamwang kitamo hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo. Gawan maalagá pon ya habayto, kanan maghabi kitamo ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, maliban ha main mamipamulah hên anhabîen tamo, ta êmén mapataniêñ ya paniwala lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon.

⁶ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no alimbawa ta maniraw ko bahên, ta maghabi ha habi, ya a tamo muwang, ay a yon mapakinabangnan ya habayto. Noa, no mamitoro ko hên habi ni Apo Namalyari, o mamipamwang kamoyu hên an-ipaihip na kangko, ay mahawpan kaw. ⁷ Embayro êt ha bulongudyong o ha gitara man ya antsig-tsigê, ya alwan usto ya pangatono, ay hinoy mapakinabangnan tamo, no a tamo maintindihan ya habayto! ⁸ Haka nanad etaman ha tambuyok ya ampatonoyén, no umpisan labanan, no alwan usto ya tonoy, ay ayn makapaglêan hên makilaban! ⁹ Embayro etaman ya pamaghabi tamo ha habi ya a tamo muwang, ay ayn makamulah hên anhabiên tamo, haka ayn bayton kapukatan ya habi tamo. ¹⁰ Mal-at ya habi bayri ha luta, haka ya balang miha ay main labay habiên. ¹¹ Noa, no a tamo angkaintindihan ya anhabiên hên kababi tamo, ay pareho kitamo hên a mapikakaintindi nanad kitamon dayuhan, ya ubat ha marayo ya bansa. ¹² Gawan ha labay-labay yon digaloan kaw nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya una ya dapat yon pakikwanan, ay mapataniêh ya paniwala hên balang miha kamoyun patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon.

¹³ Ha êmbayro, ay hikitamo ya ampaghabi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang, ay kailangan manalangin kitamo etaman, ya maipamwang tamo dayi ya anhabiên tamo. ¹⁴ Ta no ampanalangin kitamo ha habi ya a tamo muwang, ay ampanalangin ya espiritu tamo, noa, a mapakinabangnan hên ihip tamo ya panalangin tamo. ¹⁵ Hino bayto ya dapat tamon daygên? Ya daygên tamo ay manalangin kitamo, haka magkanta kitamo ha espiritu tamo ha kaatag ya habi. Dapat kitamo êt hên manalangin, haka magkanta ha mantêg habi tamo, hên gamitên ya ihip tamo. ¹⁶ Ha pagpahalamat tamon panalangin kan Apo Namalyari, ha kaatag ya habi, ayn makapaghabin, "Amen." gawan a la angkaintindihan ya anhabiên hên espiritu tamo. ¹⁷ Agyan ampaghahalamat kitamo ha kaatag ya habi, ay habayto ay a mapakinabangnan hên kapareho tamo, ha patmataniêh hên paniwala la no a la angkaintindihan.

¹⁸ Ampahalamatan ko hi Apo Namalyari, ta ampakapaghabi ko ha habi, ya a ko muwang, hên igit kamoyun kaganawan. ¹⁹ Noa, ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon, ay mangêd pon, ya maghabi kitamon li-limay habi ya angkaintindihan, ya makab-in aral, kanan libo-liboy habi ya a angkaintindihan. ²⁰ Patêl ko ha Panginoon, ha tungkol di, ay paan kaw mag-in kaihip hên anak. Malyari yon tuwarêñ ya anak, ya ayn muwang ha karawakan. Noa, ya pamanghihip yon tungkol di, ay dapat mag-in nanad ihip lan manakêm. ²¹ Émén ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, "Mamiutoh akon tawo ya ubat ha kaatag ya bansa, ya ampaghabi hên kaatag ya habi, ta émén manggilam hilay Israelita. Noa, agyan iutoh ko hilay maghabi kanla ha kaatag ya habi, ay a hila manggilam."* ²² Di ha kahulatan ay mamwangan tamo ya galing hên maghabi ha habi, ya a tamo muwang, ay indin ni Apo Namalyari émén mamwangan lan a pon ampaniwala kana, ya kapangyarihan na. Noa, ya galing hên mamipamwang hên an-ipaihip na kantamo, ay para mapataniêh ya paniwala tamon ampaniwala na.

²³ Kabay ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon, ay dapat main mamipamulah hên anhabiên tamo ha habi ya a tamo muwang. Ta kayno main maniraw, ya main kalamoy a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo,

* ^{14:21} Isaías 28:11-12.

haka no ayn mamipamulah, ta bat kitamon mipaghabi ha habi ya a tamo muwang, ay habiên la tana ya murit kitamo.²⁴ Noa, no ha pami-tsi-tsipon tamo, ay an-ipamwang tamo ha mantêg habi tamo ya an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ay mamwangan lan habaytoy naniraw ya makasalanan hila.²⁵ Mahawangan bayto ya kaihipan la, haka hila mandoko hên kikwan patawad ha nadyag lay kasalanan, haka la simbaên hi Apo Namalyari, ya wanla, "Pêtêg awud, hi Apo Namalyari ay atsi di hên kalamo yo."

Dapat alwan magulo ya pami-tsi-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

²⁶ Patêl ko ha Panginoon, labay kon habiên, ya no mi-tsi-tsipon kitamo hên magsimba kan Apo Namalyari, ay dapat ya kaganawan dyag tamo, ay matanîêh hên paniwala lan angkapi-tsi-tsipon. Main magkanta, main manoro, main mâmipamwang hên habi ni Apo Namalyari, main maghabi ha habi, ya a tamo muwang, haka main etaman mamipamulah hên hinabi lan habayto.²⁷ No main maghabi ha habi ya a na muwang, ay hukad ya lowa o tatlo ya mibanoh, haka kailangan main mamipamulah hên hinabi lan habayto.²⁸ No ayn bayro ya mamipamulah hên hinabi la, ay paan hilan maghabi ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon, ta maghabi hila tana kan Apo Namalyari ha nakêm la.²⁹ Tungkol etaman kanlan mâmipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, ay lowa o tatlo etaman ya mibanoh, ta dapat manimbângan lan kaatag ya nagilam la, no ubat kan Apo Namalyari, ya habayto o alwa.³⁰ No main kaatag pon ya main labay hên ipamwang, ya ubat etaman kan Apo Namalyari, kaban ampaghabi ya miha, ay dapat tunggên pon ya hatoy ampaghabi, ta êmén ya makahabi ya miha.³¹ Hikitamo ya angkapi-tsi-tsipon ay maubuh hên malyarin miha-mihan mamipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kantamo, ta êmén maubuh kitamon matoroan, ta êmén mapataniêh ya paniwala tamo.³² Hila man ya mâmipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, ya dinyanan nan dapat habiên, ay kailangan mibabanoh hên mag-habi.³³ Taganán a na labay ya main gulo ha pami-tsi-tsipon tamon patêl ha Panginoon.

Ya dapat ugaliên di, ay nanad ha andaygên ha balang pami-tsi-tsipon lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.³⁴ Kailangan patêkbék hilay babayi. Bawal kanlan maghabi ha pami-tsi-tsipon, ta nakahulat ha Kautuhan naêh hên Israelita, ya bawal kanlan babayi hên mamaala.³⁵ No main hilan labay mamwangan, ay dapat kotangên lay ahawa la, no lumatêng hila ha bali la. Kaparêng-êy hên maghabi ya babayi ha lalêng pagtsiponan ha oras hên pamagsimba.

³⁶ Yarin ubat kamoyu ya habi ni Apo Namalyari? O êndat yon hikaw bêngat ya ampakamwang hên tungkol kan Apo Namalyari?³⁷ Hinoman ya ampangihip, ya hila ay mâmipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hinoman ya ampangihip ya hila ay an-akayêh hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay dapat lan balayêh ya habaytsi ya hulat ko kamoyu, ay pêtêg ya utoh ni Apo Namalyari.³⁸ Ya a ampamansin hên habaytsi, ay alwa yon pansinêh.

³⁹ Kabay, patêl ha Panginoon, hangarêh yo ya mag-in mâmipamwang hên an-ipaihip ni Apo Namalyari kamoyu, noa, paan yo hilan bawalêh ya ampaghabi ha kaatag ya habi, ya a tamo muwang.⁴⁰ Dapat hêpat haka ayn gulo ya kaganawan dyag yo ha pami-tsi-tsipon yo.

15

Ya panga-biyay oman ni Apo Jesu-Cristo

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, amêhén, ay an-ipaihip ko kamoyu ya Mangéd ya Habi ya impamwang ko kamoyu, ya ginilam yo, ya ampaniwal-an yoy na. ² Habaytsi ya Mangéd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya impamwang ko kamoyu, ay makapiligtas kantamo ha parusa, no ihundo tamoy mantêg ya paniwala tamo.

³ Habaytsi ya intoro ko kamoyu, ya impamwang kangko, ay maalagá ha kaganawan intoro ko. Yabay ya, hi Apo Jesu-Cristo ay natsi ta êmén mapatawad ya kasalanan tamo. Nalyari ya habayto hên nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.* ⁴ In-ilbêng hi Apo Jesu-Cristo, haka ha ikatlon allo, ay biniyay yan oman hên nanad ha nakahulat etaman ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.† ⁵ Nagpahlék ya kan Pedro, bayo nagpahlék ya etaman kanlan kaatag ya tagahonol na, hên kalamo la hi Pedro.‡ ⁶ Bayo nagpahlék ya etaman ha maigit pon ha liman gatoh ya patêl ha Panginoon ya naka-tsipon. Mal-at kanla, ay angkabiyay pon. Noa, ya kaatag kanla ay nunay na ha ikalwan biyay. ⁷ Nagpahlék ya êt kan Santiago, bayo nagpahlék yay na êt oman kanlan apostol na, hên naka-tsipon hilangan.

⁸ Hiko etaman, ay pinagpahlékan nay na êt ha katatawlian, hên a ko an-ihipén.§ ⁹ Anhabién koy habaytsi ta ha kaganawan apostol, ay hikoy pinaka-maaypa, haka a ko dayin baégén apostol gawan pinairapan ko hilay ampaniwalan kan Apo Jesu-Cristo.* ¹⁰ Embayro man, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay hikoy nag-in apostol. A nahayang ya ingalo na kangko. Ta gawan habaytoy ingalo na, ay nagpagal ako hên igit pon kanlan kaatag ya apostol, ha pamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo gawan ha ingalo na kangko, alwan gawan ha sarili kon hêkaw. ¹¹ Ubat kanla man o ubat kangko, ay pareho kay hên ampamipamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya pinaniwal-an yo.

Ya tungkol ha pangoman pangabiyay lan natsi

¹² Amêhén, gawan ha an-ipamwang ya hi Cristoy biniyay oman, ay dapat ayn kantamon maghabin a biyayén oman ya hilay natsi. ¹³ Ta no a hila biyayén oman, ay labay habiéen, a biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Ta no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay ayn kay hên ipamwang kamoyu, haka ayn kaw hên paniwal-an. ¹⁵ No a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay ampaglaram kay hên tungkol kan Apo Namalyari, ta hinabi naén ya biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo. Noa, no pêtêg ya a biyayén oman ya hilay natsi, ay a na bayto biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁶ Ta no a biyayén ya hilay natsi, ay a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁷ Haka no a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay alwan pêtêg ya paniwala tamo, haka a kitamo bayto pinatawad ha kasalanan tamo. ¹⁸ No a ya biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ay labay habiéen a pinatawad ya kasalanan lan natsi ya naniwala kana, ta nipalako hila ha impiyerno. ¹⁹ No ya pamangénggan tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay para din bat ha biyay tamo ha luta, ay taganán ayn kapaingalo no alwan hikitamo.

* ^{15:3} Isaias 53:5-12. † ^{15:4} Awit 16:8-10; Mateo 12:40; Dyag 2:24-32. ‡ ^{15:5} Mateo 28:16-17; Marcos 16:14; Lucas 24:34,36; Juan 20:19. § ^{15:8} Dyag 9:3-6. * ^{15:9} Dyag 8:3.

²⁰ Noa, ha kaptêgan, ay biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang tamo ya biyayên oman ya hilay natsi. ²¹ No ay-êmên nagkamain hên kamatsan gawan kan Adan, ya unan tawo, ay êmbayro êt ya pangabiyay oman, ay gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya nag-in tawo. ²² Kaganawan tamo ay matsi gawan kan Adan. Êmbayro êt, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay mabiyay kitamon oman. ²³ Noa, tsî-tsihan biyayên oman. Nuna hi Apo Jesu-Cristo. Haka ha pag-orong na di, ay biyayên nay nagpalokop kana, ²⁴ bayo lumatêng baytoy anggaan, hên idin nay na kan Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya tungkulon nan mamaala panga-ubat nan hambutêñ ya kaganawan kapatsi na, ya hilay ampamaala, haka hilay main kapangyarihan. ²⁵ Ta taganán, kailangan hên mamaala hi Apo Jesu-Cristo angga ha mahambut ya balang kapatsi na.[†] ²⁶ Ya tawlin kapatsi, ya hambutêñ na, ay kamatsan, ²⁷ ta êmên ya di ya nakahulat ha Kahulatan[‡] ni Apo Namalyari, “Impahuko kana ni Apo Namalyari ya kaganawan ya dinyag.” Muwang tamo ya a na impahuko ni Apo Namalyari ya sarili na kan Apo Jesu-Cristo, gawan impahuko nan bat kan Apo Jesu-Cristo ya kaganawan ya dinyag na. ²⁸ Noa, no naubuh hên impahuko ya balang hino kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari, ay hi Apo Jesu-Cristo man, ay paihuko ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya namahuko hên balang hino kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên hi Apo Namalyari ya taganán mamaala ha balang hino.

²⁹ Orongên tamon ihipêñ ya main taganán pangabiyay oman. Hila man ya ampabawtismo hên oman para kanlan natsi ya a pon binawtismoan, ay ampamaptêg, hên ampaniwala hila ha pangabiyay oman. ³⁰ Yarin bat kay panay hên paipasubo ha kairapan, no a hila biyayên oman ya hilay natsi! ³¹ Allo-allo, pérad ako ta dayin natsi. Anhabien koy habayto ta hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-ipagmahlay ko, hên gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon tamo. ³² Main taganán pangabiyay oman. Kabay di ha balayan Efeso, ay matéêh koy kapalimoy pamakihubak, ya nanad ha pamanlumaban ha ayop ya makamatsi. No ayn pangabiyay oman, ay a kina dayin lumaban ta honolên ko tanay hata kahabian, ya wana, “Magpakapda kitaminan mangan, haka minêm ta ayn kitamon maëngganan ya ubat kan Apo Namalyari.”[§]

³³ Paan yon lokoén ya sarili yo ta pêtêg ya habaytsi ya humonol ya kahabian ya wana, “No makilamo kitamo kanlan mapanyag karawakan, ay manwad kitamo kanla.” ³⁴ Magpakatino kaw, haka talibatokan yoy karawakan. Ya kaatag kamoyu, ay alwan pêtêg ya pamakakilala kan Apo Namalyari, haka habaytoy dapat yon ikarêng-êy.

Ya mag-in lawini tamo ha pangabiyay hên oman

³⁵ Main mangotâng ya wanla, “Ay-êmên nan biyayên oman ni Apo Namalyari ya hilay natsi? Ay-êmên ya lawini tamo bayto?” ³⁶ Paan kitamon mag-in ayn minuwang. Nanad êt bêngat hên but-o hên tanaman ya kailangan hên itanêm ha luta bayo ya mabiyay oman. ³⁷ Ya an-itanêm tamo ay but-o. Noa, no tumubo yay na ay alwa yay nan but-o, ta mag-in tanaman yay na. ³⁸ Noa, atsi kan Apo Namalyari no hinoy mag-in lawini hên hino-hinon but-o. ³⁹ Alwan pare-parehoy laman hên dinyag na. Mihay laman tamo. Mihay

[†] 15:25 Awit 110:1. [‡] 15:27 Awit 8:6. [§] 15:32 Isaias 22:13.

laman hēn kēnan lanêm. Miha ya laman hēn manok lalê haka ya kaatag pon ya ayop.

⁴⁰ Main dinyag ya panluta haka main etaman dinyag ya panlangit. Mihay kahampatan hēn dinyag ya panluta, haka kaatag ya kahampatan hēn dinyag ya panlangit. ⁴¹ Mihay kahampatan hēn hēnag allo, haka kaatag ya kahampatan hēn hēnag hēn buwan. Miha pon êt ya kahampatan hēn hēnag hēn bêtêwên. Haka hilay bêtêwên ay tsi-tsihan kahampatan hēn hēnag.

⁴² Embayro etaman ya lawini tamo amêhêñ, ay alwan pareho ha lawini lan biyayêñ oman ni Apo Namalyari, ta ya bangkay ya an-iilbêng ay anggumata. Noa, ya lawini ya biyayêñ oman ay ahina hēn gumata. ⁴³ Ya bangkay ya an-iilbêng ay alwan mangahampat haka ayn hilan alagá. Noa, ya lawini ya biyayêñ oman, ay mag-in mahampat haka makhaw. ⁴⁴ Ya in-iilbêng ay lawini ya panluta. Noa, ya lawini ya biyayêñ oman, ay mag-in lawini ya panlangit. Gawan main lawini ya panluta, ay main etaman lawini ya panlangit. ⁴⁵ Ta nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Ya unan tawo ya dinyag, ay hi Adan, ya biniyay ni Apo Namalyari hēn dinyanan hēn kaêlwa.” Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay dinyanan hēn Espiritu ni Apo Namalyari hēn lawini ya panlangit. Hi Apo Jesu-Cristo ya mam-in biyay ya panlangit.* ⁴⁶ Munay lawini ya panluta, bayo lanoy na ya lawini ya panlangit. ⁴⁷ Hi Adan, ya unan tawo, ay ubat ha luta, ta luta ya ginamit ni Apo Namalyari ha pamanyag kana. Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ya maialimbawa ha ikalwan Adan, ay taga-langit. ⁴⁸ Hikitamoy kaapo-apoan ni Adan, ay panluta ya lawini tamo. Noa, hilay makapikilako lano ha langit, ay mag-in panlangit, hēn nanad kan Apo Jesu-Cristo ya taga-langit. ⁴⁹ No ay-êmêñ kitamoy nanad kan Adan amêhêñ, ay êmêñ bayro etaman ay mag-in kitamo hēn nanad kan Apo Jesu-Cristo lano.

⁵⁰ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hata lawini tamo, ya main laman haka daya ay alwan panlangit. Ta hata lawini ya main anggaan, ay a makapakiatag ha biyay ya ayn anggaan. ⁵¹ Pakagilamêñ yo ya habaytsi ya kapapaêpapah ya impamwang ni Apo Namalyari: Pag-orong ni Apo Jesu-Cristo, ay main yan malatêng ya angkabiyay di ha luta. Hila, haka hilay nunan natsi, ay bayoêñ na ngan. ⁵² Namakonkaynaman, ha mihay karêrêpan mata, ha tonoy hēn tambuyok, ay omanêñ biyayêñ ya hilay natsi, ta hilay dyanan hēn lawini ya ahina matsi hēn angga-angga.† ⁵³ Ta tinalagá ni Apo Namalyari ya hata lawini tamo, ya main kamatsan haka anggumata, ay hagilyan hēn lawini ya ayn kamatsan ya ahina gumata. ⁵⁴ Kabay, no nahagilyan ya main kamatsan, hēn ayn kamatsan, ay matupad ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “Nahambut ya kamatsan kabay taganán ayn nanan kamatsan!”‡ ⁵⁵ “Taganán ayn nanan panambut ya kamatsan! Taganán ayn nanan kapangyarihan ya kamatsan hēn mamatsi!”§ ⁵⁶ Makamatsi ya pamanyag hēn kasalanan, haka no nahambut kitamon kasalanan, ay nalyari ya habayto, gawan ha pamanyag tamo hēn bawal ha Kautuhan ni Apo Namalyari. ⁵⁷ Noa, magpahalamat kitamo kan Apo Namalyari, ya ampam-i kantamo hēn panambut ha kasalanan gawan kan Panginoon tamon Jesu-Cristo.

⁵⁸ Kabay, anlugarûñ kon patêl ha Panginoon, pakatalanêñ yoy paniwala yo kana, hēn paan paamuyot ha kaatag ya toro. Panay kaw magpakahipêg

* ^{15:45} Genesis 2:7. † ^{15:52} 1 Tesalonica 4:15-17. ‡ ^{15:54} Isaías 25:8. § ^{15:55} Oseas 13:14 (LXX).

ha pamaghuyo yo kana, ta muwang yoy na, ya pamagpagal yo kana, ay a mahayang.

16

Ya tungkol ha pamanipon, hēn idigalo kanlan mangairap ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

¹ Amêhén, patêl ko ha Panginoon, ipalinaw ko kamoyu ya tungkol ha pamanipon yon ihawop yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, ya atsi ha Jerusalem ha probinsyan Judea, ay kailangan yon daygēn hēn nanad ha hinabi ko kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Galacia.* ² Balang unan allo ha parominggo, ay dapat mangil-an ya balang miha kamoyu hēn hatoy agyu na. Bayo, tsiponéy yoy habayto, ta êmén ahina kailangan hēn manipon, no atsi kina bahén. ³ Ha paglatêng ko bahén, ay ipagtan ko kanlan napili yo, ya natsipon yoy ihawop yo kanlan atsi bayro ha Jerusalem. Ihulat ko êt ya ipahlêk la bayro, ya main hilan karapatan hēn mantan hēn hawop yo. ⁴ No alimbawa ta kailangan hēn hikoy mantan hēn habayto ha Jerusalem, ay pakilako ko hila.

Ya pamaglêan ni apostol Pablo hēn lumagay

⁵ Maniraw ko bahén kamoyu ha balayan Corinto panga-ubat ko ha probinsyan Macedonia, ta tinalagá kon bayro kon magdann.† ⁶ Labay kon magbuyot bahén, kayno angga ha makalabah ya panaon hēn kēbêl, ta êmén ko pahawop kamoyu ha humonol ya pamanlumagay ko ha ayri man ya lakwén ko. ⁷ A ko labay hēn magdann bêngat bahén, ta labay kon magbuyot bahén, no kalabayán hēn Panginoon.

⁸ Maglaêh ko bayri ha Efeso angga ha Pistan Pentecostes.‡ ⁹ Bayri ko pon, gawan mal-at ya mabay hēn manggilam hēn toro ko. Main etaman mal-at ya anhumalanghang kangko.§

¹⁰ Ha pamanlumatêng na bahén ni Timoteo, ay pakilamoan yo yan mangéd, ta êmén ya a manyagah, ta hiyay kapareho kon ampaghuyo ha Panginoon.* ¹¹ Paan yo yan musmusén, noa, galangén yo ya, haka dapat hawpan yo ya, ta êmén mahigla ya pag-orong na di, ta an-êngganan naén yan kapareho kon tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.

¹² Amêhén, patêl ko ha Panginoon, ya tungkol etaman kan Apolos, ay pinakikwanan kon impapakahabi kana ya maniraw ya bahén, hēn kalamo lan patêl, noa, a na labay amêhén, ta lano tana kano no maarap na.

Tawlin habi

¹³ Pakaillag kaw. Magpaketaniêh kaw ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Patanihêh yoy ihip yo haka pakhawén yoy nakêm yo. ¹⁴ Dapat main pamanlugud ya hinoman ya andaygén yo.

¹⁵ Patêl ko ha Panginoon, muwang yo hilay atsi ha bali† ni Estefanas, ya nunan naniwala kan Apo Jesu-Cristo bahén ha Acaya, ya probinsya yo, ay ampaghuyoy na kan Apo Namalyari ha panawop kanlan kapareho tamon pinili na hēn mag-in kana. Ampakihabi ko kamoyu ya ¹⁶ palokop kaw kanlan nanad kanla, haka kanlan kapareho lan ampaghugal ha pamaghuyo kan Apo Namalyari.

* **16:1** Roma 15:25, 26. † **16:5** Dyag 19:21. ‡ **16:8** Levitico 23:15-21; Deuteronomio 16:9-11.

§ **16:9** Dyag 19:8-10. * **16:10** 1 Corinto 4:17. † **16:15** 1 Corinto 1:16.

¹⁷ An-ikahigla ko ya pamanlumatêng bayri, lan Estefanas, Fortunato, haka Acaico, gawan andaygên lay a yo madyag, gawan a kitamo napilalamo.
¹⁸ Hilay namahigla kangko, hêñ nanad ha pamahigla la kamoyu. Dambien yo hilan mangêd ya hilay tawo ya nanad kanla.

¹⁹ Angkumustaêñ la kaw hêñ patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon di ha probinsyan Asia. Angkumustaêñ la kaw hêñ boon nakêm hi Aquila, hi Priscila, haka hilay patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha bali la.[‡]

²⁰ Angkumustaêñ kaw êt hêñ patêl ha Panginoon bayri.
Mikukumusta kaw, ta êmén ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hêñ nanad patêl ha Panginoon.

²¹ Hiko hi Pablo ya ampanulat hêñ habaytsi.

²² Parusaan dayi ni Apo Namalyari hilay ayn pamanlugud ha Panginoon. Marana tha! O Panginoon naêñ, dayi tampol kan lumatêng.

²³ Ingalwan na kaw dayi ni Panginoon Jesus.

²⁴ Anlugarûn kataw ya kaganawan gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

[‡] **16:19** Dyag 18:2.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Corinto

Paunan habi

Ha unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, ay hinabyanan na hila gawan ayn hilan pamikakasundo, haka gawan ha main hilan kaatag pon ya andaygên ya alwan mangêd. Hiniraw na hila êt (2 Corinto 2:1; 12:14; 13:1-2) noa, a hila êt nanggilam, kabay hadyay lungkot na hên nag-orong ya ha balayan Efeso.

Nanoro ya ha balayan Troas bayo ha probinsyan Macedonia, haka bayro nan natupa hi Tito ya ubat ha balayan Corinto. Hadyay higla ni apostol Pablo hên namwangan na kan Tito ya naghêhê hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Corinto, haka ayn hilay nan hakit nakêm kan apostol Pablo (2 Corinto 7:5-7).

Di ha ikalwan hulat na kanla, ya hinulat na hên atsi ya ha probinsyan Macedonia, ay hinulat na no awta hinabyanan na hila hên haton main ungno kanlan angkapi-tsi-tsipon ya nanalanghang kana. Hinabyanan na hila ha unan hulat na kanla, hên alwan ha pahakitan ya nakêm la noa, êmên ipamwang kanla no ay-êmên kahlay ya pamanlugud na kanla. An-ipahlék na di ha ikalwan hulat kanla ya labay nan makipagkahundo kanla. Habaytsi ya humonol êt ya laman hên hata hulat na:

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-11

Ya an-ihipên ni apostol Pablo hên tungkol kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Corinto haka hên tungkol ha pamimiyay na haka ya an-itoro na 1:12-7:16

Ya utoh ni apostol Pablo hên tungkol ha pamanipon hên ihawop kanlan ampaniwala ha Jerusalem 8:1-9:15

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulon na ha pangaapostol na 10:1-13:10
Tawlin habi 13:11-13

¹ Hiko hi Pablo ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in apostol ni Apo Jesu-Cristo. Kalamo ko di hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala.

Ampanulat ako hên habaytsi kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto haka kamoyu ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha boon probinsyan Acaya.

² An-ihalangin naen kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatêkbékan, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Pamahalamat ni apostol Pablo ha pamitalaba ni Apo Namalyari kana

³ Purién tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Hiyay pinangubatan hên ingalo haka pamitalaba ya ayn kapantag.

⁴ Antalabaen na kitamo ha kaganawan kairapan tamo, ta êmên makatalaba kitamo êt hên kaatag, hên nanad ha pamitalaba na kantamo. ⁵ No ay-êmên ya hadyay pamairap kannaen, gawan ha pamakimihha naen kan Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamitalaba na kannaen. ⁶ Ya hadyay kairapan ya andanasen naen haka ya pamairap kannaen ha pamanoro hên habi ni Apo Namalyari, ay ha ikakangêd haka ha ikaligtas yo. Ha pamitalaba na

kannaêñ ni Apo Namalyari, ay makapaytalaba kay etaman kamoyu, ta êmên yo matêêh ha parehon pamairap ya ampagtêêhan naêñ. ⁷ Angkasigurado naêñ ya ihundo yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ta muwang naêñ no pairapan kaw man, hêñ nanad kannaêñ, ay talabaêñ na kaw etaman ni Apo Namalyari, hêñ nanad ha pamaytalaba na kannaêñ.

⁸ Patêl ha Panginoon, labay naêñ hêñ mamwangan yoy hadyay pamairap kannaêñ, hêñ atsi kay ha probinsyan Asia. Êndat naêñ no matsu kay, ta pêrad tanan a naêñ matêêh ya habayto. ⁹ Taganán êndat naêñ no nilumatêng ya anggaan biyay naêñ. Nalyari ya habayto ta êmên kay a pahimala ha kagalingan naêñ, noa, kan Apo Namalyari bat, ya ampam-in biyay kanlan natsi. ¹⁰ Hiyay namiligtas kannaêñ ha kamatsan, haka hiya pon êt ya ampamiligtas kannaêñ. Angkasigurado naêñ ya iligtas na kay ha kaganawan ya mamatsi kannaêñ. ¹¹ Ihundo yo dayi ya pangipanalangin yo kannaêñ, ta êmên mal-at ya magpahalamat kan Apo Namalyari gawan ha pamakibat na hêñ pangipanalangin kannaêñ hêñ kal-atan.

No pata aya pon nakahiraw kanla hi apostol Pablo

¹² An-ipagmahlay naêñ, ya malinis ya konsinsya naêñ ta ayn pagbabara, haka panay main kaptêgan ya dinyag haka hinabi naêñ ha balang miha, lalon-laloy na kamoyu. Habaytoy alwan gawan ha sarili naêñ kamwangan, noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. ¹³⁻¹⁴ Ta ya an-ihulat naêñ kamoyu, ay ayn kaatag no alwan ya agyu yon bahaêñ haka maintindihan. Amêhêñ ay a yo pon mantêg hêñ angkaintindihan ya ugali naêñ, noa, dayi maintindihan yoy nan mangêd, ta êmên ha pamag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ay maipagmahlay yo kay haka maipagmahlay naêñ kaw etaman.

¹⁵ Gawan angkasigurado ko ya an-ipagmahlay yo kay, ay naihipan ko hêñ haton una ya hirawêñ kataw bahêñ hêñ katalwa, ta êmên katalwa kataw mapahigla. ¹⁶ Naihipan kon magdann ako bahêñ ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, haka ha pamag-orong hêñ ubat di, ay magdann kina êt dayi bahêñ, ta pahawop ako ha kailangan ko ha pamanlumagay ko ha probinsyan Judea. ¹⁷ Gawan ha a ko nagdann bahêñ ha pamaniraw ko di ha probinsyan Macedonia, ay kayno êndat yon bat ampangoman ya ihip ko, hêñ nanad kanlan ayn limo kan Apo Namalyari ya bat hêñ maghabi hêñ awo hêñ a la tuparêñ. ¹⁸ Tapat hi Apo Namalyari, haka tapat kay etaman. A kay ampaglaram. ¹⁹ Taganán a ya balingbing hi Apo Jesu-Cristo, ya anak ni Apo Namalyari, ya impamwang naêñ ni Silvano haka hi Timoteo kamoyu, ta panay nan antuparêñ ya pangako na. ²⁰ Hi Apo Jesu-Cristo ay nanupad hêñ balang impangako ni Apo Namalyari, kabay ampakapaghabi kitamo hêñ “Amen” ya labay habiêñ “taganán pêtêg ya habayto” no puriêñ tamo hi Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo! ²¹ Hi Apo Namalyari ya ampamataniêh hêñ paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, haka hiya ya namili kantamo hêñ maghuyo kana. ²² Hiya êt ya namahapat kantamo hêñ Espiritu na, ya nanad tatak, ya pamaptêg ya kana kitamo. Haka gawan ampaidi ya kantamo ya Espiritu na, ay angkasigurado tamo ya tuparêñ nay kaganawan impangako na kantamo.

²³ A ko pon naniraw bahêñ kamoyu ha Corinto amêhêñ, ta êmên ko a makapaghabi hêñ ikahakit hêñ nakêm yo. Muwang ni Apo Namalyari ya pêtêg ya an-ihulat ko, ta muwang nay laman hêñ nakêm ko! ²⁴ Alwan ha

labay naêñ hêñ mamiutoh kamoyu no hino ya dapat yon paniwal-an, ta muwang naêñ ya nakataniêh kaw na ha paniwala. Ya labay naêñ bat, ay hawpan kaw, ta êmén kaw mag-in mahigla ha pamimiyay yo ya hêpat ha mantêg ya pamanhumonol kan Apo Jesu-Cristo.

2

¹ Kabay naihipan ko ya a ko pon maniraw kamoyu bahêñ ta êmén a kataw mahabyanan oman hêñ makabalagêhbêg nakêm yo. ² Ta no palungkutêñ koy nakêm yo, ay hino pon bayto ya mamahiglan nakêm ko! Ayn! ³ Kabay indiretsa koy pamanulat ko kamoyu bayro ha mihay hulat, ta êmén ha pa-maniraw ko bahêñ, ay maayos ya pamimiyay yo, haka a yo ko palungkutêñ, noa, hikaw dayi ya mamahigla kangko. Ta sigurado ko ya ikahigla yo etaman, ya ikahigla ko. ⁴ Hêñ haton hinabyanan kataw bahêñ ha hulat ko kamoyu, ay pêrad tanan a ko matêeh ya nakêm ko ya namalagêhbêg haka haday pamanangih ko. Hinulatan kataw alwan ha mamalungkot kamoyu, noa, êmén ipamwang kamoyu no ay-êmén kahlay ya pamanlugud ko kamoyu.

Dapat patawarêñ ya habaytoy patêl ha Panginoon ya nanyag kasalanan

⁵ Amêhêñ, tungkol kanan habain ya nanyag kasalanan, ya namalungkot kangko, ay alwan hikon bat ya dinyanan nan kalungkutan, noa, namalungkot ya êt ha balang miha kamoyu o pêrad tanan balang miha kamoyu ta a ko labay pakahlayêñ ya dinyag na. ⁶ Hukad anay pamarala yo kana. ⁷ Gawan naghêhê yay na, ay patawarêñ yo ya etaman, haka talabaêñ yo ya, ta êmén ya a mantêg mahiraan nakêm. ⁸ Kabay an-ipapakahabi ko kamoyu ya ipahlêk yo kana, ya hiyay taganán anlugarêñ yo pon. ⁹ Hinulatan kataw êt hêñ hato, ta êmén ko mamwangan no mahonol kaw ha balang in-utoh ko kamoyu. ¹⁰ No patawarêñ yoy ampakikwan patawad, ay patawarêñ ko ya etaman no main yan dinyag ya dapat kon patawarêñ. Daygên koy habayto ha ikakangêd yo ha arapan ni Apo Jesu-Cristo, ¹¹ ta êmén kitamo a mahambut ni Satanas no a kitamo mamatawad. Gawan taganán muwang tamina ya karawakan ya labay nan daygên kantamo ni Satanas.

Nanyagah hi apostol Pablo atsi ya ha balayan Troas

¹² Hêñ nilumatêng ako ha balayan Troas, ta êmén ipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay in-il-an awud hêñ Panginoon ya nakêm la bayro, ta mal-at ya nanggilam ha toro ko. ¹³ Noa, niyumagah ako êt ta a ko natapol bayro hi Tito, ya patêl ko ha Panginoon. Kabay nagpamwang kina hêñ nagtagloh ha probinsyan Macedonia.

Pamanambut gawan kan Apo Jesu-Cristo

¹⁴ Noa, halamat kan Apo Namalyari, ta gawan ha pamakimiha naêñ kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ilamo na kay ya ampanoro ha pamanambut na. Ha panoro naêñ, ay ampiabot ha boon luta ya kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya nanad ha pabango ya anhumngaw. ¹⁵ Gawan ha panoro naêñ hêñ tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hêñ pabango ya ampamahigla kan Apo Namalyari haka ya angkaraêp lan main kaligtasan, haka hilay mipalako ha impiyerno. ¹⁶ Kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hêñ pabango, ta hilay dyanan hêñ biyay ya ayn angga. Noa, kanlan a ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kay hêñ anggumata, ta hila ay mipalako ha impiyerno. No alwan ha hawop hêñ Espiritu ni

Apo Namalyari, ay ayn makapitoro hên Mangangêd ya Habi! ¹⁷ Ta hikay ya taganán in-utoh ni Apo Namalyari, haka gawan ha pamakimiha naén kan Apo Jesu-Cristo, ay boon nakêm naén ipamwang ya Mangêd ya Habi ha arapan ni Apo Namalyari. Alwa kay nanad hên kaatag ya ampagkaperaan bat ya habi na.

3

Ya bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kantamo

¹ Kayno êndat yon andayêwên naén ya sarili naén oman. Yarin kailangan naén ya hulat ya ubat ha kaatag ta êmén yo kay paniwal-an! Yarin kailangan naén ya hulat ya ubat kamoyu ya ipahlék ha kaatag ta êmén kay paniwal-an! ² Hikaw tana ya nanad pinakahulat naén ta êmén kay paniwal-an, gawan mahélék hên kaatag, no ay-êmén binayo ya biyay yo gawan ha panoro naén kamoyu. ³ Haka mahélék hên kaatag ya biyay yo, ya binayo ni Apo Jesu-Cristo, kabay hikaw ay nanad hulat na. Habaytoy alwa hên nanad ha Kautuhan ni Apo Namalyari ya nakadukit ha pinipakay bato, noa, nanad nakêm yo ya hinulatan hên Espiritu ni Apo Namalyari, gawan ha toro naén kamoyu.

⁴ Angkahabi naén hên êmbayro gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari, gawan kan Apo Jesu-Cristo. ⁵ No ha sarili naén, ay a naén agyu ya pamanoro haka ya kaatag pon ya andaygén naén, ta hi Apo Namalyari ya ampanawop kannaén, ⁶ ta êmén naén maitoro ya tungkol ha bayoy kahundoan na. Habaytoy bayoy kahundoan na, ay alwan nanad ha Kautuhan, ya ampam-in kaparusaan ya ayn angga kanlan a anhumonol ha nakahulat bayro. Ta ya bayoy kahundoan ay tungkol ha andaygén nan Espiritu na ha nakêm, haka habaytoy ampam-in biyay ya ayn angga.

⁷ Bayro ha pam-in manan kahundoan, ay impahlék ni Apo Namalyari ya kapangyarihan na kanlan Israelita, ta angkapanat man, ay atsi pon kan apo Moïses ya kapahiléw ya kahampatan ni Apo Namalyari hên babayo nan indin kanla ya Kautuhan ya nakadukit ha pinipakay bato. Kabay angkahiléw hila no hêlkén lay lupa ni apo Moïses. No êmbayroy kapangyarihan ya impahlék ni Apo Namalyari hên indin nay Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, ⁸ ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahélék ha bayoy kahundoan, gawan ha pamanhumapat nan Espiritu ni Apo Namalyari! ⁹ No main lamoy kapahiléw ya kahampatan ya Kautuhan ya ampam-in parusa ya ayn angga, ay taganán makapangyarihan pon êt bayro ya mahélék ha bayoy kahundoan, no ay-êmén na kitamon itad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. ¹⁰ Pêtég hên nanad nabaw-ahan ya kapahiléw ya kahampatan hên Kautuhan, gawan ha hadyay kapahiléw ya kahampatan hên bayoy kahundoan! ¹¹ No main kapahiléw ya kahampatan hên babayon indin ya Kautuhan, ya main anggaan, ay lalon kapahiléw ya kahampatan hên bayoy kahundoan, ya ayn anggaan!

¹² Gawan angkasigurado naén ya ayn anggaan ya bayoy kahundoan, ay taganán makhaw ya nakêm naén hên itoro ya habayto, ¹³ alwan nanad hên hato kan apo Moïses ya naghalimbéng lupa na, ta êmén a mahélék lan kapareho nan Israelita ya pamagpanat hên kapahiléw ya kahampatan hén nayari yan naghabi kanla. ¹⁴ Noa, kinumdéy ya ulo la, haka angga amêhén nanad naghalimbéng ya ihip lan kaapo-apoan la, no ambahaén lay manan kahundoan ya hinulat ni apo Moïses, ta a maalih ya nakahalimbéng

angga ha a hila maniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay yabay ya Mesias, ya impangakon Mámiligtas. ¹⁵ Angga améhén, ay nanad main nakahalimbéng ha kaihipan la no ambahaén lay hinulat ni apo Moises. ¹⁶ Noa, no maniwala hila ha Panginoon, ay maalih ya nanad nakahalimbéng ha kaihipan la. ¹⁷ Ya Panginoon ya inungkat ko, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari, haka no atsi ya ha nakém tamo, ay alwa kitaminan antalanén hén kasalanan, haka a kitamina ampanapol hén biyay ya ayn angga ha pamanhumonol ha Kautuhan. ¹⁸ Améhén, ya balang miha ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay alway nananad kan apo Moises hén haton naghahalimbéng ya lupa na, ta améhén angkahélék ha biyay tamo ya kapahiléw ya kahampatan hén Panginoon Jesus. Ta ya ampamabayó hén nakém haka biyay tamo, angga ha hikitamoy mag-in nanad kan Apo Jesu-Cristo, ay yabay ya Espiritu ni Apo Namalyari.

4

Ya Mangéd ya Habi ay in-alimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya atsi ha pamyanan ya maparah mapha

¹ Gawan ha ingalo ni Apo Namalyari ay ampanoro kay, kabay a kay angkailihan hékaw nakém ha pamanoro naén. ² Andayuán naén ya kaparéng-éy ya andaygén lan kaatag ya an-itago la. Ayn kalokwan ha pamanoro naén, haka a naén an-omanén ya Habi ni Apo Namalyari. Noa, an-ipamwang naén ya kaptégan ha balang miha, haka muwang la, haka muwang ni Apo Namalyari ya habayto. ³ No main pon hén nanad nakahalimbéng ha ihip lan antoroan naén hén Mangangéd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay habayto ay gawan mipalako hila ha kaparusaan ya ayn anggaan. ⁴ A hila naniwala ta ya nakém la ay binuwag ni Satanas, ya anhonolén lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Binuwag nay nakém la, ta êmén a la maintindihan ya paypamwang hén Mangangéd ya Habi ya tungkol ha panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya namipahlék kantamo no ay-êmén ya ugali ni Apo Namalyari. ⁵ Haka hiyay an-ipamwang naén, alwan tungkol ha sarili naén. An-ipamwang naén ya hi Apo Jesu-Cristo ay Panginoon tamon balang miha. Hikay etaman, ay tagahuyo yo gawan kana. ⁶ Ta hi Apo Namalyari ya naghabi, “Magkamain hawang ha karigléman,” ay hiya êt ya nam-in hawang ha nakém naén, ta êmén naén maintindihan ya panga-Diyos na ya mahélék kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Noa, hikay ay maialimbawa ha pamyanan ya dyag ha tagumbid ya maparah mapha, haka ya Mangéd ya Habi ay maialimbawa ha ayn kapantag ya pibandian ya indin bayro. Ha êmbayro ay malinaw ya angkaubat kan Apo Namalyari, ya kapangyarihan ya ayn kapantag, haka alwa kannaén. ⁸ Hino-hino kay nahén ya pamairap kannaén, noa, a kay ampahambut ha pamairap. Angkagulo ya ihip naén, noa, a kay angkahiraan nakém. ⁹ Ampairapan la kay, noa, a na kay ampaulayan ni Apo Namalyari. Ampatsén la kay dayi, noa, angkabiyay kay pon. ¹⁰ Ay-iri man ya lakwén naén, ay panay kamatsan ya an-arapan naén, nanad kay kan Apo Jesu-Cristo hén atsi ya pon di ha luta, ta êmén mahélék etaman ha lawini naén ya biniyay yan oman, ta ya kapangyarihan na ay ampangillag kannaén. ¹¹ Ta kaban angkabiyay kay pon di ha luta, ay panay kamatsan ya an-arapan naén, gawan ha pamaghuyó naén kan Apo Jesu-Cristo, ta êmén mahélék ya biniyay yan oman ha pamangillag na kannaén ha lawini naén ya main angga. ¹² Agyan kamatsan ya an-arapan

naêñ di ha luta, ay madyanan kaw tana dayi etaman hên biyay ya ayn angga gawan ha panoro naêñ kamoyu.

¹³ Ampanoro kay gawan main kay hên paniwala kan Apo Namalyari, hên nanad kan Arin David ya nanulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, ya wana, "Main akon hinabi gawan ampaniwalla ko kamo, Apo Namalyari."* Êmbayro êt ya paniwala naêñ, kabay an-ipamwang naêñ ya ampaniwal-an naêñ. ¹⁴ Ampanoro kay gawan muwang naêñ, ya hi Apo Namalyari, ya namabiyay oman kan Panginoon Jesu-Cristo, haka hiyay mamabiyay oman etaman kannaêñ, gawan ha pakikimiha naêñ kan Panginoon Jesu-Cristo. Êmbayro êt ya malyari kamoyu ta ilamo na kitamo ha ampaidyanan na. ¹⁵ Ya kaganawan pamairap ya antêêhan naêñ, ay ha ikakangêd yo, ta no mal-at ya makatanggap hên ayn kapantag ya ingalo na, ay mapahanan pon hilay ampaghahalamat haka ampagpuri kan Apo Namalyari.

Nakapéptêng ya ihip lan apostol Pablo ha hinon makalangit

¹⁶ Kabay a kay angkahiraan nakêm, ta pêrad-pêrad man hên angkamatsi ya lawini naêñ, ay anhumigla ya nakêm naêñ. ¹⁷ Angkairapan kay man di, ay nanad alwan mabuyot haka alwan mabyat ya habaytoy kairapan, no iparis ya ha biyay tamo lano ha langit, ya ayn kapantag haka ayn angga. ¹⁸ Kabay nakapéptêng ya ihip naêñ ha hinon makalangit ya ayn angga, alwan ha hinon atsi bayri ha luta ya main angga.

5

¹ Gawan muwang tamina, ya no matsu ya lawini tamo ya nanad tolda ya ampaidyanan tamo, ay dyanan na kitamo ni Apo Namalyari hên lawini ya panlangit ya a matsu hên angga-angga. ² Ampiuuyamêh kitamo bayri, gawan labay-labay naêñ ana dayin makapaidi ha langit, hên main lawini ya panlangit. ³ Labay tamina dayin ihulod ya lawini ya panlangit, ta êmén main bayoy lawini ya kaélwa tamo, ha pangamatsi tamo. ⁴ Pêtêg ya angkabyatan kitamo di ha lawinin panluta, haka ampiuuyamêh kitamo, gawan labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya panlangit, ya hata lawini tamo ya panluta. Alwan ha labay taminan matsu, noa, labay tamina dayin mapahilyan hên lawini ya main biyay ya ayn angga, ya hata lawini ya main angga. ⁵ Hi Apo Namalyari ya namil-an kantamo hên lawini ya panlangit, haka angkasigurado tamo ya pêtêg ya habayto, gawan ha Espiritu na ya impahapat na kantamo.

⁶ Kabay panay makhaw ya nakêm naêñ, agyan muwang naêñ, ya kaban atsi kay pon bayri ha lawini ya panluta, ay ayn kay pon ha langit ha pandyanan hên Panginoon. ⁷ Angkasigurado naêñ ya makapaidi kay bayro lano, gawan ha paniwala naêñ, kabay nakapéptêng ya ihip naêñ bayro, gawan nanad angkahêlêk naêñ ya habayto. ⁸ Awo. Makhaw ya nakêm naêñ. Haka labay naêñ dayi hên makapaidi yana bayro, ha langit, ha pandyanan hên Panginoon. ⁹ Noa, atsi kay man di ha luta, o mag-in bayro man ha langit, ay nakapéptêng ya ihip naêñ hên manyag hên ikahigla na. ¹⁰ Ta ha Allon Pamanukom, ya balang miha kantamo ay kiarap kan Apo Jesu-Cristo, ta tumbahan na kitamo ha dinyag tamoy mangêd man, o narawak, hên angkabyay kitamo pon bayri ha luta.

Niúmang kitamo kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo

* **4:13** Awit 116:10.

¹¹ Gawan muwang tamo ya kapalimo ya habaytoy Allon Pamanukom ni Panginoon Jesu-Cristo, ay ampakikwanan naén hén hagyatén ya balang miha hén maniwala kana. Muwang ni Apo Namalyari ya habayton bat ya labay naén, haka dayi muwang yo etaman ya habayton bat ya labay naén.

¹² Kayno êndat yo ya andayêwén naén ana êt ya sarili naén. Álwa! Ta labay naén bat ya main kaw hén mahabi kanlan ampammusmus kannaén. An-ipagmahlay lan bat ya angkahélek la hén mata la, a lan dyanan pukat ya laman nakém. ¹³ No êndat lan kaatag ya angkamurit kay, ay ayn kannaén ya habayto, ta anhonolén naén ya kalabayan ni Apo Namalyari. No habiên lan kaatag etaman, ya muwang naén ya mangéd haka alwan mangéd, ay ha ikakangéd yoy habayto. ¹⁴ Ta ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo, ay ampamakhaw hén nakém naén, hén ihundo ya panoro naén, gawan taganán muwang naén, ya hiyay natsi para ha balang miha, kabay ya balang miha ay intad hén natsi hén kalamo na. ¹⁵ Natsi ya ha ikakangéd hén balang miha, ta êmén hikitamo ya nanad hén kalamo na hén nabiyay yan oman* ay mamiyay hén alway nan para ha sarili tamo, noa, para kana ya natsi haka nabiyay oman hén para kantamo.

¹⁶ Kabay paubat amêhén ay a naén anhabién ya mangêd o narawak ya mihay tawo gawan ha angkahêlêk, ta êmbayroy dinyag naén kan Apo Jesu-Cristo hên haton una. ¹⁷ Èndat naén no tawo yan bêngat, ta a naén tampol namwangan ya hiya awud, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili ni Apo Namalyari hén mamaala. ¹⁸ Kabay hilay main pamakimîha kan Apo Jesu-Cristo, ay nabayoy na. Ayn ana ya mana lan karawakan ihip haka ugali, ta naubuh hén nabayo ya habayto. ¹⁹ Habaytoy dinyag ni Apo Namalyari ya namiúmang kantamo kana gawan ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo. Haka hiyay namiutoh kannaén hén ipamwang ha kaatag ya tungkol ha pamiúmang na. ²⁰ An-itoro naén, ya gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay an-iúmang ni Apo Namalyari kana, ya kaganawan ya mabay hén pay-úmang kana, ta patawarén na hila ha kasalanan la. Yabay ya impatsiwalâna kannaén hén itoro.

20 Kabay hikay, ay in-utoh ni Apo Jesu-Cristo, haka nanad mismo hi Apo Namalyari ya ampakidoko kamoyu ha anhabien naen. Gawan kan Apo Jesu-Cristo ay ampakihabi naen kamoyu, ya makiúmang kaw kan Apo Namalyari.
21 Hi Apo Jesu-Cristo ya ayn kasalanan, ay intad ni Apo Namalyari hen makasalanan gawan ha kasalanan tamo, ta emen na kitamo maitad hen ayn kasalanan gawan ha pakikimia tamo kan Apo Jesu-Cristo.

6

¹ Gawan ha ampanawop kay kan Apo Namalyari ha pamiuúmang hén tawo kana, ay ampakihabi kay ya a yon daygén ayn pukat ya ingalo na ya ayn kapantag. ² Ta impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “Ha panaon ya intakda ko, ay ginilam koy panalangin mo.

Haka hēn nilumatēng ya allon pamilitgas ko kamo, ay hinawpan kata.”*

Pakagilamén yo! Tanggapén yoy na dayi ya ingalo ni Apo Namalyari!
Améhen ya allo hén pamilitgas!

³ A naén labay hên mag-in habkol ha pangaligtas hên hinoman, ta êmén a kay pintasan ha pamanoro hên Mangangéd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ⁴ Ha balang andaygén naén, ay pan-ipahlék naén, ya hi Apo

* 5:15 Roma 6:4. * 6:2 Isaías 49:8.

Namalyari ya anhuyuén naén. Habaytoy mahélék ha pamagtéêh naén ha hinon kairapan, pamagdusa, kapapotog,⁵ pamatok, pamihukul, pamabugbog hén dinawhong kay, haday pagal ha pamagobra, pamagpuyat, haka lonoh.⁶ Mahélék etaman ya hi Apo Namalyari ya anhuyuén naén ha kangérān pamimiyya naén, ha kamwangan naén ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ha pamagtéêh naén, ha kangérān nakém naén, ha pamanayag naén kangérān ha kapangyarihan hén Espiritu na, ha mantég ya pamanlugud naén,⁷ haka ha panoro naén hén kaptégan ha kapangyarihan na. Ya pamanhumonol naén kana, ay pinakakalahag haka pinakahundang naén.⁸ Ha pamaghuyo naén kan Apo Namalyari, ay main ampanggalang kannaén, haka main ampanira kannaén. An-itad la kay hén mapaglaram, kaptégan man ya an-itad naén.⁹ Muwang la man hén balang miha, ya apostol kay, ay an-itad la kay hén alwan apostol. Éndat la, no angkamatsi kay. Noa, hélkén yo, angkabiyyay kay pon! Amparusaan kay, noa, a kay angkamatsi.¹⁰ Panay kay anhumigla, ampakaranas kay man hén kalungkutan. An-itad la kay hén mairap, noa, mal-at ya ampananggap hén ingalo ni Apo Namalyari, gawan ha toro naén. Ayn kay pibandian panluta, noa, atsi kannaén ya kaganawan pibandian panlangit.

¹¹ In-ubuh kon impamwang kamoyu ya laman nakém naén. Hadyay pamanlugud naén kamoyu. ¹² Ayn pamagkulang ya pamanlugud naén kamoyu, noa, natambaang kaw na ha pamanlugud yo kannaén. ¹³ Hikaw ay nanad maának ko, kabay lugurén yo kay etaman dayi.

Paan panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo

¹⁴ Paan kaw panay makilamo kanlan ayn paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Yarin mapilamo ya mapanyag kangérān haka ya mapanyag karawakan! Yarin mapilamo ya hawang haka ya kariglémān!¹⁵ Yarin mapikasundo hi Apo Jesu-Cristo haka hi Satanas! Yarin mapikasundo hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka hilay ayn paniwala kana!¹⁶ Yarin maihowén ha Templo ni Apo Namalyari, ya rebulto hén alwan pêtéh ya diyos! Hikitamo ya pinaka-Templo ni Apo Namalyari, gawan impahulat ni Apo Namalyari, ya wana,

“Paidi ko ha maának ko, hén panay manlamo kanla.

Hikoy mag-in Diyos la, haka hilay mag-in anak ko.”†

¹⁷ Kabay wana êt hén Panginoon,

“Dayuán yo hilay mapanyag karawakan, haka papawa kaw kanla.”‡

“Paan kaw manyag hén hinoman ya karémékan, ya kasalanan, ta êmén kataw matanggap.

¹⁸ Ta hikoy mag-in Tatang yo,

haka hikaw ay mag-in maának ko.”§

Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari ya makapangyarihan.

7

¹ Anlugurén kon patéh ha Panginoon, gawan habayto ya impangako ni Apo Namalyari kantamo, ay dapat alihén tamo ya kaganawan pamanyag karawakan ya ampakarémék hén nakém, haka lawini tamo. Dapat mamiyyay kitamo hén ayn kapintasan gawan ha pamanggalang tamo kana.

† **6:16** Levítico 26:12, Jeremias 32:38, Ezekiel 37:27. ‡ **6:17** Isaías 52:11. § **6:18** Isaías 43:6.

An-ikahigla ni apostol Pablo ya pamaghêhê lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

² Lugurên yo kay etaman dayi, ta ayn kay hêñ kasalanan kamoyu. A naêñ kaw inamuyot hêñ manyag karawakan ha pamanoro naêñ, o ha pamimiyay man. A naêñ kaw êt hêñ niloko. ³ A kataw ampintasan, ta mana kinan hinabi, ya anlugarûn naêñ kaw hinoman ya angkalyari ha pamimiyay tamo, o ha kamatsan man, ay a magbayo ya pamanlugud naêñ kamoyu. ⁴ Pêtêg kataw hêñ ampagtsiwal-an, haka panay kataw hêñ andayêwêñ ha arapan hêñ kaatag. Ampakadanas kay man hêñ kaganawan kairapan, ay angkatalaba ko, haka hadyay kahiglaan nakêm ko.

⁵ Agyan ha probinsyan Macedonia, ay ayn painawa ya lawini naêñ, ta hino-hino kay na hêñ ya kairapan ya nadanasan naêñ ta main nanalanghang kannaêñ, haka niyumagah êt ya nakêm naêñ. ⁶ Noa, hi Apo Namalyari ya ampamitalaba kanlan angkahiraan nakêm, ay hiya êt, ya nanalaba kannaêñ ha pamanlumatêng ni Tito. ⁷ Haka alwan bat ya pamanlumatêng na ya nanalaba kannaêñ, noa, nanalaba êt kannaêñ ya pamipamwang na kannaêñ hêñ tungkol ha pamitalaba yo kana, gawan ha hadyay lêngêw yo kangko, ta pinaghêhêan yoy dinyag yoy alwan mangêd, haka ha pamakigampi yo kangko. Pamakagilam kon imbalita na, ay lalo kon hinumigla.

⁸ Nakab-i ko man hêñ kalungkutan kamoyu hêñ babayo yon tinanggap ya unan hulat ko, ay a kinan anhêhêen ya sarili ko ha pamanulat kon habayto, agyan hinêhê ko ya sarili ko pon hêñ namwangan ko ya nakbék kaw bayro ha hinulat ko. ⁹ Amêhêñ ay mahigla ko, alwan gawan ha nakab-i kon ikabêlêgbéh nakêm yo, noa, mahigla ko ta habaytoy namitolak kamoyu êmén yo paghêhêan ya pinaulayan yoy karawakan ya nalyari kamoyu. Habaytoy bêlêgbéh nakêm yo ay ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, kabay pinakinabangnan yoy habayto. ¹⁰ Embayroy bêlêgbéh nakêm ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay ampamitolak kantamo hêñ manalibokot ha karawakan, ha ikaligtas tamo hêñ ayn nanan anhêhêen ya sarili. Noa, ya bêlêgbéh nakêm lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya a manalibokot ha karawakan, ay ampamitolak kanla ha kamatsan, ya kaparusaan ya ayn angga. ¹¹ Pakaihipên yoy nalyari ha biyay yo gawan ha bêlêgbéh nakêm yo, ya ayon ha kalabayan ni Apo Namalyari! Kinahêmêkan yoy sarili yo, haka hadyay limo yo, ya maparusaan kaw, kabay tampol yoy nan pinaral-an ya nanyag kasalanan ya pinaulayan yo hêñ hato. Ha êmbayro ay naipahlék yoy na ha kaatag, ya anhumonol kaw na ha kalabayan ni Apo Namalyari. Labay-labay yo kon mahêlék, ta êmén miúmang ya pamilalamo tamo.

¹² Amêhêñ ay malinaw no awta êmbayroy laman hêñ hatoy hulat ko kamoyu. Habaytoy alwan bat ha nanyag kasalanan o ha pinanyagan kasalanan, noa, ta êmén na êt maipamwang kamoyu ni Apo Namalyari, no ay-êmén ya pamanlugud yo kannaêñ. ¹³ Ha dinyag yoy habayto, ay taganán tinalaba kay.

Alwan bêngat habayto, noa, napahigla kay êt ha kahiglaan ni Tito, gawan pinahigla yo ya haka hinumawang ya ihip na hêñ atsi ya bahêñ. ¹⁴ Impagmahlay kataw kan Tito, bayo ya naniraw kamoyu, haka a ko etaman nipakarêng êy kana, ta no ay-êmén hêñ pêtêg ya kaganawan intoro naêñ kamoyu, ay êmbayro êt, ay napaptêgan nay pamidayêw naêñ kamoyu, ha

arapan na. ¹⁵ Napahanan ya pamanlugud na kamoyu gawan ha pamanggalang yo ha pamannggap yo kana, haka ha boon nakêm yon hinonol ya hinabi na kamoyu. ¹⁶ Hadyay kahiglaan ko gawan sigurado ko ya ihundo yoy pamanyag hêñ kalabayan ni Apo Namalyari.

8

Dapat boon nakêm ya pam-i

¹ Patêl ko ha Panginoon, labay kon mamwangan yoy tungkol ha dinyag nan ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan Macedonia. ² Ta ampakaranas hila man hêñ hadyay kairapan, ay ayn angga ya kahiglaan la, haka ampagkulang hila man ha kaganawan kailangan la, ay mahiglay nakêm lan nam-i. ³ Hilay nam-i hêñ mahiglay nakêm, hêñ alwan bat ha kaya la, noa, igit pon bayro. Ampaptégan koy habayto, ⁴ ta nakiingalo hila kannaêñ ya dyanan hilan panaon hêñ manawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea ya ampangailangan. ⁵ Haka igit pon ha an-êngganan naêñ, ay nagpalokop hila ha Panginoon, bayo hinawpan la kay êt ha pamanhumonol la ha kalabayan ni Apo Namalyari. ⁶ Gawan hilay taga-Macedonia ay nanyag hêñ habayto, haka gawan hi Tito ya nunan nama-tsipon hêñ maihawop yo kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem, ya ampangailangan, ay naihipan ko ya hiyay dapat kon iutoh kamoyu, ta êmên na kaw mahawpan hêñ yariêñ ya pamitsipon yon habaytoy pamipahlék hêñ ingalo yo. ⁷ Gawan hikaw ay ampibahwag gawan ha kataniêhan paniwala yo, pamipamwang yon habayto ni Apo Namalyari, kamwangan yo tungkol kana, kahipêgan yo, haka pamanlugud yo kannaêñ, ay labay naêñ dayi hêñ maibahwag etaman ya ingalo yo.

⁸ Alwa ha an-utuhan kataw hêñ mam-i, noa, an-ipamwang kon bat kamoyu ya kahipêgan pamanawop lan kapareho yon patêl ha Panginoon, ta no tuwarêñ yoy pamam-i la, ay mamwangan naêñ ya pêtêg ya pamanlugud yo. ⁹ Muwang yo no ay-êmên kahlay ya ayn kapantag ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ta atsi man kana ya kaganawan bandi ha langit, ay imbalag na pon ya habayto hêñ hiyay nag-in tawo, ta êmên kitamo magkamain pibandian ha langit.

¹⁰ Amêhêñ, ya mahabi ko hêñ tungkol ha habaytoy pamitsipon hêñ maihawop yo, ay mangêñ no yariêñ yoy habayto, gawan haton nagdann ya taon, ay hikaw ya mu-munan labay-labay hêñ mam-i, haka nag-umpisa kaw na hêñ manipon. ¹¹ Yariêñ yo dayi ya habayto, ta êmên ha kahipêgan ya impahlék yo hêñ una, ay maboo ya idin yo ha agyu yon idin. ¹² Ta no ha mahiglay nakêm ya pam-i yo, ay antanggapêñ ni Apo Namalyari ya pan-idin yo. A na an-êngganan ya mam-i kaw hêñ a yo kayan idin.

¹³ A ko labay hêñ mag-in pabyat hila kamoyu, ya hilay patêl ha Jerusalem, ta êmên mag-in mabandi hila. Labay kon bat mabaw-ahan ya pamagkulang la ha pamangailangan. ¹⁴ Nitsighaw kaw amêhêñ, kabay mahawpan yo hila. Lano etaman no nitsighaw hila, ta magkakulang kaw ha pamangailangan, ay mahawpan la kaw. Ha êmbayro ay miyahawop kaw. ¹⁵ Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya tungkol ha nanipon hêñ manna, ya kaêñ ya ubat ha langit,

"Hilay nanipon hêñ mal-at, ay a nagsobra,

haka hilay nanipon hên pêrad, ay a etaman hên nagkulang.”*

¹⁶ Ampahalamat ako kan Apo Namalyari ta hi Tito, ay dinyanan nan kahipêgan nakêm hên manawop kamoyu hên nanad kahipêgan nakêm ko hên manawop kamoyu. ¹⁷ Muwang koy habayto, ta hên impakihabi ko kan Tito ya iutoh ko ya kamoyu, ay labay-labay na etaman, ta mana nay na awud hên labay hên maniraw bahê. ¹⁸ Pakilamo ko kana ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya nibahwag ha kaganawan pagtsiponan lan patêl ha Panginoon, gawan ha pamipamwang na hên Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁹ Alwan bêngat habayto, noa, hiyay pinili la hên mag-in kalamo naêñ ha pamiatêl hên hawop yo kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Ya êmbayroy pamaghuyo naêñ, ay ha ikapuri hên Panginoon, haka maipahlék ya kangéran nakêm naêñ kanlan mairap.

²⁰ Ampangillag kay, ta êmén ayn mamintas kannaêñ ha pamanipon haka pamitayak hên mahlay ya an-ihawop. ²¹ Ampakikwanan naêñ hên mag-in usto ya habayto, alwan bat ha hêlêk ni Apo Namalyari noa, ha hêlêk hên balang miha.

²² Pakilamo naêñ êt kanlan habaytoy lowa, ya miha pon ya patêl tamo. Nahêlêk naêñ ya kahipêgan na ha kaganawan dyag. Haka amêhêñ, ay labay-labay na hên manawop kamoyu gawan sigurado ya, ya labay yon manawop. ²³ Hi Tito etaman, ay hiyay kalamo ko haka kahawop ko ha pamaghuyo kamoyu. Haka hila etaman ya loway kaatag pon ya patêl ha Panginoon, ay pan-iutoh lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ikapuri ni Apo Jesu-Cristo. ²⁴ Kabay ipahlék yo kanla ya pamanlugud yo, ta êmén la mapaptêgan kanlan patêl ha Panginoon ha ayri man ya pagtsiponan lan patêl ha Panginoon, ya pêtêg ya pamidayêw naêñ kamoyu ha arapan la.

9

Pamanipon hên ihawop kanlan patêl ha Panginoon ha balayan Jerusalem ha probinsyan Judea

¹ A kina kailangan hên ihundo ya pamanulat ko kamoyu hên tungkol ha pamanawop kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem, ² ta muwang koy nakal-an kaw hên manawop, haka an-ipagmahlay kataw ha taga-probinsyan Macedonia. Gawan hinabi ko kanla ya hikaw ya taga-balayan Corinto, haka ya kaatag pon ya taga-probinsyan Acaya, ay nakal-an hên mam-i hên hato pon nagdann ya taon. Hên namwangan la ya labay-labay yo hêñ mam-i, ay napukaw êt ya kalabayan lan mam-i. ³ Noa, an-ipauna ko hilan Tito bahê, ta êmén ko a mipakarêng-êy ha pangipagmahlay kamoyu, haka êmén mail-an ya ihawop yo, hên nanad ha hinabi ko. ⁴ Ta kayno mipakarêng-êy ako no main makilamo kangko bahêñ ya patêl ha Panginoon, ya taga-probinsyan Macedonia, haka mahêlêk la kaw ya a nakal-an. Ta no êmbayro, ay mipakarêng-êy kaw etaman. ⁵ Kabay pinakihabian ko hilan Tito, ya hila pon ya muna bahêñ, êmén mail-an ya impangako yoy ihawop yo. Ha êmbayro, ay mahêlêk kamoyu, ya mahigla kaw mam-i, haka a kaw napilitan.

⁶ Pakaihipêñ yoy habaytsi, hilay ampamitanêm hên pêpêrad, ay ampamopol hên pêpêrad. Haka hilay ampamitanêm hên mal-at, ay ampamopol hên mal-at. ⁷ Ya balang miha ay kailangan hên mam-i hên pamanhumonol

* ^{8:15} Exodus 16:18.

ha nakêm la, alwan ha angkapilitan bêngat, haka ayn kalamoy pamaghêhê ha sarili, ta anlugarûn ni Apo Namalyari hilay ampam-i hên mahiglay nakêm. ⁸ Mitsighaw kaw ha kaganawan kailangan yo gawan kan Apo Namalyari, ta êmén kaw makab-i hên kailangan lan kaatag. ⁹ Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari hên tungkol ha mapanyag kangêran, “Mapam-i ya kanlan ampangailangan, haka ya pamanyag nan kangêran ay ayn angga.”*

¹⁰ Hi Apo Namalyari ya ampam-i hên bini ya an-itâné, haka ampamatubon habayto, ay hiya êt ya mamahan hên atsi kamoyu, ta êmén mapahanan êt ya pamanyag yon kangêran ha pam-i. ¹¹ Ha balang hino, ay patsighawen na kaw, ta êmén mapahanan êt ya pam-i yo hên boon nakêm. Lum-at bayto ya pahalamat kan Apo Namalyari, gawan ha hawop yo ya gêtan naén kanla. ¹² Ta ha pam-i yo, ay mahawpan hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ha Jerusalem ya ampangailangan, haka mahigla hilan mipagpahalamat kan Apo Namalyari. ¹³ Ya boon nakêm yon pam-i kanla, haka ha kaatag, ay mamaptêg ya anholonêy yoy Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ha êmbayro ay puriën la hi Apo Namalyari. ¹⁴ Kabay boon nakêm la kaw hên lugurén haka ihalangin gawan ha a makwan ihipêñ ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari ya pinangubatan hên pam-i yo. ¹⁵ Halamat kan Apo Namalyari ha indigalo na kantamo ya ayn taganán kapantag, haka ya a makwan ihipêñ!

10

An-ilaban ni apostol Pablo ya tungkulon na ha pangaapostol na

¹ Hiko, hi Pablo, ay maaypa ya nakêm kano no arap-arapan, noa, maigpit kano no ampanulat ako ubat ha marayo. Noa, gawan ha kaaypaan nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya maingaloén, ay ampakihabi kon nangaaméy ya habi, ² ya a dayi kailangan hên mag-in maigpit ako, no atsi ko ha arap-arapan yo, ta kaya kon habyanan hilay ampaghabî ya ayn ya ha pamimiyay naén, ya Espiritu ni Apo Namalyari. ³ Pêtèg ya tawo kay bat! Noa, a kay anlumaban kanlan anhumalanghang ha andaygén ni Apo Namalyari, hên nanad ha pamalumaban lan tawo di ha luta. ⁴ Ta ya armas naén ay alwan nanad armas lan tawo di ha luta. Noa, ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay yabay ya panlaban ta êmén mahambut ya hêkaw ni Satanas, ha pamipamwang naén ya kamalian hên toro lan anhumalanghang kan Apo Namalyari, ⁵ haka ya kaihipan lan mapagmatag-ay, ya ampamaabala kanla ha pamikiúmang la kan Apo Namalyari. Angka-pabayo naén ya kaganawan kaihipan, ta êmén habaytoy mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo. ⁶ Hikaw etaman, ustion napaptêgan yoy nay pamanhumonol yo, ay nakal-an kay hên paral-an hilay alwan mahonol kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Paan kaw mapaniwala ha angkahêlêk yon bat! No angkasigurado yo ya apostol ni Apo Jesu-Cristo ya mihay tawo, ay dapat yon ihipêñ ya hikay man, ay apostol ni Apo Jesu-Cristo. ⁸ No an-ipagmahlay naén man ya tungkulon ya indin kannâén hên Panginoon, ay a kay mipakarêng-êy ta malinaw ya pêtèg ya anhabiên ko, ta habaytoy tungkulon naén, ay ha ikataniêh hên paniwala yo, alwan ha ikaalih hên paniwala yo. ⁹ Paan yon ihipêñ ya ampalimoén kataw ha hulat ko. ¹⁰ Main ampaghabî ya maigpit ako kano ha pamanulat

* **9:9** Awit 112:9.

ko, noa, paglatêng ha arap-arapan, ay angkalimo kon maghabin êmbayro, kabay ayn pukat kano ya anhabien ko. ¹¹ Dapat lan mamwangan hên hilay ampaghabin êmbayro, ya no ay-êmén ya an-ihulat ko, ay êmbayro ko êt ha arap-arapan, ta pêtégen ko ya hinulat ko.

¹² Hikay etaman, ay a naén an-ipagmahlay ya sarili naén hên nanad ha pandaygén lan kaatag. Ha pangamulala la, ay ampanukat hilan kangérán la ha kangérán hên kapareho la. ¹³ Noa, hikay etaman, ay an-ipagmahlay naén bat ya impadyag kannaén ni Apo Namalyari, haka kalamo bayro ya pamanoro naén kamoyu. ¹⁴ Ha tungkulon naén kamoyu, ay a naén am-palumbangan ya impadyag ni Apo Namalyari kannaén, ta hikay ya nunan nilumagay hên namipamwang kamoyu hén Mangangéd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁵ Ya pamagmahlay naén, ay alwan palumbang ha impadyag kannaén. A naén ipagmahlay ya pinapgagalán hên kaatag. An-êngganan naén ya tumaniêh ya paniwala yo, ta êmén mapahanan ya madyag naén bahén. ¹⁶ Maipamwang naén bayto ya Mangéd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ha mangarayo ya balayan ya a pon naabutan. Haka ayn mahabi ya an-ipagmahlay naén ya pinapgagalán lan kaatag.

¹⁷ Honolén tamo ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, “No main labay hên magmahlay, ay dapat nan ipagmahlay ya dinyag hên Panginoon.” ¹⁸ Ayn pukat ya lambung lan mapaglambung! Noa, ya pamandayew ya ubat kan Apo Namalyari ay main pukat.

11

Impamwang ni apostol Pablo ya tungkol kanlan nagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo

¹ Dayi maintindihan yo ko, no hiko man ya ampaghabin nanad ayn minuwang. Têehêh yoy pamahabi ko! ² Anlugarén kaw hên nanad ha pamanlugud ni Apo Namalyari kamoyu. Ya kaalimbawaan yo ay miyah malinis ya dalaga ya a pon nikitakêh. Ya kaalimbawaan ni Apo Jesu-Cristo, ay miyah lalaki ya an-ikasal kanan habaytoy dalaga. Ya kaalimbawaan ko etaman ay miyah ampanayhay hên habaytoy dalaga ta êmén ko ya iarap kan Apo Jesu-Cristo hên malinis. ³ Noa, ampotogén ako, ta kayno midayo kaw ha pêtégen ya pamanlugud yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytoy nanad ha nalyari kan Eva, ya niloko ni Satanas. ⁴ Ta tampol yon antanggapén ya hinon anlumatêng ya ampangitoro hên tungkol kan Apo Jesus, alwa man hên pareho ha toro naén. Natanggap yoy na ya Espiritu ni Apo Namalyari, yan antanggapén yo êt ya hinon kaatag ya espíritu. Tinanggap yoy nay Mangéd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, yan antanggapén yo êt ya hinon bayon paniwala.

⁵ Anhabien la ya hila kano ya mantêg hên apostol ni Apo Namalyari, noa, ha ihip ko etaman, ay a ko angkatawli kanlan habayto. ⁶ Malyarin ayn akon galing hên mag-habi ha arapan hên kal-atan, noa, muwang koy anhabien ko! Siguradon muwang yo etaman ya pêtégen ya habayto, ta napaptégen yoy na.

⁷ A ko etaman impabayad ya pampamwang ko hên Mangangéd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Mahabi yo warin kasalanan ya habayto? Nagpakaaypa ko, ta êmén kaw mitag-ay. ⁸ Ya nam-in pamangailangan ko hên haton antoroan kataw, ay hilay patêl ha Panginoon ya angkapti-tsipon ha kaatag ya legal, kabay nanad ko hilay nan pinamaw-ahan ha pamangailangan la, êmén kataw matoroa. ⁹ Hên nagkulang ako ha

kaganawan kailangan hēn atsi ko bahēn, ay a ko nag-in pabyat kamoyu, ta inatlan la ko hēn patēl ya taga-probinsyan Macedonia. Kabay paubat hēn hato angga amēhēn, ay a ko nag-in pabyat kamoyu. ¹⁰ Gawan ampaghuyu ko kan Apo Jesu-Cristo, haka gawan hiyay taganán pētēg, ay pētēg etaman ya anhabiēn ko. Ipagmahlay ko ha boon probinsyan Acaya, ya a ko nag-in pabyat kamoyu. ¹¹ Awta kaya, a ko pahawop kamoyu? Yarin gawan a kataw anlugarēn! Muwang ni Apo Namalyari ya anlugarēn kataw!

¹² Ihundo ko ya a ko nag-in pabyat kamoyu, ta êmēn a mahabi lan alwan pētēg apostol, ya pamaghuyu la, ay pareho ha pamaghuyu naêñ. ¹³ Hila ay alwan pētēg apostol. Hilay manloko hēn ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Paan yon pag-êpapahan ya main ampagbabaran apostol hila ni Apo Jesu-Cristo. Hi Satanas man, ay ampagbabara ya hiyay anghel hēn hawang ya ubat kan Apo Namalyari. ¹⁵ Kabay paan yon pag-êpapahan ya hilay tagahuyo ni Satanas, ay ampagbabara hēn hila ay mahonol ya tagahuyo ni Apo Namalyari. Ya mag-in parusa la lano, ay hêpat ha andaygêñ lay karawakan.

Ya kairapan ya nadanasan ni apostol Pablo ha pangaapostol na

¹⁶ Paan kaw mangihip hēn ayn akon minúwang. No êndat yon ayn akon minúwang, ay hali gilamén yoy nay pamaglambung ko, ta anggilamén yo etaman ya pamaglambung lan kaatag. ¹⁷ Ya pamaglambung ko, ay alwan kaugalian ni Panginoon Jesu-Cristo, noa, kaugalian lan ayn minúwang. ¹⁸ Gawan main bahēn kamoyu ya ampaglambung hēn tungkol ha panluta, ay hiko man, ay makalambung, ta êmēn ko mailaban ya tungkulon ko ha pangaapostol ko. ¹⁹ Siguradon paulayan yo kon maglambung, ta anggilamén yoy paglambung lan ampagbabaran apostol ni Apo Jesu-Cristo. Èndat yon manga-galing kaw mangihip! ²⁰ Ampaulayan yon ipohêñ la kaw, an-tsi-tsikmêen, panlokoén, musmusén, haka tampalingêñ. ²¹ Yarin mangêd ya êmbahêñ ya andaygêñ la kamoyu! An-aminêñ ko ya a ko madyag ya êmbahêñ kamoyu!

Noa, ya paglambung lan habain, ay agyu ko êt hēn tuwarêñ, hēn nanad ayn minúwang. ²² Hebreo hila man, ay Hebreo ko etaman! Israelita hila man, ay Israelita ko etaman! Láhi hila man ni apo Abraham, ay láhi ko etaman ni apo Abraham. ²³ Anhabiēn la ya tagahuyo hila ni Apo Jesu-Cristo, noa, nanad pamaghabin miyah angkamurit, ay anhabiēn ko ya hikoy taganán tagahuyo na. Mahipêg ako kanla, panay akon angkahukul gawan ha pamanoro hēn tungkol kan Apo Jesu-Cristo, panay akon angkalatiko, haka panay akon ampamêrad matsu. ²⁴ Katalima kon nilatiko hēn mani tatlumpo boy siyam ya latiko hēn kapareho kon Israelita. ²⁵ Katatlo kon pinagpapatok hēn hundalon gobyernon Roma. Minghan akon pinagbabato, katatlon nangaagwat ya barko ya anhakyan ko, haka minghan mamapayabi haka mamapawatahako hēn nakababad ha bonak hēn dagat. ²⁶ Mal-at ya naranasan koy kapapotog ha panay akon anlumagay hēn manoro. Angkaanol ako ha ilog, haka anhabatêñ akon manakaw. Atsi ko ha kapapotog gawan ha kapareho kon Israelita, haka gawan kanlan alwan Israelita. Atsi ko ha kapapotog ha balayan, ha kabalah-balahan, ha dagat, haka gawan kanlan ampagbabara ya patêl hila ha Panginoon. ²⁷ Naranasan ko êt ya hadiyay pamagkulang ha pamangailangan, haka ya hadiyay pagal ha pamag-obra. Panay akon angkapuyat, panay akon anlonohêñ haka kainêm. Naranasan ko êt ya hadiyay kêbel haka ayn maisambra. ²⁸ Miha êt, ay panay anyumagah ya kaihipan

ko ha patêl ha Panginoon ha kaganawan pagtsiponan la. ²⁹ Angkadamay ako ha kaganawan angkaranasan la, no angkumbêl hila ha paniwala la, ay anyumagah ya nakêm ko. Haka hadyay huluk ko ha pangubatan hên pamanyag kasalanan la.

³⁰ Gawan kailangan kon maglamburg, ay ipaglamburg ko ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing. ³¹ Muwang ni Apo Namalyari ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo ya pêtêg ya an-ihulat ko. Purién ya hên ayn-angga! ³² Hén atsi ko ha balayan Damasco, ay in-utoh ni Arin Aretas ya ipabantay ni gobernador ya awahan ha balayan ta êmén ipadakêp ako. ³³ Noa, ingkulug la kon patêl ha Panginoon ha mahlay ya lubon, haka impadann la ko ha dorongawan hên in-antotoh ha bakod hên balayan, kabay nakatakah ako.

12

Ya impahalumata kan apostol Pablo

¹ Angkapilitan akon maglamburg, ayn man kapukat-pukat ya paglamburg. Ipaglamburg ko amêhén, ya impahalumata haka ya impaihip kangko hên Panginoon. ² Main akon kilala ya lalaki* ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Nakalabah ya mapo boy apat ya taon hên hiyay gintan ha ikatlon langit, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto. ³ Omanén kon ihulat, ya hiyay gintan ha Paraiso, ya ampaidyanan ni Apo Namalyari. A ko muwang no kalamo ya lawini na o no espiritu nan bêngat. Hi Apo Namalyarin bat ya ampakamwang hên habayto. ⁴ Bayro ha langit ya ambaégén Paraiso, ay main yan nagilam ya a makwan ipamwang ha kaatag, haka binawal êt ni Apo Namalyari hên ipamwang. ⁵ Nakal-an akon ipaglamburg ya habaytoy lalaki. A ko ipaglamburg ya sarili ko, noa, ipaglamburg kon bat ya ayn akon madyag ha sarili kon hêkaw haka galing. ⁶ No labay kon maglamburg, ay a ko maghabi hên nanad pamaghabin ayn minuwang, ta panay pêtêg ya anhabien ko. Noa, a ko maglamburg, ta a ko labay hên itag-ay ko hên igit ha dapat. Labay kon mamwangan ako gawan ha kangéran dyag ya angkahêlêk ha biyay ko haka gawan ha angkagilaman la ha toro ko.

⁷ Ta êmén ko a ipagmahlay ya kapapaépapah ya impahêlêk ni Apo Namalyari kangko, ay pinaulayan nan hikoy pairapan hên in-utoh ni Satanas ya nanad diwi ha lawini ko ya taganán a mialih. ⁸ Katatlo kon impanalangin ha Panginoon ya alihén na ya habayto. ⁹ Noa, wana kangko, “Hukad ya pangingalo ko kamo ta êmén mo matêeh ya habayto, haka lalon mamwangan ya kapangyarihan ko no ayn kan sarilin hêkaw haka galing.” Ya pamagkulang ko ha sarilin hêkaw haka galing, ay labay ya tana ya an-ipaglamburg ko, ta êmén mahêlêk kangko ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁰ Kabay napatékbék ya nakêm ko, no gawan ha pamaghuyo ko kan Apo Jesu-Cristo, ay angkaranasan ko ya kakulangan ha sarili kon hêkaw haka galing, o pammusmus, o kairapan, o hadyay pamairap, o ya kapapotog. Ta no ayn akon sarilin hêkaw haka galing, ay ampakhawên ako ni Apo Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud ni apostol Pablo kanlan patêl ha Panginoonya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Corinto

* **12:2** An-ipamwang ni apostol Pablo ya nalyari kana, noa, an-idann na ha istorya hên kaatag.

¹¹ No ya pamanulat ko ay nanad pamanulat hên ayn minúwang, ay habaytoy gawan hikaw ya nangipilit kangko hên ipagmahlay ya sarili ko gawan a yo ko an-ipaglaban ha arapan lan ampaghabin apostol hila. A ko ampitawli karlan habain ya ampagbabaran apostol, ayn ako man hên sarilin kaya. ¹² Hêñ haton atsi ko bahêñ kamoyu, ay namwangan yo etaman ya pêtèg akon apostol, gawan ha hino-hino kay na hêñ ya kapapaêpapah haka makapangyarihan ya impadyag ni Apo Namalyari kangko. Inhundo koy impadyag na kangko hên main pamagtêh. ¹³ Parehon bat ya pamanoro ko kamoyu, haka ya pamanoro ko kanlan kaatag ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha ayri man ya legal. Mihan bêngat ya alwan pareho, yabay ya a ko nag-in pabyat kamoyu ta a ko nakikwa hêñ hinoman kamoyu. No êndat yon kasalanan ko kamoyu ya habayto, ay patawarêñ yo ko.

¹⁴ No makahiraw ako bahêñ, ay pantatloy nan pamaniraw koy habayto. Labay kon pataniêhêñ ya paniwala yo, haka nanad hêñ hato, ay a ko mag-in pabyat kamoyu, ta alwan pibandian yo, noa, pamanlugud yo ya antapolén ko. Ta hikoy nanad toa yo, haka ya dapat manipon hêñ para ha anak, ay toa la, alwan anak ya manipon hêñ para ha toa. ¹⁵ An-ikahigla kon idin ya kaganawan atsi kangko, anggan sarili ko ha ikakangéñ yo. Noa, kayno gawan ha haday pamanlugud ko kamoyu, ay pêpêrad ya pamanlugud ya itumbah yo kangko! ¹⁶ Muwang yo ya a ko nag-in pabyat ha hinoman kamoyu. Noa, main ungnö kamoyu ya ampaghabi hêñ hikaw ya tsinékmê ko. ¹⁷ Awta? Tsinékmê kataw ha hinon kalamo ko ya in-utoh ko bahêñ? ¹⁸ Pinakihabian ko hi Tito hêñ maniraw bahêñ, haka pinakilamo ko kana ya mihay patêl ha Panginoon. Awta? Hi Tito ya nanékmê kamoyu? Yarin alwan mimihay pamimiyay naêñ! Yarin alwan pareho ya pamakilamo naêñ!

¹⁹ Awta? Êndat yon an-iligtas naêñ ya sarili naêñ ha arapan yo? Alwa! An-lugurêñ kon patêl ha Panginoon, gawan ha pakikimiha naêñ kan Apo Jesu-Cristo, ay an-ipalinaw ko ha arapan ni Apo Namalyari ya ha ikataniêñ hêñ paniwala yo ya kaganawan ya anhabîen, haka andaygêñ naêñ. ²⁰ Mampotog ako ta kayno ha pamaniraw ko bahêñ, ay main akon mahêlêk ha pamimiyay yo ya a ko malabayán, haka mahêlêk yoy pamarala ko kamoyu, ya a yo labay mahêlêk. Ta kayno makalatêng akon ampiuhubakan, ampiriridyaan, ampiuhuluk, pami-iimot, pamidadaêh, pamididikaw, kalangkaan, haka kaguloan. ²¹ Ampotogêñ ako ta kayno mipakarêng-êy akon oman ha arapan ni Apo Namalyari gawan kamoyu no makalatêng akon êmbayroy pamimiyay yo. Ampotogêñ ako êt ta kayno malatêng ko hilay nanyag kasalanan hêñ hato ya a pon naghêhê hêñ nanalibokot ha pamanyag lan karawakan kalabayan lawini nanad ha pamanakêh ha alwa lan ahawa, haka ya panay hêñ pamanyag hêñ kaatag êt ya kagatêan ya kapaparêng-êy. Mamalagêhbêg ya nakêm ko no êmbayroy malatêng ko.

13

Kaatag pon ya babalá haka pangumusta

¹ No makahiraw ako bahêñ, ay pantatlon pamaniraw ko ya habayto. Haka no main bahêñ ya kailangan kon lingonêñ, ay mahonol ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanana hulat, “No main hêñ ambad-an hêñ nanyag hêñ karawakan, ay kailangan main lowa o tatloy katawo ya mamaptêg.”* ² Ha

* ^{13:1} Deuteronomio 19:15.

ikalwan pamaniraw ko bahêñ, ay binawal ko hilay nipanyag kasalanan. No a la êt intunggêñ ya habayto, ay omanêñ kon habiêñ kanla, anggan kanlan ampakihonol kanla ya ubuhêñ ko hilan paral-an. ³ Daygêñ koy habayto ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta êmêñ ko paptégan kamoyu ya am-pangubat kan Apo Jesu-Cristo ya anhabiêñ ko. Taganán makapangyarihan ya haka paral-an na kaw no habaytoy kailangan yo. ⁴ Hêñ natsi ya ha koros, ay êndat lan kaatag ya ayn yan kapangyarihan, noa, hêñ nabiyay yan oman, ay namwangan la, ya atsi kana ya ayn kapantag ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ha pamaniraw ko bahêñ, ay tinéêh ko ya andaygêñ yoy karawakan, gawan ha pakikimiha ko kana. Noa, ha pag-orong ko bahêñ, gawan êt ha pakikimiha ko kana, ay mahêlêk yo ya main akon kapangyarihan ya ubat kan Apo Namalyari hêñ paral-an hilay mapanyag karawakan, no a la itunggêñ ya habayto.

⁵ Nakêm yo, ya dapat yon pakapoliahêñ no ampamiyay kaw hêñ main paniwala kana. Taganán muwang yo ya atsi kamoyu hi Apo Jesu-Cristo! Kayno ayn ya pon kamoyu, no a kaw pon ampaniwala kana. ⁶ Taganán mamwangan yo êt ya hikoy pêtêg ya apostol na! ⁷ Noa, an-ihalangin naêñ kan Apo Namalyari ya a kaw dayi manyag hêñ hinon karawakan ya dapat pamaral-an kamoyu, alwan ha ikadayêw naêñ, noa, êmêñ kaw makadyag no hinoy mangêd, lumtaw kay man hêñ nanad ayn kapangyarihan gawan a naêñ naipahlêk ya tungkulon naêñ hêñ paral-an kaw. ⁸ Ta a kay malyarin humalanghang ha kaptégan, noa, an-ipamwang naêñ ya habayto. ⁹ Ta humigla kay no nakataniêh ya paniwala yo, lumtaw kay man hêñ nanad ayn kapangyarihan. An-ihalangin naêñ kaw, ya madyag yoy mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. ¹⁰ An-ihulat koy habaytsi kaban ayn ako pon bahêñ, ta êmêñ ha paglatêng ko, ay a kina kailangan hêñ ipahlêk kamoyu ya tungkulon ya indin na kango ni Apo Namalyari hêñ paral-an kaw. Ta habaytoy tungkulon ay ha ikatanîêh hêñ paniwala yo, alwan ha ikaalih hêñ paniwala yo.

¹¹ Patêl ko ha Panginoon, angga tana pon di. Kaillag kaw. Pakikwanan yon mag-in mangêd ya pamimiyay yo, haka pakahonolên yoy kaganawan imbilin ko kamoyu. Mîkakahundo kaw haka milalamo kaw hêñ mangêd ta no daygêñ yoy habayto ay magpaidi ya kamoyu hi Apo Namalyari, haka maranasan yo ya pamanlugud haka kapatêkbêkan ya ubat kana.

¹² Mikukumusta kaw ta êmêñ ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hêñ nanad patêl ha Panginoon.

Angkumustaêñ la kaw hêñ kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana. ¹³ An-ihalangin kataw ya panay na kaw ingalwan ni Panginoon Jesu-Cristo, haka panay yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka maubuh kaw hêñ magkamain hêñ mangêd ya pamilalamo ha miha ta miha gawan atsi kamoyu ya Espiritu na.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Galacia

Paunan habi

Hêñ intoro ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo kanlan alwan Israelita, ay tinanggap la ya habayto, noa, nilumtaw ya kotang no dapat lan honolên ya Kautuhan ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises. Bayro kanlan ampaniwala ha Galacia, ya mihay probinsyan Roma ha Asia Menor, ay main nilumatêng ya ampanoro hêñ kailangan honolên ya Kautuhan ni apo Moises bayo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. Labay ni apostol Pablo di ha hulat na kanlan taga-Galacia, ay paorongêñ hila ha pêtêg ya paniwala, ta nitama hilay na bayro ha alwan pêtêg ya toro.

Hinulat ni apostol Pablo di, ya hilay tawo ay mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan.

Kabooan hêñ pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-10

Ya pangaapostol ni apostol Pablo 1:11-2:21

No ay-êmén mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari 3:1-4:31

Paan mag-orong ha pangaipoh 5:1-26

Dapat miyahawop 6:1-10

Tawlin habi 6:11-18

¹ Hiko hi Pablo ya mihay apostol, ya in-utoh ni Apo Namalyari. Alwan tawo ya namili hêñ nangiutoh kangko, ta ya nangiutoh kangko, ay hi Apo Jesu-Cristo, haka ya Tatang na, hi Apo Namalyari, ya namabiyay kanan oman. ² Hilay kalamo ko di, ya patêl ha Panginoon, ay kalamo ko hêñ ampangumusta kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bahêñ ha probinsyan Galacia.

³ An-ihalangin naêñ kaw ya dyanan kaw dayi hêñ kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka Panginoon Jesu-Cristo. ⁴ Ha kalabayan nan Tatang tamo, hi Apo Namalyari, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya lawini na hêñ matsi, gawan ha kasalanan tamo, ta êmén kitamo miligtas haka midayo ha kaganawan nangarawak ya angkalyari amêhêñ di ha luta. ⁵ Puriêñ hi Apo Namalyari hêñ angga-angga. Amen.

Ya pêtêg ya toro ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo

⁶ Hi Apo Namalyari ya nanagyat kamoyu, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo. Ampag-êpapah ako kamoyu ta nataluh yo yan tinalibatokan ta nagtugigih kaw ha alwan pêtêg ya toro. ⁷ Ya Mangêd ya Habi, ya miligtas kitamo gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay ahina maioman. Noa, main ampanggulo hêñ ihip yo ta labay lan itumbalik ya habayto ya kaptêgan. ⁸ Main man anghel ya ubat ha langit, o miha kannaêñ man, ya ampamitoro hêñ halanghang ha intoro naêñ kamoyu, ay parusaan ya dayi ni Apo Namalyari ha impiyerno. ⁹ Omanêñ kina êt habiêñ kamoyu ya habaytoy hinabi naêñ haton bayri, no main mamitoro kamoyu hêñ kaatag ya toro ha tinanggap yoy nay toro, ay parusaan ya dayi ni Apo Namalyari ha impiyerno.

10 Hino ya mahabi yo ha an-ipamwang ko? Kapareho ko, o hi Apo Namalyari ya labay kon pahiglaén? Kayno êndat yo no hikoy ampanapol êt hên pamandayêw hên tawo, hên nanad ha mana kon andaygên. No ampanapol akon pamandayêw hên tawo, ay alwa kon tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo.

No ay-êmén nag-in apostol hi Pablo

11 Patêl ko, labay kon mamwangan yo ya Mangêd ya Habi ya impamwang ko kamoyu, ay alwan ubat ha kaihipan tawo. **12** Alwan tawo ya namidaoh o namitoro hên habayto kangko, noa, hi Apo Jesu-Cristo ya nampamwang hên habayto kangko.

13 Kayno nabalitaan yo kina no ay-êmén ya biyay ko hên haton bayri ha pamanhumonol ko ha paniwala naén hên Israelita. Hên hato ay hadyay pamairap ko kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta labay kon ubuhêñ hilan patsên. **14** Ha kal-atan naén Israelita ya kapareho kon edad ay hiko ya pinakamahipêg ha pamanhumonol ha kaugalian hên ninuno naén.

15 Noa, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay pinili na kina hên hato êt, bayo ko in-anak, ta daygên na kon tagahuyo na. **16** Kabay hên impamwang na kangko ya Anak na ya hi Apo Jesu-Cristo, ta êmén ko ya itoro kamoyun alwan Israelita, ay hinonol ko yan tampol hên a kina nakikwa hên payo ha hinoman ya tawo. **17** Haka a ko nilumakat ha balayan Jerusalem hên nagpatoro kanlan nuna kangkon nag-in apostol. Noa, nagtagloh ako ha logal ya marayo ha tawo ha bansan Arabia. Hên pinag-aralan koy kahulatan ni Apo Namalyari bayro, ay nag-orong ako ha balayan Damasco. **18** Pangayari hên tatloy taon ay nilumakat ako ha balayan Jerusalem hên nakibalay kan Pedro. Nilâeh ako bayro kana hên labinlimay allo. **19** Ayn akon nahêlêk bayro ya kaatag ya apostol no alwan bêngat hi Santiago ya ali ni Apo Jesu-Cristo.

20 Pêtêg ya an-ihulat ko kamoyu. A ko ampaglaram. Muwang ni Apo Namalyari.

21 Pangayari hên habayto ay nammita ko ha probinsyan Siria haka Cilicia. **22** A la ko êt mantêg muwang hên hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan Judea. **23** Nagilam lan bêngat ha kaatag ya ampaghabî ya wanla, “Ya ampamairap kantamo pon haton bayri, ay ampamitoroy na amêhêñ, hên tungkol ha paniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya paniwala ya labay nan hiraén hên haton allo.” **24** Pinuri la hi Apo Namalyari gawan ha nalyari kangko, ya no ay-êmén akon nagkamain hên paniwala ya nanad kanla.

2

Naniraw ana êt hi apostol Pablo ha Jerusalem

1 Pangayari hên labin-apat ya taon ay nilumakat kina êt ha balayan Jerusalem. Kalamo ko hi Bernabe haka pinakilako ko êt hi Tito. **2** Nilumakat kina êt bayro ta impaihip kangko ni Apo Namalyari ya dapat kon maniraw bayro kanlan ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Kanlan ampamaala bêngat, ay impalinaw ko ya an-itoro* ko kamoyun alwan Israelita. Impamwang koy habayto, ta a ko labay ya mag-in ayn alagá, ya pagal ko hên hato angga amêhêñ. **3** Nakuion hila etaman ha impamulah

* **2:2** Ya miligtas kaw gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. A yoy nan kailangan palokop ha kaugalian naén Israelita hên nanad ha panuli.

ko ta a la impatuli hi Tito ya kalamo ko, Griego ya man ya a pon tinuli. ⁴ Noa, ya nalyari ay main nakilamo bayro hên ungnoy kaparehon Israelita ya waringan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta labay la kay hên imatonan gawan ayn kitamina ha aypa lan Kautuhan ni apo Moises gawan main kitaminan pamakimiha kan Apo Jesu-Cristo. Labay lan pahonolên la kitamo pon bayro ha Kautuhan hên nanad hên ipoh. ⁵ Noa, pêrad man, ay a kay nakiuyon kanla, ta êmén a mahamutan hên alwan kaptégan ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya ampaniwal-an yo.

⁶ Hila man ya ambalayén poon lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ay ayn hilan impahan ya dapat kon itoro. Ayn kangko no hino hila ta pare-pareho kitamo ha arapan ni Apo Namalyari. ⁷ Pinaniwal-an la ko ya hiko ay pinili ni Apo Namalyari hên mangitoro hên Mangêd ya Habi kamoyun alwan Israelita. Hi Pedro etaman, ay pinili nan mangitoro kanlan kapareho naén Israelita. ⁸ Gawan bay, no ay-êmén na yan hinawpan ni Apo Namalyari hi Pedro ha pangaapostol na kanlan kapareho naén Israelita, ay êmbayro êt, ay hinawpan na ko etaman ha pangaapostol ko kamoyun alwan Israelita. ⁹ Kabay hi Santiago, hi Pedro, haka hi Juan ya ambalayén poon lan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem, ay nananggap kannaén hên mag-in kalamo la, hên nabalayan la ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kangko. Napikahundoan naén ni Bernabe ya ihundo ya panoro naén kamoyun alwan Israelita, ta hila etaman ay ihundo lay panoro la kanlan kapareho naén Israelita. ¹⁰ Pinakihabi lan bêngat kannaén ya a naén paulayan hilay mangairap kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Jerusalem. Mahigla ko etaman hên manyag habayto.

Hinabyanan ni apostol Pablo hi apostol Pedro

¹¹ Minghan, hên naniraw hi Pedro bayro kannaén ha balayan Antioquia, ay arap-arapan ko yan hinabyanan gawan main yan dinyag ya alwan mangêd. ¹² Ta haton minghan in-utoh kannaén ni Santiago ya ungnoy lalaki, ya Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Bayo hila nilumatêng ay ampangan yay na hi Pedro hên kaaêm lan kapareho yon alwan Israelita. Noa, hên nilumatêng hilay habaytoy in-utoh ni Santiago ay nagpakanawa yan nagdayo hên nagpapawa kanlan kaaêm na, gawan bawal kannaén hên Israelita, hên kiaêm kanlan alwan Israelita. Dinyag nay habayto ta malimo ya hên mahabyanan yan Israelita ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilan biyay ya ayn angga. ¹³ Haka hilay kaatag ya patêl ha Panginoon ya Israelita, ay nanoto kan Pedro, ya waringan a hila kiaêm kanlan alwan Israelita, kabay hi Bernabe ay naamuyot etaman ha pagbabara la. ¹⁴ Hêñ nahêlêk ko ya ampidayo hilay na ha kaptégan hên Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay hinabi ko kan Pedro ha arapan lan kal-atan, ya wangko, “No hika, ya mihay Israelita, ay a kay nan anhumonol ha ugali naén, ay dapat a mon patolukén hilay alwan Israelita hên humonol.”

Mag-in kitamo hên ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo

¹⁵ Hinabi kina êt kanlan kal-atan hên taga-Antioquia, ya wangko, “Hikay ya Israelita, ay alwan nanad kamoyun alwan Israelita. ¹⁶ Êmbayro man, ay muwang naén ya a nan an-iúmang kana ni Apo Namalyari hên an-itad

hēn ayn kasalanan ya hinoman gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan ni apo Moises. An-itad na kitamo ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan gawan bēngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hikay man ya Israelita ay ampaniwala kana, ta êmēn na kay itad hēn ayn kasalanan gawan ha paniwala naêñ kana, alwan gawan ha pamanhumonol naêñ ha Kautuhan.

¹⁷ “Labay-labay tamon mag-in ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari, hēn gawan bēngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, wanlan kaatag ya kapareho kon Israelita ya kasalanan kano ya habain, ta a tamo anhonolêñ ya Kautuhan. No êmbayro dayi, ay hi Apo Jesu-Cristo awud ya ubatan kasalanan tamo. Taganán alwan pêtêg ya habayto. ¹⁸ Ta no muwang tamina ya an-itad na kitamo ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan gawan bēngat ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, noa, anhabién tamo ya kailangan tamon honolêñ ya Kautuhan bayo na kitamo itad hēn ayn kasalanan, ay kasalanan ya habayto. ¹⁹ Ta gawan ha Kautuhan, ya a ko kayan honolêñ, ay namwangan ko, ya hinatolan akinan matsu hêñ ipapawa kan Apo Namalyari, kabay an-itad kinay sarili kon natsi ha Kautuhan ta êmēn ko madyag ya kalabayan ni Apo Namalyari. ²⁰ Nanad akinan natsi hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka hiya tana ya angkabiyyang kangko. Kabay, kaban atsi ko pon kanan hata lawini ko di ha luta, ay ampamiyyay ako hēn gawan ha paniwala ko kana, ya Anak ni Apo Namalyari, ya namihalanggo hêñ biyay na ha koros gawan ha pamanlugud na kangko. ²¹ A ko andaygên hēn ayn alagá ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. Ta no gawan bēngat dayi ha pamanhumonol ha Kautuhan ya pan-itad na kitamon ayn kasalanan, ay a yay na dayi natsi hi Apo Jesu-Cristo.” Habayto ya hinabi ko kanlan taga-Antioquia.

3

Mangêd ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo kanan pamanhumonol ha Kautuhan

¹ Hikaw ya taga-probinsyan Galacia, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad kaw nan ayn minuwang. Awta naamuyot kaw ha alwan pêtêg? Impamulah kinan mangêd kamoyu no pata natsi hi Apo Jesu-Cristo ha koros. ² Pakaihipén yo ya hinumapat ya kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari gawan ha paniwala yo ha nagilam yoy tungkol kan Apo Jesu-Cristo, alwan gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises. ³ Nanad a kaw ampangihip. Hêñ una ay naniwala kaw kan Apo Jesu-Cristo ya mag-in kaw hêñ mangêd ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari. Awta labay yoy na êt hêñ mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari ha sarili yon dyag? ⁴ Naliwaan yoy na lawêh ya kairapan ya dinanan yoy na. Dapat yon ihipén ya dinanan yo. ⁵ Indin ni Apo Namalyari ya Espiritu na kamoyu haka nanyag yan kapapaépapah ha pibonakan yo, hêñ gawan ha paniwala yo ha nagilam yoy tungkol kan Apo Jesu-Cristo. A na dinyag ya habayto, hêñ gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan ni apo Moises.

⁶ Daygên tamon alimbawa hi apo Abraham. Habaytsi ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana, “Naniwala hi apo Abraham ha hinabi ni Apo Namalyari, kabay intad ya ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan.”* ⁷ Kabay dapat yon maintindihan ya hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ay an-itad mantêg kaapo-apoan ni apo Abraham. ⁸ Haton lagi êt, ay

* ^{3:6} Genesis 15:6.

nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya itad na kaw ya alwan Israelita hēn ayn kasalanan, gawan ha paniwala. Habain ya labay habiēn ni Apo Namalyari hēn hinabi na kan apo Abraham ya wana, “Gawan kamo ay ingalwan ko hilay tawo ha balang bansa.”† 9 Kabay an-ingalwan ni Apo Namalyari hilay main paniwala kan Apo Jesu-Cristo, hēn nanad ha pingangalo na kan apo Abraham ya naniwala ha impangako kana.

10 Noa, hilay êndat lan mag-in hilan ayn kasalanan ha hêlêk ni Apo Namalyari ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay kalamo lan parusaan na. Ta nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, “Hilay anhumonol ha balang utoh ya nakahulat ha Kautuhan, ay parusaan hēn ayn angga.”‡ 11 Muwang tamo ya ayn hinoman ya itad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan gawan ha pamanhumonol la ha Kautuhan, ta nakahulat êt ha Habi na ya habaytsi: “Hilay an-itad ni Apo Namalyari hēn ayn kasalanan, ay hilay mamiyay gawan ha paniwala la kana.”§ 12 Noa, ya pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises ay marayo ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo ta impahulat na êt ni Apo Namalyari ya habaytsi: “Hilay anhumonol ha Kautuhan, ay dyanan hēn biyay ya ayn angga.”*

13 Noa, gawan ayn makahonol ha balang mihay Kautuhan, ay hikitamo ay kalamo ha inhumpa ni Apo Namalyari hēn parusaan. Noa, daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha parusa hēn kasalanan tamo. Muwang tamo ya nalatngan nay parusa ni Apo Namalyari ta impahulat ya habaytsi ha Kahulatan ni Apo Namalyari: “Nalatngan ya parusa ni Apo Namalyari, hēn hilay pinatsi ha koros.”† 14 Inhalanggo ni Apo Jesu-Cristo ya sarili na, ta êmēn, ya kangéran ya impangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham, ay mipalako etaman kamoyun alwan Israelita, hēn gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Gawan habayto, ay hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pare-pareho kitamon makatanggap hēn Espiritu ni Apo Namalyari, ya impangako na.

A nabayo hēn Kautuhan ya impangako ni Apo Namalyari

15 Patêl ko ha Panginoon, muwang tamina ya no main lowa kantamo ya main kahundoan ya nipagpermaan, ay ayn nanan hinoman ya makapibayo o makaphahan hēn habayto. Gilamēn yo, ta êmēn ya di ya an-ipamwang ko kamoyu. 16 Hēn haton lagi, hēn ayn pon Kautuhan, ay nangako hi Apo Namalyari kan apo Abraham haka kanan miha kanlan mag-in kaapo-apoan na, ya ingalwan na hila. Miha wangko, ta ya habi kaapo-apoan, ya impahulat ni Apo Namalyari ay labay habiēn mimiha, alwan kal-atan. Habaytoy miha ay hi Apo Jesu-Cristo, ya kaapo-apoan ni apo Abraham. 17 Ya labay kon habiēn ay êmēn di: Ya pangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham ha kahundoan la, ya miligtas hila gawan kan Apo Jesu-Cristo, ay a mabayo hēn gawan bat ha Kautuhan ni apo Moises, ya indin ni Apo Namalyari hēn pagkalabah hēn 430 taon. 18 Ya ingalo ni Apo Namalyari, ay a na an-idin kantamo hēn gawan ha pamanhumonol tamo ha Kautuhan ni apo Moises. Ha kaptégan, ay indin ni Apo Namalyari ya ingalo na kan Apo Abraham gawan ha pangako na, alwan gawan ha pamanhumonol ha Kautuhan.

19 Malyarin main mangotâng: No êmbayro awud, ya main nanan pangako, pata indin êt ya Kautuhan? Indin êt ni Apo Namalyari ya habaytoy Kautuhan

† 3:8 Genesis 12:3b, 18:18 haka 22:18. ‡ 3:10 Deuteronomio 27:26. § 3:11 Habacuc 2:4. * 3:12 Levítico 18:5. † 3:13 Deuteronomio 21:23.

ta êmén mamwangan no hino ya kasalanan ha hêlêk na, ta habaytoy Kautuhan ay dapat lan honolên, kaban a ya pon nilumatêng ya kaapo-apoan ni apo Israel, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya pinangakoan. Habaytoy Kautuhan, ay impahabi ni Apo Namalyari kanlan anghel na, kan apo Moises. ²⁰ Noa, ya pamidin nan pangako, ay a na impadann ha anghel o ha kaatag, ta indiretsa na kan apo Abraham.

Main anggaan ya tungkulan hên Kautuhan

²¹ Kayno êndat yo no ampihalanghang ya Kautuhan ni apo Moises haka ya impangako ni Apo Namalyari. Alwa. Ta no main dayin Kautuhan ya ampam-in biyay ha langit, ay pamanhumonol tamo dayi hên habayto ya pangubatan hên pan-itad na kitamo ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. ²² Noa, nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na, ya ayn makaalih ha kapangyarihan hên kasalanan. Kabay kaapo-apoan man ni apo Abraham o alwa, ay kailangan maubuh kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmén tamo matanggap ya ingalo ya impangako ni Apo Namalyari. ²³ Bayo impamwang ya main kaligtsasan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay atsi kitamo pon ha aypa hên Kautuhan. ²⁴ Gawan ha Kautuhan ay namwangan tamo ya makasalanan kitamo haka namwangan tamo ya kailangan kitamon maniwala kan Apo Jesu-Cristo ta êmén na kitamo itad hên ayn kasalanan ni Apo Namalyari. ²⁵ Amêhén ta ampaniwala kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ay ayn kitamina ha aypa hên Kautuhan.

²⁶ Kabay hikaw ngan, Israelita man o alwa, ay nag-in anak ni Apo Namalyari, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. ²⁷ Gawan hikaw ngan, ya binawtismoan gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay mag-in kaugali na, ya nanad imbaro yo yay na. ²⁸ Israelita kaw man o alwa, ipoh kaw man o alwa, lalaki man o babayi ay main kitaminan pakikimiha, hên gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. ²⁹ No main kaw hên pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay hikaw ay kaapo-apoan ni apo Abraham haka makatanggap kaw etaman hên impangako ni Apo Namalyari kana.

4

¹ Gilamén yo êt ya êmén di ya an-ipamwang ko kamoyu. No main mihay mabandi ya natsi, ya nag mimihay anak, ay hata anak ay kapareho na êt bêngat hên ipoh kaban nanawa ya pon, agyan kana ya bandi hên toa na, ² gawan dapat nan honolên ya utoh hên ampanayhay kana, hên angga ha miabot ya ha panaon, ya intakda nan toa na, ya hiyay manalan hên impamana kana. ³ Embayro kitamo êt, hên a kitamo pon naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta atsi kitamo pon ha aypa hên manan paniwala di ha luta. ⁴ Noa, hên nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, ay in-utoh nay Anak na di ha luta, hên ianak hên mihay babayi, haka kaban anhumlay ya ay hinonol nay Kautuhan ni apo Moises. ⁵ In-utoh ya di ta êmén na kitamo ialih ha aypa hên habaytoy Kautuhan ta êmén kitamo mag-in anak ni Apo Namalyari.

⁶ Haka gawan hikitamo ay anak nay na ni Apo Namalyari, ay impahapat na kantamo ya Espiritu na, ya impangako ni Apo Jesu-Cristo. Habaytoy Espiritu ay ampam-i kantamo hên karapatan hên baêgên yan, “Tatang ko” hi Apo Namalyari. ⁷ Kabay amêhén hikaw ay maának nay na ni Apo Namalyari. Alwa kaw nan ipoh ha aypa hên manan paniwala di ha luta, noa, hikaw ay anak ni Apo Namalyari, ta andyanan na kaw hên hatoy an-idin na ha maának na.

Naingalwan ni apostol Pablo hilay taga-probinsyan Galacia

⁸ Hêñ a yo êt kilala hi Apo Namalyari, ay nanad kaw hêñ ipoh ya atsi ha lokop lan a angkahêlêk, ya hilay ayn mantêg hêñ tungkuluan. ⁹ Noa, amêhêñ ta kilala yoy na hi Apo Namalyari...o mangêd awud habiêñ, amêhêñ ta kilala na kaw na...awta labay yo hêñ palokop a êt kanlan a angkahêlêk, ya ayn tungkuluan? Nanad hêñ labay yoy na êt hêñ mag-in ipoh. ¹⁰ Èndat yon mangêd kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari no anhonolên yo ya manan ugali ya tungkol ha allo, buwan, panaon, haka taon hêñ pamagsimba. ¹¹ Mampotog ako kamoyu, ta kayno nahayang bêngat ya pamagpagal ko kamoyu.

¹² Ampakihabi ko kamoyun mangêd ya tuwarêñ yo ko ya ayn kina ha appa hêñ Kautuhan. Kaapo-apoañ ako man ni apo Israel, ay nakitad kina kamoyun alwan kaapo-apoañ na, ya a na dinyanan ni Apo Namalyari hêñ Kautuhan. Hêñ haton atsi ko bahêñ kamoyu ay ayn kaw hêñ dinyag ya narawak kangko. ¹³ Muwang yo ya nakatoro ko kamoyu hêñ Mangêd ya Habi hêñ haton una, gawan ha hakit ko. ¹⁴ Nakabyat ko man kamoyu gawan ha hakit ko, ay a yo ko kinahulapoan, haka a yo ko kinadamogan. Noa, tinanggap yo ko hêñ nanad ha mihay anghel ni Apo Namalyari o hi Apo Jesu-Cristo mismo. ¹⁵ Hadyay kahiglaan yon nanawop kangko hêñ hato. Muwang ko ya hêñ hato no malyarin bêngat, ay agyan mata yo ay idin yo kangko. Awta alwa kaw nan mahigla kangko amêhêñ? ¹⁶ Amêhêñ ay an-itad yo kinan kapatsi yo, hêñ gawan ha inhabi koy kaptêgan kamoyu.

¹⁷ Hilay ampanoro hêñ kaatag ya toro, aylabay-labay la kaw hêñ amuyotêñ ha alwan pêtêg, noa, alwan mangêd ya labay la kamoyu. Labay lan bêngat hêñ mipakarayo ya nakêm yo kangko ta êmêñ kaw milamo kanla. ¹⁸ Alwan narawak hêñ makihawpan no ha ikakangêd ya habayto, haka panay, alwan bêngat no atsi ko bahêñ. ¹⁹ Anlugurên kon maának, nanad akon mihay babayi ya ampanganak ya ampananam hêñ hadyay ilab angga ha mag-in nanad ugali ni Apo Jesu-Cristo ya ugali yo. ²⁰ No atsi ko dayi bahêñ amêhêñ, ay matanam yoy yagah nakêm ko kamoyu.

Ya alimbawa ya tungkol kanlan Sara haka ni Agar

²¹ Hatsu ya mihay kotang ko kamoyun labay paaypa ha Kautuhan ni apo Moises. Angkaintindihan yoy labay habiêñ hêñ habaytoy Kautuhan? ²² Nakahulat ha Hulat ni Apo Namalyari, ya hi apo Abraham, ay main loway anak ya lalaki. Ya miha ay anak ni Agar, ya ipoh, haka ya miha ay ha mantêg nan ahawa. ²³ Ya anak na kan Agar, ya ipoh, ay in-anak gawan ha nailipan lan bêngat lan apo Abraham haka hi Sara. Noa, ya anak na kan Sara, ya mantêg nan ahawa, ay na-ianak gawan ha pangako ni Apo Namalyari. ²⁴ Hatoy loway indo ay kaalimbawaan hêñ loway kahundoan. Ya mihay kahundoan ay ubat ha Tawtgut hêñ Sinai ha Arabia, ta bayro indin ni Apo Namalyari ya Kautuhan kan apo Moises. Habayto ya kaahundoan ay nanad kan Agar, ya ipoh haka ha anak na ya nag-in ipoh. ²⁵ Hi Agar ay kaalimbawaan hêñ Tawtgut hêñ Sinai ha Arabia haka ya balayan Jerusalem, gawan habayto ay ampaidyahan hêñ kapareho kon Israelita ya nanad ipoh, gawan anhumonol hila ha Kautuhan ni apo Moises. ²⁶ Noa, hi Sara ya alwan ipoh, ay nanad ha ikalwan kahundoan, ta kaalimbawaan nay bayon balayan Jerusalem, bayro ha langit, haka hiyay nanad indo tamo, ya alwan ipoh ha Kautuhan. ²⁷ Ta nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari ya êmêñ di, "Humigla ka ya babayi ya a nagkaanak. Iangaw moy kahiglaan mo, ya hika

ya a nakadanas hēn ilab panganak, ta mal-at pon ya anak hēn babayi ya dinamog, kanan babayi ya nag-ahawa.”

²⁸ Hikaw ya patēl ko ha Panginoon, hi Isaac ay nag-in anak ni Sara, hēn gawan ha pangako ni Apo Namalyari kan apo Abraham. Hikitamoy nag-in anak ni Apo Namalyari, hēn gawan ha pangako na kan apo Abraham etaman. ²⁹ Hi Isaac, ya anak ni Sara ay in-anak gawan ha kapangyarihan hēn Espiritu ni Apo Namalyari. Hi Ismael, ya anak ni Agar, ay in-anak hēn gawan ha naihipan lan bēngat lan apo Abraham haka hi Sara. Pinairapan ni Ismael hi Isaac. Èmēn êt bayro ya angkalyari amêhēn. ³⁰ Noa, nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ya èmēn di, “Ipaplag mo ya babayi, ya ipoh, haka ya anak na, ta ya anak na, ay a malyarin makiatag ha bandi ya ipamana na ha anak na ha mantēg nan ahawa.” ³¹ Kabay patēl ko ha Panginoon, hikitamo ay alwan nanad anak hēn mihay ipoh, ta hikitamo ay anak nay na ni apo Abraham ha mantēg nan ahawa ya hi Sara.

5

Paan mag-orong ha pangaipoh

¹ Imbuhan kitamina ni Apo Jesu-Cristo ha pangaipoh tamo. Kabay pakatanihēn yoy nakēm yo haka paan kaw mag-orong ha pangaipoh yo.

² Pakagilamēn yo. Hiko hi Pablo ya ampaghabi kamoyu ya no magpatuli kaw gawan êndat yon hikaw ay mag-in mangēd ha hēlēk ni Apo Namalyari, ay a yoy nan mapakinabangnan ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo. ³ Anhabiēn kon oman kamoyun lalaki ya malabay hēn magpatuli, ya no èmbayro ya labay yo, ay kailangan yon honolēn ya kaganawan Kautuhan ni apo Moises. ⁴ Hikaw ya labay hēn itad hēn ayn kasalanan ni Apo Namalyari gawan ha pamanhumonol yo ha Kautuhan, ay ampidayo kan Apo Jesu-Cristo haka antalibatokan yoy ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. ⁵ Noa, hikay, ay an-êngganan naēn, ya maiúmang kay kan Apo Namalyari uston itad na kay hēn ayn kasalanan gawan ha paniwala naēn kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy malyari ha kapangyarihan hēn Espiritu ni Apo Namalyari. ⁶ Ta no ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, ay alway nan maalagá kan Apo Namalyari no tuli kitamo o alwa, ta ya paniwala ya angkahēlēk ha dyag tamo, ya main pamanlugud ay yabay ya maalagá kana.

⁷ Hēn hato ay anhumonol kaw ha kaptēgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hinoy namagulon nakēm yo ta pinatgēnan yoy pamanhumonol yo ha kaptēgan? ⁸ A ya manyag hēn èmbayro hi Apo Namalyari, ya nanagyat kamoyu hēn maniwala kan Apo Jesu-Cristo. ⁹ Kaillag kaw ta èmēn a la kaw maamuyot, ta habaytoy alwan pētēg ya toro la, ay nanad ha pampaalsa kanan hata kahabian, ya wana, “Ya pērad ya pampaalsa ya pinakigawgaw ha kal-atan arina ay ampakapaalsa hēn habayto ngan.” ¹⁰ Èmbayro man, ay gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon Jesu-Cristo, ay angkasigurado ko ya honolēn yoy kaptēgan. Angkasigurado ko etaman ya parusaan ni Apo Namalyari hilay ampamagulo kamoyu.

¹¹ Hikaw ya patēl ko ha Panginoon, main kaatag ya ampaghabin ya an-itoro ko pon ya kailangan hēn patuli. No an-itoro ko ya kailangan hēn patuli, pata angga amêhēn ay ampairapan la ko? No èmēn bayro, ay a dayi mam-in gagah kanla ya pangitoro ko hēn tungkol ha pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros. ¹² Ya labay ko kanlan habain ya ampamagulo hēn nakēm yo, ay magpakapon hila tana.

¹³ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, hinagyat kaw ni Apo Jesu-Cristo hên mag-alih ha aypa hên Kautuhan. Noa, paan kaw manyag hên nangarawak ya kalabayan hên lawini gawan bêngat ha ayn kaw ha aypa hên Kautuhan. Noa, dapat miyahawop kaw hên main pamanlugud. ¹⁴ Gawan ha angkaboo ya kaganawan Kautuhan ni Apo Namalyari ha mimihay utoh, "Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo hên sarili mo." ¹⁵ Noa, no ihundo yoy pamipapatsi yo, ay mahira ya pamilalamo yo.

Ya pamimiyay ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari

¹⁶ Habaytsi ya aral ko kamoyu: palokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari ta êmén a kaw makadyag hên nangarawak ya kalabayan lawini yo. ¹⁷ Ta ya nangarawak ya kalabayan hên lawini, ay halanghang ha kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari, haka ya kalabayan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay halanghang etaman ha nangarawak ya kalabayan hên lawini. Habaytoy lowa ay ampihalanghang. Kabay a yo madyag ya labay yon daygên. ¹⁸ No nagpalokop kaw ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay ayn kaw na ha aypa hên Kautuhan.

¹⁹ Mabalayan ya nangarawak ya dyag hên lawini, hên nanad ha pamanakêh ha alwan ahawa, pamanyag hên kaatag êt ya kagatéan, haka ya panay hên pamanyag hên habaytoy karêmêkan ya kapaparêng-êy, ²⁰ ya pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos, manggamit hên dangá, humêmêk, pamipapatsi, pamangimon, tulawên, mag-in matalarêh, pamitatayak, pampagampi, ²¹ karidyaan, pamaglahing, panay makilahingan, haka kaatag êt ya dyag ya êmén bayro ya karawakan. Omanê kon habiêن ya hinabi ko kamoyu hên hato, ya hilay ampanyag hên êmbayro ay a makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari.

²² Noa, no atsi kantamo ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mag-in kitamon malugud, mahigla, mapatêkbék ya nakêm, mapagtêeh, maingaloën, mapaypaniwal-an, ²³ maayapp nakêm haka mapaggipil ha sarili. No êmén di ya ugali tamo ay alwan bawal ha patakaran ya dyag tamo. ²⁴ Hikitamo ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay ahina hên manyag hên nangarawak ya kalabayan hên lawini ta nanad impako tamina ya habayto ha koros hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo. ²⁵ Dinyanan na kitamon Espiritu ni Apo Namalyari hên bayoy biyay, kabay dapat palokop kitamina kana. ²⁶ Paan kitamon magmahlay, paan mamahuluk hên miha ta miha, haka paan miriridayaan.

6

Dapat miyahawop

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main kamoyu ya nakadyag hên kasalanan, ay hikaw ya ampaakay ha Espiritu ni Apo Namalyari, ay aralan yo ya hên maaypa ya nakêm ta êmén ya miúmang kan Apo Namalyari. Haka kaillag kaw, ta kayno hikaw êt ya matuko. ² Dapat miyahawop kaw ta ha pamihahawop yo ay mahonol yoy utoh ni Apo Jesu-Cristo. ³ No main kamoyu ya êndat na ya hiyay mangêd ha kaatag, ay anlokoën nay sarili na. ⁴ Dapat pakaihipêh hên balang miha ya sarili nan dyag, ta no mangêd, ay malyari yan humigla. Paan iparis ya dyag na, ha dyag lan kaatag, ⁵ ta ya balang miha ay main yan sarilin dyag ya dapat nan daygên.

⁶ Ha hinon angkakwa nan antoroan, ay dapat atagan nay ampaypamwang kana hên Habi ni Apo Namalyari.

⁷ Paan yon lokoên ya sarili yo. Hi Apo Namalyari ay a maloko hêñ hinoman. No hinoy intanêm tamo ay habayto êt ya popolên tamo. ⁸ Hilay mapanyag hêñ karawakan kalabayan hêñ lawini la, ay makakwa hêñ kaparusaan ya ayn anggaan ha impiyerno. Noa, hilay ampanyag hêñ kalabayan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari ay makakwa hêñ biyay ya ayn anggaan ya anidin nan Espiritu ni Apo Namalyari. ⁹ Paan kitamon humawa ha pamanyag hêñ kangêran, ta lano ha lumatêng ya allo, ay main kitamon matanggap no a kitamo anhumawa. ¹⁰ Kabay kaban angkabiyyay kitamo pon ay manyag kitaminan kangêran ha balang miha, lalon-laloy na kanlan patêl tamo ha Panginoon.

Tawlin aral ni apostol Pablo kanlan taga-Galacia

¹¹ Hatsi ya angkahêlêk yo ya mangahlay ya letra ay hiko ya nanulat hêñ hatsi ha mantêg kon gamêt.

¹² Hilay kapareho kon mánoro ya Israelita ya ampanapol hêñ pamandayêw kanlan kapareho naén Israelita, ay ampamatoluk kamoyu hêñ patuli kaw. Andaygêñ lay habayto ta êmén a hila paírapan, hêñ nanad kanlan kaatag ya ampaniwała ya hukad ana ya pangamatsi ni Apo Jesu-Cristo ha koros, haka ahina kailangan patului. ¹³ Tinuli hila man, ay a hila anhumonol ha kaatag ya Kautuhan. Noa, labay lan patuli kaw, ta êmén hila main maipagmahlay ha kapareho naén ya Israelita, ya hikaw ay napahonol lan magpatuli. ¹⁴ Noa, hiko ay ayn akon kaatag ya an-ipagmahlay, no alwan ya pangamatsi ni Panginoon Jesu-Cristo ha koros. Gawan ha pangamatsi na, ay ayn nanan alagá kangko ya maalagá kanlan a ampaggpalokop kan Apo Namalyari. Haka ha hêlêk la kangko ay ayn akon alagá. ¹⁵ Kantamon main pakikimiha kana, ay alwan maalagá no tinuli kitamo o ahê. Ya maalagá ay binayo ya ugali tamo. ¹⁶ Hikaw ya anhumonol ha toro ko, ay mag-in dayin mapatékbék ya ihip yo ta hikaw ay mantêg hêñ anak ni Apo Namalyari. Dayi ingalwan na kaw ngan.

¹⁷ Ampakihabi ko ya paubat amêhêñ, ay a kinan papotogêñ ya miha man kamoyu, ta hukad ana kangko ya hikoy nangapipiyyatan gawan ha pamanhumonol ko kan Apo Jesu-Cristo.

¹⁸ Hikaw ya patêl ko, dayi ingalwan kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Amen.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Efeso

Paunan habi

Nanulat hi apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Una nan impamwang kanla, ya daygén ni Apo Namalyari lano, ya tsiponén na ya atsi ngan ha langit, haka ya atsi ngan ha luta, ta ikamihan na kan Apo Jesu-Cristo ya pamaala hén habayto (1:10). Kabay labay ni apostol Pablo ya balang miha ay magkamain dayin pamakimihā kan Apo Jesu-Cristo, haka dapat mahélek ya habayto ha pamimiyay la.

In-alimbawa na, ya pamit-si-tsipon lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay lawini haka in-alimbawa na hi Apo Jesu-Cristo ha pinakaulo hén habaytoy lawini. In-alimbawa na êt hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha mihay bali haka hi Apo Jesu-Cristo ya pinakamaalagáy bato ta êmén mag-in napah-êy ya bali.

Hinulat na êt di ya tungkol ha pamimiyay hén miahawa (5:21-33), anak haka toa (6:1-4), tagahuyo haka amo (6:5-9). Hinulat na êt di ya tungkol ha panlaban kan Satañas (6:10-20).

Kabooan hén pinakalamán

Paunan Habi 1:1-2

Ya ingalo ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo 1:3-3:21

Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 4:1-6:20

Ya tawlin habi 6:21-24

¹ Hiko hi Pablo, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari.

Hatsi ya hulat ko, ay kamoyun taga-balayan Efeso ya pinili ni Apo Namalyari hén mag-in kana, ya mahonol ha kalabayan ni Apo Jesu-Cristo.

² An-ihalangin kataw ya dyanan kaw dayi hén kapatékbékan nakém, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya ingalo ya angkatanggap lan ampaniwala gawan ha pakikimiha la kan Apo Jesu-Cristo

³ Purién tamo hi Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon Jesu-Cristo, ta gawan ha pakikimiha tamo kana, ay namidigalo hi Apo Namalyari kantamo hén kangéran ya ubat ha langit ya andaygen nan Espiritu ni Apo Namalyari ha nakém tamo. ⁴ Mana na kitaminan pinili ni Apo Namalyari hén magkamain pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo, hén a pon dinyag ya hata luta. Tinalagá nay habayto, ta êmén hikitamoy mag-in banal hén ayn kapintasan ha hélek na. Gawan ha pamanlugud na kantamo, ⁵ hén hato pon, ay pinili na kitamo hén mag-in maának na gawan kan Apo Jesu-Cristo, ta habaytoy labay na hén malyari kantamo. ⁶ Kabay purién tamo hi Apo Namalyari, gawan ha a makwan ihipén ya ayn kapantag ya ingalo na kantamo, hén indin na ya anlugarén nan Anak êmén matsi ha ikakangéd tamo.

⁷ Daya ni Apo Jesu-Cristo, ya pinamayad ha pangakbus ha parusa hén kasalanan tamo, ta êmén kitamo mapatawad. Émbayro ya ayn kapantag ya

ingalo ni Apo Namalyari⁸ ya indin na kantamo hēn booy nakēm. Hēn main kalamoy kamwangan haka pamangintindi,⁹ ay impamwang na kantamo ya daygēn na, ya a pon impamwang, ta atsi ya pon ha ihip na, ya tinalagā na, ya tuparēn ni Cristo.¹⁰ Ta ya daygēn na, no lumafēng ya intakdan allo, ay tsiponēn na ya kaganawan ya atsi ha langit, haka ha luta, ta ikamihan na kan Cristo, ya pamaala hēn habayto ngan.

¹¹ Gawan ha pakikimiha naēn kan Cristo, ay dinyag na kitamo ni Apo Namalyari hēn anak na gawan ha kalabayan na. Habaytoy tinalagá na hēn haton lagi, haka panay nan andaygēn ya tinalagá na.¹² Hikay ya unan nangēnggan kan Cristo, ay tinalagá ni Apo Namalyari hēn mamiyay hēn magsimba kana gawan ha panga-Diyos na.

¹³ Hikaw ay nagkamain hēn pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo etaman hēn ginilam yoy Mangēd ya Habi, ya kaptēgan, ya ligtas kitamo gawan kana. Haka dinyanan na kaw ni Apo Namalyari hēn Espiritu na ya impangako na. Ya pam-i hēn Espiritu na ay nanad pamaptēg ya hikitamo ay kana, haka¹⁴ nanad bandi ya impauna, ya kasiguradoan ya iboo nay kaligtasan tamo, haka ya kaganawan ya impangako na. Puriēn tamo ya panga-Diyos na.

Ya inhalangin ni apostol Pablo

¹⁵ Amēhēn, paubat hēn namwangan ko ya tungkol ha paniwala yo kan Panginoon Jesu haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana,¹⁶ ay a ko an-itēgēn ya pamagpahalamat ko kan Apo Namalyari gawan kamoyu. Panay kataw an-ihalangin.¹⁷ An-ihalangin ko kan Apo Namalyari ya ampuriēn tamon Tatang, ya namiutoh kan Panginoon Jesu-Cristo, ya dyanan na kaw hēn kamwangan haka pamangintindi ya tungkol kan Apo Namalyari ya ubat ha Espiritu na.¹⁸ An-ihalangin ko êt ya mahawangan ya kaihipan yo, ta êmēn yo maintindihan ya pangako na kantamo hēn pinili na kitamo hēn makilamo kana hēn angga-angga. Dayi maintindihan yo etaman ya kal-atan ingalo ya idin kantamo gawan hikitamo ay pinili na hēn mag-in kana.¹⁹ An-ihalangin ko êt ya maintindihan yo, ya a makwan maihip ya kapangyarihan ni Apo Namalyari ya anggamitēn nan manyag kangēran ha nakēm tamon ampaniwala. Habaytoy kapangyarihan na,²⁰ ay ginamit na hēn biniyay nan oman hi Apo Jesu-Cristo, haka hēn pinaikno na ya ha dapit panabtab na ha langit hēn mamaala hēn kalamo na.²¹ Kabay makapangyarihan hi Apo Jesu-Cristo ha kaganawan ya ampamaala haka ha kaganawan ya main tungkulon. Hiyay pinakamatag-ay ha langit haka ha luta amēhēn haka hēn angga-angga.²² In-ubuh nan indin ni Apo Namalyari ha aypa hēn kapangyarihan na ya habayto, haka hiyay dinyag nan pinaka-ulо tamo ya ampaniwala kana.²³ Hikitamo ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pinakalawini na, ya nanad kabooan* na. Haka hiya ya kabooan hēn kaganawan.

2

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay main bayoy biyay

¹ Hēn hato ay nanad kaw natsi gawan ha kasalanan yo kan Apo Namalyari.² Hēn hato ay angkagtan kaw ha karawakan ugali haka uso lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, haka hinonol yo hi Satanas, ya poon lan narawak ya a angkahēlēk. Angga amēhēn, ay hiya ya ampamaala ha biyay

* ^{1:23} Colosas 1:18.

lan tawo ya a anhumonol kan Apo Namalyari. ³ Hêñ hato, ay hikitamo ngan ay nanad kanla. Andaygên tamoy nangarawak ya kalabayan hêñ lawini haka ihip tamo. In-anak kitamo hêñ main nanan kasalanan kabay hikitamoy kalamo lan kaatag ya makasalanan ya parusaan ni Apo Namalyari.

⁴ Noa, ayn pamagkulang ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo haka hadyay pamanlugud na kantamo. ⁵ Natsi kitamo man, gawan kasalanan tamo, ay biniyyay na kitamo hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo. Ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari kantamo, ay ubatan hêñ kaligtasan tamon ampaniwala kana. ⁶ Gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo ay biniyyay kitaminan oman etaman, haka pinaikno kitamo ha langit hêñ mamaala hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo. ⁷ Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ta êmén paubat amêhêñ hêñ angga-angga ay maipahlék nay ayn kapantag ya ingalo na kantamo, ya indigalo na kantamo gawan kan Apo Jesu-Cristo. ⁸ Habaytoy ayn kapantag ya ingalo na, ay ubatan hêñ kaligtasan tamon ampaniwala kana. Habaytoy kaligtasan tamo haka ya paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo ay a angkakwa ha pagal tamo, noa, indigalo ni Apo Namalyari ya habayto. ⁹ Kabay ayn maipagmahlay ya hiya ay naligtas ha sarili nan dyag. ¹⁰ Gawan bay hikitamo ay dinyag ni Apo Namalyari haka binayo nay biyay tamo hêñ manyag kangêran gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo. Hêñ hato pon una ay tinalagá na ya hikitamo ay manyag habaytoy kangêran.

Hilay main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo ay nanad mimihay bansa

¹¹ Pakaihipêñ yo ya hikaw ay anak hêñ alwan Israelita. An-itad la kaw hêñ ayn alagá lan Israelita, gawan a kaw tinuli. Êndat la no anak hila ni Apo Namalyari gawan ha pangatuli la. Noa, ya pangatuli ay dyag bat hêñ tawo ha balat. ¹² Hêñ hato ay marayo kaw kan Apo Jesu-Cristo. Kaatag kaw kannâen Israelita ya pinili ni Apo Namalyari. Kabay alwa kaw kalamo ha pangako ni Apo Namalyari kannâen. Ayn kaw hêñ kasiguradoan ya madyanan kaw hêñ biyay ya ayn angga haka a yo muwang hi Apo Namalyari. ¹³ Noa, agyan marayo kaw kan Apo Namalyari hêñ hato, ay nidani kaw na kana gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Hiya ya pinangubatan hêñ pamakilamo tamo, ta hêñ hato ay hikay ya Israelita, haka hikaw ya alwan Israelita ay main kitamon nanad bakod ya pamihuholuk, ya namîhiyay kantamo. Noa, habaytoy inalíh nay na. ¹⁵ Hêñ natsi ya ha ikakangêd tamo, ay inalíh nay alagá hêñ Kautuhan naen hêñ Israelita no ay-êmén dumani kan Apo Namalyari. Kabay mimihay bansa kitamina ha arapan ni Apo Namalyari, haka amêhêñ ay angkapisusundo kitamina, ya hikay ya Israelita haka hikaw ya alwan Israelita. ¹⁶ Impa-úmang na kitamon pare-pareho kan Apo Namalyari, hêñ mag-in pinakalawini na hêñ natsi ya ha koros. Kabay angkapisusundo kitamina. ¹⁷ Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpaidi di ha luta hêñ namipamwang hêñ Mangangêd ya Habi ya tungkol ha pamiúmang tamo kan Apo Namalyari. Impa-úmang na kaw ya marayo kana, haka hikay ya Israelita ya banhagan lan narani kana. ¹⁸ Gawan kan Apo Jesu-Cristo ay pare-pareho kitaminan makaarap kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha hawop hêñ Espiritu na, ya atsi kantamo.

¹⁹ Kabay amêhêñ, ay alwa kaw nan kaatag kannâen Israelita, ta hikaw ay kalamo lan pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in pamilya na. ²⁰ Hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay nanad bali. Hilay apostol haka mampipamwang ni Apo Namalyari ya nanoro hêñ habi na, ay nanad napah-ey ya pundasyon hêñ habaytoy bali, haka hi Apo Jesu-Cristo ay nanad

pinakamaalagáy bato ya pampah-êy hén habayto. ²¹ Hi Apo Jesu-Cristo ya pinaykabitan tamo ngan hén nanad ha kabooan bali ya napah-êy. Haka gawan ha pakikimiha tamo ha Panginoon, ya habaytoy bali ay anhumlay hén mag-in mihay banal ya templo. ²² Haka gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay inlamo kaw etaman kanan habaytoy nanad templo ya naipairêng ya ampaidyanan nan Espiritu ni Apo Namalyari.

3

Ya Panoro ni apostol Pablo kanlan alwan Israelita

¹ Gawan habaytoy dinyag ni Apo Namalyari, ay an-ihalangin kataw. Awo, hiko hi Pablo, ya nakahukul ha ikakangéed yon alwan Israelita, gawan ha panoro ko hén tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ² Kayno namwangan yoy na ya impatsiwala kangko ni Apo Namalyari, ya ipamwang kamoyu ya Mangéd ya Habi, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo na kamoyu. ³ Haka kayno namwangan yoy na ya impamwang ni Apo Namalyari kangko ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat kinay habayto, di ha hulat. ⁴ Kabay ha pamaha yon hata hulat, ay maintindihan yo ya a pon impamwang hén hato, ya tinalagá ni Apo Namalyari, ya antuparén ni Apo Jesu-Cristo. ⁵ A na impamwang ni Apo Namalyari ya habayto hén haton lagi, noa, amêhén, ay impamwang nan Espiritu na kannaén apostol na, haka kanlan propeta, ya mámpamwang na. ⁶ Impamwang na ya Mangéd ya Habi, ya alwan hikay bat ya Israelita ya iligtas na, noa, hikaw etaman ya alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Kalamo kaw na kannaén ha pinakalawini na. Haka matanggap yo etaman ya impangako na gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.

⁷ Ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, haka ha kapangyarihan na ay dinyag na kon mámpamwang hén habayto ya Mangéd ya Habi. ⁸ Hikoy pinakamaaaya kanlan pinili ni Apo Namalyari hén mag-in kana. Embayro man ay dinyanan na kon pribileyo hén mámpamwang kamoyun alwan Israelita hén tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ya maidin kamoyu, gawan kan Apo Jesu-Cristo. ⁹ Hi Apo Namalyari, ya nanyag ngan, ay namiutoh kangko hén ipalinaw ha kaganawan no ay-êmén nan tuparén ya tinalagá na, haka babayo nan impamwang ya habaytoy tinalagá na. ¹⁰ Haka amêhén anipamwang nay habayto, gawan kantamon ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. Uston mahélék lan anghel ya ampamaala, haka kaatag êt ya main kapangyarihan ha langit ya pamakimiha tamon patêl ha Panginoon, ay mamwangan la hén tungkol ha kamwangan na ya igit ha hinon kamwangan. ¹¹ Habayto ay tinalagá ni Apo Namalyari hén haton lagi, haka antuparén nay na gawan kan Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo. ¹² Gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay main kitamon pakikimiha kana ya ampamahékaw hén nakém tamo hén umarap kan Apo Namalyari. ¹³ Kabay ampakihabi ko kamoyu ya paan kaw mahiraan nakém gawan ha kairapan ya angkaranasan ko di ha hukulan ta hatsi ay ha ikakangéed yo.

Ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo

¹⁴ Kabay ampandoko ko ha panalangin ko kan Apo Namalyari ya Tatang tamo. ¹⁵ Hiya ya Tatang hén kaganawan maának na ha langit haka ha luta. ¹⁶ An-ihalangin ko kana ya ha kapangyarihan na ya ayn kapantag, ay pahiglaén nay nakém yo hén Espiritu na. ¹⁷ An-ihalangin ko êt ya magpaidi

ya ha nakêm yo hi Apo Jesu-Cristo gawan ha paniwala yo kana. Dayi mag-in mananiêh ya pamanlugud yo, hên nanad ha kayo ya mangalalê ya yamot, ¹⁸ ta êmén hikaw haka hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay makaintindi hên ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁹ Dayi makaranas kaw hên habaytoy pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo ya a makwan ihipén, ta êmén panay mahélek ha pamimiyay yo ya kabooan hên kabanalan ni Apo Namalyari. ²⁰ Kabay puriën tamina hi Apo Namalyari. A makwan maihip ya kapangyarihan na ya anggamitên na ha pamabayoy kantamo. Ta hiyay makadyag hên igit êt ha an-idawat tamo kana o ha maabot tamon ihipén. ²¹ Hikitamoy ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ay puriën tamo ya hên oras-oras hên angga-angga. Amen.

4

Ya pakikimiha lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo

¹ Hiko ya atsi ha hukulan gawan ha pamanhumonol ko kan Panginoon Jesu-Cristo, ay ampakihabi kamoyu, ya mamiyay kaw hên mangêd, ya nanad ha tinalagá na hên hinagyat na kaw hên mag-in anak na. ² Mamiyay kaw hên maaypa ya nakêm. Gawan ha pamilulugud yo, ay dapat kaw mag-in mapagtéeh hâ pamatawed yo kanlan ampanyag hên alwan mangêd kamoyu. ³ Magpakahipêg kaw hên milulugud, ta êmén ya pakikimiha yo gawan ha Espiritu ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatékbékan kamoyu, ay a maalih. ⁴ Hikitamoy ampaniwala ay mimiha, hên nanad pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo. Haka mimiha êt ya Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kantamo. Mimiha êt ya biyay ya ayn angga ya an-éngganan tamo, gawan impaihip na kantamo hên palokop kana. ⁵ Mimihan bêngat ya ampaniwäl-an tamo. Yabay ya hi Panginoon ya mimiha haka mimihay bawtismo tamo. ⁶ Hi Apo Namalyari ya Tatang tamo ngan ay mimiha. Hiyay makapangyarihan ha kaganawan. An-ipadyag nay kalabayan na kantamo ngan, haka ampaidi ya kantamo ngan.

⁷ Ya balang miha kantamo ay dinyanan ni Apo Jesu-Cristo hên galing ya hépat kantamo, gawan ha ayn kapantag ya ingalo na. ⁸ Èmén di ya nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, “Hèn nag-orong ya ha langit, ay nantan yan mal-at ya dinakêp, haka main yan indigalo kanlan tawo.” ⁹ No nag-orong ya ha langit, ay labay habiên nagaypa ya pon di ha luta. ¹⁰ Ya nag-aypa, ay hiya etaman ya nag-orong ha katatag-ayan langit, ta êmén na daygén hên ayn kapintasan ya kaganawan. ¹¹ Hiya ya namidigalo hên kagalingan ya main mag-in apostol na, main mag-in propeta, ya mámipamwang na, main mag-in mamipamwang hên habi na kanlan a pon ampaniwala, main mag-in pastor haka mónoró kanlan ampaniwälay na. ¹² Indigalo nay habaytoy kagalingan ta êmén hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana ay nakal-an hên maghuyo kana, haka ta êmén tumaniêh ya paniwala tamo ya pinakalawini na. ¹³ Ha êmbayro ay mag-in mimihay nakêm tamo ha paniwala haka ha kamwangan tamo kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo Namalyari. Magkamain kitaminan nakêm ya nanad ha nakêm ni Apo Jesu-Cristo ya banal.

¹⁴ Habaytoy labay ni Apo Namalyari ta êmén a kitamo magtan ha hinohinon toro hén nanad anak ya angkagtan ha nanga-ayang ya habi, o nanad ha bangka ya angkaipayidpid hén angin. Mangêd no a kitamina paamuyot kanlan mapanloko. ¹⁵ Ya mangêd ay mamiyay kitamo ha kaptégan gawan ha

pamilulugud tamo. Ha êmbayro ay papêrad-pêrad kitamon mag-in nanad kan Cristo ya pinaka-ulو tamo ngan. ¹⁶ Gawan kana, ay hikitamoy pinakalawini na, ay main pakikimiha hên nanad ha kabooan lawini ya nangapitutumpang ha pilngoa. No ya balang miha kantamo ay manyag hên an-ipadyag ni Apo Namalyari hên main pamilulugud, ay humlay haka kumhaw ya pinakalawini ni Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy biyay kan Panginoon Jesu-Cristo

¹⁷ Amêhén, gawan ha tungkulon ya indin na kangko ni Panginoon ay an-ipapakahabi ko kamoyu ya taganán a yoy na dapat tuwarén hilay ahê ampagsimba kana, ta ayn alagá ya pangihip la. ¹⁸ Ayn hilan muwang hên tungkol kan Apo Namalyari, haka ayn kanla ya bayoy biyay ya an-idin na gawan ha kakdêyan ulo la, ya a la ya labay mamwangan. ¹⁹ Ayn hilay nan dêng-êy, kabay ha karidyaan la, ay ampaulayan lay lawini la hên manyag hên hino-hino kay na hên ya karawakan.

²⁰ Noa, hikaw ay alwan êmbayro ya napag-aralan yo, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo! ²¹ Gawan bay namwangan yoy nay Mangêd ya Habi tungkol kana, haka ya pêtèg ya toro, gawan atsi kana ya kaptégan. ²² Kabay alihén yoy mana yon ugali, ya ubat ha mana yon pamimiyay, ya bat manyag kalabayan lawini, ta ya panyag hên êmbayro ay ikahira yo. ²³ Dapat yon bayoén ya nakêm haka ihip yo, ta êmén ya narawak ay mahagilyan hên mangêd. ²⁴ Dapat yon ihulod ya bayoy ugali, ya nanad ugali ni Apo Namalyari, ya mahêlêk ha pamimiyay ya taganán mahonol kana, ya main kabanalan.

²⁵ Kabay alihén yoy nay ugali yo hên maglaram ta dapat habiên ya kaptégan ha miha ta miha, gawan hikitamo ay nanad mimihay lawini ni Apo Jesu-Cristo. ²⁶ No waringan ta main kaw hên ikahuluk, ay dapat yon tambêng alihén ya habayto, ta êmén a kaw makadyag kasalanan. Paan yon êngganan ya manaboy allo bayo yon alihén ya huluk, ²⁷ ta êmén a ya makatukso kamoyu hi Satanas. ²⁸ No alimbawa ta main kamoyu ya manakaw, dapat itgén nay na ya habayto. Ya mangêd ay magpakahipég ya tanan mag-obra, ta êmén na makwa ya kailangan na. No êmbayroy daygén na, ay makahawop ya êt ha kaatag ya ampangailangan. ²⁹ Paan kaw maghabi hên nangarawak. Dapat panay ha ikakangêd ya habiên yo, ya makahawop kanlan ampanggilam ayon ha kailangan la. ³⁰ Paan yon dyanan kalungkutan ya Espiritu ni Apo Namalyari ha panyag yon alwan mangêd, ta hiyay nanad tatak ni Apo Namalyari kamoyu, ya pamaptêg ya taganán akbusan kaw ha parusa hên kasalanan yo ha Allon Pamanukom. ³¹ Alihén yoy kaganawan narawak ya nanad ha hèmék, omot ulo, haka huluk. Haka paan kaw mihuhubak. Paan kaw maghabin pamanira ha kapareho yon tawo. Haka paan kaw mangihip hên manyag karawakan ha kapareho yo. ³² Ya mangêd ay, mag-in kaw hên mapanawop ha miha ta miha, haka maingaloén. Mamatawad kaw, ta pinatawad kaw ni Apo Namalyari gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo.

5

Ya ugali lan nahawangan ya kaihipan

¹ Gawan hikaw ay anak ni Apo Namalyari ya anlugarén na, ay dapat tuwarén yo ya. ² Dapat mamiyyay kaw hên main pamanlugud ha balang andaygén yo, hên nanad ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo hên

indin nay biyay na ha ikakangêd tamo. Habaytoy dinyag na ay nanad nabango ya paraêp ha arapan ni Apo Namalyari.

³ Gawan hikaw ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat marayo kaw ha pamakilalaki, pamabayi, haka ha pamanyag kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini haka karidyaan. Paan kaw man mamiistoriya hên tungkol bayro ha miha ta miha. ⁴ Paan kaw maghabi hên nikadadawak haka ayn pukat, haka hên kaparêng-êy ya ngaw-ngaw haka istorya. Noa, ya mangêd ay, panay kaw tanan magpahalamat kan Apo Namalyari. ⁵ Habaytsi ya pakamwangan yo: A milamo ha lokop ni Apo Namalyari angga kan Apo Jesu-Cristo ya hilay ampamabayi o ampakilalaki o ampanyag hên hinoman ya karawakan hên kalabayan lawini. A êt milamo bayro ya hilay maridya ya ayn pamanlugud kan Apo Namalyari ta kaatag ya andaygêlan diyos la.

⁶ Paan kaw paloko ha nangaayang ya habi lan maghabin alwan kasalanan ya babayo kon inungkat. Ta ya kaptégan ay parusaan ni Apo Namalyari hilay manyag hên êmbayro. ⁷ Kabay paan kaw makilamo kanla. ⁸ Hênt hato ay atsi kaw ha aypa ni Satanas haka nanad nariglêm ya biyay yo, noa, amêhêñ ay atsi kaw na kanan Panginoon, haka nanad nahawangan ya biyay yo. Kabay dapat mag-in hépat ya pamimiyay yo nanad ha pamimiyay lan nahawangan ya ihip. ⁹ Gawan, ya mahêlêk ha pamimiyay lan nahawangan ya ihip, ay kangêran haka kaptégan. ¹⁰ Dapat yon mamwangan no hino ya ikahigla ni Apo Namalyari, haka habaytoy dapat yon daygêñ. ¹¹ Paan kaw kilamo kanlan manyag hên ayn pukat ya ubat ha kariglêman. Noa, ya daygêñ yo, ay ihundo yoy pandaygêñ yoy kangêran, ta êmén mamwangan ya nangarawak ya dyag la. ¹² Gawan bay kapaparêng-êy hên habiêñ ya andaygêñ la hên patago. ¹³ Noa, gawan ha kangêran dyag yo, ay nanad mahawangan hilan atâng, haka mamwangan ya andaygêñ la ay narawak. ¹⁴ Haka ya kaganawan ya angkahawangan, ay mag-in nahawang. Habaytoy nanad ha impahulat ni Apo Namalyari, ya wana,

“Hikaw ay nanad hên nabêlêw o nanad natsi gawan ha kasalanan yo.
Magmukat kaw, haka kaw mimata, bayo hawangan nay na ni Apo Jesu-Cristo ya kaihipan yo.”

¹⁵ Kabay kaillag kaw ha pamimiyay yo. Mamiyyay kaw hên nanad kanlan nagmuwang no hinoy ikahigla ni Apo Namalyari, alwan nanad kanlan ayn minuwang. ¹⁶ Paan kaw manayang hên oras. Panay kaw manyag hên kangêran kaban angkabiyay kaw pon, ta mal-at ya karawakan ya andaygêñ lan tawo amêhêñ. ¹⁷ Paan kaw mag-in ayn minuwang. Noa, pakimuwangan yoy kalabayan ni Apo Namalyari.

¹⁸ Paan kaw maglahing ta habaytoy makahira hên mangêd ya pamimiyay. Noa, ya dapat ay mamaala kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁹ No magtsipon kaw ay magkanta kaw hên kanta ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka ya kaatag êt ya kanta hên pamagpuri kana, haka ya bayoy kanta ya maka-Diyos. Dapat boon nakêm kaw hên magkantan pamagpuri ha Panginoon. ²⁰ Dapat panay yon ipahalamat ya kaganawan ya angkalyari kan Apo Namalyari ya Tatang tamô, gawan ha pakikimiha yo kan Panginoon Jesu-Cristo.

Payo ha mitaahawa

²¹ Palokop kaw ha miha ta miha gawan ha pamanggalang yo kan Apo Jesu-Cristo. ²² Hikaw ya babayi ya nipag-ahawa, palokop kaw ha ahawa yo hên nanad ha pamagpalokop yo ha Panginoon. ²³ Gawan bay ya lalaki ay

ampamaala ha ahawa na hēn nanad ha pamamaala kantamo ni Apo Jesu-Cristo, ya pinaka-uloh tamon ampaniwala kana, ya pinakalawini na. Hiya êt ya ampamilitas kantamo.²⁴ No ay-êmēn ya pamagpalokop tamo kana, ay êmbayro êt ya hikaw ya babayi ay dapat palokop ha ahawa yo hēn boon nakêm.

²⁵ Hikaw ya lalaki, dapat lugurēn yoy ahawa yo hēn nanad ha pamanlugud ni Apo Jesu-Cristo kantamo. Impakit nay pamanlugud na hēn indin nay lawini na ha ikakangēd tamo. ²⁶ Dinyag nay habayto, ta êmēn na kitamon tanggapēn ni Apo Namalyari paubat hēn nalinisan kitamina ha pamanhumonol ha Habi na, haka ha pagpabawtismo tamo. ²⁷ Dinyag nay habayto etaman ta êmēn hikitamoy ampaniwala kana ay nakal-an hēn umarap kana hēn nanad ha mihay dalaga ya angkasalēn ya mahampat, mangēd, haka malinis, hēn ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari. ²⁸ Kabay dapat lugurēn lan lalaki ya ahawa la hēn nanad ha pamanlugud la ha sarili lan lawini. Hilay lalaki ya ampanlugud ha ahawa la ay ampanlugud etaman ha sarili la. ²⁹ Ayn anhumêmek ha sarilin lawini, ta habaytoy ampananēn haka anhayhayén la hēn nanad ha andaygēn ni Apo Jesu-Cristo kanlan ampaniwala kana,³⁰ gawan bay hikitamo ay pinakalawini na. ³¹ Nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari ya êmēn di, “Gawan di ay lakwanan nan lalaki ya toa na ta milamo hilay nan miahawa, ta mag-in mimiha hila tana.”* ³² Habayto ya inungkat ko, ya nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, ay main malalē ya labay habiēn ya tungkol ha pakikimiha ni Apo Jesu-Cristo kantamon ampaniwala kana. ³³ Êmbayro man, main ya êt labay habiēn ya tungkol ha mitaahawa. Kabay hikaw ya lalaki ya main ahawa, ay dapat lugurēn yoy ahawa yo hēn nanad ha pamanlugud yo ha sarili yo. Hikaw ya babayi etaman, ay galangēn yoy ahawa yo.

6

Aral ha pamilya

¹ Hikaw ya anak, dapat yon honolēn ya utoh hēn toa yo, ta mangēd ya habayto kanlan main pakikimiha ha Panginoon. ² Gawan nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari ya, “Galangēn moy toa mo.”* Habaytoy unan utoh ni Apo Namalyari ya main lamo hēn pangako. Êmēn ya di ya laman hēn habaytoy pangako,³ “ta no daygēn yoy habayto, ay kumarang haka mitsighaw ya biyay yo di ha luta.”

⁴ Hikaw etaman ya toa, paan yon pahulukēn ya anak yo. Noa, itoro yo kanla ya labay ni Panginoon Jesu-Cristo ha biyay la, haka paral-an yo hila no manyag hilan kasalanan.

Hilay tagahuyo haka hilay ámo

⁵ Hikaw ya nakiámo, ay pakahonolēn yoy ámo yo di ha luta hēn nanad ha pamanhumonol yo kan Panginoon Jesu-Cristo hēn main pamanggalang, haka limo. ⁶ Daygēn yoy habayto, alwan bēngat no main ampamantay kamoyu hēn nanad kanlan ampanapol hēn pamandayéw hēn tawo, noa, magpakahipég kaw hēn nanad anhuyuén yo hi Panginoon Jesu-Cristo ha pamanyag kalabayan ni Apo Namalyari hēn booy nakêm. ⁷ Huyuén yoy ámo yo hēn booy nakêm hēn nanad ha pamaghuyo yo ha kalabayan nan

* ^{5:31} Genesis 2:24. * ^{6:2} Genesis 6:2-3; Exodus 20:12; Deuteronomio 5:16.

Panginoon, ta ha êmbayro ay anhonolêن yoy kalabayan nan Panginoon alwan bat kalabayan tawo. ⁸ Siguradon tumbahan nan Panginoon ya balang miha, ha kangêran ya dinyag la, tagahuyo man o alwa.

⁹ Hikaw ya ámo, dapat mag-in mangêd ya pamamaala yo kanlan nakiamo kamoyu. Paan yo hilan hablaêن ta muwang yo ya hikitamo ay main ámo ha langit, ya hi Apo Namalyari ya ayn ampiliêن.

Ya panlaban tamo kan Satanas

¹⁰ Amêhên, hatsi ya tawlin toro ko kamoyu, ya tanggapêن yoy kapangyarihan ya pan-idin nan Panginoon kantamon ampaniwala kana, ta êmên yo pataniêhêن ya nakêm yo. ¹¹ Ihulod yo ya kabooan panlaban ya indin kamoyu ni Apo Namalyari, ta êmên yo mapaglabanan ya an-ipadanâs ni Satanas. ¹² Gawan, ya kapatsi tamo ay alwan tawo, noa, hi Satanas, haka hilay kalamo na ha hêwang ya nangarawak ya a angkahêlêk, ya main tungkulun hêن mamaala kanlan tawo ya atsi pon ha kariglêman di ha luta. ¹³ Kabay ihulod yoy kabooan panlaban ya indin ni Apo Namalyari, ta êmên kaw manambut ha panlaban yo kanla, haka pamakayari yon makilaban ay makhaw kaw pon hêن nakairêng.

¹⁴ Kabay mirêng kaw hêن nakal-an hêن lumaban. Dapat panay kaw maghabin kaptêgan, ya nanad ha an-isinturon yoy kaptêgan.[†] Dapat mag-in kaw hêن mahonol kana, hêن nanad ha an-ihulod yoy habaytoy pamanhumonol, ya nanad pinakakalahag pagaw yo. ¹⁵ Dapat nakal-an kaw hêن mamipamwang hêن Mangangêd ya Habi hêن tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya ubatan hêن pamiuúmang kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad nag-apin bitsih yo hêن nakal-an hêن lumaban. ¹⁶ Dapat pakatalanêن yoy paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ta habayto ay nanad kalahag yo ya panangga boy pamarê ha angkumlab ya tarêm hêن yawo ni Satanas. ¹⁷ Ya kasiguradoan hêن kaligtasan yo, ay dapat yon ikopya hêن nanad elmit. Haka ya Habi ni Apo Namalyari, ya an-ipaihip kamoyu hêن Espiritu na, ay yabay ya nanad hundang yo. ¹⁸ Dapat yon daygêن ya habayto ngan, hêن main pamakiingalon manalangin kan Apo Namalyari. Panay kaw manalangin ha hawop hêن Espiritu na. Paan kaw humawa hêن manalangin haka ihalangin yo hilangan ya pinili ni Apo Namalyari hêن mag-in kana. ¹⁹ Ihalangin yo ko etaman ya dyanan na ko ni Apo Namalyari hêن galing ha pamaghabi ta êmên makhaw ya nakêm kon mamipamwang hêن Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang amêhên. ²⁰ Ihalangin yo ko gawan hikoy mihay in-utoh na hêن ipamwang ya hata Mangêd ya Habi, noa, amêhên ay nakahukul ako gawan ha pamipamwang kon habayto. Kabay ihalangin yo ko ya maipamwang koy habayto hêن makhaw ya nakêm ta habaytoy an-ipadyag ni Apo Namalyari kango.

Ya tawlin inhulat

²¹ No hiko etaman ya labay yon kotangêن, hi Tiquico tanay maghabî kamoyu hêن tungkol kangko haka ya tungkol ha andaygêن ko di. Hiya ya mihay anlugurêن tamon patêl haka mapaypaniwal-an ya tagahuyo hêن Panginoon. ²² In-utoh ko ya bahêن kamoyu êmên yo mamwangan ya pamibiyay-biyay naêñ di, haka ta êmên humigla ya nakêm yo.

²³ Patêl ko ha Panginoon, an-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka hi Panginoon Jesu-Cristo ay mam-in kapatêkbêkan nakêm

[†] **6:14** Isaias 11:5.

yo, haka mampuhan hēn pamilulugud yo. Mapataniēh dayi ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. ²⁴ Dayi ingalwan kaw kaganawan ya ampanlugud kan Panginoon Jesu-Cristo hēn main pamanlugud ya ayn angga.

Ya hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Filipos

Paunan habi

Hinulatan ni apostol Pablo hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Filipos ha probinsyan Macedonia ya atsi ha legal hên Europa. Ha Dyag 16:6-40 ay mabáha no ay-êmén naipairêng ya habaytoy unan pamí-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Europa. Hinulatan na hila ubat ha hukulan ta nagpahalamat ya ha hawop ya impagtán la kana, impalinaw na kanla ya tungkol ha hakit ni Epafrodito ya tawlin nantan hawop la, haka na hilá inaralan.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-11

Ya pamaptégi ni apostol Pablo 1:12-26

Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 1:27-2:18

Ya tungkol kan Timoteo haka Epafrodito 2:19-30

No ay-êmén mag-in mangéed ha hélék ni Apo Namalyari 3:1-15

Hilay ampanoro hên alwan pêtégi 3:16-21

Ya aral ni apostol Pablo kanlan taga-Filipos ya tungkol ha pamikakasundo
haka kapatékbékan 4:1-9

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtán lay hawop kana 4:10-20

Tawlin habi 4:21-23

¹ Hiko hi Pablo. Kalamo ko hi Timoteo ya kapareho kon ampaghuyó kan Apo Jesu-Cristo. Anhulatan kataw ya atsi bahén ha balayan Filipos ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay kamoyu etaman ya toa ya ampamaala haka ampanawop ha pamí-tsi-tsipon yon patéi ha Panginoon.

² An-ihalangin naén kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatékbékan nakém, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin ni apostol Pablo hilay taga-Filipos, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

³ Balang kataw angkaihipan ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Filipos, ay panay akon ampagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaén ko. ⁴ Panay ako etaman angkahiglan mangihalangin hên balang miha kamoyu, ⁵ gawan paubat hên una kaw naniwala kan Apo Jesu-Cristo, angga améhén, ay anhawpan yo ko, ta êmén ko maitoro ya Mangangéed ya Habi ya tungkol kana. ⁶ Angkasigurado ko ya hi Apo Namalyari ya ampangubatan hên kangéran ya atsi ha ihip haka biyay yo. Angkasigurado ko êt ya hiya etaman ya mamihundo ha pandaygén na kamoyu angga ha a mayari ya kalabayán na ha biyay yo, ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta. ⁷ Hépat bat no êmbayroy an-ihipén ko ya tungkol kamoyu, gawan atsi kaw di ha nakém ko. Hikaw ay kalamo kon an-ingalwan ni Apo Namalyari di améhén ha hukulan, haka hén hato ha pamilaban kon kaptégan hén tungkol kan Apo Jesu-Cristo haka ha paypamwang hén habaytoy kaptégan, ta êmén nag-in mananiéh ya paniwala yon ampaniwala. ⁸ Muwang ni Apo

Namalyari ya angkalêngêw ako kamoyu, ta no ay-êmén kaw anlugurên ni Apo Jesu-Cristo, ay êmbayro etaman ya pamanlugud ko kamoyu.

⁹ An-ihalangin kataw ya mapahanan dayi ya pamilulugud yo, ya kamwan-gan yo haka ya pamangintindi yo hên tungkol ha dapat yon daygén, ¹⁰ ta êmén yo madyag ya pinakamangêd. No êmén di, ay malaténg na kaw ni Apo Jesu-Cristo hên malinis ya ayn kapintasan ha allon pag-orong na di. ¹¹ An-ihalangin ko êt ya mag-in kaw hên taganán mahonol kana, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ta êmén la galangêh haka puriên hi Apo Namalyari.

Ya paypamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo

¹² Hikaw ya patêl ko ha balayan Filipos, labay kon mamwangan yo, ya gawan ha pangakulung ko, ay lalo hên naipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo. ¹³ Namwangan lan hundaloh ya ampananod di ha bâlin ampamaala ha Gobyernon Roma, haka mal-at pon ya kaatag bayri, ya hikoy nakakulung gawan bêngat ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Gawan ha pangakulung ko, ay mal-at kanlan patêl ha Panginoon ya tinumaniêh ya paniwala, haka lalo lan an-ipamwang ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo hên ayn limo.

¹⁵ Main hên ampampamwang hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha angkaridya hila, o gawan ha labay lan kipatsi. Noa, ya kaatag ay ampampamwang hên tungkol kana hên booy nakêm la. ¹⁶ Hilay ampampamwang hên tungkol kana, hên booy nakêm la, ay ampampamwang gawan ha pamanlugud la, ta muwang la ya atsi ko di gawan ha pinili na ko ni Apo Namalyari hên mamaptêg, ya pêtêg ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁷ Hilay ampampamwang gawan ha angkaridya hila, hên alwan boon nakêm la, ay êndat la no mapahanan ya kairapan ko di ha hukulan, gawan ha paypamwang la. ¹⁸ Êmbayro man ya nakêm lan ampampamwang, ay mahigla ko, ta an-ipamwang ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, hên gawan ha kangêran nakêm, o karawakan nakêm man.

Ihundo koy pamaghigla ko ¹⁹ ta muwang ko ya mibuhan ako, gawan ha pangihalangin yo kangko, haka gawan ha hawop nan Espiritu ni Apo Jesu-Cristo. ²⁰ Ya pan-êngganan ko, haka taganán labay ko, ay a ko madyag ya hinoman ya ikarêng-êy ko, noa, panay kumhaw ya nakêm ko hên manyag hên mamapuri kan Apo Jesu-Cristo, kaban biyay ko êt, o ha kamatsan ko man. ²¹ Ta no kotangêh yo ko, ay kaban nabiyay ko pon, ay an-iubuh koy sarili ko kan Apo Jesu-Cristo, haka no matri ko man, ay ha ikakangêd ko etaman ya kamatsan. ²² No waringan ta a la ko patsê, ay makapaghuyu ko pon kan Apo Jesu-Cristo. Kabay a ko mahabi no labay kinan matri, o mabiyay pon. ²³ Angkairapan akon mamili, kanlan lowa. Labay ko hên mag-alih di ha luta, ta êmén mapagkalamo kina hi Apo Jesu-Cristo, ta pêtêg hên mangêd ya habayto. ²⁴ Noa, kailangan kon mabiyay pon, ta êmén kataw mahawpan. ²⁵ Angkasuradoan koy habayto, kabay muwang ko ya kumarang pon ya biyay ko haka a kataw pon lakwanan, ta êmén kataw mahawpan ha pamihundo yo ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ya main kahiglaan. ²⁶ Kabay ha pag-orong ko bahêh, ay lalo yon maipaglangka ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo haka kangko.

²⁷ Ya maalagá, ay daygén yoy kangêran ya namwangan yo ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ta mag-orong ako man kamoyu, o a ko maka-orong, ay mamwangan ko ya tungkol kamoyu, ya an-illagan yoy

pakikimiha yo hēn milalamo hēn an-ipaglaban ya paniwala yo ha Mangēd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ²⁸ Paan kaw malimo ha ampamairap kamoyu, ta no panay makhaw ya nakēm yo hēn umarap kanla, ay mamwan-gan lan taganā ya parusaan hila ni Apo Namalyari hēn ayn angga, haka hikaw ay iligtas na ²⁹ ta ya karapatan ya indin kamoyun ampaghuyu kan Apo Jesu-Cristo, ay alwan bēngat ha paniwala, noa, dapat nakal-an kaw etaman hēn magdanas hēn kairapan ha paghuyo yo kana. ³⁰ Haka hata kairapan ya andanasan yo amēhēn, ay nanad êt ha dinanas ko, haka hēn nanad ha angkabalit-an yoy andanasan ko êt amēhēn.

2

Ya pagpakaaypa haka panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo

¹ Patêl ko ha Panginoon, ya pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo ay ampam-in hēkaw hēn nakēm yo haka ya pamanlugud na ay ampamaalih hēn yagah yo. Main kaw hēn pamakilamo ha Espiritu ni Apo Namalyari. Main kaw etaman hēn pamilulugud haka an-ingalwan yoy miha ta miha. ² Kabay pimimihaēn yoy ihip haka nakēm yo. Haka lalo kaw hēn milulugud, ta êmēn mapahiglay nakēm kon pêtēg. ³ Paan kaw manyag hēn hinoman gawan bat ha sarili yon kalabayan, o gawan kalangkaan yo. Noa, magpakaaypa kaw hēn nakēm ha miha ta miha. Alwa yon ihipēn ya mangēd kaw kanlan kaatag. ⁴ Alwan bēngat ha sarili yon ikakangēd ya ihipēn yo, noa, dapat yon ihipēn ya ikakangēd hēn kaatag etaman. ⁵ Dapat magkamain kaw hēn kaaypaan nakēm nanad kan Apo Jesu-Cristo, ⁶ ta agyan atsi kana ya panga-Diyos ni Apo Namalyari, ay a na in-imot ya panga-Diyos na. ⁷ Noa, nanad imbalag na pon ya habayto hēn hiyay nag-in tawo, haka naghuyo hēn êmēn ipoh. Ha hēlēk lan tawo kana ay tawo yan bēngat. ⁸ Nagpakaaypa ya haka hinonol nay kalabayan ni Apo Namalyari hēn pinaulayan na hilan namatsi kana hēn impako la ya ha koros. ⁹ Gawan ha dinyag na, ay indin ni Apo Namalyari kana ya pinakamatag-ay ya tungkulon ya matag-ay pon ha hinon tungkulon, ¹⁰ ta êmēn ya balang miha ya atsi ha luta, haka ha langit haka hilay naunay na ha mihay biyay, ay mipandokon magsimba kana. ¹¹ Habiēn lan kaganawan, ya hi Apo Jesu-Cristo ay Panginoon. Ha habi lan habayto, ay mapuri hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo.

Hikaw ay nanad hawang ha yabi

¹² Anlugurēn kon patêl ha Panginoon, hēn atsi ko bahēn kamoyu, ay panay yon dinyag ya in-aryl ko kamoyu. Kabay amēhēn, ta ayn ako bahēn, ay dapat lalo yon daygēn ya in-aryl ko kamoyu gawan ha pamanggalang yo kan Apo Namalyari, haka gawan ha limo yo kana, ta êmēn maboo ya kaligtasan yo. ¹³ Dapat yon daygēn ya habayto, ta hi Apo Namalyari ay panay hēn ampamaihip kamoyu hēn manyag kalabayan na, haka andyanan na kaw hēn galing ta êmēn yo madyag ya habayto.

¹⁴ Ha hinon andaygēn yo, ay paan kaw manotol haka paan kaw mak-ihubak, ¹⁵ ta êmēn hikaw ya maának ni Apo Namalyari ay mag-in ayn kapintasan, línaw, ya panay mangēd, atsi kaw man ha pibonakan lan tawo ya nangarawak ya mapanyag kasalanan. Kabay nanad kaw hēn hēnag ya ampam-in hawang bayri ha luta, ¹⁶ ta an-ipamwang yo kanla ya habi

ya ampangubatan hēn biyay ya ayn angga, ta êmēn lano ha allon pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo, ay main akon kahiglaan hēn maipagmahlay, ya a nahayang ya pamagpagal ko kamoyu.

¹⁷ Ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay nanad átang kan Apo Namalyari. Mahigla ko, haka pahiglaêñ kataw, patsêñ la ko man ta ya daya ko ay nanad ha alak ya ibullog ha pamagsimba kan Apo Namalyari. ¹⁸ Dapat ikahigla yo etaman ya êmbayro ta makihigla kaw kangko.

Ya tungkol kan Timoteo haka Epafroditō

¹⁹ No kalabayan ni Panginoon Jesus, ay tampol ko dayin palakwēñ hi Timoteo bahêñ kamoyu, ta êmēn hiko man dayi, ay mapahigla, no mamwangan ko ya tungkol bahêñ kamoyu ha pag-orong na di. ²⁰ Ayn kaatag ya êmēn kana ya ampakimihan nakém kangko hēn mabay hēn manawop kamoyu. ²¹ Hilay kaatag ay ampangihip bêngat hēn para ha sarili la. A la an-ihipêñ ya para kan Panginoon Jesu-Cristo. ²² Noa, hi Timoteo ay muwang yo etaman ya kangêran ugali na. Muwang yo no ay-êmēn na kon hinawpan, ha pamipamwang ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Ya panawop na ay nanad ha panawop hēn mihay anak ha toa na. ²³ Kabay pamakamwang ko no hinoy malyari kangko bayri, gawan ha pamanatol hēn kaso ko, ay tampol ko yan maiutoh bahêñ. ²⁴ Haka sigurado ko, no kalabayan ni Panginoon, ay a mabuyot ay makalako ko bahêñ etaman.

²⁵ Naihipan ko ya kailangan kon paorongêñ bahêñ hi Epafroditō, ya patêl tamo ha Panginoon ya in-utoh yo, hēn manawop kangko ha balang kailangan ko. Hiyay kapareho kon ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka nanad kapareho kon hundaloh ni Apo Jesu-Cristo. ²⁶ Paorongêñ ko ya bahêñ ta angkalêngêw yay na kamoyu, haka gawan ampanyagh ya do ha balita ya nidaoh kamoyu, ya tungkol ha pamaghakit na. ²⁷ Pêtêg bay mabyat ya hakit na, kabay namêrad ya tanan natsi. Noa, iningalwan na ya ni Apo Namalyari, kabay namahig-pahig yay na. Alwan bat hi Epafroditō ya iningalwan ni Apo Namalyari, noa, hiko etaman ya iningalwan na, ta no natsi ya dayi, ay napahanan ya kalungkutan ko. ²⁸ Kabay taganán labay kon makaorong ya bahêñ ta êmēn kaw humigla ha mahêlêk yo yan oman haka mabaw-ahan ya yagah ko. ²⁹ Kabay tanggapêñ yo ya hêñ hadayay kahiglaan gawan ha pakikimîha yo kan Panginoon, haka galangêñ yo hilay ampanyag hēn nanad ha dinyag na. ³⁰ Ta ha pamanyag na hêñ impadyag kana ni Apo Jesu-Cristo, ay namêrad yan natsi. Intaya nay biyay na ta hiyay nag-in kahagili yo hêñ manawop kangko.

3

No ay-êmēn mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari

¹ Patêl ko ha Panginoon, bayo ko anggaan ya hata hulat ko, ay mahabi ko pon kamoyu ya pakahigla kaw gawan ha pakikimîha yo ha Panginoon. A ko angkahawa hêñ omanêñ hêñ ihulat ya habaytsi kamoyu, ta ha ikakangêd yo ya hatsi.

² Kailag kaw ha nangarawak ya tawo, ya ampangitoro hêñ dapat patuli kitamo ta êmēn kitamo mag-in mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. ³ Pakaihipêñ yon mangêd, ya alwan hila, noa, hikitamo, ya nanad mantêg hêñ tinuli, ta ansimbaêñ tamo ya gawan ha kapangyarihan hêñ Espiritu na. Ya pakikimîha naêñ kan Apo Jesu-Cristo ya an-ipaglambung naêñ, alwan ya

ugali ya panluwal ya nanad ha pangatuli, ta êmén tamo mag-in mangêd ha hélêk ni Apo Namalyari.

⁴ No labay ko, ay malyari kon paniwal-an haka ipaglambung ya ugali ya panluwal gawan hinonol koy habayto hên igit pon ha hinoman. ⁵ Ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, hikoy tinuli ha panwalon allo ubat akon in-anak. Miha koy pêtég ya Hebreo, ya Israelita. Hikoy mihay kaapo-apoan ni apo Benjamin. No tungkol ha Kautuhan etaman, ay hikoy nag-in mihay Pariseo ya pangkat naén hên Israelita ya pinakamahonol ha Kautuhan ni apo Moises. ⁶ Boon nakêm kon namairap kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êndat kon habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari. No tungkol ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay ayn maipintas kangko, ta naubuh kon hinonol ya habayto.

⁷ Noa, hên naniwala ko kan Apo Jesu-Cristo, ay intad kinan ayn pukat, ya êndat ko hên hato, ay mapakinabangnan ko. ⁸ Alwan bêngat ya mana kon dyag, noa, ya balang hino ay an-itad kinan ayn alagá ta pinahilyan kinan pinakamaalagá hên nakilala ko hi Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon ko. Gawan ha paghuyo ko kana, ay intad kinan basura, ya ayn alagá, ya balang hino, ta êmén ako makapakilamo kana, ⁹ haka magkamain akon pakikimiha kana. Kabay an-itad na kon ayn kasalanan ni Apo Namalyari hên alwan gawan ha pamanhumonol ko ha Kautuhan, noa, gawan ha paniwala ko kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁰ Ayn akon kaatag ya labay no alwan makilala ko hi Apo Jesu-Cristo hên mangêd, ta êmén ko matanam ha biyay ko ya kapangyarihan na ha pangabiyay nan oman. Labay ko êt ya hiko ay mag-in êmén kana ha nadanasan nay kairapan, haka pamanhumonol angga ha kamatsan. ¹¹ Angkasigurado ko ya matsu ko man ay biyayen na ko hên oman ha langit.

Iubuh tamoy biyay tamo angga ha kowên kitamina ni Apo Namalyari

¹² A ko mahabi ya nadyag kinay habayto ngan. A ko êt mahabi ya ganap kina, ya ayn pamagkulang kan Apo Namalyari. Noa, ihundo ko pon ya panyag hên kalabayan na, ta hi Apo Jesu-Cristo ya ampanalan kangko. ¹³ Patêl ko ha Panginoon, muwang ko ya alwa pon boo ya kamwangan ko tungkol kana, noa, a kinan an-ihipêñ ya nagdann, ta an-iubuh ko tanay biyay ko ha an-arapêñ ko. ¹⁴ Nanad ha mihambutan hên nakihali-tagtagan, diritsa kon puwayûen ya nanad digalo, ya biyay ya ayn angga, ya idin ni Apo Namalyari kangko gawan ha pakikimiha ko kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁵ Hikitamo ya nakataniêñ ya nakêm ha paniwala ay dapat êmén bayro ya an-ihipêñ tamo dayi. Noa, no main kamoyu ya main kaatag ya kaihipan, ay hi Apo Namalyari ya mamipamwang kamoyu no hinoy usto. ¹⁶ Êmbayro man, ay kailangan tamon honolêñ ya namwangan tamina.

¹⁷ Patêl ko ha Panginoon, magmimiha kaw nakêm ha pamanoto yo kangko, haka kanlan ampanoto ha nag-in biyay naén. ¹⁸ Panay kon anhabien kamoyu, haka amêhêñ omanêñ kon habiën hên main lamoy tangih, ya malat êt ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo, ta ha pamimiyay la, ay andaygêñ lan ayn alagá ya pangamatsi na ha koros. ¹⁹ Ímpiyerno ya pilakwan la, ta ya kalabayan lawini la ya andaygêñ lan diyos. Haka an-ipaglambung lay dapat lan ikarêng-êý, haka an-ihipêñ lan bêngat ya tungkol ha biyay la bayri ha luta. ²⁰ Noa, kantamo, ay langit ya mantêg tamon legal, ya ubatan ni Panginoon Jesu-Cristo, ya mamiligtas, ya an-êngganan tamo. ²¹ Hiya ya managili hên lawini tamon pafluta hên bayoy lawini, hên nanad lawini na, ya panlangit.

Daygén nay habayto ha kapangyarihan na, ya ampamahuko hēn balang hino kana.

4

Ya aral ni apostol Pablo ya tungkol ha pamikakasundo haka kapatékbékan

¹ Patêl ko ha Panginoon, pakatanihēn yoy pakikimihā yo kan Panginoon. Anlugarén kataw haka angkaléngēw ako kamoyu. Hikaw ya taganán ampamahigla kangko. Andayéwén kataw ha arapan lan kaatag. ² Hikaw, Euodia haka Sintique, ampakihabi ko kamoyu, ya mikahundo kaw na dayi ya lowa, hēn êmēn mipatêl ha Panginoon. ³ Ampakihabi ko êt kamo, ya mapaypaniwal-an kon kalamo, ya hawpan mo hilay hata loway babayi. Habain hilay lowa ay nakahawop kangko ha pamipamwang hēn Mangēd ya Habi, kalamo ni Clemente haka ya kaatag ya kapareho kon māmipamwang. Ya langan la ay inhulat ni Apo Namalyari ha libro na ya panlékan langan lan andyanan nan biyay ya ayn angga, hēn kalamo na ha langit.

⁴ Dapat panay kaw maghigla gawan ha pakikimihā yo kan Panginoon. Anomanén kon habiēn ya dapat maghigla kaw.

⁵ Dapat magmaaypa kaw hēn nakēm, ta marani yana ya pamanlumatēng nan Panginoon. ⁶ Alwa yon papotogén ya nakēm yo ha hinon malyari. Noa, ihalangin haka ipakikwa yo hēn main pahalamat, ya kaganawan kailangan yo kan Apo Namalyari. ⁷ No daygén yoy habayto, ay dyanan na kaw hēn kapatékbékan nakēm, ya a makwan maihip, haka habaytoy mag-in nanad bantay ya ampamantay hēn nakēm yo gawan ha pakikimihā yo kan Apo Jesu-Cristo.

⁸ Améhēn, ya tawlin aral ko kamoyun patêl, ay êmēn di: dapat panay yon ihipén ya mangangēd, haka ya hépat hēn dayéwén: ya kaganawan kaptégan, ya marangal, ya ayn kapintasan, ya malinis, ya makapalugud, haka ya makapadayéw. ⁹ No ihundo yoy panyag yon namwangan yo kangko, haka ya in-aral ko kamoyu, ha pamaghabí ko, haka ha dyag ko, ay panay na kaw lamoan ni Apo Namalyari, ya ampam-in kapatékbékan kantamo.

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha impagtan lay hawop kana

¹⁰ Ha pakikimihā ko kan Panginoon, ay an-ikahigla kon taganá, ya ha pamakalabah hēn nabuyot ya panaon, ay naipahlék yoy pamanlugud yo kangkon oman. Muwang kon taganá ya a yo ko anliwaan, haka babayo yon naarap hēn ipagtán ya hawop yo kangko. ¹¹ Angkahabi koy habayto hēn alwan ha ampanikapan kataw hēn hawop yo, ta mahiglay nay kaihipan ko, hinoman ya angkarasan ko. ¹² Naranasan kinay kairapan, haka nadanasan ko etaman ya kasaganaan. Ha hinon arapén ko, ay nipasnw ya ihip ko, angkabhoj ako man, o matsu kon lonoh, kasaganaan man, o kairapan. ¹³ Maubuh kon madyag ya habayto, ta andyanan na ko ni Apo Jesu-Cristo hēn katanihēn nakēm.

¹⁴ Embayro man, ay mangēd ya dinyag yo hēn hinawpan yo ko. ¹⁵ Muwang yo etaman hēn taga-Filipos, ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, ya hikaw bēngat ya nanaglap kangko hēn inumalih ako bahēn ha Macedonia, hēn habayton una kon namitoro hēn Mangēd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁶ Haka hēn atsi ko man bayro ha balayan Tesalonica, ay alwan bat minghan kaw namagtan hēn kailangan ko. ¹⁷ Alwan ha ampanapolan kataw ha an-idin yo kangko, noa, ya labay ko ay mapahanan ya itumbah ni Apo Namalyari kamoyu. ¹⁸ Améhēn, ta naubuh kinan natanggap ya impagtán yo

kan Epafroditô ay ampipasnaw kina. Kaalimbawaan hên impagtan yo ay nabango ya paraêp ya tinanggap ni Apo Namalyari haka nakapahigla kana. ¹⁹ Gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay hi Apo Namalyari, ya main pibadian ya a maubuh, ay mam-i kamoyu hên kaganawan kailangan yo. Hiya ya ansimbaêñ ko. ²⁰ Puriêñ tamo ya, ya Tatang tamo hên ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

²¹ Idaoh yoy hata pangumusta naêñ ha balang pinili ni Apo Namalyari ya main pakikimiha kan Apo Jesu-Cristo. Hilay patêl tamo ay kalamo ko hên ampipangumusta kamoyu bahêñ. ²² An-ipadaoh ya pangumusta kamoyu, hên hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya atsi bayri, lalon-laloy na hilay ampag-obrà bayri hä balin ampamaala ha Gobyernon Roma.

²³ Panay dayin atsi kamoyu ya ingalo ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya Hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas

Paunan habi

Ya Colosas ay miyah balayan ha Asia Menor ya atsi ha dapit awahan allo hêñ balayan Efeso ha dayo hêñ magatoh boy pitumpo boy limay kilometro. Hêñ haton ampanoro hi apostol Pablo ha Efeso, hiyay nangiutoh kan Epafras hêñ manoro hêñ mangipairêng pamì-tsi-tsipon lan ampaniwala bayro ha Colosas ya balayan ya pinanhumlayan ni Epafras. Amêhêñ hinulatan hila ni apostol Pablo hêñ hata hulat gawan namwangan na ya main ampanoron alwan pêtêg, ya nanad ha kailangan simbaén pon ya ungnoy espiritu ya main kanon kapangyarihan bayo mamwangan hi Apo Namalyari, haka madyanan biyay ya ayn angga. Kabay di ha hulat ay impalinaw ni apostol Pablo kanla ya kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo bêngat ya makapiligtas hêñ balang miha. Taganán ayn nanan kaatag no alwan hiyan bêngat.

Kabooan hêñ pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo 1:3-14

Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo 1:15-2:19

Ya bayoy pamimiyay hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo 2:20-4:6

Tawlin pangumusta 4:7-18

¹ Hiko hi Pablo. Dinyag na kon apostol na, ni Apo Jesu-Cristo, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari. Hi Timoteo, ya patêl tamo ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay kalamo kon ampangumusta kamoyu. ² Habaytsi ya hulat ay kamoyun tapat ya mipapatêl kan Panginoon Jesu-Cristo, ha balayan Colosas, ya pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana.

An-ihalangin naêñ kaw ya dyanan kaw dayi hêñ kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo.

Ya pahalamat haka ya pamakidawat ni apostol Pablo

³ Panay kay hêñ ampaghahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang ni Panginoon tamon Apo Jesu-Cristo, no an-ihalangin naêñ kaw, ⁴ ta nagilam naêñ ya tungkol ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamanlugud yo kanlan pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana. ⁵ Muwang naêñ ya main kaw hêñ paniwala haka pamanlugud, gawan an-êngganan yoy tanggapêñ yo lano, ya inléan para kamoyu ha langit. Tungkol hatsi ya an-êngganan yo, ay nagilam yoy na paubat êt hêñ una, hêñ intoro kamoyu ya kaptêgan, ya Mangêd ya Habi, ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ⁶ Ya hata Mangêd ya Habi ay ampibahwag ha ayri man ya legal di ha boon luta. Habaytsi ya ampakabayò hêñ biyay hêñ balang miha, ya nanad hêñ nalyari kamoyu paubat hêñ nagilam yo, naintindihan yo, haka nadanasan yo, ya tungkol ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari. ⁷ Ya mapaypaniwal-an ya tagahuyo, ya namitoro kamoyu hêñ hatsi, ha hawop naêñ kamoyu, ay hi Epafras, ya anlugarûn naêñ. Hiyay kapareho naêñ hêñ tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo. ⁸ Hiya etaman ya namipamwang kannaêñ hêñ tungkol ha pamanlugud yo, ya indin kamoyu hêñ Espiritu ni Apo Namalyari.

⁹ Kabay paubat hēn nagilam naēn ya habayto, ya tungkol kamoyu, ay panay naēn kaw hēn an-ihalangin. Ampakidawat naēn kan Apo Namalyari, ya ipakamwang na kamoyu, ya kalabayan na hēn main pamangintindi ya ayn pamagkulang, ya an-idin na kamoyu hēn Espiritu na. ¹⁰ Ha êmbayro, ay mag-in mangêd haka ikahigla ni Apo Namalyari, ya pamimiyay yo. Panay kaw manyag hēn kangêran, haka panay mapahanan ya kamwangan yo kan Apo Namalyari. ¹¹ Pampakidawat naēn êt ya pakhawēn ni Apo Namalyari ya nakêm yo hēn kapangyarihan, ya a makwan maihip, ta êmén yo pagtêehan hēn main kahiglaan, ya hinon angkaranasan yo. ¹² Dayi ihundo yoy pamagpahalamat yo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ta dinyag na kitamo hēn hépat hēn makapakiyatag ha mana, ya idin na kantamon pinili na hēn mag-in kana lano ha lokop na, ya nanad kahawangan. ¹³ Gawan bay inligtas na kitamo, ha pangaipoh tamo, ha kariglêman hēn lokop ni Satanas. Haka na kitamo indin ha lokop ni Apo Jesu-Cristo, ya anlugarén nan Anak, ¹⁴ ya namayad hēn parusan kasalanan tamo, ta êmén kitamo makapakikwan patawad.

Ayn yan kapantag hi Apo Jesu-Cristo

¹⁵ Hi Apo Namalyari ay a angkahêlêk. Noa, no ay-êmén ya angkahêlêk tamo kan Apo Jesu-Cristo, ay êmén ya êt bayro ya ugali ni Apo Namalyari. Hi Apo Jesu-Cristo ya ampanalan ha kaganawan dinyag. Atsi yay na hēn ayn pon dinyag. ¹⁶ Impadyag ni Apo Namalyari kan Apo Jesu-Cristo ya kaganawan dinyag ha langit haka ha luta. Dinyag nay angkahêlêk tamo. Dinyag na etaman ya a angkahêlêk, ya hilay main kapangyarihan, haka hilay ampamaala, haka hilay main hēn angkalokopan, haka hilay main matag-ay ya tungkulon. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanyag kanla ha ikakangêd na. ¹⁷ Bayo na dinyag ya hinoman, ay atsi yay na, haka hiyay ampanalan hēn habaytoy dinyag na. ¹⁸ Hiyay ulo tamon ampaniwala kana, ta hikitamoy pinakalawini na. Hiyay ubatan hēn biyay ya ayn angga, gawan hiyay unan biniyay oman ni Apo Namalyari ya ahinan matsu. Kabay hiya, ay ayn kapantag ha hinoman. ¹⁹ Ta ya tinalagá ni Apo Namalyari, ay no ay-êmén ya panga-Diyos na, ay habayto êt ya mag-in panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo. ²⁰ Labay na etaman, ya gawan kan Apo Jesu-Cristo ay maiúmang ya hinoman ha luta haka ha langit kan Apo Namalyari. Kabay natsi ya hi Apo Jesu-Cristo ha koros.

²¹ Hēn hato ay marayo kaw kan Apo Namalyari haka nanalanghang kaw kana, gawan ha karawakan ihip haka dyag yo. ²² Noa, amêhêñ ay impaúmang na kaw ni Apo Jesu-Cristo kan Apo Namalyari, gawan ha kamatsan na hēn indin nay lawini na ta êmén na kaw maiarap kan Apo Namalyari hēn banal ya taganán ayn kapintasan. ²³ Habaytoy malyari no ihundo yoy paniwala yo hēn main kataniêhan, ya ayn pêrad man ya pamag-alangan. Paan yon paulayan hēn maalíh kamoyu ya kasiguradoan yo ha Mangêd ya Habi ya ginilam yo. Habaytoy Mangêd ya Habi, ay an-ipamwang ha balang miha. Hiko man, hi Pablo, ay nag-in tagahuyo ta êmén maipamwang ya habayto.

Ya impadyag kan apostol Pablo

²⁴ An-ikahigla ko amêhêñ ya pamagtêeh ko hēn hadyay kairapan ha ikakangêd yo. Ta di ha kairapan hēn lawini ko, ay angkatupad ya tinalagá ni Apo Jesu-Cristo ha ikakangêd lan ampaniwala kana ya ayn kaatag no alwan ya pinakalawini na, ya hilay angkapi-tsi-tsipon hēn ampagsimba kana.

25 Ha ikakangêd yo, ay hikoy dinyag ni Apo Namalyari hên tagahuyo lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, hên mamipamwang kamoyu hên kabooan Habi na, ²⁶ ya a nan impamwang paubat hên haton lagi. Noa, amêhêh ay impamwang nay na kantamon pinili na hên mag-in kana ya habayto. ²⁷ Habayto ya impamwang nay na, ay taganán ayn kapantag ha kangêran, ta habaytoy tungkol ha ingalo na ha alwan Israelita etaman, hên dyanan hilan biyay ya ayn angga, gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya ampaidi ha nakêm yon alwan Israelita ya ampaniwala kana. ²⁸ Kabay an-ipamwang naêñ ya tungkol kana ha balang miha. An-itoro naêñ hila hên main kamwangan, ya ubat kan Apo Namalyari, ta êmén naêñ hila maiarap kana, hên ayn kapintasan, gawan ha pakikimiha la kan Apo Jesu-Cristo. ²⁹ Ha kapangyarihan na, ya an-idin na kango, ay nagpakahipêg kon an-iubuh ya biyay ko, ta êmén malyari ya habayto.

2

¹ Labay kon mamwangan yon taga-Colosas, no ay-êmén kon an-idin ya boon hêkaw ko ha ikakangêd hên paniwala yo, haka ha ikakangêd lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Laodicea, haka kaatag ya kapareho yon a êt nakahêlêk kangko. ² An-iubuh koy hêkaw ko ha ikakangêd yo ta êmén humigla ya nakêm yo, haka êmén mag-in mimiha ya nakêm yo ha pamilulugud yo. No êmén di, ay mag-in kaw hên taganán sigurado ha pamangintindi yo ha kamwangan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a na impamwang ni Apo Namalyari hên hato. ³ Hi Apo Jesu-Cristo ya mamipamwang hên pamangintindi haka kamwangan ni Apo Namalyari ya nadan bandi ya babayon an-ipaawah.

⁴ Anhabien koy habayto kamoyu ta êmén kaw a patukso ha hinoman ya mamidann kamoyu ha nangaayang ya habi ya alwan pêtêg. ⁵ Ta atsi kamoyun taga-Colosas ya nakêm ko, ayn ako man bahêh. Angkahigla ko ha pamilalamo yo, haka ha kataniêhan paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

Ya pamimiyay ya nanad kan Panginoon Jesu-Cristo

⁶ Gawan ha tinanggap yo hi Apo Jesu-Cristo hên nag-in Panginoon yo, ay kailangan yon mamiyay hên nanad kanlan main pakikimiha kana.

⁷ Makapamiyay kaw hên êmbayro no pakataniêhêno yoy paniwala yo kana, hên nanad ha kayo ya magyamot hên malalê, haka no daygêno yoy kalabayan na, hên main pamagpahalamat, hên nanad ha intoro kamoyu.

⁸ Kaillag kaw, ta êmén kaw a kihonol kanlan ampanoro hên kalokwan haka ya ayn kapukatan. Ya toro la ay alwan toro ni Apo Jesu-Cristo, ta ya pan-itoro la ay habi-habi lan manan tawo haka tungkol ha toro* lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ⁹ Hinabi koy habayto kamoyu gawan hên atsi ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay atsi kana ya panga-Diyos ni Apo Namalyari. ¹⁰ Haka hikaw, ay ayn kaw na hên kailangan ya kaatag pon, gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya makhaw ha hinoman ya ampamaala haka main tungkuluan.

¹¹ Gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ay nanad tinuli kaw na ha pamanuli na, ta tinalibatokan yoy nay kalabayan yon manyag kasalanan. Hata pamanuli ay alwan dyag hên tawo. ¹² Gawan bay hên binawtismoan kaw, ay nanad ha in-ilbêng kaw hên kalamo ni Apo Jesu-Cristo hên in-ilbêng

* ^{2:8} Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiêh hên habaytsi ay hilay ngarawak ya a angkahêlêk, ya ampamaala di ha luta.

ya, haka nanad kaw hên biniyay oman hên kalamo na hên biniyay yan oman. Habaytsi ay gawan ha ampaniwala kaw ha kapangyarihan ni Apo Namalyari ya namabiyay oman kana.

¹³ Hêñ haton bayri, hikaw ay nanad natsi ha arapan ni Apo Namalyari, gawan ampanyag kaw hên kasalanan, haka gawan alwa kaw Israelita. Noa, amêhén ay dinyanan na kaw ni Apo Namalyari hêñ bayoy biyay, gawan ha pakikimîha yo kan Apo Jesu-Cristo. Inubuh nay nan pinatawad ya kasalanan yo. ¹⁴ Hêñ natsi ya ha koros hi Apo Jesu-Cristo, ay pinatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo. Nanad ayn nanan alagá ya nanad listahan hêñ kasalanan tamo ya bawal ha Kautuhan ni apo Moises. ¹⁵ Gawan ha kamatsan ni Apo Jesu-Cristo, ay hinambut na hi Satanas haka hilay kalamo na. Inalíh nay kapangyarihan la, haka impamwang nay habayto ha balang hino.

¹⁶ Kabay paan kaw manggilam, no ampintasan la kaw gawan a kaw anhumonol ha patakaran la, hêñ tungkol ha mangan, minêm, haka allon pamagsimba. Haka paan kaw bat kipista kanla no bayoy buwan, o kaatag ya pista naêñ Israelita. ¹⁷ Gawan ya pamanhumonol kanlan habaytoy patakaran, ay nanad bêngat ha pamanhumonol ha anino hêñ main anino. Ya labay habiêñ ay habaytoy intoro hêñ hato ay palatandaan ha tawo ya lumatêng ya allo ay main kahagili ya habaytoy patakaran. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁸ Paan kaw manggilam kanlan waringan hêñ maaypa ya nakém, ya ampammusmus kamoyu, haka ampamilit kamoyu hêñ magsimba ha anghel. Êndat la no mangêd hila kamoyu gawan ha nahalumata la. Matag-ay ya nakém la haka marayo kan Apo Namalyari ya ihip la. ¹⁹ A hila nakatumpang kan Apo Jesu-Cristo. Hi Apo Jesu-Cristo ya nanad ulo tamon ampaniwala kana. Hikitamoy pinakalawini na, ay main kitamon pakikimîha kana, hêñ nanad ha kabooan hêñ lawini ya nangapitutumpang hêñ pilngoañ haka éyat. Mabiay haka humlay kitamo, gawan ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, no nakatumpang kitamo kan Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy pamimiyay hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo

²⁰ Hikaw ay nanad natsi hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo, kabay a yoy nan kailangan honolêñ ya toro[†] lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. Awta anhonolêñ yo pon ya patakaran nanad ha, ²¹ “Paan manggapá hêñ hatsi,” o “Paan kaw manaway hêñ habain,” o “Paan yon tsig-êñ ya habayto.” ²² Habaytoy patakaran, haka toro la, ay ayn pukat. Angkaubat hila ha ihip tawo, ya tungkol ha maékan, haka mainêm ya angkaubuh. ²³ Pêtèg ya nanad main pukat ya habaytoy patakaran haka toro, ta mangêd ya main mahonol hêñ main kahipégan haka kaaypaan nakém ha pamagpairap ha sarilin lawini, noa, ayn pukat ya habayto ha panaad ha karawakan kalabayán lawini.

3

¹ Biniyay kaw oman hêñ kalamo ni Apo Jesu-Cristo, ya nakaikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari, ha langit, hêñ ampamaala hêñ kalamo na, kabay pakikwanan yo ya hinon makalangit. ² Pakaihipêñ yoy makalangit, alwan ya makaluta. ³ Daygêñ yoy habayto ta nanad kaw natsi ha mana yon pamimiyay, haka main kaw na hêñ bayoy biyay ya a maayu kamoyu,

[†] **2:20** Wanlan kaatag ya main kamwangan ha Griego ya mihay labay habiêñ hêñ habaytsi ay hilay nangarawak ya a angkahêlék, ya ampamaala di ha luta.

gawan ha pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo, ya atsi kan Apo Namalyari.
4 Hi Apo Jesu-Cristo bay, ya pinangubatan hēn bayoy biyay tamo, kabay ha pamag-orong na di ha luta, ay hikitamo man, ay mahēlēk hēn kalamo na, ha kapahilēw ya kahampatan na, ya a makwan ihipēn.

Ya manan pamimiyay, haka ya bayoy pamimiyay

5 Kabay alihēn yoy na ya panyag yo hēn kalabayan lawini hēn, nanad ha pamakilalaki, pamabayi, haka kaatag pon ya karawakan kalabayan lawini. Haka alihēn yoy kaotoyan haka kagatēan, haka hinoman ya a yo an-ikapda, ta ya a yo an-ikapda, ay yaboy ya andaygēn yon diyos yo. **6** Gawan habaytoy karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari hilay alwan mahonol. **7** Hikaw man, hēn hato, ay êmbayro ya biyay yo, ta panay kaw nanyag hēn êmbayro. **8** Noa, amêhēn, ay dapat yoy nan alihēn ya kaganawan narawak ya dyag, hēn nanad ha huluk, tobag, hêmêk nakêm, pamanyakaw, haka ya kaparêng-êy ya nangarawak ya habi. **9** Paan kaw milalaram, ta inalih yoy nay mana yon pangatawo, ya pamanyag yon karawakan. **10** Binayo ni Apo Namalyari ya pangatawo yo, haka panay nay nan amphahanan ya kamwangan yo hēn tungkol kana, ya nanyag kamoyu, ta ambayoén na kaw, angga ha mag-in kaw hēn nanad ha pangatawo na. **11** Kabay amêhēn, ha bayoy pangatawo tamo, ay alway nan maalagá no Israelita kitamo man, o alwa, no tinuli kitamo man, o alwa, o tawon lalê man, o main kitamon pinag-aralan man, no ipoh kitamo man, o ahê. Ya maalagá amêhēn ay, hi Apo Jesu-Cristo haka hiyay atsi di kantamon ampaniwa kana.

12 Anlugurên na kaw ni Apo Namalyari, haka pinili na kaw hēn mag-in kana, hēn ayn kapintasan. Kabay dapat maingaloén kaw, dapat mag-in mangêd ya nakêm yo, dapat mapagmaaypa kaw hēn nakêm, napita ya nakêm, dapat mapagtéeh kaw. **13** Dapat mipagtééhan kaw, haka dapat mipapatawad kaw no main kaw hēn pamagkulang ha miha ta miha, hēn nanad ha pamatawad na kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. **14** Kanlan habayto ay dapat yon pahanan ya pamilulgud, ta êmén mag-in boo ya pakikimiha yo.

15 Dyanan yo etaman alagá hēn mamitoynong kaganawan ya an-ihipēn yo, ya kapatékbēkan ya an-idin ni Apo Jesu-Cristo, ta hinagyat na kaw hēn makilamō ha pinakalawini na. Haka dapat panay kaw magpahalamat kana.

16 Ya toro ni Apo Jesu-Cristo, ay dapat panay ha ihip yo, panay ha pangitoro yo, haka panay ha pam-i yon payo ha miha ta miha hēn main kagalingan, ya ubat kan Apo Namalyari. Hēn main pahalamat ha nakêm yo kana, kantaén yoy kanta, ya nakahulat ha Kahulatan ni Apo Namalyari, haka kaatag êt ya kantan pamagpuri, haka maka-Diyos. **17** Ya maalagá ay, ha kaganawan habi yo, haka dyag yo, ay kailangan yon ipahlēk ya ampaniwa kaw kan Panginoon Jesus. Haka panay kaw magpahalamat kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon Jesus.

Ya kailangan ha pamakilamo ha bayoy pamimiyay

18 Hikaw ya babayi, ya nipag-ahawa, ay dapat palokop kaw ha ahawa yo, ta hêpat ya hatsi, kanlan main pakikimiha kan Panginoon Jesus.

19 Hikaw ya lalaki, ya nipag-ahawa, ay dapat lugurên yoy ahawa yo, haka alwa yo hilan daygēn ipoh.

20 Hikaw etaman ya anak, ay dapat panay yon honolêن ya utoh hēn toa yo, ta habayto ay mamahogla kan Panginoon Jesus.

²¹ Hikaw etaman ya toa, paan yo hilan pahulukên ya anak yo, ta êmên a mahira ya nakêm la.

²² Hikaw etaman ya ipoh, ay dapat pakahonol kaw ha amo yo di ha luta. Dapat daygên yo ya kaganawan an-iutoh la kamoyu, angkahêlêk la man, o ahê, ta andaygên yoy habayto, alwan bat para humigla hila kamo, noa, boon nakêm yo hilan paghuyuan, gawan ha pamanggalang yo kan Apo Namalyari.

²³ Dapat boon nakêm yon daygên ya hinoman ya andaygên yo, hêñ nanad ha anhuyuan yo hi Panginoon Jesu-Cristo, ta alwan kakapag tawo ya anhuyuan yo. ²⁴ Muwang yo ya tumbahan na kaw lano ni Panginoon Jesu-Cristo hêñ impangako na, ta hiya ya anhuyuan yo. ²⁵ Noa, hilay ampamihundo hêñ manyag karawakan, ay parusaan ni Apo Namalyari, ta ayn yan ampilién.

4

¹ Hikaw etaman ya ámo, ya nipag-ipoh, ay kailangan hêpat, haka hukad ya idin yo kanla, ta muwang yo ya main kaw etaman hêñ Amo ha langit.

Ya kaatag pon ya aral

² Dapat boon nakêm yon panay ihundo ya panalangin, hêñ main pahalamat kan Apo Namalyari. ³ Ihalangin yo kay etaman, ya manyag hi Apo Namalyari hêñ dann, ta êmên naêñ maipamwang ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya a êt impamwang hêñ hato. Atsi ko di ha hukulan, gawan ha impamwang koy habayto. ⁴ Thalangin yo êt, ya maipalinaw koy habayto hêñ mangêd, ta habayto ay dapat kon daygên.

⁵ Pakangêrên yoy pamakilamo yo kanlan a êt ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ta êmên yo maipamwang kanla, ya tungkol kana kaban malyari pon.

⁶ Pakaihipêñ yon mangêd, ya anhabiêñ yo, ta êmên panay ha ikakangêd la, ya habi yo. No êmên di ya daygên yo, ay mamwangan yo, no ay-êmên ya mangêd ya pamakibat yo kanlan balang miha.

Tawlin pangumusta

⁷ Amêhêñ, no hiko etaman ya labay yon kotangêñ, ay hi Tiquico tanay maghabi kamoyu, hêñ tungkol kangko. Hiyay mihay anlugurêñ naêñ patêl ha Panginoon, ya mapaypaniwal-an ha panawop kangko, haka hiyay kapareho kon tagahuyo ni Panginoon Jesu-Cristo. ⁸ An-iutoh ko ya bahêñ kamoyu, êmên yo mamwangan, ya tungkol kannâñ, haka ta êmên na pahiglaêñ ya nakêm yo. ⁹ Kalamo na hi Onesimo, ya taga bahêñ kamoyu. Hi Onesimo ay mihay anlugurêñ tamon patêl ha Panginoon amêhêñ. Hiyay mapaypaniwal-an. Ipamwang la kamoyu ya kaganawan ya nalyari bayri kannâñ.

¹⁰ Angkumustaêñ kaw ni Aristarco, ya kalamo kon nakahukul, haka hi Marcos ya patêl ni Bernabe, ay ampangumusta êt kamoyu. Yabay ya hi Marcos, ya mana kinan hinabi, ya no lumatêng ya bahêñ, ay dapat tanggapêñ yo yan mangêd. ¹¹ Angkumustaêñ kaw êt ni Jesus, ya ambanhagan lan Justo. Habaytsi ya tatlon bêngat, ha kapareho kon Israelita, ya ampaniwalay na kan Apo Jesu-Cristo, ya kalamo naêñ hêñ mangaral hêñ tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari. Pinahigla lay nakêm ko. ¹² Angkumustaêñ kaw êt ni Epafras, ya mihay taga bahêñ êt kamoyu, ya mihay tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo etaman. Panay na kaw hêñ an-ihalangin hêñ boon nakêm na, ya mananiêñ dayi ya paniwala yo, ta êmên kaw mag-in mahonol, hêñ ayn kapintasan ha kalabayyan ni Apo Namalyari. ¹³ Ampaptégan ko ya haday kahipêgan na, ha ikakangêd yo, haka ha ikakangêd lan ampaniwala ha

balayan Laodicea haka ha Hierapolis. ¹⁴ Angkumustaên kaw êt ni Demas haka ni Lucas, ya anlугurên tamoy doktor.

¹⁵ Habiên yo kanlan mipapatêl kan Panginoon Jesu-Cristo ha Laodicea ya angkumustaên ko hila. Êmbayro êt kan Ninfas, haka hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha bali na. ¹⁶ Pangayari yon bahaên ya hata hulat ko kamoyu, ay ipabaha yo etaman kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Laodicea. Êmbayro êt, ay bahaên yo dayi ya hulat ko ya ubat ha Laodicea. ¹⁷ Habiên yo kan Arquipo ya ihundo nay impatsiwala kana gawan ha pakikimiha na kan Panginoon.

¹⁸ Hikon taganá, hi Pablo, ya ampanulat hên hatsi ya tawlin pamangu-musta kamoyu, ta êm  n yo mamwangan ya tagan  n ubat kangko ya hata hulat. Dayi ihalangin yo ko di ha hukulan.

Ingalwan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Hêñ main namaalih kan apostol Pablo, kan Silas, haka kan Timoteo ha balayan Filipos, ay nanoro hila ha balayan Tesalonica. Ya balayan Tesalonica ay kapitolyo hên probinsyan Macedonia, ya miyah probinsya, ya angkasakopan lan taga-Rôma. Main Israelita bayro ya main sinagoga ya pagsimbaan la kan Apo Namalyari. Bayro yan nanoro hi apostol Pablo hêñ tatloy allon pamagsimba. Impamwang na kanla no ay-êmêñ nakahulat ha Habi ni Apo Namalyari, ya kailangan yan matsu boy mabiyay oman, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mâmiligtas, ya pan-êngganan lan Israelita, haka hi Apo Jesu-Cristo ya nakatupad hêñ kaganawan ya impamwang ya tungkol ha Mesias, kabay hiya yan taganá. A lay na dapat êngganan hêñ kaatag. Magpalokop hila tana dayi kan Apo Jesu-Cristo êmêñ hila mapatawad haka madyanan hêñ biyay ya ayn angga hêñ kalamo ni Apo Namalyari. Ya kaatag kanlan Israelita, ay naniwala ha toro lan apostol Pablo. Main etaman ya kaatag Griego ya naniwala. Kabay nabuyot-buyot ay ampi-tsi-tsipon hila ha bali ni Jason, ya miha kanlan ampaniwala, ya ampanggilam toro lan apostol Pablo.

Amêhén, labay lan Israelita, ya a ampaniwala ha toro lan apostol Pablo, ya dakpêñ dayi hilan apostol Pablo. Hêñ namwangan lan Jason ya habayto, ay tambéng lan impalako hilan apostol Pablo ha balayan Berea, ta êmêñ hila a madakêp. Nanoro hilan apostol Pablo etaman ha Berea, haka main mal-at ya taga-Berea ya naniwala ha toro la. Noa, hêñ nagilam lan habaytoy Israelita ha Tesalonica ya labay mandakêp kanla, ya atsi hila ha Berea, ay nutna hila ha Berea, ta dakpêñ la dayi hilan apostol Pablo, noa, in-atêl hi apostol Pablo hêñ kaatag kanlan ampaniwala ha toro na, ha balayan Atenas. Hilan Silas haka hi Timoteo ay nabalag ha Berea. Nanoro ya etaman hi apostol Pablo ha Atenas, haka main naniwala ha toro na tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hêñ nabuyot-buyot yay na bayro hi apostol Pablo, ay naglako yay na ha balayan Corinto. Hêñ atsi ya bayro ha balayan Corinto, ay naihipan nan hulatan hilay taga-Tesalonica ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya unan hulat na kanla.

Kabooan hêñ pinakalaman

Pahalamat haka pamandayêw 1:2-3:13

Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 4:1-12

Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo 4:13-18

Ya pamangênggan ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 5:1-11

Tawlin aral haka pangumusta 5:12-28

¹ Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyu ya patêl ha Panginoon ya atsi ha Tesalonica, ya angkapi-tsi-tsipon gawan ha ampaniwala kaw kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka kan Panginoon Jesu-Cristo.

An-ihalangin naen kaw ya dyanan kaw hêñ kapatêkbêkan nakêm, haka ingalwan kaw ni Apo Namalyari.

² Panay kay ampahalamat kan Apo Namalyari gawan ha paniwala yo, haka panay naén kaw an-ihalangin. ³ An-ipagpahalamat naén ya dyag yo, gawan paniwala yo, ya pamagpagal yo ha pamanawop ha kapareho yo, gawan pamanlugud yo, haka ya pamagtéêh yo ha ampanalanghang kamoyu, gawan angkasigurado yo ya mag-orong ya hi Panginoon tamon Jesu-Cristo.

⁴ Patêl ha Panginoon, anlugarûn na kaw ni Apo Namalyari, ta muwang naén ya pinili na kaw hên mag-in kana, ⁵ ta ya Mangêd ya Habi ya ampaniwal-an naén, ay impamwang naén kamoyu ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. Hêñ atsi kay bahêñ, ay nahêlêk yo etaman ya pamimiyay naén ha ikakangêd yo. ⁶ Haka tinoto yo kay boy tinoto yo hi Panginoon. Ta dinanan yo man ya hadyay pamairap ubat kanlan a ampaniwal, ay tinanggap yo ya Mangêd ya Habi ya intoro naén kamoyu hêñ main kahiglaan ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari.

⁷ Kabay hikaw ay nag-in alimbawa kanlan ampaniwal kan Apo Jesus ha probinsyan Macedonia haka ha probinsyan Acaya. ⁸ Alwan bêngat ha probinsyan Macedonia haka ha probinsyan Acaya, noa, ha ayri man ya logal ay namwangan lan tawo ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesus gawan pamimiyay yo haka paniwala yo kan Apo Namalyari. Kabay a naén kailangan habiêñ karla ya tungkol kamoyu. ⁹ Ta hila ya ampamipamwang no ay-êmén yo kay tinanggap. Hila êt ya ampamipamwang no ay-êmén yon intégén ya pamagsimba yo ha alwan pêtèg ya diyos, ya mana yon pinuri, ta êmén yo simbaén hi Apo Namalyari ya mantêg ya Diyos, ya angkabiyay. ¹⁰ An-ipamwang la êt no ay-êmén yon pan-êngganan ya pamag-orong hêñ anak na, ya hi Apo Jesus, ya mangubat ha langit. Hiyay biniyay oman ni Apo Namalyari haka hiya etaman ya ampamiligtas kantamo ha parusa ya lumatêng ya ubat kan Apo Namalyari.

2

Ya pamaghuyo ni apostol Pablo ha balayan Tesalonica

¹ Patêl ha Panginoon, muwang yo ya a nahayang ya pamaniraw naén bahêñ kamoyu ha Tesalonica, gawan mal-at ya naniwala hêñ nanoro kay.

² Muwang yo etaman ya hêñ atsi kay pon ha balayan Filipos,* ay minusmus kay haka hadyay pamairap kannaén. Noa, hêñ nilumatêng kay bahêñ kamoyu ay pinataniêñ ni Apo Namalyari ya nakêm naén, ta êmén naén naipamwang kamoyu ya Mangêd ya Habi na, main man mal-at ya kalamo yo ya nanalanghang kannaén.[†] ³ Kaptegan taganá ya intoro naén kamoyu, ta ayn kay hêñ narawak ya ihip hêñ lokoén kaw. ⁴ Ta impakatsiwala ni Apo Namalyari kannaén ya pamipamwang hêñ Mangangêd ya Habi na. Kabay ya pamipamwang naén ay alwan gawan kalabayan tawo, noa, gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari ya ampakamwang hêñ laman ihip tamo.

⁵ Muwang yo haka muwang ni Apo Namalyari ya a kay nanoro kamoyu gawan ampanapol kay hêñ bandi, haka a naén kaw dinayêw, ha naayang ya habi gawan main kay hêñ labay kamoyu. ⁶ A naén êt tinapol ya pamandayêw yo, o ya pamandayêw hêñ kaatag. ⁷ Main kay man hêñ tungkul gawan hikay ay apostol ni Apo Jesu-Cristo, ay naaypa ya nakêm naén hêñ atsi kay bahêñ. Malugud kay nanad hêñ indo ya ampanayhay hêñ mantêg nan anak.

⁸ Ha hadyay lugud naén kamoyu, ay nampamwang kay hêñ Mangangêd

* ^{2:2} Dyag 16:16-24. † ^{2:2} Dyag 17:5-10.

ya Habi ni Apo Namalyari kamoyu, haka a naêñ in-imot ya biyay naêñ ha ikakangêd yo. ⁹ Patêl ha Panginoon, muwang naêñ ya a yo naliwaan, ya allo-yabi kay hêñ nagpagal hêñ nag-obra, ta êmêñ a kay pabyat ha hinoman kamoyu hêñ mamakan kannaêñ, hêñ atsi kay bahêñ kamoyu hêñ ampanoro hêñ Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari.

¹⁰ Hikaw haka hi Apo Namalyari, ay ampamaptêg ya taganán ayn kapintasan ya pamakilamo naêñ kamoyun ampaniwala ha Panginoon, ta hinonol naêñ ya kalabayan ni Apo Namalyari hêñ atsi kay bahêñ kamoyu. ¹¹ Muwang yo êt ya ugali naêñ bahêñ kamoyu, ay nanad ugali hêñ mangêd ya toa ha panoro hêñ anak na. ¹² Ta ya dinyag naêñ, ay tinoroan naêñ kaw hêñ mangêd, haka pinahigla naêñ ya ihip yo, ta êmêñ kaw magpakahipêg hêñ manyag kangêran, ya ikahigla ni Apo Namalyari ya ampanagyat kamoyu hêñ palokop kana, hêñ makilamo ha ayn kapantag ya karanganlan na.

¹³ Panay kay etaman ampagpahalamat kan Apo Namalyari gawan namwangan yo, ya toro naêñ ya pinaniwal-an yoy na, ay alwan bêngat toro hêñ tawo, noa, kaptêgan ya ubat kan Apo Namalyari. Habaytoy habi na ay ampam-i kamoyun ampaniwala hêñ kapangyarihan hêñ manyag kangêran. ¹⁴ Hikaw ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon, napaptêgan ya ampaniwala kaw, ta hikaw man ay pinairapan lan kabalyan yo, ya nanad hêñ nalyari kanlan patêl ha Panginoon, ya angkapi-tsi-tsipon ha probinsyan Judea, ya pinairapan lan kapareho lan Israelita. ¹⁵ Hila bay, ya Israelita, ya namatsi kanlan nampipamwang hêñ habi ni Apo Namalyari hêñ hato, haka amêhêñ pinatsi la êt hi Panginoon Jesus. Hila êt ya nangipaplag kannaêñ. Anhalanghangêñ lay kaganawan tawo haka hi Apo Namalyari. ¹⁶ Ta ambawalêñ la kay hêñ mampipamwang hêñ tungkol kan Apo Jesus kanlan alwan Israelita, ta êmêñ hila a mailigtas ha parusa ya lumatêng. Gawan nibunton ya karawakan la, ay nalatngan hilan huluk ni Apo Namalyari ta siguradon parusaan hila ha parusa ya lumatêng.

Labay ni apostol Pablo hêñ hirawêñ na hilan oman ya patêl, ya ampaniwala kan Apo Jesus ha balayan Tesalonica

¹⁷ Patêl ha Panginoon, naipêk man ya panaon hêñ nangapipapawa kitamo, ay panay naêñ kaw hêñ angkaihipan. Labay-labay naêñ kaw dayin mahêlêk oman gawan angkalêngêw kay kamoyu. ¹⁸ Labay naêñ dayi hêñ mag-orong kamoyu. Hiko man, kata-ungno kinan labay hêñ maniraw bahêñ, noa, panay a ampihundo gawan an-abalaêñ na kay ni Satanás. ¹⁹ Labay naêñ kaw hêñ hirawêñ, ta hikaw ya an-ikahigla naêñ, ta angkasigurado naêñ ya ihundo yoy paniwala yo. Hikaw ya maipagmahlay naêñ ha arapan ni Panginoon tamon Jesus ha pag-orong na di, gawan pinaniwal-an yoy toro naêñ. ²⁰ Taganán hikaw ya an-ikahigla naêñ, haka ya maipagmahlay naêñ.

3

¹ Kabay hêñ a naêñ matêh ya kalêngêwan naêñ, ay nabalag kay tana ha balayan Atenas, ² ta in-utoh naêñ tana bahêñ kamoyu ya mihay patêl tamo ha Panginoon, ya hi Timoteo, ya ampaghuyó kan Apo Namalyari. Hi Timoteo ay kalamo naêñ ha pamitoro hêñ Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. In-utoh naêñ yan mamatanîêh hêñ paniwala yo, haka mamahigla hêñ ihip yo, ³ ta nalatngan kaw man hêñ habaytoy pamairap, ay ayn dayi kamoyu ya maalihan paniwala. Ta muwang yo ya habayto ya pamairap, ay tinalagá ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. ⁴ Muwang yo ya

habayto, ta hēn atsi kay bahēn kamoyu, ay mana naēn hinabi ya malatngan kitamo hēn pamairap, haka amēhēn natupad ya habayto. ⁵ Kabay hēn a kina nakatēēh gawan panyagah ko hēn tungkol kamoyu ay, in-utoh ko hi Timoteo bahēn kamoyu ta êmēn ko mamwangan no nananiēh pon ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. Nampotog ako ta kayno natukso kaw ni Satanas, hēn itēgēn ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, haka kayno nahayang bēngat ya paytoro naēn kamoyu hēn tungkol kana.

⁶ Amēhēn, nag-orong yay na hi Timoteo ya ubat bahēn, haka nantan yan mangēd ya balita ya tungkol ha paniwala yo, haka ha pamanlugud yo. Hinabi na êt ya panay yo kay hēn angkaihipan, haka angkalēngēw kaw êt kannaēn, êmēn ha angkalēngēw kay kamoyu. ⁷ Kabay, gawan pan-ihundo yoy paniwala yo, ay mahiglay nay ihip naēn, angkalatngan kay man hēn hadyay kairapan haka pamairap. ⁸ Gawan nakataniēh ya paniwala yo, ay mahigla ya biyay naēn. ⁹ Ayn angga ya pagpahalamat naēn kan Apo Namalyari ha pamahigla yo kannaēn. ¹⁰ Allo-yabi ay panay naēn kaw hēn an-ipaka-panalangin ya mahēlēk naēn kaw dayi, ta êmēn naēn mapahanan ya paniwala yo.

¹¹ Dayi, hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Panginoon Jesus ya mamaalih hēn ampamahabkol kannaēn ta êmēn naēn kaw mahiraw. ¹² Haka an-ihalangin naēn kaw, ya dayi, ay pahanan hēn Panginoon ya pamanlugud yo ha miha ta miha, haka ha kaganawan tawo, hēn nanad ha pamanlugud naēn kamoyu. ¹³ Ta êmēn na pataniēhēn ya ihip yo, êmēn na kaw malatēng hēn ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ha pag-orong na di ni Panginoon tamon Jesus ubat ha langit, hēn kalamo na ya kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana.

4

Ya pamimiyay ya ampakapahigla kan Apo Namalyari

¹ Patēl ha Panginoon, main kay pon êt hēn labay ipamwang kamoyu. Ampakihabi naēn kamoyu ha tungkulon ya indin kannaēn ni Panginoon Jesus, ya ipakahundo yo dayi ya intoro naēn kamoyu ya tungkol ha pamimiyay yo, ya pandaygēn yoy na, êmēn mapahigla hi Apo Namalyari. ² Gawan muwang yoy na ya habaytoy intoro naēn kamoyu ay ubat kan Panginoon Jesus. ³ Ta labay ni Apo Namalyari ya taganān ayn kaw hēn kasalanan, nanad ha mamabayi haka makilalaki. ⁴ Ya balang miha kamoyu ay dapat mangillag hēn lawini na ha karawakan, ta êmēn kaw mamiyay hēn ayn ikarēng-éy ha arapan tawo, haka banal ha arapan ni Apo Namalyari. ⁵ Paan kaw panay hēn mangihip hēn kalabayan lawini, hēn nanad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ⁶ Paan yon lokoēn ya kapareho yo hēn tungkol ha ahawa na, ta impamwang naēn ana kamoyu, ya hi Panginoon ay siguradon mamarusa ha manyag hēn êmbayro. ⁷ Ta pinili na kitamo ni Apo Namalyari êmēn kitamo mamiyay hēn ayn kapintasan ha arapan na. A na kitamo pinili ta êmēn manyag hēn karawakan hēn kalabayan lawini. ⁸ Kabay no an-araēn yoy hata toro naēn, alwan bēngat hikay ya an-araēn yo, noa, an-araēn yo etaman hi Apo Namalyari ya nam-i kantamo hēn Espiritu na.

⁹ Tungkol ha pamilugud yon nagpalokop kan Apo Namalyari, ay a kinan kailangan ihulat kamoyu, ta tinoroan na kaw na, ya dapat kaw milulugud.

¹⁰ Haka ampanlugud kaw na ha kaganawan patēl ha Panginoon ha boon

probinsyan Macedonia. Émbayro man, ay ampakihabi naêñ kamoyu ya pahanan yo pon ya pamanlugud yo kanla. ¹¹ Pakikwanan yon mamiyay hêñ mapatékbék. Paan kaw makiémén ha biyay hêñ kaatag, noa, magpakahipêg kaw, hêñ nanad ha intoro naêñ kamoyu. ¹² Ta no daygêñ yoy habayto, ay a yoy na kailangan hêñ kikwa ha kaatag, haka galangêñ la kaw hêñ a pon nagpalokop kan Apo Namalyari.

Ya malyari kanlan natsi haka kanlan angkabiyay ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo

¹³ Patêl ha Panginoon, labay naêñ hêñ mamwangan yo ya kaptégan ya tungkol kanlan natsi ya naniwala kan Apo Jesu-Cristo, êmén a kaw maglungkot hêñ nanad kanlan ayn kasiguradoan ya mipalako hila ha biyay ya ayn angga hêñ kalamo ni Apo Namalyari. ¹⁴ Ampaniwala kitamo ya hi Panginoon Jesus ay natsi haka biniyay oman. Émbayro êt, ampaniwala kitamo ya biyayêñ oman ni Apo Namalyari ya hilay natsi ya naniwala kana. Bayo ipalamo na hila kan Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di ha luta.

¹⁵ Ta habaytsi ya hinabi hêñ Panginoon, ay an-itoro naêñ kamoyu amêhêñ, ya hikitamoy angkabiyay pon, ha allon pag-orong na di, ay a miuna kanlan natsi hêñ manupa kana. ¹⁶ Ta kanan habayto, ay munâ-oy ya Panginoon ubat ha langit hêñ kalamo hêñ makhaw ya utoh, hêñ baëg hêñ miha kanlan pinakapoon hêñ anghel ni Apo Namalyari, haka ya tonoy hêñ tambuyok ni Apo Namalyari. Ha pantumaoy ni Apo Jesu-Cristo ay munan mabiyay oman, hilay natsi ya nagpalokop kana. ¹⁷ Bayo hikitamo ya angkabiyay pon ay tsiponêñ ha lêmm hêñ kalamoy biniyay nan oman hêñ palako ha langit hêñ manupa kana. Kabay paubat habayto, ay makapaidi kitamina ha langit hêñ kalamo hêñ Panginoon hêñ angga-angga. ¹⁸ Habaytsi ya toro ay ipaihip yo ha miha ta miha, êmén kaw mangapipapahigla.

5

Panay kitamon maglêan ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

¹ Patêl ya ampaniwala ha Panginoon, tungkol ha pag-orong hêñ Panginoon ay a naêñ kailangan hêñ ihulat kamoyu no makano yan mag-orong, ² ta muwang yoy na, ya a tamô muwang no makano yan mag-orong, ta ya pag-orong hêñ Panginoon ay nanad ha pamanlumatêng hêñ mihay manakaw ya biglan lumatêng. ³ Habaytoy allo ay habiêñ lan a ampaniwala, ya ayn nanan gulo haka ayn nanan ikapotog, noa, kanan habayto, ay namakonkaynaman ay lumatêng kanla ya kaparusaan ya ayn angga. A hila makapuwayu, ta siguradon lumatêng ya hata parusa, ya nanad ha siguradon mananam hêñ ilab ya mihay babayi ya nabuktöt, bayo ya manganak. ⁴ Noa, hikaw ya patêl ha Panginoon, ay a kaw na ampanyag hêñ karawakan ta ayn kaw na ha karigléman. Kabay a kaw mabigla, bigla man ya pag-orong na, ya nanad ha pamanlumatêng hêñ manakaw ya taganán bigla. ⁵ Hikaw ngan ay atsi ha kahawangan, hêñ nanad angkahawangan allo. Ayn kitamina ha karigléman hêñ nanad karigléman hêñ yabi. ⁶ Kabay dapat panay kitamon nakal-an. Dapat panay kitamon nakamukat hêñ nakal-an alwan nanad kanlan atsi ha karigléman ya a nakal-an. ⁷ Ta hilay nabélew ay angkabélew ha yabi, haka hilay mapamminêm alak ay maglahing ha yabi. ⁸ Hikitamo, ya nanad angkabiyay ha allo, ay dapat panay kitamon nakal-an hêñ manyag kangéran. Dapat tamon pakataniêhêñ ya paniwala tamo, haka pahanan ya pamanlugud tamo ya nanad ha kalahag ya ampamiillag kantamo ha

karawakan. Dapat tamo êt hêñ ihundo ya paniwala tamo ha kasiguradoan hêñ biyay ya ayn angga, ya nanad halimbêng hêñ ulo tamo. ⁹ Ta a na labay ni Apo Namalyari ya maparusaan kitamo. Pinili na kitamo ta êmén na kitamo iligtas ni Panginoon tamon Jesu-Cristo ha parusa. ¹⁰ Natsi ya gawan kantamo, ta êmén na kitamo ilamo ha biyay ya ayn angga. Ha pag-orong na di, gêtan na kitamo ha langit, angkabiyyat kitamo man o natsi. ¹¹ Kabay mipapahigla kaw haka mipapataniêh kaw hêñ paniwala hêñ miha ta miha, ya nanad hêñ andaygên yoy na.

Kaatag ponya aral haka pangumusta

¹² Ampakihabi naêñ kamoyun patêl ha Panginoon, ya igalang yo hilay pinili ni Apo Namalyari ya ampagpagal hêñ mamaala haka manoro kamoyu. ¹³ Pakalugurêñ yo hila hêñ main galang gawan ha pamagpagal la. Milalamo kaw hêñ magpakaaypan nakêm ta êmén mag-in mimiha ya ihip yo.

¹⁴ Amêhêñ, ampakihabi naêñ kamoyun patêl ha Panginoon, ya habyanan yo hilay mabarog ta êmén hila humipêg. Pahiglaêñ yoy nakêm lan ampanyagah. Pakataniêhêñ yoy ihip lan kinumbêl ya paniwala. Pibat-an yo hilangan hêñ main kaaypaan nakêm. ¹⁵ Alwa yon tumbahan narawak ya ampanyag kamoyun narawak, noa, panay kaw manyag hêñ ikakangêd hêñ miha ta miha, haka ha kaganawan tawo.

¹⁶ Panay kaw maghigla. ¹⁷ Panay kaw hêñ manalangin. ¹⁸ Panay kaw magpahalamat, ha hinoman ya angkalyari, ta habaytoy kalabayan ni Apo Namalyari kantamon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

¹⁹ Alwa yon habkolêñ ya an-ipadyag nan Espiritu ni Apo Namalyari kamoyu. ²⁰ Alwa yon musmusêñ hilay ampamipamwang hêñ an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. ²¹ Embayro man, ay pakaihipêñ yo pon ya toro la haka honolêñ yoy nay mantêg ya ubat kan Apo Namalyari. ²² Haka dayuán yoy kaganawan karawakan.

²³ Amêhêñ, an-ihalangin naêñ kaw, ya pataniêhêñ na kaw ni Apo Namalyari ya ampam-in kapatêkbêkan ihip, ta êmén yo dayuán ya kaganawan nangarawak. An-ihalangin naêñ êt ya illagan na kaw, ta êmén ha pag-orong na di ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, ay ayn kaw hêñ kapintasan ha boon pagkatawo yo, ha espiritu yo, ha kaêlwa yo, haka ha lawini yo. ²⁴ Haka muwang naêñ ya tapat hi Apo Namalyari ya namaihip kamoyu hêñ magpalokop kana, kabay daygên nay hata inhalangin naêñ kana.

²⁵ Patêl ha Panginoon, ihalangin yo kay êt.

²⁶ Mikukumusta kaw ta êmén ipahlêk ya pamanlugud yo ha miha ta miha hêñ nanad patêl ha Panginoon.

²⁷ Ampakihabi ko kamoyu ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo, ya bahaêñ yoy hata hulat ha arapan lan patêl tamo.

²⁸ Panay atsi kamoyu dayi ya ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica

Paunan habi

Habaytsi ay ikalwan hulat ni apostol Pablo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica. Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Tesalonica ay panay ampairapan lan Israelita ya a ampaniwala kana. Kabay hinulatan na hilay na êt ni apostol Pablo ta pataniêhêna dayi ya ihip la.

Angkalipang ya ihip lan patêl kan Apo Jesu-Cristo ha Tesalonica ya tungkol ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Èndat lan kaatag ya nag-orong yay na. Èndat lan kaatag pon ya a lay na kailangan hên humipêg, ta marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo. Di ha hulat, ay hinabyanan ni apostol Pablo hilay habaytoy ayn nanan hipêg, haka impalinaw na kanla ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Pahalamat ha paniwala lan Tesalonica 1:3-12

Aral ya tungkol ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo 2:1-17

Aral ya tungkol ha panalangin haka kahipêgan 3:1-16

Tawlin habi 3:17-18

¹ Hiko hi Pablo, kalamo ko hi Silas haka hi Timoteo ya ampipangumusta kamoyun patêl ha Panginoon ya atsi bahêna ha Tesalonica ya angkapi-tsitsipon. Hikaw ay atsi ha lokop ni Panginoon Jesu-Cristo haka ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. ² An-ihalangin naen kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatékbêkan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya pamanatol ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo

³ Patêl ha Panginoon, dapat panay naen kaw ipahalamat kan Apo Namalyari. Hêpat ya habayto, gawan angkapahanan ya paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo haka ya pamanlugud yo ha miha ta miha. ⁴ Kabay an-ipagmahlay naen kaw ha kaatag ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsitsipon. An-ipagmahlay naen ya kataniêhan paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, ampagtêehan yo man ya hadyay kairapan haka ya hadyay pamairap.

⁵ Habayto ay ampamaptêg ya makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari, haka kabay hikaw ay mag-in hépat hên ilamo ha pamanlokop na ha langit, ya ikatêh yon kairapan. ⁶ Makatoynungan ya pamanatol ni Apo Namalyari gawan hiyay manumbah ha ampamairap kamoyu. ⁷ Ta hikaw ya ampagtêh hên kairapan ay papaynawaen hên kalamo naen ha pag-orong ni Panginoon Jesus ya ubat ha langit ya kalamo na hilay makapangyarihan ya anghel na. ⁸ Pag-orong na di, ay nakapalibot kana ya hadyay apoy, ta parusaan nay a nagspalokop kan Apo Namalyari haka a anhumonol ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesus, ya Panginoon tamo. ⁹ Ayn angga ya parusa kanla, haka angga-angga, ay a la mahêlêk ya Panginoon, haka ya kapapaépapah ya kapangyarihan na. ¹⁰ Maubuh hên malyari ya habayto ha pag-orong na. Mag-orong ya, ta êmén la yan pag-épapahan, haka puriêlan

kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Hikaw ay kalamo bayro etaman, ta pinaniwal-an yo, ya impamwang naêñ kamoyu.

¹¹ Kabay panay naêñ kaw hên an-ilamo ha panalangin kan Apo Namalyari, ya dayi ay daygén na kaw hên mangêd, ya hépat kanlan pinaihipan nan magpalokop kana. Dayi dyanan na kaw hên kapangyarihan na, ta êmén yo mahonol ya kalabayan yon manyag kangérān, gawan ha paniwala yo kana. ¹² No êmbayro, ay mapuri ya Panginoon Jesus gawan ha biyay yo, haka hikaw man ay madayéw hên kalamo na, gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari haka Panginoon tamon Jesu-Cristo.

2

Ya pay-iltaw hên haday dawak ya poon hên kahalanghangan

¹ Amêhén, patêl ha Panginoon, ay ipapakalinaw naêñ kamoyu ya tungkol ha pag-orong ni Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka ha pamitsipon na kantamo hên manupa kana. ² An-ipakihabi naêñ kamoyu ya paan kaw dayin manyagah o mampotog man, ha balita ya nilumaténg ana kano ya pag-orong hên Panginoon. Paan kaw maniwala ha balita la, habiën la man ya impamwang ya habayto hên Espiritu ni Apo Namalyari, o habi kano, o hulat man ya banhagan lan ubat kannaêñ. ³ Paan kaw paloko ha panhabiën lan mapaglaram, ta a ya lumaténg hi Panginoon Jesu-Cristo, no a pon malyari ya haday panhumalanghang hên tawo kan Apo Namalyari, haka no a pon iiltaw ya poon hên kapatsi ni Apo Namalyari, ya siguradon migtan ha impiyerno. ⁴ Halanghangen na hi Apo Namalyari haka ya balang ansimbaêñ hên tawo, ta itag-ay nay sarili na, ta hiyay nay simbaêñ hên kal-atan ha Templo, ya bali ni Apo Namalyari, ta hiya kano hi Apo Namalyari.

⁵ Muwang yo ya hinabi kinay hatsi kamoyu hên atsi ko bahêñ. ⁶ Muwang yo etaman no hino ya, ya ampamiawat kana, ta êmén ya a pon iiltaw angga ha a pon lumaténg ya panaon na. ⁷ Ta ya kapangyarihan hên kahalanghangan ha kangérān, ay naumpisaan hên a la muwang hên kaatag, ta ampamaihip ya ha tawo ya manalanghang hila, noa, hiya ay nakakabat pon, kabay a ya pon ipaltaw angga ha a pon inalíh ya ampamiawat kana. ⁸ No inalíh ya ampamiawat kana, ay pay-iltaw yay na. Noa, ha pamanlumaténg ni Panginoon Jesus hên kalamoy kapahiléw ya kahampatan na, ay patsén nay na ha inanawa nan bêngat. ⁹ Ya pamanlumaténg nan habaytoy poon hên kapatsi ni Apo Namalyari, ay main yan kalamo hên narawak ya kapangyarihan, haka hino-hino kay na hên ya tanda, ya pamanloko, haka kaatag pon ya kapapaépapah ya kalaraman ni Satanas. ¹⁰ Kalamo na êt ya hino-hino kay na hên ya karawakan ya pamanloko na kanlan tawo ya mipalako ha kaparusaan ha impiyerno, gawan a la panlugurên ya kaptégan ya tungkol kan Apo Jesus, ta êmén hila dayi mailigtas ha kaparusaan. ¹¹ Kabay paulayan hila ni Apo Namalyari hên maniwala ha dyag ya kalokwan, ¹² ta êmén hilay na maparusaan gawan pinili lay karawakan, ta ya kaptégan ay a la pinaniwal-an.

Hikitamo ay pinili hên mapagkalamo ni Apo Jesu-Cristo ha langit

¹³ Noa, hikaw, patêl ya anlugarûn hên Panginoon, hépat kannaêñ ya panay naêñ kaw an-ipagpahalamat kan Apo Namalyari ta pinili na kaw hên iligtas ha kaparusaan ya lumaténg paubat hên una, gawan dinyag na kaw hên Espiritu na hên malinis, hên ayn kapintasan, haka gawan pinaniwal-an yoy

kaptégan. ¹⁴ Ya Mangêd ya Habi ya in-aral naén kamoyu, ay habayto ya ginamit ni Apo Namalyari ha panagyat na kamoyu hên magpalokop kana, êmén kaw makapakilamo ha karanganan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. ¹⁵ Kabay, patêl ha Panginoon, pataniéhênyoy ihip yo. Ipakataném yo ha ihip yo ya intoro naén kamoyu, ya hatoy hinabi naén haka hatoy inhulat naén êt.

¹⁶ Ampanalangin kay kan Panginoon tamon Jesu-Cristo haka kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo ya nanlugud kantamo. Gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, ay dinyanan na kitamo hên kahiglaan nakêm ya a ampangoman, haka kasiguradoan hên tungkol ha arapén tamo. ¹⁷ Hiya dayi, ya mamahigla haka mamataniéh hên nakêm yo, ta êmén yo maihabi haka madyag ya panay kangéran.

3

Ihalangin yo kay

¹ Patêl ha Panginoon, bayo ko yarién ya habaytsi ya hulat kamoyu, ay ampakihabi ko ya ihalangin yo kay, ta êmén ya habi ni Apo Namalyari, ya tambéng mibahwag, haka paniwal-an hên balang miha, hên main galang, hên nanad ha pinaniwal-an yo. ² Ihalangin yo êt ya illagan na kay ni Apo Namalyari ha kaganawan ya ampanyag karawakan, ta main mal-at ya ayn pon paniwala, ya ampanalanghang kannaén. ³ Noa, mapaypaniwal-an ya Panginoon ya mamataniéh hên ihip yo, haka mamiillag kamoyu ha dyag ni Satanas. ⁴ Muwang naén ya an-ihundo yo amêhén, haka ihundo yo angga-angga ya pamanhumonol yo ha toro naén kamoyu, gawan ampaniwal-an yo ya Panginoon.

⁵ An-ihalangin naén kaw ya lalo yon matanam ya pamanlugud ni Apo Namalyari, haka ya pamataniéh ni Apo Jesu-Cristo hên nakêm yo.

Magpakahipég kitamo

⁶ Patêl ha Panginoon tamon Jesu-Cristo, pan-iutoh naén kamoyu ha tungkulon ya indin na kannaén, ya lakwanan yo hilay patêl ya mangabarog, ya hilay a ampanhumonol ha toro naén kamoyu. ⁷ Muwang yoy na ya dapat kaw hén manoto kannaén, ya a kay nagbarog hén atsi kay bahén. ⁸ A kay bat nangan hén indin kannaén, noa, binayaran naén, ta allo-yabi kay nagpagal hén nag-obra, êmén a kay pabyat ha hinoman kamoyu. ⁹ Main kay hén tungkulon hén kikwa kamoyu hén kaganawan kailangan naén, noa, labay naén hén mag-in kay hén alimbawa ya mahonol yo. ¹⁰ Hén atsi kay êt bahén, ay hinabi naén kamoyu ya paan yon pakânnaén ya mangabarog.

¹¹ An-ungkatén naén habayto gawan angkagilaman naén ya bahén kamoyu, ay main mangabarog ya bat hén ampakiémén ha biyay hén kaatag. ¹² Ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo, ampakihabi naén kanla, haka an-iutoh naén hila, ya magpakahipég hila ha mangangêd ya dyag, êmén la maékan ya pinagpagalan la.

¹³ Patêl ha Panginoon, alwa kaw hén humawa hén manyag hén kangéran. ¹⁴ Pakatandaan yo hila ya a anhumonol ha an-ihulat naén, haka dayuán yo hila, ta êmén hila mipakarêng-êy. ¹⁵ Noa, paan yo hilan itad hén kapatsi yo, ta habyanan yo hila tanan nanad patêl.

Inhalangin ni apostol Pablo ya hilay taga-Tesalonica

16 Ya Panginoon ya ampangubatan kapatékbékan ay panay dayin mam-in kapatékbékan kamoyu, hinoman ya angkalyari. Dayi lamoan na ya balang miha kamoyu.

17 Hiko hi Pablo ya ampanulat hén hata pangumusta di ha impahulat ko. Ha pêtèg kon gamét ay ampanulat akon habaytsi hén nanad ha balang hulat ko, ta êmén yo mamwangan ya pêtèg ya hiko ya nanulat.

18 An-ihalangin naên kaw ya dayi ingalwan na kaw ngan ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

Ya unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hi Timoteo ay mihay miyawhay ya atsi ha balayan Listra ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Ya indo na ay mihay Israelita ya ampaniwala etaman kan Apo Jesu-Cristo. Ya toa nan lalaki ay alwan Israelita ta hiyay Griego. Hén atsi hila ha balayan Listra hi apostol Pablo, haka hi Silas, ay hinagyat ni apostol Pablo hi Timoteo hén manawop ha pamibahwag hén Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ay nag-in mihay kalamo ni apostol Pablo bayo nabalag ya ha balayan Efeso ta toroan na hilay ampaniwala bayro. Dí ha unan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay imbilin na kan Timoteo ya kailangan nan daygén ha biyay na, haka ya kailangan nan itoro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Efeso. Imbilin na êt kan Timoteo ya tungkol ha dapat lan daygén no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon hén magsimba, haka no ay-êmên mamwangan no hino hilay hépat hén mamaala kanlan patêl ha Panginoon.

Kabooan hén pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Ya tungkol kanlan ampanoro hén alwan pêtêg 1:3-11

Ya pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari 1:12-20

Ya tungkol kanlan ampi-tsi-tsipon haka hilay ampamaala kanla 2:1-3:16

Ya aral kan Timoteo ya tungkol ha paghuyo na 4:1-6:21

¹ Hiko hi Pablo ya ampanulat hén hatsi, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Hikoy in-utoh ni Apo Namalyari, ya mamiligtas kantamo, haka ni Apo Jesu-Cristo ya ubatan hén kasiguradoan tamo hén tungkol ha arapêñ tamo.

² Anhulatan kata Timoteo, ya pêtêg kon anak ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hén kapatékbékan nakêm, haka ingalwan ka dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Dapat bawalén hilay ampanoro hén alwan pêtêg

³ Labay kon mabalag ka pon ha balayan Efeso, nanad ha pinakihabi ko kamo hén nammita ko ha probinsyan Macedonia, gawan main ungno ya ampaytoro hén alwan pêtêg. Dapat mo hilan paghabyanan, ya itêgén lay paytoro la.

⁴ Habyanan mo hila ya a la dayi hayangén ya panaon la ha ayn kapukatan pamakiistorya hén tungkol ha istorya ya didinyag bat, haka hén tungkol ha paylistaan hén ninuno la ya pangubatan hén hubakan. Habayto, ay a ampakataniêh hén paniwala tamo kan Apo Namalyari.

⁵ Habyanan mo hila, ta êmên hila mag-orong ha pamanlugud ya ubat ha mangêd ya nakêm, ha malinis ya konsinsya, haka ha naahig ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁶ Habaytoy ampaytoro hén alwan pêtêg, ay ahinan ampanlugud hén êmbayro, ta ampiistorya hila hén ayn kapukatan.

⁷ Labay la hén mag-in mánoron Kautuhan ni Apo Namalyari, noa, a la agyu, ta a la angkaintindihan ya panhabiên la. A la êt angkaintindihan ya an-ipilit lan pêtêg.

⁸ Muwang tamo ya mangêd ya Kautuhan ni Apo Namalyari no honolên tamo ya labay lan habiên.

9 Muwang tamo ya Kautuhan na, ay alwan para kanlan mahonol kana, noa, para kanlan alwan mahonol kana, haka para kanlan mapanalanghang, haka para kanlan mapanyag kasalanan, haka para kanlan ayn limo kan Apo Namalyari, haka para kanlan mapanuboy, haka para kanlan mapamatsin toa la anggan kaatag ya tawo. **10** Habaytoy Kautuhan ay para êt kanlan nanad aho ya makitakêh ha kapareho lan lalaki o babayo i ha anak. Habaytoy Kautuhan ay para êt kanlan manlipot,* haka para kanlan malaram, haka para êt kanlan malaram ya tistigos ha kaso, haka para kanlan anhumalanghang ha kaganawan pêtêg ya toro, **11** ya pamanhumonol ha Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari ya makapangyarihan, haka hépat tamon simbaen. Impatsiwala na kangko hèn ipamwang ya habaytoy Mangêd ya Habi.

Pahalamat ni apostol Pablo ha ingalo ni Apo Namalyari

12 Ampahalamatan ko hi Panginoon tamon Jesu-Cristo ya ampamataniêh hèn ihip ko, ta êmén ko madyag ya an-ipadyag na kangko. Ampahalamatan ko ya etaman gawan pinili na ko, haka intad na ko hèn mapaypaniwal-an hèn hato. **13** Agyan hinalanghang ko ya, minusmus ko ya man, haka agyan pinairapan ko ya hèn hato, ay iningalwan na ko ni Apo Namalyari gawan êndat kon pandaygén koy kalabayan na, gawan a ko pon ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. **14** Ya ayn kapantag ya ingalo na kangko, ay a ko makwan maihip, ta hiko, ay dinyanan nan paniwala, haka pamanlugud ya ubat kan Panginoon Jesu-Cristo. **15** Pêtêg ya habaytsi ya anhabiên ko, ya dapat pakapaniwal-an hèn balang miha. Hi Panginoon Jesu-Cristo, ay nilumatêng di ha luta, ta êmén na iligtas hilay makasalanan, haka hiko ya pinakanarawak ha kal-atan makasalanan. **16** Noa, iningalwan ako ni Apo Namalyari, ta êmén na impahêlék ha balang miha no ay-êmén angga ya pamagtêêh ni Panginoon Jesu-Cristo ha pinakanarawak ya tawo, ta êmén hikoy mag-in alimbawa kanlan maniwala kana, ya madyanan hèn biyay ya ayn angga. **17** Purién haka galangén ya hèn ayn angga, ya kamiha-mihaan poon tamo hi Apo Namalyari, ya ayn ubatan haka ayn angga. A ya matsi haka a ya mahélék hèn mata tamo. Amen.†

18 Timoteo, anak ko, ipatsiwala ko kamo ya hata utoh hèn nanad ha impapapêt ni Apo Namalyari ya tungkol kamo, kanlan poon lan angkapi-tsitsipon hèn pinaluntoan la kan gamêt la, hèn in-utoh la kan maypamwang hèn tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Pakaihipên moy hatoy hinabi la ya tungkol kamo ya mambahigla kamo ha paglaban mo ha anhumalanghang ha kaptégan. **19** Pakataniêhén moy paniwala mo, haka pakalinisén moy konsinsya mo, ta main kaatag ya ayn konsinsya, gawan a la anggilamén ya an-ipaihip hèn kangérân nakêm la, kabay nahira ya paniwala la. **20** Kalamo lan habaytsi hilan Himeneo haka hi Alejandro. Impaulay ko hilay na pon kan Satanas ta êmén hilay nan tunggén hèn manalanghang kan Apo Namalyari.

2

Ya tungkol ha daygén no mi-tsi-tsipon hilay patêl ha Panginoon

1 Una kon ampakihabi kamoyu, ya panay yon ihalangan ya kailangan yo, haka ya kailangan hèn balang miha kan Apo Namalyari. Ipagpahalamat

* **1:10** Hilay mandakêp mayaman haka kikwan mal-at ya pera bayo la ibuhan ya dinakêp la. † **1:17** Ya labay habiên hèn 'amen' ay pêtêg ya habaytsi.

yo hila etaman kana. ² Ihalangin yoy kaganawan ya main tungkulon ha gobyerno, ta êmén hikitamoy ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mamiay hén mapatékbék hén ayn gulo, ya main galang kan Apo Namalyari haka ha tawo. ³ Habaytoy mangéd haka ikahigla ni Apo Namalyari ya namilitas kantamo. ⁴ Labay na, ya miligtas ya balang miha haka mamwangan lay kaptégan. ⁵ Labay nan habayto ni Apo Namalyari, gawan hiyay kamiha-mihaan Diyos. Haka hi Apo Jesu-Cristo, ya nag-in tawo, ay kamiha-mihaan mámilatan hén tawo kan Apo Namalyari. ⁶ Indin ni Apo Jesu-Cristo ya biyay na ha pangakbus hén balang miha. Ya pangamatsí ni Apo Jesu-Cristo ha intakday allo, ay pamaptéyg ya kalabayan ni Apo Namalyari, ya miligtas ya balang miha. ⁷ Kabay pinili na ko hén mag-in apostol na hén manoro kanlan alwan Israelita, ta êmén hila maniwala, gawan pamipamwang kon kaptégan kanla. Pêtêg ya hata panhabiên ko.

⁸ Améhén, paté, labay ko dayi ha balang pами-tsi-tsipon yo, ay manalangin hilay lalaki. Kailangan malinis ya nakém la ha arapan ni Apo Namalyari hén ayn inakit o huluk ha kaatag.

⁹ Hilay babayi etaman, ay dapat mahinhin, maayos ha pagtakop, alwa etaman sobra ya pag-ayos ha habot, haka ha panggamit hén ginto haka ha kaatag ya magastos ya hino-hino. ¹⁰ Noa, ya mangéd, ay mamwangan hilay babayi ya nagpalokop kan Apo Namalyari ha mangangéd ya dyag la. ¹¹ No main mónoró ha pами-tsi-tsipon yo, ay dapat hilan manggilam tana hén magpatékbék ya babayi. ¹² Ako labay ya main babayi ya manoro ha pами-tsi-tsipon yo. Palokop hila tana ha lalaki, haka magpatékbék hilan manggilam. ¹³ Gawan una nan dinyag ni Apo Namalyari, ay hi Adan bayo hi Eva. ¹⁴ Hi Eva ya niloko, hén natukso hén nakadyag hén kasalanan, alwan hi Adan. ¹⁵ Noa, miligtas hilay babayi ha panganak,* no panay hilan maniwala kan Apo Namalyari, haka no ihundo lay pamanlugud la ha kapareho la, haka no ayn hilan pamagkulang ha arapan ni Apo Namalyari, haka no ihundo lay kahinhinan la.

3

Ya dapat ugalién lan ampamaala ha pами-tsi-tsipon lan patéi ha Panginoon

¹ Pêtêg ya habaytsi ya nakahulat: No hinoy labay mamaala ha pами-tsi-tsipon lan patéi ha Panginoon, ay mangéd ya pan-ihipén nan daygén. ² Ya ampamaala ha pами-tsi-tsipon lan patéi ha Panginoon, ay dapat a manyag hén kasalanan. Dapat mimihay ahawa nan bêngat, haka mapamigil ha sarili. Dapat alwan magulo ya biyay na, êmén ya galangén hén kaatag. Kailangan nahawang ya ihip na, no main maniraw ha bali na, haka kailangan magaling yan manoro. ³ Dapat a ya mapamminém alak, kailangan maaypa ya nakém, dapat alwa yan mahuluk, haka dapat alwa yan kamata hén pera. ⁴ Dapat mangéd ya pamaala na ha pamilya na, haka kailangan yan galangén hén maának na. ⁵ Ta no a na muwang hén mamaala ha pamilya na, ay-êmén na mapamaalaan hilay patéi ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon? ⁶ A ya malyari hén mamaala no babayo yan ampaniwala ha Panginoon, ta kayno magmahlay ya, haka ya parusaan ni Apo Namalyari hén nanad ha dinyag na kan Satanas, ya pinarusaan hén nagmahlay ya. ⁷ Ya mamaala ha pами-tsi-tsipon hén patéi ha Panginoon, ay kailangan galangén etaman lan a pon

* ^{2:15} Miligtas hilay babayi no ubat hilan manganak.

nagpalokop ha Panginoon. No alwan êmbayro, ay kayno pintasan ya, haka ya marakêp ni Satanas.

Ya dapat ugalién lan ampanawop ha pami-tsi-tsipon lan patêl ha Panginoon

⁸ Hilay ampanawop ha pami-tsi-tsipon ay kailangan etaman hên main mangêd ya ugali, alwan malaram, alwan mapamminêm alak, haka alwan kamata hên pera. ⁹ Kailangan nataniêh ya paniwala la kan Apo Namalyari haka malinis ya konsinsya la. ¹⁰ Bayo pilién hilay manawop ha pami-tsi-tsipon, ay dapat hêlkên pon no main hilan pamagkulang kan Apo Namalyari. ¹¹ Ya ahawa la etaman, ay dapat mangêd ya ugali, a la dapat honolên ya narawak ya kalabayan hên lawini la, haka dapat mapaypaniwäl-an hila, haka dapat alwan maghabi hên ikahira. ¹² Dapat mimihay ahawa lan ampanawop ha pami-tsi-tsipon, haka dapat mangêd ya pamamaala la ha pamilya la. ¹³ Hilay mangangêd ya ampanawop ha pami-tsi-tsipon, ay galangêñ, haka makhaw ya nakêm la hên mámpamwang ya tungkol ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo.

Ya kapapaêpapah ha paniwala tamo

¹⁴ Kaban ampanulat akon hatsi, ay an-ihipêñ ko ya a mabuyot, ay hirawêñ kata dayi. ¹⁵ Noa, no a ko kamot hên makabita, ay mabáha mo di ha hulat ya dapat mag-in ugalin pamilya ni Apo Namalyari, ya angkabiyyay. Hikitamoy ampaniwala kana, ay pinakatarêk hên kaptégan hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁶ Kapapaêpapah hên taganá ya paniwala tamo:

Impamwang ni Apo Namalyari kantamo ya hi Panginoon Jesu-Cristo, ay nag-in tawo, haka pinaptégan nan Espiritu ni Apo Namalyari ya hiya, ay ayn kasalanan, haka hiyay nahêlêk lan anghel ni Apo Namalyari. Hiyay impamwang ha balang bansa. Hiyay pinaniwal-an hên tawo ha boon luta, haka hiyay gintan ha langit hên mamaala hên kalamo ni Apo Namalyari.

4

¹ Malinaw ya hinabi nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya lumatêng ya panaon, ay lakwanan lan kaatag ya paniwala la kan Apo Namalyari, ta honolên la tana hilay ampanoro hên kalokwan ya impaihip kanla hên nangarawak ya a angkahêlêk. ² Habaytoy toro, ay ibahwag lan mapaglaram ya kinintalan ni Satanas hên mag-in ipoh na, kabay ayn hilay nan konsinsya. ³ Ibawal lay pamakiahawa, haka kaatag ya pangkaêñ. Noa, dinyag ni Apo Namalyari ya habaytoy pangkaêñ, ta êmên hikitamoy ampaniwala haka ampakamwang hên pêtêg ya toro, ay maêkan ya habayto ubat tamon pinahalamatan kana. ⁴ Ya balang dinyag ni Apo Namalyari ay mangêd, haka dapat tanggapêñ hên main pahalamat. Paan araêñ ya dinyag na. ⁵ Ya kaganawan pangkaêñ, ay nadyag hên mangêd ha utoh ni Apo Namalyari haka ha panalangin tamo.

Ya mangêd ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo

⁶ No ipamwang moy habaytsi ya utoh kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay mangêd kan tagahuyo na, haka ha panoro mon habaytsi, ay tumaniêh ya paniwala mo ha ampag-aralan moy kaptégan ya ubat kan Apo Namalyari, ya anhonolên mina. ⁷ Dayuán moy istorya ya didinyag bat, ya ayn kapukatan, ta ya daygêñ mo, ay sanayêñ moy sarili mo

hēn manyag kalabayan ni Apo Namalyari. ⁸ Main pakinabang ya pagsanay ha lawini, noa, mantēg mon pakinabangan ya pagsanay hēn pamanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ya ikakangēd hēn hata biyay haka ya biyay ha langit. ⁹ Pêtēg ya habaytsi ya panhabiēn ko ya dapat pakapaniwalan. ¹⁰ Kabay ampagtēêh kitamo haka mahipēg kitamo hēn ampanyag kalabayan ni Apo Namalyari, ta ampagtisiwala kitamo kana, ya angkabiyyay, ya Mámiligtas hēn kaganawan tawo, lalon-laloy na kanlan ampaniwala kana.

¹¹ Ipamwang moy hata utoh haka toro kanlan kapareho mon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. ¹² Agyan alwa ka pon mantēg toa, a la ka dapat musmusén. Mag-in kan alimbawa kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha panhabiēn mo, haka ha dyag mo, ha pamanlugud mo, ha paniwala mo kan Apo Namalyari, haka ha kalinisan hēn pamimiyay. ¹³ Kaban ayn ako pon bahēn, ihundo moy pamaha ha arapan hēn kal-atan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, haka ipamwang mo no hinoy labay habiēn hēn habayto. Itoro mo kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya dapat lan daygēn. ¹⁴ Paan mon paulayan ya kamwangan, ya indin nan Espiritu ni Apo Namalyari kamo, hēn inhalangin la ka hēn hilay toa ya ampamaala ha pagtsiponan lan patēl ha Panginoon. Impalunto lay gamēt la ha ulo mo, haka main namipapēt hēn impaihip ni Apo Namalyari kanla. ¹⁵ Pakikwanan mon daygēn ya habaytoy pamaha haka panoro, ta êmēn mahēlēk lan kaganawan ya angkapahanan ya galing mo ha panupad mon tungkulon mo. ¹⁶ Kaillag ka ha pamimiyay mo haka panoro mo, ta no daygēn moy habayto, ay miligtas ka anggan hilay ampanggilam hēn habi mo.

5

Ya mangēd ya toro kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

¹ Alwa mon paghabyanan hēn mahakit ya matoa kamo. Noa, pakihabian mo hilan nanad tatang mo. Haka hilay alwa pon toa ya lalaki, ay itad mon ali mo. ² Itad minan indo mo hilay toay babayi, haka hilay alwa pon toa ya babayi, ay arapan mo hēn malinis ya ihip hēn nanad ha ali mo.

³ Galangēn haka hawpan mo hilay babayi ya bawo* ya ayn kaatag ya pangwanan ikabiyay. ⁴ Noa, no main babayin bawo ya main anak o apó, ay hila pon ya dapat hēn manawop kana hēn mamayad utang nakém la ha toa la, ta habayto ay kalabayan ni Apo Namalyari. ⁵ Ya babayin bawo, ya ayn pamilya ya manawop kana, ay ampagtisiwala kan Apo Namalyari, kabay allo-yabi yan ampangihalangin hēn kailangan na. ⁶ Noa, ya babayin bawo ya panay ampanyag pansarili nan kalabayan, ay agyan angkabiyyay ya, ay nanad yay nan natsi. ⁷ Ipamwang mo kanla ya habaytoy utoh, ta êmēn ayn maipintas kanla. ⁸ No main kamoyu ya a ampanayhay hēn pamilya na o kaatag ya kamag-anak na, ay antalibatokan nay paniwala na kan Apo Namalyari, haka narawak ya ha mihay a pon ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁹ Hilay babayi ya bawo ya hawpan mo, ay hilay main anêmapoy taon o patag-ay, ya minghan bêngat nag-ahawa.[†] ¹⁰ Dapat mamwangan hila ha kangêran dyag la, ya nanad ha kangêran hēn pamakahlay lan anak la, kahiglaan lan namahowēn hēn naniraw kanla, kaaypaan nakém lan

* ^{5:3} ha habin Griego mantēg bawo (hilay olila ya ayn nanan anak-anakan ya manawop kanla).

† ^{5:9} Dapat a ya nakilalaki.

nanawop ha kapareho lan ampaniwala, pamanawop la ha kaatag pon ya nangailangan, haka panay hilan nanyag kangêran.

¹¹ Hilay babayi ya bawo ya anak pon, ay a mon ilamo ha mantêg ya bawo ya main nanan anêmapo ya taon, ta kayno mag-ahawa hilan oman haka liwaan lay pangako la kan Apo Jesu-Cristo.[‡] ¹² Ta no nagpangako hila ya kakapag ni Apo Jesu-Cristo ya huyuên la, bayo mag-ahawa hila, ay main hilan pamagkulang kan Apo Namalyari. ¹³ Ta kayno mag-in mabarog hilay na. Ta maniraw-hiraw hila tana hèn ayn kapukatan, mag-in mayakaw, haka makiêmén ha biyay hèn kaatag. ¹⁴ Ya mangêd, ay mag-ahawa hila tanan oman, manganak hila, haka pansinén lan mangêd ya pamilya la, ta êmén ayn hilan mahabi kantamo ya kapatsi tamo. ¹⁵ Hinabi koy habayto ta main kaatag ya babayi ya bawo ya naamuyot ni Satanas. ¹⁶ Kabay, no main babayi ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya main kamag-anak ya babayi ya bawo, ay dapat nan hawpan ya habaytoy bawo, ta êmén a ya mag-in pabyat kanlan ampaniwala, haka mahawpan la tanay babayi ya bawo ya ayn kamag-anak.

¹⁷ Atagan yon mangêd hilay toa ya magaling hèn ampamaala kamoyu, lalo hilay mánoro haka máimpamwang hèn habi ni Apo Namalyari. ¹⁸ Ta êmén ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, “Paan yon pêthén ya bêbêy hèn baka no ampanggiék ta êmén ya kaêkan.”[§] Nakahulat êt: “Ya ampag-obra, ay dapat bayaran.”* ¹⁹ Alwa mon tanggapén ya anibara ha mihay toa ya ampamaala kanlan patêl ha Panginoon no ayn lowa o tatloy manistigos. ²⁰ Noa, ha arapan lan kal-atan tawo, ay habyanan mo hilay panay hèn ampamihundo hèn manyag kasalanan, ta êmén hila malimwan ya kaatag.

²¹ Ha arapan ni Apo Namalyari, ha arapan ni Apo Jesu-Cristo haka ha arapan lan banal ya anghel, ampakapakihabi ko kamo, ya dapat mon honolén ya hata hinulat ko, haka dapat pipantayén moy pamaniék mo ha balang miha. ²² Alwa mon bêngat ipalunto ya gamêt mon ihalangin hèn dyanan kapangyarihan hèn mamaala ha a mon muwang, ta no main yan kasalanan, ay kayno ilamo ka ha kasalanan. Pakarayo ka ha kaganawan narawak.

²³ Alwan bêngat hèn lanêm ya inêmén mo, noa, minêm ka êt hèn pêrad ya alak, ya makahawop ha bitoka mo haka gawan panay kan ampaghakit.

²⁴ Ya kasalanan hèn kaatag, ay angkahêlêk amêhêñ, haka muwang tamo ya maparusaan hila, noa, ya kasalanan lan kaatag êt, ay a pon angkahêlêk. ²⁵ Embayro êt ya main mangangêd ya dyag ya angkahêlêk amêhêñ, haka main kaatag ya mangangêd ya dyag ya mahêlêk lano.

6

¹ Hilay ipoh ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay dapat lan galangên ya amo la, ta êmén ayn mamintas kan Apo Namalyari haka ha an-itoro tamon nagpalokop kana. ² No ya amo la, ay kapareho lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay a la dapat ihipêñ, ya a la kailangan hèn galangên ya amo la, gawan hila ay kapareho lan ampaniwala. Noa, dapat pakikwanan lan huyuên hèn mangêd ya amo la, ta ya makinabang hèn pagal la, ay kapareho lan ampaniwala ya anlugurên la. Habayto ya pakikwanan mon itoro bahêñ.

[‡] 5:11 Magpangako hila ya a hilay na mag-ahawa ta iubuh lay kaya la hèn manawop kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. [§] 5:18 Deuteronomio 25:4. * 5:18 Lucas 10:7.

Ya pamakihubak haka ya kamata hēn pera

³ No main bahēn ya ampanoro hēn kaatag ya toro, ya alwan pareho ha pêtêg ya habi haka toro ni Panginoon tamon Jesu-Cristo ya tungkol ha pamimiyay ya maka-Diyos, ⁴ ay hiyay mapagmahlay, haka ayn yan minúwang. Labay-labay na tana hēn makihubak, haka magdebate hēn tungkol ha habi. Ya êmbayroy dyag ay pangubatan hēn karidyaan, hubakan, pamaghabi ya maniran kapareho, haka narawak ya êlép ha kapareho. ⁵ Habayto ay pangubatan êt hēn ayn anggay pa-tsian lan ampanghiip hēn alwan mangéed, ta a la muwang ya kaptégan, ta êndat la no yumaman hila ha paniwala la kan Apo Namalyari.

⁶ Pêtêg ya mahlay ya pakinabang tamo no ampaniwala kitamo kan Apo Jesu-Cristo, haka no mahigla kitamo, hinoman ya angkalyari ha biyay tamo. ⁷ Hēn ubat kitamo ha bitokan indo tamo, ay ayn kitamon kalga, haka pamilbêng la kantamo, ay ayn kitamon magétan. ⁸ Kabay dapat mahigla kitamo tana, no main kitamon maékan haka maitakop. ⁹ Noa, hilay kamata hēn pera, ay matuko haka maamuyot ha hino-hino kay na hēn ya narawak ya kalabayan ya maniran biyay la haka mamigtan kanla ha impiyerno. ¹⁰ Ta ya pamag-in kamata hēn pera, ay ampangubatan hēn kaganawan karawakan. Main tawo ya kamata hēn pera, ya nangaalihan paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka panay kalungkutan ya anlumaténg kanla.

Yá kaatag ya utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

¹¹ Noa, hika, Timoteo, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ay dayuán moy êmbayro ya dyag. Pakikwanan mon mag-in mahonol kana. Ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo, haka ya pamanlugud mo ha kapareho mon ampaniwala. Têehêن moy kairapan, haka magpakaaypa kan ihip. ¹² Pakataniêhêن moy paniwala mo, haka magpakahipêg kan maghuyo kan Apo Jesu-Cristo. Pakikwanan mon mag-in nanad hēn nakihali-tagtagan ha puwayuan, ya iubuh nay hêkaw na êmén ya manambut. Ta pinili ka ni Apo Namalyari hēn dyanan kan biyay ya ayn angga, hēn impamwang mo ha arapan hēn kal-atan tawo, ya ampaniwala ka kan Apo Jesu-Cristo. ¹³ Ha arapan ni Apo Namalyari, ya ubatan biyay hēn kaganawan angkabiyyay, haka ha arapan ni Apo Jesu-Cristo ya naghabin kaptégan ha arapan ni Poncio Pilato, ¹⁴ ay ampaka-pakihabi ko kamo, ya dapat mon honolên ya habaytoy inungkat ko hēn main naahig ya paniwala, ya ayn kapintasan angga ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo. ¹⁵ Ya pag-orong na, ay atsi kan Apo Namalyari, ya hépat tamon puriên, ya makapangyarihan ha kaganawan ari, haka ha kaganawan panginoon ya main tungkulán. ¹⁶ Hiyan bêngat ya a matsu, haka hiyan bêngat ya atsi ha kahawangan ya a makwan pakararian hēn hinoman. Ayn êt nakahêlêk kana, haka ayn taganán makahêlêk kana. Hiya ya makapangyarihan ya puriên haka galangén hēn ayn angga. Amen.*

¹⁷ Iutoh mo hilay mabandi di ha luta, hēn paan hilan magmatag-ay, haka paan lan ihipêñ ya pera la ay makapiligtas kanla, ta a magbuyot ya habayto. Noa, dapat lan paniwal-an hi Apo Namalyari ya ampam-i kantamo hēn ikahigla tamo gawan hiyay alwan maimot. ¹⁸ Iutoh mo hilay mabandi hēn panay hēn manyag kangêran. Dapat panay hilan nakal-an hēn mam-i kanlan ampangailangan. ¹⁹ No êmbayro ya daygén la, ay madyanan hilan mangéed

* **6:16** Ya labay habiêñ hēn ‘amen’ ay pêtêg ya habaytsi.

êt ha bandi ha langit, gawan madyanan hilan kasiguradoan ya lumatêng ya allo, ay madyanan hilan pêtêg ya biyay hên kalamo ni Apo Namalyari.

²⁰ Timoteo, anak ko, pakaillagan moy impatsiwala kamo. Dayuán moy pamakiistorya ya ayn kapukatan, ya a na labay ni Apo Namalyari. Endat lan kaatag no mapangwanan kamwangan ya habayto. ²¹ Main ampaghabi ya main hilan kamwangan ya nanad êmbayro, kabay naalihan hilan paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Ingawan kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo

Paunan habi

Hata ikalwan hulat ni apostol Pablo kan Timoteo, ay hinulat na hēn atsi ya ha hukulan ha balayan Roma. Atsi ya ha hukulan gawan ha pangitoro nay Mangangêd ya Habi ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Muwang ni apostol Pablo ya marani yay nan patsêñ, kabay labay nan tambêng yan hirawêni ni Timoteo.

An-ipaihip na kan Timoteo ya kailangan hēn daygêñ hēn mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari. Kailangan nan têehêñ ya hinon kairapan ya lumatêng kana. Dapat panay yan manoro hēn kaptêgan ya atsi ha Habi ni Apo Namalyari, haka dapat nan dayuán ya pamakiistorya ya ayn kapukatan.

Kabooan hēn pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Pahalamat gawan kan Timoteo haka aral kana 1:3-20

Ya ugali lan mapaypaniwal-an ya tagahuyo ni Apo Jesu-Cristo 2:1-13

Ya pamimiyay ya ampamahigla kan Apo Namalyari 2:14-26

Ya ugali lan tawo no marani yanay pag-orong ní Apo Jesu-Cristo 3:1-9

Aral kan Timoteo 3:10-4:8

Tawlin utoh 4:9-18

Tawlin habi 4:19-22

¹ Hiko hi Pablo ya nag-in mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari, ya nangiutoh kangko hēn mangitoro hēn tungkol ha biyay ya impangako na, gawan ha pakikimiha tamo kan Apo Jesu-Cristo.

² Anhulatan kata Timoteo, ya anlugarûn ko, hēn nanad sarili kon anak.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hēn kapatêkbékan nakêm, haka ingalwan ka dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo

Ya an-ipagpahalamat ni apostol Pablo

³ Allo-yabi, panay katan an-ihalangin haka an-ipahalamat kan Apo Namalyari, ya anhuyuan ko hēn malinis ya konsinsya, hēn nanad ha pamaghuyo lan ninuno ko. ⁴ No angkaihipan koy pantolo hēn luwa mo, ay angkalêngêw ako kamo, haka labay-labay katan mahêlêk, ta êmén ako magkamain hēn hadyay kahiglaan. ⁵ Angkaihipan ko ya boon nakêm kan naniwala kan Apo Jesu-Cristo, hēn nanad ha paniwala hēn ápo mo, hi Loida, haka hēn indo mo, hi Eunice. Sigurado ko etaman ya an-ihundo moy paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo. ⁶ Kabay an-ipaihip ko kamo ya magpakahipêg kan manggamit hēn kagalingan ya indin kamo hēn Espiritu ni Apo Namalyari, hēn impalunto koy gamêt ko ha ulo mo, hēn inhalangin kata.* ⁷ Paan kan malimo hēn manggamit habain ya kagalingan, ta dinyanan na kitamo ni Apo Namalyari hēn Espiritu na, ya main kapangyarihan, pamanlugud haka pamagpigel ha sarili.

⁸ Kabay a mo ikarêng-êy ya pamaptêg mo hēn tungkol ha Panginoon tamo. Haka a mo ikarêng-êy ya pangahukul ko, gawan ha panoro kon tungkol kana. Noa, ha kapangyarihan ya pan-idin ni Apo Namalyari kamo, ha pangitoro

* ^{1:6} 1 Timoteo 4:14, Dyag 14:23.

mo ya Mangêd ya Habi, ay pagtêêhan mo etaman ya kairapan ya lumatêng kamo. ⁹ Hiya ya namiligtas kantamo, haka namaihip kantamo hên palokop kitamo kana. Dinyag nay habayto gawan kalabayan na, haka gawan ha ayn kapantag ya ingalo na kantamo, alwan gawan kangêran hên dyag tamo. Hêna na pon dinyag ya hata luta, ay atsi yana ha ihip ni Apo Namalyari ya ingalwan na kitamo gawan ha pakikimîha tamo kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁰ Babayo amêhén ay impamwang ya habaytoy ingalo na ya ayn kapantag, hêna impapaltaw ya Mâmiligtas di kantamo, yabay ya hi Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanambut hêna kamatsan, haka hiyay nampamwang hêna Mangangêd ya Habi ni Apo Namalyari ya tungkol ha biyay ya ayn angga.

¹¹ Hikoy pinili na hêna mag-in mihay apostol na hêna mamipamwang haka mamitoro hêna habaytoy Mangêd ya Habi. ¹² Gawan pandaygên koy impadyag na kangko, ay ampagdusa kina. Noa, a ko an-ikarêng-êy ya hata kairapan, gawan muwang ko yan taganá hi Apo Jesu-Cristo haka ampaniwala ko kana haka sigurado ko ya maillagan na ya impatsiwsala ko kana, angga ha pag-orong na di. ¹³ Ha panoro mo, ipakahundo mon daygên alimbawa, ya pêtêg ya habi ya intoro ko kamo. Manoro ka hêna main paniwala, haka pamanlugud ya pan-idin ni Apo Namalyari kantamo, gawan nagpalokop kitamina kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Illagan moy kaptêgan ya impatsiwsala kamo ha hawop nan Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kantamo, ta êmén ya kaptêgan ay a mahamutan hêna alwan pêtêg ya toro.

¹⁵ Muwang mo ya inalihan akon kaganawan taga-probinsyan Asia haka hilan Figelo boy Hermogenes. ¹⁶ Ingalwan dayi ni Panginoon ya pamilya ni Onesiforo, ta kata-ungno yan namahigla kangko haka a na ingkarêng-êy ya pangahukul ko. ¹⁷ Hêna atsi ya di ha Roma, ay pinakatapol na ko, angga ha natapol na ko. ¹⁸ Muwang mina no ay-êmén na kon hinawpan ha balayan Efeso. Dayi ha pag-orong na di hêna Panginoon ay ingalwan na ya.

2

Hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay in-alimbawa ha hundaloh haka ha mihay ampaki-halitagtagan ha puwayuan haka ha mihay mahipêg ya mananaman

¹ Timoteo, anak ko, pataniêhêna ka dayi hêna ayn kapantag ya ingalo ni Apo Jesu-Cristo. ² Ya toro ko ya nagilam mo ha arapan hêna kal-atan, ay itoro mo ha mapaypaniwal-an, ya main galing hêna mamitoro ha kaatag.

³ Pakikwanan mon pagtêêhan ya kairapan, ta hépat ya habayto ha mangêd ya hundaloh ni Apo Jesu-Cristo. ⁴ Ya mihay hundaloh ay a ampakiêmén ha hinoman ya alwan hépat ha hundaloh, noa, pakikwanan na hêna manyag kalabayan hêna namili kana hêna mag-in hundaloh. ⁵ Haka no main miha ya ampaki-halitagtagan ha puwayuan, ay a ya makahambut no a ya anhumonol ha patakaran hêna hali-tagtagan. ⁶ Hêpat kanan mihay mananaman hêna mu-munan mangwa hêna atag na ha pinaghayngétan na. ⁷ Pakaihipên moy panhabiên ko, ta ubuhêna nan ipamulah kamo hêna Panginoon ya habayto.

⁸ A mon liwaan hi Apo Jesu-Cristo, ya biniyay oman, ya mihay kaapo-apoan ni Arin David, ta yabay ya Mangêd ya Habi ya an-ipamwang ko. ⁹ Gawan panoro kon habayto, ay ampakaranas kinan kairapan. Inggapoh la ko hêna nanad ha mihay mapanyag karawakan. Êmbayro man, ay ampibahwag ya habi ni Apo Namalyari, gawan a ma-gapoh ya habi na. ¹⁰ Gawan

êmbayro, ay pagtêéhan koy kaganawan kairapan, ta êmén ko mahawpan ya hilay pinili ni Apo Namalyari. Ta êmén hila etaman miligtas gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka madyanan biyay ya ayn angga hên kalamo na ha langit. ¹¹ Pêtèg ya humonol ya pangahabi.

“No natsi kitamo hên kalamo na, ay mabiyay kitamo hên kalamo na.

¹² No pagtêéhan tamoy kairapan, ay mamaala kitamo hên kalamo na. No araén tamo ya, ay araén na kitamo etaman.

¹³ Agyan alwa kitamon tapat kana, ay tapat ya, gawan a malyarin a na daygén ya hinabi na.”

Ya dapat ugalién hên maghuyo kan Apo Jesu-Cristo

¹⁴ Habaytsi ya ipaihip mo kanlan antoroan mo, haka pakahabyanan mo hila ha arapan ni Apo Namalyari, ya itégen lay nay pamihuhubak la, ta alwan mangêd ya habayto, noa, ikahiran bêngat hên paniwala lan ampanggilam. ¹⁵ Pakikwanan mon mag-in ikahigla ni Apo Namalyari, ya mihay mónorô ya ayn ikarêng-êy, ta mangêd ya panoro na hên mantêg habi ni Apo Namalyari.

¹⁶ Dayuán moy pamakiistorya ya ayn kapukatan ta habaytoy makapidayo hên tawo kan Apo Namalyari. ¹⁷ Ta ya pan-itoro la ay nanad hên kapadiri ya hakit ya makaalit. Hilan Himeneo haka hi Fileto ay kalamo lan ampanoro hên habayto. ¹⁸ Marayo hilay na ha kaptégan ta panhabién la, ya nayari ana ya pamabiyay oman ni Apo Namalyari kanlan natsi. Ha habi lan êmbayro ay anhiraén lay paniwala lan kaatag. ¹⁹ Noa, ya pêtèg ya habi ni Apo Namalyari, ay a maoman ta nanad yan napah-êy ya tarék ya mihay pundasyon ya a matsigê. Haka nakahulat bayro ya wana, “Muwang hên Panginoon no hino hilay ampaggpalokop kana, haka dapat dayuán lay karawakan.”*

²⁰ Ha mihay mahlay ya bali, ay alwan panay ginto haka pilak ya gamit la, noa, main etaman hên dinyag ha kayo haka tagumbid. Ya dinyag hên ginto haka pilak ay para ha kaluto, noa, ya dinyag ha kayo haka tagumbid ay pan-allo-allo. ²¹ Embayro man, no dayuán tamoy narawak ya toro, ay mag-in kitamo hên nanad ha dinyag ha ginto haka pilak, ya tawo ya impapawa êmén makahuyo kan Apo Namalyari. Haka hino man ya oras ay nakal-an kitamo, haka hépat kitamo ha ikakangêd ya dyag. ²² Kabay, dayuán moy narawak ya kalabayan hên miyawhay ya kulang pon ha kaihiyan, ta pakikwanan mon mag-in mahonol kana, ihundo moy paniwala mó, haka pamanlugud mo, haka pamimiyay mo hên main kapatékbékan kalamo lan ayn kapintasan, ya ampaniwa ha Panginoon hên boon nakém. ²³ Dayuán mo ya ayn kapukatan pamakiistorya kanlan pilosopo, ta habaytoy pangubatan hên hubakan. ²⁴ Alwan hépat ha ampaghuyo ha Panginoon ya makihubak, noa, ya hépat kana ay lugurén na ya balang miha. Dapat magaling yan manoro, haka mag-in mapagtêêh. ²⁵ Dapat maaypa ya nakém nan toroan hilay anhumalanghang kana, ta kayno hawpan hila ni Apo Namalyari hên paghêhêan hên talibatokan lay pamanyag kasalanan, haka kikwan patawad ta êmén la maintindihan ya kaptégan. ²⁶ Ha êmbayro ay mimukat hila, haka mibuhan hila ha hilo ni Satanas, ya nandakêp haka nangipoh kanla.

3

Ya malyari ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo

* ^{2:19} Bilang 16:5.

¹ Pakaihipên yoy hatsi, no marani yanay pag-orong ni Apo Jesu-Cristo, hadayay nay kairapan ya lumatêng. ² Hilay tawo ay mag-in maimot, kamata hên pera, mapagmahlay, mapaglangka, mapaniran kapareho, mapanalanghang ha toa, ayn utang nakêm, ayn galang kan Apo Namalyari, ³ ayn pamanlugud, a mapamatawad, mapammusmus, a mapagpigel ha sarili, matobag, kapatsi hên kangêran, ⁴ mapay-upit, a malilimoên, haka mapagmatagay. A hila manlugud kan Apo Namalyari ta lugurên lay kalabayon la. ⁵ Ampagbabara hila hên main hilan paniwala, noa, ayn ha biyay la, ya kapangyarihan ni Apo Namalyari, gawan a hila pon nagpalokop kana. Kabay dayuán mo hila. ⁶ Ta main ungnoy lalaki kanla ya anhumwén ha balin babayi ya makasalanan, hên manloko kanlan habaytoy babayi ya ayn pamagpigel ha sarili. Angkaakay hilay habaytoy babayi ha hino-hino kay na hên ya toro ya labay lan gilamên. ⁷ Panay hila hên ampag-aral ya habaytoy babayi, noa, a la angkaintindihan ya kaptégan. ⁸ Hilay habaytoy lalaki etaman, no ay-êmên lan hinalanghang hi apo Moises ni Janes haka Jambres,* ay êmbayro êt ay anhalanghangen lay kaptégan hên habaytoy lalaki ya ampanloko kanlan habaytoy babayi, ta ayn kangêran ha ihip la, haka ya paniwala la, ay ayn alagá ha hêlêk ni Apo Namalyari. ⁹ Noa, a lay na maihundo ya pamanyag lan karawakan, ta mamwangan ya balang dyag la, ya êmên ha nalyari kan Janes haka kan Jambres.

Yá utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

¹⁰ Noa, hika Timoteo, ay muwang mo ya tungkol ha toro ko, pamimiyay ko, kalabayan ko ha biyay, paniwala ko, pamangênggan ko hên ayn huluk, pamanlugud ko, pamagtéêh ko, ¹¹ pamairap la kangko, haka kairapan ko, ya nalyari kangko ha Antioquia, Iconio angga ha Listra. Hadyay pamairap ya tinéêh ko, noa, inlitas ako hên Panginoon ha kaganawan hên habayto. ¹² Êmbayron taganá. Balang mabay hên mamiyyah hên nanad ha miyah nagpalokop kan Apo Jesu-Cristo ay pairapan. ¹³ Haka hilay narawak ya tawo boy hilay manloloko ay lalon dumawak, ta inhundo lay pamanloko la, haka hila man ay lokoên. ¹⁴ Noa, hika, Timoteo, ay ihundo moy pamanyag hên namwangan mo, ya angkasigurado mo, ta muwang mo no hinoy nanoro hên habayto kamo. ¹⁵ Ta ubat hên nagkaihip ka, ay muwang mina ya laman hên Banal ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya ampangitoro hên dann ya palako ha kaligtasan gawan ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁶ Ya kaganawan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay ubat kana. Kabay maalagá ya habayto ha panoro hên kaptégan, haka êmén itoynung ya mali ya toro, haka êmén habyanan hilay ampanyag karawakan, haka mapangwaan aral êmén mag-in malinis ya pamimiyay. ¹⁷ Di ha habi na, ay makwa tamo, ya kaganawan ya kailangan tamon tagahuyo na, ta êmén kitamo mag-in hépat, haka panay nakal-an hên manyag kaganawan kangêran ya an-ipadyag na kantamo.

4

Kaatagyá utoh ni apostol Pablo kan Timoteo

¹ Ha pag-orong na di ni Apo Jesu-Cristo hên mamaala, ay hatolan na hilay angkabiyay pon haka hilay natsi. Kabay ha arapan ni Apo Namalyari haka Apo Jesu-Cristo, ay ampakapakihabi ko kamo, ² ya dapat kan panay hên nakal-an hên mamipamwang hên habi ni Apo Namalyari agyan hinon oras.

* ^{3:8} Exodus 7:11, 22.

Ha panoro mon habaytoy kaptégan, ay dapat mamwangan lan ampanyag karawakan, ya kangérān ya hēpat lan daygēn. Habyanan mo hilay ampanyag karawakan, hēn main kaaypaan nakém, haka pibat-an moy antoroan mo. Pataniéhēn moy nakém la. ³ Ta lumatēng ya allo, ay a lay nan gilamēn ya kaptégan ya an-itoro tamo. Ta tapolén la hilay ampanoro hēn hinohino kay na hēn ya narawak ya toro ya labay lan gilamēn. ⁴ A lay nan gilamēn ya kaptégan ya ubat kan Apo Namalyari, ta ya gilamēn la tana, ay kayabolan hēn istorya ya didinyag bat. ⁵ Noa, hika, Timoteo ay paan kan tumalibaha ha hinoman ya angkalyari. Pagtēêhan moy kairapan ya lumatēng kamo. Ipamwang mo ya Mangangēd ya Habi, haka tuparēn moy kaganawan impadyag kamo hēn nanad ha hēpat ha mihay ampaghuyo kana.

⁶ Hiko etaman, ay marani kinan matsu. Ya biyay ko ay in-átag ya nanad ha inémēn ya intugtug ha arapan ni Apo Namalyari. ⁷ Nanad akon mihay nakihali-tagtagan ha puwayuan ya nilumatēng ha anggaan. Indin koy boon hékaw ko. Ya pamanhumonol ko ha Panginoon, ay inhundo ko hēn main ahig ya paniwala kana. ⁸ Améhēn, ha panambut ko ha pamanhumonol ko kana, ay madyanan akon primyo ha pag-orong na di hēn manatol hēn main katoynungan. Alwan hikon bēngat ya madyanan primyo, noa, ya balang miha ya ampangēnggan ha pag-orong na.

Ya kalabayan ni apostol Pablo

⁹ Pakikwanan mo dayin kamot hēn maniraw kangko. ¹⁰ Ta nilakwanan na ko ni Demas gawan angkaridyaan na ya atsi di ha luta, haka dinyag nay kalabayan na hēn nammita ya ha balayan Tesalonica. Hi Cresente ay nammita ha probinsyan Galacia, haka hi Tito ay atsi ha probinsyan Dalmacia. ¹¹ Hi Lucas tana ya atsi di hēn kalamo ko. Danan mo hi Marcos, ta ilamo mo ya di, ta mahlay ya mailawop na kangko ha pamaghuyo ko ha Panginoon. ¹² In-utoh ko hi Tiquico ha balayan Efeso. ¹³ Ha pammita mo di, ay gētan mo ya pangkébēl ko ya imbalag ko kanlan Carpo ha balayan Troas. Ubuhen mon gētan ya libro ko, lalon laloy na ya dyag ha balat. ¹⁴ Mal-at ya karawakan ya dinyag na kangko ni Alejandro, ya maminday hēn tanso. Ya Panginoon tanay maghigantsi kana. ¹⁵ Hika man ay kaillag ka kana, ta haday halanghang na ha panoro tamo.

¹⁶ Ayn nanawop kangko ha pamakidungot ha manuyon kasó hēn haton unan in-arap ako. Mimiha ko tana, ta naubuh la kon nilakwanan. Patawarēn hila dayi ni Apo Namalyari. ¹⁷ Noa, nilamoan ako ni Panginoon, haka na ko dinyanan hēn nataniéh ya ihip ta êmēn ko naipamwang ya kabooan hēn Mangēd ya Habi ni Apo Namalyari, kanlan alwan Israelita bayri, ya hilay a pon nagpalokop kana. Inlitas na ko ha kamatsan. ¹⁸ Haka iligtas na kon Panginoon ha kaganawan karawakan ta iatēl na ko ha pamanlokop na ha langit. Purién ya hēn ayn angga. Amen.

Tawlin pangumusta

¹⁹ Ikumusta mo ko ha loway mitaahawa, hi Priscila haka hi Aquila, haka ya boon pamilya ni Onesiforo. ²⁰ Nabalag hi Erasto ha balayan Corinto. Hi Trofimo etaman, ay imbalag ko ha balayan Mileto gawan main yan hakit. ²¹ Pakikwanan mon makalatēng di, bayo lumatēng ya panaon hēn kēbēl. Angkumustaén la ka ni Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, haka hilay kaatag pon ya patēl ha Panginoon ya atsi di.

22 Panay na ka dayin lamoan hēn Panginoon. Haka dayi ingalwan na kaw ngan.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Tito

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Tito, ya mihay alwan Israelita ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha toro ni apostol Pablo (Tito 1:4). Hi Tito ay kalamo lan apostol Pablo hên naniraw hila ha Jerusalem (Galacia 2:1). Hiya êt ya in-utoh ni apostol Pablo hên mamaala ha pamitsi-tsipon hên maihawop lan taga-Corinto kanlan patêl ha Panginoon ha Jerusalem (2 Corinto 8:6, 16-24). Hiya ya imbalag ni apostol Pablo ha Pulo hên Creta ta êmén ya mamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya angkapi-tsipon bayro. Di ha hulat ay inaralan ni apostol Pablo hi Tito hên tungkol ha dapat nan daygên bayro.

Kabooan hên pinakalaman

Ya umpisan hulat 1:1-4

Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmén mamaala kanlan patêl ha Panginoon ha pulo ya nag langan Creta 1:5-16

Ya kangéran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari 2:1-15

Ya dapat mag-in pamimiyay lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo 3:1-11

Tawlin habi 3:12-15

Ya umpisan hulat

¹ Hiko hi Pablo ya mihay ampaghuyo kan Apo Namalyari, haka hikoy nag-in mihay apostol ni Panginoon Jesu-Cristo.

In-utoh na ko ni Panginoon Jesu-Cristo hên mamataniêh hên paniwala lan pinili na hên mag-in kana, haka êmén êt mamipamwang kanla hên kaptégan. Ta hata kaptégan ay ampamipadyag kanla hên kalabayan na. ² Habaytsi ya kaptégan, ya ampanival-an la, ay ampam-i kanla hên kasiguradoan ya hila ay madyanan biyay ya ayn angga, ha langit. Hêna a pon dinyag ya hata luta ni Apo Namalyari, ya a manloko, ay nangako ya, ya idin na ya biyay ya ayn angga kanlan magpalokop kana. ³ Ha takdan panaon, ay namipamwang hi Apo Namalyari, ya Mámilitas tamo, hên hata pangako nay biyay ya ayn angga, haka na impatsiwala kangko etaman, hên itoro ya habayto gawan in-utoh na ko.

⁴ Anhulatan kata, Tito, ya nanad kon mantêg anak gawan ha paniwala ta.

An-ihalangin kata ya dyanan ka dayi hên kapatékbékan nakêm, haka ingalwan ka ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámilitas tamo.

Ya payo ni apostol Pablo kan Tito, no ay-êmén mamaala kanlan patêl ha Panginoon

⁵ Imbalag kata ha Creta, ta êmén mo yariêñ ya a pon nayari. Ha balang balayan ya main patêl ha Panginoon, ay mamili ka hên toa ya mamaala kanla hên nanad ha in-utoh kina kamo. ⁶ Hilay pilîen mon mamaala ay hatoy angkahêlêk ha biyay la ya a hila ampanyag kasalanan, haka mimihay ahawa la. Ya maának la etaman ay dapat main paniwala ha Panginoon, dapat alwa hilan mapanyag karawakan, haka alwan mapanhumañanghang ha matoa kanla. ⁷ Kanlan ampamaala ha pamitsi-tsipon lan patêl ha

Panginoon, ay dapat ayn mahêlêk ya hinon kapintasan, ta hila ay pinatsiwal-an hên maghuyo kan Apo Namalyari. Dapat alwa hilan mapagmatag-ay, alwan mapaghuluk, alwan mapamminêm alak, alwan tulawêñ, haka alwan kamata hên pera. ⁸ Noa, ya dapat kanla ay mahiglan mamahowêñ hên bisita, mapanyag kangêran, natoay ihip, hépat makilamo ha kapareho, mapanyag kalabayan ni Apo Namalyari, haka mapamigil ha sarili. ⁹ Dapat lan pakapaniwal-an ya kaptégan ya an-itoro ta, ta êmén la mapataniêh ya nakêm hên kaatag ha naahig ya toro, haka mahabyanan lay anhumalanghang ha pêtêg ya toro.

¹⁰ Ta main mal-at ya anhumalanghang haka ampanloko, ta ya toro la ay ayn alagá, lalon-laloy na kanlan Israelita ya an-ipalêkpêk ya dapat patuli hilay ampaniwalâ kan Panginoon Jesu-Cristo, no labay la hên madyanan hilay biyay ya ayn angga. ¹¹ Yabay hilay habaytoy ampanorон bat, ta êmén hila makakwa hên pera ya para ha sarili la. Hila ay dapat patégênen hên manoro, ta main ungnoy pamilya ya angkaguloy nakêm gawan ha pamitoro la hên alwan dapat itoro. ¹² Mihay propeta lan taga-Creta ay naghabi, ya wana, “Hilay taga-Creta ay panay hên ampaglaram, haka nanad hilan ayop ya kapalimo, mangahiba haka mangatamad.” ¹³ Habayto ya hinabi na ay pêtêg. Kabay habyanan mo hila hên mahakit, êmén mag-in naahig ya paniwala la. ¹⁴ Daygên moy habayto ta êmén maalih ya paniwala la ha istoryan Israelita ya didinyag lan bêngat, haka ha pan-itoro lan tawo ya nanalibokot ha kaptégan. ¹⁵ Hilay malinis ya kaihipan, ay ampamitad malinis ya balang hino, noa, hilay narawak ya kaihipan haka ayn paniwala, ay ampangihip hên ayn malinis, ta ya ihip la boy nakêm la ay narawak. ¹⁶ Anhabien lan habaytoy nangarawak, ya nagpalokop hilay na kan Apo Namalyari, noa, ayn kaptégan ya habayto, ta ampanyag hilan karawakan, haka anhumalanghang hila kana. A hila ampakadyag hên kangêran.

2

Ya kangêran ya dapat itoro kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari

¹ Hika etaman, Tito, dapat panay mon itoro ya naahig ya kaptégan. ² Toroan mo hilay toay lalaki hên a la honolêñ ya narawak ya kalabayan hên lawini. Kailangan mapagpigel hila ha sarili, haka kailangan mag-in natoay nay ihip la. Dapat pakapaniwal-an la ya pêtêg ya toro, dapat lan pakalugurên ya kapareho lan tawo, haka dapat lan têhêñ ya hinon kairapan. ³ Embayro êt ya habien mo kanlan toay babayi, ya dapat hilan manyag hên hépat kanlan nagpalokop kan Apo Namalyari. Paan hilan mamiyakaw-yakaw hên maniran kaatag, haka paan hilan mag-in mapamminêm alak, noa, ya dapat ay mangitoro hila hên kangêran. ⁴ Ha êmbayroy dyag la, ay matoroan la hilay alwa pon mantêg toa ya babayi hên manlugud hên ahawa la haka maának la. ⁵ Matoroan la hila etaman hên mag-in mapagpigel ha sarili, panay hên manalibokot ha kasalanan, magpakahipêg ha bali la, haka magpasakop ha ahawa la. Dapat lan daygên ya habayto ta êmén a mapintasan ya habi ni Apo Namalyari.

⁶ Embayro etaman pakahabyanan mo hilay alwa pon mantêg toa ya lalaki ya mag-in hila dayin mapagpigel ha sarili la. ⁷ Hika etaman, ay dapat panay kan manyag kangêran, ta êmén la mamwangan hên kaatag ya dapat lan daygên. Paan mon daygên kamungaw ya pangitoro mo, noa, ipakatoro

mo ya kaptégan. ⁸ Dapat pêtêg ya kaganawan ya an-itoro mo, ta êmén mipakarêng-êy hilay anhumalanghang kamo, gawan ayn hilan mahabi kantamo.

⁹ Pakahabyanan mo hila etaman hilay ipoh hên palokop hila ha amo la ha hinon ipadyag kanla, ta êmén la pahiglaén ya amo la. Dapat alwa hilan matobag. ¹⁰ Paan lan panakawan ya ámo la hên hinoman, noa, ya dapat, ay panay hilan mapagtsiwal-an. No êmbayro ya daygén la, ay purién hên balang miya ya toro ya tungkol kan Apo Namalyari, ya Mámiligas tamo.

¹¹ Madyag dayi ya hata hinulat ko, gawan impamwang ya ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ya ampam-in kaligtasan ha hino-hino kay na hên ya tawo. ¹² Habaytoy ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, ay makapí-akay kantamo hên manalibokot ha pamimiyay ya alwan maka-Diyos, ta êmén kitamo mag-in mahonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, mapagpigel ha sarili, haka êmén mag-in hépat ya pamakilamo ha kapareho tamo kaban atsi kitamo pon bayri ha luta. ¹³ Ta êmbayro ya dapat tamon ugalién kaban an-êngganan tamo ya pangubatan hên haday kahiglaan tamo. Yabay ya pay-iltaw hên kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ni Apo Jesu-Cristo ha pag-orong na di. Hiya ya makapangyarihan ya Diyos tamo, haka hiyay Mámiligas tamo. ¹⁴ Indin nay sarili na ha pangakbus kantamo, ta êmén na kitamo mialih ha pamanyag hên kaganawan karawakan. Nilinisan na kitamo hên mag-in kana, ta êmén kitamon humipég hên manyag kalabayan na.

¹⁵ Atsi kamo ya tungkulon hên itoro ya habayto. Ya kaatag ay dapat mon pakhawên ya nakêm, haka ya kaatag ay dapat mon habyanan. A mo hila paulayan hên musmusên la ka.

3

¹ Ipahip mo kanla bahêna ya palokop hila kanlan main tungkulon. Dapat honolên la hila, haka kailangan panay hilan nakal-an hên manyag kangêran. ² Paan hilan maghabi hên ikahira hên hinon tawo, haka dapat paan hilan panay hên makihubak. Noa, dapat manlugud haka gumalang hila ha balang miha. ³ Gawan hên hato ay hikitamo man, ay ayn kitamon muwang ya tungkol kan Apo Namalyari. A tambo ya anhonolên, haka tampol kitamon angkagtagtang ha alwan kangêran. Ampakihonol-honol kitamo pon ha nangarawak ya kalabayan ya an-ikapdan bêngat hên lawini tambo. Ya angkahêlêk pon ha biyay tambo hên hato ay nangarawak ya pangingihip, karidyaan, haka hêmek. ⁴ Noa, hên impamwang kantamo ya kangêran haka pamanlugud ni Apo Namalyari ya Mámiligas tambo, ⁵ ay inlitas na kitamo ha kaparusaan. Ya pangiligtas na kantamo, ay alwan gawan ha pamanyag tambo hên kangêran, noa, gawan ha ingangalo na. Hikitamo ay in-anak oman gawan ha panlinis na kantamo. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay nam-i kantamon bayoy biyay. ⁶ Gawan kan Apo Jesu-Cristo ya namiligas kantamo, ay boon nakêm nan impahapat kantamo ni Apo Namalyari ya Espiritu na. ⁷ Êmbayroy dinyag na, ta êmén na kitamo itad hên ayn kasalanan gawan ha ayn kapantag ya ingalo na, haka ta êmén na kitamo dyanan hên kasiguradoan hên biyay ya ayn anggaan, ya an-êngganan tambo.

⁸ Pêtêg ya habayto ya inhulat ko. Kabay ipakatoro mo hên mimihay ihip mo ya habayto kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari, ta êmén hila mag-pakadyag hên kangêran. Habayto ay mangangêd haka mapakinabangnan la.

⁹ Dayuán mo ya pamikotang la ya ayn kapukatan ya tungkol ha listahan hēn ninuno la. Dayuán mo etaman ya ayn kapukatan ya pамиistorya haka ya pamihuhubak la hēn tungkol ha Kautuhan ni apo Moises. ¹⁰ Paghabyanan mo hilay ampangubatan hēn hubakan, gawan alwan pêtèg ya toro la. No katalwa mo hilay nan pinaghabyanan, ta a hila manggilam ay ayn nanan madyag. Dayuán mo hila tana. ¹¹ Ta muwang mo ya êmbahēn ya tawo ay mangarawak, haka ya kasalanan la, ay ampamaptēg ya alwan mangêd ya andaygê la.

Tawlin habi

¹² Iutoh ko kamoyu hi Artemas, o hi Tiquico. Pamilatêng na bahêng ay pakikwanan mon tupaén mo ko ha Nicapolis, ta ya labay ko ay bayro kon maglaêh ha kawran. ¹³ Pakikwanan mon hawpan hi Apolos haka hi Zenas ya abogado* ta êmêng hila tampol makabita. Siguradoén mo êt ya a hila ampagkulang ha kaganawan kailangan la. ¹⁴ Hilay patêl tamo ha Panginoon, ay panay mon toroan hēn manyag kangéran, haka mag-in mapanawop ha hinoman ya ampangailangan, ta êmêng ya biyay la ay main pakinabang. ¹⁵ Angkumustaén ka hēn hilay kalamo ko di. Ikumusta mo kay etaman kanlan ampanlugud kannaén, ya hilay patêl ya nagpalokop ha Panginoon. Ingawan kaw dayi ni Apo Namalyari.

* **3:13** mamakidungot hēn kasó ya bayaran hēn main kasó.

Ya hulat ni apostol Pablo kan Filemon

Paunan habi

Habaytsi ay hulat ni apostol Pablo kan Filemon ya mihay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. Hi Filemon ay mahipêg ha pagtsiponan lan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha Colosas. Hiya êt ya amo ni Onesimo ya mihay ipoh ya tinumakah. Habayto hi Onesimo, ay nilumatêng ha Roma, ha pinayhukulan kan apostol Pablo. Bayro yan naniwala kan Apo Jesu-Cristo gawan ha panoro ni apostol Pablo. Di ha hulat ay ampakihabi ni apostol Pablo kan Filemon, ya patawarên na dayi hi Onesimo, haka tanggapên na ya dayi alwan bat hên nanad ipoh, noa, hên nanad patêl ha Panginoon, ta gawan ha toro ni apostol Pablo, hiyay naniwala kan Apo Jesu-Cristo.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1-3

Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon 4-7

Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo 8-22
Tawlin habi 23-25

¹ Hiko hi Pablo ya main hulat hên habaytsi. Hikoy nakahukul gawan ha pangitoro kon tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Hi Timoteo ya patêl tamo ha Panginoon ay kalamo kon ampanulat hên habaytsi ya para kamo, Filemon, ya anlugarûn naen kalamo ha paytoro. ² Habaytsi ya hulat ay para etaman kan Apia ya patêl tamo ha Panginoon, haka para kan Arquipo ya kapareho tamo ya ayn têgen ha paytoro na hên tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay para etaman kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsitsipon ha bali mo, Filemon. ³ An-ihalangin naen kaw ya dyanan kaw dayi hên kapatékkékan nakêm, haka ingalwan kaw dayi ni Apo Namalyari ya Tatang tamo, haka ni Panginoon Jesu-Cristo.

Ya pamanlugud haka paniwala ni Filemon

⁴ Ha panalangin ko, ay panay katan an-ilamo hên ipagpahalamat kan Apo Namalyari, ya ansimbaen ko, ⁵ ta angkabalit-an koy tungkol ha paniwala mo kan Panginoon Jesus haka tungkol ha pamanlugud mo kanlan kapareho mon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. ⁶ An-ipanalangin ko ya paypamwang mo hên paniwala mo kan Apo Jesu-Cristo ay maymukat hên ihip lan ampanggilam kamo ya tungkol ha kaganawan kangéran ya idin kantamo gawan ha paniwala tamo kan Apo Jesu-Cristo. ⁷ Hiko etaman, patêl ko, ay haday kahiglaan ko, haka nitalâba ko gawan pamanlugud mo ya namahigla hên nakêm lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.

Ya an-ipakihabi ni apostol Pablo kan Filemon ya tungkol kan Onesimo

⁸ Gawan ha pamanhumonol ta kan Apo Jesu-Cristo ay main akon karapatan hên mamiutoh kamo hên daygén ya dapat mon daygén. ⁹ Noa, a kata iutoh, ta gawan ha pamanlugud ko kamo, ay ampakihabi ko tana kamo. Hiko hi Pablo, ya toay na, ya nakahukul gawan kan Panginoon Jesu-Cristo. ¹⁰ Ampakihabi ko kamo, hi Onesimo, ya nag-in nanad kinan anak, gawan nagpalokop yay na kan Apo Jesu-Cristo kaban atsi ko di ha hukulan. ¹¹ Hêhato ay ayn kan pakinabang kana. Noa, amêhêh ay mahlay ya maihawop na kanta.

¹² Paorongêñ ko ya bahêñ kamo. Êmbayro man, ya nakêm ko ay panay atsi kana. ¹³ Labay ko dayi hêñ maglaêñ ya tana di hêñ manawop kangko, hêñ kahagili mo kaban atsi ko ha hukulan gawan ha pangitoro kon tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁴ Noa, a ko labay daygêñ ya habain, ta labay ko pon hêñ mamwangan, no mabay ka etaman. A ko labay hêñ pilitêñ ka hêñ manyag kangêran, noa, labay koy kalabayan mo ya mahonol.

¹⁵ Ta kayno kalabayan ni Apo Namalyari ya nipapawa ya pon kamo, ta êmêñ ha pag-orong na ay atsi ya kamo hêñ ayn angga, ¹⁶ alwan bêngat nanad ipoh, noa, ha kapareho minan ampagpalokop kan Panginoon Jesu-Cristo etaman. Anlugarûñ ko ya, noa, hikan pêtêñ ya manlugud êt kana dayi, ta ipoh mo ya, bayo kapareho mo ya êt hêñ ampagpalokop ha Panginoon.

¹⁷ Kabay no an-itad mo ko hêñ mantêñ mon kalamo, ay tanggapêñ mo ya etaman dayi hi Onesimo hêñ nanad hêñ pamananggap mo kangko. ¹⁸ Noa, no main yan kasalanan kamo, o utang man kamo, ay hikinay mamayad. ¹⁹ Hiko taganá hi Pablo ya nanulat hêñ hatsi ha sarili kon gamêt, ya pêtêñ hêñ mamayad, ta a ko labay ungkatêñ kamo ya hika ay main biyay ya ayn angga gawan kangko. ²⁰ Awo, patêl ko ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo, main akon labay kamo gawan ha paniwala ta. Pahiglaêñ mo dayi ya nakêm ko gawan hika ay kapareho kon nagaipalokop kan Apo Jesu-Cristo.

²¹ Hinulatan kata gawan angkasigurado ko ya daygêñ moy kalabayan ko. Haka muwang ko ya igit pon baydo ya daygêñ mo. ²² Ampakihabi ko êt kamo ya panlêan mo kon mapaidyanan ko, ta ha panalangin yo, no kalabayan ni Apo Namalyari, ay makaorong ako bahêñ.

Tawlin habi

²³ Angkumustaêñ ka ni Epafras, ya kalamo kon nakahukul gawan ha pangitoro hêñ tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ²⁴ Hi Marcos, hi Aristarco, hi Demas, hi Lucas, haka ya kaatag pon ya kalamo ko ha pamanoro, ay ampangumusta etaman kamo.

²⁵ Ingawan kaw dayi ni Apo Jesu-Cristo.

Ya Hulat kanlan Hebreo

Paunan habi

A na inungkat di ha Hulat kanlan Hebreo ya ampaniwala kan Panginoon Jesus no hino nag hulat. Noa, muwang tamo ya nanulat ay miyah ampaniwala kan Panginoon Jesus, ya hi Panginoon Jesus ya habaytoy impangako, ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitas, ya Anak ni Apo Namalyari, ya mamaala hén ayn angga, haka mam-in biyay ya ayn angga kanlan ampaniwala kana.

Di ha hulat ay ampakhwânen nan nanulat ya nakém lan anhulatan na hén ihundo lay paniwala la, gawan main a ampaniwala ya anhumalanghang kanla hén main hadyay pamairap kanla. Hilay habaytoy ampamairap kanla ay ampaniwala ya a ya pon nilumaténg ya Mesias, ya Cristo, ya Mámilitas, kabay kaatag ya an-éngganan la, alwan hi Panginoon Jesus.

An-ipaihip na kanla ya hi Panginoon Jesus ay Anak ni Apo Namalyari, haka hiya ay ayn kapantag ha hinon anghel, o hinon mámpipamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Hi Panginoon Jesus ay inhagili ha pinakapoon pari ta hiyyay nag-in mámilitan hén balang miha kan Apo Namalyari hén in-átang nay sarili na ha pamayad hén kasalanan tamo. Hiyay biniyyay oman ni Apo Namalyari, haka gawan kana ay main biyay ya ayn angga ha langit ya balang ampaniwala kana.

Kabooan hén pinakalaman

Hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari 1:1-3

Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay ha kaganawan anghel 1:4-2:18

Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kan apo Moises haka kan Josue 3:1-4:13

Hi Apo Jesu-Cristo ay matag-ay kanlan pinakapoon pari 4:14-7:28

Hi Apo Jesu-Cristo ay mámilitan hén bayoy kahundoan ya mangêd ha manan kahundoan 8:1-9:28

Ya pamiátang ni Apo Jesu-Cristo hén sarili na, ay mangêd ha kaganawan átang 10:1-39

Ya paniwala ya ayn kapantag, payo, haka panaad 11:1-12:29

Ya pamanhumonol ya ampamahigla kan Apo Namalyari 13:1-19

Inhalangin hilay hinulatan 13:20-21

Tawlin habi 13:22-25

Impamwang ni Apo Namalyari no hino ya, gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na

¹ Hén haton lagi, ay panay nan an-ipamwang ni Apo Namalyari ya kalabayan na kanlan ninuno tamo ha mal-at ya paraan, gawan kanlan mámpipamwang na. ²Noa, améhén, ay impamwang nay kalabayan na kantamo gawan ha Anak na. Gawan êt ha Anak na ay dinyag nay kaganawan. Haka ya Anak na ay pinili na hén dyanan hén habayto ngan. ³ Atsi êt kanan Anak ya kapahiléw ya kahampatan haka ya panga-Diyos ni Apo Namalyari. Angkahélék ha Anak no ay-émén ya ugali ni Apo Namalyari. Ya Anak ay ampamaala ha kaganawan ya atsi ha ayri man ya legal ha makapangyarihan ya utoh na. Ya Anak ay nanlinis kantamo ha kasalanan tamo, bayo nag-orong yay na ha langit ha dapit panabtab ni Apo Namalyari hén mamaala hén kalamo na.

*Matag-ay ya tungkulan ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari
kanlan tungkulan lan anghel*

4 Ya Anak ay dinyanan hēn tungkulan ya matag-ay ha tungkulan lan anghel. Muwang tamoy habayto gawan “Anak” ya pamaēg kana ni Apo Namalyari, haka “anghel” bat ya pamaēg na kanlan anghel. **5** Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon anghel ya hinabi na ha Anak na, ya wana,

“Hika ya Anak ko,

haka amēhēn impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!”*

A na etaman hinabi hēn tungkol ha hinon anghel,

“Hikoy mag-in Tatang na,

haka hiyay mag-in Anak ko.”†

6 Haka hēn hato, hēn marani na yay nan iutoh ya kamiha-mihaan nan Anak ha luta, ay êmēn di ya hinabi na hēn tungkol kanan Anak,
“Dapat yan simbaēn hēn kaganawan anghel ko.”

7 Tungkol etaman kanlan anghel, êmēn di ya hinabi na,
“Hilay anghel etaman ay pan-iutoh kon bēngat. Ha pamaghuyo la kangko ay malyari ko hilan iutoh hēn nanad ha pan-iutoh koy angin o apoy.”

8 Noa, matag-ay ya tungkulan nan Anak, ta ya hinabi ni Apo Namalyari kanan Anak na, ay êmēn di,
“O Diyos, ya pamamaala mo ay ayn anggaan,
haka ampamaala ka, hēn main katoynungan.

9 An-ikahigla mo ya dyag ya main katoynungan,
noa, angkahēmēkan moy karawakan,
kabay hiko, ya Diyos mo, ay namili kamo,
hēn dinyanan hēn kahiglaan, ya igit pon ha kahiglaan hēn hinon kalamo
mo.”‡

10 Haka wana êt ni Apo Namalyari hēn tungkol ha Anak na,
“Hēn una, ay hika Panginoon ya nanyag hēn luta haka langit.

11 Lumatēng ya allo, ay maanggaan ya habayto ngan,
noa, hika ay ayn anggaan.
Ya habayto ngan ay mag-in ayn pukat hēn nanad ha gulot ya takop.

12 Itapon mo ya habayto ngan ta hagilyan mina,
hēn nanad ha gulot ya takop.

Noa, hika ay a ampangoman,
haka a antumoa o matsi man.”§

13 Minghan man, ay a na hinabi ni Apo Namalyari ha hinon anghel ya hinabi na ha Anak na, ya wana,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hēn mamaala hēn kalamo ko,
angga ha hambutēn ko hilay kapatsi mo, ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.”*

14 No êmbayro ay hino awud ya tungkulan lan anghel? Hila ay espiritu, ya a tamo mahēlēk, ya ampaghuyo kan Apo Namalyari, ta êmēn mahawpan kitamo ya miligtas.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya pinangubatan hēn ayn kapantag ya kaligtasan tamo

1 Gawan makapangyarihan ya Anak ni Apo Namalyari ha kaganawan anghel, ay dapat pakapaniwal-an tamo ya kaptēgan ya intoro kantamo, ta

* **1:5** Awit 2:7, Dyag 13:33. † **1:5** 2 Samuel 7:14, 1 Cronica 17:13. ‡ **1:9** Awit 45:6-7. § **1:12**

Awit 102:25-27. * **1:13** Awit 110:1.

êmén a kitamo mipakarayo kanan habaytoy kaptégan. ² Pêtèg ya Kautuhan ni Apo Namalyari kanlan ninuno tamo, anghel na man ya namipamwang hén habayto, ta hilay a hinumonol haka nanalanghang kanlan habayto, ay nakatanggap hén parusa ya hépat kanla. ³ No êmbayro ya nalyari kanla, ay kantamo pon kaya no araén tamoy kaligtasan ya ayn kapantag, ya unan impamwang ni Panginoon Jesus, ya pinaptégan kantamo hén hilay nakagilam ha impamwang na. ⁴ Haka habaytoy pinaptégan êt hén kapangyarihan ni Apo Namalyari hén hino-hino kay na hén ya kapapaépapah. Pinaptégan na êt hén indin nan Espiritu na hén galang ha balang labay nan dyanan.

Hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ta êmén na kitamo iligtas

⁵ A na indin ni Apo Namalyari kanlan anghel ya pamaala ha bayon luta ya an-ungkatén ko. ⁶ Ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmén di ya nakahulat,

“Apo Namalyari, hino awud hilay tawo ta panay mo hilan ampansinén haka anhayhayén?

⁷ In-aypa moy tungkulon la pon, hén maaypan pérad ha tungkulon lan anghel.

Noa, tinalagá mo ya lumaténg ya allo ay ipadayéw haka ipagalang mo hila, ⁸ ta iubuh mon idin ha aypa hén kapangyarihan la ya kaganawan dinyag.”*

Ya labay nan habién hén habaytoy nakahulat, ay ustón iubuh nan idin ni Apo Namalyari ya habayto ha aypa hén kapangyarihan lan tawo, ay taganán iubuh na kanla ya kaganawan dinyag. Pêtèg ya a tamo pon angkahélék ya habayto améhén. ⁹ Noa, muwang tamo ya natupad ya habayto gawan kan Apo Jesus, ya in-aypa pon ya tungkulon hén maaypan pérad ha tungkulon lan anghel hén hiyay nag-in tawo, haka hiyay natsi ta êmén mapatawad ya kasalanan tamo, gawan ha ayn kapantag ya ingangalo ni Apo Namalyari. Haka améhén hiyay dinyag hén ampamaala hén main kapangyarihan haka karangalan gawan habaytoy kamatsan na. ¹⁰ Hépat bat kan Apo Namalyari, ya nanyag hén langit haka luta, haka ampanayhay hén habayto, hén ipadann nay Anak na, hi Apo Jesus, ha kamatsan ta êmén hiyay mag-in Mámilitgas ya taganán ganap. Kabay mal-at ya magétan na ha langit, ya ampaniwala kana.

¹¹ Gawan hi Apo Jesus ya ampangalíh hén kasalanan lan ampaniwala kana haka hilay an-alihan kasalanan, ay mimihay Tatang, ay a na hilay na anikaréng-éy hén baégén hilan patélna. ¹² Anhabién na kan Apo Namalyari, “Ipamwang kata ha kaganawan patélna,

ha pagtsiponan la hén magsimba kamo, ay purién kata!”†

¹³ Wana êt,

“Hikoy magtsiwala kan Apo Namalyari.”

Haka wana êt tungkol kanlan nanad patélna,

“Atsi ko di hén kalamo hilay anak ni Apo Namalyari ya impatsiwala na kangko.”‡

¹⁴ Gawan hilay habaytoy anak ya impatsiwala kana ay tawo, ya main lawini ya panluta ya matsu, ay hiyay nag-in tawo etaman, ta gawan ha kamatsan na, ay mahambut na hi Satanas ya ampanalan hén kapangyarihan hén kamatsan, hén alihén ya kapangyarihan na. ¹⁵ Ha êmbayro ay nibuhan kitamo ya nanad nag-in ipoh ha kamatsan paubat hén in-anak kitamo, gawan limo tamon matsu. ¹⁶ Malinaw ya alwan anghel ya anhawpan na, ta

* ^{2:8} Awit 8:4-6. † ^{2:12} Awit 22:22. ‡ ^{2:13} Isaias 8:17-18.

hikitamoy intad kaapo-apoan ni apo Abraham ya anhawpan na. ¹⁷ Kabay kailangan hiyay mag-in tawo nanad kantamo, ya patêl na, ta êmén ya mag-in pinakapoon pari tamo, ya maingaloën. Haka ta êmén ya mag-in mapaypaniwal-an ya mamilatan tamo kan Apo Namalyari. Ta ha pangamatsi na, ay hiyay pinarusaan ha ikapagpapatawad hên kasalanan tamo. ¹⁸ Haka gawan hiyay nagtêêh hên haday pamairap ha pamanukso, ay mahawpan na kitamo ha kaganawan tukso ya lumatêng kantamo.

3

Matag-ay ya tungkul-an ni Apo Jesu-Cristo, ya Anak, kanan tungkul-an ni apo Moises, ya tagahuyo

¹ Patêl ha Panginoon, ya kapareho kon pinili hên mag-in maának ni Apo Namalyari haka hên makilamo kana ha langit, pakaihipên tamo ya in-utoh hi Apo Jesus, ya an-ipamwang tamo, hên mag-in pinakapoon pari ya namiúmang kantamo kan Apo Namalyari. ² Mahipêg yan nanyag hên tinalagá ni Apo Namalyari, ya namili kana. Mapaypaniwal-an ya hên nanad kan apo Moises ya mapaypaniwal-an hên namaala ya kanlan ninuno tamon Israelita, ya pamilya ni Apo Namalyari. ³ Noa, matag-ay ya tungkul-an ni Apo Jesus, kanan tungkul-an ni apo Moises, hên nanad ha dapat igit dayêwên ya nanyag bali kanan bali ya dinyag na. ⁴ Gawan kaganawan bali ay main nanyag, haka muwang tamo ya hi Apo Namalyari ya nanyag hên balang hino. ⁵ Hi apo Moises, ay mapaypaniwal-an ha pamanayhay na ha pamilya ni Apo Namalyari, hiyay tagahuyo ni Apo Namalyari, noa, ya dinyag na ay alimbawan bat ha ipamwang ni Apo Namalyari lumatêng ya allo. ⁶ Noa, hi Apo Jesu-Cristo etaman, ay Anak ni Apo Namalyari, ya mapaypaniwal-an hâ pamamaala ha pamilya ni Apo Namalyari. Haka hikitamoy kalamo ha maának na no nananiêh ya paniwala tamo kana, haka no a tamo ikarêng-ey ya habaytoy paniwala.

Main pagpainawaan ha lokop ni Apo Namalyari

⁷ Kabay kailangan tamon pansiñen ya hinabi ni Apo Namalyari ya im-pahulat nan Espiritu na, ya wanana hulat,
“No nagilam yo amêhêh ya hinabi ko,

⁸ ay a yoy na pakdêyêh ya ulo yo, hên nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang hên nanubuk kangko hên atsi hila ha legal ya kabalah-balahan.

⁹ Panay la kon ansubukan hên hilay ninuno yo,
angkahêlêk la man ya kapapaêpapah ya dinyag ko ha ikakangêd la ha apatapo
ya taon.

¹⁰ Kabay nagkamain akon huluk kanlan habayto,
haka wangko ha sarili ko, ‘panay hilan ampagdayo kangko,
haka a la anhonolêh ya hinon in-utoh ko kanla.’

¹¹ Kabay ha haday huluk ko kanla, ay inhumpa ko,
ya taganán a hilay na makahowêh ha pagpainawaan ya in-il-an ko.”*

¹² Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, illagan yoy nakêm yo ha karawakan,
ta êmén a kaw midayo ha paniwala yo kan Apo Namalyari, ya angkabiyay
hên magpa ayn angga. ¹³ Ya dapat yon daygêh, ay mipagpakhawan kaw hên
paniwala ha miha ta miha hên allo-allo kaban main pon panaon, ta êmén ayn
miha man kamoyu ya manalanghang kan Apo Namalyari gawan ha natukso

* ^{3:11} Awit 95:7-11.

yan nanyag kasalanan. ¹⁴ Dapat yon daygén ya habayto, gawan hikitamo ay main pamakilamo kan Apo Jesu-Cristo, no nakataniêh ya paniwala tamo kana hén angga ha anggaan biyyay tamo.

¹⁵ Omanên tamon ihipêh ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan Kahulatan,
“No nagilam yo amêhêh ya hinabi ni Apo Namalyari,
ay a yoy na pakdêyêh ya ulo yo, hén nanad kanlan ninuno yo,
ya nanalanghang kan Apo Namalyari hén atsi hila ha legal ya kabalah-balahan.”

¹⁶ Hino awud hilay habaytoy nakagilam habi ni Apo Namalyari, noa, nanalanghang kana? Hila ay ayn kaatag no alwan hilay in-awah ni apo Moises ha banson Egipto! ¹⁷ Haka hino hilay habaytoy namahuluk etaman kan Apo Namalyari hén apatapo ya taon? Hila ay ayn kaatag no alwan hila êt ya nanyag kasalanan, haka natsi ha kabalah-balahan! ¹⁸ Haka hino hilay habaytoy inhumpa ni Apo Namalyari ya a hila makahowén ha pagpainawaan ya in-il-an na? Hila ay ayn kaatag no alwan hila êt ya a hinumonol kana! ¹⁹ Kabay malinaw ya a hila nakahowén ha pagpainawaan ya in-il-an na, gawan ayn hilan paniwala kana.

4

Ya pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari ha lokop na

¹ Amêhêh, habaytoy pagpainawaan etaman ha lokop ni Apo Namalyari, ya impangako na, ay makahowén kitamo pon bayro. Kabay kaillag kitamo ta êmén ya balang miha kamoyu ay makalatêng bayro ha pagpainawaan. ² Ta hikitamo man, ay nakagilam hén mangangêh ya habi ya tungkol ha pagpainawaan nanad kanlan ninuno. Noa, a la pinakinabangnan ya nagilam la, gawan a la pinaniwal-an. ³ Ta hikitamo ya naniwala kan Apo Namalyari, ay makahowén bayro ha pagpainawaan na. Muwang tamoy habayto, ta makwa tamo ha hinabi na di, ya tungkol kanlan a naniwala, ya wana,

“Ha hadyay huluk ko kanla, ay naghumpa ko,

ya taganán a hilay na makahowén ha pagpainawaan ya in-il-an ko.”

Hinabi nay habayto, agyan nakal-an ya pagpainawaan na paubat hén nayari nay na ya pamanyag hén boon luta. ⁴ Gawan main yan impahulat hi Apo Namalyari ha Kahulatan na ya tungkol ha ikapiton allo, ya êmén di, “Haka ha ikapiton allo ay nagpainawa hi Apo Namalyari hén nayari nay na ya pamanyag hén kaganawan dinyag na.”* ⁵ Omanên tamon ihipêh ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wanan hulat,

“Taganán a hilay na makahowén ha pagpainawaan ya in-il-an ko.”

⁶ Hilay unan nakagilam hén mangangêh ya habi ya tungkol ha pagpainawaan ni Apo Namalyari, ay a nakahowén gawan ha pamanalanghang la. Èmbayro man, ay labay ni Apo Namalyari ya main makahowén ha pagpainawaan ya in-il-an na. ⁷ Kabay hén nakalabah hén nabuyot ya panaon, ta panaon ana lan Arin David, ay andyanan na pon ni Apo Namalyari hilay angkabiyay hén habayto hén panaon hén makahowén ha pagpainawaan na. Muwang tamoy habayto, ta makwa tamo ha impahabi na kan Arin David, ya wana, “Amêhêh.” di ha habi ya inungkat kina, ya wanan habi, “Amêhêh, no nagilam yoy hinabi ni Apo Namalyari, ay a yoy na pakdêyêh ya ulo yo.”

* **4:4** Genesis 2:2.

⁸ Ya bansom Canaan ya pinaylakwan ni Josue kanlan ninuno tamon Israelite, ay alwan habaytoy pagpainawaan ya impangako ni Apo Namalyari, ta no habayto dayi ya logal, ay a yay na nangungkat hi Apo Namalyari hēn kaatag pon ya panaon. ⁹ Ha maparah ya habi, ay main nakal-an ya pagpainawaan para kanlan ampaniwala kan Apo Namalyari nanad ha pagpainawaan na ha ikapiton allo. ¹⁰ Ta hilay makahowēn ha pagpainawaan na, ay makapagpainawa ha dyag la hēn nanad kana. ¹¹ Kabay paka-pakikwanan tamo hēn makahowēn bayro, ta êmēn a kitamo mag-in nanad kanlan unan a nakahowēn gawan a la hinonol ya kalabayan ni Apo Namalyari.

¹² Ta ya habi ni Apo Namalyari, ay nanad angkabiyya, ya madyag ngan ya dapat daygēn hēn main kapangyarihan. Ya anhabiéñ na ay nanad êtak ya napikapaka ya ngalab, ya ayn kapantag ya tarêm, ya ampakataloh ha pilngoan haka utêk hēn but-o. Habaytoy habi na ay ampakataloh ha nakêm haka ihip ta ampakaawah yan an-ihipêñ tamo haka hēn labay tamon daygēn. ¹³ Ayn hinoman ya makapagtago kan Apo Namalyari, gawan mambatol ya balang miha ha hēlēk na, haka pakibatan tamo kana ya kaganawan dinyag tamo.

Hi Apo Jesu-Cristo ay pinakapoon pariya ayn kapantag

¹⁴ Magpakanîeh kitamo ha paniwala tamo ya an-ipamwang tamo, gawan hi Apo Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari, ay pinakapoon pari† ya ayn kapantag, ya atsi yana ha langit ha ampaidyanan ni Apo Namalyari. ¹⁵ Main kitamon pinakapoon pari ya taganán ampandámay hēn mangēd kantamo ta nadanasan na ya hinon tukso hēn nanad ha tukso ya lumatêng kantamo, noa, hiya ay taganán a natukso hēn nanyag kasalanan. ¹⁶ Kabay a kitamina mag-alangan hēn pakarani kan Apo Namalyari ya maingaloén, ta êmēn na kitamo maingalwan hēn mahawpan ha oras hēn mangailangan kitamo.

5

¹ Kantamon Israelita, ya balang pinakapoon pari tamo, ay ampilién ni Apo Namalyari kanlan kapareho tamo, ta habaytoy pinakapoon pari ay māmilatan tamo, ya ampam-in pahalamat haka ampamiátang ta êmēn mapatawad ya kasalanan. ² Hiyay ampandámay hēn mangēd kanlan nakadyag kasalanan, gawan hiya man ay tawon bat ya main pamagkulang kan Apo Namalyari. ³ Kabay hiya man, ay ampam-i êt hēn átang para ha sarili nan kasalanan, alwan bat para ha kasalanan lan kaatag. ⁴ Haka ya mag-in pinakapoon pari ay ampilién ni Apo Namalyari, hēn nanad ha pamili na kan Aaron ya unan pari tamon Israelita. Alwan pinakapoon pari ya ampamili hēn sarili na hēn dyanan karangalan hēn mag-in pinakapoon pari.

⁵ Êmbayro êt hi Apo Jesu-Cristo, ay a namili hēn sarili na hēn dyanan karangalan hēn mag-in pinakapoon pari, ta hi Apo Namalyari ya namili kana, haka naghabi kana, ya wana,
“Hika ya Anak ko,

haka amêhēn impamwang ko ya hiko ya Tatang mo!”*

⁶ Bayo impahulat na êt ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya,
“Ya pangapari mo ay ayn angaan,
hēn nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan.”†

† **4:14** Hebreo 2:17. * **5:5** Awit 2:7, Dyag 13:33, Hebreo 1:5. † **5:6** Awit 110:4.

⁷ Hêñ atsi ya pon di ha luta hi Apo Jesus, ay nakiingalo yan nanalangin kan Apo Namalyari, ya makapiligtas kana ha kamatsan. Ha panalangin nan boon nakêm, ay in-ikhaw nay habi na hêñ main kalamoy hadyay tangih, haka nagilam ya panalangin na, gawan ha pagpakaaypan nakêm na ha pamanhomonol kan Apo Namalyari. ⁸ Anak ya man ni Apo Namalyari, ay gawan ha hadyay kairapan ya dinanan na, ay naintindihan na ya labay habiên hêñ mag-in mahonol. ⁹ Haka gawan ayn pamagkulang ha pamanhomonol na ha impadyag kana ni Apo Namalyari, ay hiyay nag-in ampangubatan hêñ ayn anggay kaligtasan lan kaganawan ya ampanhumonol kana, ¹⁰ gawan hiyay pinili ni Apo Namalyari hêñ mag-in pinakapoon pari hêñ nanad ha ayn angga ya pangapari ni Melquisedec.

Kaillag kitamo ta kayno matalibatokan tamoy paniwala tamo

¹¹ Mal-at pon dayi ya labay naêñ habiên kamoyu ya tungkol ha pangapari ni Apo Jesu-Cristo haka ya pangapari ni Melquisedec, noa, mairap hêñ ipalinaw ya habayto kamoyu, ta nanad ayn nanan anhumwêñ ha ihip yo. ¹²⁻¹³ Ha kaptégan, ay nabuyot kaw nan ampaniwala, kabay dapat dayi, ay maaranlan yoy nay kapareho yo, noa, angga amêhêñ kailangan yo pon êt hêñ patoro ha unan intoro kamoyu ubat ha habi ni Apo Namalyari. Ya kaalimbawaan yo ay anak ya ampanoho pon ya a ampakagatbat hêñ mantêg pamangan. Ya labay habiên ya a yo pon mamwangan no hinoy mangêd ya dyag haka no hinoy narawak ya dyag. ¹⁴ Ta ya malalê ya toro ya maialimbawa ha mantêg ya pamangan ay para kanlan manakêm, ta nalêmaw hilay nan mamili no hinoy mangêd ya dyag haka mamalay hêñ mangara ha alwan mangêd ya dyag.

6

¹ Kabay a tamina orongêñ bat ya unan intoro kantamo ubat ha habi ni Apo Namalyari ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, noa, paulayan tamo hêñ mapahanan ya pamangintindi tamo ta êmêñ kitamo mag-in manakêm. Alwa taminan piorong-orongan hêñ pag-aranlan bat ya unan intoro kantamo, ya dapat paghêhêan hêñ talibatokan ya pamanyag hêñ ayn pukat haka dapat maniwala kan Apo Namalyari, ² haka ya toro ya tungkol ha pamawtismo, ya paypalunto hêñ gamêt no ihalangin hilay binawtismoan, ya pangoman mabiyay hêñ hilay natsi, haka ya parusa ya ayn anggaan. ³ Kabay ha hawop ni Apo Namalyari, ay pahanan tamo ya kamwangan tamo ya tungkol ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo.

⁴ Ta hilay nanalibokot ha unan intoro kanla ay ahina makaorong hêñ maniwala kan Apo Jesu-Cristo. Mana hilay nan nahawangan hêñ Espiritu ni Apo Namalyari haka nadanasan lay nay kapangyarihan na haka ya ayn kapantag ya ingalo na. ⁵ Naranasan la êt no ay-êmêñ kakangêd ya habi ni Apo Namalyari haka ya kapangyarihan na ya iubuh nay nan ipamwang lano. ⁶ No tinalibatokan lay habayto, ay a hilay na makaorong kan Apo Jesu-Cristo, ta nanad ha impako la yan oman ha koros hêñ impakarêng-êy ha arapan hêñ kal-atan.

⁷ An-ingalwan ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala, ya nanad luta ya panay angkauranan, haka angkatuboan hêñ kal-atan tanaman ya mapakin-abangnan. ⁸ Noa, no antumabon ya habaytoy luta hêñ tanyuong haka kinêw ya nipagdiwi, ay ayn yan pukat. A mabuyot ay ihumpa ya habayto bayo

ulamên. Êmbayro êt ay parusaan ni Apo Namalyari hilay nanad hatoy luta ya antumabon.

⁹ Anlugurên naêñ patêl, êmbayro man ya pamanulat naêñ, ay angkasigurado naêñ ya a malyari kamoyu ya êmbayro, ta madyanan na kaw ni Apo Namalyari hên ikakangêd yo, ya an-idin na kanlan atsi ha dann hên kaligtasan. ¹⁰ Taganán makatoynungan ya. A na liwaan ya dinyag yo ha ikakangêd na, haka ya pamanlugud yo kana, ya impahlék yoy na, haka ya an-ipahlék yo angga améhêñ ha pamanawop yo ha kapareho yon pinili na hên mag-in kana. ¹¹ Labay-labay naêñ dayi hên mahélék ha balang miha kamoyu ya ihundo yoy habaytoy pamanlugud yo angga ha anggaan, ta êmén sigurado yon matanggap ya an-êngganan yo. ¹² A naêñ labay ya mag-in mabarog kaw ha pamanhumonol kana, ta labay naêñ hên totoën yo hilay naniwala haka nagtêeh, ya hilay makatanggap hên impangako na.

Ya impangako ni Apo Namalyari ay sigurado

¹³ Hêñ nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham, ay nanumpa ya ha sarili na ya tuparêñ nay habayto gawan ayn makapangyarihan kana. ¹⁴ Wani Apo Namalyari kan apo Abraham, “An-ipangako ko kamo ya ingalwan kata haka pakal-atêñ ya mag-in kaapo-apoan mo.”* ¹⁵ Hi apo Abraham ay nagtêeh hêñ nangênggan hêñ angga ha natanggap nay habaytoy impangako kana. ¹⁶ No hikitamoy ampanumpa, ay ampanggamit kitamon langan hêñ mihay makapangyarihan kantamo, haka no main manumpa, ay sigurado ya habayto. ¹⁷ Êmbayro êt, hêñ nangako ya hi Apo Namalyari kan apo Abraham, ay nanumpa ya, ya tuparêñ nay habayto. Dinyag nay habayto, ta êmén na maipahlék kanlan pinangakoan na, ya a ampangoman ya anhabiêñ na. ¹⁸ Atsi kantamo ya pangako na haka ya humpa na, ya a maoman gawan a ya ampaglaran. Kabay malyarin mag-in makhaw ya nakêm tamo ya tampol hêñ nagpahawop kana, hêñ nangênggan ha impangako na kantamo. ¹⁹ Habaytoy an-êngganan tamo kana, ay ampamatariêh hêñ paniwala tamo. Ta ya paniwal-an tamo ay hi Apo Jesus ya nanad nakadann ana ha pinagpênlân bayro ha Pinakabanal ya Kuwarto ha Templo ha langit ha arapan ni Apo Namalyari. ²⁰ Nuna yay na bayro hi Apo Jesus hêñ nag-in mamilatan tamo kan Apo Namalyari ta hiyay nag-in pinakapoon pari hêñ ayn anggaan, hêñ nanad ha pangapari ni Melquisedec.

7

Ya tungkol kan Melquisedec ya pari ni Apo Namalyari

¹ Hi Melquisedec* etaman, ay ari ha balayan Salem haka pari ni Apo Namalyari. Hêñ haton lagi, hêñ ubat hilan apo Abraham hêñ nanambut kanlan apat ya ari, ay hi Melquisedec ya nanupa kana haka inhalangin na ya, ya ingalwan na ya ni Apo Namalyari. ² Bayo indin ni apo Abraham kan Melquisedec ya ikamapo hêñ nkawa na kanlan ari ya nahambut na. (Ya labay habiêñ hêñ langan Melquisedec, ay “Ari hêñ Katoynungan.” Ya labay habiêñ hêñ Salem ay “kapatékbékan.” Gawan hiyay ari ha balayan Salem, ay hiyay “Ari hêñ Kapatékbékan” etaman.) ³ Ayn inungkat hêñ tungkol ha toa haka ninuno na. A êt inungkat no nakano yan in-anak o no nakano yan natsi. Ya pangapari na ay nanad ha pangapari nan Anak ni Apo Namalyari ya ayn angaan.

* **6:14** Genesis 12:4, 22:16-17, 25:26. * **7:1** Genesis 14.

⁴ Ihipêñ tamo ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec, ta hi apo Abraham man, ya ninuno tamo, ay nam-i kana hên ikamapo ha nakwa na kanlan ari ya nahambut na. ⁵ No kaapo-apoan ni Levi dayi hi Melquisedec, ay maparah tamon maintindihan no awta hiyay dinyanan hên ikamapo ni apo Abraham. Ta hikitamoy Israelita, ay anhumonol ha utoh ya dapat kitamon mam-i hên ikamapo ha angkapolpopl tamo, haka ha kaganawan pinangpagalan tamo, kanlan kaapo-apoan ni Levi ya magpari kantamo, pare-parehô kitamo man kaapo-apoan ni apo Abraham. ⁶ Noa, hi Melquisedec, ay alwan kaapo-apoan ni Levi, êmbayro man, ay hiyay dinyanan ni apo Abraham hên ikamapo. Haka hiyay nanalangin ya ingalwan ni Apo Namalyari hi apo Abraham agyan hi apo Abraham, ya pinangakoan ni Apo Namalyari hên hato. ⁷ Muwang tamo ya matag-ay ya tungkulan nan ampanalangin kanan an-ihalangin na. Bayro tamo mamwangan ya matag-ay ya tungkulan ni Melquisedec kanan tungkulan ni apo Abraham. ⁸ Haka hilan kaapo-apoan ni Levi ya andyanan hên ikamapo, ay angkamatsi. Noa, hi Melquisedec etaman, ay nanad angkabiyay ya pon, gawan ayn kitamon mabáha ha habi ni Apo Namalyari ya hiya ay natsi. ⁹ Malyari êt habièn ya hilan Levi ya ampananggap hên ikamapo, ay nanad kalamo ni apo Abraham hên nam-in ikamapo kan Melchizedec, ¹⁰ ta hi Levi ay kaapo-apoan ni apo Abraham, haka a ya pon in-anak hên nam-i yan ikamapo kan Melchizedec hi apo Abraham.

Ya pangapari ni Panginoon Jesu-Cristo, ay nanad ha ayn anggay pangapari ni Melquisedec

¹¹ Ha pam-i ni Apo Namalyari hên Kautuhan kanlan ninuno tamon Israelita, ay tinalagá na ya hilay kaapo-apoan ni Levi ay mamaala ha pamiátang kana. Noa, ya pamiátang la ha pangapari la, ay a makapakangêd hên tawo. Kabay kailangan lay pari, ya nanad ha pangapari ni Melquisedec, alwa hên nanad ha pangapari ni Aaron, ya kaapo-apoan ni Levi. ¹² Haka no kailangan hên hagilyan ya pangapari, ay kailangan êt hên hagilyan ya Kautuhan tamon Israelita. ¹³⁻¹⁴ Muwang tamo ya nahagilyan ya habaytoy pangapari gawan hi Panginoon Jesu-Cristo ya inhagili ni Apo Namalyari ha pangapari lan kaapo-apoan ni Levi, ay alwan kaapo-apoan ni Levi ta hiyay kaapo-apoan ni Juda. Haka ayn yan hinabi hi apo Moises ya main kaapo-apoan ni Juda ya mag-in pari bayri ha luta.

¹⁵ Nag-in malinaw ya hinagilyan ya manan pangapari, hên nilumatêng ya kaatag ya pari ya nanad kan Melquisedec. ¹⁶ Habaytoy pari ay pinili hên alwan gawan ha ninuno na, ha pámanhumonol ha Kautuhan. Noa, hiyay pinili gawan ha kapangyarihan na hên hinambut nay kamatsan. Hiyay alwan kaatag no alwa hi Panginoon Jesus. (Haka ya habaw hên ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no alwa ya daya ya in-alimbawa ha habaw hên habaytoy ubas.) ¹⁷ Ta êmén di ya impahulat ni Apo Namalyari ya tungkol kana,

“Hika ya mihay pari ya ayn anggaan,
hên nanad ha pangapari ni Melquisedec ya ayn anggaan.”

¹⁸ Kabay hinagilyan ya manan utoh hên tungkol ha pangapari ni Levi gawan habaytoy ay main pamagkulang. Haka habaytoy utoh ay ¹⁹ a nakapakangêd hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. Noa, gawan kan Panginoon Jesus ya inhagili ha pangapari lan kaapo-apoan ni Levi ay ampakarani kitamina kan Apo Namalyari hên ayn pamagkulang ha hêlêk na.

20-21 Ya pangapari lan kaapo-apoan ni Levi, ay ayn kalamoy pangako. Noa, ya pangapari ni Panginoon Jesus ay main kalamoy humpa ni Apo Namalyari, gawan wani Apo Namalyari,
“Hiko ya Panginoon ya nangako,
haka a mangoman ya ihip ko,

‘Hika ay pari hén ayn anggaan!’”†

22 Kabay hi Panginoon Jesus ay nag-in kasiguradoan hén bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo ya mangéd ha unan kahundoan.

23 Haka mal-at ya kaapo-apoan ni Levi ya honol-honol hén nag-in pari gawan hila ay tawo bat ya main anggaan ya biyay. **24** Noa, ya pangapari ni Panginoon Jesus ay ayn angga, ta hiyay angkabiyay hén ayn angga. **25** Gawan a ya matsu hi Panginoon Jesus, ay ayn angga ya kapangyarihan na hén mamiligtas kanlan ampaniwala ya hiyay makapaidani kanla kan Apo Namalyari. Gawan hiyay ampamiyay hén ayn angga hén ampakihabi kan Apo Namalyari hén para kantamo.

26 Kabay hiyay pinakapoon pari ya kailangan tamo ya banal, ya taganán ayn kapintasan. Hiyay alwan nanad kantamo ya makasalanan, haka hiyay dinyanan kapangyarihan ya ayn kapantag ha langit. **27** Hiyay alwan nanad kanlan pinakapoon pari ya ampamiátang hén allo-allo, hén para ha sarili lan kasalanan, haka para ha kasalanan lan kaatag. Ta minghan nan bat in-átag ya sarili na para ha kasalanan tamo, haka hukad ya habayto. Ahina hén kailangan omanén o pahanan pon ya habayto. **28** Ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay tawon bat, ya main pamagkulang kan Apo Namalyari ya pinili hén mag-in pinakapoon pari. Noa, gawan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ya main humpa, ay pinili nay Anak na hén mag-in pinakapoon pari, ya banal hén angga-angga.

8

Hi Apo Jesu-Cristo ya mámilatan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo

1 Habaytsi ya maalagá ya labay naén hén mamwangan yo: ha dapit panabtab ni Apo Namalyari ha langit, ay main kitamon banal ya pinakapoon pari ya ampamaala hén kalamo ni Apo Namalyari. **2** Yabay ya hi Apo Jesus ya pinakapoon pari ya ampaghuyoy na ha mantégs pagsimbaan ha langit ya dinyag ni Apo Namalyari, alwan tawo.

3 Di ha luta, ya balang pinakapoon pari, ay main tungkulán hén mam-in digalo haka mamiátang kan Apo Namalyari, ta êmén mapatawad ya kasalanan. Kabay kailangan ni Panginoon Jesus, ya pinakapoon pari tamo, hén main yan iátang.* **4** Noa, ya pangapari na ay alwan bayri ha luta, ta no atsi ya pon dayi di ha luta, ay alwa yan pari, gawan main nanan pari ya ampamiátang bayri ha pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises. **5** Ya pamaghuyo la ay atsi ha pagsimbaan ha luta, ya nanad aninon bat hén mantégs pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit. Ta hén ipairéng na dayi ni apo Moises ya toldan pagsimbaan di ha luta, ay impapaka-utoh kana ni Apo Namalyari, ya wana, “Sakto mon ipairéng ya impahlék ko kamo bayro ha tawtgug.”† **6** Noa, ya pamaghuyo ni Apo Jesus ay mangéd ha pamaghuyo lan kaapo-apoan ni Levi, gawan hi Apo Jesus, ay mámilatan ha bayoy kahundoan

† **7:20-21** Awit 110:4. * **8:3** Hi apo Jesus etaman, ay alwan ayop ya in-átag na, ta indin nay lawini na. Mabáha ya habayto ha Hebreo 9:12. † **8:5** Exodus 25:40.

ni Apo Namalyari ha tawo. Ya bayoy kahundoan ay mangêd ha unan kahundoan haka main yan kalamoy pangako ya mangêd ha unan pangako.

⁷ No ayn dayin pamagkulang ya unan kahundoan, ay ahina dayi hên kailangan hên hagilyan hên bayo ya habayto. ⁸ Noa, impamwang ni Apo Namalyari ya main pamagkulang ya hilay Israelita ha pamanhumonol ha unan kahundoan, ta wana,

"Lumatêng ya allo, ay manyag akon bayoy kahundoan kanlan kaapo-apoañ ni apo Jacob, hilay ampaidi ha Israel haka hilay ampaidi ha Juda.

⁹ Habaytoy alwan nanad ha kahundoan ko ha ninuno la, hên inlitas ko hila ha pangaipoh la ha bansan Egipto.

A la hinonol ya kahundoan naêñ, kabay pinaulayan ko hilay na.

¹⁰ Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita, lumatêng ya allo, ay itanêm koy utoh ko ha ihip la, ta êmêñ habaytoy nay labay lan honolêñ.

Hikoy mag-in Diyos la, haka hilay mag-in anak ko.

¹¹ A lay na kailangan hên miaaral.

A lay na êt hên kailangan hên habiêñ ha kapareho la, ya 'Dapat mon kilalaêñ ya Panginoon, ya hiyay Diyos.'

Ta kanan habayto ay maubuh hilan makamwang kangko, hinoman ya tungkulian la hâ biyay.

¹² Ta patawarêñ ko hila ha pamanyag lan karawakan, haka liwaan koy kasalanan la."†

¹³ Ha pangungkat ni Apo Namalyari hên bayoy kahundoan, ay labay habiêñ, ayn nanan pukat ya unan kahundoan, gawan habayto ay maranin maplak.

9

Ya pagsimbaan bayri ha luta haka ha langit

¹ Ha unan kahundoan ni Apo Namalyari, ay mal-at ya patakaran no ayêmêñ ya pamagsimba kana, haka tungkol ha tolda ya pagsimbaan kana.

² Habaytoy toldan pagsimbaan, ay main loway kuwarto ya pinagpênlan ya ilwangan. Ya unan kuwarto ya howêñêñ, ay ambaêgêñ Kuwarto ya Banal. Atsi bayro ya paybul-ihan solo, haka ya lamisa ya nag puto, ya in-átang kan Apo Namalyari. ³ Main makogpaw ya takop ya pinagpênlan bayro ha ikalwan kuwarto ya pagsimbaan ya atsi ha pinakalalê, ya ambaêgêñ Kuwarto ya Pinakabanal.

⁴ Atsi bayro ya gintoy paybul-ihan* hên pay-paaukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari. Atsi êt bayro ya Baol hên Kahundoan, ya nilatopan hên ginto. Bayro ha lalêñ Baol ay nag silyaw ya dyag ha ginto ya nag laman hên habaytoy pamangan ya ubat ha langit ya ambaêgêñ manna. Atsi êt bayro ha Baol ya têkêñ ni Aaron ya nanlanubu, haka ya pinipakay bato ya pinamidukitan hên Kautuhan ni Apo Namalyari. ⁵ Ha babo hên takap hên habaytoy Baol, ay main impairêng ya nanad loway anghel† ya nag pakpak, ya pamaptêg ya atsi bayro hi Apo Namalyari. Angkahalokoban hên pakpak la ya takap hên habaytoy Baol, ya logal ya pamakikwaan ingalo. Noa, a naêñ pon iubuh hên maipalinaw ya habayto di ha hulat amêhêñ.

‡ **8:12** Jeremias 31:31-34. * **9:4** Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi. † **9:5** anghel: ya nakahulat ay kerubin. Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi.

6 Êmbayro ya pangadyag ha lalén tolda ya pagsimbaan kan Apo Namalyari. Allo-allo hilan hinumwén ha unan kuwarto hilay pari ta bayro lan andaygén ya tungkulon lan magsimba. **7** Noa, ya pinakapoon pari bat ya nakahowén ha ikalwan kuwarto haka minghan bat ha mihay taon. A ya nakahowén no ayn yan anggétan hén daya hén ayop ya iátang, ta êmén kikwan patawad ha kasalanan na, haka kasalanan nan kapareho nan Israelita, ya a la tinalagá. **8** Ha êmbayro, ay an-ipalinaw nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ayn bat ampakaarap kan Apo Namalyari no a maoman ya unan utoh hén tungkol ha pagsimbaan. **9** Habaytoy toldan pagsimbaan ha luta ay mapangwaan tamon aral améhén. Habaytoy pam-in digalo haka pangíatang ta êmén mapatawad ya kasalanan lan nakadyag kasalanan, ay a makapatékbék hén nakém lan ampagsimba gawan a hila makaalih hén kasalanan. **10** Habaytoy utoh ay panay tungkol bat hén lawini hén nanad ha hinoy bawal hén tungkol ha pamangan, inémén haka pamaglinis hén lawini. Habaytoy dapat honolén angga ha a pon indin ni Apo Namalyari ya bayoy kahundoan.

11 Noa, améhén nilumaténg hi Apo Jesu-Cristo, hén nag-in pinakapoon pari tamo haka magbélékéhk ha béké tamo ya kangérán ya ubat ha bayoy kahundoan. A ya ampaghuyó ha pagsimbaan lan ninuno, ta atsi yay na ha langit ha manténg pagsimbaan kan Apo Namalyari. Habaytoy mangéd ha pagsimbaan lan ninuno gawan a ya dinyag hén tawo haka ayn ya di ha luta ta atsi ya bayro ha langit. **12** Ya pamanhumwén na bayro ay minghan bat, haka alwan gawan ha daya hén kambing o biseron baka, noa, ha sarili nan daya, ya pamayad hén parusan kasalanan tamo ta êmén kitamo miligtas hén angga-angga. **13** Main pukat ya inwihik ya daya hén kambing, baka haka abo hén in-ulam ya biseron baka, ya inwihik ha ninuno tamo. Habaytoy nakalinis kanla ha kaganawan dinyag lay nakaréêmék kanla, ta êmén matanggap ni Apo Namalyari ya pamagsimba la.‡ **14** Noa, taganán makapangyarihan ya daya ni Apo Jesu-Cristo kanan daya lan habaytoy ayop. Awo, gawan bay, ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya ampamiyay hén ayn angga, ay indin ni Apo Jesu-Cristo ya biyay na, ya ayn kapintasan. Habaytoy daya na ay nakalinis hén nakém tamo ha kaganawan dinyag tamo ya ayn pukat. Kabay makapagsimba kitamo kan Apo Namalyari ya angkabiyay.

15 Kabay hi Apo Jesu-Cristo ay mámilatan bayro ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo, ta êmén hikitamoy pinili ni Apo Namalyari hén mag-in kana, ay madyanan biyay ya ayn anggaan. Habaytoy malyari gawan ha pangamatsi na, ya nangakbus kantamo ha parusa hén kasalanan tamo, ya a kitamo hinumonol ha unan kahundoan.

16 Habaytoy nanad ha mihay mabandi ya main hulat no hinoy pamibalanagan nan pibandian na no matsi ya. Ayn makinabang hén habayto angga ha mapaptégan ya natsi yay nay mabandi, **17** ta habaytoy hulat ay ayn pukat kaban angkabiyay pon ya mabandi. **18** Êmbayro êt ha unan kahundoan, main pinatsi, bayo nagkamain alagá ya habaytoy kahundoan.§ **19** Alimbawa hi apo Moises hén naipamulah nay Kautuhan kanlan kapareho nan Israelita, ay nangwa yan daya hén kambing haka biseron baka ya pinatsi la, bayo pinahanan nan laném. Nangwa yan naorit ya habot tupa ya impéteh na ha

‡ **9:13** Bilang 19:1-18. § **9:18** Ha kaugalian lan Israelita, ay no main lowa kanla ya main kahundoan, ay mamatsi hila pon hén hinon ayop ta êmén magkamain pukat ya habaytoy kahundoan. Genesis 15.

yagaw hêni isopo haka na indêrê ha daya ta inwihik na ha tawo haka ha nakatsili-tsil ya papel ya pinangihulatan hêni Kautuhan. ²⁰ Kaban andaygêñ nay habayto ay wani apo Moises, “Hata daya ay pamaptêg ya maalagá ya hata kahundoan ya an-ipahonol kamoyu ni Apo Namalyari.” ²¹ Winihikan na êt ya toldan pagsimbaan la kan Apo Namalyari haka ya anggamitêñ la ha pamagsimbalâ. ²² Ha pamanhumonol ha Kautuhan, ay ayn angkalinisan, no ayn pon ipadaya ya ayop. Êmbayro etaman ayn kapatawaran ha kasalanan no ayn ipadaya.*

²³ Habaytoy toldan pagsimbaan ay nanad aninon bat hêni mantêg pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit. Êmbayro man, ay habaytoy kailangan hêni malinisan hêni dayan ayop, kabay habayto etaman ya mantêg pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit, ay kailangan hêni daya ni Apo Jesu-Cristo ya maalagá ha dayan ayop. ²⁴ Ta mantêg pagsimbaan kan Apo Namalyari ha langit ya hinowêñan ni Apo Jesu-Cristo hêni nag-in mamilatan kantamo hêni angga-angga. A ya hinumwêñ ha pinakalalêñ pagsimbaan ha luta, ya nanad aninon bat hêni mantêg pagsimbaan. ²⁵ Ya dinyag ni Apo Jesu-Cristo, ay minghan bat, alwan nanad kanlan pinakapoon pari ya taon-taon hêni ampantan hêni daya hêni ayop ha Pinakabanal ya Kuwarto ya atsi ha pagsimbaan lan ninuno. A na kailangan hêni pioman-oman hêni mamiâtang lawini na. ²⁶ Ya pamiâtang nan sarili na, ay minghan bêngat, haka hépat ya habayto hêni angga ha anggaan hêni luta. No alwa dayi hêni êmbayro, ya minghan bêngat, ay kailangan dayi ya paoman-oman ya pangamatsi na paubat hêni dinyag ya luta ta êmén maalih ya kasalanan. ²⁷ Tinalagá ni Apo Namalyari ya maubuh kitamon matsu hêni minghan bêngat, bayo hatolan ana. ²⁸ Êmbayro êt hi Apo Jesu-Cristo ay minghan bat hêni natsi ha pangalih hêni kasalanan hêni kal-atan. Kabay ha pag-orong na di ay a yay nan matsin oman gawan ha kasalanan tamo, noa, mag-orong ya, ta êmén na kowêñ hilay taganán ampangênggan kana.

10

Ya pamiâtang ni Apo Jesu-Cristo hêni sarili na, ay ayn kapantag

¹ Ya Kautuhan ni apo Moises, ay nanad aninon bat hêni kangêran ya antanggapêñ tamo gawan kan Apo Jesu-Cristo, haka habaytoy pangiatang hêni taon-taon, ta êmén mapatawad ya kasalanan lan nakadyag kasalanan, ay a makapibalih hêni nakêm lan ampagsimba hêni angga-angga. ² No ampakaalih dayi hêni kasalanan hêni angga-angga, ya pangiatang la, ay a hila dayin angkabyatan ha kasalanan la, haka itêgêñ la dayi ya pangiatang la. ³ Noa, ha kaptégan, ay habaytoy pangiatang la hêni taon-taon, ay ampamipaihip kanla ya makasalanan hila. ⁴ Ta ya daya hêni baka o kambing, ay taganán a makaalih hêni kasalanan.

⁵ Kabay hêni nilumatêng yay na bayri ha luta hi Apo Jesu-Cristo, ay wana kan Apo Namalyari, ya Tatang na,

“A mo labay ya hinon ayop o kaatag pon ya an-iátang kamo hêni tawo, kabay pinaglêan mo kon lawini ya panluta.

⁶ Taganán a mo an-ikahigla ya hinon ayop ya ulamêñ hêni pangiatang ha pamakikwan patawad ha kasalanan.

⁷ Bayo wangko, ‘Apo Namalyari, atsi ko di, hêni manyag kalabayan mo,

* 9:22 Levítico 17:11.

hēn nanad ha nakahulat ha Kahulatan ya impahulat mo, ya tungkol kangko.’”*

⁸ Pakaihipēn tamo ya hinabi ni Apo Jesu-Cristo. Wana ya a na taganán labay ni Apo Namalyari ya hinon ayop o kaatag ya an-iátang, haka a na etaman labay-labay ya hinon ayop ya ulamēn ha pamakikwan patawad ha kasalanan, habayto man ay in-átang ha pamanhumonol ha Kautuhan.

⁹ Bayo wana êt, “Haka atsi ko di, hēn manyag kalabayan mo.” Ha pangahabi nan habayto ay malinaw ya hinagilyan ni Apo Namalyari ya kamatsan ni Apo Jesu-Cristo ha manan an-iátang. ¹⁰ Haka hinonol ni Apo Jesu-Cristo ya kalabayan ni Apo Namalyari. Miminghan nan in-átang ya sarili na haka hikitamoy niluminis ha kasalanan tamo, hēn dinyag hēn ayn kapintasan ha arapan ni Apo Namalyari.

¹¹ Ha manan kahundoan ay allo-allo hilan nakairēng hilay pari hēn antuparēn ya tungkulon la. Panay hilan ampamiátang hēn a ampakaalih hēn kasalanan. ¹² Noa, hi Apo Jesu-Cristo, ay kaminghan nan in-átang ya sarili na ta êmēn maalih ya kasalanan hēn angga-angga. Hēn nayari nay na ya habayto, ay nikno yay na ha dapit panabtab ni Apo Namalyari hēn ampamaala hēn kalamo na. ¹³ Bayro nay nan an-êngganan hēn angga ha mapahambut ni apo Namalyari ya kapatsi na. ¹⁴ Kaminghan nan in-átang ya sarili na ta êmēn na hila dinyag banal hēn angga-angga, ya hilay pinili ni Apo Namalyari hēn impapawa hēn mag-in kana.

¹⁵ Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay ampamaptēg hēn habayto kantamo gawan ha impahulat na, ya êmēn di,

¹⁶ “Wanan Panginoon, ‘Habaytsi ya mag-in kahundoan ko kanlan Israelita lumatēng ya allo:

Itanêm koy utoh ko ha ihip la,

ta êmēn habaytoy nay labay lan honolēn.’”†

¹⁷ Bayo wana êt,

“Haka liwaan kinay kasalanan la haka pamanyag lan karawakan.”

¹⁸ Kabay no napatawad ya kasalanan, ay malinaw ya ahina kailangan hēn mangiátang.

Ampakapakidani kitamina kan Apo Namalyari

¹⁹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, gawan ha daya ni Apo Jesus, ay makhaw ya nakêm taminan makiarap kan Apo Namalyari, hēn nanad ha ampakahowēn kitamina ha Kuwarto ya Pinakabanal. ²⁰ Ta ha pamiátang nan lawini na, ay nanad nawakkaw hēn naloat ya makogpaw ya takop ya pinagpêlan bayro ha pinakabanal ya kuwarto.‡ Kabay nakaloat ya bayoy dann ya palako kan Apo Namalyari. Habaytoy dann ay ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus ya ampamiyyat hēn ayn angga. ²¹ Hiyay pinakapoorn pari tamo ya ampamaala ha pamilya ni Apo Namalyari. ²² Kabay dapat boon nakêm haka nataniêh ya paniwala tamo ha pamakiarap kana. Ta ya muwang tamo ay nalinisan kitamina ha balang kasalanan ta nanad winihikan daya na, ya karawakan nakêm tamo, haka nanad nalinisan ya lawini tamo hēn lanêm ya ayn kapantag ha kalinawan.§ ²³ Pakataniêhēn tamoy pamagtsiwalu tamo kana, ya main kitamon maêngganan kana hēn ayn pamag-alangan, gawan

* ^{10:7} Awit 40:6-8. † ^{10:16} Jeremias 31:33. ‡ ^{10:20} Marcos 15:38. § ^{10:22} Exodus 29:21, Exodus 29:4, 30:17-21, 40:30-32, Ezekiel 36:25.

hi Apo Namalyari ya nangako, ay tapat. ²⁴ Haka pakaihipén tamo no ay-êmén kitamon mapukaw hên kaihipan hên kapareho tamo hên milulugud haka manyag kangéran. ²⁵ Haka paan tamon tuwarén ya kaatag ya ahinan ampi-tsi-tsipon hên magsimba, noa, kailangan mipapakhaw kitamon nakém ha miha ta miha, laloy na améhén, ta angkahélék tamina ya marani yanay pamag-orong hên Panginoon.

²⁶ No muwang tamina ya kaptégan ya tungkol kan Apo Jesus, bayo ihundo tamo pon êt ya pamanyag kasalanan, ay ayn nanan maiátang ha ikapatawad hên kasalanan tamo. ²⁷ Ta ya maêngganan tamo, ay kapapalimoy kaparusaan ha apoy ya man-alob, ya mangulam ha kaganawan ya nag-in kapatsi ni Apo Namalyari. ²⁸ Ihipén tamo ya pinatsi hên ayn ingalo ya hinoman ya nanalanghang ha Kautuhan ni apo Moises, no main lowa o tatloy tistigos ya namapténg ha dinyag nay kasalanan.* ²⁹ Mabyat pon bayro ya pamarusa ha kaganawan ya naniwala pon bayo nanalibokot ha Anak ni Apo Namalyari. Ta ha pamanilibokot la, ay intad lan ayn pukat ya daya na, ya namapténg ha bayoy kahundoan ya nangalih hên kasalanan la hên naniwala hila. Haka ha dinyag lan habayto, ay minusmus la êt ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya nangingalo kanla. Kabay taganán mabyat ya parusa kanla. ³⁰ Ta muwang tamina ya kapangyarihan ni Apo Namalyari ya naghabi, “Hiko ya manumbah, hên mamarusa kanla.” Haka wana êt, “Hiko ya Panginoon ya manatol ha pinili ko hên mag-in maának ko.”† ³¹ Taganán kapapalimo hên malatngan ya pamarusa ni Apo Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga.

³² Noa, ihipén yo hên haton babayo kaw hên naniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nadanasan yo man hên hadyay pamairap, ay nagtêh kaw. ³³ Ha arapan hên kal-atan, ay minusmus kaw, haka pinairapan. Bayo no êmbayroy dinyag la ha kalamo yo, ay andamayan yo hila etaman. ³⁴ Ta iningalwan yo hilay inhukul gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Haka hên main nangayun bandi yo, ay pinaulayan yo hila hên main kahiglaan, gawan muwang yo, ya ha langit ay main kaw hên matanggap ya ayn angga ya mangêd ha bandi. ³⁵ Kabay pataniéhén yoy paniwala yo kan Apo Namalyari, gawan main kaw hên maêngganan kana ya primyo ya ayn kapantag ha kangéran. ³⁶ Dapat kaw hên mag-in mapagtêh ha pamanhumonol yo ha kalabayon ni Apo Namalyari, ta êmén yo matanggap ya impangako na.

³⁷ Gawan main yan impahulat ya wana,

“Marani yanay pamanlumaténg nan habaytoy lumaténg.

A nan paulayan ya main mangabala ha pamanlumaténg na.

³⁸ Hilay an-itad kon ayn kasalanan, ay dyanan biyay ya ayn angga gawan ha paniwala la.

Noa, hilay manalibokot ay a ko an-ikahigla.”‡

³⁹ Habaytoy hinabi ni Apo Namalyari, noa, hikitamo etaman, ay alwa kitamon kalamo lan ampanalibokot ya ipapawa kan Apo Namalyari hên angga-angga, ta hikitamoy kalamo lan main paniwala ya dyanan biyay ya ayn angga.

11

Ya paniwala ya ayn kapantag

* **10:28** Deuteronomio 17:2-7. † **10:30** Deuteronomio 32:5-6. ‡ **10:38** Isaías 26:20; Habacuc 2:3-4. Hêlkén etaman ha Roma 1:17 haka Galacia 3:11.

¹ Ya paniwala, ay kasiguradoan ya matupad ya an-êngganan tamo, agyan a tamo pon angkahêlêk ya habayto. ² Gawan bat ha paniwala lan ninuno tamo, ay hilay ingkahigla ni Apo Namalyari.

³ Gawan ha paniwala tamo kan Apo Namalyari, ay angkaintindihan tamo ya hên ayn pon angkahêlêk, ay dinyag nay luta ya angkahêlêk, ha habi nan bat.

⁴ Ihipêñ tamo hilay ninuno tamo ya ingkahigla ni Apo Namalyari. Alimbawa hi Abel, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay mangêd ya átang na kanan in-átag hên kaka na hi Cain. Gawan habayto ay hiyay intad ni Apo Namalyari hên ayn kasalanan. Muwang tamo ya habayto gawan tinanggap ni Apo Namalyari ya átang na. Natsi ya man hên haton lagi, ay mamwangan tamo êt kana ya dapat magkamain kitamon paniwala.

⁵ Hi Enoc etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay a ya natsi. Hêñ angkabiyay ya pon, ay hiyay gintan ni Apo Namalyari ha langit, kabay hiyay ahina angkahêlêk ha luta.* Impahulat na êt ni Apo Namalyari, ya ingkahigla na hi Enoc, hêñ angkabiyay ya di ha luta hi Enoc. ⁶ Noa, no ayn kitamon paniwala, ay a kitamo ampakapahigla kan Apo Namalyari, ta no makiingalo kitamo kana, ay kailangan hêñ maniwala ya taganán main Diyos, haka tumbahan nan kangéran ya kaganawan ampakapakikwanan hêñ makamwang kana.

⁷ Hi Noe etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay ginilam nay impamwang ni Apo Namalyari kana, ya manyag yan barko, ta êmén hiya haka ya ahawa na haka maának na, haka hilay manuyang na ay miligtas.† Gawan ha paniwala na ay hiyay intad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan, haka nag-in malinaw ya dapat parusaan hilay a nagpalokop kan Apo Namalyari.

⁸ Hi apo Abraham etaman, gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol na êt ya utoh ni Apo Namalyari kana. Ta hêñ hiyay in-utoh ha legal ya impangako kana, ay nammita ya, a na man muwang no ay-iri ya lakwén na. ⁹ Gawan ha paniwala na, ay nagtêeh yan nagbuyot hêñ nagpaidi ha tolda bayro ha legal ya impangako kana ha kaatag ya bansa. Êmbayro êt hêñ nagpaidi ha tolda, ya anak na hi Isaac haka hi Jacob ya apó na, ya kapareho ni apo Abraham hêñ pinangakoan ni Apo Namalyari hêñ habaytoy legal. ¹⁰ Nagtêeh ya bayro hi apo Abraham, gawan an-êngganan nay paidyanan na ha napah-êý ya balayan ha langit, ya tinalagá, haka impaireng ni Apo Namalyari.

¹¹ Hi Sara‡ etaman, ya ahawa ni apo Abraham, ay gawan ha paniwala na, ya hi Apo Namalyari ay mapaypaniwal-an, ay nagkaanak ya, layuh ya man haka toa hilay nay miahawa. ¹² Agyan éndat ni apo Abraham ya a yay na magkaanak gawan mantêg yay nan toa, ay hiyay nag-in ninuno hêñ kal-atan ya a makwan mabilang êmén ha kal-at hêñ bêtewén ya angkahêlêk ha langit haka baláh ha laylay dagat.

¹³ Hilay habaytoy inungkat ko, ay naniwala pon hêñ hilay natsi. A la man nakwa ya impangako kanla ni Apo Namalyari kaban angkabiyay hila pon, ay nanad lay na hêñ angkahêlêk ya habayto ha marayo, gawan ha paniwala la. Impamwang la ya hata luta ay alwa lan mantêg paidyanan. ¹⁴ Malinaw ya hilay êmbayroy pangahabi, ay main an-êngganan ya mantêg lan paidyanan ha

* **11:5** Genesis 5:24. † **11:7** Genesis 6:9 angga ha 8:22. ‡ **11:11** Genesis 18:15; 21:1-2.

langit. ¹⁵ Alwan ubatan la ya labay lan orongén, ta main hila man hén panaon hén mag-orong bayro, ay a hila nag-orong. ¹⁶ Noa, ya labay-labay lan lakwén, ay mangéd pon bayro ha ubatan la. Yabay ya balayan ha langit. Kabay a ya maréng-éy hi Apo Namalyari hén hiyay baégn̄ lan Diyos la. Muwang tamoy habayto ta pinangil-an na hilan balayan.

¹⁷ Nahélék etaman ya nataniéh ya paniwala ni apo Abraham, hén hiyay in-utoh ni Apo Namalyari hén iátang ya anak na hi Isaac. Hiyay a nanalanghang kan Apo Namalyari, hi Isaac man ya kamiha-mihaan nan anak ya impan-gako[§] kana ni Apo Namalyari, hén wana, ¹⁸ ya hi Isaac ya mag-in ninuno hén kaapo-apoan na. ¹⁹ Naniwala ya, ya biyayén nan oman ni Apo Namalyari hi Isaac. Haka nanad biniyay yan oman hi Isaac, gawan no a ya dayi binawal ni Apo Namalyari, ay pinatsi nay na dayi hi Isaac.

²⁰ Hi Isaac etaman, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay inhalangin^{*} na hilay anak na, hi Jacob haka hi Esau, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapén la.

²¹ Hi Jacob etaman, bayo ya natsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay inhalangin[†] na ya loway anak ni Jose, ya ingalwan hila dayi ni Apo Namalyari ha arapén la. Bayo nagtékén hi Jacob, haka sinimba na hi Apo Namalyari.

²² Hi Jose etaman, hén marani yay nan matsi, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay impamwang nay pag-alíh lan Israelita ha bansan Egipo, haka namiutoh ya kanla, ya ha pag-alíh la ha bansan Egipo, ay gétan lay but-o na hén iilbéng ha legal ya lakwén la.

²³ Hilay toa etaman ni apo Moises, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay a hila nalimo hén nanalanghang ha utoh[‡] hén ari ya dapat patsén ya kapianak ya lalaki. Hén nahélék lay mahampat ya nag-in anak la, ay intago la hi Moises hén tatloy buwan.

²⁴ Hi Moises etaman, ay hiyay hinayhay hén anak ni Faraon, ya ari. Noa, hén nagkanakém yay na, ay gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay tinalibatokan nay habayto, ²⁵ ta êmén na makalamo hilay pinili ni Apo Namalyari hén mag-in anak na, hadyay kairapan man ya angkaranasan la, kanan magpakapda hén manyag kasalanan, ta muwang na ya a mabuyot ya habaytoy kahiglaan. ²⁶ Ta inihip na, ya mangéd ya magdanas yan pammus-mus gawan ha paniwala na ha Mesias, ya impangakon Mámiligtas, kanan iubuh kana ya pibandian ha bansan Egipo, ta an-éngganan nay matanggap na ha langit.

²⁷ Gawan êt ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay nag-alíh ya ha Egipo, hén a nalimo ha huluk nan ari. Ta nanad nay nan angkahélék hi Apo Namalyari ya a angkahélék. ²⁸ Gawan êt ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hinonol nay in-utoh[§] kanla ya mamatsi hilan tupa, ta ipunih lay daya ha kabat hén bali la. Dinyag lay habayto, haka hén nagdann bayro ya anghel hén kamatsan, hén patsén ya punganay lan Egipcio, ay a natsi ya punganay lan Israelita.

²⁹ Hila etaman ya Israelita, gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nakabatah hila ha bonak hén Dagat ya Naorit ya pinamala ta êmén hila

§ **11:17** Genesis 22:1-19. * **11:20** Genesis 27:1-40. † **11:21** Genesis 48:1-20. ‡ **11:23** Exodo 2:1-10. § **11:28** Bayron nag-umpisa ya Pistan Pangaligtas ha Egipo. Exodo 12:1-36.

nakadann. Noa, hēn magbatah dayi hilay Egipcio, ya ampangorong kanla, ay nilêmêh hila gawan nag-orong ya lanêm.

³⁰ Gawan êt ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay nigêyma ya katagayan bakod ya dyag ha bato ya nakapalibot ha balayan Jerico* pangayari lan nilibot hēn pitoy allo. ³¹ Hi Rahab† etaman, ya taga-Jerico, agyan miha yan hostis, ay â ya pinakilamo kanlan a naniwala kan Apo Namalyari ya pinatsi. Gawan ha paniwala na kan Apo Namalyari, ay hiyay nanawop kanlan nangimaton, ya in-utoh ni Josue ha Jerico.

³² Gawan ha paniwala la kan Apo Namalyari, ay kal-atan kapapaêpapah ya dinyag lan Gideon, Barak, Samson, Jefte, David, Samuel, haka hilay māmipamwang hēn an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Noa, kulang ya panaon hēn ungkatén ya habayto ya tungkol ha nag-in biyay la. ³³ Mal-at ya nadyag lan habayto gawan ha paniwala la. Ya kaatag kanla, ay nanambut ha kal-atan bansa. Ya kaatag ay namaala hēn main katoynungan. Ya kaatag ay nakatanggap hēn impangako kanla. Ya kaatag etaman ay nakapa-tsikum hēn bêbêy leon. ³⁴ Ya kaatag ay nakaparê hēn apoy ya mamaalob. Ya kaatag êt ay naligtas ha tabtában. Ya kaatag ay pinakhaw, haka ya kaatag ay nag-in makhaw ha pamakilaban kabay angkaipaplag lay kal-atan hundaloh lan kaatag ya bansa. ³⁵ Main hēn babayi ya kinamatsan, ya biniyay oman ya habaytoy anlugarûn la.‡

Main kaatag ya natsi ha hadayay pamairap kanla, gawan a la impuglaoh ya paniwala la kan Apo Namalyari. Ala impuglaoh ya paniwala la gawan labay la hēn madyanan biyay ya ayn angga ha langit. ³⁶ Main kaatag ya pinairapan hēn minusmus, haka dinapi. Kaatag pon ay inhukul hēn nakagapoh hēn taykala. ³⁷ Main kaatag ya pinatsin pinagbabato. Ya kaatag ay nilagari hēn pinakay lawini. Ya kaatag êt ay pinatsi ha êetak. Hilay kaatag ay pinaalih ha balayan la. Dinanas la ya hadayay pamagkulang ha kaganawan kailangan. Nakatakop hila tanan katat hēn tupa haka kambing hēn nagdanas hēn hadayay pamairap. ³⁸ Nanad alwan hépat kanla hēn paidi hēn kalamo lan a nagpalokop kan Apo Namalyari. Kabay nikotaw-kotaw hila hēn napaidi ha kabalah-balahan, ha tinatawtug, nilêyang-lêyang haka ha tinanil-tanil.

³⁹ Ingkahigla hila ni Apo Namalyari gawan ha paniwala la. Noa, a la pon nakwa ya impangako kanla ni Apo Namalyari, hēn angkabiyyay hila ha luta, ⁴⁰ gawan tinalagá ni Apo Namalyari ya hikitamo etaman, ay makalamo ha impangako na, ya ayn kapantag ha kangérân, ta êmén hila haka hikitamo ay pare-pareho hēn mag-in ganap.

12

Dapat palokop kan Apo Namalyari ya Tatang tamo

¹ No ialimbawa tamo ya pamanhumonol tamo kan Apo Namalyari ha halitagtágan, ay hilay habayto ya inungkat ya nananiêh ya paniwala kan Apo Namalyari, ay nilaténg hilay na ha anggaan hēn hali-tagtagan. Haka nanad nakapalibot hilan kal-atan hēn ampamantay kantamo ha pamaki-halitagtagan tamo. Kabay kailangan tamon paghêhêan hēn alihêh ya pamanyag kasalanan, ta êmén ayn makahabkol ha pamagtêhê tamo ha pamaki-halitagtagan, ta êmén tamo maabutan ya anggaan. ² Dapat panay tamon ihipêh hi Apo Jesus, ya ampangubatan hēn paniwala tamo haka ya ampamataniêh

* ^{11:30} Josue 6:1-21. † ^{11:31} Josue 2:11-22 haka 6:22-25. ‡ ^{11:35} 1 Hari 17:19-24 haka 2 Hari 4:18-37.

hēn paniwala tamo hēn angga ha ayn pamagkulang ya habayto. Impahlēk na kantamo no ay-êmēn ya pamagtēêh na hēn hiyay impako ha koros, hēn a na ingkarêng-êy ya habayto ta an-êngganan nay mag-in kahiglaan na ha langit. Haka ampihno yay na ha dapit panabtab ni Apo Namalyari hēn ampamaala hēn kalamo na.

³ Dapat tamon ihipêh ya pamagtêêh ni Apo Jesus ha hadyay pamanalang-hang kana hēn hilay mapanyag kasalanan, ta êmēn a kitamo mahiraan nakêm, haka a kitamo humawa hēn humonol kana. ⁴ Ha pakikwanan yon manambut ha kasalanan, ay a êt niabot ha ikamatsi yo, ya pamakilaban yo. ⁵ Kayno naliwaan yoy nay impahulat ni Apo Namalyari kamoyun maának na, ya dapat mag-in aral kamoyu, ya wana,

"Anak ko, paan mon daygêng ngaw-ngaw ya pamarala na kamo hēn Pangnoon,
haka paan kan mahiraan nakêm no an-itoynong na ka.

⁶ Ta amparal-an ni Apo Namalyari ya hilay anlugarên na,
haka an-itoynong nay an-itad nan maának na."*

⁷ Dapat yon pagtêêhan ya kairapan ya lumatêng kamoyu, ta habaytoy pamarala kamoyu ni Apo Namalyari. Habaytoy ampamaptêg hēn maának na kaw. Yarin main anak ya a amparal-an hēn tatang na! ⁸ No a na kaw paral-an ni Apo Namalyari hēn nanad ha kaganawan maának na, ay alwa kaw awud hēn mantêg hēn maának na. ⁹ Pinaral-an kitamo hēn tatang tamo di ha luta, haka an-igalang tamo hila. Lalo dapat tamon pagpalokopan hi Apo Namalyari, ya nag-in Tatang tamo ha langit, gawan ha paniwala tamo kana. Ta ha êmbayro, ay magkamain kitamon biyay ya ayn angga! ¹⁰ U-ungnon bat ya taon, ay pinaral-an la kitamo hēn toa tamo do ha an-ihipêh lay usto. Noa, panay ha ikangêd tamo ya pamarala kantamo ni Apo Namalyari ta êmēn kitamo mag-in banal, hēn nanad kana. ¹¹ Nahakit man, haka kapalungkot ya hinon pamarala, ay pamakayarin habayto, ay mag-in mahonol kana ya pamimiyay lan nagpatoro bayro, haka magkamain hilan kapatékbékan nakêm.

Aral haka panaad

¹² Kabay no nanad napagal kaw ha pamaki-hali-tagtagan, ay pakataniêhêh yoy nakêm yo. ¹³ Dapat mag-in alimbawa ya pamimiyay yo, ta êmēn mapataniêh yoy paniwala lan ampag-alangan.

¹⁴ Pakikwanan yon mamiyay hēn main pamikahundo ha kapareho yo haka dayuán yoy pamanyag kasalanan. Ta hilay labay hēn manyag kasalanan, ay a makapakilamo ha Pangnoon lano ha langit. ¹⁵ Mihahawop kaw ta êmēn ayn miha man kamoyu ya manilibokot ha ayn kapantang ya ingalo ni Apo Namalyari. Paan kaw magtanêm hēn hakit nakêm ta êmēn a mayawa ya kal-atan gawan habaytoy pangubatan hēn gulo. ¹⁶ Dapat ayn miha man kamoyu ya mag-in nanad kan Esau,[†] ya ayn limo kan Apo Namalyari, ya mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka namihagili hēn karapatan hēn pagkakabaya na ha pêpérâd ya pamangan. ¹⁷ Muwang tamo ya hēn naghêhê ya ha pagkahagili hēn karapatan hēn pagkakabaya na, ay ahina indin kana ya in-utôh ni Apo Namalyari ya midin kanlan kabaya. Pakikwaan na man dayi ya habaytoy ingalo ya ubat kan Apo Namalyari hēn main kalamoy pamandoko haka luwa, ay ahina naidin kana ya habayto.

¹⁸ Kabay pakikwanan tamon ihundo ya paniwala tamo, gawan mangêd ya bayoy kahundoan ni Apo Namalyari kantamo kanan manan kahundoan

* ^{12:6} Kawikaan 3:11-12. † ^{12:16} Genesis 25:27-34.

na ha ninuno tamo. A tamina andanasan ya kapalimo ya nadanasan lan ninuno tamo bayro ha Tawgtug Sinai hên nahêlêk lay apoy ya mamaalob, hadyay diglêm haka hadyay hêkaw angin. ¹⁹ Nakagilam hila êt hên tonoy tambuyok haka ya kapapalimoy habi ni Apo Namalyari. Hêن nagilam lay habi, ay nakiingalo hila ya itunggén dayi ya habayto. ²⁰ A la matêh hên manggilam habaytoy utoh ya indin kanla, “Agyan ayop man ya dumani ha tawtgug ya habayto, ay dapat batoêñ hên angga ha mapatsi.”[†] ²¹ Gawan ha hadyay kapapalimo ya nahêlêk la, ay nalinwan ya etaman hi apo Moises, ya wana, “Ampamêgpêg ako ha hadyay limo ko!”[§]

²² Noa, hikitamo etaman ya ampaniwala amêhêñ, ay dinumani kitamina ha Tawgtug Sion,* ya mantêg balayan Jerusalem ha langit. Dinumani kitamina ha balayan ni Apo Namalyari ya angkabiyay hên ayn angga bayro, ha ampaidyanan hên kal-atan anghel ya a makwan mabilang, ya ampagsimba kana hên main hadyay kahiglaan. ²³ Inlamo kitamina ha pagtsiponan lan maának ni Apo Namalyari ya dyanan biyay ya ayn angga, ya nakahulat ha langit ya langan. Naabutan taminay arapan ni Apo Namalyari, ya ampanlingon ha balang miha. Inlamo kitamina kanlan kal-atan ya mahonol kana ya nuna kantamo bayro ha langit, ya habaytoy intad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan. ²⁴Inlamo kitamina kan Apo Jesus, ya mámilitan ha bayoy kahundoan ni Apo Namalyari ha tawo, haka ya daya na, ay nanad inwhik kantamo. Mapakinabangnan tamoy habaytoy daya na, alwan daya ni Abel† ya ampakikwa bat hêñ pamanumbah.

²⁵ Kabay paan kitamon magma-matlakan ha an-ipagilam na kantamo ni Apo Namalyari. No a hila nailigtas ha parusa, hilay unan a nanggilam ha panaad ni Apo Namalyari ya impamwang ni apo Moises kanla di ha luta, ay yarin miligtas kitamo, no a kitamo manggilam ha panaad ni Apo Namalyari kantamo! ²⁶ Hêñ haton lagi bayro ha Tawgtug Sinai‡ ay nayêgê ya luta hêñ naghabi hi Apo Namalyari, noa, amêhêñ, ay nangako ya, ya wana, “Minghan ko pon êt hêñ yêgyêgêñ ya luta, haka alwan bat luta ya iyêgêñ ko, noa, anggan kaganawan ya angkahêlêk ha langit.” ²⁷ Ha pangahabi nan, “Minghan pon êt,” ya labay habiêñ hêñ habayto, ay alihêñ nay mayêgyêg ya dinyag na, ta êmêñ magpaayn angga ya kaganawan ya a mayêgyêg ha ampaidyanan na ha langit.

²⁸ Kabay pahalamatan tamo hi Apo Namalyari ta kalamo kitamo ha pamanlokop na, ya ayn anggaan, haka ya a angkayêgê. Simbaêñ tamo ya hêñ main pamanggalang haka kaaypaan nakêm. ²⁹ Gawan hi Apo Namalyari, ya ansimbaêñ tamo, ay maialimbawa ha apoy ya ampakaulam no ampamarusa ya.

13

Ya pamanhumonolya ampamahigla kan Apo Namalyari

- 1 Dapat yon ihundo ya pamilulugud yo, gawan patêl kaw ha Panginoon.
- 2 Dapat mag-in mahigla ya pamahowêñ yo kanlan ubat ha marayo, ya lumatêng bahêñ, ta ha êmbayro, ay main nanan nakapahowêñ hêñ anghel ni Apo Namalyari hêñ a la muwang.
- 3 Dapat yon ingalwan ya kapareho yo, ya

‡ **12:20** Exodus 19:12-13. § **12:21** Deuteronomio 9:19. * **12:22** Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi. † **12:24** Genesis 4:10. ‡ **12:26** Hagai 2:6.

atsi ha hukulan haka hilay ampairapan gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Pakidamayan yo hila hén nanad sarili yon lawini ya ampairapan.

⁴ Hilay nipag-ahawa, ay dapat lan galangén ya pamag-ahawa la. Haka kailangan pareho hilan mag-in tapat ha miha ta miha. Ta parusaan ni Apo Namalyari hilay ampanakéh ha alwa lan ahawa.

⁵ Paan kaw mag-in kamata hén pera. Dapat mahigla kaw hino man ya kapanapolan yo. Ta wani Apo Namalyari ya, "A kataw lakwanan o paulayan man."* ⁶ Kabay makhaw ya nakém tamon maghabin êmén di, "Hi Panginoon ya ampanawop kangko, kabay a ko angkalimo.

Ayn makaantsi kangko!"†

⁷ Dapat yon ihipén ya hilay unan namaala kamoyu, ya nanoro kamoyu hén habi ni Apo Namalyari, no ay-êmén nahélék ya kangérán ha pamimiyay la, haka no ay-êmén hila natsi. Haka dapat yon tuwarén ya paniwala la. ⁸ Hi Apo Jesu-Cristo etaman, ya ampaniwal-an la, ay a ampangoman. No ay-êmén ya hén hato, ay êmén ya êt bayro améhén haka hén angga-angga. ⁹ Paan kaw pagtan ha hinoman ya toro ya kalokwan. Mangéd no ya paniwala yo ay antumaniéh gawan ha ayn kapantag ya ingalo ni Apo Namalyari, kanan pamanhumonol ha patakaran ya tungkol ha bawal hén kaén. Ya pamanhumonol kanlan habaytoy patakaran ay a ampakataniéh hén paniwala.

¹⁰ Hilay ampamihundo hén pamiátang lan ayop ha pagsimbaan hén pamanhumonol ha Kautuhan ni apo Moises, ay a makapakilamo kantamo, ya makiarap kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesus ya namiátang hén sarili na. ¹¹ Habaytoy daya lan ayop ya an-iá-tang taon-taon para ha kasalanan, ay gintan nan pinakapoon pari ha Pinakabanal ya Kuwarto. Noa, ya lawini lan ayop ya in-átang, ay in-ulam ha marayo-dayo ha paidyanan la. ¹² Embayro etaman hi Apo Jesu-Cristo, ay gintan ha marayo-dayo ha balayan hén impako ha koros, hén hiyay natsi, ta êmén malinisan kitamo ha kasalanan tamo hén daya na. ¹³ Kabay lakwén tamo hi Apo Jesus ha marayo-dayo ha balayan, ya labay habiên, magpapawa kitamo kanlan êndat la ya mag-in hilan mangéd ha hélek ni Apo Namalyari ha pamanhumonol ha Kautuhan, haka makilamo kitamo kan Apo Jesus. Magtééh kitamo ha pamandaéh hén nanad ha tinééh na. ¹⁴ Gawan alwan bayri ha luta ya paidyanan tamo hén ayn angga, noa, main kitamon an-êngganan, ya balayan ha langit ya ayn angga. ¹⁵ Kabay panay kitamon magpuri haka magpahalamat kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesus, ta habaytoy átang lan ampaniwalala kana. ¹⁶ Paan tamon liwaan hén manyag kangérán haka manawop ha kaatag, ta habayto êt ya átang ya ampamahigla kan Apo Namalyari.

¹⁷ Palokop kaw kanlan ampamaala kamoyun ampaniwalala, ta hilay am-pakapataniéh hén paniwala yo, haka pakibatan la kan Apo Namalyari no a la daygén ya habayto. No honolén yo hila, ay mahigla lan tuparén ya tungkulana la. Noa, no a yo hila honolén, ay tumabang hila, haka habaytoy alwan ha ikakangéd yo.

¹⁸ Ihalangin yo kay. Angkasigurado naén ya malinis ya konsinsya naén, ta ampakapakikwanan naén, ya makapamiyay kay hén main kangérán hén

* ^{13:5} Deuteronomio 31:6.

† ^{13:6} Awit 118:6.

allo-allo. ¹⁹ Ampakidoko ko kamoyu ya ihalangin yo ko ya tampol akon makaorong bahēn kamoyu.

Inhalangin hilay hinulatan

²⁰⁻²¹ An-ihalangin kataw ya hi Apo Namalyari ya ampangubatan hēn kap-atēkbēkan ay mam-i kamoyu hēn kaganawan kailangan yo, ta êmēn ha hawop ni Panginoon Jesu-Cristo, ay mahónol yoy kalabayan na, ya makapahigla kana. Hiyay namabiyyay oman kan Panginoon tamon Jesus, ya pastol ya ayn kapantag, ya natsi hēn nam-in daya na, ya namaptēg ha bayoy kahundoan ya ayn angga. Purién tamo hi Panginoon Jesu-Cristo hēn ayn angga! Amen.

Tawlin habi

²² Patēl ha Panginoon, paan kaw dayi hēn humawa ha an-iaral ko kamoyu di, ta alwa etaman makarang ya hata hulat. ²³ Labay ko êt hēn ipamwang kamoyu, ya hi Timoteo, ya patēl tamo ha Panginoon, ay in-awah ha hukulan. No tampol yan makalatēng bayri, ay pagkalamo ko ya ha paniraw ko bahēn.

²⁴ Ikumusta yo kay awud kanlan ampamaala kamoyu, haka kanlan kaganawan ya pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana ya atsi bahēn. Angkumustaēn kaw etaman lan patēl ha Panginoon ya taga-bansan Italia.

²⁵ Ingawan na kaw dayi ni Apo Namalyari.

Ya Hulat ni Santiago

Paunan habi

Ya nanulat hēn habaytsi ya hulat ay hi Santiago, ya mihay ampamaala kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ha balayan Jerusalem. Hinulatan nay kapareho nan Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nangapitatayak ha mal-at ya bansa. Hinulat na di ya ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, no ayn kalamoy mangangêd ya dyag (2:14-26). Ya kaatag ya hinulat na, ay mabáha bayri ha kabooan hēn pinakalaman.

Kabooan hēn pinakalaman

Umpisan hulat 1:1

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari 1:2-8

Hilay mairap haka hilay mabandi 1:9-11

Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hēn tukso 1:12-18

Dapat pantag ya hēlēk ha kapareho 2:1-13

Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag 2:14-26

Ya dila tamo ay dapat gamitêñ ha panay ikakangêd nanad ha sibol ya panay naayang ya lanêm 3:1-18

A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo 4:1-5:6

Dapat magtêêh 5:7-20

¹ Hiko hi Santiago* ya ampaghuyó kan Apo Namalyari haka kan Pangnoon tamon Jesu-Cristo.

Anhulatan kataw ya kapareho kon Israelita, ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya nangapitatayak ha mal-at ya bansa. Angkumustaêñ kataw.

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo haka ya kagalingan ya ubat kan Apo Namalyari

² Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, dapat humiglay nakêm yo, no lumatêng kamoyu ya hino-hino kay na hēn ya kairapan, ³ ta mana yoy nan muwang ya habaytsi, ya kairapan, ya panubuk hēn paniwala yo, ay lalo hēn mamahan hēn pamagtêêh yo, no a kaw pahambut ha pamanubuk. ⁴ Kabay magpakatêêh kaw, ta êmêñ ngumangêd ya ugali yo, haka kaw mag-in ganap ya taganán ayn pamagkulang kan Apo Namalyari.

⁵ Noa, no ampagkulang kaw ha kagalingan hēn manyag kalabayan na, ay kikwa kaw kana, ta mapam-i ya ha kaganawan makikwa kana hēn a mamarêng-éy. ⁶ Noa, no kikwa kaw, ay kailangan main kaw hēn paniwala, ya ayn pamag-alangan hēn dyanan na kaw. Ta no main kaw hēn pamag-alangan ha nakêm, ay nanad kaw hēn tandulon ha dagat ya ampidulin-dulin hēn angin ha antoman. ⁷ No êmbayro kaw, ay paan yoy nan ihipêñ ya main kaw pon maëngganan kanan Panginoon, ⁸ ta ampag-alangan ya nakêm yo, haka alwa mapaypaniwal-an.

Hilay mairap haka hilay mabandi

* ^{1:1} Mateo 13:55; Marcos 6:3; Dyag 15:13; Galacia 1:19.

⁹ Hikaw ya patêl ha Panginoon ya mangairap, ay dapat pakahigla kaw gawan matag-ay kaw ha hêlêk ni Apo Namalyari, ¹⁰ haka hikaw etaman ya mangabandi, ay dapat pakahigla kaw no umaypa ya tungkulon yo gawan ha paniwala yo, ta hilay mangabandi ay nanad hilan bulaklak ya a mabuyot. ¹¹ Ta no haday omot allo ay angkawngéy ya bulaklak haka angkaalih ya kahampatan la. Êmbayro etaman hilay mangabandi. Kaban ampag-obra hila, ay bigla hilan matsi.

Ya pamanubuk haka no antoy ubatan hên tuksô

¹² An-ingalwan ni Apo Namalyari hilay ampakatêh ha kairapan. Hata kairapan ay pamanubuk ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Gawan a hila ampanahbut ha pamanubuk, ay angkamwangan ya makhaw ya paniwala la, kabay dyanan hilan biyay ya ayn angga, ya impangako hên Panginoon kanlan ampanlugud kana. ¹³ No ampakaranas kaw hên kairapan haka hên pamanukso, ay paan yon habién ya hi Apo Namalyari ya ampanukso kamoyu, ta a ya matuko hên manyag karawakan, haka a ya manuko hên hinoman. ¹⁴ Noa, ampanukso kamoyu ya sarili yon karawakan kalabayan, ta habain ya mangamuyot kamoyu, ¹⁵ bayo no dyanan yon legal ha nakêm yo ya habayto, ay makadyag kaw hên kasalanan, haka no panay kaw manyag hên kasalanan, ay mipalako kaw ha kamatsan. ¹⁶ Anlugarûn kon patêl ha Panginoon, paan kaw paamuyot hên mangihip ya hi Apo Namalyari ya ampanukso kamoyu. ¹⁷ Ta hiyay Tatang tamo, ya nanyag hên ampihanhumawang ha langit. Hiyay ampam-i hên kaganawan ya mangêd haka ganap, ya ikakangêd tamo, haka a ya ampangoman, ampangoman man ya hawang ha langit. ¹⁸ Tinalagá nan hikitamoy mag-in maának na, kabay hinawpan na kitamo ta êmén tamo maintindihan ya habi nay kaptégan. Dinyag nay habayto, ta êmén ha balang dinyag na, ay hikitamo ya pinili na hên mag-in kana, hên nanad ha pamamili na hên pinakamaalagá bandi na.

Gilamén haka honolên ya habi ni Apo Namalyari

¹⁹ Anlugarûn kon patêl ha Panginoon, pakaintindién yo ya habaytsi. Dapat manggilam kaw mangêd, bayo kaw maghabi, haka paan kaw bat hên manuluk, ²⁰ ta no main kaw hên luluk, ay a yo madyag ya mangêd ha hêlêk ni Apo Namalyari. ²¹ Kabay itêgén yoy nay pamanyag hên karémékan kalabayan lawini, haka ya pamanyag hên kaatag pon ya karawakan. Dapat kaaypaan nakêm yon honolên ya habi ni Apo Namalyari ya atsi yana ha nakêm yo, ta habayto ya makapiligtas kamoyu ha parusa ya ayn anggaan.

²² Dapat yon honolên ya habi ni Apo Namalyari, ta no bat yo tanan panggilam-gilam, ta a yo anhonolên, ay anlokoén yoy sarili yo hên iligtas kaw ni Apo Namalyari. ²³ Ta no anggilamén yon bêngat, ta a yo anhonolên, ay nanad kaw inumarap ha solamin, ²⁴ ya pangayari yon nahêlêk ya sarili yo, ay tampol yon naliwaan no ay-êmén ya lupa yo. ²⁵ Noa, no panay yon pakapag-aranan ya kabooan hên an-itoro† ni Apo Namalyari, ya makapiligtas kantamo, haka a yo anliwaan hên honolên ya namwangan yo, ay ingalwan na kaw.

²⁶ No êndat yon mangêd ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari, noa, ayn kaw etaman hên pamagpigil ha dila yo, ay anlokoén yoy sarili yo, haka ayn alagá ya êndat yon mangêd ya pamaghuyo yo kan Apo Namalyari. ²⁷ No labay tamon mag-in pêtêg haka maalagá ya pamaghuyo tamo kan Apo Namalyari,

† 1:25 ha habin Griego: ya Kautuhan ya ayn pamagkulang.

ya Tatang tamo, ay dapat tamon hawpan hilay olila, haka hilay kapaingalo ya babayi ya bawo. Dapat kaillag kitamo etaman ta êmén a kitamo magtan ha karawakan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari.

2

Dapat pantag ya hêlêk ha kapareho

¹ Hikaw ya patêl ko, gawan ampaniwala kaw kan Panginoon Jesu-Cristo, ya ayn kapantag, ya Panginoon hên langit, ay dapat pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo. ² Alimbawa, no atsi kaw ha pagtsiponan* yo, ta main lumatêng ya mihay lalaki ya mabandi, ya nakahinghing hên ginto, haka nakabaro hên mahampat, bayo main êt lumatêng ya mihay lalaki ya mairap ya nakabaro hên galot-galot, ³ ta mahiglay pananggap yo kanan nakabaro hên mahampat hên paiknoen ha mahampat ya iknoan, yan paiknoen yoy mairap akik ha danin bitsih yo, o habiên yo ya mirêng ya tana, ⁴ ay alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo. Mapamili kaw! ⁵ Anlugurên kon patêl ha Panginoon, pakagilamén yoy anhabiên ko. Hi Apo Namalyari ya namili kanlan mangairap ha hêlêk tawo, hên magkamain hên nataniêh ya paniwala kana, haka hên mag-in kalamo na ha langit, ya legal ya impangako na kanlan ampanlugud kana. ⁶ Yan hikaw ya nammusmus ha mairap. Yarin a yo muwang ya hilay mabandi ay ampamarusa kamoyu, haka hilay ampamiarap kamoyu ha mánlingon kaso! ⁷ Hila êt ya ampaghabin pamanira ha ampaghuyuan yo, ya hi Panginoon Jesu-Cristo.

⁸ Main nakahulat ha Kaulatan † ya impahulat ni Apo Namalyari ya wana, "Lugurên moy kapareho mo hên nanad ha pamanlugud mo ha sarili mo." No taganán anhonolén yoy habaytoy maalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay mangêd ya andaygén yo. ⁹ Noa, no alwan pantag ya hêlêk yo ha kapareho yo, ay kasalanan ya habayto, haka gawan ha anhumalanghang kaw ha Kautuhan, ay parusaan kaw ni Apo Namalyari. ¹⁰ Ta no a tamo anhonolén ya agyan mihay utoh na, ay parusaan kitamo, ta nanad êt bêngat a tamo hinonol ya kaganawan Kautuhan na. ¹¹ Ta hi Apo Namalyari ya namiutoh‡ ya paan mamabayi o makilalaki, ay hiya etaman ya namiutoh ya paan mamatsin kapareho. No a kaw man namabayi o nakilalaki, yan namatsi kaw hên kapareho yo, ay nakadyag kaw hên kasalanan, ta a yo hinonol ya habaytoy Kautuhan na. ¹² Kabay dapat ya anhabiên yo haka ya andaygén yo, ay mag-in mangêd, ta muwang yo ya hatolan kaw ni Apo Namalyari ha panggamit hên kaganawan hên an-itoro§ na ya makapiligtas kamoyu. ¹³ Ta no ayn kitamon ingalo ha kapareho tamo, ay a na kitaminan ingalwan ni Apo Namalyari ha allo nan pamanatol hên mam-in parusa. Noa, hilay maingaloén, ay ayn ikapotog ha allon habayto.

Ayn pukat ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêdyा dyag

¹⁴ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, no main maghabin hiay ampaniwala, yan a nan ampaptégan ha mangangêd ya dyag na, ay yarin miligtas ya ha parusa ya ayn anggaan ha êmbayroy paniwala na, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag! ¹⁵ Alimbawa, no main kitamon patêl ha Panginoon ya ayn maibaro haka ayn maékan, ¹⁶ ta habiên yo kana, ya muli ya tana hên patêkbék

* **2:2** sinagoga ha habin Griego. † **2:8** Levítico 19:18b. ‡ **2:11** Exodo 20:13,14; Deuteronomio 5:17,18. § **2:12** ha habin Griego: ya Kautuhan.

ya nakêm hêñ dyanan ya dayi ni Apo Namalyari hêñ takop haka pamangan, yan a yo yan dinyanan hêñ kailangan na, agyan main kaw hêñ maihawop, ay yarin mangêd ya habaytoy hinabi yo kana! ¹⁷ Êmbayro etaman ya paniwala, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag, ay ayn pukat.

¹⁸ Kayno main ampidibate ya alwan pareho ya paniwala no ay-êmên kitamon militas ha parusa gawan kasalanan tamo. Ta wanlan kaatag ya hukad tanay paniwala ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag ya ayn kalamoy paniwala êmên militas hila. Ya pamakibat ko etaman kanlan ampaghabin êmbayro ay, habaytoy pamanyag kon mangangêd ay ampamaptêg ya main akon paniwala. Yarin mapaptêgan la ya paniwala la no ayn kalamoy mangangêd ya dyag! ¹⁹ Ampaniwala kaw ya mimihay Diyos haka yabay ya hi Apo Namalyari. Mangêd, noa, kulang pon ha ikaligtas yo ha parusa ha impiyerno! Hila man ya narawak ya a angkahêlêk ay ampaniwala ya mimihay Diyos, haka ampamêgpêg gawan ha limo la kana. ²⁰ Main pon kamoyu ya kulang ha pamaintindi? Labay yon papêtégan ko kamoyu ya ayn pukat ya paniwala ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag! ²¹ Ihipêñ yo hi apo Abraham ya ninuno tamo, ya intad ni Apo Namalyari hêñ ayn kasalanan gawan ha iparaya na dayi kana ya anak na hi Isaac.* ²² Nahêlêk tamo bayro ya paniwala ni apo Abraham, ya main kalamoy dyag. Ya dinyag na ay namaptêg hêñ upto ya paniwala na. ²³ Natupad ya nakahulat ha Kahulatan† ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “Hi apo Abraham ay naniwala kan Apo Namalyari. Kabay intad ni Apo Namalyari hi Abraham hêñ ayn kasalanan.” Haka ya pamaêg la kan apo Abraham ay kaluguran ni Apo Namalyari. ²⁴ Nahêlêk yo no ay-êmên intad hêñ ayn kasalanan hilay main mangangêd ya dyag, alwan gawan ha anhabiên la ya ampaniwala hila.

²⁵ Êmên êt bayro kan Rahab, ya mihay hostis hêñ hato ya nagbayo, ya intad hêñ ayn kasalanan gawan ha dinyag nay mangêd ha pamitago na hêñ mágimaton, ya kapareho tamon Israelita, haka ha pamitoro na kanla ha kaatag ya dann, ta êmên hila a madakêp. ²⁶ No ay-êmên ya lawini ya ayn nanan kaêlwa, ay natsi, ay êmên êt bayro, ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya ayn kalamoy mangangêd ya dyag, ay nanad natsi.

3

Ya dila tamo ay dapat gamitêñ ha panay ikakangêd nanad ha sibolya panay naayang ya lanêm

¹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, paan kaw bat mangihip hêñ mag-in mánoro hêñ habi ni Apo Namalyari, ta muwang yoy na, ya mabyat pon ya pamarusa na kannâen mánoro no makadyag kay hêñ narawak kanan pamarusa na kanlan kaatag. ² Ha kaptêgan, ya balang miha kantamo ay panay hêñ ampimali. No main kamoyu ya a ampimali ha pamaghabi, ay hila ay ayn kapintasan, ta muwang lan piligên ya sarili la. ³ Alimbawa ha kabayo, no dyanan tamo hêñ pakayat ya nag hêêl, ya bêbêy la, ay mapahonol tamo ya ha antoman ya lakwêñ tamo. ⁴ Ihipêñ yoy barko ha dagat ya angkaidulin makhaw ya angin, kahlayan la man, angkaibawit hilan kapitan hêñ barko no antoy labay nan pangilakwan gawan ha nanaway timón ya

* ^{2:21} Genesis 22:1. † ^{2:23} Genesis 15:6, 2 Cronica 20:7, Isaías 41:8.

pangibawit la. ⁵ Êmbayro êt ya dila tamo, agyan nanawa ya, ay angkagamit ya ha pamaglalang.

Ihipén yoy ibon dékêt apoy, no kumlab ya habayto, ay ampakaulam hén kapanawgtugan. ⁶ Ya dila ay ampakahira hén nanad ha apoy ya ampakaulam. Ya dila tamo, ya nakalamo ha lawini tamo, ay panay ampangubatan hén hino-hino kay na hén ya karawakan ya ampakahiran ugali tamo. Hata karawakan, ya ubat kan Satanas, ay nanad apoy ya angkumlab kaban biyay tamo. ⁷ Malyari tamon toroan ya kaganawan mangahiléb ya ayop, nanad ha manok lalé, kénan dagat, haka hinon ampandakap ha luta. Haka main nanan nakatoro kanlan habayto, ⁸ noa, a tamo mapigil ya dila tamo, ta panay yan ampanyag karawakan haka ampaniran kapareho tamo. ⁹ Habaytsi ya dila ay anggamitén hén magpuri kan Apo Namalyari ya Tatang tamo haka hén manuboy kanlan kapareho tamo. No tubuyan tamoy kapareho tamo ay nanad hén antubuyan tamo hi Apo Namalyari, ya nam-i kantamo hén ihip hén nanad ihip na. ¹⁰ Mimihay bêbêy ya an-awahan hén pamagpuri haka tuboy. Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, alwan mangéd ya habayto. ¹¹ Yarin umawah ha mimihay sibol ya naayang ya laném haka nalait ya laném! ¹² Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, yarin managéy hén olibo ya poon igos, o managéy hén igos ya kinéw hén ubas! Êmbayro etaman, a umawah ya mangéd ya laném ha an-awahan hén nalait ya laném. Habaytsi ya mag-in dapat ha dila tamo, ya gamitén ha panay ikakangéd.

Ya talino ya ubat kan Apo Namalyari

¹³ No main kamoyu ya muwang nay sarili na haka main pamangintindi, ay dapat yon paptégan ya habayto ha kangérán dyag yo ha pamimiyay yo hén main kaaypaan nakém haka talino ya ubat kan Apo Namalyari. ¹⁴ Noa, no main kaw hakit nakém gawan ha angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya mahonol, ay dapat paan yon ipagmahlay ya ubat kan Apo Namalyari ya talino yo, ta ha êmbayro ay daygén yon kalaraman ya kaptégan. ¹⁵ Ta no êmbayroy nakém yo, ay alwan ubat kan Apo Namalyari ya talino yo ya an-ipagmahlay yo. Ta habayto ay ubat di ha luta, kanlan Satanas, alwa kan Apo Namalyari. ¹⁶ Ta no angkaridya kaw, haka labay yon panay kalabayan yo ya mahonol, ay magkamain gulo haka hino-hino kay na hén ya karawakan. ¹⁷ Noa, no ubat kan Apo Namalyari ya talino yo, ay panay kangérán ya atsi ha nakém yo. Mag-in kaw hén mámilatan, maaypa ya nakém, kamwang makilamo, maingaloén, mapanawop, ayn anggampian, haka ayn pagbabara. ¹⁸ No mag-in kaw hén mámilatan, ay makapamiyay kaw hén mahonol kan Apo Namalyari, ta no hinoy intaném, hiya êt ya popolén.

4

A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan kantamo

¹ Hinoy ampangubatan hén hubakan haka gulo yo? Yarin alwan ubat ha kalabayan yon mitag-ay kaw, ya ampamagulon kangérán kaihipan yo! ² Main kaw hén labay makwa, noa, a yon makwa ya habayto kabay nakal-an kaw hén mamatsi. Angkaridya kaw ha a yo man makwa, kabay angkangapihubak kaw hén angkagulo. A kaw madyanan, gawan a kaw ampakikwa kan Apo Namalyari. ³ Ampakikwa kaw man, ay a kaw dyanan, gawan alwan kalabayan ni Apo Namalyari ya atsi ha ihip yo, ta pansarili yon bat kalabayan ya habayto. ⁴ Nanad kaw kanlan ampakilalaki ya alwan tapat ha

ahawa yo, ta alwan hi Apo Namalyari ya anlugarûn yo! Yarin a yo muwang no anlugarûn yoy atsi ha luta, ay anhumalanghang kaw kan Apo Namalyari! Kabay no antalagaén yoy pamanyag hên a na labay ni Apo Namalyari, ay mag-in kaw hên kapatsi na.⁵ Kayno êndat yon ayn kaptêgan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya wana, “A na labay ni Apo Namalyari ya main yan kaayuan ha pamanlugud tamo kana, ha Espiritu ná, ya impahapat na kantamo.”^{*} ⁶ Noa, maingaloén hi Apo Namalyari, kabay nakahulat† ya émén di ha Kahulatan na.

“A na labay ni Apo Namalyari ya dyag lan mapagmatag-ay,
noa, an-ingalwan na hilay maaypa ya nakêm.”

⁷ Kabay palokop kaw kan Apo Namalyari. Labanan yo hi Satanas ta muwayu yay na bayto. ⁸ No paidani kaw kan Apo Namalyari, ay paidani ya kamoyu. Hikaw ya makasalanan, dapat talibatokan yoy pamanyag yon kasalanan ta êmén mag-in malinis ya nakêm yo. Hikaw ya pabayon ihip ay dapat ipamihan yoy ihip yo kan Apo Namalyari. ⁹ Boon nakêm yon paghêhêan ya kasalanan yo hên main pamanangih. Hagilyan yon kalungkutan haka pamanangih ya kahiglaan haka pamangkaili yo. ¹⁰ Magpakaaypa kaw ha arapan ni Apo Namalyari ta an-itag-ay na hilay maaypa ya nakêm.

Paan kaw mihihira

¹¹ Patêl ha Panginoon, paan kaw mihihira. No ampintasan o anhatolan yoy kapareho yo, ay nanad ampintasan yoy utoh ni Apo Namalyari ya nakahulat ya dapat milulugud kitamo. Ta no ampintasan o anhatolan yoy habaytoy utoh, ay a yo anhonolén ya habayto, ta anhatolan yoy habayto ha an-ihipên yoy, a yoy nan kailangan hên honolén ya habayto. ¹² Hiyan bêngat hi Apo Namalyari, ya nam-in habaytoy utoh, ay main tungkulán hên maghabi no hinoy hinumonol hên habayto, haka hiyan bêngat ya main tungkulán hên maghabi no hino ya dapat parusaan. Yarin hino kaw, ta bat kaw manatol hên kapareho yo!

Paan mag-in mapaglalang

¹³ Pakagilamén yoy hata anhabîen‡ ko, hên hikaw ya bat ampanikih hên kalabayan yo hên maghabin, amêhén o nobukah kaw mako ha êmêndoy balayan hên idayat ya kalakal yo. ¹⁴ A yo man muwang ya malyari nobukah, ta ya biyay tamo ay nanad ha ginêm ya mahêlêk pon, noa, tampol hên mapanat. ¹⁵ Ya dapat yon habîen, ay no kalabayan hên Panginoon hên mabiay ko pon, ay madyag koy êmêndi o êmêndo. ¹⁶ Noa, ampaglalang kaw awud gawan ha kapagmatag-ayan nakêm yo. Narawak ya êmbayroy kapaglalangan. ¹⁷ No muwang yoy dapat yon daygén, ta a yon daygén, ay kasalanan ya habayto.

5

Kaingalo hilay mabandi ya mautak

¹ Hikaw ya mabandi, ay pakagilamén yoy anhabîen ko. Manangih kaw hên boon nakêm gawan ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu. ² Ya bandi yo ay ayn nanan alagá ta nanad ginumata. Ya takop ya inhinép yo ay kinibkib. ³ Tinaêy ya ginto haka pilak yo. Habain ya taêy, ya nanad

* ^{4:5} Exodus 20:5, Exodus 34:14, Deuteronomio 4:24. † ^{4:6} Kawikaan 3:34. ‡ ^{4:13} Kawikaan 27:1.

ha apoy ya manguk-uk êt hên laman yo, gawan imot yo, ay mamaptêg hên laban kamoyu ha tawlin allo ha pamanatol ni Apo Namalyari hên mam-in parusa. Habain ya inhinêp yoy pibandian, yan marani anay tawlin allo. ⁴ Manggilam kaw, ta nanad magilaman yoy baêg hên upa ya a yo indin kanlan nanggapah ha luta yo. Haka ya pamakiingalo lan a inupaan ay nidaoh kan Apo Namalyari ya makapangyarihan. ⁵ Hikaw ya mangabandi, ay napday na ha kaganawan nilabay yo di ha luta. Hikaw ay nanad ha pinataba ya ayop ya patsên. ⁶ Sinintinsyahan yon impapatsi hilay ayn kasalanan, agyan a hila anlumaban kamoyu.

Dapat magtêêh

⁷ Patêl ha Panginoon, magtêêh kaw hên angga ha lumatêng ya Panginoon. Ihipêñ yo hilay mananaman. Ampagfêêh hilan pakaengganay uran angga ha tumoay magapah la, ya taganán maalagá. ⁸ Èmbayro etaman, ay dapat magtêêh kaw. Pakataniêhén yoy nakêm yo gawan marani yanay paman-lumatêng hên Panginoon. ⁹ Hikaw ya patêl ko, paan kaw nagmulongan ha miha ta miha, ta êmén a kaw hatolan hên parusaan hên Panginoon. Honolên yoy utoh ko, ta taganán marani yay nan lumatêng! ¹⁰ Anlugurên kon patêl, tuwarén yo hilay máripamwang ni Apo Namalyari ya nag-in mapagtêêh ha hadyay kairapan. ¹¹ Pakaihipêñ yo ya habaytsi. An-itad tamo hilan iningalwan ni Apo Namalyari, hilay nagtêêh ha pamanhumonol la. Nagilam yoy na ya tungkol ha pamagtêêh ni Job ha hadyay kairapan, haka ha katatawlian, no ay-êmén na yan tinumbahan kangêran ni Apo Namalyari, ya malugud haka maingaloën.

¹² Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, main ako pon hên habiên kamoyu ya igit pon êt ha kal-atan. Paan kaw maghumpa hên maghabin êmén di, “Muwang hên langit,” o “Muwang hên luta,” o hino pon. Ustoy nay paawo o paahê, ta êmén kaw a parusaan ni Apo Namalyari.

Ya halangin lan ayn kasalanan

¹³ No main kamoyun ampakaranas hên kairapan, ay dapat manalangin hila kan Apo Namalyari. No main kamoyun anhumigla, ay dapat magkanta hilan pamapguri kana. ¹⁴ No main kamoyun anhakitén, ay dapat ipabaêg lay toa ya ampamaala kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Ta êmén la hila ihalangin kan Apo Namalyari haka punihan hên pêrad ya laro* ha langan ni Panginoon Jesu-Cristo. ¹⁵ Habaytoy halangin la ya main makhaw ya paniwala ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ay makaalih hên hakit, ta pakibatan hên Panginoon ya halangin la, haka patawarén na hila no nakadyag hilan kasalanan. ¹⁶ Kabay aminêñ yoy kasalanan yo ha miha ta miha, haka miyahalangin kaw ta êmén maalih ya hakit yo. Makhaw ya halangin lan mahonol kan Apo Namalyari ta ampakibatan na ya halangin la. ¹⁷ Ihipêñ yo hi Elias, ya kapareho tamo. Booy nakêm yan nanalangin kan Apo Namalyari ya a manguran, kabay ha tatloy taon haka anêm ya buwan, ay a nanguran. ¹⁸ Pangalabah hên habayto, ay nanalangin yay na êt oman, ya manguran, kabay nanguran ana êt haka nanagêy ya kaganawan tanaman. ¹⁹ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, pakaihipêñ yo ya habaytsi. No main kamoyu ya andumayo ha kaptêgan, ta mam-i kaw hên payo kana ya mamiorong kana ha kaptêgan, ²⁰ ay dapat yon mamwangan ya mailigtas yo ha parusa ya ayn anggaan, ya kaêlwa hên habaytoy makasalanan ya

* **5:14** Marcos 6:13.

andumayo ha kaptêgan, ta patawarên ni Apo Namalyari ya hinoman ya kasalanan nan habayto.

Ya unan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi ha unan hulat ni apostol Pedro

Habaytsi ya una kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Simon Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan Israelita ya ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo, ya napitatayak ha ayri man ya legal ha lokop hên Asia Menor ta ampairapan hila gawan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. Habaytsi ya hulat ay ampamataniêh hên nakêm lan ampairapan. An-ipaihip na kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo. Inungkat na êt ya tungkol ha kamatsan, pangabiyay oman haka ya pamag-orong hên Panginoon ya ampam-in kasiguradoya mabiyay hilan oman etaman. Gawan ha muwang lay habaytoy kaptêgan, ay dapat la dayin tanggapêñ, haka têêhêñ ya hinon kaparusaan. Inaralan na hila êt no ay-êmén ya kaihipan haka pamimiyay la ay dapat mag-in ayn kapintasan nanad ha kaihipan haka pamimiyay ni Apo Jesu-Cristo. Dapat palokop hila ha kaganawan ampamaala kanla. Dapat mag-in maaypa ya nakêm lan ampamaala kanlan kapareho lan ampaniwala. Dapat milulugud ya hilay ampaniwala.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Pamanémâtêm hên tungkol ha pamilitas ya ubat kan Apo Namalyari 1:3-12

Ya tungkol ha pamimiyay ya ayn kapintasan 1:13-2:10

Dapat makatêéh ha kaparusaan 2:11-4:19

Dapat maaypan nakêm hên humonol kan Apo Jesu-Cristo 5:1-11

Ya tawlin habi 5:12-14

¹ Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol ni Apo Jesu-Cristo. Anhulatan kataw, ya namibalag hên mantêg yon bali, haka napitatayak ha probinsyan Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, haka Bitinia. ² Hêhato pon, ay pinili na kaw ni Tatang tamo, hi Apo Namalyari, ta muwang nay mag-in anak na kaw. Pinili na kaw ta êmén kaw mag-in mahonol kan Apo Jesu-Cristo ha kapangyarihan hên Espiritu na, ya hinumapat kamoyu ta pinatawad ya kasalanan yo gawan ha daya ni Apo Jesu-Cristo hên hiyay pinatsi.

An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatékbékan yo haka ya ingalo na kamoyu.

Ya biyay ya ayn angga ya an-êngganan tamo

³ Purién tamo hi Apo Namalyari ya Diyos, haka ya Tatang ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. Gawan ha ingalo na, ya ayn kapantag, ay dinyanan na kitamon bayoy biyay gawan biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo. Kabay sigurado kay ya matanggap naén ya mangangêd ya an-êngganan tamo ⁴ ya nakal-an ha langit. Habaytoy a angkahira, a andumawak, haka a mabawahan alagá. ⁵ Matanggap yoy habayto lano no tuparêñ ni Apo Namalyari ya kaligtasan yo ha katatawlian allo, haka ya kapangyarihan na etaman ya mangillag kamoyu, gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

⁶ Gawan habayto, ay malyari kaw hên maghiglia, agyan angkaranaasan yo ya hinon kairapan hên panubuk. ⁷ Ta ya kairapan ay pamanubuk, ta êmén mamwangan no pêtêg ya paniwala tamo kana. Nanad ha pamanubuk ha ginto. Ya paniwala tamo ya ayn anggaan, ay maalagá êt ha ginto ya main

anggaan. No pêtêg ya paniwala tamo, ay lano ha pamag-orong ni Apo Jesu-Cristo, ay pansiñê, dayêwê, haka galangêñ kitamo ni Apo Namalyari.⁸ A yo man êt nahêlêk hi Panginoon Jesu-Cristo, ay anlugarûn yo ya. A yo ya man angkahêlêk amêhê, ay ampaniwala kaw kana. Kabay a makwan ihipêñ ya kahiglaan yo ya ayn kapantag,⁹ gawan angkatanggap yoy nay kaligtasan, ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo.

¹⁰ Habaytoy kaligtasan tamo ya indin kantamo gawan ha ingalo ni Apo Namalyari, ay impamwang lan mâmipamwang hên an-ipaihip na kanla hên hato, noa, a la taganán angkaintindihan ya habayto, pinag-aralan la man hên mangêd.¹¹ Ta taganán labay lan mamwangan no makano, haka no ay-êmêñ matupad ya impapapêt kanla hên Espiritu ni Cristo. Ta ya impapapêt kanla, ay yabay ya kairapan ya teêhêñ na, ya pangabiyay nan oman, haka ya pamag-orong na ha langit.¹² Impamwang kanla, ya alwan ha ikakangêd la, noa, ha ikakangêd tamo ya papêt la. Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impalinaw kamoyu hên kalamo kon hinapatan hên Espiritu ni Apo Namalyari ya in-utoh nan ubat ha langit. Hila man ya anghel ni Apo Namalyari, ay labay la dayi hên maintindihan ya habayto.

Dapat mag-in ayn kapintasan ya biyay tamo.

¹³ Gawan ha kal-atan ya dinyag ni Apo Namalyari ha ikakangêd tamo, ay il-an tamoy ihip tamo hên manyag kalabayan na hên main pamagpigil ha sarili. Pakataniêhêñ tamoy nakêm tamo ha pamangênggan tamo ha ingalo na kantamo ha pamag-orong ni Jesu-Cristo.¹⁴ Gawan hikitamoy mahonol ya anak ni Apo Namalyari, ay paan kitaminan manyag hên karawakan kalabayan lawini ya mana tamon andaygêñ, hên alwa kitamo êt hên anak na.¹⁵ Noa, dapat tuwarêñ tamoy pamimiyay ya taganán ayn kapintasan, ta hi Apo Namalyari ya namili kantamo hêñ mag-in kana, ay banal.¹⁶ Gawan nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmêñ di, “Dapat kaw mag-in banal gawan hikoy banal.”*

¹⁷ A ya ampamilin tawo hi Apo Namalyari, ya ambaêgêñ yon Tatang. Ampanatol ya do ha dinyag hên balang miha. Kabay dapat yo yan galangêñ, kaban ampamiyay kaw di ha luta.¹⁸ Muwang tamo ya hikitamoy inlitas ha ayn pukat ya pamimiyay ya pinuli tamo ha ninuno tamo. Ya pinamayad hên habaytoy kaligtasan tamo ay alwan nanad ginto haka pilak ya angkaalihan alagá,¹⁹ ta ya pinamayad kaligtasan tamo, ay maalagá daya ni Apo Jesu-Cristo. Hiyay nanad ha biseron tupa ya ayn kapintasan ya in-átang kan Apo Namalyari.²⁰ Hiyay pinili ni Apo Namalyari hêñ a êt dinyag ya hata luta, noa, babayo yan impamwang ha ikakangêd tamo amêhêñ ya marani ya anggaan hêñ luta.²¹ Gawan kana, ay ampagtsiwala kitamina kan Apo Namalyari, ya namabiyay kanan oman, haka namiorong kana ha langit hêñ mamaala hêñ kalamo na. Kabay nakapéptêng ya paniwala tamo kan Apo Namalyari haka an-êngganan tamoy impangako na.

²² Gawan nalinisan taminay nakêm tamo ha pamanhumonol tamo ha kaptégan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ay pêtêg ya pamilulugud tamon patêl ha Panginoon. Kabay ihundo tamoy pamilulugud tamo hêñ booy nakêm.²³ Habaytoy nanad in-anak kitamon oman, haka hata bayoy biyay ay alwan ubat ha tawo ya matsi, noa, habaytoy ubat ha habi ni Apo Namalyari

* ^{1:16} Levítico 11:44 haka 19:2.

ya angkabiyay ya taganán a ampangoman. ²⁴ Gawan ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ay êmén di,
“Hilay tawo ay nanad lamon ya tampol angkayango, haka ya ikadayêw la, ay
a angkabuyot, ya nanad bulaklak ya angkawngéy,
²⁵ noa, ya habi hên Panginoon, ay taganán a ampangoman hên angga-
angga.”†

Yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya impamwang kamoyu.

2

Hi Panginoon Jesu-Cristo ay nanad ha pinakamaalagáy bato

¹ Kabay alihêñ yoy na ya panyag yo hên hinon karawakan, hinon kalokwan, pagbabara, kariyaañ, haka hinon pamaniran kapareho tamo. ² Dapat maghinta kitamo ha habi ni Apo Namalyari, hên nanad ha kapianak ya maghinta ha gatas, ta êmén humkaw ya paniwala tamo angga ha matupad ya kaligtasan tamo. ³ Daygêñ tamoy habayto gawan napaptêgan tamoy ingalo hên Panginoon.

⁴ Paidani kaw kan Apo Jesu-Cristo ta taganán angkabiyay ya. Hiyay nanad ha mihay bato ya in-il-an ha pamanyag bali, noa, hiyay a tinanggap hên tawo. Embayro man, hiyay maalagá ha hêlêk ni Apo Namalyari ya namili kana. ⁵ Hikitamo ya dinyanan biyay ni Apo Namalyari, ay nanad etaman bato ya an-il-an ha pamanyag hên pagsimbaan kana, gawan hikitamo ay andaygêñ nan angkapi-tsi-tsipon ya ampagsimba kana. Pinili na kitamo hên mag-in pinakapari na, haka ya paghuyo haka pamagpuri tamо kana ay pinakaátang tamо kana. Habaytoy madyag tamо gawan kan Apo Jesu-Cristo ha ikahigla ni Apo Namalyari. ⁶ Muwang tamо ya pêtèg ya habayto, gawan nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmén di:

“Lêng-êñ yo! Main akon pinili, ya idistino ko ha balayan Sion. Hiyay nanad maalagá bato ya pampah-êy hên bali, haka hilay maniwala kana ay a mahira ya nakêm.”*

⁷ Kabay hikitamoy ampaniwala kana, ay an-itad tamо yan maalagá. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay dapat lan ihipêñ ya impahulat ni Apo Namalyari, ya êmén di:

“Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay yabay ya nag-in pinakamaalagá bato, ya namapah-êy hên bali.”†

⁸ Haka na impahulat etaman ya êmén di:

“Habaytoy bato ay kapibatolán.”‡

Hêñ haton lagi êt, ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya êmbayro ya malyari kanla, gawan ha a hila humonol ha Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

⁹ Noa, hikitamoy patêl ha Panginoon ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. Hikitamoy láhi na, ya ampaghuyo kana hên nanad pari ya ampipaghuyo ha pinakapoon la ha langit, ta êmén tamо ipamwang ya kapapaépapah ya dyag na gawan in-alíh na kitamo ha kariglêman hên kasalanán, ta gintan na kitamo ha kapapaépapah ya kahawangan hên lokop na. ¹⁰ Hêñ haton una, ay alwa kitamo êt kana,

† **1:25** Isaias 40:6-8. * **2:6** Isaias 28:16. † **2:7** Awit 118:22. ‡ **2:8** Isaias 8:14.

haka a kitamo êt nakatanggap ingalo na, noa, amêhêñ ay kana kitamina, haka natanggap taminay ingalo na.

Dapat palokop ha kaganawan main tungkulon haka panay manyag kangérān

¹¹ Anlugurén kon patêl ha Panginoon ya napitatayak, ya ampaglaêh pon ha marayo, ampakihabi ko kamoyu ya paan kaw manyag hên karawakan kalabayan lawini, ta ya pamanyag hén habayto ay anlumaban ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo. ¹² Dapat mamiyyay kitamo hén mangêd hén kalamo hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ta habiêñ la man, ya hikitamoy mapanyag hén nangarawak, ay mahêlêk la, ya mangangêd ya dyag tamo, haka la bayto puriêñ hi Apo Namalyari ha pamanlumatêng na hén manatol.

¹³ Gawan ha Panginoon, ay dapat palokop kitamo ha kaganawan main tungkulon bayri ha luta. Dapat palokop kitamo ha pinakapoon tamо.

¹⁴ Dapat palokop kitamo etaman kanlan gobernador haka ya kaatag ya an-iutoh hén pinakapoon hén mamarusa kanlan mapanyag karawakan, haka mam-in pamandayéw kanlan mapanyag kangérān. ¹⁵ Ta ya labay ni Apo Namalyari, ay gawan ha pamimiyay tamо hén ayn kapintasan, ay ayn hilan mahabi ya tungkol kana ya hilay ayn minúwang, ya anhumalanghang kana.

¹⁶ Hikitamoy ampaniwala ha Panginoon, ay alway nan ipoh hén hinoman, haka habaytoy dapat mahêlêk ha biyay tamо. Noa, habayto ay a labay habiêñ ya malyari kitaminan manyag karawakan. Ta dapat kitamon mamiyyay hén nanad tagahuyo ni Apo Namalyari. ¹⁷ Dapat tamon galangêñ ya balang hino. Dapat lugurén tamо hilay patêl tamо ha Panginoon. Dapat igalang tamо hi Apo Namalyari haka ya pinakapoon hén bansa tamо.

Têêhêñ ya hadyay kairapan hén ayn hakit nakém

¹⁸ Hikaw ya ipoh, ay palokop kaw ha amo yo hén main pamanggalang, maingaloêñ hila o alwa man. ¹⁹ Mangêd no daygén yoy habayto, ta ikahigla kaw ni Apo Namalyari, no gawan ha muwang yo ya, ay ampakatêh kaw ha hadyay kairapan, agyan ayn kaw hén kasalanan. ²⁰ Noa, no alimbawa ta nanyag kaw hén karawakan, yarin maipagmahlay yo ya pamagtêh yo ha parusa yo! Ahê! Noa, dayêwén kaw ni Apo Namalyari no ampakatêh kaw ha hadyay kairapan ya lumatêng kamoyu gawan ampanyag kaw hén kangérān.

²¹ Ta tinalagá ni Apo Namalyari, ya hikitamoy pinili na, ay magtêh hén hadyay kairapan. Panêmtêman yo ya hadyay kairapan ya dinanan ni Apo Jesu-Cristo ha ikaligtas tamо, hén ayn hakit nakém. Haka ha dinyag na, ay dinyanan na kitamon alimbawa ya dapat tamon honolén. ²² Hi Apo Jesu-Cristo ay a nanyag hén hinon kasalanan, haka taganán a ya naglaran.

²³ Hén minusmus la ya, ay a ya nanumbah hén naghabi hén narawak. Hén pinairapan la ya, ay a ya nanumbah kanla. Pinaulayan na hila kan Apo Namalyari ya mangêd ya mangatoynungan. ²⁴ Ha pangamatsi na ha koros, ay hiyay nagdusa gawan ha kasalanan tamо, ta êmén tamо talibatokan ya kasalanan tamо haka mamiyyay hén mahonol kana. Gawan ha pangamatsi na, ay naiúmang kitamo kan Apo Namalyari ya nanad ha tinambalan kitamo. ²⁵ Hikitamoy nanad tupá ya nitama, noa, amêhêñ ay nag-orong kitamina kan Apo Jesu-Cristo, ya pinakapastol, ya ampangillag kantamo.

¹ Émbayro êt, ay hikaw ya babayi, ay kailangan yon palokop ha ahawa yo, ta no main a pon ampanhumonol ha habi ni Apo Namalyari, ay mapaniwala hila, gawan ha kangérān pamimiyay yo. Mapaniwala hila, agyan a kaw maghabi, ² ueston mahélik lay pamanggalang yo haka ya malinis ya pamimiyay yo. ³ Pakaihipén yo, ya kahampatan yo ay alwa ha pangayos lawini, nanad ha paytuyo hēn habot, o ha panggamit hēn ginto, o pagbaro hēn mangahampat. ⁴ Noa, ya dapat mag-in kahampatan yo, ya an-ikahigla ni Apo Namalyari, ay hatoy a ampangoman ya atsi ha nakém ya maaypa, haka main kapatékbékán. ⁵ Émén ya bayro ya pamimiyay lan babayi ya maka-Diyos hēn haton lagi, ya ampagtsiwalan kan Apo Namalyari. Ya pagpalokop la ha ahawa la, ay namahampat kanla. ⁶ Habaytoy nanad kan Sara ya ahawa ni Abraham, ya hinumonol kan Abraham, ya binaêg nan ámo na, ha pamanggalang na kana. Hikaw ya babayi améhén ay manoto kaw kan Sara, no ampamiyay kaw hēn main kangérān, haka no alwa kaw malimo, hinoman ya malyari.

⁷ Hikaw ya lalaki etaman, ay dapat yon galangén haka lugurén ya ahawa yo ha pamilalamo yo, ta alwan makhaw ya lawini lan babayi, haka dinyanan hila etaman ni Apo Namalyari hēn biyay ya ayn angga. Dapat yon daygén ya habayto, ta êmén ayn makahabkol ha panalangin yo.

Téêhén yoy pamagdusa ya lumaténg kamoyu agyan ampanyag kaw hēn kangérān

⁸ Améhén, ay ubuhén kataw hēn aralan, ya dapat main kaw hēn pakikim-ihia, mi-iingalo kaw, milulugud kaw, dapat panay mangéd ya nakém yo, haka magpakaaypa kaw hēn nakém ha miha ta miha. ⁹ Dapat a yon tumbahan hēn karawakan, ya hilay ampanyag hēn karawakan kamoyu. Haka paan kaw maghabin narawak kanlan ampaghabin narawak kamoyu. Noa, ihalangin yo hila, ya ingalwan na hila, ta pinili na kaw etaman ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, ta êmén na kaw ingalwan. ¹⁰ Ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari ay êmén di:

“Hilay mabay hēn mag-in mahigla haka mangéd ya biyay la, ay dapat patgénan lay pamaghabi hēn nangarawak haka alwan pêtég.

¹¹ Dapat patgénan lay pamanyag hēn nangarawak, ta pakikwanan hila tanan manyag hēn panay kangérān, ta êmén mangéd ya pamakilamo la ha kapareho la.

¹² Ta ya Panginoon ay ampangillag kanlan mahonol kana, haka gilamén nay panalangin la. Noa, ampanalanghang ya kanlan mapanyag karawakan.”

¹³ Yarin main makapairap kamoyu no pakikwanan yon manyag kangérān!

¹⁴ Noa, makaranas kaw man hēn pamagdusa gawan ha pamanhumonol yo kan Apo Namalyari, ay malyari kaw hēn maghigla, ta ya ingalo na ay atsi kamoyu. Kabay paan kaw malimo haka paan kaw manyagah, ¹⁵ noa, dapat yon simbaén hi Apo Jesu-Cristo, hēn daygén yo yan Panginoon ha biyay yo. Dapat panay kaw nakal-an hēn makibat kanlan mangotáng kamoyu hēn tungkol ha kasiguradoan yo ya iligtas na kaw ni Apo Namalyari. ¹⁶ Noa, dapat naaméy ya pamaghabi yo kanla hēn main pamanggalang. Dapat panay malinis ya konsinsya yo, ta êmén mipakarêng-êy hilay ampaghabin pamanira kamoyu gawan ha mangéd ya pamimiyay yo, ha pamanhumonol yo kan Apo Jesu-Cristo. ¹⁷ Ta mangéd ya makaranas kitamon pamagdusa gawan ha pamanhumonol tamo ha kalabayan ni Apo Namalyari, kanaan

makaranas kitamon pamagdusa ha pamanyag hēn karawakan. ¹⁸ Ta natsi ya hi Apo Jesu-Cristo gawan ha kasalanan tamo. Minghan yan natsi, haka a yay nan matsin oman. Hiya ya ayn hinon kasalanan, ay natsi para kantamon makasaranan, ta êmēn na kitamo maiúmang kan Apo Namalyari. Pinatsi la man ya lawini na, ay biniyay yan oman hēn Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁹ Ha kapangyarihan nan habaytoy Espiritu ni Apo Namalyari, ay nanoro ya kanlan espiritu lan natsi, ya nakahukul. ²⁰ Hila ya habaytoy a hinumonol kan Apo Namalyari hēn panaon ni apo Noe. Pinagtêhan na hilan inêngganan ni Apo Namalyari êmēn hila dayi maghêhê ha kasalanan la, kaban ampanyag hi apo Noe hēn barko. Noa, gawan a hila naghêhê, ay wawalo hila tana, ya naligtas ha lanêm. Yabay ya hilan Noe. ²¹ Bayro kitamon makakwan alimbawa hēn kaligtasan tamo, gawan hēn binawtismoan kitamo ay inlitas kitamo ha parusa. Ta ya pamawtismo, ay alwan êmēn ha pangalih hēn yangat ha lawini tamo, noa, mihay pangako kan Apo Namalyari ya honolên tamo ya, gawan muwang tamo ya pinatawad ya kasalanan tamo. Main kitamon kaligtasan gawan biniyay oman hi Apo Jesu-Cristo, ²² ya nag-orong ha langit, haka atsi yay na ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. Amêhêh, hilay anghel, haka hilay kaganawan main kapangyarihan haka kaganawan main tungkuluan ay ampagpalokop kana.

4

Ya bayoy biyay

¹ Gawan hadyay kairapan ya nadanasan ni Apo Jesu-Cristo hēn atsi ya diha luta, ay dapat tamo êt hēn ilêan ya sarili tamo hēn têhêhê ya kairapan, ta no ihundo tamoy pamanhumonol kan Apo Namalyari, angkatanam tamo man ya kairapan, ay mapaptégan ya tinalibatokan tamoy kasalanan. ² Paubat amêhêh angga ha matsu kitamo, ay honolên taminay kalabayan ni Apo Namalyari. Alway nan sarili tamon kalabayan ya mahonol. ³ Hukad anay panaon ya hinayang tamo ha pamanyag karawakan, ya nanad ha andaygén lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ya nanad ha pamanyag karawakan kalabayan lawini hēn ayn pamagpigel ha sarili, pamaglahing, pamakilahing hēn ayn têgén, kapaparêng-êy ya dyag ha pamagsimba ha alwan pêtêg ya diyos. ⁴ Ampag-êpapah hilay ayn paniwala kan Apo Namalyari, no awta a kaw na ampakilamo kanla ha pamanyag karawakan kalabayan lawini hēn ayn pamagpigel ha sarili, kabay anhiraêñ la kaw. ⁵ Noa, lano tumbahan hila ta kiarap hila kan Apo Namalyari, ta nakal-an yan hatolan ya hilay angkabiay pon, haka hilay natsi. ⁶ Kabay impamwang etaman Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo kanlan natsi, ta êmēn hila makapaghêhê ha kasalanan la, haka mamiyay hēn ayn angga hēn nanad kan Apo Namalyari, natsi man ya lawini la hēn nanad ha lawini hēn balang miha.*

Ya kaganawan daygén tamo, ay dapat ha kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo

⁷ Marani ya anggaan hēn luta, kabay pakataniêhê yoy nakêm yo, êmênyo mapigil ya sarili yo, ta êmênyo makapanalangin kaw hēn mangêd. ⁸ Igit ha kal-atan, ay dapat milulugud kaw hēn boon nakêm, ta no milulugud kitamo, ay panay kitamon ampamatawad. ⁹ Pakahigla kaw hēn mamahowêñ kanlan patêl ha Panginoon. ¹⁰ Hino-hino kay na hēn ya galing haka kamwangan ya indin ni Apo Namalyari ha balang miha. Kabay dapat tamon gamitêñ ya habayto ta êmênyo mapakinabangnan lan patêl tamo ha

* ^{4:6} Roma 5:12-17.

Panginoon.¹¹ Hinoman kantamo ya dinyanan galing hēn manoro, ay dapat pakaihipēn ya habaytoy an-itoro tamo ay habi ni Apo Namalyari. Hinoman kantamo ya dinyanan nan galing hēn maghuyo, ay dapat maghuyo ha hēkaw ya an-idin ni Apo Namalyari kantamo, ta êmēn masimba hi Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo ha kaganawan dyag tamo. Purién hi Apo Namalyari ya makapangyarihan hēn ayn angga. Amen.

Hadyay kairapan ya pamanubuk kanlan ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo

¹² Anlugurēn kon patēl ha Panginoon, paan kaw mag-êpapah ha hadyay kairapan hēn pamanubuk ya angkaranasan yo, ta habayto ay taganán angkalyari ha ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo. ¹³ Paan kaw mag-êpapah, noa, humigla kaw, ta angkaranasan yoy hadyay kairapan ya nanad ha nadanasan ni Apo Jesu-Cristo, ta êmēn kaw humigla lano, haka man-angaw kaw gawan ha kahiglaan yo, ha pamipamwang ya kapahilēw ya panga-Diyos na. ¹⁴ Iningalwan kaw no gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo ay main maghabin pamanira kamoyu, ta ya labay habiēn hēn habayto, ay atsi kamoyu ya makapangyarihan ya Espiritu ni Apo Namalyari. ¹⁵ Paan kaw mamatsin kapareho, o manakaw, o manyag kaatag pon ya karawakan, o makiémēn ha alwan dapat pakiémēnan. Ta usto ya pairapan kaw no manyag kaw hēn êmbayro. ¹⁶ Noa, paan kaw marêng-êy no makaranas kaw hēn pamagdusa gawan ha paniwala yo kan Apo Jesu-Cristo, nokay purién yo hi Apo Namalyari, gawan hikaw ay ambalayēn hēn kalamo lan ampaniwala kana. ¹⁷ Ta nilumatēng ya panaon hēn pamanatol ni Apo Namalyari, haka hikitamo ya atsi ha pamilya na, ay una hēn hatolan. No hata kairapan ya angkaranasan tamo, ay umpisan pamanatol, ay kapalimo taganá ya malyari kanlan a anhumonol ha Mangangēd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari!

¹⁸ Èmēn ya di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na:
“No kairapan ya angkaranasan lan miligtas, ya mahonol kan Apo Namalyari, ay hino baytoy malyari kanlan mapanyag kasalanan, ya alwan maka-Diyos!”

¹⁹ Kabay no ampakaranas kaw hēn kairapan gawan ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay ihundo yoy pamanyag yo hēn kangēran, haka ipatsiwala yoy sarili yo kanan nanyag kamoyu, ya a ampamaulay kamoyu.

5

Ya aral kanlan nanad pastolya ampamaala ha patēl ha Panginoon

¹ Amêhēn, ay main akon iaral kamoyun toa ya ampamaala ha mipapatēl kan Panginoon Jesu-Cristo. Hikoy kapareho yon ampamaala ya nakahêlēk hēn hadyay pamagdusa ya dinanas na, haka makapikiatag ako lano ha pamipamwang ya kapahilēw ya panga-Diyos na. ² Dapat yon hayhayēn ya hilay patēl ha Panginoon bahēn ya nanad tupa ni Apo Namalyari, ya impatsiwala na kamoyu. Daygēn yoy habayto hēn boon nakêm hēn main kahiglaan, alwan ha angkapilitan kaw haka alwan gawan labay yo hēn magkamain pera. ³ Paan yon daygēn ámo ya sarili yo ha impahayhay kamoyu, noa, dapat hikaw ya mag-in alimbawa la, ya tuwarēn la. ⁴ Ta ha pag-orong lano ni Apo Jesu-Cristo, ya pinakapoon pastol, ya ampanayhay kantamo, ay mangēd ya mag-in primyo yo, ta makapakilamo kaw ha kapahilēw ya panga-Diyos na ya ayn anggaan.

⁵ Hikaw etaman ya miyawhay, haka hikaw ya dalaga, haka hikaw ya anak pon, ay palokop kaw kanlan toa ya ampamaala kamoyu. Hikaw ya

ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, ay magpakaaypa kaw ngan hēn maghuyo ha miha ta miha, ta êmēn di ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari:

“Anhalanghangêni Apo Namalyari hilay mapaglambung, noa, an-ingalwan na hilay maaypay nakêm.”

⁶ Kabay magpakaaypa kaw, haka kaw palokop ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta êmēn na kaw itag-ay lano. ⁷ Ipatsiwala yo kana ya kayagahan hēn ihip yo, ta hiyay panay hēn ampangillag kamoyu. ⁸ pigilên yoy sarili yo, haka pakaillag kaw, ta hi Satanas, ya kapatsi yo, ay nanad ha mihay leon ya ampilibot-libot hēn ampan-êngê hēn ampanlêk hēn madawhong nan iboon. ⁹ Kabay pakataniêhêni yoy paniwala yo, ta êmēn yo ya malabanan, ta muwang yo efaman ya hilay patêl yo ha Panginoon ha boon luta, ay am-pakaranas êt hēn êmbayroy pamagdusa. ¹⁰ Alwan mabuyot ya pamakaranas yon pamagdusa. Haka pamakayarin habayto, ay daygêni na kaw hēn mangêd ni Apo Namalyari, ya maingaloën, ya nanagyat kamoyu hēn makilamo ha ayn kapantag ya karangalan na hēn angga-angga, gawan ha pakikimihia yo kan Apo Jesu-Cristo. Pataniêhêni nay paniwala yo, haka dyanan na kaw hēn kakhawan ha pamaghuyo yo kana. ¹¹ Hiyan taganá ya ayn kapantag ha kapangyarihan ya magpa ayn angga! Amen.

Tawlin pangumusta

¹² Hinulatan kataw hēn hata naipêk ya hulat, ha hawop ni Silvano ya an-ibilang kon mapaypaniwal-an ya patêl ko ha Panginoon. Hinulatan kataw ta êmēn pahiglaen ya nakêm yo, haka ta êmēn paptêgan ya angkarasan yo, ay pêtêg hēn ubat ha ingalo ni Apo Namalyari. Ihundo yoy pamimiyay yo ha ingalo na. ¹³ Hilay patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Babilonia, ya kapareho yon pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, ay ampangumusta kamoyu. Hi Marcos, ya anlugurên kon anak ha paniwala ay ampangumusta êt kamoyu. ¹⁴ No mangapipihêlêk kaw, ay migagalang kaw ta êmēn mahêlêk ya ampilulugud kaw.

An-ihalangin kataw ya main pakikimihia kan Apo Jesu-Cristo, ya magka-main kaw hēn kapatêkbêkan nakêm.

Ya ikalwan hulat ni apostol Pedro

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwa kanlan loway hulat ya hinulat ni apostol Pedro, ya miha kanlan labinloway apostol ni Panginoon Jesu-Cristo. Hinulatan nay kapareho nan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. An-ipaihip na kanla ya hiya, haka hilay kapareho nan apostol ay nakahêlêk hên panga-Diyos ni Panginoon Jesu-Cristo. Kaban an-êngganan lan anhulatan na, ya pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ay taganán kailangan lan mamiyay hên ayn kapintasan. Paan hilan maniwala kanlan ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptégan. Ya alwan pêtèg ya toro lan habayto ay ampanira hên paniwala lan ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo. Hilay ampanoro hên alwan pêtèg ya toro ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo, haka mangalambung, ya ayn limo hên maghabin pamanira kanlan main kapangyarihan ya a angkahêlêk.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-2

Ya dapat ugalién lan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana 1:3-21

Hilay ampanoro hên alwan pêtèg 2:1-22

Mag-orong ya hi Panginoon Jesu-Cristo 3:1-18

¹ Hiko hi Simon Pedro, ya mihay apostol, ya ampaghuyu kan Apo Jesu-Cristo.

Anhulatan kataw ya kapareho naén main paniwala ya ayn kapantag, gawan ha katoynungan ni Apo Jesu-Cristo, ya Diyos haka Mámilitgas tamo.

² An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatêkbékan yo haka ya ingalo na kamoyu, gawan kilala tamo ya, haka hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon tamo.

Ya mangêd ya ugali ya dapat ugalién tamon pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana

³ Ha kapangyarihan na, ay indin ni Apo Namalyari kantamo ya kaganawan kailangan tamo ha pamimiyay ha pamanhumonol ha kalabayan na. Mag-in maka-Diyos ya pamimiyay tamo gawan kilala tamo ya namili kantamo hên makilamo ha karangalan haka kapangyarihan na. ⁴ Gawan habaytoy karangalan haka kapangyarihan na, ay nangako ya kantamo hên manyag yan ayn kapantag, ha ikakangêd tamo, ta êmén mag-in nanad ugali na, ya ugali tamo, ta alwa kitaminan ipoh hên karawakan, hên nanad kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari ya taganán labay-labay hên manyag karawakan.

⁵ Gawan dinyag nay na ni Apo Namalyari ya habayto, ay dapat paka-pakikwanan tamo hên mag-in mangêd. Haka paka-pakikwanan tamo etaman hên magkamain hên pamangintindi, ta êmén tamo mamwangan ya mangêd haka alwan mangêd ya daygên. ⁶ Haka paka-pakikwanan tamo etaman hên mag-in maka-Diyos, mapagtêeh, haka mapagpigel ha sarili. ⁷ Paka-pakikwanan tamo etaman hên milulugud hên manawop ha kapareho tamon patêl ha Panginoon, haka manlugud ha balang miha. ⁸ Ta no habayto ay angkahêlêk ha biyay tamo, haka panay hên angkapahanan, ay ahina

mahayang ya pagkakilala tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. ⁹ No a tamon ugalién ya êmbayro, ay nanad buwag ya kaihipan tamo, haka naliwaan tamo ya pinatawad ni Apo Namalyari ya kasalanan tamo.

¹⁰ Kabay, patêl ko ha Panginoon, paka-pakikwanan tamon ugalién ya habayto, ta êmén mapaptégan ya pinili na kitamo ni Apo Namalyari hên mag-in kana. No daygén tamoy habayto, ay taganán a tamo talibatokan ya paniwala tamo. ¹¹ Ta ha êmbayro, ay mahiglay nakêm na kitamon pahowéñen ni Apo Namalyari ha ayn anggay pamanlokop ni Apo Jesu-Cristo, ya Panginoon haka Mámiligtas tamo.

¹² Nananiêh man ya paniwala yo ha kaptégan, ya mana yoy nan tinanggap, ay panay ko pon ipapanémtêm kamoyu ya tungkol bayro, amêhén haka lano. ¹³ Mangéd ya an-ipapanémtêm ko kamoyu ya tungkol bayro, kaban angkabiyay ako pon. ¹⁴ Ta impamwang na kangko ni Panginoon Jesu-Cristo ya marani kinan matisi. ¹⁵ Kabay andaygén kina ya madyag ko, ta matisi ko man, ay ayo maliwaan ya habaytoy kaganawan ya in-aryl ko kamoyu.

Taganán pêtéy ya an-itoro ni apostol Pedro

¹⁶ Impamwang naén kamoyu, ya makapangyarihan ya, hi Panginoon tamon Jesu-Cristo, haka mag-orong ya. Impamwang naén ya habayto, alwan gawan ha istorya ya didinyag bat ha kaihipan, noa, gawan mantêg naén hén nahélêk ya panga-Diyos na. ¹⁷ Ta hikay ya kalamo na hén hato ha tawtgut hén hiyay dinyanan pamanggalang, hén impahlék ya kapahiléw ya kahampatan na. Hén habayto ay hinabi ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya ayn kapantag ha kapangyarihan, hén habaytsi ya tungkol kana, "Hatsi ya arlugurén kon Anak ya taganán an-ikahigla ko."* ¹⁸ Hikay ya taganán nakagilam hén hatoy habi ni Apo Namalyari, hén hikay ya kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo bayro ha banal ya tawtgut ya habayto. ¹⁹ Gawan ha nahélêk naén, ay napaptégan ya taganán pêtéy ya impamwang lan mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Yabay ya dapat tamon honolén hén nanad ha pamanhumonol tamo ha hawang hén solo no ampammita kitamo no yabi. Dapat tamon honolén ya habayto angga ha pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo, ya nanad ha manwatah ya angkahélêk tamo no maranon. ²⁰ Taganán dapat tamon maintindihan, ya alwan ubat ha sarili lan ihip, ya hinon nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari kanlan mámpamwang hén an-ipaihip na kanla. ²¹ Ayn hilan hinulat ha kalabayan hén kaatag, noa, ha kalabayan nan bat hén Espiritu ni Apo Namalyari, ay hinabi la ya impamwang na kanla.

2

Taganán narawak hilay ampanoro hén alwan pêtéy

¹ Hén haton lagi, ay main nagbabara ya hila ay mámpamwang hén an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Êmbayro êt amêhén, ay mag-in kalamo yo, hilay ampagbabara hén hila ay ampanoro hén kaptégan. Noa, ya toro la ay alwan pêtéy, ya ampakahiran paniwala yo. Biha ipuglaho la êt hi Panginoon Jesu-Cristo ya namiliigtas kanla. Kabay bigla hilan parusaan ni Apo Namalyari hén ayn angga. ² Haka mal-at ya patêl ha Panginoon ya manoto ha andaygén la ya hadyay karawakan kalabayan lawini, kabay main maghabin pamanira ha toro ya tungkol kan Panginoon Jesu-Cristo, pêtéy

* ^{1:17} Mateo 17:5, Marcos 9:7, Lucas 9:35.

man ya habaytoy toro. ³ Gawan taganán matalarêh hila, ay lokoên la kaw ha istorya ya didinyag bêngat ha kaihipan, ta êmén la makwa ya bandi yo. Noa, hato êt bayri ay nakal-an ya sintinsya haka parusa ni Apo Namalyari kanla, kabay taganán parusaan hila hêñ ayn angga.

⁴ Muwang tamo ya parusaan hila, gawan hila man ya anghel ni Apo Namalyari ya nanyag hêñ kasalanan, ay pinarusaan nan inhamwag ha kalaléan ya hadyay diglém. Haka nakakulung hila bayro hêñ angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. ⁵ Pinarusaan na etaman hilay a nagpalokop kana ya angkabiyyat hêñ haton panaon ni apo Noe hêñ ginuwaw ya boon luta ta êmén maubuh hilan matisi. Hi apo Noe ya namipamwang hêñ dapat honolên ya kalabayan ni Apo Namalyari hêñ mamiyyat hêñ main kangêran. Hiya haka ahawa na, ya tatloy anak la, haka ya manuyang na, ay inligtas ha lubug, ya kapalimoy lanêm. ⁶ Pinarusaan na etaman ni Apo Namalyari ya hilay alwan maka-Diyos hêñ hato hêñ inulam nay balayan Sodoma haka Gomorra, hêñ angga ha nag-in hilan abo. Habaytoy dapat mag-in palatandaan kanlan alwan maka-Diyos. ⁷ Noa, inligtas na hi Lot* bayro ha Sodoma gawan mahonol ya kana, haka gawan taganán angkahiray nakêm ni Lot ha hadyay karawakan kalabayan lawini ya andaygên lan kabalayan na. ⁸ Hi Lot ay mahonol kana, kabay angkahiray nakêm na ha hadyay karawakan dyag lan kabalayan na, ya nahêlêk haka nagilam na hêñ allo-allo. ⁹ Gawan habayto ya dinyag hêñ Panginoon hêñ haton lagi, ay muwang tamo, ya muwang hêñ Panginoon, no ay-êmén nan iligtas hilay mahonol kana ya ampakatanam hêñ kairapan, haka no ay-êmén nan amparusaan hilay alwan mahonol kana, angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. ¹⁰ Lalon-laloy nan parusaan hilay manyag hêñ hadyay karawakan kalabayan lawini, haka hilay anhumalanghang ha main tungkulan.

Hilay ampagbabara hêñ ampamitoro hilan kaptêgan ay ayn dêng-êy, nakdêy ya ulo, haka mangalambung, ya ayn limo hêñ maghabin pamanira kanlan main kapangyarihan ya a angkahêlêk. ¹¹ Agyan hilay anghel ni Apo Namalyari ya makapangyarihan kanlan habaytoy ampagbabara, ay a ampaghabin pamanira kanlan kapareho lan a angkahêlêk ya nanyag kasalanan. ¹² Noa, hilay ampagbabara hêñ ampamitoro hêñ kaptêgan, ay ampaghabin pamanira ha a la angkaintindihan. Nanad hilan mahilêb ya ayop, ya ayn nakêm, ya in-anak ta êmén hila madakêp haka mapatsi. Embayro êt ay parusaan hilan ayn angga ya hilay ampamitoro hêñ alwan pêtêg. ¹³ Magdusa hila lano ha panumbah ni Apo Namalyari kanla ha dinyag la ha kaatag. Allo man, ay pakapdaêñ la ya lawini lan manyag karawakan. Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha bayoy takop, ay êmbayroy kakahlayan karêng-êyan ya andaygên la kamoyu ha kahibaan la no ampakiaêm hila kamoyu. ¹⁴ A hila angkapda ha pamabayi ha hinon babayi ya angkahêlêk la, haka ha pamanyag hêñ hinon kasalanan. Ampangamuyot hila ha alwan nananiêh ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo hêñ manyag kasalanan. Ugali lay na ya matalarêh ha kaganawan bandin kapareho la. Gawan ha kal-atan karawakan ya andaygên la, ay taganán parusaan hila ni Apo Namalyari. ¹⁵ A hilay na ampanyag kangêran ta tinoto la hi Balaam ya anak ni Bosor† ya labay-labay hêñ mananggap pera ha pamanyag karawakan. ¹⁶ Noa, gawan ha karawakan na, ay hinabyanan hi Balaam ni Apo Namalyari hêñ pinahabi

* ^{2:7} Genesis 19:1-29. † ^{2:15} O Beor.

ya asno[‡] ya anhakyan ni Balaam. Habaytoy asno ay nanaad kan Balaam ha habin lalaki, ta êmén a mitupad ya ayn kapukatan ya atsi ha ihip na.

¹⁷ Hilay ampagbabara hên hilay ampanoro hên kaptégan, ay ayn pukat. Maialimbawa hila ha sibol ya ayn lanêm, haka ha naborég ya a ampam-in uran, ta angkaialipad bat hên makhaw ya angin. Ya pamarusaan kanla, ay in-il-an ni Apo Namalyari ha kalaléan ya hadyay diglêm. ¹⁸ Malangka hilan maghabin ayn kapukat-pukat. Ha paytoro la ya alwan kasalanan ya pamanyag hên karawakan kalabayan lawini, ay angkaamuyot hilay a pon nabuyot hên nanalibokot ha karawakan ya andaygên lan mana lan kabarkada, hên orongêng lay pamanyag lan habaytoy karawakan. ¹⁹ Ipangako la kanlan naamuyot la, ya madyag lay kaganawan labay la, pangkata hila man awud, ay antalanêñ hên kasalanan. Ta hikitamo ay antalanêñ hên hinoman ya ampakahambut kantamo. ²⁰ Ta no nakaalih hila ha pamanyag karawakan ya andaygên lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, gawan ha nakilala lay na hi Apo Jesu-Cristo ya Panginoon haka Mámilitgas tamo, biha mag-orong haka pahambut hila êt ha kasalanan, ay kaingalo hila kisa haton una hên a la ya kilala. ²¹ No êmbayroy nalyari kanla, ay mangêd ya a la dayi namwangan hén tungkol ha mag-in mahonol kan Apo Namalyari kanan tinalibatokan ya Kautuhan na ya intoro kanla. ²² Ta do ha nanyag hên êmbayro, ay pêtêg awud ya loway humonol ya kahabian.

“An-orongêng lan angkaêñ hên aho ya huka la.”

“Palyuan man ya mihay baboy, ay mag-orong ya ta êt ha pita.”

3

Ya pangako ni Panginoon Jesu-Cristo ya mag-orong ya

¹ Anlugurén kon patêl ha Panginoon, di ha ikalwan hulat ko kamoyu, hên nanad êt ha una, ay main akon an-ipapanêmtêm kamoyu, ta êmén mag-in mangêd ya kaihipan yo. ² Labay kon panêmtêmén yoy hinabi hên haton lagi, hên hilay banal ya mâmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari, haka ya utoh ni Panginoon Jesu-Cristo, ya Mámilitgas tamo, ya impamwang lan apostol. ³ Dapat tamon maintindihan ya, no marani ya anggaan hên luta, ha tawlin panaon, ay main lumatêng ya mapanyag karawakan kalabayan lawini la, haka musmusûn la kaw. ⁴ Èmén di ya habiêñ la, “Ay-èmén ya pangako na, ya mag-orong ya hi Jesus? Anto ya? Natsi yay nay toa naêñ noa, a ya êt nag-orong! Paubat hên haton lagi hên dinyag ya hata luta, ay ayn êt nabayo ya hinoman di!” ⁵ Muwang la ya alwan pêtêg ya anhabiêñ la ya ayn êt nabayo, ta ha habi nan bat, ay dinyag ni Apo Namalyari ya langit, haka luta. Lanêm ya dinyag nan luta, haka lanêm ya ampagubutan hên biyay hên kaganawan atsi bayri ha luta. ⁶ Lanêm êt ya pinamilêmeh na ha angkabiyay ha luta hên haton lagi. ⁷ Haka ha kapangyarihan hên habaytoy habi ni Apo Namalyari ay nakatêg ya hata luta, haka ya angkahêlék ha langit hêñ angga ha Allon Pamanukom. Ulamêñ na bayto hên hiraêñ ya boon luta haka parusaan na hilay alwan maka-Diyos hên ayn angga.

⁸ Anlugurén kon patêl ha Panginoon, paan yon liwaan ya habaytsi. Ya mihay allo haka ya maliboy taon ay parehon bat kabuyot ha hêlék ni Apo Namalyari. ⁹ Èndat lan kaatag ya an-abalaêñ hên Panginoon ya pamag-orong na, noa, andyanan na kitamon panaon, ta labay nan paghêhéan

[‡] **2:16** Ya mihay ayop ya nanad ha nanaway kabayo.

tamon talibatokan ya kasalanan tamo, ta a na labay hēn main mipalako ha impiyerno.

¹⁰ Noa, taganán lumatêng ya Allon Pamanukom. Bigla yan mag-orong ya Panginoon hēn nanad ha biglan paglatêng hēn manakaw. Biglan maplak ya kaganawan angkahêlêk ha langit hēn main kapalimoy tonoy. Maulam ya allo, buwan, bêtewên haka ya boon luta. ¹¹ Gawan êmbayro ya mag-in anggaan hēn balang hino, ay taganán kailangan mamiyay kitamo hēn nanad ha pamimiyay lan maka-Diyos ya taganán ayn kapintasan, ¹² kaban an-êngganan tamoy pag-orong ni Panginoon Jesu-Cristo. Pakikwanan tamon ihundo ya pamimiyay ya maka-Diyos, ta êmén ya tambêng lumatêng ya habaytoy Allon Pamanukom. Kanan habaytoy allo, ay ulamén ya kaganawan angkahêlêk ha langit haka malasaw ya allo, buwan, bêtewên haka luta gawan ha hadyay omot! ¹³ Noa, impangako ni Apo Namalyari ya pahilyan nay habayto hēn bayo, ya paidyanan lan mahonol kan Apo Namalyari, haka yabay ya an-êngganan tamo.

¹⁴ Kabay anlugurên kon patêl ha Panginoon, kaban an-êngganan tamoy malyari ya habayto, ay paka-pakikwanan tamon mamiyay hēn main pamanhumonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta êmén na kitamon malatêng hēn ayn hinon kapintasan, haka ta êmén mag-in sigurado ya pakikimiha tamo kana. ¹⁵ Pakaihipêñ yoy habaytsi, mapagtêeh ya Panginoon hēn mangênggan gawan andyanan na kitamon panaon hēn talibatokan ya kasalanan tamo, ta êmén mal-at ya mailigtas. Habayto êt ya inungkat ni apostol Pablo, ya anlugurên tamon patêl ha Panginoon, hēn inhulat na kamoyu ya impamwang kana ni Apo Namalyari. ¹⁶ Ha balang hulat na ay an-ungkatêñ nay habayto. Main etaman kaatag ya hinulat na ya mairap hēn maintindihan, ya andyanan lan alwan pêtêg ya labay habiêñ, hēn hilay kulang ha kamwangan, haka alwan nananiêñ ha paniwala kan Apo Jesu-Cristo. Andyanan la êt hēn alwan pêtêg ya labay habiêñ ya kaatag ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari. Gawan andaygêñ lay habayto, ay parusaan hila hēn ayn angga.

¹⁷ Anlugurên kon patêl ha Panginoon, muwang yoy nay ugali lan habaytoy nangarawak ya ampanoro hēn alwan pêtêg. Kabay kaillag kaw ta êmén kaw a paamuyot ha alwan pêtêg ya toro la, ta êmén kaw a midayo ha nananiêñ ya paniwala yo. ¹⁸ Dapat ihundo tamoy pamimiyay tamo hēn maka-Diyos, ta êmén na pahanan ya ingalo na kantamo ni Panginoon Jesu-Cristo ya Mâmiligtas tamo, haka ta êmén mag-in maigêt ya pagkakilala tamo kana. Puriêñ tamo ya amêhêñ haka hēn angga-angga! Amen!

Ya Unan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Ya nanulat hēn habaytsi ay hi apostol Juan, ya mihay tagahonol ni Apo Jesu-Cristo ya kala-kalamo na hēn atsi ya pon di ha luta hēn ampanoro. Hinulatan na hilay ampaniwała ya nanga-pitatayak ha lokop hēn Asia Menor, ta êmēn na hila hagyatēn hēn mamiyyat hēn main pamakimiha kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ya Anak na.

Nanulat ya êt gawan main ungno bayro, ya manan kalamo lan patêl ha Panginoon, ya ampanoron alwan pêtêg ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. An-itoro la ya boon luta kano, haka ya kaganawan atsi bayri anggan ya lawini tamo ay narawak. Kabay a la matanggap ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo ya main lawinin panluta. An-itoro la êt ya hi Apo Jesus, ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mâmilitgas ya impangako ni Apo Namalyari.

Impakihabi na êt di ha hulat ni apostol Juan, ya hilay ampanlugud kan Apo Namalyari haka kan Apo Jesu-Cristo ay kailangan hēn milulugud ha miha ta miha.

Kabooan hēn pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-4

Hawang haka kariglêman 1:5-2:29

Ya maának ni Apo Namalyari haka maának ni Satanas 3:1-24

Ya kaptégan haka ya kalaraman 4:1-6

Dapat manlugud 4:7-21

Ya paniwala ya ampanambut 5:1-21

Ya habiya ampam-in biyay

¹ An-ihulat naén ya habaytsi, ya tungkol ha habi, ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ampam-in biyay. Atsi yay na hi Apo Jesu-Cristo, hēn ayn pon ya hata luta. Nagilam naén ya hinabi na. Nahêlêk naén ya. Haka napaptégan naén ya main yan lawini. ² Hēn impahlék ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ya hata habi ya ampam-in biyay, ya kalamo na hēn ayn pon ya hata luta, ay nahêlêk naén ya. Kabay ampaptégan naén kamoyu, haka an-ipamwang naén kamoyu, ya tungkol kana, ya biyay ya ayn angga. ³ An-ipamwang naén bay kamoyu etaman, ya nahêlêk naén, haka ya nagilam naén, ta êmēn makalamo naén kaw ha pamakimiha kan Apo Namalyari, haka kanan Anak na hi Apo Jesu-Cristo. ⁴ An-ihulat naén ya habaytsi kamoyu, ta êmēn tamo magkamain hēn hadyay kahiglaan.

No main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari ay marayo kitamo ha kasalan

⁵ Habaytsi ya nagilam naén kan Apo Jesus ya an-ipamwang naén kamoyu: Hi Apo Namalyari ay nanad hawang. Ayn hinoman ya kariglêman kana.

⁶ Kabay no anhabiên tamo ya main kitamon pamakilamo kana, noa, am-pammita kitamo pon ha kariglêman, ta ampanyag kitamo hēn karawakan, ay ampaglaram kitamo, haka a kitamo anhumonol ha kaptégan habi ni Apo Namalyari. ⁷ No atsi kitamo ha kahawangan hēn nanad kan Apo Namalyari,

ay main kitamon pamilalamo ha miha ta miha, haka ya daya* ni Apo Jesus, ya Anak na, ay ampamaalih hên kasalanan tamo. ⁸ No anhabiên tamo, ya ayn kitamon kasalanan, ay anlokoên tamoy sarili tamo, haka tinalibatokan tamoy kaptégan. ⁹ Noa, no an-aminêñ haka an-ihuko tamina ya kasalanan tamo, ay patawarêñ na kitamo, haka linisêñ na kitamina ha nangarawak ya dyag tamo. Daygên nay habayto gawan hiyay tapat haka makatoynungan. ¹⁰ No anhabiên tamo, ya ayn kitamon kasalanan, ay andaygên tamo hi Apo Namalyari hên mapaglaram, haka a tamo anhonolêñ ya habi na.

2

Hi Apo Jesu-Cristo ya ampangiúmang kantamo kan Apo Namalyari

¹ Maának ko, anhulatan kataw hên habaytsi, ta êmêñ a kaw manyag kasalanan. Noa, no nakadyag kitamon kasalanan, ay main makihabi hên para kantamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Yabay ya hi Apo Jesu-Cristo, ya ayn hinon kasalanan. ² Hiyay nananggap parusa hên kasalanan tamo, ta êmêñ ya balang miha, ay mapatawad ha kasalanan. ³ Ampaptégan tamo ya main kitamon pamakilamo kan Apo Namalyari no anhonolêñ tamo ya utoh na. ⁴ No main bat hên ampaghabi ya main yan pamakilamo kan Apo Namalyari, noa, a na anhonolêñ ya utoh na, ay ampaghabi yan alwan pêtêg, haka a ya anhumonol ha kaptégan habi ni Apo Namalyari. ⁵ Noa, hilay anhumonol ha utoh ni Apo Namalyari, ay mahêlêk kanla ya hilay ampanlugud kana. Ta no pandaygên tamo ya êmbayro, ay muwang tamo ya main kitamon pamakilamo kana. ⁶ Hilay ampaghabin main hilan pakikimîha kan Apo Namalyari, ay kailangan lan daygên ya kangêran, hên nanad ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo.

Ya bayoy utoh

⁷ Hikaw ya anlugarêñ ko, alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu, ta ya an-ihulat ko ay hatoy mana êt ya utoh. Ta paubat hên ampaniwala kaw kan Apo Jesus, ay angkagilam yoy na ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. ⁸ Êmbayro man, ay habaytsi ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu ay bayo.* Ya kaptégan hên habaytsi ay angkahêlêk kan Apo Jesus haka kamoyu. Ta ya kariglêman ay ayn kamoyu, gawan ampakahawang kamoyu ya pêtêg ya hawang ya ayn kaatag no alwan hi Apo Jesus.

⁹ Hilay ampaghabi, ya hila ay atsi ha kahawangan, noa, angkahêmêkan lay patêl la ha Panginoon, ay atsi hila pon ha kariglêman. ¹⁰ Hilay ampanlugud hên patêl la ha Panginoon, ay panay hên ampamiyay ha hawang, haka ayn kanla ya mag-in dann hên manyag kasalanan hên kaatag. ¹¹ Noa, hilay anhumêmêk ha patêl la ha Panginoon, ay nanad hilan ampammitta ha kariglêman, hên a la muwang ya anlakwêñ la, gawan nariglêm ya panlêk la.

¹² Anhulatan kataw ya patêl ko ha Panginoon, ya an-itad kon maának ko, gawan pinatawad kaw na ha kasalanan yo gawan ha dinyag ni Apo Jesu-Cristo. ¹³ Anhulatan kataw ya toa, ta mana yoy nan kilala hi Apo Jesu-Cristo, ya atsi yana hên ayn pon ya hata luta. Hikaw man, ya miyawhay haka dalaga, anhulatan kataw gawan nahambut yoy na hi Satanas, ya ampanukso kamoyu.

* 1:7 daya: Ya daya ni Apo Jesu-Cristo ya namoganggang hên hiyay natsi ha koros ha pamayad hên kasalanan tamo. * 2:8 Juan 13:34.

¹⁴ Hikaw ya anak, ay anhulatan kataw etaman gawan mana yoy nan muwang ya Tatang tamo, ya hi Apo Namalyari. Anhulatan kataw ya toa, gawan mana yoy nan muwang, hi Apo Jesu-Cristo ya atsi yana hén ayn pon ya hata luta. Anhulatan kataw ya miyawhay, gawan ha kataniehan nakém yo. Anhulatan kataw êt, gawan atsi kamoyu ya habi ni Apo Namalyari, ya nag-in dann ta êmén yo nahambut hi Satanas.

¹⁵ Paan yon karidyaan ya hinoman ya atsi di ha luta ya alwan akma ha kalabayan ni Apo Namalyari, ta no karidyaan yoy habayto, ay a yo anlugarén hi Apo Namalyari. ¹⁶ Alwan mangêd ya bat maridya ha hinon atsi di ha luta, ya nanad ha pamanyag karawakan kalabayan hén lawini, haka ya pamangibéh ha hinon angkahélêk, ta habaytoy ipaglambung yo. Ya dyag ya êmén di ay alwan nangubat kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo. Noa, ya dyag ya êmén di ay nangubat kanlan a ampaggpalokop kana. ¹⁷ Ya luta haka ya angkaridyaan bayri ha luta, ay main anggaan. Noa, hilay anhumonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay main biyay ha langit ya ayn anggaan.

Ya anti-Cristo, ya poon lan kapatsi ni Apo Jesu-Cristo

¹⁸ Maának ko, marani yanay anggaan luta. Nagilam yoy na ya anlumaténg ya poon lan kapatsi[†] ni Apo Jesu-Cristo. Ha kaptégan, mal-at anay nilumaténg ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo, kabay muwang tamina ya marani yanay anggaan. ¹⁹ Habaytoy kapatsi ni Apo Jesu-Cristo ay kalamo tamo hén hato, noa, alwa hilan pêtéh hén lamo tamo, ta no pêtéh dayi ya pakikimiha la kantamo, ay a hila dayin nag-alih. Noa, ha pamag-alih la ay napaptégan ya taganán alwa hilan lamo tamo.

²⁰ Alwa kaw hén êmbayro, ta atsi kamoyu ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya impahapat kamoyu ni Apo Jesu-Cristo. Kabay muwang yoy kaptégan. ²¹ Anhulatan kataw alwan gawan a yo muwang ya kaptégan. Noa, anhulatan kataw gawan muwang yoy kaptégan haka muwang yo ya ayn kalaraman ya ubat ha kaptégan.

²² No êmbayro, hino awud ya mapaglaran no alwan habaytoy ampaghabin hi Apo Jesus, ay alwa yan Mesias, ya Cristo, ya Mámilitas? Hiya ya kapatsi ni Cristo, ta an-araêñ na hi Apo Jesu-Cristo haka hi Apo Namalyari ya Tatang na. ²³ Ta hilay ampangara kanan Anak, ay ayn pakikimiha ha Tatang na, hi Apo Namalyari. Noa, hilay ampananggap ha Anak, ay main etaman pakikimiha kan Apo Namalyari, ya Tatang na. ²⁴ Itanêm yo ha nakém yo ya habi ni Apo Namalyari ya nagilam yo paubat hén naniwala kaw, ta ha êmbayro ay magkamain kaw hén pakikimiha kanan Anak, haka kan Apo Namalyari, ya Tatang na. ²⁵ Ta habaytsi ya impangako ni Apo Jesu-Cristo kantamo, ya mamiyay kitamo hén kalamo na hén ayn angga. ²⁶ Anihulat ko kamoyu ya tungkol kanlan kapatsi ni Cristo, ya hilay mabay hén mamitama kamoyu ha kaptégan. ²⁷ Noa, a kataw nan kailangan hén toroan, ta ya Espiritu ni Apo Namalyari ya impahapat na kamoyu, ay atsi pon kamoyu. Hiyay ampamitoro kamoyu, hén kaganawan ya kailangan yon mamwangan, haka ya balang an-itoro na ay pêtéh. Kabay honolên yoy an-itoro na, haka ihundo yoy pakikimiha yo kan Apo Jesu-Cristo. ²⁸ Kabay maának ko, ihundo yoy pakikimiha yo kana, ta êmén ayn kitamon ikalimo, haka ayn kitamon ikarêng-êy ha pag-orong na di. ²⁹ Muwang yoy na ya hi Apo Jesu-Cristo, ay makatoynungan, kabay muwang yoy na ya hinoman ya ampanyag katoynungan, ay anak ni Apo Namalyari.

[†] 2:18 anti-Cristo.

3*Ya maának ni Apo Namalyari*

¹ Ayn kapantag ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo, kabay ambaégen na kitamo hén anak na. Haka pêtêg etaman ya hikitamo ay taganán anak na. Noa, hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay a la kitamo hén ambalayén hén anak na, gawan ayn hilan pamakilamo kana. ² Hikaw ya anlugarén ko, hikitamo ay anak ni Apo Namalyari améhén. A pon impamwang no ay-émén kitamo lano. Noa, muwang tamo ya, ha pag-orong ni Apo Jesu-Cristo di ha luta, ay mag-in kitamon nanad kana, gawan mahélék tamo yan taganá. ³ Kaganawan ya main kasiguradoan, ya mag-in hilan nanad kana, ay panay hén manalibokot ha kasalanan, ta émén hila mag-in banal hén nanad kana.

⁴ Hilay mapanyag kasalanan, ay ampanyag hén halanghang ha Kautuhan ni Apo Namalyari. Gawan yabay ya kasalanan, ya pamanyag hén halanghang ha Kautuhan. ⁵ Muwang yo ya nilumaténg ya di ha luta hi Apo Jesu-Cristo ta émén na alihén ya kasalanan tamo. Muwang yo etaman ya ayn yan kasalanan. ⁶ Hila ya main pamakimha kana ay a ampamihundo hén manyag kasalanan, ta hilay ampamihundo hén manyag kasalanan, ay a taganán ampakabalay kana haka a la angkaintindihan no hino ya.

⁷ Maának ko, paan kaw pagtan ha hinoman ya ampanoro ya malyarin manyag kasalanan. Hikaw ya mapanyag kangérān ay mahonol kan Apo Namalyari, hén nanad kan Apo Jesu-Cristo. ⁸ Noa, hilay mapanyag kasalanan, ay maának ni Satanas. Paubat hén ayn pon ya hata luta, ay ampanyag yay nan kasalanan hi Satanas. Nilumaténg ya di ya Anak ni Apo Namalyari ya hi Apo Jesu-Cristo, ta émén na hiraén ya dyag ni Satanas.

⁹ Hilay anak ni Apo Namalyari ay alwan mapanyag kasalanan ta dinyanan na hilan bayoy biyay. Alwa hilay nan mapanyag kasalanan ta hilay nag-in maának ni Apo Namalyari. ¹⁰ Émén di tamon mamwangan no hino hilay anak ni Apo Namalyari, haka no hino hilay anak ni Satanas. Hilay a ampanyag kangérān haka a ampanlugud ha patêl la ha Panginoon, ay alwan anak ni Apo Namalyari.

Ya tungkol ha pamilulugud

¹¹ Habaytsi ya utoh, ya nagilam tamo, hén babayo tamon nagilam ya habi ni Apo Namalyari, ya dapat milulugud kitamo. ¹² A tamo totoén hi Cain ya namatsi hén ali na, gawan hi Cain ay anak ni Satanas. Pata pinatsi nay ali na? Gawan ya dyag na ay nangarawak, noa, ya ali na ay mahonol kan Apo Namalyari.*

¹³ Hikaw ya patêl ko ha Panginoon, ay paan yon pag-épapahan no angkahéhémēkan la kaw hén a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ¹⁴ Muwang tamo ya ayn kitamina ha lokop ni Satanas, ya mam-in kamatsan, ya ayn anggaán. Atsi kitamina ha lokop ni Apo Namalyari, ya ampam-in biyay ya ayn anggaán gawan anlugarén tamoy patêl tamo ha Panginoon. Hilay a ampanlugud, ay atsi pon ha lokop ni Satanas, ya ampam-in kamatsan ya ayn anggaán. ¹⁵ Hilay anhumémek ha patêl la ha Panginoon, ay nanad êt ha ampamatsin kapareho lan tawo. Muwang yoy na ya hilay ampamatsin kapareho lan tawo, ay ayn hilan biyay ya ayn anggaán. ¹⁶ Muwang tamina no ay-émén ya pamanlugud, ta hi Apo Jesu-Cristo ay inhalanggo nay

* ^{3:12} Ya dinyang ni Cain haka Abel ay mabaha ha Genesis 4:1-8.

lawini na ha ikakangêd tamo, gawan anlugarûn na kitamo. Êmbayro êt ay dapat nakal-an kitamo etaman hên ihalanggo ya lawini tamo para kanlan ampangailangan hên hawop tamo. ¹⁷ No main mabandi ya ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, noa, a ya ampanawop ha patêl na ha Panginoon ya ampangailangan, ay yarin atsi kana ya pamanlugud ni Apo Namalyari! ¹⁸ Maának ko, ya pamanlugud tamo ay dapat alwan bêngat ha habi, noa, dapat tamon paptêgan ya pamanlugud tamo ha kangêran dyag tamo etaman.

Ya kasiguradoan tamo

¹⁹ Gawan ampaptêgan tamo ya pamanlugud tamo ha dyag tamo, ay mamwangan tamo ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari ya makhaw ya nakêm hên umarap kana. ²⁰ Ta no angkaihipan tamoy karawakan tamo, ay dapat tamon panémtêmén ya makhaw hi Apo Namalyari kisa ha ihip tamo, haka muwang nay balang hino. ²¹ Kabay, hikaw ya anlugarûn ko, no pinatawad ya kasalanan tamo, ay dapat makhaw ya nakêm tamo hên umarap kan Apo Namalyari. ²² Haka hinoman ya pakikwaan tamo kana, ay matanggap tamo, gawan anhumonol kitamo ha an-iutoh na, haka ampanyag kitamo hên ampamakahigla kana. ²³ Habaytsi ya an-iutoh na: kailangan tamon paniwal-an ya Anak na hi Apo Jesu-Cristo, haka dapat milulugud kitamo hên nanad ha in-utoh na. ²⁴ No anhonolên tamoy kau-tuhan na, ay main kitamo hên pakikimihha kana, haka atsi ya ha nakêm tamo. Haka mamwangan tamo ya atsi ya ha nakêm tamo, gawan indin na kantamo ya Espiritu na.

4

No ay-êmén mamwangan ya toro ya ubat ha Espiritu ni Apo Namalyari

¹ Hikaw ya anlugarûn ko, paan kaw maniwala ha balang mánoro ya ampaghabin atsi kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, imatonan yo pon no habaytoy pan-itoro la ay nangubat kan Apo Namalyari, ta ha ayri man ya legal, ay main mal-at ya ampibita-bitia ya ampagbabara hên ampanoro hila hên kaptêgan. ² Mamwangan yo no pêtêg ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya atsi kanlan ampanoro, no ampamaptêg hila ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo. ³ No a hila ampamaptêg hên habayto, ay ayn kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. Noa, ampanghihip hilan nanad habaytoy poon lan kapatsi ni Apo Jesu-Cristo ya impamwang kamoyu ya lumatêng. Haka di ha luta amêhén ay mal-at ya kapatsi ni Apo Jesu-Cristo. ⁴ Maának ko, hikaw ay anak ni Apo Namalyari. Kabay nahambut yo hilay ampangitoro hên kalaraman, ta makhaw ya Espiritu ni Apo Namalyari ya atsi kamoyu kisa kan Satanas ya ampamaala kanlan a ampagpalokop kan Apo Namalyari. ⁵ Hilay ampangitoro hên kalaraman, ay atsi ha lokop ni Satanas, kabay ya pan-itoro la ay ubat kana. Haka hilay a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay ampanggilam hên kalaraman la. ⁶ Noa, hikay ay anak ni Apo Namalyari, haka hilay main pamakimihha kana, ay ampanggilam aral naén. Hilay ayn pamakimihha kan Apo Namalyari, ay a ampanggilam ha aral naén. Ha êmbayro, ay mamwangan yo no ya an-itoro ay pêtêg o kalaraman.

Hi Apo Namalyari ay malugud

⁷ Hikaw ya anlugarûn ko, milulugud kitamo ta hi Apo Namalyari ay ubatan hên pamanlugud. Hilay ampanlugud ay anak ni Apo Namalyari, haka main hilan pamakimihha kana. ⁸ Noa, hilay alwan malugud ay ayn hilan pamakimihha kan Apo Namalyari, ta hiyay malugud. ⁹ Impahlék kantamo

ya pamanlugud ni Apo Namalyari hên in-utoh nay kamiha-mihaan Anak na di ha luta, ta êmén hikitamo ay madyanan hên biyay ya ayn anggaan. ¹⁰ Hatsi ya lugud: alwan ha hikitamoy nanlugud kan Apo Namalyari, noa, hiyay nanlugud kantamo, ta in-utoh nay Anak na hên mananggap parusa hên kasalanan tamo, ta êmén kitamo mapatawad.

¹¹ Hikaw ya anlugarûn ko, gawan êmbayro ya pamanlugud ni Apo Namalyari kantamo ay kailangan milulugud kitamo. ¹² Ayn êt nakahêlêk kan Apo Namalyari. Noa, no milulugud kitamo, ay angkapaptégan ya atsi kantamo hi Apo Namalyari, haka ya pamanlugud na ya angkahêlêk kantamo ay usto.

¹³ Muwang tamina ya main kitamon pakikimiha kana haka hiyay atsi kantamo gawan indin nay Espiritu na kantamo. ¹⁴ Nahêlêk naén, haka ampaptégan naén ya hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, ay namiutoh hên Anak na ta êmén na kitamo iligtas ha parusa ya ayn angga ha impiyerno. ¹⁵ Hilay ampamipamwang ya ampaniwala hila kan Apo Jesus, ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, ay main pamakimiha kan Apo Namalyari haka hi Apo Namalyari ay atsi kanla. ¹⁶ Muwang tamo ya anlugarûn na kitamo ni Apo Namalyari haka ampakasigurado kitamo ya ihundo nay pamanlugud na kantamo.

Hiyay malugud. Hilay panay hên ampanlugud kan Apo Namalyari haka ha kapareho lan tawo ay main pakikimiha kan Apo Namalyari, haka hi Apo Namalyari ay atsi kanla. ¹⁷ Haka no êmbayro ya pamimiyay tamo, ay pêtêg ya pamanlugud tamo, kabay makhaw ya nakêm tamo hên umarap kana ha Allon Pamanukom, gawan ya ugali tamo ha pamimiyay di ha luta, ay nanad ha ugali ni Apo Jesu-Cristo. ¹⁸ Kabay no pêtêg ya pamanlugud tamo kan Apo Namalyari, ay a kitamo malimo hên maparusaan, ta ya pêtêg ya pamanlugud, ay ampamaalih hên limo. Noa, hilay malimo hên maparusaan, ay ampamaptégn ya main pamagkulang ya pamanlugud la.

¹⁹ Ampanlugud kitamo gawan hi Apo Namalyari ya unan nanlugud kantamo. ²⁰ Malaram hilay ampaghabin hila ay ampanlugud kan Apo Namalyari noa, angkahêmêkan la pon ya patêl la. Ta no a la anlugarûn ya patêl la, ya mantêg lan angkahêlêk, a la êt anlugarûn hi Apo Namalyari ya a la angkahêlêk. ²¹ Haka habaytsi ya in-utoh kantamo ni Apo Jesu-Cristo: hilay ampanlugud kan Apo Namalyari ay kailangan lugurûn la etaman ya patêl la.

5

Ya paniwala kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari

¹ Anak ni Apo Namalyari ya hilay ampaniwala ya hi Apo Jesus ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Haka hilay ampanlugud kan Apo Namalyari ay ampanlugud etaman ha anak na. ² No anlugarûn tamo hi Apo Namalyari haka no anhonolên tamoy an-iutoh na, ay muwang tamo ya anlugarûn tamo etaman ya maának na. ³ Mahêlêk ya pamanlugud tamo kan Apo Namalyari, ha pamanhumonol tamo ha an-iutoh na. Haka ya an-ipahonol na kantamo, ay alwan nabyat, ⁴ gawan ya balang miha kantamon anak na, ay ampakahambut ha nangarawak, ya atsi di ha luta. Ampakahambut kitamo gawan ha paniwala tamo, ya hi Apo Jesus ay Anak ni Apo Namalyari. ⁵ Hino-hino hilay makahambut hên nangarawak bayri ha luta? Hilan bêngat ya ampaniwala, ya hi Apo Jesus, ay Anak ni Apo Namalyari.

⁶ Impamwang ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari hên binawtismoan ya ha lanêm, haka hên namoganggang ya daya na hên hiyay natsi ha koros. Impamwang ya hiyay Anak ni Apo Namalyari, alwan bêngat hên hiyay binawtismoan, noa, impamwang êt ya habayto hên hiyay natsi. Haka ya Espiritu ni Apo Namalyari ay ampamaptêg êt ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari, ta panay kaptêgan ya an-ipamwang nan Espiritu na. ⁷ Kabay main tatto ya ampamaptêg ya hi Apo Jesu-Cristo ay Anak ni Apo Namalyari. ⁸ Habaytoy tatto ay ayn kaatag no alwan ya Espiritu ni Apo Namalyari, ya pamawtismo kan Apo Jesu-Cristo halanêm, haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na. Mimiya ya an-ipamwang la. ⁹ No antanggapên tamo ya pamaptêg hên tawo, ay dapat lalo tamon tanggapên ya pamaptêg ni Apo Namalyari hên tungkol ha Anak na, ta ya pamaptêg na ay igit pon ha pamaptêg hên tawo. ¹⁰ Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main kasiguradoan ya pêtêg ya habaytoy pamaptêg ni Apo Namalyari. Noa, hilay a ampaniwala kana, ay pandaygên la hi Apo Namalyari hên mapaglaram, gawan a la ampaniwal-an ya pamaptêg na hên tungkol ha Anak na. ¹¹ Haka habaytsi ya pamaptêg ni Apo Namalyari, ya hiyay nam-in biyay ya ayn angga kantamo, haka hata biyay, ay ampangubat kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. ¹² Hilay ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari, ay main biyay ya ayn anggaan, noa, hilay a ampaniwala ha Anak ni Apo Namalyari ay ayn biyay ya ayn anggaan.

Kasiguradoan ya dyanan kitamon biyay ya ayn angga

¹³ Habaytsi ay inhulat ko kamoyu hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ya Anak ni Apo Namalyari, ta êmén yo mamwangan, ya main kaw hên biyay ya ayn angga hên kalamo na. ¹⁴ Makhaw ya nakém tamon pakarani kan Apo Namalyari, ta hinoman ya pakikwaan tamo kana hên ikakangêd tamo, ay idin na no kalabayan na. ¹⁵ No muwang tamo ya idin na ya hinon pakikwaan tamo kana, hên ayon ha kalabayan na, ay atsi yana kantamo ya pinikikwa tamo kana.

¹⁶ No ampakahêlêk kitamo hên patêl tamo ha Panginoon ya ampanyag hên kasalanan ya mapatawad, ya a pon makapipalako kana ha impiyerno, ay dapat ihalangin tamo ya ta êmén ya miorong kan Apo Namalyari haka ya madyanan biyay ya ayn angga. Noa, main kasalanan ya a mapatawad, ya mamigntan ha impiyerno. A ko anhabien ya dapat yo hilan ihalangin ya hilay ampanyag hên habaytoy kasalanan. ¹⁷ Ya kaganawan dyag, habi, haka ihip ya alwan mangangêd, ay kasalanan. Noa, main kasalanan ya mapatawad ya a makapipalako ha impiyerno. ¹⁸ Muwang tamo, ya hilay anak ni Apo Namalyari ay a antalagaen ya pamanyag hên kasalanan, ta a hilay na maiutoh ni Satanas, gawan hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak na, ay ampangillag kanla. ¹⁹ Muwang tamo ya hikitamo ay anak ni Apo Namalyari, noa, hilay a ampagpalokop kana, ay atsi pon ha lokop ni Satanas. ²⁰ Muwang tamo êt ya nilumatêng hi Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari, haka impamwang na kantamo ya pêtêg ya Diyos ya hi Apo Namalyari. Haka amêhêñ, main kitamon pakikimîha kan Apo Namalyari gawan kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak na. Hi Apo Jesu-Cristo ay pêtêg ya Diyos, haka hiyay ampangubatan hên biyay ya ayn angga. ²¹ Maának ko, talibatokan yo hilay alwan pêtêg ya diyos, ta êmén hi Apo Namalyari bat ya simbaen yo.

Ya Ikalwan Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikalwan hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay para ha “mihay babayi ya pinili,” haka “kanlan maának na.” Ya panhabiên lan kaatag ay hulat ya habaytsi kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha mihay legal ya in-alimbawa ha mihay babayi, haka anak na. Di ha hulat, ay an-ipaihip na kanla ya dapat milulugud hila, haka paan hilan pagtan ha toro lan ampanoro hên alwan pêtèg.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1-3

Ya pamanlugud ya ayn kapantag 4-6

Babalá ya tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtèg 7-11

Tawlin habi 12-13

¹ Hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa. Ampanulat ako kamo, ya mihay babayi ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, haka ha maának mo. Taganán anlugarûn kataw, haka alwan kakapag kon bêngat ya ampanlugud kamoyu, noa, ampanlugud kamoyu etaman ya balang miha ya nakatanggap hên kaptégan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo. ² Anlugarûn naén kaw, gawan habaytoy kaptégan, ya mag-in kalamo tamo hên ayn angga, ay atsi yana ha ihip tamo. ³ Gawan muwang tamoy kaptégan haka gawan ampilulugud kitamo, ay hi Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka hi Apo Jesu-Cristo ya Anak na, ay mangingalo dayi kantamo, haka mam-in kapatékbêkan nakêm kantamo.

Kaptégan haka pamanlugud

⁴ Bapan higla ko, gawan nahêlék koy kaatag kanlan maának mo, ay anhumonol ha kaptégan hên nanad ha in-utoh kantamo ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo. ⁵ Amêhén, ay main akon labay kamoyu. Alwan bayo ya utoh ya an-ihulat ko kamoyu. Noa, hata utoh ay atsi yana kantamo hên una, ya dapat milulugud kitamo. ⁶ Mahêlék ya ampanlugud kitamo, ha pamanhumonol tamo ha utoh ni Apo Namalyari, ya nagilam tamoy na, paubat hên una, ya dapat milulugud kitamo. ⁷ Mal-at ya mapanloko, ya nilumtaw di ha luta. A hila ampaniwala ya hi Apo Jesu-Cristo ay nag-in tawo. Hilay ampanoro hên habayto ay ampanloko hên tawo haka anhumalanghang kan Cristo.* ⁸ Kaillag kaw, ta êmén a maalih ya pinagpagalan naén hên manoro kamoyu, ta êmén maubuh yon matanggap lano ya primyo ya impangako ni Apo Namalyari. ⁹ Hilay a ampamihundo hên pamanhumonol la ha toro ni Apo Jesu-Cristo, gawan ampâhanan lay habayto, ay ayn pamakilamo kan Apo Namalyari. Noa, hilay ampamihundo hên pamanhumonol la ha toro na, ay main pamakilamo kan Apo Namalyari, ya Tatang tamo, haka kanan Anak na, hi Apo Jesu-Cristo. ¹⁰ No main lumatêng hên manoro kamoyu, ya a ampamitoro hên toro ni Apo Jesu-Cristo, ay paan yo hilan pahowênen ha bali yo, haka paan yo hilan kumustaén. ¹¹ Ta no kumustaén yo hila, ay nanad kaw kalamo ha nangarawak ya dyag la.

Ya tawlin habi

* ^{1:7} Hila ay anti-Cristo.

¹² Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a kina inhulat ya habayto bayri ha hulat ta hirawêñ kataw dayi, ta êmêñ mapihahabi kitamo hêñ arap-arapan. Ha êmbayro, ay hadyay kahiglaan tamo.

¹³ Ampangumusta kamo bahêñ ya maának nan patêl moy babayi, ya hiyay pinili etaman ni Apo Namalyari hêñ mag-in kana.

Ya Ikatlon Hulat ni apostol Juan

Paunan habi

Habaytsi ya ikatlon hulat ni apostol Juan, ya ambaêgên lan Toa, ay kan Gayo, ya mihay ampamaala kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon. Andayêwên ni apostol Juan hi Gayo gawan ha pamanawop na kanlan kaatag ya angkapi-tsi-tsipon haka an-aralan na ya hêñ mag-illag ya, ha lalaki ya nag langan Diotrefes.

Kabooan hêñ pinakalaman

Umpisan hulat 1-4

Dinayêw hi Gayo 5-8

Ya tungkol kan Diotrefes 9-10

Dinayêw hi Demetrio 11-12

Tawlin aral 13-15

¹ Anlugurêñ kon Gayo, hiko hi Juan, ya ambaêgên lan Toa, ya ampanulat kamo, Gayo. Taganán anlugurêñ kata. ² Anlugurêñ kon patêl ha Panginoon, una ay ampakidawat ko kan Apo Namalyari, ya dyanan na ka dayi hêñ mangêd ya pamimiyay, haka kahiglaan lawini hêñ nanad ha kahiglaan pamakilamo mo kana. ³ Bapan higla ko hêñ nilumatêng hilay patêl ya naubat bahêñ ha impamwang la kangko ya an-ihundo moy paniwala mo, ya angkahêlêk ha pamanhumonol mo ha pêtêg ya toro. ⁴ Ayn kaatag ya ampan-i kangkon hadyay kahiglaan, no alwan, ya mabalitaan ko ya maának ko ha Panginoon, ay anhumonol ha pêtêg ya toro.

Dinayêw hi Gayo

⁵ Anlugurêñ kon patêl ha Panginoon, taganán mangêd ya ampahowêñen mo hilay patêl ha Panginoon, agyan a mo hila kilala. ⁶ Hilay namipamwang kannaén ya angkapi-tsi-tsipon ya patêl ha Panginoon, no ay-êmén ya pamanlugud mo kanla. Dayi pahanan mina êt ya panawop mo kanla hêñ dyanan hila hêñ kailangan la ha pamanlumagay la, gawan ampaghuyu hila kan Apo Namalyari, ⁷ ta nammita hilan manyag kalabayan ni Apo Jesu-Cristo, haka a hila ampananggap hawop ubat kanlan a ampaniwala kana. ⁸ Kabay hikitamoy mipapatêl ha Panginoon, ay dapat hêñ manawop kanlan ampaghuyu kan Apo Namalyari nanad kanlan habayto, ta êmén kitamo makapiatag ha panoro la hêñ kaptêgan ya tungkol kan Apo Jesu-Cristo.

Ya nangarawak ya dyag ni Diotrefes, haka ya mangangêd ya dyag ni Demetrio

⁹ Hinulatan kina ya patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon bahêñ, noa, habaytoy hinulat ko ay a nan ampansinêñ ni Diotrefes ya labay-labay hêñ mamaala kanla, gawan a nan antanggapêñ ya tungkulon ko. ¹⁰ Kabay pamanlumatêng ko bahêñ, ay ungkatêñ kina ya dyag nay main nangarawak ya habi, ya kalaraman, ya tungkol kannaén. Alwan bêngat habayto ya diniyag na, ta a na êt pahowêñen hilay patêl ha Panginoon, haka ambawalên na êt hilay patêl, ya mabay hêñ mamahowêñ kanla. Bayo paalihêñ na êt ha pamitsi-tsipon, hilay ampamahowêñ kanla. ¹¹ Anlugurêñ kon patêl ha Panginoon, paan kan manyag hêñ andaygêñ lan mapanyag karawakan. Manyag kan

kangêran, ta hilay ampanyag kangêran, ay anak ni Apo Namalyari. Noa, hilay ampanyag karawakan, ay ayn pamakilamo kan Apo Namalyari.¹² Hi Demetrius etaman, ay mangêd yan tawo. Andayêwên yan balang miha, haka ya kaganawan andaygên na ay akma ha kaptégan. Hikay man, ay ampamaptég ya mangêd ya ugali na, haka muwang yo ya pêtêg ya panhabiêñ naêñ.

Ya tawlin habi

¹³ Mal-at pon ya labay kon ipamwang kamoyu, noa, a ko inhulat ya habayto bayri ha hulat, ¹⁴ ta tampol kataw dayin hirawên, ta êmên mapihahabi kitamon arap-arapan. ¹⁵ Dyanan na ka dayi ni Apo Namalyari hêñ kapatêkbêkan nakêm. Hilay patêl ha Panginoon bayri ay ampangumusta kamo. Ikumusta mo kay etaman bahêñ ha balang mihay patêl ha Panginoon.

Ya Hulat ni Judas

Paunan habi

Habaytsi ya hulat ni Judas ya patêl ni Santiago. (Hiyay alwan Judas Iscariote ya nami-upit kan Panginoon Jesu-Cristo.) Habaytsi ay tungkol kanlan ampanoro hên alwan pêtêg ya toro, ya taganán parusaan ni Apo Namalyari. Ampaghabi hila ya pêtêg ya panoro la, ya malyarin manyag karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo Namalyari. Anaralan ni Judas ya hilay ampaniwala kan Panginoon Jesu-Cristo ya dapat hilan magpaketaniêh ha paniwala, haka mamiyay hên ayn kapintasan. Dapat hawpan la hilay mahawpan la, ta êmén miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Noa, kaillag hila ta kayno magtan hila ha pamanyag lan nangarawak.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1-2

Pangatawo, toro haka parusa kanlan ampanoro hên alwan pêtêg 3-16

Aral ta êmén magpaketaniêh ha paniwala 17-23

Inhalangin hila 24-25

¹ Hiko hi Judas ya ampaghuyo kan Apo Jesu-Cristo, haka hikoy kapotoh pohêl ni Santiago. Anhulatan kataw ya kapareho kon pinili ni Apo Namalyari, hên impapawa, hên mag-in kana, hên mamiyay ha pamanlugud na haka ha pamangillag ni Panginoon Jesu-Cristo.

² An-ihalangin kataw ya pahanan ni Apo Namalyari ya kapatékbékan yo. An-ihalangin kataw êt ya pahanan nay ingalo na kamoyu haka ya pamanlugud na kamoyu.

Ya hilay ampagbabara hên hila ay ampanoro hên kaptêgan

³ Anlugurên kon patêl ha Panginoon, ya labay-labay ko dayi hên ihulat kamoyu ay tungkol ha pamilitgas kantamo. Noa, angkadambi ko, ya kailangan kataw pon hên aralan ya ipaglaban yoy kaptêgan ya ampaniwalan tamo, ya a ampangoman, ya impamwang ni Apo Namalyari kantamon pinili na hên mag-in kana. ⁴ Ta main ungnoy alwan maka-Diyos ya bat hên nakilamo kamoyu ya ampagbabaran pêtêg ya panoro la, ya malyarin manyag karawakan kalabayan lawini, gawan mapamatawad hi Apo Namalyari. Noa, hên haton lagi ay tinalagá nay na ni Apo Namalyari ya parusa la, ta nakahulat ha Kahulatan ya impahulat na, ya parusaan hilan ayn angga, gawan an-itah la hi Panginoon Jesu-Cristo ya mimihay Panginoon haka pinaka-Amo tamo.

⁵ Mana yoy nan muwang ya habaytsi ya an-ihulat ko, noa, labay kon panêmtêmén yo, ya imbuhan man ni Apo Namalyari ya kaapo-apoan ni apo Israel ha pangaipoh la ha bansan Egipto, ay ha nilumatêng ya allo, ay pinatsi na hilay a naniwala kana. ⁶ Ihipên yo etaman ya anghel na ya labay hên mitag-ay ya tungkulon ya indin ni Apo Namalyari kanla, haka nag-alih ha legal la ha langit. Inggapoh na hilan taykala ya a maboyto hên angga-angga bayro ha kalalean ya haday diglêm angga ha lumatêng ya Allon Pamanukom. ⁷ Ihipên yo etaman ya tawo hên haton lagi ha balayan Sodoma, Gomorra haka ha balayan ya narani bayro, ya nanyag kasalanan hên nanad kanlan habaytoy anghel ya nakagapoh. Panay lan dinyag ya hino-hino kay na hên ya haday karawakan kalabayan lawini la, kabay amparusaan na

hila ni Apo Namalyari ha apoy ya taganán a maparê. Habaytoy palatandaan kanlan mapanyag karawakan ta mipalako hila etaman ha apoy ya taganán a maparê.

⁸ Émén hila êt bayro ya hilay ampagbabara ya bat hén nakilamo kamoyu. Gawan ha angkahalomata la kano, ay mapanyag hilan karawakan kalabayan lawini la, ampanalanghang hila ha main tungkulan, haka bat lan anhabién ya pamanira kanlan anghel. ⁹ Hi Miguel man ya miha kanlan pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari, ay a ya naghabin pammusmus kan Satanas hén nakihubakan hila hén tungkol ha bangkay ni apo Moises. Ya hinabi na tana ni Miguel ay, “Habyanan ka hén Panginoon!” ¹⁰ Noa, hilay alwan maka-Diyos ya bat hén nakilamo kamoyu, ay ampaghabi hén pamanira ha hinoman ya a la angkaintindihan. Haka ya muwang la, ya nanad ugalin ayop, ya pamanyag karawakan kalabayan lawini la, ay habaytoy mamigtan kanla ha kaparusaan ya ayn angga. ¹¹ Taganán kapaingalo hila, gawan ha mabyat ya parusa ya lumaténg kanla! Ta ampamiyay hila hén nanad kan Cain ya alwan maka-Diyos. Nanad hila etaman kan Balaam, ta labay-labay la êt hén mananggap pera ha pamanyag karawakan. Anhumalanghang hila kanlan ampamaala kanla hén nanad kan Core ya nanalanghang kan apo Moises. Nabyat ya parusa kan Core, haka êmbayro êt kanlan habaytsi, ay parusaan hila ni Apo Namalyari hén ayn angga.

¹² Nanad ha mantsa ya ampakarawak ha bayoy baro, ay êmbayroy kahibaan la no ampakiaêm hila kamoyu ha kaluto yo ya main kalamoy komunyon. Ayn hilan dêng-êy. Sarili lan bat ya an-ihipên la. Ayn hilan pukat. Émén hilan ginêm, ya ampialipad hén angin, ya a ampam-in uran. Émén hila êt hén poon kayo ya ayn tagéy ha panaon hén pamanagéy, ya nayango haka inulot. ¹³ Émén hila êt hén tandulon ha dagat ya an-iawah haka an-ipayidpid hén narêmék ya dalak ha laylay lanêm, ta ya andaygén la ay taganán kapaparêng-êy. Nanad hila êt hén bêtêwên, ya nag-alih ha andyanan la, ta ampakha hila ha kalaléan ya hadyay diglêm, ya in-il-an ni Apo Namalyari kanla.

¹⁴ Habaytoy alwan maka-Diyos, ay impapêt ni Enoc ya apó ha tanggiginh* ni apo Adan, ya wana hén hato, “Pakagilamén yoy habaytsi! Ya Panginoon ay lumaténg hén main lamoy libo-liboy anghel na. ¹⁵ Hatolan nay balang miha, haka parusaan nay alwan maka-Diyos ha kaganawan dinyag lay karawakan, haka ha kaganawan hinabi la ya pammusmus kana.” ¹⁶ Habaytoy alwan maka-Diyos, ay mapanotol, mapangato, mapanyag karawakan kalabayan lawini la, mapaglalang, haka maghabi hilan naayang ya habi ta êmén la makwa ya labay la.

Panaad haka aral

¹⁷ Noa, hikaw ya anlugurên kon patêl ha Panginoon, ay ihipên yoy hinabi lan apostol ni Panginoon tamon Jesu-Cristo. ¹⁸ Ta hinabi la, ya ha tawlin panaon, no marani yanay anggaan hén luta, ay main lumaténg ya mapanyag karawakan kalabayan lawini la, ya mammusmus kamoyun ampaniwala. ¹⁹ Habaytoy alwan maka-Diyos, ay ampangubatan hén pamaniran pakikim-ihia yo. Ipoh hila hén karawakan kalabayan lawini la, haka ayn kanla ya Espiritu ni Apo Namalyari. ²⁰ Noa, hikaw, ya anlugurên kon patêl ha Panginoon, ay pataniêhén yoy paniwala yo ha kaptégan ya impamwang ni Apo Namalyari kamoyu. Haka manalangin kaw ha kapangyarihan hén

* **1:14** ikapiton láhi.

Espiritu ni Apo Namalyari. ²¹ Illagan yoy pamimiyay yo êmên kaw a midayo ha pamanlugud ni Apo Namalyari, kaban an-êngganan yoy biyay ya ayn angga, ya tanggapêñ tamo gawan ha ingalo ni Panginoon tamon Jesu-Cristo.

²² Haka ingalwan yo hilay ampag-alangan ha paniwala la kan Apo Jesu-Cristo. ²³ Hawpan yo hilay mahawpan yo, ta êmên miligtas hila ha apoy ya ayn angga. Ingalwan yo etaman hilay nag-in ipoh ha pamanyag karawakan, noa, kaillag kaw ta kayno magtan la kaw ha pamanyag lan nangarawak.

Pamagpuri

²⁴ Purién ya hi Apo Namalyari, ya ampakapaillag kamoyu, êmên a maalih ya paniwala yo. Hiyay mantan kamoyu hên ayn kapintasan, hên main hadyay kahiglaan, ha kapahilêw ya kahampatan na. ²⁵ Purién hi Apo Namalyari, ya mimihay Diyos, ya Mámiligtas tamo gawan ha pakikimiha tamo kan Panginoon tamon Jesu-Cristo. Atsi kanay kapahilêw ya kahampatan na, ya pamagpuri, kapangyarihan haka ya tungkulan ya ayn kapantag, ya atsi yana kana paubat hên ubat, hên angga-angga! Amen.

Ya Impamwang ni Apo Jesu-Cristo kan Juan

Paunan habi

Ya Impamwang kan Juan ay inhulat ni Juan hên haton ampairapan hilay ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo, gawan ha paniwala la kana. Hi Apo Jesu-Cristo ay nagpahalumata kan Juan no hinoy malyari ha lumatêng ya allo. Bayo impahulat nay habayto kan Juan êmén pakhawên ya nakêm lan ampaniwala ta êmén la mapataniêh ya nakêm la.

Ya kaatag ya impahalumata kan Juan ay masákit intindiên, noa muwang tamo ya labay habiên hên kaatag, ya nanad ha mal-at ya mata ay mal-at ya kamwangan. Muwang tamo êt ya labay habiên hên mal-at ya hongay ay makhaw ya kapangyarihan haka matag-ay ya tungkulon. Muwang tamo êt ya labay habiên hên bitsih ay kataniêhan.

Malinaw di ha hulat ni Juan, ya hambutêni Apo Namalyari hilay kapatsi na gawan kan Apo Jesu-Cristo. Malinaw êt ya hilay pêtêg hên ampaniwala kan Apo Jesu-Cristo ay magpaidi kana hên ayn angga ha langit.

Kabooan hên pinakalaman

Umpisan hulat 1:1-8

Ya unan halumata haka ya hulat kanlan pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha probinsyan Asia 1:9-3:22

Ya pamagsimba ha langit haka ya naka-tsili-tsil ya hulat ya nakahara hên pitoy patak hên talo 4:1-8:1

Ya pitoy tambuyok 8:2-11:19

Ya nanad ha hadayay hêlay dapo haka ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê 12:1-13:18

Hino-hino kay nahêñ ya halumata 14:1-15:8

Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw 16:1-21

Ya balayan Babilonia ya inulam, haka hinambut ya kapatsi ni Apo Namalyari 17:1-20:10

Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol 20:11-15

Impahalumata kan Juan ya bayoy langit, bayoy luta, haka bayoy Jerusalem 21:1-22:5

Umpisan hulat

¹ Ya laman hên habaytsi ya hulat, ay impamwang ni Apo Namalyari kan Panginoon Jesu-Cristo, ta êmén na etaman ipamwang kanlan ampaghuyo kana, ya tinalagá ni Apo Namalyari, ya bigla hên malyari. Kabay in-utoh etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya anghel na hên namipamwang kangko, hi Juan, ya ampaghuyo kana hên habayto ya an-ihulat ko bayri. ² Ampaptégan ko ya kaganawan impahalumata kangko, ya habi ni Apo Namalyari ya pinaptégan ni Panginoon Jesu-Cristo. ³ Iningalwan hilay ampamaha hên habaytsi ha arapan hên kaatag. Iningalwan hila êt ya anhumonol ha nagilam la bayri ha papêt, ya ahina mabuyot hên matupad.

Pamangumusta ni Juan ha main paniwala kan Apo Jesu-Cristo ha pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan ha Panginoon ha Probinsyan Asia

⁴ Habaytsi ya hulat ko kamoyun patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kana ha probinsyan Asia.

An-ihalangin kataw ya dyanan na kaw dayi hên kapatékbékan nakêm haka ingalwan na kaw ni Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton lagi, amêhén, haka hên magpa ayn angga. Dyanan na kaw dayi hên kapatékbékan haka ingalwan na kaw êt hên Espiritu na, ya nakaarap ha iknoan na ha pitoy pahlêk hên kapangyarihan na. ⁵ Dyanan na kaw dayi hên kapatékbékan haka ingalwan na kaw etaman ni Panginoon Jesu-Cristo ya tapat, ya ampamaptêg hên tungkol ha nakahulat di. Hiyay kauna-unaan hên biniyay oman kanlan natsi, ya ahê natsin oman, haka hiyay pinakapoon lan ampamaala bayri ha luta.

Hiyay ampanlugud kantamo haka ya kamatsan na hên namoganggang ya daya na, ay namibuhan kantamo ha kasalanan tamo. ⁶ Impahan na kitamo ha pamanlokop na, ta êmén kitamo mamaala hên kalamo na, haka dinyag na kitamon pari ya ampaghuyu kan Apo Namalyari, ya Diyos, ya Tatang na. Purién tamo ya! Hiyay ampamaala hên magpa ayn angga! Amen. ⁷ Pakaihipén yoy habaytsi! Lumatêng hi Panginoon Jesu-Cristo hên kalamoy lêmm, haka mahêlêk yan balang miha, anggan hilay nanlatog hên tagyang na. Gawan mahêlêk la ya, ay maubuh hên mipanyêngén ya tawo bayri ha boon luta. Taganán malyari ya habayto. Amen.

⁸ Wanan Makapangyarihan, ya Panginoon, hi Apo Namalyari, ya atsi yana hên haton lagi, amêhén, haka magpa ayn angga, “Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay habiêñ, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino.”

Impahalumata kan Juan hi Apo Jesu-Cristo

⁹ Hiko hi Juan, ya mihay patêl yo ha Panginoon. Gawan ha ampaniwala ko kana, ay hikoy kalamo yo ha pamagtêêh ha kaparusaan, haka ha pamanlokop na ya lumatêng. Ha pamarusa la kangko, gawan ha pamipamwang kon habi ni Apo Namalyari, haka ya tungkol ha impamwang ni Panginoon Jesu-Cristo, ay gintan la kon intapon ha pulo ya nag langan Patmos. ¹⁰ Hén habayton mihay allon pamagsimba ha Panginoon, ay main yan impahalumata kangko ya Espiritu ni Apo Namalyari. Nagilam ko ha bokotan ko ya mihay habi, ya makhaw, ya nanad hên tonoy tambuyok. ¹¹ Wana kangko, “Ihulat moy mahêlêk mo, ta ipagtan mo kanlan angkapi-tsi-tsipon, ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha pitoy balayan ha probinsyan Asia.”

¹² Hén namalingay ako, hên hêlkên ko no hinoy ampaghabi, ya nahêlêk ko ay pitoy gintoy pamyanan solo.* ¹³ Ha pibonakan hên hatoy pitoy pamyanan solo, nahêlêk ko ya main nakairêng ya nanad tawo, ya nakatakop hên angga ha boê. Main yan takop ya ginto, ya nakakábat ha pagaw na. ¹⁴ Bapan putsi hên habot na hén nanad ha kaputsi hên bolak, haka ya mata na ay nanad dékêt hên apoy. ¹⁵ Ya bitsih na ay nanad ha tangso ya kapahilêw, haka ya habi na ay nanad lanêm ya man-awk. ¹⁶ Antalanêñ nay pitoy bêtêwêñ, haka main inumawah ya mihay êtak ha bêbêy na ya napikapakay ngalab ya haday tarêñ. Ya lupa na ay kapahilêw hén nanad ha hawang hén allo ha kauugtoan.

¹⁷ Hén pamakahêlêk ko kana ay nandoko ko ha bandan bitsih na hén nakadêngdêng, noa, a ko ampakahabi, ta nanad kinan natsi. Noa, impalunto

* **1:12** kingki.

na kango ya panabtab hēn gamēt na, haka na hinabi kangko, “Paan kan malimo! Hikoy ampangubatan haka ya kaangaan hēn balang hino. ¹⁸ Hiko ya angkabiyyay. Natsi ko. Noa, hēlkēn yo! Biniyyay akon oman! Hiko ay angkabiyyay hēn magpa ayn angga. Haka atsi yay na ha aypa hēn kapangyarihan ko ya kamatsan, haka hatoy ambaēgēn lan Hades ya legal hēn kaēlwa lan natsi. ¹⁹ Kabay ihulat mina ya nahēlēk mo, haka ya angkalyari amēhēn, haka ya malyari pon. ²⁰ Ya labay habiēn awud hēn pitoy bētēwēn, ya nahēlēk mon antalanēn ko, ay hilay in-utoh ya ampamaala ha angkapi-tsi-tsipon ha Efeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia haka ha Laodicea ya pitoy pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko ha probinsyan Asia. Haka ya hatoy pitoy gintoy pamyanan solo,[†] ay yabay ya habaytoy pitoy pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko ha probinsyan Asia.”

2

Ya hulat kanlan patēl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Efeso

¹ Wanay na êt hēn namihundon pamaghabi na hi Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanān mon hulat ya in-utoh hēn mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko ha balayan Efeso. Èmēn ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiēn kon ampanalan hēn pitoy bētēwēn ha panabtab hēn gamēt ko, ya ampibita-bitā ha pibonakan hēn pitoy gintoy pamyanan solo:^{*} ² Angkawangan ko ya pamimiyay yo, pamagpagal yo, haka pamagtēh yo. Muwang ko, ya a yo ampaulayan hēn makilamo kamoyu hilay ampanyag karawakan. Muwang ko ya nasubukan yo hilay nay ampagbabaran apostol, haka napaptēgan yo ya hila ay taganán alwan apostol, ta alwan pētēg ya toro la. ³ Gawan kangko ay a kaw angkahawa hēn idin ya boon biyay yo ha pamagtēh ha kal-atan hēn kairapan ha pamanhumonol yo kangko. ⁴ Noa, habaytsi ya a ko angkalabayan ha pamimiyay yo: ya pamanlugud yo kangko haka kanlan kapareho yon ampaniwala kangko, ay alway nan èmēn haton una, ta natambaang kaw na. ⁵ Panêmtêmēn yo ya una yon pamanlugud, haka paghêhēan yon talibatokan ya pangatambaang yo kangko boy kanlan kapareho yon ampaniwala kangko. Mamiyyay kaw oman hēn nanad hēn pamimiyay yo hēn haton kauna-unaan kaw hēn naniwala kangko, ta no a kaw maghêhê, ay alihēn ko ya solo yo ha pinamyanan kana. ⁶ Noa, an-ikahigla ko, ya angkahêmêkan yo etaman ya angkahêmêkan ko, yabay ya andaygēn lan ambaēgēn hēn Nicolaita, ya ampaniwala hēn alwan narawak hēn magsimba ha alwan pētēg ya diyos, haka alwan narawak hēn manyag hēn karawakan kalabayan lawini.

⁷ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipēn yo ya panhabiēn nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko! Hilay mipanambut ha karawakan, ay dyanan kon karapatan hēn mangan tagēy hēn kayo ya ampakab-in biyay ya ayn angga, ya atsi ha Paraiso, ha ampaidyanan ni Apo Namalyari.”

Ya aral kanlan patēl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Esmirna

† **1:20** kingki. * **2:1** kingki.

⁸ Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanān mon hulat ya in-utoh hēn mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko ha balayan Esmirna. Émēn ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabien kon ampangubatan haka ya anggaan hēn balang hino, ya natsi, noa, biniyay oman. ⁹ Muwang ko ya pamairap ya angkaranasan yo. Muwang ko êt ya ampag-irap kaw, noa, nanad mabandi kaw, ta makħaw ya paniwala yo kangko. Haka muwang ko êt ya pamanira la kamoyu, hēn hilay ampagbabaran ya hila ay Israelita, noa, atsi hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. ¹⁰ Paan yon kalimwan ya pamairap la kamoyu ya marani yoy nan maranasan. Kaillag kaw! Ha pamanubuk hēn paniwala yo, ay ipapahukul ni Satanas ya ungno kamoyu, haka magdusa kaw ha mapoy allo. Ihundo yoy katapatan yo kangko, agyan patsēn la kaw, ta hikoy mamidin kamoyun biyay† ya ayn angga.

¹¹ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipēn yo ya panhabien nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko! Hilay manambut ha karawakan, ay a mipalako ha pangalwan kamatsan, ha parusa ya ayn angga.”

Ya aral kanlan patēl ha Panginoonya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Pergamo

¹² Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanān mon hulat ya in-utoh hēn mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko ha balayan Pergamo. Émēn ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabien kon main êtak ya napikapakay ngalab ya haday tarêm: ¹³ Muwang ko ya balayan, ya ampaidyan yo, ay main pagtsiponan hēn pagsimbaan kan Satanas. Embayro man, ay nananiēh ya paniwala yo kangko. Haka a kaw namipuglaoh hēn paniwala yo kangko hēn hato man hēn panaon ni Antipas, ya nanonol kangko haka namaptēg hēn tungkol ha kaptēgan hēn tungkol kangko, ya pinatsi bahēn ha balayan ya ampaidyan yo, ya angkalokopan ni Satanas. ¹⁴ Noa, main akon a angkalabayan ha pamimiyay yo. Main ungno kamoyu ya anhumonol ha toro ni Balaam kan Balak, ya nangamuyot kanlan Israelita hēn mangan hēn imparaēp ha alwan pêtēg ya diyos, haka hēn mamabayi boy makilalaki. ¹⁵ Main êt kamoyu ya anhumonol ha toro lan ambaēgēn lan Nicolaita, ya ampaniwala ya alwan narawak hēn magsimba ha alwan pêtēg ya diyos, haka alwan narawak hēn manyag hēn karawakan kalabayan lawini. ¹⁶ Kabay pagħēħeān haka talibatokan yoy nay andaygēn yo, ta no ahē, ay bigla kon labanan hilay anhumonol ha toro lan ambaēgēn lan Nicolaita, hēn êtak koy napikapakay ngalab ya haday tarêm ya an-umawah ha bēbēy ko.

¹⁷ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipēn yo ya panhabien nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko! Ha mianambut ha karawakan, ay dyanan kon pamangan ya ambaēgēn manna, ya nakahimpan ha langit, haka dyanan ko hila hēn tsi-tsihan bato, ya naputsi, ya pinamihulatan hēn bayoy lagan, ya ayn makamwang no alwan bat hēn hatoy dyanan hēn habaytoy bato.”

Ya aral kanlan patēl ha Panginoonya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Tiatira

† **2:10** korona ha habin Griego.

¹⁸ Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanana mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Tiatira. Émén ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiên kon Anak ni Apo Namalyari, ya nanad hên dêkêt hên apoy ya mata, haka nanad tangso ya bitsih, ya kapahilêw. ¹⁹ Angkamwangan ko ya pamimiyay yo, kabay muwang ko ya pamanlugud yo, paniwala yo, pamaghuyyo yo, haka ya pamagtéêh yo ha kairapan. Muwang ko êt ya mangêd pon ya andaygén yo améhén kanan haton babayo kaw naniwala kangko. ²⁰ Noa, habaytsi ya a ko angkalabayan ha pamimiyay yo: ampaulayan yo hi Jezebel, ya mihay babayi ya ampagbabara hên hiyay mihay mámpipamwang ni Apo Namalyari. An-amuyotén na hilay tagahonol ko hén manyag karawakan hên nanad ha pamabayi, pamakilalaki haka mangan hên maghêhê, hên manalibokot ha pamakilalaki na, noa, a ya taganán magbayo. ²¹ Kabay parusaan ko ya hên nabyat ya hakit. Émbayro êt, ay parusaan ko etaman, ya hilay kalamoy nan ampanyag kasalanan, no a la paghêhêan hên talibatokan ya karawakan ya andaygén la hên kalamo na. ²² Haka patsén ko hilay nanad nay nan anak, ya boon nakêm hên anhumonol ha toro na, ta êmén la mamwangan hên hilay angkapi-tsi-tsipon ha balang pagtsiponan hên pagsimbaan kangko, ya hikoy ampamoliah hên nakêm haka manumbah ha balang miha kamoyu, do ha dinyag yo.

²⁴ “Kamoyu etaman hên kaatag ha balayan Tiatira, ya a nanggilam ha nangarawak ya toro ni Jezebel, haka ayn muwang ha ambaégén lan mangalalê ya toro ni Satanas, ay a kataw pabyatan ha aral. ²⁵ Ya labay kon bat kamoyu, ay pataniêhén yon mangêd ya paniwala yo kangko hên angga ha pamanlumatêng ko. ²⁶ Hilay mipanambut ha karawakan, haka anhumonol ha kalabayan ko hên angga ha anggaan biyay la, ay dyanan kon tungkulun hên mamaala ha balang bansa. ²⁷ Mamaala hila kanla hên ayn ingalo hên itad hila ha banga, ya bahakén hên têkén ya dyag ha bakal. ²⁸ Ta idin ko kanla ya tungkulun ya indin kangkon Tatang ko, haka ya bêtêwên ya ambaégén manwatahan ha palatandaan ya nipanambut hila.

²⁹ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipén yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!”

3

Ya hulat kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Sardis

¹ Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanana mon hulat ya in-utoh hên mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko ha balayan Sardis. Émén ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabiên kon ampamaala ha pitoy pahlék hên kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, haka ya ampanalan hên pitoy bêtêwên: muwang ko ya pamimiyay yo. Ha hêlék tawo, ay ampariwala kaw kangko, noa, ha kaptégan, ay pérad tanan natsi ya paniwala yo kangko. ² Mimata kaw ta pakhawén yoy paniwala yo, ta êmén a ya lumuyang hên matisi, ta ya pamimiyay yo ay main pamagkulang ha hêlék ni Apo Namalyari, ya ansimbaen ko. ³ Kabay panêmtêmén yoy intoro kamoyu. Dapat honolén yoy

habayto, haka paghêhêan yon talibatokan yoy nay pamanyag karawakan. Ta no a kaw dalin mimata, ay bigla kataw lakwén hén parusaan, êmén ha biglan pamanlumatêng hén manakaw. ⁴ Noa, main ungnon bat bahén kamoyu ha balayan Sardis, ya a ampakilamo hén manyag karawakan. Hilan bêngat ya habayto ya makalamo ko hén mita hén nakabaron naputsi, gawan hinonol lay kalabayan ni Apo Namalyari. ⁵ Hilay manambut hén karawakan, ay pabaroan etaman hén naputsi hén nanad kanla, haka ya langan la, ay a ko boraén ha ambaégn libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga. Ha arapan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, angga ha arapan lan anghel na, ay ipamwang ko ya kangko hila.

⁶ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipén yo ya panhabién nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hén pagsimbaan kangko!”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan hén Filadelfia

⁷ Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanán mon hulat ya in-utoh hén mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hén pagsimbaan kangko ha balayan Filadelfia. Êmén ya di ya ihulat mo:

“Habaytsi ya anhabién kon impapawa ni Apo Namalyari hén mag-in kana, ya banal, ya ayn hinon kasalan, ya mapaypaniwal-an, ya ampanalan hén susi* ni Arin David. Ya loatén ko, ay ayn hinoman ya makapikabat, haka ya ikabat ko, ay ayn hinoman ya makaloat. ⁸ Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Muwang ko êt ya alwa kaw hén makhaw, gawan pêpérâd kaw, noa, hinonol yoy toro ko, haka ya paniwala yo kangko, ay a yo impuglaho. Kabay niloat ko ya mihay ilwangan ha arapan yo haka any hinoman ya makapikabat hén habayto. ⁹ Manggilam kaw! Main bahén ya ampagbabara ya hila ay Israelita, noa, kalamo hila ha pangkat ya atsi ha lokop ni Satanas. Ipakarani ko hila kamoyu. Makadéngdêng hila ha arapan yo hén mam-in galang kamoyu, haka mamwangan la bayto ya anlugarén kataw. ¹⁰ Gawan nagteéh kaw hén nanad ha in-utoh ko kamoyu, ay illagan kataw kaban angkaranasan yoy kairapan ya lumatêng ha boon luta. ¹¹ Bigla ya pamanlumatêng ko! Pakipahootan yon honolén ya kaptégan, ta êmén a maayu hén kaatag ya an-idin ko kamoyu, ya biyay† ya ayn angga. ¹² Hilay manambut kan Satanas, ay itad ko ha tarék ya pampah-éy ha pagtsiponan hén pagsimbaan kan Apo Namalyari, ya ansimbaén ko. Idi hila tana bayro hén ayn angga. Mabalayan ya hila ay kan Apo Namalyari ta ihulat ko kanla ya langan na, haka ya langan hén balayan na, ya bayoy Jerusalem, ya umaypa ubat kana ha langit. Haka Mabalayan ya hila ay kangko ta ihulat ko kanla ya bayoy langan ko.

¹³ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipén yo ya panhabién nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hén pagsimbaan kangko!”

Ya aral kanlan patêl ha Panginoon ya angkapi-tsi-tsipon ha balayan Laodicea

¹⁴ Wanay na êt ni Apo Jesu-Cristo ha halumata ko, “Pagtanán mon hulat ya in-utoh hén mamaala kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hén pagsimbaan kangko ha balayan Laodicea. Êmén ya di ya ihulat mo:

* ^{3:7} Isaias 22:22. † ^{3:11} korona ha habin Griego.

“Habaytsi ya anhabiên ko ya ambaêgên Amen, ya mapaypaniwal-an, haka ampamaptéğ ha kaptégan, gawan hikoy ampangubatan hên kaganawan dinyag ni Apo Namalyari. ¹⁵ Angkamwangan ko ya pamimiyay yo. Ya paniwala yo kangko ay nanad lanêm ya naayamêem, ya alwan nakêbel haka alwan naomot. Labay ko dayin naigêt ya paniwala yo kangko. ¹⁶ Gawan ha pangatambaang yo, ay pêrad kataw tanan itaah! ¹⁷ Wamoyu mabandi kaw, ta main kaw hên katsighaw, haka a yoy na kailangan ya hinoman. Yarin a yo muwang ya hikaw ay ayn taganán pukat, kapapaingalo, mairap, buwag haka ayn nanan ingkatakop ha lawini yo! ¹⁸ Kabay an-aralan kataw ya manaliw kaw kangko hên naahig ya gintoy imparann ha apoy, ta êmén kaw mag-in pêtêğ hên mabandi ha arapan ni Apo Namalyari. Manaliw kaw kangko hên nangaputsi ya takop, ta êmén matagpênan ya lawini yoy kapaparêng-êy, ya ayn ingkatakop. Manaliw kaw êt kangko hên tambal mata, ta êmén kaw makahêlêk. ¹⁹ Hilay anlugarûn ko ay an-atolan ko haka amparal-an ko. Kabay boon nakêm yo dayin paghêhêan ya kasalanan yo. ²⁰ Manggilam kaw! Atsi ko ha ilwangan hên nakêm hên balang miha hên ampamaêg. Hinoman ya manggilam hên baêg ko, ta pahowênenako, ay humwêñako hên makilamo kana hên nanad ha makiaêm kana. ²¹ Hinoman ya manambut karawakan, ay hiyyay dyanan ko hên karapatan hên mamaala hên kalamo ko, hên nanad ha pam-i kangko ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, hên karapatan hên mamaala hên kalamo na, hên hinambut ko hi Satanas.

²² “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipên yo ya panhabiên nan Espiritu ni Apo Namalyari kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hên pagsimbaan kangko!”

4

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

¹ Pamakayarin habayto, ay nangoman akon naningla. Nahêlêk koy nakaloat ya ilwangan hên langit! Haka nagilam kon oman, ya habi ya nanad hên tonoy tambuyok, ya wana kangko, “Munik ka di, ta ipahlêk ko kamo ya habaytsi ya malyari pon, ha lumatêng ya allo.” ² Tampol nan impahalumata kangko hên Espiritu ni Apo Namalyari, ya mihay iknoan hên ampamaala bayro ha langit haka hatoy nakaikno bayro. ³ Ya lupa nan hatoy nakaikno bayro ay nanad ha mangaalagá ya bato ya ampangislap ya ambaêgên hên haspe haka kornalina. Main mihay buwangaw ya nakabal-itoktok bayro ha iknoan nan ampamaala ya nanad ha kulay bulong hên esmeralda, ya ampangislap. ⁴ Nakapalibot kanan nakaiknon ampamaala, ay main lowampo boy apat ya kaatag pon ya pag-iknoan hên ampamaala. Ya nakaikno bayro, ay lowampo boy apat ya toa, ya nipagtungkulon, ya nakatakop hên naputsi haka nakakopyan korona, ya dyag ha ginto. ⁵ Bayro ha iknoan ha bonak ay main angkaubat ya magpikulita ya kimat haka hêneğ hên kilat ya manêlêgêdêg boy magpidili-kidik. Haka ha arapan hên habaytoy iknoan ay main pitoy pag-atâng ya man-alob. Habaytoy pag-atâng, ay yabay ya pitoy pahlêk hên kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari. ⁶ Ha arapan êt hên habaytoy iknoan ay main nanad solamin ya kakwalan, kalinaw haka kakislap hên dagat ya dyag ha kristal.

Ha danin habaytoy iknoan, ay main nakapalibot ya apat ya angkabiyyay, ya napnoan hên mata ha arapan haka ha bokotan. ⁷ Nanad hên leon ya una kanlan apat ya angkabiyyay. Ya ikalwa ay nanad ha baka. Ya ikatlo ay

main lupa ya nanad lupa hēn tawo. Haka ya ikapat ay nanad hēn bulilok o lawin ya ampangalilang.⁸ Habaytoy apat ya angkabiyay, ay mani-anêm ya pakpak. Napno hilan mata hēn angga êt ha lalêن pakpak, haka allo yabi lan angkantaên ya êmên di,

“Apo Namalyari, hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, haka ya ayn kapantag ha kangêran,

mimiha mo ya Panginoon Diyos ya makapangyarihan, ya dapat puriên.

Hika ya atsi yana hēn haton lagi, amêhêن, haka magpa ayn angga.”

⁹ Kaban ampuriên, anggalangêن haka ampagpahalamatan lan habaytoy apat hi Apo Namalyari, ya main biyay hēn ayn angga, ya ampamaala,¹⁰ ay hatoy lowampo boy apat etaman ya nipagtungkulon, ay ampipandoko hēn nakadêngdêng hēn ampagsimba kana. An-idin lay korona la ha arapan na ta êmên ipamwang ya hiya ay makapangyarihan kanla. Êmên ya di ya angkantaên la:

¹¹ “Apo Namalyari, hika ya Panginoon naêن haka Diyos naêن.

Hika ya hêpat hêن mananggap hēn pamapguri, haka pamanggalang gawan ha kapangyarihan mo,

ta hika ya nanyag hēn balang hino, ha kalabayan mo.”

5

Impahalumata kan Juan ya pamananggap hēn Biseron Tupa ya hulat ya antalanêni ni Apo Namalyari

¹ Kaban ampanlêk ako, ay main akon nahêlêk, ya antalanêni nan hatoy nakaikno ha pibonakan, ya papel, ya naka-tsili-tsili, ya main hulat ha lalê haka ha bokot. Habaytoy papel ay nakahara hēn pitoy patak hēn talo.² Haka main akon nahêlêk ya mihay makhaw ya anghel ni Apo Namalyari, ya nay-ikhaw hēn nangotang hēn êmên di: “Hinoy main karapatan hēn mangalih hēn talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsili, ta êmên ya mabuhal?”³ Noa, ayn miha man ha langit, o ha luta, o ha legal lan natsi, ya malyarin mamuhal o mamaha hēn habayto. ⁴ Kabay haday tangih ko gawan ayn ya main karapatan hēn mamuhal haka mamaha hēn habayto. ⁵ Noa, wana kangko hēn miha karlan hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulon, “Paan kan manangih! Hêlkêni mo ya ambaêgêni lan Leon. Hiya ya kaapo-apoan ni apo Juda haka ya kaapo-apoan ni Arin David. Hiyay nanambut kan Satanas, kabay main yan karapatan mangalih hēn habaytoy pitoy patak talo haka mamuhal hēn habaytoy kahulatan.”

⁶ Pamakahabi nan habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay Biseron Tupa, ya nakaîréng hēn karani hēn hatoy nakaikno ya napalibutan lan hatoy apat ya angkabiyay, ya napnoan hēn mata, haka hilay lowampo boy apat ya nipagtungkulon. Hatoy Biseron Tupa ay nagpiyat, ya kamwangan ya hiyay imparaya haka nangoman nabiyay. Main yan pitoy hongay haka pitoy mata. Hatoy pitoy mata na, ay yabay ya in-alimbawa ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, ya in-utoh na ha boon luta.⁷ Napaïdani ya kanan nakaikno ha pibonakan, ta ginawang nay hatoy naka-tsili-tsili ya kahulatan ya antalanêni nan habayto.⁸ Pamakakwa nan habaytoy kahulatan ya naka-tsili-tsili, ay hatoy apat ya angkabiyay ya napnon mata, haka hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulon, ay nipandoko hēn nakadêngdêng hēn nagsimba ha arapan hēn hatoy Biseron Tupa. Ya balang miha kanla ay ampanalan hēn alpa, haka main hilan antalanêni ya silyaw ya dyag ha ginto

ya pinno hēn pabango ya paraēp. Habaytoy pabango, ay yabay ya nanad ha panalangin lan pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana.⁹ Ingkanta la ya mihay bayon kanta, ya êmēn di:

“Hika ya main karapatan hēn mananggap hēn habain ya naka-tsili-tsil ya kahulatan,
haka mangalih hēn talo ya pinamihara kanan habain,
gawan in-åtang ka, haka ya daya mo, ay pangakbus mo kanlan pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, paubat ha balang láhi, habi, haka bansa.
¹⁰ Impahan mo hila ha pamanlokop mo ta êmēn hila makapamaala hēn kalamo mo ha luta. Dinyag mo hilan pari ta êmēn hila maghuyo kan Apo Namalyari ya Diyos tamo.”

¹¹ Kaban ampanlēk ako bayro ha nakaikno ha pibonakan haka kanlan apat ya angkabiyyay ya napnoan mata, haka ha lowampo boy apat ya nipagtungkulān, ay nagilam koy kanta hēn kal-atan anghel, ya a makwan mabilang ya nakapalibot bayro kanla. ¹² Makhaw lan an-ikanta ya êmēn di: “Ya Biseron Tupa ya imparaya ay hēpat hēn mananggap hēn pamapguri, pahalamat haka galang, gawan ha kapangyarihan, pibandian, galing, haka hēkaw na!”

¹³ Bayo nagilam ko ya balang angkabiyyay ya atsi ha langit, ha luta, ha logal lan natsi, haka ha dagat. Naubuh hilan ampipagkanta êt hēn êmēn di:

“Dapat pahalamatan, galangēn, haka puriēn ya nakaikno ha pibonakan haka ya Biseron Tupa, hēn magpa ayn angga gawan ha kapangyarihan la!”

¹⁴ Hatoy apat etaman ya angkabiyyay ya napnon mata ay naghabi, ya wanla, “Amen!”^{*} Haka hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulān ay ampipandoko hēn nakadēngdēng hēn nagsimba ha arapan nan Biseron Tupa haka ha arapan nan nakaikno ha pibonakan.

6

Pamangalih nan hatoy Biseron Tupa hēn hatoy pitoy patak talo ya pinamihara ha naka-tsili-tsil ya kahulatan

¹ Kaban ampanlēk ako, ay nahēlēk koy inalih nan hatoy Biseron Tupa ya miha kanlan pitoy patak talo. Bayo nagilam koy habi hēn miha kanlan apat ya angkabiyyay ya napnoan mata, ya wanan nay-ikhaw, ya nanad ha magpidili-kidik ya kilat, “Ka di!”² Nahēlēk koy mihay kabayo ya naputsi. Ya nakahakay bayro, ay main yawo ya panlaban. Dinyanan yan korona ya panihuklot na, gawan ha panambut na ha kaatag ya kapatsi na, bayo nag-orong yay na êt hēn manambut ha kaatag pon ya kapatsi na ha luta.

³ Hēn inalih nay na hēn Biseron Tupa ya hatoy ikalwan patak talo, ay nagilam kina êt ya hatoy ikalwa kanlan angkabiyyay ya napnoan hēn mata, ya wana, “Ka di!”⁴ Namakon, ay main kina êt hēn nahēlēk ya inumawah ya miha pon ya kabayo ya hadyay orit. Ya nakahakay bayro, ay dinyanan kapangyarihan hēn hiyay pangubutan hēn gulo hēn kaganawan bansa ha luta ta êmēn mipa-patsi hilay tawo. Dinyanan la yan hadyay hēlay hundang.

⁵ Hēn inalih nay na hēn Biseron Tupa ya ikalton patak talo, ay nagilam ko ya hinabi nan ikalton angkabiyyay ya napnoan mata, ya wana, “Ka di!” Bayo nahēlēk ko ya mihay kabayoy nauyang. Ya nakahakay bayro ay ampanalan hēn timbangon. ⁶ Haka nagilam koy nanad habi ya angkaubat ha pibonakan

* ^{5:14} Ya labay habiēn, ay dapat malyari ya habayto.

lan hatoy apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ya êmén di: “Mihay kilon bêngat hên trigo ya mahaliw ha napakiupa hên namapayabi, haka êmbayro êt ya alagá ha tatloy kilon sebada.* Noa, paan hiraên ya poon olibo, ya ubatan taba, haka ya wakay hên ubas ya ubatan alak.”

⁷ Hêñ inalíh nay na hêñ Biseron Tupa ya hatoy ikapat ya patak talo, ay nagilam kina êt ya habi nan ikapat ya angkabiyay ya napnoan mata, ya wana, “Ka di, ta hêlêk mol” ⁸ Ya nahêlêk ko ay mihay kabayo ya napêthaw. Ya langan nan nakahakay bayro ay Kamatsan haka ya hinumonol kana ay Hades, ya logal lan kaélwa lan natsi. Dinyanan hilan tungkulon hêñ patsén ya ikapat hêñ kabooan lan tawo ha luta ha labanan, mamapitay ya lonoh, hakit, haka ha mangahilêb ya ayop ya mapangyat.

⁹ Bayo inalíh nay na hêñ Biseron Tupa ya hatoy ikalima hêñ patak talo. Haka nahêlêk kina ha hilong hêñ paybul-ihan† hêñ paypaahukan hêñ pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari, ya kaélwa lan pinatsi gawan pamanhumonol la ha habi ni Apo Namalyari, haka ha pamapténg la kanan habayto. ¹⁰ An-ipapakaangaw lay pamakiingalo, ya wanla, “Panginoon, hika ya makapangyarihan, ya banal, haka ya pêtèg! Ay-êmén pon kabuyot ya pangênggan naén hêñ higantsién mon parusaan hilay nangarawak ha boon luta ya namatsi kannaén?” ¹¹ Bayo dinyanan ya balang miha hêñ takop ya nangaputsi, haka hinabi kanla ya magpainaawa hila pon hêñ pérad, hêñ angga ha maboo ya kabilangan hêñ kapareho lan patêl, ya ampaghuyó kan Apo Jesu-Cristo, ya maranin patsén êt hêñ nanad kanla.

¹² Hêñ inalíh nan Biseron Tupa ya hatoy ikaném ya patak talo, ay nanlayon hêñ hadyay hêkaw, haka ya allo ay inumuyang hêñ nanad ha takop ya anihulod lan kinamatsan. Haka ya buwan ay inumorit hêñ êmén kaorit hêñ daya. ¹³ Ya bêtêwêñ ay nangatata ha luta hêñ nanad ha tagéy hêñ igos ya nailê pon ya angkakanégnêg hêñ hadyay hêkaw angin. ¹⁴ Namakonkaynaman ay biglan nagtsili-tsil ya langit hêñ nanad ha amak‡ haka napanat. Ya tawtgug haka pulo ay napanat ha andyanan la. ¹⁵ Naubuh hêñ nalimwan hilay atsi ha luta. Hilay ari haka hilay kaatag ya main tungkulon nanad kanlan poon hundaloh, ya mangabandi, hilay main kapangyarihan, hilay ipoh boy hilay alwan ipoh, ay naubuh hêñ nipagtago ha lêyang, haka ha mangahlay ya bato ha tawtgug. ¹⁶ Haka nan-angaw hila kanlan tawtgug haka kanlan bato, “Ay, tagpênan yo kay, ta êmén a naén ana mahêlêk ya lupa nan nakaikno hêñ ampamaala, haka êmén a naén ana maranasan ya hadyay huluk nan Biseron Tupa! ¹⁷ Gawan nilumatêng ya maalagáy allon hadyay pamarusa la kannaén, ya a naén taganán matêeh!”

7

Kabilangan lan dinyanan tatak, ya naghuyó kan Apo Namalyari ay 144,000

¹ Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya apat ya anghel ni Apo Namalyari ya nakairêng ha apat ya duyo hêñ luta, ta ampênlanan la ya ampangubatan hêñ angin, ta êmén a magkaangin ha luta, ha dagat, o ha hinon kayo. ² Hila ya dinyanan ni Apo Namalyari hêñ kapangyarihan hêñ hiraén ya luta anggan dagat. Haka main akon nahêlêk ya kaatag ya anghel ni Apo Namalyari ya an-umawah ha dapit awahan hêñ allo, ya ampantan hêñ panatak nan ampam-in biyay, ya hi Apo Namalyari. Bayo imbaêg na

* **6:6** Ya nanad trigo. † **6:9** Hêlêk ha panlékan labay habiêñ hêñ habi. ‡ **6:14** dasay.

bayro ha apat ya kapareho nan anghel, ya wanana nay-ikhaw,³ “Paan yo pon hiraén ya luta, dagat o hinon kayo, angga ha a naén pon matatakan ya dampal lan ampaghuyyo kan Apo Namalyari ta êmén hila a mabilian.”⁴ Hén nayari hilay na, ay nagilam ko ya bilang lan tinatakan, dinalar boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ubat ha kaapo-apoan lan mapo boy loway anak ni apo Israel.⁵ Ha kaapo-apoan ni Juda 12,000, ha kaapo-apoan ni Ruben 12,000, ha kaapo-apoan ni Gad 12,000,⁶ ha kaapo-apoan ni Aser 12,000, ha kaapo-apoan ni Neftali 12,000, ha kaapo-apoan ni Manases 12,000,⁷ ha kaapo-apoan ni Simeon 12,000, ha kaapo-apoan ni Levi 12,000, ha kaapo-apoan ni Isacar 12,000,⁸ ha kaapo-apoan ni Zabulon 12,000, ha kaapo-apoan ni Jose 12,000, haka ha kaapo-apoan ni Benjamin 12,000.

Ya nipanambut, ya a makwan mabilang, ya ubat ha balang bansa

⁹ Pangayarin habayto, ay nahélek koy kakal-atan ya tawo ya a makwan mabilang hén hinoman! Ubat hila ha balang bansa, láhi haka habi. Nakairéng hila ha arapan hén hatoy nakaikno hén ampamaala ha pibonakan, haka ha arapan nan Biseron Tupa. Nakatakop hila hén naputsi haka ampanalan hilan bulong, ya palatandaan hén mahigla hila ha pamanambut la.¹⁰ Haka impakakhaw lan hinabi, “Ya namilitas kantamo ay hi Apo Namalyari ya nakaikno hén ampamaala, haka ya Biseron Tupa!”¹¹ Naubuh hén nakairéng ya anghel hén nakapalibot bayro ha nakaikno, haka hilay lowampo boy apat ya nipagtungkulau, haka hatoy apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay nandoko hén nakadéngdéng ha pamagsimba la kan Apo Namalyari, ya nakaikno, hén ampamaala ha pibonakan.¹² Wanla, “Amen! Pétêg ya! Pahalamatan tamo hi Apo Namalyari, ya anhuyuén tamo! Purién tamo ya gawan ha kamwangan, tungkulau haka kapangyarihan na! Purién haka galangén yan magpa ayn angga! Amen!”

¹³ Namakonkaynaman ay kinotang akon miha kanlan hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulau, “Muwang mo no hino hilay nakabaro hén naputsi, haka no ay idi ya ubatan la?”¹⁴ Noa, wangko kana, “Apo, a ko muwang. Habién mo raw kangko.” Haka hinabi nay na kangko, “Hilay habaytsi ay nakatéêh ha panaon hén haday parusa. Nanad pinipi lay takop la ha daya nan Biseron Tupa ta ya pangamatsi na, ay namaputsi hén takop la.¹⁵ Kabay atsi hila ha Templo, ha arapan nan nakaikno hén ampamaala, ya hi Apo Namalyari hén ampaghuyyo kana hén allo yabi, haka hiyay panay lan kalamo haka ampangillag kanla.¹⁶ A hilay na oman lonohén o maangan man, haka a hilay na etaman maiyaw hén allo o hinon naomot.¹⁷ Gawan hatoy Biseron Tupa, ya atsi ha dani nan nakaikno ha pibonakan, ya manayhay kanla, boy hiyay nay mangilamo kanla ha laném sibol ya ampam-in biyay. Haka hi Apo Namalyari ya mamunah hén luwa ha mata la, haka a hilay nan manangih oman.”

8

Inalih hén Biseron Tupa ya ikapiton patak talo

¹ Hén alihén nan Biseron Tupa ya hatoy ikapiton patak talo ha naka-tsili-tsili ya kahulatan, ay nagkamain kapatékbékan ha langit hén manga kapitnan oras.² Pamakayarin habayto, ay nahélek ko ya pitoy anghel ya nakairéng ha arapan ni Apo Namalyari, ya dinyanan hén tambuyok ya balang miha.

³ Main etaman nilumaténg ya miha pon ya banal ya anghel, ya main anggétan ya paypaahukan hén pabango, ya dyag ha ginto, ya niréng ha

arapan hēn paybul-ihan* hēn paypaahukan hēn pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari. Dinyanan ya anghel hēn mal-at ya pabango, ya iparaêp na kan Apo Namalyari hēn ipahan ha halangin lan pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, bayro ha paybul-ihan hēn paypaahukan hēn pabango, ya dyag êt ha ginto ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari.⁴ Hatoy ahuk hēn pabango ya angkaubat ha antalanêñ nan anghel, kalamo hēn halangin lan pinili ni Apo Namalyari hēn mag-in kana, ay ampakanawan milako kan Apo Namalyari.⁵ Bayo nangwa ya anghel hēn baya ha paybul-ihan hēn paypaahukan pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari, ta pinno nay habaytoy paypaahukan hēn pabango, ya antalanêñ na. Pangayari, ay intapon nay habayto ha luta. Namakonkaynaman ay nanêlégêdêg haka nagdili-kidik ya kilat, nangimat haka nagkalayon.

Pinahyêpan lan anghelya pitoy tambuyok

⁶ Hilay pitoy anghel ay ampaglêan ha pamahyêp hēn mamatonoy, hēn tambuyok la.

⁷ Hēn pahyêpan nan unan anghel ya tambuyok na, ay nanguran hēn tagunlinaw, haka apoy ya main kalamo hēn daya, ya nakaulam hēn ikatlon katsiwih hēn luta, kayo haka hinon tanaman bayro.

⁸ Hēn pinahyêpan nan ikalwan anghel ya tambuyok na, ay main mihay nanad bapan hêlay tawtgug ya angkaulam ya man-alob, ya intapon ha dagat.

⁹ Ya ikatlon katsiwih hēn dagat ay nag-in daya. Ya angkabiyay bayro ay nangamatsi, haka hilay bangka haka barko bayro, ay nangahira.

¹⁰ Hēn pahyêpan hēn ikatlon anghel ya tambuyok na, ay natata ya bapan hêlay bêtêwêñ hēn naubat ha langit, ya êmén ha atâng ya man-alob, ya natata ha ikatlo hēn kabooan hēn ilog haka lanêm sibol.¹¹ Napait ya langan nan hatoy bêtêwêñ, ta ya ikatlon katsiwih hēn lanêm ay kinumait. Mal-at ya natsi gawan nakainêñ hilan habaytoy lanêñ.

¹² Hēn pahyêpan hēn ikaapat hēn anghel ya tambuyok na, ay nahugat ya ikatlon katsiwih hēn allo, haka ya ikatlon katsiwih hēn buwan, haka ya ikatlon katsiwih hēn bêtêwêñ. Nangaalihan hêneg ya balang ikatlon katsiwih, kabay ya ikatlon katsiwih hēn yabi haka allo, ay ayn hêneg.

¹³ Hêñ nanlêk kon oman, ay main akon nahêlêk ya lawin ya ampanggilang ha langit, haka nagilam koy angaw na, ya wana, “Kaingalon taganá ya atsi ha luta, ha hadyay maranasan lay kapapalimo ustom pamatonoy lan humonoy tatloy anghel ha tambuyok la!”

9

¹ Hêñ pinahyêpan nan ikaliman anghel ya tambuyok na, ay nahêlêk ko ya mihay bêtêwêñ ya natatatay na ha luta. Indin kana ya susi ta êmén na maloat ya kabat hēn ayn anggay kalalêan lubot, ya pinayhukulan kanlan nangarawak ya a angkahêlêk.² Niloot nay na ya kabat hēn lubot ya ayn anggay kalalêan, haka inumawah ya hadyay ahuk, ya nanad naubat ha bapan hêlay ya pogun. Habaytoy ahuk ay nakatagpêñ ha allo, kabay dinumiglêm.³ Nipanumawah bayro ha ahuk ya doron, hēn nipan-umugpa ha luta. Dinyanan hilan kapangyarihan hēn nanad ha pamangyat lan mahlay ya konipit.⁴ Inutuhan hila ya paan lan hiraêñ ya kayo, lamon, o hinon tanaman, noa, ya pakahakitan lan bêngat ay hatoy tawoy ayn tatak ni Apo Namalyari ha dampal la.⁵ Pinaulayan hilan mamairap ha boon limay buwan, noa, a hila

* ^{8:3} Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi.

pinaulayan hēn mamatsi. Ya pamairap la ay nanad kahakit hēn pangayat hēn mahlay ya konipit ya manayēngtēng.⁶ Habayton limay buwan hēn hadyay pamairap, ay labay lay nan taganán matsu ya hilay ayn tatak ni Apo Namalyari ha dampal, noa, a taganán malyarin magbitkē.

⁷ Hilay doron ay nanad ha kabayo ya in-il-an ha pamakilaban. Ya atsi ha ulo la ay nanad korona ya ginto. Ya lupa la ay nanad lupon tawo.⁸ Ya habot la ay hadyay karang ya nanad ha habot hēn babayi haka ya gogot la ay nanad hēn gogot hēn leon.⁹ Ha pagaw la ay main hilan halanggo ya dyag ha bakal haka ya tonoy hēn puwal la, no anlumpad hila, ay nanad hēn tonoy hēn kallatan kalesa ya angguluyēn hēn kabayo ya ampamwayun makon makilaban.¹⁰ Main hilan ikoy ya nanad ha ikoy hēn mahlay ya konipit ya main tsimēd. Ya tsimēd la, ay yabay ya kapangyarihan lan mamairap ha tawo ha boon limay buwan.¹¹ Main hilan poon ya ayn kaatag no alwan hatoy narawak ya anghel ya ampamaala bayro ha ayn anggay kalalēan lubot. Ya langan na ha habin Hebreo ay Abadon, haka ha habin Griego ay Apolion, ya labay habiēn Māpanira.

¹² Habayto ya unan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko, noa, main pon lowa ya lumatēng, ya kapalimo êt bayro.

¹³ Hēn pinahyēpan nan ikaanêm hēn anghel ya tambuyok na, ay main akon nagilam ya habi, ya angkaubat ha apat ya duyo hēn gintoy paybul-ihan* hēn paypaahukan pabango, ya atsi ha arapan ni Apo Namalyari.¹⁴ Wana kanan ikaanêm hēn anghel ya namahyēp hēn tambuyok na, "Okalēn mo hilay hatoy apat ya anghel ya nakagapoh ha danin mahlay ya ilog, ya nag langan Eufrates."¹⁵ Kabay hilay apat ya anghel ay imbuhan, ta hilay in-il-an ni Apo Namalyari para ha habaytsi ya oras, hēn habaytsi ya allo, hēn habaytsi ya buwan, hēn hata taon, hēn mamatsi ha ikatlon kabooan hēn tawo ha luta.¹⁶ Ya inhabi kangko ya bilang lan hundaloh lan anghel ay 200,000,000 ya nakakabayo.¹⁷ Ha halumata ko ay nahēlēk koy habaytoy kabayo haka hilay nakahakay bayro ya nipagkalahag ha pagaw ya main tatloy kulay: kakulay hēn apoy, ka-uyang hēn sapiro, haka kahēlyaw hēn sulpud. Ya ulo hēn kabayo la ay nanad ha ulon leon haka ampagiahbo hila hēn apoy, ahuk, haka sulpud.¹⁸ Habaytoy apoy, ahuk haka sulpud, ay yabay ya tatloy salot, ya pinamatsi la ha ikatlo hēn kabooan hēn tawo ha luta.¹⁹ Ya kapangyarihan lan habaytoy kabayo ay atsi ha bēbēy la haka atsi ha ikoy la, ya nanad ha ulon utan ya anggamitēn la hēn mamahakit.

²⁰ Hilay hatoy a pinatsi ha salot, ay a la pon ampaghēhēan hēn antalibatokan ya karawakan dyag la. Yan inhundo la pon êt ya pamagsimba la kanlan nangarawak ya a angkahēlēk, haka ha alwan pētēg ya diyos, ya a kahēlēk, a kagilam haka a kabita, nanad ha rebulto ya dyag ha ginto, pilak, tangso, bato haka kayo.²¹ A la êt pinaghēhēan hēn tinalibatokan ya kaatag pon ya karawakan dyag la, nanad ha pamatsi la ha kapareho, pamandanga, pamabayi, pamakilalaki, haka pamanakaw.

10

Ya anghelya main nanaway papelya main kahulatan ya naka-tsili-tsil

¹ Pamakayarin habayto, ay main a êt hēn impahalumata kangko ya miha pon ya makapangyarihan ya anghel ni Apo Namalyari. Antumaoy yan ubat ha langit hēn nakakolob hēn ginêm. Main yan buwangaw ha ugton ulo na,

* ^{9:13} Hēlkēn ha panlēkan labay habiēn hēn habi.

ya lupa na ay nanad allo, haka ya bitsih na, ay nanad ha tarêk ya man-alob. ² Main yan antalanêñ ya nanaway, naka-tsili-tsil ya kahulatan, ya binuhal na. Ya panabtab hên bitsih na ay intuk-o na ha dagat, haka ya uki hên bitsih na ay intuk-o na ha luta. ³ Nan-angaw ya hêñ maklaw hêñ nanad ha paman-êngêl hêñ leon, bayo nangilat bayto hêñ katapito. ⁴ Hêñ pamakayarin hatoy kilat, ay ihulat ko dayi ya napoliah ko, noa, main akon nagilam ya habi ya ubat ha langit, ya wana, “Paan minan ihulat ya hinabi hêñ habaytoy pitoy kilat ta idin mo tana ha nakêm mo!”

⁵ Hato etaman ya anghel ya nagtok-o ha dagat haka ha luta, ay intag-ay na ha langit ya panabtab hêñ gamêt na, ⁶ ta ha langan ni Apo Namalyari, ya ampam-in biyay hêñ ayn angga, ya nanyag hêñ langit, luta, dagat, haka kaganawan atsi bayro ay naghumpa ya, ya wana, “Taganán a yay na mangênggan hi Apo Namalyari! ⁷ No pahyêpan nan ikapiton anghel ya tambuyok na, ay tuparêñ nay na ya a nan impamwang ha kal-atan, ya impamwang nan bat kanlan mâmipamwang ya naghuyyo kana.”

⁸ Pamakayari, ay nagilam kina êt ya habaytoy habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hali, kowén minay habaytoy papel ya nakabuhal ya antalanêñ nan anghel ya nakatok-o ha dagat haka ha luta.” ⁹ Kabay nilako kinan pinakikwaan kanan anghel ya hatoy papel ya nakabuhal. Wana kangko, “Kowén mina haka mon kaén. Napait ya habain ha bitoka, noa, kaban atsi ya ha bêbêy mo ay nanad yan ayang pulot panilan.” ¹⁰ Ginawang kina ta kinnan ko ya. Habayto ay nanad ha ayang pulot hêñ atsi ya ha bêbêy ko, noa, hêñ naiboon kina, ay nangayabaab ya bitoka ko.

¹¹ Haka main namiutoh kangko, “Ipapêt mon oman ya tungkol ha malyari kanlan ari haka hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa, haka ha balang habi.”

11

Ya loway mamaptêg ya in-utoh ni Apo Namalyari

¹ Pamakayarin habayto, ay dinyanan ako hêñ panukat ya nanad ha têkêñ haka inutuhan ako hêñ êmén di, “Mirêng ka ta hukatêñ moy Templo ni Apo Namalyari haka ya paybul-ihan* hêñ paypaahukan hêñ pabango ha pamagsimba kana, ya dyag ha ginto, ya atsi ha arapan na. Haka mo bilangêñ ya atsi bayron ampipagsimba kana. ² Noa, paan mon hukatêñ ya plasa ya atsi ha dungla hêñ ilwangan Templo, ta habaytoy indin kanlan a ampagpalokop kana, ta anggan Jerusalem, ya banal ya balayan na, ay hambutêñ la ha apatapo boy loway buwan ya kabooan hêñ 1,260 ya allo. ³ Ha kabooan hêñ habaytoy 1,260 ya allo, ay mangiutoh hi Apo Namalyari hêñ loway mâmaptêg ya mâmipamwang hêñ ipaihip na kanla. Hila ay nakatakop hêñ nahala, ya palatandaan hêñ ampagluksa hila.”

⁴ Hatoy loway mamaptêg, ay yabay ya hilay in-alimbawa hêñ haton lagi, ha loway poon olibo† haka ya loway pamyanan solo‡ ya nakairêng ha arapan ni Apo Namalyari, ya Panginoon, ya main tungkulon hêñ mamaala ha boon luta. ⁵ No main bat hêñ manabla hêñ mamakahakit kanla, ay ipapakaawah lay apoy ha bêbêy la, hêñ pangulam ha kaganawan labay mamakahakit kanla. ⁶ Main hilan kapangyarihan hêñ mamawal ha uran ha allon pamipamwang la hêñ ipaihip ni Apo Namalyari kanla. Main hila

* **11:1** Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi. † **11:4** Zacarias 4:3-14. ‡ **11:4** kingki.

etaman hēn kapangyarihan hēn daygēn lan daya ya lanêm, haka mamagtan hēn hinon salot ya pamairap ha luta ha kata-ungnon labay la.

⁷ Pamakayari hēn pamaptēg la, ya pamipamwang hēn impaihip kanla, ay main umawah bayro ha ayn anggay kalaléan lubot ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalē, ta makilaban ya kanlan lowa. Mahambut hila hēn angga ha mapatsi hila. ⁸ Ya bangkay la ay atsi tana ha dann ha Jerusalem, ya pinaypakoan êt kanan Panginoon la ha koros. Habaytoy balayan ay nibahwag ha karawakan dyag ya kaalimbawaan ha balayan Sodoma o bansan Egipo ya parehon ampibahwag ha karawakan dyag. ⁹ Ha boon tatloy allo haka kapitna, ay poliahêny a bangkay la hēn hilay tawo ya ubat ha balang láhi, inapopo, habi, haka bansa. Ayn mabay hēn mamilbēng bangkay la. ¹⁰ Mipaghiglan taganá ya hilay ayn paniwala ha pangamatsi lan lowa. Ha kahiglaan la ay mididigalo hila ha miha ta miha, ta habaytoy loway mamaptēg ay haday namairap kanla. ¹¹ Noa, pamakayarin tatlo haka kapitnan allo, ay biniyy hilan oman ni Apo Namalyari ya hatoy lowa. Hēn nirêng hila, ay haday limo lan nakahêlêk kanla. ¹² Bayo nagilam lay makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, “Munik kaw bayri!” Hēn anhêlkēn hila hēn kapatsi la, ay anggêtan hilay na hēn ginêm hēn palako ha langit. ¹³ Ha oras ya habayto ay nanlayon hēn haday hêkaw, ya ingkahira hēn ikamapo hēn habaytoy balayan. Piton libo ya tawo ya natsi hēn habaytoy layon, haka nalimwan hilay kaatag, haka la sinimba hi Apo Namalyari ya atsi ha langit.

¹⁴ Habaytoy ikalwan kapapalimoy pamairap ya impahalumata kangko. Biglan lumatêng ya ikatlon kapapalimoy pamairap.

Ya pamahyêp nan ikapiton anghel hēn tambuyok na

¹⁵ Hēn pahyêpan nay nan ikapiton anghel ya tambuyok na, ay main makhaw ya habi ya naubat ha langit, ya wana, “Ya pamamaala bayri ha boon luta ay indin kan Apo Namalyari, ya Panginoon famo, haka kanan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas ya pinili nan mamaala. Ayn kaatag ya mamaala hēn ayn angga.” ¹⁶ Hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulon ya nakaikno ha pag-iknoan hēn mamaala ha dani ni Apo Namalyari ay nandoko hēn nakadêngdêng hēn nagsimba kana, ¹⁷ ya wanla, “Hikay ay ampam-in pahalamat kamo Panginoon Diyos, ya makapangyarihan ha kaganawan.

Hika ya Diyos hēn haton lagi, amêhêñ, haka magpa ayn angga.

Ya pamamaala mo hēn kapangyarihan mo, ya ayn kapantag, ay nag-umpisay na.

¹⁸ Hilay a ampagpalokop kamo, ay haday tobag,

noa, marani ya panaon hēn pamanatol mo kanlan natsi.

Marani etaman ya panaon hēn dyanan mon primyo hilay mámpamwang ya naghuyo kamo,

haka hilay pinili mo hēn mag-in kamo, ya ampam-in galang kamo, ya hilay main tungkulon haka hilay ayn tungkulon.

Marani etaman ya panaon hēn parusaan mo hilay ampanira ha boon luta.”

¹⁹ Pangayarin habayto, ay naloat ya kabat hēn Templo ni Apo Namalyari ha langit, haka nahêlêk ko bayro ya Baol hēn Kahundoan, ya pinamihinépan hēn tsipan ni Apo Namalyari. Bayo nangimat haka nanêlégédég haka nagdili-kidik ya kilat, haka nanlayon haka nanguran hēn tagunlinaw.

12

Impahalumata kan Juan ya mihay babayi haka ya nanad ha mihay hadyay hêlay dapo

¹ Impahalumatay na êt kangko ya mihay kapapaêpapah ya palatandaan, ya nilumtaw ha pibonakan hên angkahêlêk ha langit. Main bayro hên mihay babayi, ya takop na ay kapahilêw ya nanad allo. Ya buwan ay atsi ha aypan bitsih na, haka ya ulo na ay nagkorona hên labinloway bêtêwên. ² Hiya ay maranin manganak, kabay ampiangaw-angaw ya, ha hadyay ilab ya angkatanam na.

³ Main êt mihay nilumtaw bayro ya kapapaêpapah ya palatandaan. Main bayron mihay nanad bapan hêlay dapo ya hadyay orit. Main yan pitoy ulo, ya nipag nanaway korona, haka main ya êt hên mapo ya hongay. ⁴ Ya ikatlo hên kabooan hên bêtêwên ya angkahêlêk ha langit ay kinaêhkéh nan ikoy na hên intata ha luta. Bayo nirêng ya ha arapan nan hatoy babayi ya maranin manganak ta ustom miawah ya hatoy anak, ay imokok na dayi. ⁵ Lalaki ya nianan nan hatoy babayi. Hêñ mianak nay na, ay main biglan nangwa kanan hatoy anak ta gintan kan Apo Namalyari ya ampamaala. Habaytoy anak ya lalaki ay pinili ni Apo Namalyari, ta êmén ya mamaala lano ha balang bansa, hên hambutêna hilay anhumalanghang kana. ⁶ Hatoy babayi etaman, ay nuwayun nako ha kaatag ya logical ya in-il-an kana ni Apo Namalyari. Hinayhay ya bayro ha boon 1,260 ya allo.

⁷ Pamakayarin habayto, ay nagkamain gulo ha langit, ta hi Miguel ya miha kanlan pinakapoon lan anghel ni Apo Namalyari haka hilay kapareho nan anghel, ay nilumaban kanan hatoy nanad hadyay hêlay dapo haka hilay nangarawak ya anghel ya kalamo na. ⁸ Nahambut lan Miguel ya nanad dapo haka hilay kalamo na, kabay hatoy nanad dapo, haka ya kalamo na, ay ayn nanan karapatan hên makapaidi bayro ha langit. ⁹ Hilay innabo lan Miguel ha luta. Hatoy nanad dapo ay ayn kaatag no alwan habaytoy toan utan, ya nag langan Diyablo, o Satanas, ya amparloko ha kaganawan tawo ha boon luta.

¹⁰ Haka nagilam koy mihay makhaw ya habi ya ubat ha langit, ya wana, "Habaytsi ya panaon hên pamilitgas ni Apo Namalyari. Impahlék nay na ya kapangyarihan nan mamaala. Impahlék na etaman ya tungkulon hên mamaala nan Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámilitgas, ya pinili na hên mamaala. Ta innabo hi Satanas, ya allo-yabin ampamiarap kan Apo Namalyari hên an-ibara na kanlan patêl tamo ha Panginoon. ¹¹ Hinambut hi Satanas gawan ha daya nan hatoy Biseron Tupa, haka gawan ha panoro lan patêl tamo hên tungkol kan Apo Jesu-Cristo, hên patsên hila man. ¹² Kabay maghigla kaw ya atsi ha langit, noa, taganán kaingalo kaw ya atsi ha luta haka ha dagat, ta hadyay nay huluk ni Satanas ya ibunton na kamoyu, gawan muwang nay na ya ahina mabuyot ya panaon na."

¹³ Hêñ namwangan nan nanad hadyay hêlay ya dapo ya hiyay innabo ha luta, ay kinolimêt nay na ya habaytoy babayi ya namianak hên hatoy lalaki. ¹⁴ Noa, ya hatoy babayi ay dinyanan yan loway mahlay ya pakpak hên hadyay hêlay lawin, ta êmén ya nakalpad hên nagtaglooh bayro ha logical ya in-il-an kana, ta bayro yay na por hêñ hayhayén ha tatloy taon boy kapitna, ta êmén ya miligtas ha pamangolimêt hên hatoy nanad hadyay hêlay dapo, ya utan, ya nag langan Satanas. ¹⁵ Kabay ya dinyag nan hatoy utan, ay namiilwa yan lanêm ya nanad kahlay ilog ya palako kanan hatoy babayi hêñ mangianol kana dayi. ¹⁶ Noa, hinawpan yan hatoy babayi hêñ biglan

nilumtak ya luta hên hinalêphêp ya hatoy lanêm. ¹⁷ Kabay ha hadyay tulaw nan utan do ha babayi, ay nilako nay nan nilabanan ya kaatag hên anak nan babayi. Yabay ya hilay ampanhumonol ha Kautuhan ni Apo Namalyari, haka ampamaptêg ha intoro ni Panginoon Jesus. ¹⁸ Bayo nirêng ya ha laylay hên dagat.

13

Impahalumata kan Juan ya loway kapapalimoy nanad ayop lalê

¹ Pamakayari ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimoy nanad ayop lalê ya an-umawah ha dagat. Main yan mapoy hongay, haka pitoy ulo. Hatoy mapoy hongay ay nipagkorona. Balang ulo na ay main hulat. Ya nakahulat do ha pitoy ulo ay langan ya pamusmus kan Apo Namalyari. ² Habayto kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahêlêk ko ay main kokô ya kapapalimo. Ya bêbêy na ay nanad hên bêbêy leon. Habayto etaman ya nanad hadyay hêlay dapo, ay dinyag na yan kalamo na ha kapangyarihan haka tungkulnan mamaala. ³ Ya miha kanlan pitoy ulo nan hatoy kapalimoy nanad ayop lalê, ay nahugatan hên angga ha ingkamatsi na. Noa, nabiyay yan oman, haka nabawo ya hugat na. Naubuh hên nipag-êpapah hila ha boon luta, haka hinumonol hila kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. ⁴ Sinimba lay hatoy nanad hadyay hêlay dapo gawan dinyag na yan mag-in kalamo na ha tungkulnan mamaala hên hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Sinimba lay na êt ya habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê, ya wanla, “Ayn yan kapantag ya hata kapapalimoy nanad ayop lalê haka ayn makalaban kana!”

⁵ Habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê ay ampaglambung yay na, haka ampaghabi yan pamanira kan Apo Namalyari, noa, ampaulayan ya pon hên mamaala ha apatapo boy loway (42) buwan. ⁶ Panay pamanira ya panhabiên na kan Apo Namalyari haka kanlan kaatag ya ampaidi bayro ha langit. ⁷ Noa, ampaulayan ya pon êt hên manggulo kanlan pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, angga ha hambuten na hila hên habayto. Haka dinyanan ya pon êt hên tungkulnan hên mamaala bayri ha kaganawan láhi, habi, haka bansa. ⁸ Hilay kaatag ya atsi bayri ha luta ay magsimba kana, noa, hilay main langan ha libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay a magsimba kana. Bayo dinyag ya luta, ay nailulat nay na ni Apo Namalyari ya langan lan main biyay hên kalamo na ha langit, bayro ha libro nan Biseron Tupa ya in-átang.

⁹ “Hikaw ya ampanggilam, ay pakaihipén yoy habaytsi: ¹⁰ Hilay tinalagá ya dakpên hila, ay taganán dakpên hila. Hilay tinalagá ya patsên hila hên étak, ay taganán patsên hila ha étak. Kabay hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ay dapat magtêhê hên kairapan haka magpakataniêh ha paniwala.”

¹¹ Pamakayari, ay nahêlêk kina êt ya mihay kapapalimo ya nanad ayop lalê ya inumawah ha luta. Main yan loway hongay ya nanad hên hongay hên biseron tupa, noa, ya pamaghabi na ay nanad pamaghabi hên habaytoy nanad hadyay hêlay dapo. ¹² In-ubuh nan ginamit ya kapangyarihan nan unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya nahugatan hên angga ha natsi, ta êmên hila ha luta ay magsimba do ha unan kapapalimoy ayop ya nabawo ya hugat. ¹³ Nanyag ya êt hên kapapaêpapah. Namaaya yan apoy hên naubat ha langit ha arapan lan kal-atan ya atsi ha luta. ¹⁴ Gawan ha kapapaêpapah ya dinyag nan hatoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê ha kapangyarihan nan hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ay naloko na hilay tawo

ha luta. Kabay naamuyot na hilan pinadyag hēn rebulto nan hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalē ya nahugatan hēn hundang haka natsi, noa, nabiyay oman. ¹⁵ Hatoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalē etaman, ay dinyanan nan kapangyarihan hēn mam-in biyay kanan hatoy rebulto, kabay nakapaghabi ya rebulto, haka an-ipapatsi na hilay a mabay magsimba kana. ¹⁶ Ampilitēn nan habaytoy ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalē hēn tatakan ya kaganawan hēn bilang nan unan kapapalimoy nanad ayop lalē ha panabtab gamēt o ha dampal, main hilan tungkulān man o ayn, mabandi man o mairap, ipoh man o alwa. ¹⁷ Hilay hatoy ayn tatak hēn bilang nan langan hēn habaytoy unan kapapalimoy nanad ayop lalē, ay a malyarin manaliw o makapihaliw.

¹⁸ Dapat magpakagaling ya balang miha, ta hilay main pamangintindi ay mamwangan lay na bayto ya labay habiēn hēn bilang anēm ya gatoh boy anēmapo boy anēm (666), ta habaytoy bilang nan unan kapapalimoy nanad ayop lalē, haka bilang ya êt hēn mihay lalaki.

14

Ya Biseron Tupa haka hilay hatoy 144,000 ya katawo ya inlitas na

¹ Hēn nanlēk kinan oman ha halumata ko, ay nahēlēk ko ha marayo-dayo ya Biseron Tupa ya nakairēng ha Tawgtug Sion haka atsi hila êt bayro hēn kalamo nay dinalan boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ya inlitas na. Nakahulat ha dampal la ya langan nan Biseron Tupa haka langan ni Apo Namalyari, ya Tatang na. ² Haka nagilam koy mihay habi ya angkaubat ha langit ya nanad ha lanēm ya man-awk, nanad êt ha kilat ya magdili-kidik, haka nanad êt ha tonoy hēn alpa ya antsigtsigēn la. ³ Hilay dinalan boy apatapo boy apat ya libo (144,000) ya katawo ay nakaarap kanan hatoy nakaikno, hēn ampamaala, haka kanlan hatoy apat ya angkabiyyay, ya napnoan hēn mata, anggan kanlan hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkulān. Ampipagkanta hila hēn bayon kanta. Hilan bat ya habaytoy 144,000 ya inakbus ha karawakan dyag ya makaluta, ya makapagkantan habaytoy kanta. ⁴ Hilay habaytoy lalaki ay a naamuyot hēn magsimba ha alwan pētēg ya diyos, ya nanad ha a hila nakitakēh ha alwa lan ahawa. Anhumonol hila kanan Biseron Tupa, ay idi man ya lakwēn na. Hila ya kauna-unaan hēn inahig, hēn inakbus ha kaganawan tawo. Hila ya nagin digalo kan Apo Namalyari haka kanan Biseron Tupa, ya nanad ha kauna-unaan nagapah, ya an-idin kan Apo Namalyari hēn pahalamat ha nagapah. ⁵ A hila naghabin kalaraman, gawan ayn hilan kapintasan.

Ya pamwang lan tatloy anghel ni Apo Namalyari

⁶ Bayo nahēlēk koy miha pon ya anghel ya anlumpad ya ampantan hēn mangangēd ya habi ya a mangoman hēn magpa ayn angga. Impamwang nay habayto ha kaganawan bansa, láhi, haka ha kaganawan habi ha boon luta. ⁷ In-ikhaw nay pamaghabi na, ya wana, "Dapat magkamain kaw hēn pamanggalang haka pamagsimba kan Apo Namalyari, ta nilumatēng ya panaon hēn pamanukom na. Awbay, dapat yon puriēn ya nanyag hēn langit, luta, dagat, haka lanēm sibol!"

⁸ Bayo nahēlēk koy miha pon ya anghel, ya ikalwa, ya ampamiangaw hēn êmēn di, "Taganán ulamēn ya balayan Babilonia, ya bantog, gawan hiyay nangamlug kanlan tawo ha balang bansa hēn magsimba ha alwan pētēg ya diyos, kabay ulamēn na ni Apo Namalyari hēn ayn ingaloy pamarusa."

⁹ Haka ampamiangaw hên ikatatlon anghel, ya wana, “Hilay hatoy am-pagsimba kanan habaytoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ha rebulto na, ya hilay tinatakan ha dampal o ha gamêt,¹⁰ ay maranasan lay nay ayn ingaloy pamarusa ni Apo Namalyari kanla. Parusaan hila ha apoy haka sulpid ha arapan lan anghel ni Apo Namalyari, haka hatoy Biseron Tupa.

¹¹ Ya ahuk ya ubat ha apoy ya ampamairap kanla ay a maanggaan. Allo yabi hên magpa ayn angga ya pamag-irap hên hilay nipagtatak hên langan hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya ampagsimba kana haka ha rebulto na.”

¹² Kabay hikaw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya anhu-monol ha an-iutoh na, haka ampaniwala kan Panginoon Jesus, ay pagtêêhan yoy kairapan haka pakatanihêhén yoy paniwala yo.

¹³ Pamakayari ay nagilam koy mihay habi ya ubat ha langit, ya wana, “Ihlulat moy habaytsi: Iningalwan hilay matsi paubat amêhén, ya main pakikimiha kan Panginoon Jesus.”

“Awbay!” wanana Espiritu ni Apo Namalyari. “Makapagpainawa hilay na ta tumbahan hila ha kangéran ya dinyag kanla.”

Ha panaon hên pamanggapah ni Apo Namalyari

¹⁴ Hêñ mangoman akon nanlêk ha halumata ko, ay main akon nahêlêk ya ginêm ya bapan putsi, haka ya nakaikno bayro ya nanad tawo, ya nakakorongan ginto, ya ampanalan êt hêñ gagapah ya hadyay tarêm.

¹⁵ Haka main kaatag ya anghel ya inumawah ha Templo ya namikhaw hêñ naghabi kanan hatoy nakaikno ha ginêm, “Gamitêñ minay gagapah mo gawan panaon hêñ pamanggapah hêñ tsiponêñ hilay tawo ha luta.” ¹⁶ Kabay ginamit nay nan hatoy nakaikno ha ginêm ya gagapah na ha panipon ha malyarin gapahêñ ha luta.

¹⁷ Pamakayari, ay main inumawah ha Templo ha langit ya miha pon ya anghel ya nakatalan hêñ gagapah ya hadyay tarêm.

¹⁸ Inumawah êt ya mihay anghel ya ubat ha paybul-ihan* hêñ pay-paahukan hêñ pabango, ya ampamaala ha apoy, haka na in-ikhaw ya baëg na do ha kalamo na ya ampanalan gagapah ya hadyay tarêm, ya wana, “Gamitêñ minay gagapah mo hêñ pamutsin kumpol ubas ha luta ta nawtoy na.” ¹⁹ Kabay ginamit nay nan hatoy anghel ya gagapah na hêñ pinamutsi hêñ ubas ha boon luta haka na inhamwag ha pay-unaban. Ya in-alimbawa di, ay êmbayroy iparanas ni Apo Namalyari ya hadyay pamarusa na ha kaganawan nanalanghang kana bayri ha luta. ²⁰ Hatoy pay-unaban ay atsi ha ilwahan hêñ balayan, haka ya habaw hêñ ubas etaman ya ampihipwak, ay alwan kaatag no alwan ya daya ya in-alimbawa ha habaw hêñ habaytoy ubas, ya ampanlanab hêñ ampidaoh hêñ mamêrad tanan mag tatlon gatoh ya kilometro haka mamêrad tanan mihay metros† haka kapitna ya kalaléan.

15

Ya Pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan hêñ pitoy katatawlian salot ya pamairap

¹ Pamakayari, ay main kina êt hêñ nahêlêk ha langit ya kapapaêpapah ya palatandaan. Main bayro hêñ pitoy anghel ya ampantan hêñ pitoy

* **14:18** Hêlkêñ ha panlêkan labay habiêñ hêñ habi. † **14:20** hukat.

katatawlian salot ya pamairap. Habayto ay katatawlian salot ni Apo Namalyari ya ilatêng na ha luta.

² Haka nahêlêk koy nanad solamin ya kakwalan dagat, ya main man-alob, ya dêkêt. Nahêlêk ko hila êt ya nipanambut ha unan kapapalimoy nanad ayop lalê, gawan a la ya sinimba, haka a la sinimba ya rebulto na, haka a hila nagpatatak hên bilang hên langan na. Nakairêng hila ha dani hên hatoy nanad solamin ya kakwalan dagat haka nakatalan hilan alpa ya indin kanla ni Apo Namalyari. ³ Ingkanta la, ya kinanta ni apo Moises ya naghuyo kan Apo Namalyari hên hato, ya kanta etaman hên Biseron Tupa, ya wanla, "Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan, kapapaêpapah ya andaygên mo ya ayn kapantag. Hika ya Ari ya ampamaala ha kaganawan bansa.

Pêtêg, haka makatoynungan ya andaygên mo.

⁴ Panginoon, balang miha ay magkamain pamanggalang kamo, haka magsimba kamo,

gawan hikan bêngat ya banal, ya ayn hinon kasalanan!

Kabay hilay atsi ha balang bansa ay dapat dumani kamo,

hên magsimba kamo,

ta nahêlêk lay na ya hépat, haka makatoynungan ya balang andaygên mo."

⁵ Hên nayari kon nahêlêk ya habayto, ay nakit ko ya naloat ya ilwangan hên Templo ha langit. Napoliah ko Ya Toldan Tsipan ni Apo Namalyari, ya pagsimbaan kana. * ⁶ Inumawah ha Templo ya hatoy pitoy anghel ya main kapangyarihan ha pitoy salot ya pamairap kanlan anhumalanghang kan Apo Namalyari. Nakatakop hilan naputsi ya kapahilêw, haka main hilan takop ya kulay ginto ya nakakábat ha pagaw la. ⁷ Ya miha kanlan habaytoy apat ya angkabiay, ya napnoan hên mata, ay nam-i kanlan pitoy anghel hên pitoy silyaw ya dyag ha ginto, ya napno hên pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya angkabiay hên ayn angga. ⁸ Hatoy Templo ay napno hên ahuk ya palatandaan hên kapapaêpapah ya kapangyarihan ni Apo Namalyari. Ayn makahowén bayro ha Templo, angga ha a nayari ya habaytoy pitoy salot ya gintan lan hatoy pitoy anghel.

16

Ya pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw

¹ Bayo main akon nagilam ya hadyay hêkaw habi ya ubat ha Templo, ya ampamiutoh kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari, ya wana, "Hali ibullog yoy na ha luta ya hatoy pamarusa ya ubat kan Apo Namalyari ya atsi ha pitoy silyaw."

² Amêhêñ, hatoy unan anghel ay nakoy nan namibullog ha luta hên hatoy atsi ha unan silyaw. Namakonkaynaman ay nagkamain kuyapêh ya manguwêk-uwêk ya ilab ha lawini lan hatoy nipagtatak hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya hilay ampagsimba ha rebulto na.

³ Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikalwan anghel ya laman hên hatoy antalanêñ nay silyaw ha dagat. Bayo nag-in nanad daya hên tawoy natsi, ya habaytoy dagat, kabay kaganawan ya main biyay ha dagat ay natsi.

⁴ Pamakayarin habayto, ay imbullog hên ikatatlon anghel ya laman hên antalanêñ nay silyaw, ha kaganawan ilog haka sibol, kabay nag-in daya

* ^{15:5} Ya pinamidyanan hêñ Mapoy Kautuhan ya indin ni Apo Namalyari kan apo Moises.

ya lanêm. ⁵ Bayo nagilam koy hinabi nan hatoy anghel ya ampamaala ha kaganawan lanêm, ya wana,

“Apo Namalyari, hika ya makatoynungan haka banal, ya atsi yana hên haton lagi, angga amêhén!

Hêpat ya pamarusa mo kanla,

⁶ gawan pinatsi lay mámpipamwang mo haka hilay kaatag pon ya pinili mo hên mag-in kamo,

kabay hêpat kanla ya dinyanan mo hilan daya ya ininêm la!”

⁷ Main akon nagilam etaman ya habi ya ampangubat ha paybul-ihan* hên paypaahukan hên pabango ha pamagsimba kan Apo Namalyari, ya wana, “Awbay, Apo Namalyari, hika ya Panginoon, ya makapangyarihan ha kaganawan! Taganán pêtèg ya hinabi nan habaytoy anghel gawan makatoynungan haka hêpat ya pamarusa mo kanla.”

⁸ Bayo namibullog ya habaytoy ikaapat hên anghel, hên laman hên hatoy antalanê nay silyaw bayro, ha allo, ta êmên lalo inumomot ya habayto, hên pinangiyaw ha balang miha. ⁹ Nangaiiyaw hila, noa, kanan simbaêñ la hi Apo Namalyari, ya ampamaala bayro ha salot ya pamairap kanla, ay minusmus la ya pon êt, haka a la pinaghêhêan hên tinalibatokan ya kasalanan la.

¹⁰ Haka na etaman imbullog hên ikaliman anghel ya laman hên antalanê nay silyaw ha angkalokopan hên hatoy unan kapapalimo ya nanad ayop lalê. Kabay dinumiglêm ya boon angkalokopan nan habayto. Ampang-ngêngêt hilay tawo gawan ha haday ilab ya angkatanam la. ¹¹ Noa, a la pon êt pinaghêhêan ya andaygêñ lay kasalanan, yan minusmus la ya pon êt hi Apo Namalyari ya atsi ha langit, gawan ilab hên pangaiyaw haka kuyapêh la, haka kaatag pon hên hakit ha balat, ya angkaranasan la.

¹² Bayo namibullog ya hatoy ikaanêm hên anghel, hên laman hên hatoy antalnê nay silyaw, do ha mahlay ya ilog Eufrates, kabay ya lanêm bayro ay kinumlang, ta êmên main hilan danan ya ampamaala, kalamo lay hundaloh la, ya maubat ha dahon awahan allo. ¹³ Pamakayari ay nahêlêk koy tatloy nangarawak ya espiritu ya nanad togak. Ya miha ay inumawah ha bêbêy hên habaytoy haday hêlay nanad dapo, ya ikalwa ay inumawah ha bêbêy hên hatoy unan kapapalimoy nanad ayop lalê, haka ya ikatatlo ay inumawah ha bêbêy nan ikalwan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya propeta ya malarlam. ¹⁴ Habaytoy nangarawak ya espiritu ya ubat kan Satanas, ay bat hên ampipanyag kapapaêpapah ha arapan lan ampamaala ha boon luta, ta êmên la hila tsiponêñ hên lumaban ha gulo ya intakda ha maalagáy allo ni Apo Namalyari ya makapangyarihan ha kaganawan.

¹⁵ Wani Panginoon Jesu-Cristo, “Manggilam kaw na, ta bigla kon mako bahêñ hên êmên ha biglan pamanlumaténg hên manakaw. Iningalwan hilay malatngan ya panay hên nakal-an, hên nakatakop, ta a hila mipakarêng-êy hên ibita-bitâ hên nakalaboh ha arapan hên kal-atan.”

¹⁶ Amêhén, ay naka-tsipon hilay ampamaala ya nilako lan hatoy nangarawak ya espiritu ha logal ya ambaêgêñ Armagedon ha habi lan Hebreo.

¹⁷ Pamakayarin habayto, imbullog hên ikapiton anghel ya laman hên hatoy antalnê nay silyaw ha angin, haka wanay na ni Apo Namalyari hên namikhaw hên naghabi ya naubat ha Templo, “Nayari yana.”

¹⁸ Namakonkaynaman ay haday nay kimat haka manêlégêdêg haka

* **16:7** Hêlkêñ ha panlékan labay habiêñ hên habi.

magdili-kidik ya kilat. Nanlayon êt hên hadyay hêkaw. Babayon nanlayon hên êmbayroy kakakhawan, ta paubat hên dinyag ya tawo ay ayn êmbayro. ¹⁹ Ya kahlayan balayan Babilonia ay nag-in tatloy atag hên napihiyay, haka ya balayan ha balang bansa ay nigéyma. A na niliwaan hên pinarusaan hên ayn ingalo ni Apo Namalyari ya balayan Babilonia gawan ha hadyay huluk na bayro ha kal-atan kasalanan na. ²⁰ Hilay pulo ha dagat haka hilay tawtgut ay bat nangaplapak. ²¹ Bayo nangurhan hên pangahlayan tagunlinaw ya ampagtiimbang hên pêrad tanan mag limampoy kilo ya balang miha. Nangadug-anan hilay atsi ha luta, kabay minusmus la hi Apo Namalyari ha hadyay pamarusa na kanla ha kapalimoy tagunlinaw ya nilumatêng kanla.

17

An-ialimbawa ha hostis ya balayan Babilonia

¹ Pamakayari, ay nilako na ko hên miha kanlan habaytoy pitoy anghel ya ampanalan hên pitoy silyaw ya dyag ha ginto, ta wana kangko, “Galing mo di, ta ipahlék ko kamo, no ay-êmén amparusaan ya hatoy balayan, ya an-ialimbawa ha hostis, ya atsi ha danin mal-at ya lanêm.” ² Hilay kaganawan tawo bayri ha luta anggan hilay ampamaala bayri, ay naamuyot na hên magsimba ha alwan pêtèg ya diyos, hên nanad hilan nanakêh kana.”

³ Ha kapangyarihan hên Espiritu ni Apo Namalyari, ay gintan na kon hatoy anghel ha kabalah-balahan, haka na impahlék kangko ya hatoy hostis ya nakahakay ha naorit ya kapapalimoy nanad ayop lalê, ya main pitoy ulo haka mapoy hongay. Napno yan hulat, ya langan, ya panay pamusmus kan Apo Namalyari. ⁴ Kakulay moradoy ubi* haka naorit ya pinagtakop nan habaytoy hostis. Nakauno haka naka-tsingga yan ginto haka kaatag pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hên. Ampanalan yan baso ya dyag ha ginto, ya napno hên hadyay kapapadiri, ya karawakan dyag na, nanad ha pangaa-muyot nan kaatag hén magsimba ha kaatag kan Apo Namalyari. ⁵ Nakahulat ha dampal na ya mihay langan ya malalêy labay habièn, ya wana, “Balayan Babilonia ya pinakaindo lan mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka ya hino-hino kay na hén ya karawakan ha boon luta.” ⁶ Bayo nahélék ko yan nalahing ha daya lan pinili ni Apo Namalyari hén mag-in kana, ya pinatsi gawan ha paniwala la kan Panginoon Jesus.

Hadyay êpapah ko hên nahélék ko ya. ⁷ Noa, wanan anghel kangko, “Awta ampag-êpapah ka? Ipamulah ko kamo no hino ya labay nan habièn, anggan hatoy anhakyan na ya unan kapapalimoy nanad ayop lalê ya pitoy ulo haka mapoy hongay. ⁸ Hatoy kapapalimo ya nanad ayop lalê, ya una mon nahélek, ya atsi pon hén hato ya pinatsi, ay maranin umawah hén maubat ha ayn anggay kalaléan lubot ya pinayhukulan kana, bayo yay na bayto ipalako ha kaparusaan ya ayn angga. Mipag-êpapah kana ya balang miha ya atsi bayri ha boon luta ya a nakahulat ya langan ha libron biyay,[†] ya atsi yana hén paubat hén dinyag ya luta. Mipag-êpapah hila kana gawan nabiyyay yan oman.”

⁹ Inhundo nan anghel ya pampipamwang na, “Kabay kailangan ya galing haka pamangintindi. Ya pitoy ulo, ay yabay ya pitoy tawtgut ya pan-iknoan nan habaytoy hostis. ¹⁰ Ya an-ialimbawa êt bayro ha pitoy ulo, ay pitoy ari. Ya lima kanla ay nahambut, noa, ya miha ay ampamaala pon. Hatoy ikapito,

* ^{17:4} ya kulay hén takop lan mabandi haka takop lan ampamaala. † ^{17:8} Ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga.

ay a pon nilumatêng. Uston lumatêng yan mamaala, ay a mabuyutan ya pamamaala na.¹¹ Habayto etaman ya kapapalimoy nanad ayop lalê, ya atsi pon hên hato, ya natsi, ay kalamo ya do ha pitoy ari, kabay hiyay ikawalo la. Hiyay mipalako ha impierno, ya kaparusaan ya ayn angga.

¹² “Hatoy mapoy hongay ya nahêlêk mo, ay hila ya mapoy ari ya a pon ampamaala, noa, idin kanla haka kanan hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê ya tungkulân hên mamaala ha kabooan bat hên mihay oras.¹³ Mimihay kaihipan lan habaytoy mapoy ari hên ipakaaypa lay kapangyarihan haka ya tungkulân la ha aypa hên kapangyarihan nan habaytoy kapapalimoy nanad ayop lalê.¹⁴ Daygén lay habayto, ta êmén la labanan ya Biseron Tupa. Noa, manambut ya kanla gawan hiyay makapangyarihan ha kaganawan panginoon ya main tungkulân, haka ha kaganawan ari. Ya kalamo nan Biseron Tupa ha pamanambut, ay hilay tapat ya mahonol kana, ya pinili na, haka pinaifipan nan magpalokop kana.”

¹⁵ Wanay na êt kangko hên anghel, “Ya mal-at ya lanêm ya nahêlêk mo ya atsi ha danin habaytoy hostis, ay yabay hilay tawo ya ubat ha balang láhi, ha balang bansa, haka ha balang habi.¹⁶ Lumatêng ya allo, ay humêmêk kanan habaytoy hostis ya hatoy mapoy ari haka hatoy kapapalimoy nanad ayop lalê. Manamham hila hên pibandian na angga ha nakalaboh ya. Hila êt ya mangnan laman na, haka ya matagan ay ulamén la.¹⁷ Gawan impaihip ni Apo Namalyari kanla hên magmimiha hilan nakêm hên idin la ha aypa hên kapangyarihan nan kapapalimoy nanad ayop lalê, ya pamanlokop la angga ha matupad ya tinalagá na, ya impahulat na kanlan mámpamwang hên impaihip na kanla.

¹⁸ “Hatoy hostis ya nahêlêk mo, ay yabay ya hadyay hêlay ya balayan bayri ha luta ya ampamaala ha kaganawan ampamaala ha luta.”

18

Impahalumata kan Juan ya balayan Babilonia ya inulam

¹ Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay na êt ya anghel ya matag-ay ya tungkulân, ya an-umaypa, hên ubat ha langit. Nahawangan ya boon luta ha hadyay hawang na.² Impakaangaw nan hinabi, “Taganán inulam ya balayan Babilonia, ya bantog ha karawakan! Nag-in logal yay na hên labwad luta haka kaatag pon ya nangarawak ya a angkahêlêk, haka hino-hino kay na hêñ ya kapadiri ya manok lalê ya mipanalay bayro.³ Inulam ya balayan Babilonia gawan habaytoy nangamlug ha balang bansa haka hilay ari la hêñ magsimba ha alwan pêtêg ya diyos, ya nanad ha pamangamlug na kanla hêñ manyag hêñ karawakan kalabayan lawini! Hilay nangalakal bayro, ay nag-in mabandi gawan a ya napda ha hinoman.”

⁴ Bayo main kina êt nagilam ya kaatag ya habi ya angkaubat ha langit, ya wana,
“Umalih kaw na bahêñ ha balayan Babilonia ya hikaw ya pinili ko hêñ mag-in kangko!

Paan kaw makilamo ha pamanyag nan kasalanan,
ta êmén a kaw milamo ha salot ya pamairap kana!

⁵ Gawan hadyay nay kasalanan na, ya nakabunton hêñ angga ha ampiabot ha langit, kabay parusaan yay na ni Apo Namalyari.

⁶ No ay-êmén ya pamairap na ha kaatag,
ay igit pon bayro ya pamaghigantsi ni Apo Namalyari kana,
hêñ ayn ingaloy pamarusa.

⁷ No ay-êmên yan nagpakahigla, haka nagpaketapda ha balang hino,
ay-êmên êt bayro ya iparanas kanay haday kalungkutan haka haday
pamairap.

Ta ampandayêw yan sarili na, ya wana ha ihip na,
'Hiko ya ampamaala.

Yarin bawo ko!

Magpa ayn angga, ay a ko maglungkot!

⁸ Gawan êmbayroy atsi ha ihip na, ay biglan lumatêng kana ya haday salot
ya pamairap kana,
ya hino-hino kay na hêñ, ya mangaldêg ya hakit, haday kalungkutan, haka
mamapitay ya lonoh,
angga ha iulam ya ha apoy,
gawan makapangyarihan hi Apo Namalyari ya Panginoon ya mamarusa
kana."

Habaytoy anggaan hêñ habi ya naubat ha langit.

⁹ Kaban anhêlkên lay haday ahuk ya ubat kana, ay mipanyêngêñ ya hilay
ari bayri ha boon luta ya nakilamo kana ha pamagsimba ha kaatag kan Apo
Namalyari, ya nanad nipanakêh kana haka nagpaketapda. ¹⁰ Mipammirêng
hila tana ha marayo-dayo, gawan malimo hilan midamay ha parusa kana.
Anhabiên la tana, "Taganán kaingalo ka, ya kakahlayan balayan Babilonia
gawan biglan nilumatêng ya parusa kamo! Kakahlayan mo man, ay ha
mihay oras bat, ay inulam kay na!"

¹¹ Hila etaman ya mangalakal ha boon luta ay mipanyêngêñ, haka mi-
paglungkot gawan ha nalyari ha balayan Babilonia, gawan ayn nanan
manaliw hêñ kalakal la. ¹² Ayn nanan manaliw hêñ perlas, ginto, pilak,
haka hinon mangaalagáy bato. Ayn nanan manaliw hêñ pangahampatan
binara ya tela ya naputsi, o kakulay moradoy ubi, o naorit, o sida. Ayn nanan
mipanaliw hêñ hino-hino kay nahêñ ya nabango ya kayo, o dyag ha bangil
hêñ elepante, dyag ha mangaalagáy kayo, tangso, bakal, haka dyag ha baton
marmol. ¹³ Ayn nanan manaliw hêñ pampalahap kaêñ, nanad ha kanelia.
Ayn nanan manaliw hêñ pabango nanad ha libanon* haka mira. Ayn nanan
manaliw hêñ alak, taba, arina, trigo, baka, tupa, kabayo, kalesa, haka ipoh.
¹⁴ Kabay wanlan hatoy mangalakal ubat ha boon luta kana, "Sayang! Ya
hinon labay mon makwa ay ayn ana! Pibandian mo, haka kahampatan
mo, ay ahina mahêlêk hêñ oman!" ¹⁵ Hilay hatoy mangalakal ya nibandi
kana, ay mipammirêng ha marayo-dayo, hêñ angkalimon pakarani bayro,
ta a la labay milamo ha pamarusa kana. Mipanyêngêñ haka mipaglungkot
hila tana, ya wanla, ¹⁶ "Hay! Taganán kapaingalo ya nalyari ha haday hêlay
balayan Babilonia! Hêñ hato ay pangahampatan takop ya naputsi, o kakulay
moradoy ubi, o naorit ya an-itakop lan tawo bayro. Nakauno haka naka-
tsingga hilan ginto haka kaatag pon ya mangaalagá ya hino-hino kay na hêñ
ya nanad ha perlas! ¹⁷ Ha mihan bêngat ya oras ay inulam ya habayto!"

Hilay kapitan, haka hilay mangalakal ha dagat, haka kaatag pon ya
nakahakay ha kaganawan barko ya atsi ha marayo-dayo, ¹⁸ ay mipan-angaw
uston hêlkên lay ahuk ya ubat bayro ha angkaulam, ya wanla, "Ayn ana ya
balayan Babilonia ya ayn kapantag ha kahlayan!" ¹⁹ Tsikpaén lay pagaw
la ha haday panyêngêñ la, haka pamag-lungkot la, ta wanla, "Taganán

* ^{18:13} Hêlkên ha panlêkan labay habiên hêñ habi.

kaingalo ya kahlayan balayan Babilonia! Naubuh hilan nibandi ya main barko ha bandi na! Noa, mihan bat ya oras ay naulam ya!"

²⁰ Dapat maghigla kaw ya atsi bahen ha langit gawan ha nalyari kana! Dapat maghigla kaw ya apostol, haka hikaw ya mampipamwang hen impaihip kamoyu ni Apo Namalyari, haka hikaw ya kaatag pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ta pinarusaan yay na ni Apo Namalyari gawan ha dinyag na kamoyu hen hato!

²¹ Pamakayarin habayto, ay hinapwat nan mihay makapangyarihan ya anghel ni Apo Namalyari ya mihay hadyay helay bato haka na intapon ha dagat, ta wana, "Embayro ya pangaulam hen kahlayan balayan Babilonia, hen ahina mahelk oman. ²² Ayn nanan kagilaman hen alpa ya antsigtigén, pamagkanta, pamagbulongudyong, haka pamanugtog hen torot. Ahina mahelk ya mangagaling hen manyag hen hinoman, haka ayn nanan kagilaman hen heneb hen pambayo. ²³ Ayn nanan kahelkan hen dekét solo, haka ayn nanan magilaman ya kahiglaan habi lan bayon kasal. Ta habaytoy pamarusa kamo gawan matag-ay ya nakem lan hinabi hen hilay mangalakal bahen ya mabandi hila ha hinoman, haka gawan niloko moy balang bansa ha kalokwan mo."

²⁴ Pamarusa ya habayto ha Babilonia gawan ha kal-atan mampipamwang, haka kaatag pon ya ampaniwala kan Apo Namalyari, ya pinatsi na, anggan hila ya pinatsi ha boon luta.

19

Impahalumata kan Juan ya pamagsimba kan Apo Namalyari ha langit

¹ Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya nanad ha kal-atan ya ampipagkanta ha langit, ya wanla, "Aleluya! Purién ya hi Apo Namalyari gawan hiyay Mamiligtas! Purién ya gawan ha kahampatan haka kapangyarihan na ya ayn kapantag! ² Makatoynungan haka hépat ya pamanatol na, gawan pinarusaan nay na ya habaytoy hostis, ya nangamfug kanlan tawo ha kaganawan bansa hen magsimba ha kaatag kan Apo Namalyari, ya nanad ha pamakipaglalaki na kanla. Nayari ya pamaghigantsi kana ha pamamatsi na kanlan naghuyo kan Apo Namalyari." ³ Nangoman hilay na et hen nagkanta, ya wanla, "Aleluya! Purién ya hi Apo Namalyari gawan ya ahuk hen pangaulam hen habaytoy balayan Babilonia ay ayn angga." ⁴ Hilay hatoy lowampo boy apat ya nipagtungkul, haka hilay apat ya angkabiyay ya napnoan mata, ay ampipandoko hen nakadéngdeng hen nagsimba kan Apo Namalyari ya ampamaala, ya wanla, "Amen! Aleluya!"

Impahalumata kan Juan ya kasal nan Biseron Tupa

⁵ Pamakayarin habayto, ay main akon nagilam ya habi ya angkaubat ha dani ni Apo Namalyari, ya wana, "Purién tamо hi Apo Namalyari ya Diyos tamо, hikaw ya main tungkul man o ayn, ya ampaghuyo haka ampanggalang kana!" ⁶ Bayo nakagilam akon habi ya nanad ha makhaw ya lanem ya man-awk haka kilat ya magdili-kidik, ya namiangaw hen emen di, "Aleluya! Ampanlokop hi Apo Namalyari ya makapangyarihan ya Panginoon tamо! ⁷ Maghigla kitamon magpuri haka mam-in galang kana, ta ya kasal nan Biseron Tupa ay marani, haka nakaléan ya an-ikasal. ⁸ Ya an-ikasal na etaman ay nagbaro hen mahampat ya naputsi ya takop ya ampakapahilew." Ya mahampat ya naputsi ya takop ya kapahilew ay yabay ya mangangéd ya dyag lan pinili ni Apo Namalyari hen mag-in kana.

⁹ Bayo hinabi na kangko hēn mihay anghel ni Apo Namalyari, “Êmēn di ya iħulat mo: Iningalwan hilay hinagyat ha kasal nan Biseron Tupa.” Haka wanay na ēt kankon hatoy anghel, “Habaytoy pêtēg nan hinabi ni Apo Namalyari.” ¹⁰ Bayo nandoko kon nakadēngdēng hēn magsimba kanan anghel, noa, wana kangko, “Paan mo kon simbaén ta kapareho katan tagahuyo ni Apo Namalyari, hēn nanad ēt kanlan patēl mo ya ampamaptēg ha intoro ni Panginoon Jesus. Yabay ya impamwang ēt hēn máimpamwang ni Apo Namalyari hēn hato. Ya simbaén moy naman ay, hi Apo Namalyari.”

Impahalumata kan Juan ya nakahakay ha kabayoy naputsi

¹¹ Bayo nahēlēk kina ēt ya nagloat ya langit, haka main akon nahēlēk ya mihay kabayoy naputsi ya main nakahakay ya ambaēgēn Tapat haka Pêtēg. Makatoynungan ya pamanatol na haka makatoynungan ya pamanlumaban na ha kapatsi na. ¹² Ya mata na ay nanad dēkēt apoy haka mal-at ya korona ya nakahuklot ha ulo na. Main nakahulat kana ya langan ya hiyan bat ya makamwang no hinoy labay habiēn hēn habayto. ¹³ Ya takop na ay napnon daya, haka ya pamaēg la kana ay Habi ni Apo Namalyari. ¹⁴ Ampipanhemonol hila kana ya kal-atan tawo ya a makwan mabilang ya atsi ha langit, ya nakatakop hēn bapan putsi ya mangahampat. Nakahakay hila ēt ha nangaputsi ya kabayo. ¹⁵ Ubat ha bēbēy nan pinata-ngalanan Habi ni Apo Namalyari, ay main matarēm ya hundang, ya gamitēn nan panambut ha kaganawan bansa ya a nagpalokop kana. Mamaala ya ha balang bansa, hēn hambutēn na hilay anhumalanghang kana. No ay-êmēn ampēhpēhēn ya ubas ha pay-unaban, ay êmbayroy iparanas nay hadyay parusa ni Apo Namalyari ha kaganawan ya nanalanghang kana. ¹⁶ Ha takop na haka ha paa na ay nakahulat ya hata langan, “Makapangyarihan ha kaganawan ari haka panginoon.”

¹⁷ Bayo nakahēlēk kina ēt hēn mihay anghel ni Apo Namalyari ya nakairēng ha allo. Binaēg nay manok ya ampipanlumpad, ya wanān makħaw, “Magtsipon kaw bayri ha mahlay ya kaluto ni Apo Namalyari, ¹⁸ ta tuktukēn yon kēnaēn ya bangkay lan nanalanghang kana, ya bangkay lan namaala ha kaganawan bansa, ya hundaloh, kapitan haka kabayo la. Tuktukēn yon kēnaēn ya bangkay lan kaganawan a nagpalokop kan Apo Namalyari, ipoh man o alwa, main tungkulān man o ayn.”

¹⁹ Bayo nahēlēk ko ya hatoy kapapalimoy nanad ayop lalē, haka hilay ampamaala ha boon luta, haka ya kal-atan hundaloh la hēn naka-tsipon, ta êmēn la labanan ya hatoy nakahakay ha kabayoy naputsi haka hilay kal-atan tawo ya a makwan mabilang ya ampipanhemonol kana. ²⁰ Nadakēp ya una haka ya ikalwan* kapapalimoy nanad ayop lalē. Habaytoy ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malaram, ya nanyag hēn kapapaēpapah ha kapangyarihan hēn habaytoy una. Naloko na hilay main tatak hēn hatoy una, hēn magsimba ha rebulton una. Inhamwag hilay lowa ya angkabiyay pon bayro ha sulpid ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. ²¹ Ya kal-atan lan hundaloh lan hatoy lowa ay pinatsi hēn hundang ya ubat ha bēbēy nan nakahakay ha kabayoy naputsi. Nagpakapda hilay hatoy manok ha bangkay lan pinatsi.

* **19:20** Impamwang 13:14-17. † **19:20** Impamwang 16:13.

20

Impahalumata kan Juan ya malyari ha maliboy taon

¹ Pamakayari habayto, ay main akon nahêlêk ya mihay anghel, ya angkaubat ha langit, ya ampanalan hén mahlay ya taykala. Main ya etaman antalanén ya susi hén hatoy lubot ya ayn anggay kalaléan. ² Dinakêp nay habaytoy nanad ha hadyay hèlay dapo, ya toan utan, ya Diyabolo, ya hi Satanas. Hiyay inggapoh pon ha boon maliboy taon. ³ Inhamwag na yan hatoy anghel ha lubot ya ayn anggay kalaléan, haka na inhara ya ilwangan bayo nan insusi ya habaytoy kabat. Bayo na tinatakan ya habayto, ta êmén a ya makaawah hén manloko ha kaganawan bansa, angga ha a mayari ya maliboy taon. Pangayarin habaytoy maliboy taon, ay ibuhan ya pon saguli.

⁴ Pamakayari, ay nakahêlêk akon iknoan lan ampamaala. Hilay nakaikno bayro, ya dinyanan tungkulán hén mamaala, ay habaytoy kaélwa lan pinatsi gawan ha pamaptég la ha intoro ni Panginoon Jesus, haka ha pangipamwang lan habi ni Apo Namalyari. Hila ay a nagsimba ha unan kapapalimoy nanad ayop lalé, haka a nagpatatak hén tatak na ha dampal o ha gamêt la. Hilay biniyyay oman hén mamaala hén kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo ha boon maliboy taon. ⁵ Hén haton biniyyay hilan oman, ay habaytoy kaunaunaan hén pamamiyyay oman kanlan natsi. Hilay kaatag ya hilay natsi ay biyayén oman pangayarin habaytoy maliboy taon. ⁶ Hilay habayto ya pinili ni Apo Namalyari hén makilamo ha unan pamamiyyay oman lan natsi, ay iningalwan gawan a lay na maranasan ya ikalwan kamatsan ha kaparusaan ya ayn angga, ta maghuyu hila kan Apo Namalyari haka kan Panginoon Jesu-Cristo, haka mamaala hila hén kalamo ni Panginoon Jesu-Cristo ha boon maliboy taon.

Impahalumata kan Juan ya pangahambut ni Satanas

⁷ Pangayarin habaytoy maliboy taon, ay ibuhan yay na hi Satanas ha pangahukul kana. ⁸ Umawah yay na bayto ta lokoén na hilay nay balang bansa ha boon luta, ya a nagnalokop kan Panginoon Jesu-Cristo. Hila ya pinata-ngalanan Gog haka Magog. Tsiponén na hilan lumaban ta hilay habayto ya mag-in hundaloh na. Hila ay a makwan mabilang ta hilay nanad kal-atan baláh ha laylay hén dagat. ⁹ Haka nahêlêk ko hilay habayto ya ubat ha boon luta. Nangapitbêng hila hén pinalibutan ya hilay pinili ni Apo Namalyari hén mag-in kana ya atsi bayro ha balayan ya anlugurén ni Apo Namalyari. Noa, namakonkaynaman, ay main apoy ya naubat ha langit ya nangulam kanlan kalamo ni Satanas. ¹⁰ Hi Satanas ya nanloko kanla, ay inhamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan, ya dyanan lan hatoy una haka ikalwan* kapapalimoy nanad ayop lalé. Habaytoy ikalwa, ay yabay ya propeta† ya malarom. Bayro hilan parusaan hén allo yabi, hén magpa ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya katatawlian pamanatol ha balang miha paubat kanlan Adanya nunan natsi angga kanlan angkabyay pon

¹¹ Pamakayarin habayto, ay main akon nahêlêk ya kahlayan iknoan ari ya naputsi, haka hatoy nakaikno bayro. Ya luta haka langit ay biglan naplak ha arapan na, angga ha a hilay na mahêlêk oman. ¹²⁻¹³ Nahêlêk ko bayro ha arapan nan habaytoy nakaikno ya hilay biniyyay oman ya ubat ha boon luta

* **20:10** Impamwang 13:14-17. † **20:10** Impamwang 16:13.

haka dagat, main tungkul man o ayn, ya hilay ubat ha Hades.[†] Hinatolan hilay balang miha do ha dinyag la, ya nakahulat bayro ha libro ya nikabuhal. Bayo binuhal pon êt ya libron biyay, ya libro ya nag langan lan main biyay ya ayn angga. ¹⁴ Bayo inhamwag ya Kamatsan haka Hades[§] bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy ikalwan kamatsan, ¹⁵ haka hilay ayn langan bayro ha libron biyay, ya nag langan lan main biyay ya ayn angga, ay ihamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan.

21

Impahalumata kan Juan ya pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha langit

¹ Pamakayari, ay nahêlêk koy pinahilyan bayro ha unan luta haka ha angkahêlêk ha langit. ² Haka nahêlêk koy bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-umaypan angkaubat ha langit, kan Apo Namalyari. Habaytoy nanad ha mihay babayi ya inlêan hên binaroan hên manupa ha lalaki ya an-ikasal kana. ³ Bayo main akon nagilam ya makhaw ya habi ya naubat bayro ha iknoan mamaala, ya wana, “Amêhêñ, ampaidi yayna hi Apo Namalyari hên kalamoy pinili na hên mag-in kana. Hiyay na ya makalamo la, haka panay la yay nan makalamo. ⁴ Hiyay mamunah hên luwa ha mata la. Ayn nanan makaranas hên kamatsan, pamanyêngêñ, pamanangih haka ilab, ta habayto ay ayn ana.”

⁵ Wanay na êt hên naghabi hên hatoy nakaikno hên ampamaala, “Ampayoêñ ko ya kaganawan.” Wana êt kangko, “Thulat moy habayto ta habaytoy mapaypaniwal-an haka pêtêg.” ⁶ Bayo wana kangko, “Nayari ngan ya habayto! Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay habiêñ, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hên balang hino. Hilay angkaangan, ay digaloan kon lanêm ya ubat ha sibol ya ampam-in biyay. ⁷ Habayto ya idigalo kanlan mipanambut ha kaganawan karawakan, haka hikoy mag-in Diyos la haka hilay mag-in anak ko. ⁸ Noa, hilay ampamipuglaoh hên paniwala la, hilay ayn paniwala, hilay ampanyag hên kadêng-êyan, hilay mamatsin kapareho la, hilay manyag karawakan kalabayan lawini, hilay mapandanga, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg diyos, haka hilay malaran, ay ihamwag bayro ha sulpud ya mamaalob-alob ya nanad kahlayan dagat-dagatan. Habaytoy ikalwan kamatsan.”

Impahalumata kan Juan ya bayoy balayan Jerusalem

⁹ Bayo napaidani kangko ya miha kanlan pitoy anghel ni Apo Namalyari ya ampantan hên habaytoy pitoy silyaw ya napnon salot ya pamairap, ta wana kangko, “Galing mo di, ta ipahlêk ko kamo ya babayi, ya an-ikasal nan Biseron Tupa.” ¹⁰ Haka ha kapangyarihan hên Espiritu, ay gintan na kon hatoy anghel ha bapan tag-ay tawtgug, ta impahlêk na kangko ya bayoy balayan ni Apo Namalyari, ya bayoy Jerusalem, ya an-umaypan angkaubat ha langit, kan Apo Namalyari. ¹¹ Ya kahawangan nan habaytoy balayan ay ampangunilap hên êmén ha haspe ya maalagáy bato, haka kalinaw ya êt hên kristal, gawan atsi kana ya kahampatan ni Apo Namalyari. ¹² Habaytoy bayoy balayan Jerusalem, ay nakapalibot hên bapan tag-ay bakod ya main

[†] **20:12-13** Hêlikêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya. [§] **20:14** Hêlikêñ ha panlêkan labay habiêñ hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

mapo boy loway awahan. Ha balang payhowênan ay main anghel, haka nakahulat ha balang payhowênan ya langan hên mihay anak ni apo Israel. ¹³ Ya tatloy payhowênan ay atsi ha durunglaan allo, tatlo ha dapit timog, tatlo ha dapit hilaga, haka tatlo ha dapit kanaboañ allo. ¹⁴ Habaytoy bakod ya dyag ha bato ay main labinloway pampah-êy haka ha balang pampah-êy, ay main mihay langan lan labinloway apostol nan Biseron Tupa.

¹⁵ Hatoy anghel ya naghabi kangko, ay main yan antalanêñ ya panukat ya dyag ha ginto, ya nanad fêkêñ, ya panukat hên habaytoy balayan, bakod haka ya labinloway payhowênan. ¹⁶ Kwadrado ya pangipairêng hên habaytoy balayan, kabay no ay-êmêñ ya karang ay, êmbayro êt ya lawang. Hêñ hinukat nan têkêñ na, ya balayan, ay manga 2,400 kilometro ya kakarang na haka êmbayro êt ya katag-ay na. ¹⁷ Hêñ hinukat na êt ya bakod, ya nakway nay hukat ay maigit ha 216 dangan. ¹⁸ Hatoy bakod ay dyag ha mangaalagá ya batoy haspe. Ya balayan etaman ay dyag ha naahig ya ginto, ya ampangunilap hên nanad ha kristal. ¹⁹ Habaytoy labinloway pampah-êy hêñ bakod ay main hino-hino kay na hêñ ya mangaalagáy bato. Haspe ya una, sapiro ya ikalwa, kalsedonia ya ikatlo, esmeralda ya ikaapat, ²⁰ onise ya ikalima, kornalina ya ikaanêñ, krisolito ya ikapito, berilo ya ikawalo, topasyo ya iksiyam, krisopraso ya ikamapo, hasinto ya ikalabinmiha, haka amatista ya ikalabinlowa. ²¹ Perlas ya labinloway kabat hêñ payhowênan. Ya balang payhowênan ay dyag ha mihay kahlayan perlas. Ya dann bayro ha balayan ay dyag ha naahig ya ginto, ya ampangunilap hêñ nanad ha kristal.

²² Ayn akon napansin ya Templo bayro ha balayan, gawan hi Apo Namalyari, ya makapangyarihan ya Panginoon haka ya Biseron Tupa, ya pinaka-Tempoy na bayro. ²³ Ahina kailangan ya allo o buwan man, gawan ya kahampatan ni Apo Namalyari haka ya Biseron Tupa ay ampam-in hawang bayro. ²⁴ Hila ha boon luta ay mahawangan ha hawang hêñ hêñag na. Haka gêtan la bayro hêñ hilay ari ha balang bansa ya pibandian la haka iintsilga lay na ya habayto kan Apo Namalyari. ²⁵ Panay nakaloat ya payhowênan hêñ habaytoy balayan gawan ayn nanan yabi bayro. ²⁶ Gêtan bayro ya pibandian haka ya pamagpuri lan ubat ha balang bansa kan Apo Namalyari. ²⁷ Noa, ayn nanan makahowêñ bayro ha balayan ya hinon narêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari, nanad kanlan ampanyag hêñ kadêng-êyan o kanlan maglaram. Ya makahowêñ bat bayro ay hilay habaytoy nag langan ha libro lan main biyay ya ayn angga, ya libro ya an-illagan nan Biseron Tupa.

22

Impahalumata kan Juan ya ilog ya ampam-in biyay

¹ Bayo impahlêk nay na êt kangko hêñ habaytoy anghel ya mihay ilog ya ampam-in biyay. Ya lanêñ nan habaytoy ilog, ya kalinaw hêñ kristal, ay angkaubat ha iknoan lan ampamaalaan lan Apo Namalyari haka ya Biseron Tupa. ² Ya ilog ay ampaggdann ha bonak hêñ kalsada hêñ habaytoy balayan. Ha parehon pingit na ay main kayo ya ampam-in biyay. Buwan-buwan, ay ampanagêy hila hêñ bayoy tagêy, haka ya bulong la ay ampakapidayon hakit ha kaganawan. ³ Ayn ana bayron mahêlêk ya a na labay ni Apo Namalyari.

Atsi ya bayro hêñ ampamaala hêñ kalamo nan Biseron Tupa. Haka hilay ampaghuyo kana, ay magsimba kana. ⁴ Mahêlêk la ya lupa na, haka atsi ha dampal la, ya langan na. ⁵ Ayn ana bayron yabi. Ahina kailangan ya

hawang hēn allo o solo man, gawan hi Apo Namalyari, ya Panginoon, ay mag-in hawang la, haka hilay ampaghuyu kana, ay mamaala hēn ayn angga.

Impahalumata kan Juan ya pamanlumatēng ni Apo Jesus

⁶ Wana êt kangkon anghel, “Habayto ay mapaypaniwal-an haka pêtêg. Ta hi Apo Namalyari, ya Panginoon, ya namipaihip kanlan māmipamwang na, ya dapat lan habiên, ay namiutoh ya hēn anghel na hēn namipamwang kanlan ampaghuyu kana, ya bigla hēn malyari, ya tinalagá na.”

⁷ Wani Apo Jesus, “Manggilam kaw! Bigla kon lumatēng! Iningalwan hilay ampanhumonol ha impapêt ya inhulat bayri ha libro.”

⁸ Hiko hi Juan, ya nakapoliah haka nakagilam hēn habayto. Hēn nagilam haka napoliah kinay habayto, ay nandoko kon nakadêngdêng hēn magsimba dayi kanan anghel ya namipahlék kangko hēn habayto, ⁹ noa, wana kangko, “Paan mo kon simbaén, ta kapareho katan tagahuyo ni Apo Namalyari, nanad ha kapareho mon ampampamwang hēn an-ipaihip ni Apo Namalyari kanla, haka hilay ampanhumonol ha nakahulat bayri ha libro. Hi Apo Namalyari ya dapat mon simbaén!” ¹⁰ Haka wanay na êt kangko, “Paan mon ipokok ya impahalumata, ya impapêt, ya inhulat bayri ha libro, noa, ipamwang mo, ta ahina mabuyot, hēn matupad ya habayto. ¹¹ Kabay, hilay mapanyag karawakan kalabayan lawini, haka kaatag pon ya karawakan, ay paulayan nan mamihundo hēn andaygén la, ta no a hila tunggén, ay parusaan hila. Hila etaman ya mahonol kan Apo Namalyari, ay dapat pakikwanan lan ihundo ya pamimiyay lan mahonol kana.”

¹² Wani Apo Jesus, “Manggilam kaw! Bigla kon lumatēng! Anggêtan kinay idin kanlan ampanhumonol kangko do ha dinyag nan balang miha. ¹³ Hiko ya Alpha haka Omega, ya labay habiên, ya hikoy ampangubatan haka ya anggaan hēn kaganawan.”

¹⁴ Iningalwan hilay ampamipi hēn takop la, ya labay habiên, ay hilay mapaghêhê ha balang nadyag lay kasalanan, ta êmén hila mapatawad ni Apo Namalyari, ta idin kanla ya karapatan hēn humwêñ bayro ha balayan, haka mangan hēn tagêy lan habaytoy kayo ya ampam-in biyay. ¹⁵ Noa, a makahowêñ bayro hilay mapanyag hēn kadêng-éyan hēn nanad ha dyag aho, hilay mapandanga, hilay manyag karawakan kalabayan lawini, hilay mamatsin kapareho la, hilay ampagsimba ha alwan pêtêg diyos, hilay maglaram haka hilay ampanyag kalokwan.

¹⁶ Wana êt ni Apo Jesus, “Hiko hi Jesus ya namiutoh hēn anghel ko kamo hēn impamwang kamo, ya ipamwang mo kanlan angkapi-tsi-tsipon ha pagtsiponan hēn pagsimbaan kangko. Hikoy taganán kaapo-apoan ni Arin David, hikoy manwatah, ya andumlag ha hanib.”

¹⁷ “Galing mina!” wanau Espiritu ni Apo Namalyari haka hilay pinili na hēn mag-in kana, ya an-ialimbawa ha babayi ya ikasal ha Biseron Tupa. Haka hila ya makagilam hēn nakahulat di ay dapat maghabi kan Panginoon Jesu-Cristo, “Galing mina Panginoon!”

Paidani kaw ya angkaangan, ta minêm hēn lanêm ya ayn bayad, ya ampam-in biyay ya ayn angga hēn kalamo ni Apo Namalyari.

Tawlin aral ni Juan

¹⁸ Hiko hi Juan ya ampam-in payo ha kaganawan ya nakagilam hēn hatoy papêt ya atsi bayri ha libro, ya parusaan hilay mamioman hēn nakahulat bayri. Ya pamarusa kanla ay mag-in nanad ha hino-hino kay na hēn ya salot ya inungkat di ha libro. ¹⁹ Haka hinoman ya mamaw-ah hēn habi ya atsi

bayri ha libro, ya impapêt, ay alihan ni Apo Namalyari hên karapatan hên makapakiatag do ha tagêy lan kayo ya ampam-in biyay, haka do ha banal ya balayan na, ya inungkat di ha libro.

²⁰ Wani Apo Jesus ya ampamaptêg hên habayto, “Awo, bigla kon lumatêng!” Amen! Galing mina, Panginoon Jesus!

²¹ An-ihalangin kataw ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana, ya ingalwan na kaw ngan ni Panginoon Jesus. Amen.